

N. Inv. 770.

770

Quodlibeta S. Thomae

[illegible]

rex machina celestium terrestrium

et infernorumque condita flectat genua

iam subdita tremunt et inclinantes

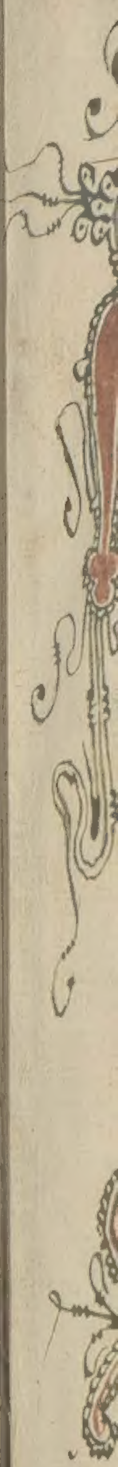
1.

Istum librum dedit magister Laurencius de
Rathibor professor sacre theologie, pro libra-
ria magistrorum In quo continentur Quotlibeta
beati Thome de Aquino Epistola Eusebii
ad Portuensem etc. Epistola Augustini ad
Cirillum etc. Epistola Cirilli ad Augustinum etc.
Omnes isti tractatus de vita et miraculis
sancti Jeronimi Tractatus domini de auctoritate
Concilii Dno titatus con, ... regni Bohemie

Item dubitans de aliquo an
sit peccatum mortale et si faciet illud
peccet mortaliter. Respondeo in quolibet Bur.
de Aulia. Duobus modis obligatur
aliquis ad peccatum. Uno modo faciendo
contra legem ut cum quis furatur
vel fornicatur. Nam peccatum est
secundum Augustinum de dictum factum vel con-
cupitum contra legem. Ut si confra-

Alio modo faciendo contra conscientiam

ter dicat alicui quod reservare barba
vel levare festucam sit peccatum mor-
tale durante cum tali conscientia si
faciat peccat mortaliter quia quantum
in se est contempnit observare
legem dei. Multa enim sunt peccata
quia prohibita que alias non essent pe-
ccata. Illud ergo quod agitur contra legem
dei semper est malum non excusatur
per hoc quod est secundum conscientiam. Sed quod est
contra conscientiam semper est malum quamvis
non sit contra legem. Quod autem non est contra
conscientiam nec contra legem non potest esse
peccatum. Cum ergo occurrit aliquid
dubium utrum aliquid est contra legem
aut non. Si sit tale faciendo peccat. Id est
quia in talibus ignorantia non excu-
sat. Si non est contra legem dei tale talis
habet conscientiam de contrario et tale si fa-
ciat id est peccat utpote contra conscientiam
faciendo quamvis non sit contra legem. Aut
non habet conscientiam de contrario sed dictu-
diversis inducitur pro et contra ut per alias
in quadam dubitatione. Et tale
manente tali dubitatione faciendo
id est exponit se discrimini in hiis
que pertinent ad salutem. Et ideo peccat
ut pote magis animas bonis tem-
poralibus quam propriam salutem in tali
cum tamen locum habet illud Gregorii bo-
narum mentium est ibi peccatum agnos-
cere ubi peccatum non est. Si autem
in nullam inducitur dubitationem
faciendo id est non exponit se di-
scrimini et ideo non peccat

et alia q̃
refertur
ad m̃em

Quotlibeta b. Thome de Aquino

1m

Quesitum est de deo / angelo et homine. De deo quesitum est primo prima
quantum ad divinam naturam, 2o quantum ad naturam humanam assumptam.
Quantum ad divinam naturam quesitum est utrum beatus Benedictus in visione
qua vidit totum mundum divinam essentiam viderit, sicut videbatur Gregorius dicere cum
de hac visione loquens: Anime videnti deum angusta sit omnis
creatura. Sed videns deum est videns divinam essentiam. Sed ibidem subdit Gregorius quod
totum mundum vidit in divino lumine. Sed non est aliud lumen vel claritas
dei quam ipse deus, ut Gregorius dicit. Et hoc est in glossa Exo. xxxiii super illud
Non videbit me homo et vivet. Ergo beatus Benedictus vidit deum per essentiam.
Sed contra est quod dicitur Joh. 1o Deum nemo vidit unquam, ubi dicit glossa
quod nullus in mortali carne vivens dei essentiam videre potest. Responsio dicendum quod
corruptibile aggravat animam, ut dicitur Sap. ix. Summa autem elevatio mentis
humane est ut ad divinam essentiam videndam pertingat. Unde impossibile est ut
mens humana dei essentiam videat, ut Augustinus dicit xii super Gen. ad litteram, nisi
huic vite mortali funditus homo moriatur vel sic alienetur a sensibus ut nes-
ciat utrum sit in corpore an extra corpus, sicut de Paulo legitur ad 2 Cor. xii.
Beatus autem Benedictus quando illam visionem vidit non huic vite funditus mortuus
erat nec a corporis sensibus alienatus, quod patet per hoc quod dum adhuc in eadem
visione persisteret, alium ad idem videndum advocavit, ut Gregorius refert.
Unde manifestum est quod dei essentiam non vidit. Ad primum ergo dicendum quod Gregorius
ex quadam proportione angustie intendit in verbis illis. Si enim videntes dei
essentiam in eius comparatione totam creaturam reputant parvam quod ad videndum, non
est mirum si beatus Benedictus per lucem divinam ad amplius videndum potuit
quam homines communiter videant. Ad secundum dicendum quod lumen dei quandoque dicitur ipse deus,
quandoque vero aliquod lumen divinitus ab ipso, sicut illud Ps. In lumine tuo videbimus lumen.
Hic autem accipitur pro lumine divinitus a deo.
Deinde querebantur duo circa naturam humanam assumptam. Primo utrum fuerint in Christo una fi- 2a
liatio qua refertur ad patrem et matrem, an due. 2o de morte
Christi utrum in cruce mortuus fuerit. Ad primum sic proceditur. Videtur quod in
Christo sint due filiationes. Multiplicata enim causa relationum multiplicantur
relationes. Generatio autem est causa filiationis. Cum igitur sit alia generatio qua Christus natus est
eternaliter a patre, alia qua natus est temporaliter a matre, erit et alia filiatio
qua refertur ad patrem [et alia que refertur ad matrem]. Preterea quidquid recipit ex tempore dicitur absolute absque sui mutatione,
multo magis absque sui mutatione potest recipere temporaliter aliquam proprietatem
relativam. Sed filius dei ex tempore recepit aliquid absolute absque sui mutatione,
quia super 1o Luc. Hic erit magnus et filius altissimi vocabitur, dicit Ambrosius:
Non ideo erit magnus quia ante partum virginis magnus non fuit, sed quia potentiam
quam dei filius naturaliter habet homo erat ex tempore accepturus. Ergo multo magis
ex tempore potuit accipere dei filius absque sui mutatione novam filiationem
ut sic ei conveniant due filiationes, una eterna, alia temporalis.
Sed contra. A quo aliquid habet quod sit tale, ab eius unitate habet quod sit unum tale, sed
a filiatione aliquid habet quod sit filius. Ergo una filiatione est unus filius et non duo.
Ergo in Christo non sunt due filiationes sed una tantum. Responsio dicendum quod relationes differunt
in hoc ab omnibus aliis rerum generibus, quia ea que sunt aliorum generum ex ipsa ratione

sui gnis hnt q sint res nae, sicut qntitates ex rone qntitatis et quali
tates ex rone qualitatis. Sz relones no hnt q sint res nae
ex rone sui ad altum. Inueniunt eni quedam res q no st reales sed
roales tm, sicut scibile refert ad sciam no ali reali relone
i scibili existente s3 pos qz scia refert ad ipm s phm i 5o metha.
Sz rlo ht q sit res nae ex sua ca p qua vna res nalem or
dinem ht ad altam. Cuiquid nalis z realis ordo e ipa relo.
Vn dextre z sinistre i aialibz st reloes reales qz gsr quasda
nales rtutes. In columpna aut st ro res tm s ordine alis
ad ipam, ex eod at ht ad q sit ens z q sit vnu z io quit
q sit vna relo real tm pp vnitate ce sic pz de qntitate pp vna
eni qntitate i vno cor vna est equalitas tm quuis sint res
multe s quos diuis corpibz dr equale. Si at s oms ias res
multiplicaret realr reloes i vno cor sequeret q i vno
ecut actia infinita vl indetermiata. Et silr magis est vna
reloe mgri om quos id docet quuis sint multi res. Sic
ecia z vnus ho s realem filiacom vna est filius pris sui et
mris qz vna natiuitate vna nam ab utroqz accepit. Secundo
igr hac rom vir dedu q alia sit filiaco realis i xpo qua
refert ad prem z alia qua ht a mre. Sz ga vo refort sim.
Hc eni est rlir tenendu q na rlo dei ad catura realr i deo
existit s3 est rs rois tm qz deus est sup omne ordine cate
et mesura omis cate a qua depedet omis cata z no e eo
multo magis qm hic queniat scibili cu scie i quo pp has cas
no est rlo real ad sciam. Est at cosid q sbin filiacois no
est na vl nae ps aliqua. No eni dis q huanitas sit filius vl
caput vl oculus i xpo a ponimur ad n vnu suppon z
vna ypostasim sit z vna paz q e suppon etiunt i qo nulla
rlo real ad catura ce pt ut iam dtm est. Vn relinquit
q filiaco qua xs refert ad mrem est rs rois tm nc pp hc
se q xs no sit realis filius rgis. Sicut eni deus realr e dns
ppr reale pom qua cotinet catura, sic realr est filius rgis
pp reale nam qua accepit a mre. Si at i xo ecut plura sup
posita dz i xpo poni duas filiacoes. Sz reputa hc erroneu
Et i gcilijs me dampntu. Vn dico q i xo e vna rlo real
tm qua refert ad prem. Ad 1m go dedu q negandu no ce i xpo
realem filiacom qua refert ad mrem qz ca rlonis defiat
s3 qz defiat sbin rlonis cu no sit i xo aliqd suppon
catu vl ypostasis. Ad 2m dedu q eo mo quo ec ho accept ex
tpe dei pom eo mo accepit filiacom etia ugqum s. fcm est
ut vna eet pa dei z hois ut Ambo ibm subdit. hc at no e
fcm p ad ret absit ut relatm tpalr inhereus filio dei sed p
psonale vnionem que ret exist in na cata no at valis i ipa pa
assumpta. Quod uo i quiu obiar ucti te no ht. Dr eni aly

unus qualitas propter unitatem substantialis subiecti sed sunt multe qualitates ut color
sapor in pomo

Ad 2m sic procedebatur videtur quod xristus in cruce mortuus non fuit. Si enim 3a
fuit mortuus quia hoc fuit quia ipse animam a corpore separavit, quia propter
vulnera. Sed non primo. sic enim sequeretur quod iudei xristum non occidissent.
sed quod ipse ipsius fuit homicida quod est inconveniens. Et similiter non 2o quia mors que
accidit propter vulnera pervenit homini ad summam debilitatem pervenienti qui in xristo
non fuit quia exclamans exspiravit. Ergo xristus in cruce non mortuus fuit.
Primo natura humana non fuit in xristo debilior quam in aliis hominibus sed nullus
alius homo moritur propter vulnera manuum tam cito et pedum, vulnus autem lateris
fuit ei infixum seu inflictum post mortem, xristus ergo in cruce mortuus non
fuit cum nulla causa mortis eius inveniatur etc. Sed contra est quod dicit Johannes xixo
quod xristus in cruce pendens inclinato capite tradidit spiritum. Mors est
per separacionem anime a corpore ergo xristus in cruce mortuus fuit. Respondeo dicendum
quod absque omni dubio confitendum est xristum in cruce vere mortuum fuisse.
Sed ad videndum causam mortis eius considerandum est quod cum xristus fuit deus
et homo eius subordinatur potentia quod quod pertinet ad humanam naturam in xristo ergo in
aliis puris hominibus non contingit. Voluntati enim corpus non subiacet que
naturalia sunt. unde hec causa assignatur quare anima xristi simul patiebatur et fruebatur
eo volente hic sequitur ut non fieret redundancia a superioribus viribus in
inferiores ne impedirent superiores virtute quam a suo actu propter passionem
inferiorum quod in aliis hominibus contingere non potest propter naturalem coniunctionem predictam
ad invicem. Et similiter in proposito est dicendum. Mors enim violenta accidit ex
hoc quod quamdiu natura resistere potest tam diu mors retardatur, unde in quibus
natura est fortior ex equali causa tardius moriuntur. Erat autem in potestate voluntatis
xristi quod natura resisteret tormento illato et quando cederet, unde eo volente natura
restitit nocumento illato usque ad finem plus quam in aliis hominibus posset
ita quod in fine post multam sanguinis effusionem quasi integer viribus exclamavit
voce magna, et statim eo volente natura cessit et tradidit spiritum et hoc
ut se dominum nature et vite et mortis ostenderet, unde hoc admirans centurio
dixit vere hic homo filius dei erat. Sic ergo et iudei xristum occidunt
nocumentum mortiferum inferentes et cum hoc ipse animam suam posuit
et tradidit spiritum quia quando voluit natura nocumento illato totaliter cessit
nec tamen culpandus est quasi sui homicida. Est enim corpus propter animam et non
e converso. unde iniuria fit anime cum propter nocumentum corpori illatum de corpore
expellitur quasi naturalem appetitum anime, sed forte non propter depuratam voluntatem
ut se mortificientes. Sed si anima in sui potestate haberet recedere a corpore quando
vellet et iterum advenire non maioris esset culpe si corpus deserit
quam quod habitator deserit domum culpe tamen est inde si expellatur viribus
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Deinde querebatur duo de angelis utrum angelus dependeat a
loco corporali secundum suam essentiam an sit in loco secundum operacionem tantum. 2o de motu
angeli utrum possit moveri de extremo in extremum sine medio.

xa Ad primum sic procedebatur videtur quod angelus non sit in loco per operationem tantum/
prius est enim esse quam operari, ergo prius est esse in loco quam operari in loco/
Sed posterius non est causa prioris. ergo operari in loco non est causa quare angelus sit in loco/
Praeterea duo angeli possunt operari in uno loco/ Si igitur angelus esset in loco solum per
operationem sequeretur quod plures angeli essent simul in uno loco quod reputatur
impossibile/ Sed contra Nobilius non dependet ab ignobiliori, sed esse angeli
nobilior est quam locus corporeus ergo non dependet a loco corporeo/ Respondeo
dicendum quod qualiter angelus sit in loco corporeo considerari potest ex modo quo corpus
est in loco, Est enim corpus in loco per contactum loci/ Contactus autem corporis est
per quantitatem dimensivam quae in angelo non invenitur cum sit incorporeus/
Sed loco eius est in eo quantitas virtualis Sicut igitur corpus est in loco per contactum
dimensivae quantitatis/ Ita angelus est in loco per contactum virtutis/ Si quis autem
velit virtutis contactum per operationem nominare propter hoc quod operari est proprius effectus
virtutis dicatur quod angelus est in loco per operationem ita tamen quod per operationem
non intelligatur sola motio sed quaecumque unitio qua sua virtute se corpori unit
praesidendo vel continendo vel quocumque alio modo/ Ad primum igitur dicendum quod nihil
prohibet ad esse prius aliquo simpliciter quod non est prius quantum ad hoc sicut corpus
sphericum est simpliciter prius superficie, sed non quantum ad hoc quod est coloratum et sic
prius simpliciter est corpus quam tactus tamen est in loco per contactum dimensivae quan
titatis, et similiter angelus per contactum virtutis/ Ad secundum dicendum quod si ad mo
perfecte ab uno motore non conveniret ei ut ab alio simul immediate
moveatur, unde magis valet ad oppositum eius quam ad propositum/

yta Ad secundum sic procedebatur videtur quod angelus non potest moveri de extremo in
extremum quin pertranseat medium/ Omne enim quod movetur prius est in mutari
quam in mutatum esse. ut probatur in vi physicorum. Sed si angelus movetur de extremo in
extremum puta de a in b cum est in b est mutatum esse ergo prius erat in
mutari sed non quando erat in a quia tunc nondum movebatur ergo quando erat in c
quod est medium inter a et b. et ideo oportet quod transeat medium/ Praeterea si angelus movetur de
a in b sine hoc quod pertranseat medium oportet quod corrumpatur in a et terminetur in b
sed hoc est impossibile quia sic non esset idem angelus. ergo oportet quod pertranseat medium
Sed contra Omne quod pertransit medium oportet quod prius pertranseat aequale Sed autem
minus ad maius ut dicitur in vi physicorum. Et ad primum apparet/ Sed non potest esse minus
spatium quam angelus qui est indivisibilis ergo oportet quod pertranseat aequale
quod est locus indivisibilis et punctabilis/ Infinita autem puncta sunt inter quoslibet
duos terminos motus/ Si igitur necesse esset quod angelus in suo motu pertrans
iret infinita quod est impossibile/ Respondeo dicendum quod angelus si vult potest mo
veri de uno extremo ad aliud absque hoc quod pertranseat medium/, et si
vult potest pertransire omnia media. Cuius vero est quia corpus est in loco con
tentum ab eo et ideo oportet quod in motu sequatur loci conditionem ut scilicet pertranseat
media prius quam ad extrema perveniat. Sed cum angelus sit in loco
per contactum virtutis non subditur loco. unde non habet necesse ut sequatur in
suo motu conditiones loci, sed voluntati suae subest quod applicet se per con
tactum virtutis huic loco et illi, et si vult absque medio, sicut et intellectus potest

applicari intellectione uni extremo puta albo et post ea nigro, in diversis instantibus vel
cogitando vel cogitando de mediis coloribus, quamvis corpus subiectum colori non
possit moveri de albo in nigrum nisi per media. Ad primum ergo dicendum quod verba
philosophi et eius probationes locum habent in motu continuo, sed motus angeli non oportet quod sit
continuus, sed ipsa successio applicationum predictarum motus eius dicitur, sicut et
successio cogitationum vel affectionum dicitur motus spiritualis, secundum Augustinum
viii super Genesim ad litteram. Ad secundum dicendum quod hic non accipit pro corporeitate
angeli aut nova creatione, sed quia eius virtus supereminet loco. Ad illud
vero quod in contrarium obicitur dicendum quod angelus non est in loco per commensurationem
sed per applicationem sue virtutis ad locum, que quidem esse indivisibilis et ad locum
divisibilem et ad indivisibilem. Unde patet quod motus sit ad in loco divisibili existens
continue incipiendo spacium, si quod non in loco indivisibili, tunc non patet eius motus
esse continuus nec pertransire omnia media.

Deinde querebatur de homine. Et primo quantum ad bonum nature, secundo quantum ad
bonum gratie, tertio quantum ad bonum glorie. Circa primum querebantur tria.
Primo de unione anime ad corpus, utrum scilicet anima adveniente corpori corrumpantur
omnes forme que prius inerant et substantiales et accidentales. Secundo de
potestate liberi arbitrii, utrum scilicet homo absque gratia possit se ad gratiam preparare. Tertio de
dilectione naturali, utrum scilicet homo in statu innocentie dilexit deum plus quam
omnia et super se ipsum.

Ad primum sic procedebatur. Videtur quod per adventum anime non excludantur omnes
forme que prius inerant. Dicitur enim Genesis primo: Formavit deus hominem
de limo terre et inspiravit in faciem eius spiraculum vite. Sicut ergo for-
mavit corpus sine inspirando animam formam quam formando videbatur ex-
cludere, non ergo adveniente anima tolluntur omnes forme precedentes.
Preterea necesse est quod anima sit in corpore formato et disposito multis dispositionibus.
Si igitur adveniens anima omnes precedentes formas et dispositiones amo-
veret, sequeretur quod in instanti anima totum corpus formaret, quod videtur esse aliquid di-
Preterea anima non est nisi in corpore mixto, sed mixtio elementorum non fit solum secundum materiam
sed etiam secundum formam, alioquin esset corruptio. Ergo anima non excludit omnes formas
in materia inventas. Preterea anima est perfectio, perfectionis autem non est corrumpere
sed perficere. Non ergo adveniens corpori corrumpit formas preexistentes.
Item quamvis omnis forma adveniens existenti in actu est forma accidentalis.
Forma enim substantialis facit esse actu simpliciter. Item si anima adveniens
non destrueret preexistentes formas sed eis adderetur, sequeretur quod ad-
veniret existenti in actu, quia quelibet forma cum sit actus facit esse in actu.
Ergo anima adveniens excludit formas preexistentes. Respondeo dicendum quod est impossibile
in uno et eodem esse plures formas substantiales, et hoc ideo quia ab eodem habet res esse
et unitatem. Manifestum est enim quod res habet esse per formam, res habet unitatem et propter
hoc unaqueque res in qua est multitudo formarum non est unum simpliciter,
sicut homo albus non est unum, nec animal bipes esset unum simpliciter si ab
alio esset animal et ab alio esset bipes, ut philosophus dicit. Item sciendum est quod forme
substantiales se habent ad invicem sicut numeri, ut dicitur in viii metaphysice, vel etiam
sicut figure, ut de partibus anime dicit philosophus in ii de anima. Species enim maior numerus vel figura

vtute cotinet i se minore sicut qnaig quatnaru et pentagong pen
tetra tagoni Et silr pfcor forma vtute cotinet i se impfciore pt
maxime i aialib pz Aia em intellua ht vtute ut confat cor
huano q qz cofert sitia i bruts Et silr sitia facit i aialib
qs intritia i plants z adhuc amp ffruste i cet i homie aia a
sitia pt intellua ex quo aia intellua vtute cotinet sitiua
z adhuc amp Sicut frustra addet qternaig posito quinario
Et eadm ro est de omib formis sbalib usq ad nm pma Ita q
no e i hoie diusas formas sbales incure s vnm sz solu s vnm
Sicut cosidamg eu viuente p aiam nutritiua et ut sencicte
p aiam sitiua zcys Manifestu at est q sp aduemente for
pfca tollit for impfca sic z aduenieente fia pentagoni tollit
fia quadrati pn dico aduenieente aia hua tollit for sbalis
que pus inerat alioqn gnio vnig eet sine corrupcoe altig
q est impgle fforme ao actidetales que pus inerat dispo
netes ad aiam corpu no quid p se sz p actus ad corpo
sbi pn manet eede spe sz no eede uuo Sic z cotingit cia
dispones formarp elariu que pmitg me aduenie appent
Ad pm go ddm s basiliu spiraculu uite dr ibi gra spc sit
zc cessat obico Si at ut Augg dt spiraculu uite est ipa aia
no oportebit dice q aa for fortu sit corp hois de limo tre
qm ipo spiaculo dimitg inspirato No em illa formaco tpe p
cessit inspiracom nc forte velmg dice illa forcom refiri
ad dispoicos actiles pu fiaz z aa hg que quoda ordine
pintellur i core an aiam intua sit naales dispones quig ty
pintellur ipa aia intua no inqm e intua sz inqm cotict
i se vtute qtz de impfcoib formis Ad 2m ddm q aima
cu aduenit corpi no facit ee corp effime sz forlr tm effime
Aut facit corp ee id quod dat corpi form ut pficiens sz dis
poicos ut id quod popat ad form paulati z ordine quoda
indudo nm ad pinquiore form ad dispoicom Q2nto em
pinquior fuit forma ad dispoico tato minor est resisten
ad introductom for z dispoms coplete Facilig em fit
ignis ex aere qm ex aqua qmuis utroq inmete forma
assit me Ad 3m q aim po fors elarp actu remane in mixto
dom q no pt ee qz for elarp no pnt eet i vna pte me sit
zcoz q sint i duis me ptib que dystinguur s dimesine qtitis
duusiom zc optebit q ul plua cor sint simt ul q no sit
mixco va totig ad totu sz mixco ad sim s minima nix se poi
Aucrrois at i cometo de loco dt q fore elarp sint medie
me fors actules z sbales z q recipiut magis z mig zc fors
elarp remiss z quodamo ad meu redacts quoda fit mixco
sz hc mig pgle e qm pm Na for sbalis e tis quid ee speci

unde non indivisibile est et ideo forma est numerus et sicut numero est opposicio ut intendatur et remittatur
sed omnibus addito et subtracto facit aliam speciem. Et ideo aliud est dicendum secundum philosophum
in primo de generatione quod forme mixtibilium non manent in mixto actu
sed virtute puta secundum virtutes formarum substantialium manent in qualitatibus elementorum sed re
missa et quasi ad medium redacta. Qualitas enim elementaris agit in virtute
forme substantialis aliogquin accio que est per calorem ignis non terminaretur
ad formam substantialem. Ad secundum dicendum quod anima cum sit forma est quedam perfectio
participabilis non autem vilis et ideo ea advenientie sic ad perficiendum ut cum a 1ma
Ad 2m sic procedebatur. Videtur quod homo absque gratia corrumpitur
per solam naturalem arbitrii libertatem possit se ad gratiam preparare
Quemadmodum dicitur prouerbiorum xvi hominis est parare animum. Sed autem dicitur esse aliquid quod est
in eius potestate constitutum ergo in potestate hominis constitutum est se ad gratiam
preparare. Non ergo indiget ad hoc auxilio gratie. Preterea Augustinus dicit in libro de
causa divina quod non ideo aliquis caret gratia quia deus non vult dare sed quia ipse non
vult accipere potest ergo si vult se ad gratiam preparare absque exteriori auxilio.
Sed dicebat quod homo indiget in hoc auxilio gratie quantum ad exterius mo
vens. Sed contra homo potest moveri ad conversionem non solum ex bonis sed etiam a
peccatis sicut si aliquis videat aliquem enormiter peccantem et ex horrore
peccati ad deum convertitur sed peccatum non est a deo ergo absque dei cooperatione potest
se homo ad gratiam preparare. Sed contra per hoc ad gratiam preparamur per quod ad
deum convertimur sed ad hoc indigemus auxilio divine gratie. Dicitur enim trenorum
ultimo. Converte nos deus ad te et convertemur ergo gratie divine ad hoc prius
ad gratiam impetret. Preterea ad nichilum potest se homo preparare nisi cogitando
sed ad hoc indiget homo auxilio gratie. Dicitur enim ij ad Corinthios iij. Non suf
ficientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis ergo indigemus divine
gratie ad hoc quod nos ad gratiam preparemus. Respondeo dicendum quod in hac questione
cavendus est error pelagij qui posuit quod per liberum arbitrium homo poterit
adimplere legem et vitam eternam mereri nec indiget auxilio divino
nisi quantum ad hoc quod sciret quid faceret secundum illud psalmiste. Doce me domine facere volunta
tem tuam. Sed quia hoc minus parum videbatur ut solam scientiam haberemus a deo a
caritatem autem qua precepta legis implentur haberemus a nobis ideo post modum pe
lagiani posuerunt quod inicium boni operis est homini ex seipso et consensus
fidei per liberum arbitrium sed consumacio est homini a deo preparata autem ad inicium
boni operis pertinet. Unde ad errorem pelagianum pertinet dicere quod homo
possit se ad gratiam preparare absque auxilio divine gratie. Et est contra
apostolum qui dicit ad philippenses primo. Qui cepit in nobis opus bonum ipse perficiet.
Et ideo dicendum est ergo quod homo indiget auxilio gratie non solum ad merendum
sed et ad hoc quod se ad gratiam preparet aliud tamen et aliud. Nam mereretur homo per
actum virtutis cum non solum bonum agit sed bene ad quod requiritur habitus
ut dicitur in secundo ethicorum. Et ideo ad merendum requiritur habitualis gratia sed ad hoc quod homo
preparet se ad habitum consequendum non indiget alio habitu quia sic esset procedere
in infinitum. Indiget autem divino auxilio non solum ad exteriora movencia
puta secundum ex divina providencia procurantur homini occasiones salutis puta predicaciones
et cetera et interdum egritudines et flagella sed et quantum ad interiorem
motum puta deus cor hominis interius movet ad bonum secundum illud prouerbiorum xxi.

Cor regu̅ i manu̅ dei quocu̅qz voluit vertet id. Et q̄ hoc necc̄m sit
p̄bat ph̄us i quoda ca° de bona fortu̅a. ho̅ n agit voluntate̅
volu̅ms at p̄m̄ elc̄o ⁊ elc̄oib̄ consiliu̅. Si at q̄rir̄ qre ɔsiliat
incipiat. no̅ p̄t dici q̄ ex co̅silio co̅siliari incepit. q̄r sic eēt i infi
nitu̅ p̄cede̅. vn̄ oz ad exti̅g p̄m̄ eē qd moueat me̅te̅ hu̅am
ad co̅sid̄ de agendis. hoc at oz eē ad meliq̄ hu̅a me̅te. ñ o̅ i e
corp̄ celeste q̄ ē infra intellec̄ v̄tute̅. Sz deq̄ ut ph̄us ib̄i co̅
cludit. Sicut i° om̄ib̄ motq̄ inferiorꝰ corporu̅ que no̅ ꝑ se mouent̄
p̄m̄ ē motq̄ celi. ita om̄i motuu̅ interiorꝰ me̅tiu̅ p̄m̄ ē a deo
mouente. Sic i° nq̄ p̄t se ad gr̄am p̄pare nec ad boni face̅
nisi p diuinu̅ auxiliu̅. Ad p̄m̄ g° d̄d̄m q̄ p̄ hoc q̄ hom̄is est se
ad gr̄am p̄pare p lib̄m arb̄m no̅ excludit̄ nec̄tas auxilii diui
sic nec p hoc q̄ ignis p̄t calefacē excludit̄ nec̄tas celestis motq̄.
Ad 2m̄ d̄d̄m q̄ deq̄ mou̅z om̄ia s̄m mo̅m ip̄orꝰ ⁊ io̅ motio̅ diuia
a quoda̅ p̄ticipat̄ cu̅ nec̄te a n̄a at r̄oali cu̅ lib̄rte. p̄p hoc q̄ v̄tq̄
r̄oalis se h̄t ad o̅ia ⁊ io̅ sic deq̄ mou̅z me̅te̅ hu̅am ad bonu̅. q̄ tn̄
deq̄ p̄t huic motoi resiste̅. ⁊c ex deo est q̄ homo se ad gr̄am p̄
parat. Sz q̄ gr̄a careat no̅ h̄t cam̄ a deo. s̄z ab hoīe s̄m id Osee xiii°.
Ex te p̄ditio tua isrl̄. tm̄mo̅ ex me auxiliu̅ tuu̅. Ad 3m̄ d̄d̄m
q̄ lz peccm̄ no̅ sit a deo tn̄ deq̄ peccm̄ alq̄ ordinat ad hoc q̄ sit
alicui salutis occ̄o.

3a A d 3m̄ sic p̄cedebat̄ vr̄ q̄ p̄mq̄ ho̅ i statu innocen̄ no̅ dilexit
dm̄ sup om̄ia ⁊ plq̄ qm̄ seip̄m. Sic em̄ dilig̃e dm̄ ē maxie
meritoriu̅. s̄z p̄mq̄ ho̅ i statu illo no̅ hu̅it vn̄ poss̄ ꝑfice̅ p mitu̅. vt
dr̄ i 29a dis. 2i li. sn̄iarꝰ. Si g° p̄mq̄ homo i statu illo no̅ dilexit
dm̄ plq̄ qm̄ seip̄m ⁊ sup om̄ia p̄ s̄c dilig̃e dm̄ ē maxima ꝑp̄atio
mentis hu̅ane ad gr̄am h̄endam. p̄mq̄ at homo i statu illo p°
gr̄am no̅ hu̅isse s̄z sola n̄alia. g° no̅ dilexit dm̄ plq̄ qm̄ seip̄z
⁊ sup om̄ia p̄ n̄a i se recurua est. q̄r s̄ om̄ia que amat retor
quet ad se. Sz p̄p̄t q̄ vnu̅qdq̄z ⁊ id magis. g° n̄ali dilc̄oe plq̄
diligebat seip̄m qm̄ dm̄. g° no̅ diligebat dm̄ sup om̄ia.
Sz co̅n̄ si no̅ diligebat dm̄ plq̄ qm̄ seip̄m. a° g° mq̄ se a° equaliter
sibi. ⁊ utroq̄z mo̅ seq̄r q̄ seip̄o homo frueret̄ de se no̅ referret
i dm̄. frui at seip̄o induat p̄uersitate̅ pecc̄i ut Augq̄ dr̄. g° p̄mq̄
homo i statu innocen̄ in q̄ erat p̄uersq̄ p peccm̄ q̄ est impossibile se
g° q̄ dilexit dm̄ sup om̄ia. R̄n̄o d̄d̄m q̄ si homo fuit creatq̄ i
gr̄a ut ex v̄bis Basilii ⁊ Augq̄ h̄ri p̄t. q̄° ista locu̅ no̅ h̄t. ma
nifestu̅ est em̄ q̄ exn̄s i gr̄a p caritate̅ diligit dm̄ s̄ seip̄m
Sz q̄r possibile fuit deo ut hoīem faceret i puris n̄alibq̄ vtile est
co̅siderare ad q̄m̄ se dilc̄o n̄alis extendere possit. Dixerunt g°
quida̅ q̄ homo uel angelq̄ i puris n̄alibq̄ exn̄s diligit deu̅
plq̄ qm̄ seip̄m n̄ali dilc̄oe s̄m amore̅ co̅cupie. q̄ s̄ bono diuo
magis frui desid̄at tq̄m maiori ⁊ suauiori. s̄z s̄m amore̅ amicie n̄a
plq̄ diligit seip̄m qm̄ dm̄. Est em̄ amor co̅cupie q° diciq̄

amare id quo volumus naturaliter frui sicut vinum ut ad hoc. Amor aut
amicicie est quo dicimur amare amicum cui volumus bonum. Sz ista po-
stare non potest dilectio enim naturalis est quedam naturalis inclinatio indita
nature a deo ut at naturale est perversum pcle est g° q aliqua naturalis inclinatio
ut dilectio sit perversa perversa at dilectio est ut ab dilectione amici diligat
plus se quam deum non potest ergo talis dilectio esse naturalis. Dicendum est ergo q diligere
deum super omnia et plus quam seipsum est naturale non solum angelo et homini
sed et cuilibet creature si q potest amare aut simpliciter aut naturaliter. Inclinationes naturales
maxime cognosci possunt in hiis que naturaliter agunt absque racionis deliberatione.
Sic enim agitur unumquodque in natura sicut aptum natum est agi. Videmus at
q unaqueque pars naturali quadam inclinatione operatur ad bonum tocius etiam
cum periculo aut detrimento proprio ut patet cum aliquis manum exponit gladio
ad defensionem capitis ex quo dependet salus tocius corporis. Unde
naturale est ut quelibet pars suo modo plus amet totum quam seipsam. Unde
et secundum hanc naturalem inclinationem et secundum politicam virtutem bonus civis mortis
periculo se exponit pro bono communi. Manifestum at est q deus est bonum
tocius universi communis et omnium partium eius. Unde quelibet creatura suo modo naturaliter
plus amet deum quam seipsum. Insensibilia at naturaliter bruta vero animalia sensitive
creatura vero racionalis per intellectualem amorem qui dilectio dicitur. Ad primum
ergo dicendum q diligere deum ut est principium tocius esse ad naturalem dilectionem pertinet
sed diligere deum prout est obiectum beatitudinis est gratuite dilectionis in qua meritum
consistit. Nec tamen necesse est ut in hoc sustineamus penam inferni dubius
q homo in puro statu non habuit graciam per quam mereri possit. Ad 2m dicendum
q naturali dilectione qua deus super omnia naturaliter diligitur potest aliquis magis et
minus uti et quando in summo fuit tunc est summa preparacio ad graciam habendam.
Ad 3m dicendum q inclinacio rei naturalis est ad duo scilicet ad moveri et ad
agere. Illa aut inclinacio nature que est ad moveri in seipsa recurva est
sicut ignis movetur sursum propter sui conservacionem. Sz illa inclinacio nature
que est ad agere non est recurva ad seipsam. Non enim ignis agit
ad generandum ignem propter semetipsum sed propter bonum generati q est forma eius
et ulterius propter commune q est conservacio speciei. Unde patet q non universaliter verum est
q dilectio naturalis sit in se recurva.

Deinde queritur de hiis que pertinent ad bonum gracie et post de hiis que
pertinent ad ipsum bonum gracie. 2° de hiis que pertinent ad malum
culpe quod ei opponitur. Circa bonum gracie queritur p° quidem de eo quod
pertinet ad omnes. 2° de hiis que pertinent ad clericos. 3° de hiis que pertinent
ad religiosos. Circa ea vero que ad omnes pertinent queritur de duabus
partibus penitencie. Primo de contricione utrum contritus teneatur velle magis
esse in inferno quam peccare. 2° de confessione. 9u

Ad primum sic proceditur. Videtur q contritus non debeat magis velle esse in
inferno quam peccare. Pena enim inferni est eterna et irremediabilis. De
peccato at liberari per penitenciam ergo magis debet velle peccare quam in inferno esse.
Preterea pena inferni includit culpam. Una enim de penis est vermis id est
consciencie remorsus de culpa. Culpa at non includit penam inferni.

ergo magis est eligenda culpa quam pena inferni. Sed contra est quod dicitur glossa in libro de similitudinibus quod aliquis magis debet eligere esse in inferno sine culpa quam in paradyso cum culpa, quia innocens in inferno non sentiet penam et peccator in paradyso non gaudebit de gloria. Respondeo dicendum quod contritus tenetur in generali velle pati quamcumque penam quam peccare, et hoc ideo quia contritio non potest esse sine caritate per quam omnia dimittuntur peccata. Ex caritate enim plus homo diligit deum quam seipsum, unde caritas hoc requirit ut qualibet pena homo contritus preeligat culpe. Sed in speciali descendere ad hanc penam vel ad illam non tenetur, quinymo stulte faceret si quis seipsum vel alium sollicitaret super huiusmodi particularibus penis. Manifestum enim est quod sicut delectabilia plus movent in particulari considerata quam in generali, ita contristabilia plus terrent si in particulari considerantur. Et aliqui sunt qui in maiori temptatione non caderent qui forte in minori caderent. Sicut aliquis audiens adulterium non incitatur ad libidinem, sed si per considerationem descenderet ad singulares mulieres magis moveretur. Et similiter aliquis non refugeret pati mortem pro Christo, sed si descenderet considerando singulas penas magis retraheretur. Et ideo descendere in talibus ad singula est inducere hominem in temptationem et prebere occasionem peccandi. Ad primum ergo dicendum quod culpa et mortalis de se perpetua est, sed ex sola dei misericordia remedium habet. Plus enim ponderat bonum divinum contra quod agit culpa bonum nostre creature cui opponitur pena quam perpetuitas pene temporalitati culpe. Ad secundum dicendum quod remorsus conscientie non est culpa sed quasi ad culpam, ut possit esse sine culpa, ut in eo qui habet conscientiam erroneam de peccato commisso, sicut si aliquis credat a se prius commissum esse illicitum quod tamen licitum erat et ipse dum faceret licitum reputabat.

Deinde circa confessionem querebantur tria. Primo utrum sufficiat quod aliquis scripto confiteatur an oportet quod confiteatur verbo. Secundo an quis teneatur statim confiteri habita opportunitate vel possit expectare usque ad quadragesimam. Tercio utrum presbiter parochialis debeat credere suo parochiano dicenti se esse alteri confessum et dare ei eukaristiam an non.

10 Ad primum sic procedebatur. Videtur quod sufficiat si aliquis confiteatur scripto. Confessio enim requiritur ad manifestationem peccati, sed peccatum manifestari potest scripto sicut et verbo, ergo sufficit si confiteatur scripto. Sed contra est quod dicitur Ro. x: Ore confessio fit ad salutem. Respondeo dicendum quod confessio est quoddam sacramentale. Sicut enim in baptismo requiritur aliquid ex parte ministri, scilicet ut abluat et verba proferat, et aliquid ex parte suscipientis sacramentum, scilicet ut intendat ut abluatur, ita in sacramento penitentie ex parte sacerdotis requiritur quod absolvat sub aliqua forma verborum, ex parte vero penitentis requiritur quod se clavibus ecclesie subiciat peccata sua per confessionem manifestans. De necessitate ergo sacramenti est quod sua peccata manifestet, et cum hoc nullus dispensare possit sicut nec contra baptismum, sed quod fiat manifestatio ore non est de necessitate sacramenti, alioquin nullus mutus posset aliquis effectum huius sacramenti percipere nisi ore confitendo, quod patet esse falsum. Nam muti vel quicumque qui verbo

cofiti no pnt suffiat scripto ul nutibꝫ cofiti. iiª ala nccite pt abs
bapti^m nisi aqua pp^r hc q aqua est de nccite sacri. Sz ex insti
tucoe ecclie ter homo qui pt ut vbo cofitea non pp^r hc som ut oe
cofitens cofi^do magis erubescat ut qui ore pccat purget ore
Sz et sp i ombꝫ sacris accipit id cuius est guior usus sic i sacrali
ablucoe bap^t accipit aqua qua hoies gnr utunt ad abluend
et i euk^a panis qui est guior cibꝫ. Vn i maioe sacrali pccorꝫ
queit uti vbis quis hoies gnaliter et expssius suos cocptꝫ
significare cosueuerunt. Et attendendum est q i hc sacro no impmi
tur caracter sz som cofer gra ad remissionem pcti qua remissionem
ius cofer pccando pccat at qui ordinacoem ecclie ptmittit. Vn i
baptis^o qui cosuat ea que st de ncci^te sacri ptmittens statuta
ecclie cofer caracterem sacri sz no sacri effcm. Hic at nichil gse
quones at que ad utrumqꝫ pte inducunt no multum cogunt. Via
nz maif^o. Ita expsse pt fieri scripto sic vbo. neqꝫ qd dr Ore
cofo fit ad salute mt de cofoe pccorꝫ sz de cofoe fidei.
Ad xm^m pcedeba^r vr q ab possit differre gfom usqꝫ ad xl^az.
Quuqꝫ em suat pceptum ecclie no delinquit. sz ecclia statuit
q semel i anno hoies ppria pcca cofitea^r. go si quis expctat usqꝫ ad
terminum ab ecclia costitutum no pccat. p bapmus e sacrm nccit^e
sicut et pnia. Sz cathecumꝫ no pccat si differat bap^m donec ad
sabbatum s scm. go i roe nec cotritus pccat si differat confoz usqꝫ
ad xl^az. p maiorꝫ ncci^te e cotricio qm gfo. q cofo sine co
tricoe no vz ad salm. cotrco at sine gfoe pt i aliquo casu valere
Sz ille qui e i pcco no ter stati coti ca intencoe ut cessz pccare
alioqn pccor p singula momta pccaret. go nec cotritus ter stati
cofiti ita q pccet si secus agat. Sz q magis e subueni^do mor
bo spuali qm morbo corli sz ab subitus morbo corpali pculo
se comitteret nisi remedium medicie quereret qm cito posset. ut
ex negligencia pccaret. multo g^o magis pccat qui differt remedium
cofonis adhibere contra spuale morbum pcci. Hn^o ddm q laudabile e
q pccor qm citius comode pt pccm suum cofitea^r. q p sacrm pnie
cofer gra que hoiem reddit magis firmum ad resistend pcco
Quida at dixerunt q ter cofiti qm cito optunitas gfi^di se ob
tulit ita q si differat pccat. Sz hc e q rom pcepti differt ecclie
q obligat sp no tn obligat ad sp sz p loco et tpe. tempꝫ at
implendi pceptum de confoe vr qn imminet ab eius i q
ncce e q ho sit cofessus puta si immineat ei mortis articulus
ul ncctas accipi^di euk^az al sacrm ordinis ul ad huius
ad quod oz hoiem ad gfom purgatum ppari. Vn si ab hora
immineat et ab cofiti ptermittat pccat dum^o debita optunitas
assit. Et q ex pcepto ecclie oms fideles tent salte semel i ano
i festo pasche pcipue gniois accipe sacrm. io ecclia ordinat
ut semel salte i anno qn imminet tpe accipi^di euk^az. oms

fideles confiteantur. Dico ergo quod differre confessionem usque ad hoc tempus per se loquendo licitum est, sed per accidens potest fieri illicitum, puta si immineat alicui articulus in quo confessio requiritur, vel si aliquis propter contemptum confessionem differat. Et similiter per accidens posset esse tanta dilacio meritoria, puta si ad hoc differt ut prudentiori confiteretur, vel devocius propter sacrum tempus. Primas ergo vobis concedimus. Ad primum non quod in contrarium obicitur dicendum quod morbus corporalis nisi per medicinam vehementem extinguatur propter invalescat in peius nisi forte ex virtute nature fuerit extinctus. Morbus autem peccati extinguitur per contritionem, unde non est simile.

12 Ad 2m sic procedebatur. Videtur quod sacerdos parochialis non debeat credere suo subdito dicenti se alteri esse confessum ut propter hoc ei eukaristiam det. Frequenter enim in ipsa confessione aliqui convertuntur qui prius contriti non fuerunt, sed sacerdos debet subditum quantum potest ad bonum inducere; ergo videtur quod omnino ab eo expetere debeat quod sibi confiteatur. Preterea Prover. xxvii. Diligens pastor esse diligenter agnosce vultum pecoris tui. Sed hoc nullo modo potest melius quam per confessionem; ergo debet ab eo exigere quod sibi confiteatur. Sed contra si sibi confiteretur posset dicere que vellet et crederet ei; ergo et de hoc sibi debet credere quod sit confessus. Respondeo dicendum quod in foro iudiciali creditur homini contra se et non pro se, in foro autem penitencie creditur ei pro se et contra se. Est ergo distinguendum quod duplex sit impedimentum quo aliquis a perceptione eukaristie impeditur. Si enim sit impedimentum ad forum iudiciale pertinens, puta excommunicatio, non tenetur sacerdos suo subdito credere quem excommunicatum novit nisi ei de absolucione constet. Si autem sit impedimentum quod ad forum penitencie pertineat, scilicet peccatum, tenetur ei credere et iniuste facit si denegat ei eukaristiam qui perhibet se confessum et absolutum ab eo qui absolvere potuit vel auctoritate apostolica vel episcopi. Ad primum ergo dicendum quod illud bonum quod in confessione homines consequantur ex consequenti est ille qui confessum se dicit si verum dicit, alioquin si falsum dicit pad voce possz fm dice cofido. Nec potest aliquis ab aliquo homine auctoritate compelli ad confitendum peccatum quod alteri confessus est qui absolvere potuit, contra dicit ut iam dictum est, confessio peccatorum sacramentum est divino imperio subiacens non humano. Ad 2m dicendum quod spiritualis pastor vultum pecoris sui debet diligenter agnoscere considerando exteriorem vitam eius. Sed per modum confessionis non potest diligenter perscrutari, sed oportet quod credat ea que sibi a suo subdito dicuntur.

Deinde querebantur duo de hiis que pertinent ad clericos, et primo de officio ecclesie, utrum ille qui est prebendatus in duabus ecclesiis in die quo diversum officium fit in utraque ecclesia debeat utrumque officium dicere. 2o de studio theologie, utrum aliquis teneatur dimittere studium theologie et si sit aptus ad docendum alios ad hoc quod intendit saluti animarum.

13 Ad primum sic procedebatur. Videtur quod aliquis in tali casu debeat utrumque officium dicere. Unusquisque enim debet vivere emolumento. Ille ergo qui habet

emolumentum prebende in duabus ecclesiis debet onus suffere utriusque ecclesie
officium dicat. Preinstum esse videtur ut si habet maius emolumentum ab una
ecclesia in qua forte tantum pluris officium quod est maius onus subeat
pluris dicendo. Non ergo ad eum pertinet electio sed vel debet utriusque dicere
vel debet officium ecclesie in qua habet pinguius beneficium. Secundum in communi inducebatur
consuetudo. Respondeo dicendum quod supposito quod aliquis licite sit prebendatus in duabus
ecclesiis sive ex dispensatione considerandum est quod ille qui in aliqua ecclesia
prebendam accepit duobus obligatur scilicet deo ut ei debitas laudes
exsolvat pro eius beneficiis et ecclesie de qua accipit sumptus. Ea
vero que ad ecclesiam pertinent subiacent dispensationi prelatorum ecclesie
et ideo hoc debitum quod debet ecclesie exsolvere debet secundum quod statutum est in
ecclesia et hoc scilicet vel per se ipsum si sit prebenda que requirat residentiam
vel per vicarium si hoc sufficiat secundum ecclesie statutum aut consuetudinem.
Sed debitum quod debet deo per se ipsum debet exsolvere non refert autem
quantum ad deum quibus psalmis vel hymnis deum laudet utputa
utrum dicat in vesperis Dixit dominus vel laudate pueri nisi quantum
ad hoc quod homo debet sequi maiorum traditiones. Et quia laudes deo debet
quilibet unus homo sufficit quod semel officium dicat secundum consuetudinem alicuius
ecclesiarum quarum est clericus. Sed de electione officii rationabile videtur
quod debet dicere officium illius ecclesie in qua maiorem gradum habet puta
si in una sit decanus sed in alia simplex canonicus debet dicere officium ecclesie
in qua est decanus. Cum sit in utraque ecclesia fuerit simplex canonicus debet dicere
officium dignioris ecclesie quamvis forte in minori ecclesia habeat opu-
lentiorem prebendam quia temporalia nullius momenti sunt spiritualibus com-
parata. Si vero ambe ecclesie fuerint equalis dignitatis potest sibi eligere
quodcumque officium magis voluerit. Si fuerit ab utraque ecclesia absens
sicut fuit in aliquorum casu presentibus debet se conformare illis cum quibus con-
versatur. Et per hoc patet illud ad obiecta.

Ad 2m sic procedebatur. Videtur quod aliquis qui potest saluti animarum curam 18
impendere peccet si circa studium tempus occupet. Dicit enim ad
Gal. ultimo cap. Dum tempus habemus operemur bonum. Nulla enim est dignior
iactura quam temporis. Non ergo debet aliquis tempus in studio expendere cum valeat
saluti animarum curam impendere. Preterea perfecti tenentur ad id quod me-
lius est. Sed religiosi sunt perfecti ergo maxime religiosi debent dimittere
studium ut saluti animarum insistant. Preterea peius est errare in via
morum quam in via pedum. Sed prelatus tenetur revocare suum subditum
si videat eum errare in via pedum ergo multo magis tenetur eum
revocare ab errore qui est in via morum. Est autem error si homo
pretermittat quod melius est. ergo prelatus debet subditum cogere ut saluti
animarum intendat studio pretermisso. In contrarium inducebatur con-
suetudo per rationem. Respondeo dicendum quod aliqua duo possunt comparari ad invicem
et simpliciter et secundum aliquam causam. Videtur autem preferri id quod est melius simpliciter in aliquo

casu esse magis eligendum sicut philosophari est simpliciter melius quam ditari
sed in tempore necessitatis est ditari melius eligendum. Et alia pretiosa mar-
garita est carior uno pane et tamen in casu famis panis preeligitur
sicut illud Tren. x. Dederunt pretiosa queque pro cibo ad refocillandam animam.
Est autem considerandum quod in quolibet artificio et dicitur architector que ab
manualis qui opere exequitur sicut quod ei ab alio exponitur. Unde in edi-
ficiis construendis maiori mercede conducitur qui disponit de edificio
sed parum vel nichil manibus operatur quam manuales artifices qui do-
lant ligna et incidunt lapides. In edificio autem spirituali sunt quasi manua-
les operarii qui particulariter insistunt cure animarum puta sacerdotes curati
vel ad huius particulariter agendo qualiter predicti suum officium exequi debeant
12 prelati quia et episcopi id est superintendentes dicuntur et similiter theologie doctores qui sunt
principales artifices qui inquirunt et docent qualiter alii debent sa-
lutem animarum procurare. Simpliciter igitur melius est docere sacram doctrinam et
magis meritorium si bona intentione agatur quam impendere particulariter curam
saluti huius et illius. Unde apostolus de se dicit I ad Cor. I: Non enim misit
me Christus baptizare sed evangelizare quamvis baptizare sit opus conferens
salutem animarum. Et II ad Timotheum II dicit apostolus: Hec commendo fidelibus
hominibus qui ydonei erunt et alios docere. Ipsa etiam ratio demonstrat quod melius
est erudire de pertinentibus ad salutem eos qui in se et in aliis proficere
possunt quam simplices qui in se tantum proficere possunt, in aliquo tamen casu necessitate
impellente vel imminente debent episcopi et doctores pretermisso proprio officio
particulariter intendere saluti animarum. Ad primum ergo dicendum quod nullam
iacturam temporis patitur qui quod est melius operatur docendo sacram doc-
trinam vel qui ad hoc per studium se disponit. Ad secundum dicendum quod perfectus dici-
tur dupliciter. Uno modo qui habet perfectionem, alio modo qui habet statum perfectionis.
Perfectio autem hominis in caritate consistit que hominem deo et proximo coniungit.
Unde quantum ad dilectionem dei dicitur Gen. xvii: Ambula coram me et esto
perfectus. Quantum vero ad dilectionem proximi postquam dominus dixerat Diligite
inimicos vestros, concludit Matth. v: Estote ergo perfecti. Statum perfectionis habere
dicuntur qui sollempniter obligantur ad ea que perfectioni annexa sunt. Est autem aliquid
annexum perfectioni dupliciter. Uno modo sicut preambulum et preparatorium
ad perfectionem ut paupertas castitas et huiusmodi quibus homo retrahitur a
curis secularium rerum ut liberius vacet hiis que dei sunt. Unde huiusmodi
magis sunt quedam perfectionis instrumenta. Propter quod Ieronimus exponens illud ubi
Petrus dicit: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, dicit: Quia non
sufficit Petro dicere ecce nos reliquimus omnia sed addit quod perfectum est
et secuti sumus te. Utrumque ergo vel voluntariam paupertatem vel castitatem
servant habent quoddam preparatorium perfectionis sed non dicuntur habere statum perfectionis
nisi qui se ex sollempni professione ad huiusmodi obligant. Sicut enim ad
sollempne et perpetuum dicitur aliquis habere statum sicut patet in statu libertatis vel
13 minoris et filii. Alio modo aliquid annexum perfectioni tamquam effectus ut sunt ab-

curam animarum suscipiat. Et non debet perfectione caritatis ut debet propter dei amorem
permittat dulcedinem contemplative vite quam magis amaret, et
accipiat active vite occupationes ad procurandum proximorum salutem.
Quicumque ergo hoc modo saluti proximorum intendit habet quidem aliquem
perfectionis effectum sed non habet perfectionis statum nisi episcopus qui cum quadam
solempni consecratione suscipit animarum curam. Archidyaconi vero et
parochiales presbiteri magis habent commissa quedam officia quam quod in hoc in aliquo
perfectionis statu ponantur. Soli ergo religiosi et episcopi dicuntur perfecti quantum ad statum
perfectionis habentes. Unde religiosi fiunt episcopi sed non archidyaconi vel
presbiteri. Cum ergo dicitur quod perfecti tenentur ad id quod melius est, verum est
si intelligatur de hiis qui dicuntur perfecti propter perfectionem caritatis. Huiusmodi obligantur
non ad hoc obligantur secundum mensuram sue perfectionis quod implent. Si autem
intelligatur de hiis qui dicuntur perfecti propter statum sicut episcopi vel religiosi non est
verum. Non enim tenentur episcopi nisi ad quod se extendit cura suscepti
regiminis, et religiosi non tenentur nisi ad ea ad que obligantur
ex voto sue professionis. Alioquin esset obligatio ad infinita cum tamen
natura et ars et omnes res certos terminos habeat. Dato tamen quod perfecti
semper tenerentur ad id quod melius est non esset ad propositum sicut ex predictis
apparet. Ad tertium dicendum quod licet prelatus teneatur suum subditum revocare
ab omni malo, non tamen tenetur eum inducere ad omne melius. Hec tamen ratio in
proposito locum non habet sicut nec alie.

Deinde querebantur duo de hiis que pertinent ad religiosos. Primo
utrum religiosus teneatur obedire suo prelato ut revelet sibi
aliquod secretum quod fidei sue est commissum. Secundo utrum teneatur
obedire ut revelet occultam culpam fratris quam novit.

Ad primum sic procedebatur. Videtur quod religiosus teneatur secretum fidei
sue commissum revelare prelato precipienti. Ad obediendum enim prelato
obligavit se religiosus professione solempni. Ad tenendum autem secretum
obligavit se simplici promissione. Ergo magis debet obedire quam servare
secretum. Sed contra hoc Beda dicit. Illud quod est institutum pro caritate non militat
contra caritatem. Sed professio obedientie quam religiosus facit prelato insti-
tuta est pro caritate quod non militat contra caritatem qua quilibet tenetur
servare fidei proximo. Respondeo dicendum quod sicut Bernardus dicit in libro de dispensatione et pre-
cepto. Sufficiens obedientia est ut religiosus obediat suo prelato de
hiis que ad regulam pertinent vel directe sicut ea que in regula scripta sunt, vel
reductive sicut ea que ad hoc reduci possunt ut iniuncta exhibenda
fratribus et pene pro culpis infligende. Huiusmodi perfecta autem obedientia est ut
simpliciter in omnibus obediat que non sunt contra regulam vel contra deum. Sed quod aliquis obe-
diat prelato in hiis que sunt contra deum vel contra regulam est obedientia incauta vel
illicita. Est ergo considerandum in proposito utrum sit licitum religioso
secretum fidei sue commissum revelare. Circa quod distinguendum est
de secreto. Est enim aliquod secretum quod illicitum est celare sicut
quod in periculum vergit aliorum quod quis debet cavere tenetur. Unde in iuramento
fidelitatis continetur quod huiusmodi secreta debeant revelari domino directo.

ul' ysa q. In malis pmissis rescinde fide. i turpi voto muta decretu
Nisi forte i cofone audierit qr tuc nullo9 est reuelandu. Est
aut secretu quod de se celari pt sine pcto z tale secretu re
ligios9 nullo9 plato pcti pande dz si sit fidei sue comissum
pcat em frangedo fide comissi. Ad pm go dd q solempnior e
obligato ad suada ea que st fidi z carit' qr est ex lege nali
z ex pmissioe i bapmo fca. qm ea q ex pfessioe obligauit.

16 Ad 2m sic pcedeba'. Vr q subditus debeat plato pcipi'
reuelare culpa occulta altius fris. Quia ut Ieron9 dt. No
dz occultari culpa vni9 i pudiciu multoz. Sz psumendu e
q platus culpa vnius cognosce uelit pp' multitudis bonu.
go plato pcipi' dz culpa altius reuelari. Sz con e q Augus9 dt
q z si aly pp' obiam denuq aliqd malu pcere. Sz malu ee vr
culpa occulta detegedo aliu infamare go hc pp' obiam fieri
no dz. Rn' dd religios9 platus i ca. pest sicut iudex ecc'9
i foro iudiciali. Vn ad ea pt ex pcepto subditos obligare
ut ei pandan' pp' que pt iudex ecc'9 foro iudiciali iuramto
exigere. Est go sciem q i omib; triplex e mod9 pcedi. Vn9 p
denunciacone. alius p inquisicone. alius p accusacone. In via
igr' denunciacois intendit correcto delinquentis. et io s pcepm
dm. a' xviii. dz pcede frna correcco ut s corripias eu int
te z ipm solu q si no audierit te. cora duob; ul' trib; testib;
ul' ultio dica' ecce. Carit's em e ut ab pcat frn quu potest.
Vn pus ad hc dz niti ut corrigat consciam fris suata
fama solitarie admonedo. z p9 mom cora duob; ul' trib; test.
Eade neglia e fama ut emende' cosciea. Et ultio dd e ecce
In quo z pcessu cosulit' coscie Nam pccor si a pncio videret se
publicatu amitteret vrecundia z estimacom z fiet pnior ad
pccandu. In inquisicoe uo dz pcede i fama. i accusacoe uo dz
pcede i scripto p qua ipe obligat se ad taliom. In inquisicoe
aut z accusacoe intendi' pena pccantis pp' multitu bonu
si go appeat accusator i ca. qui se obliget ad taliom pt platus
ex pcepto ul' cofessiom exige sicut z iudex ecc'9 i iura.
Silr z si pcedet infamia pt platus pcepto ulte inquire
z subditi tenen' obedire. Si aut pceda' p via simpl'r de
nunciacois no te' religios9 plato pcipi' culpa fris reuelare
nisi pcete monicoe eu uideat incorrigibile ymo magis pccaret
si ad pceptu plati reuelaret qr plus te' obedire euangelio q
plato. z multo magis platus pccaret si subditu induceret ad
pueniendu ordine euangelij. Ad pm go dd q de pcto pterito de quo
ab iam correcus e ad secreta ammonicom. ul' de quo pt
spari corrigendus nisi comuniu incurrat' no pt imminere piclm
multitudinis. Sz de pcto futuro q eet piculosu multitudini ul' spualr
ul' corpalr pcet obiam. tuc em no dz ammonicom secreta expectare.

Modi procedendi in criminibus

sed statim periculo occurrere, unde et dominus non dicit si peccaverit intendit in futuro,
sed si peccavit in preterito. Ad culpam pertinentibus primo utrum peccatum sit natura
[D]einde queritur iuxta aliqua, 2º utrum periurium sit gravius peccatum quam homicidium, 3º utrum
peccet qui per ignoranciam constitucionem ipse non servat, 4º utrum monachus
peccet mortaliter comedendo carnes.

[A]d primum sic procedebatur. Videtur quod peccatum non sit aliqua natura. Dicitur enim
Ioh. 1: Sine ipso factum est nichil, id est peccatum. Sed quod est natura aliqua non
potest dici nichil. Ergo peccatum non est natura aliqua. Preterea quod sit privacio pura, sed privacio
pura non dicitur secundum magis et minus ut mors et tenebre. Ergo unum peccatum non
est gravius alio, quod est inconveniens. Respondeo dicendum quod peccatum manifeste transgressionis
est actus inordinatus. Ex parte ergo actus peccatum est natura, sed inordinacio
est privacio, et secundum hoc peccatum dicitur aliquid nichil. Et per hoc patet solucio ad obiecta.

[A]d 2m sic procedebatur. Videtur quod periurium sit gravius peccatum quam homicidium. Dicitur enim quod contra precepta prime tabule non potest dispensare
nec deus nec homo. Contra preceptum autem secunde tabule potest dispensare deus sed
non homo. Ex quo potest accipi quod gravius sit peccare contra precepta prime tabule,
quod est Non assumes nomen dei tui in vanum. Homicidium autem est contra preceptum
secunde tabule Non occides. Ergo gravius peccatum est periurium quam homicidium.
Preterea gravius est peccare in deum quam in hominem, sed periurium est peccare in deum, ho-
micidium in hominem. Ergo etc. Sed contra pena proporcionatur culpe, sed gravius
punitur homicida quam periurus. Ergo est gravius peccatum. Respondeo dicendum quod sicut
apostolus dicit ad Hebreos 6: Homines per maiorem sui iurant et omnis controversie
finis est iuramentum. Frustra autem in causa homicidii finis esset iuramentum
si homicidium esset gravius quam periurium. Presumeretur enim quod qui maiorem
culpam homicidii commisisset non vereretur minorem periurii incurrere. Unde
ex hoc ipso quod in causa maioris peccati defertur iuramentum manifeste ostenditur quod
periurium pro maiori peccato habetur, sic multo quod periurare non audeat. Videtur
quod dicitur divini nominis denegacionem, unde statim secundum locum post ydo-
latriam preceptum periurii tenet et ex ordine preceptorum apparet. Sed et apud
gentiles iurandi erat honoratissimum ut dicitur in 1º methaphysice per aliquos
ergo vos concedimus. Ad 1m illo quod in contrarium obicitur dicendum quod in
iudicio humano non semper quantitas pene videtur quantitati culpe. Iudicium
enim infligitur maior pena pro minori culpa quam gravius nocumentum
imminet hominibus ex minori culpa, sed secundum dei iudicium graviori culpa
gravior pena punitur, unde ut ostendatur gravitas ydolatrie et periurii
post quam in primo precepto dixerat Non adorabis ea neque coles, et subdit
Exo. 20: Ego sum dominus deus tuus visitans peccatum iniquitatis in
filios. Et post quam dixerat Non assumes nomen dei tui in vanum,
subditur: Nec habebit insontem dominus eum qui assumpsit nomen domini
dei sui frustra.

[A]d 3m sic procedebatur. Videtur quod qui facit contra institucionem vel constitucionem
ipse per ignoranciam non peccet. Ut enim Augustinus dicit peccatum adeo est
voluntarium quod si non sit voluntarium peccatum non est, sed ignorancia causat involuntarium,

XL

ut dicitur in 3o ethicorum, ergo quod fit per ignorantiam non est peccatum. Praeterea sicut iura
dicunt potest repetere suum servum ordinatum post certum tempus
putatum a tempore notitie. Sed contra ignorantia iuris non excusat. Hoc autem dicitur contra
constitutionem pape fit iuris, ergo qui facit contra institutionem pape per ignorantiam
non excusatur. Respondeo dicendum quod ignorantia non est causa actus qui facit involuntarium
ut sic excusat nisi ipsa ignorantia sit peccatum. Est autem ignorantia
peccatum cum ignorat quis que potest scire et tenetur. Constitutiones autem pape
omnes suo modo scire tenentur. Si ergo aliquis nesciat propter negligentiam
non excusatur a culpa si contra constitutionem agit. Si non aliquis
habeat sufficiens impedimentum quod scire non potuit puta si fuisset
in carcere vel in terris extraneis ad quas constitutio non pervenit vel
propter aliquid simile talis ignorantia excusat ut non peccet contra constitutionem pape.
Et per hoc patet solutio ad obiecta.

19 Ad vigesimum sic proceditur. Videtur quod monachus peccet mortaliter comedendo carnes.
Dicit enim canon de consecratione di. 5 monachi non debent comedere
carnes et si contra fecerint debent incarcerari, sed tanta pena non infligitur
nisi pro peccato mortali. Praeterea facere contra votum est peccatum mortale, sed monachi
ex voto obligantur ad servandum regulam beati Benedicti in qua continetur
quod monachi a carne abstineant, ergo monachi peccant mortaliter comedendo
carnes. Sed contra in peccatum mortale conceditur aliquo ratione cuiusque infirmitatis,
sed comedere carnes conceditur monachis infirmantibus, ergo comedere
carnes non est peccatum mortale monacho. Respondeo dicendum quod non est peccatum
mortale monacho vel religioso aliquid per se loquendo quod non sit peccatum
mortale aliis nisi sit contrarium ei ad quod se voto professionis obligat,
per accidens tamen ratione scandali vel alicuius huiusmodi possit aliquid ei esse peccatum
quod non esset aliis peccatum. Est ergo considerandum quid sit illud ad quod
se religiosus astringit, et siquidem religiosus profitendo voveret se
regulam servaturum videretur se obligare voto ad singula que continentur
in regula, et contra quodlibet eorum agendo peccaret mortaliter. Ex hoc sequeretur
quod religionis status esset religiosis in laqueum peccati mortalis a quo
vix vel numquam posset declinare. Sancti ergo patres qui ordines
instituerunt nolentes hominibus parare laqueum dampnacionis sed magis
viam salutis ordinaverunt tales professionis formam in qua periculum
esse non posset sicut in ordine fratrum predicatorum est cautissima et
securissima forma profitendi qua non promittit se frater servare regulam sed
obedientiam secundum regulam. Unde ex voto obligatur ad servanda ea que ponuntur
in regula tamquam precepta et que prelatus secundum tenorem regule precipere voluerit.
Cetera vero que non continentur in regula sub precepto non cadunt directe
sub voto, unde ea pretermittens non peccat mortaliter. Sed beatus
Benedictus statuit monachum profiteri non quidem servare regulam, sed quod profi-
tens promittit conversationem morum suorum secundum regulam. Hoc est idem ut secundum
regulam dirigat suos mores, ita quod si frater sive illa que sunt precepta in regula
transgrediatur vel contempnat regulam secundum eam dirigere actus suos omnino

vetustans. Non autem omnia que in regula continentur sunt precepta. Quedam enim sunt
monitiones sive consilia, quedam vero ordinationes sive statuta. Ut
post completorium nemo loquatur. Huiusmodi autem statuta que in regula continentur
non habent vim precepti. Sicut nec prelatus statuens ad intendit. Ipso
ad peccatum mortale obligare per preceptum. Est autem prelatus qui quedam
vel aliata. Unde stultum esset putare quod monachus frangens silentium
post completorium peccaret mortaliter nisi forte faceret hoc contra preceptum
prelati vel ex contemptu regule abstinere a carnibus non ponitur in regula
benedicti ut preceptum sed ut statutum quoddam. Unde monachus comedens
carnes non ex hoc ipso peccat mortaliter nisi in casu propter inobedientiam
vel contemptum. Ad primum ergo dicendum quod pena illa infligitur monacho
contumaciter vel inobedienter carnes comedenti. Ad 2m dicendum
quod comedere carnes non est contra votum monachi nisi quando comedit ex
inobedientia vel contemptu. Quod vero in contrarium obicitur efficaciam non habet.
peccat enim vere de hiis que sunt per se mala sicut homicidium adulterium
et huiusmodi que sunt omnibus illicita tam sanis quam infirmis. Non autem
procedit de hiis que sunt mala quia prohibita. Ad cuius probationem
sano quod non prohibetur infirmo.

Deinde circa dotem glorie querebantur duo de corporibus gloriosis. Primo
utrum corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore non glorioso in
eodem loco. Et secundo utrum hoc fieri possit miraculose.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio
corpore in eodem loco quia si non, aut hoc esset propter grossitiem sive cor-
pulentiam aut propter dimensiones. Sed non propter grossitiem seu corpu-
lentiam quia corpus gloriosum erit spirituale secundum apostolum ad Corinthios XV.
Sed nec propter dimensiones quia cum se tangentium sunt quorum ultima sunt simul
necesse est quod punctus unius corporis naturalis sit simul cum puncto alterius
et linea cum linea et superficies cum superficie. Pari ergo ratione et corpus
cum corpore. Non ergo prohibetur corpus gloriosum quin naturaliter possit esse simul cum
alio corpore in eodem loco. Preterea commentator dicit in 4 physicorum quod partes aeris
et aque non submittunt se invicem propter hoc quod partium sunt naturaliter spiritualia.
Sed corpora gloriosa omnino erunt spiritualia ut iam dictum est. Ergo talia poterunt
submittere alia corpora et simul esse cum eis. Sed contra glorificatio non
tollit naturam. Sed corpus humanum non potest naturaliter simul esse cum alio corpore in
eodem loco in statu ergo isto nec postquam erit glorificatum. Respondeo dicendum quod
manifestum est quod corpus humanum in statu isto non potest esse cum alio corpore
in eodem loco. Si ergo corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore in
eodem loco hoc esset propter aliquam proprietatem inditam, in qua proprietas auferret
hoc propter quod corpus humanum in statu isto prohibetur esse cum alio corpore in
eodem loco. Est igitur considerandum quid sit huiusmodi prohibens. Dicunt autem
quidam hoc esse grossitiem vel corpulentiam quedam que tollitur per do-
tem glorie quam nominat subtilitatem. Sed hoc non est intelligibile. Non enim invenitur
quod sit huiusmodi corpulentia vel grossities. Non enim est aliqua qualitas

q̃z n̄a quãtitas dãi p̃t qua remota corp9 sit ut possit ee cũ a° corp° i
eodē loco. Sr' n° p̃t ee forma n° m̃a que st° p̃tes eẽntie
q̃z tũc integra eẽntia corpis huãi nõ remanet cũ gloria/ q̃z e
h'etiũ. Et io dd'm q̃ h' phicus n° aliud est qui dimēsiones
quĩs substat m̃a corpal. Nc̃e ē eni ut id quod ē p se sit cũ
i vnoq3 g̃nē corp̃ que st° p accñs. Distinctio aũt s̃ situ p3 et
p se queniī quãti'' dimēsiue que diffiũt ee quãtitas pōnẽ
hñs. vñ z ptes i sbõ ex h' ipso distinctiom hñt s̃ situ q̃ st°
subiẽe dimēsiom. Et sicut est distinctio diũsarũ p̃tiũ vniꝰ
corpis s̃ diũsas ptes vniꝰ loci p dimēsiões ita pp' dimē
siones diũsa corp̃ distinguunt s̃ diũsa loca. duo eni corp̃ sunt
actu' dl'o m̃e corp̃lis. duas at ptes vniꝰ corp̃ disbi'tas corp̃l,
vñ z ph̃s dr i 4° ph̃icoꝝ ex submittẽte cubo ligneo i aqua
ul i aere. oz q̃ cedat tũ de aqua ul aere Ita z oportet
q̃ cedunt dimēsiões sepate si vacuũ ponet'. Cũ g° gl̃a
nãr ee cũ a'o corp̃ i eod' loco pp' aliqua p̃p̃ete' indutũ. Ad
p'm g° dd'm q̃ sicut dcm est. corp9 humanũ in statu isto phice'
ee cũ a'o corpe i eod' loco nõ pp' corpulentiã ul grossitiẽ
que p gl̃am tolle' spũalem. z ipa oppo' ali'l s̃ q̃ corp9 est
almonia indutẽs ut dictũ dr nõ aũt grossitiei ul cor
pulenꝰ s̃ impedi' pp' dimēsiões. Ad 2° io que i g̃riũ obia'
ponit' mel' sophisticas rões a p̃ho i 4° ph̃i. puncto eni et
linee z supfi' nõ debet loco s̃ corpi. vñ lic̃z sc' si termĩ
corpiũ se tangẽtiũ st' simul q̃ pp' h' plura corp̃ p̃t ee i eod'
loco. Ad 3m dd'm q̃ sicut ibi comeo' expo' submittio illa
fit p condensacom z dũ hre spũalem ũtute pp' cãtate.
ee aũt erroneũ dice h' m° q̃ corp̃ gl̃osa sunt aei. vel
q̃z similia. vt p q̃st xix mor p3.

xxi Ad 2m sic p̃ce' vr q̃ corp9 gl̃osum nõ possit ee simul
cũ a° corpe i eodē loco. Sicut se h' corp9 vnũ ad vnũ
locũ ita duo corpa ad vnũ locũ. s̃ vnũ corp9 nullo m° p̃t ee i
duob' loc' g° n° duo corp̃ i vno loco. p' si duo corpa sint
i vno loco sumet' duo pũcta i duob' cōnitab' loca se' i
q̃ int' ista duo pũcta erũt due linee rec̃e duoꝝ corpiũ
i eod' loco. ex'nũ q̃ ē impossibile. g° impossibile ē duo corpa
ee i eod' loco. Sz g° est q̃ xc intũt ad disci'os ianuis
clausis ut hr' Io. 20. q̃ ee nõ possz nisi corp9 eiꝰ simul cũ corpe
pietatũ simul i eod' loco. p̃t g° corp9 gl̃osũ cũ a° corp° ee
i eod' loco. Ad 1° dd'm q̃ sicut iam dcm est duo corp̃ ee i eod'
loco ph̃ient' ex dimēsionib' qr m̃a corp̃lis s̃ dimēsiões diuidi'
Dimēsiões at distinguunt s̃ situ. deq' aũt qui ē omnia cũ p̃a
p̃t cōsruac effectus i ee sine causis p'mis. vñ sic cōsruat i
sacro altaris acci'a sine sb̃o Ita p̃t ẽsuac distic'oz m̃e corp̃l

et dimensionu i ea absq diuisite situs miraculose igit si pt q
duo cor sint i eodem loco, vn corpi q attribuit a scis q exiuit
p clausu vginis uterp, z q intrauit ianuis clausis p virtute
dinam. Et sils dico q corp glosu quod est cofiguratu cor
claritas q potest ee cu alio corpe i eodem loco no ppr aliqua
virtute creata indita s sola diuina virtute assistente z hc opan
te, Sic z corp petri sua vmbra sanabat infirmos no quod
ex aliq virtute nali indita fuit s diuina virtute insistente
z miracula faciente, Ad pm g ddm q pporcoe gmutata
sic e vtendu sicut hz se pm ad 2m vt duo ad ta Ita se ht
sic e vtendu sicut hz se pm ad 2m ut duo ad
2m ad gm. go comutati sicut se hz pm ad 2m ut duo ad
gm ita se hz 2m ad gm. i. ta ad sex. Et s hc vo debet sic p
cede, sicut se ht vnu corp ad vnu locu ita duo cor ad duo
loca, go sicut vnu corp ad duo corpa ita vnu locu ad duo
loca, go sicut vnu corp no pt ee i duob locis q duo
cor, z no se q si vnu corp no pt ee i duob locis q duo
cor no put ee i vno loco, vnu em corpus ee localr i
duob locis implicat contradictoem q de roe loci e q sit ts
locati ts at e ex quo nichil e rei vnu nichil locati pt ee
i loco extra locu q si ponar i duob locis se q sit extra suu locu
z ita se q sit locatu z no locatu, nc e instan de corpe q
quia no e i sacro altari localr s p conuersionem, Ad 2m ddm
q duas lineas rtas mathe ee infra duo puncta est
impossibile quia i eis na alia ro distinctois pt intelligi nisi ex
situ, Sz duas lineas ee infra duo puncta e impossibile quod
p nam s possibile p miraculum q reuenit alia ro distinctois i li
neis duab ex diuisite corum subiectorum que cosuant virtute diuina
et remota diuisite situs. Sed 2m quotlibetu 2m

Qvesitum est de xo de angel de homib. Circa xpm
quesita sunt duo de passione eius, pmo utrum i triduo mortis fuit
idem ho unus, et 2o vtrum quelz passio q sufficeret ad redempcoem
humani generis sine morte. 1m

Ad pm sic procedebatur. vr q xc fuit idem ho i triduo, Dr em
Mt xii. Sic fuit ionas i ventre ceti tribus diebus z trib
noctibus Ita z fi ho i cor t nisi filius hois qui loquebatur se tra
alioquin xc fuisset duo filii. go fuit idem ho i triduo mortis
p ionas fuit idem ho i ventre ceti qui prius fuerat, Sz sic
ionas fuerat i ventre ceti ita xc i corde terre go z xc fuit
idem homo, Sz q remota forma ptis remouetur forma totius que re
sultat ex compone forme z materie s i triduo mortis aia separata
fuit a corpe q go desiit ee humanitas no go fuit idem unus ho
i triduo mortis, Rndeo ddm q i xo fuit tres sbe vnite s corp
aia diuinitas, s corp z aia fuit vnita no solum i vna pte s
z i vna nam, diuinitas at i na quidem no potuit vniri nc auenit

corpi qr cu sit pfectissima na no pt ee pe aliq ne. ß fuit vnita
aie z corpi i pa, i morte aut sepata fuit aia a corpe, alioqn
no fuiss vera mors. p. de cuiq roe e q sepa^a aima a corp^e. q bt
ex simbolo fidei i quo de filio dei dr q sepultq est z descent
ad inferos corpe at iacente i sepulc^o z aia ad inferos des-
cedete, no attribuebunt^r ista filio dei nisi bet duo ecent ei
copulata i vnit^e ypostasi ut p^e. z io de xpo i triduo mortis
dupl^r loqui possumq, vno^o qm ad ypostasim ut pm zc eid
nuo simpl^r. qui an fuit, aut qm ad nam huam. z hoc dupl^r
vno^o qm ad tom nam que huanitas dr. zc xo no fuit ho i
triduo mortis vn nc idem ho nc aliq ho. ß eadem ypostasis. Aut
qm ad pte huiae no. zc aia quidem ois fuit eadem nuo
eo q no est tusunta ß sbam, corq no fuit idem nuo ß mam
ß no ß forma sbalem que e aia, vn no pt dici q xo simpl^r
fuit idem nuo, qr quelz d^r sbalis excludit idem simpl^r, aima
aut e dria sbalis que p morte e sepa^a. z io corppi mori no
altari pt tm, nc itm pt dici q sit simpl^r nc idem ut aliud
qr nc e ß tom sbam nc idem ad a^d. Ad 9m g^o dcm est q e ß q
idem z ß quid no e idem, ß nam em est idem, ß forma no no idem.
Ad zm g^o dcm q ho e nom nre, ß filiq e nom ypostasis. z io
magis i triduo mortis xo pt dici filiq hois qm ho, Ad zm
dcm q silitudo no atten^r qm ad oma ß solm qm ad p
porcom Na xo fuit mortuq i corde tre, no at Jonas i
ventre ceti

2^a

Ad zm sic pcer^r vr q d^a pa^o xo no suffecisse ad redeptoz
huai gnis sine morte dr em. apq ad gala. y^o. Si ex
lege est iustia g^o xo mortuq est gratis .i. inutilr z sine ca
Sz si d^a pa^o suffecisse xo gts mortuq eet. ß hc ht apq p
mgnti g^o d^a pa^o xo no suffecisse ad redemptom gnis huai
P^o i^o eni dr quod iusto pto copa^r. ß iustu pcm p pcto pmi
prits quo venditu e i suitute gnq huam. ee no pt aliud
qm uita q que nalz om hom uitas q p o pcto priuant^r
Nam p pctm pmi hois mors i oms intrauit. ut dr Jo
v. g^o no potuiss huam gnq redimi p alia pa^oz xo absqz
morte. p^o gtqq dr i ex mortis q nisi xo morte indebita
sustinuiss nequaqm nos a morte debita libasset g^o pa^o
xa no suffeciss ad libarom huai gn^o sine morte xpi.
P^o apq dt ad hebre. x. Ea xo vna obloe cosumauit i
etnu sctificatos, z io no e locq pe oblois, Sz mai^{tu} e q
xo an morte multas passios susti^{it}, esuriens. laborans co
sputq Si g^o i^e passias suffecisset no obtulisset seipm ad
morte, obtulit aut seipm hostia deo p pctis nris. vt
dr ephe. v. z hc p morte g^o pa^o xo abs morte no suffeciss

Sed con/minuia ul pa° aliq mensura h̄t ex dignite p̄ maioꝛ
em iniuria pati² rex si penicia² t faciē qm ad puata psoa
Sed dignitas p̄e xpi est infinita qr ē p̄a dīna go queꝫ
pa° ei quātūcūqꝫ sit mīma ē infinita quelꝫ go pa° eī suffe
tissꝫ ad redepcōm huāi gn̄ ⁊ sine morte p̄ b̄n̄ ḡt ex mīma
gutta sanguis ꝓ suffecissꝫ ad redempcōm huāi gn̄/ po
tuissꝫ at aliq̄ gutta sanguis effundi sine morte go ⁊ sine
morte potuissꝫ p aliquā pa°ꝫ huanū gen̄ redimi R° dōm
q ad empcōm duo requiru̅t s. quātitas p̄cij ⁊ deputa° eī
ad ad emēd/ Si em ās dat p̄ciū nō equalēs ad rē āquā
acquirendā nō dr̄ simpl̄r ēē empcō ꝫ pti empcō pti dona°
puta si ās emat librū ⁊ p̄ciū ē dare/ rursꝫ si daret etiā
maiꝫ p̄ciū ⁊ nō deputaret ad emend nō dicit² emē librū
Si go loqm² de redepcōe huāi gn̄ q̄m ad quātitē p̄cij
sic ⁊ queꝫ pa° ꝓ sine morte suffecissꝫ ad redep°ꝫ huāi gn̄
pp̄r infinitā dignitē p̄ne ⁊ tc p̄cedūt due ultīe rōnes
Si at loqm² q̄m ad deputacōm p̄cij sic dōm q nō st° deputē
ad redempcōm huāi gn̄ a deo p̄re ⁊ x°. alie passiōs xpi
absꝫ morte ⁊ hc tripl̄i rōe/ p̄mo quidē ut p̄ciū redempcōis
huāi gn̄ nō solū ēēt infinitū valde ꝫ ⁊ ēēt hc eiꝫ ḡmo/
ut s. nos de morte p mortē redimeret 2° ut mors x̄ nō solū
ēēt p̄ciū redepcōis ꝫ eēt exm̄ v̄tutis ut vꝫ hoīes nō timerēt
p v̄itate mori Et has duas cās assigt ap° ad hebr̄. v. Ut p
mortē destrueret eū qui h̄ebat mortis impiū cm̄ ad p̄m
⁊ libaret hos qui timore mortis p totā uitā obnoxij erant
s̄uituti q̄m ad 2m 3° ut mors x̄ ēēt ⁊ sacrm̄ salutis dū nos
v̄tute mortis x̄ morim² p̄cōis ⁊ carnalibꝫ cōcupiscēs et p̄p̄o
affcū Et h̄ cā assigt² i pe iij° xpc sel p p̄ccīs nr̄is mortuꝫ ē
iustꝫ p iniustis ut nos offeret deo mortificatos quidē carne
viuificatos at sp̄u Et io huanū genꝫ nō est redemptū p aliaꝫ
pa°ꝫ absꝫ morte x̄ Ad p̄m go dōm q nō sine cā deputata
est mors x̄ ad redempcōꝫ huāi gn̄ quāuis mīor pa° suffice
potuissꝫ ut dcm̄ ē Ad 2m dōm q xpc nō solū soluēdo uitā
suā ꝫ ⁊ quācūqꝫ pa°ꝫ paciēdo suffi̅ius p̄ciū exsoluissꝫ p re
dempcōe huāi gn̄ si mīor pa° ad hc diuinitꝫ deputata fuissꝫ
dignitē p° x̄ ut dcm̄ est Alie due rōes p̄cedūt ex hꝫ q aliē
passiōs x̄ nō fuīt deputate ad hc q p eas absꝫ morte x̄
redimeret² humanū genus/

Oōm quereba² de angeli et p̄mo q̄m ad cōpōm ipoꝛ 2°
q̄m ad tpē motꝫ ipoꝛ Circa p̄m querebāt² duo/ p̄mo
vtꝛ angelꝫ s̄calr sit cōpoitꝫ ex eēncia ⁊ eē/ 2° utrū in
angelo sit pasitū et nā/

Ad p̄m sic p̄cē. Vr² q angelꝫ s̄calr nō cōpo² ex eēn ⁊ eē 3ª
Cessen̄ em angli ē ipe angelꝫ/ qr q̄ dicas simpl̄r ē ipm simpl̄r

.:.

Si ergo angelus componeretur ex essentia et esse componeretur ex seipso et alio. Hoc autem est inconveniens. Non ergo substantialiter componitur ex essentia et esse. Preterea nullus actus cadit in substantialem compositionem substantie, sed esse angeli est actus. Ipse enim deo attribuitur. Hylarius in libro de trinitate dicit quod esse non sit accidens ei sed subsistens veritas. Ergo angelus non est essentialiter compositus ex essentia et esse. Sed contra est quod dicitur in commento libri de causis quod intelligentia, qua dicitur angelus, essentiam et esse habet. Respondeo dicendum quod dupliciter aliquid de aliquo predicatur. Uno modo essentialiter. Alio modo per participationem. Lux enim predicatur de corpore illuminato per participationem, sed si esset aliqua lux separata predicaretur de ea essentialiter. Secundum hoc ergo dicendum est quod ens predicatur de solo deo essentialiter eo quod esse divinum est subsistens et absolutum. De qualibet autem creatura predicatur per participationem. Nulla enim creatura est suum esse sed est habens esse. Sic et deus bonus essentialiter quia est ipsa bonitas, creature autem dicuntur bone per participationem quia habent bonitatem. Unumquodque enim inquantum est bonum est, secundum illud Augustini in primo de doctrina christiana: Inquantum sumus boni sumus. Quandocumque autem aliquid predicatur de altero per participationem oportet illud aliquid esse preter id quod participatur. Et ideo in qualibet creatura est aliud ipsa creatura que habet esse et ipsum esse eius, et hoc est quod Boecius dicit de ebdomadibus quod in omni eo quod est citra primum aliud est esse et quod est. Sed sciendum est quod aliquid participatur dupliciter. Uno modo quasi existens de substantia participantis, sicut genus participatur a specie. Hoc autem modo esse non participatur a creatura. Id enim est de substantia rei quod cadit in eius diffinitione. Ens autem non ponitur in diffinitione creature quia nec est genus nec differentia. Unde participatur sicut aliquid non existens de essentia rei, et ideo est alia questio an est et quid est. Unde cum omne quod est preter essentiam rei dicatur accidens, esse quod pertinet ad questionem an est, est accidens. Et ideo commentator dicit in quinto methaphysice quod ista propositio Sortes est est de accidentali predicato secundum quod importat entitatem rei vel veritatem propositionis. Sed verum est quod hoc nomen ens secundum quod importat rem cui competit huiusmodi esse, sic significat essentiam rei et dividitur per decem genera, non tamen univoce quia non eadem ratione competit omnibus esse, sed substantie quidem per se, aliis autem aliter. Si ergo in angelo est compositio ex essentia et esse, non tamen est compositio sicut ex partibus substantie sed sicut ex substantia et eo quod adheret substantie. Ad primum ergo dicendum quod aliquando ex hiis que simul inveniuntur requiritur aliqua res tertia, sicut ex anima et corpore constituitur humanitas que est hominis, unde homo componitur ex anima et corpore. Aliquando autem ex hiis que simul inveniuntur non resultat res tertia sed resultat quedam ratio composita, sicut ratio hominis albi resolvitur in rationem hominis et in rationem albi. Et in talibus aliquid componitur ex seipso et alio, sicut album componitur ex eo quod est album et albedine. Ad secundum dicendum quod esse est actus non quasi per actus se habens sed quasi actualitas cuiuslibet substantie. Unde et ipse deus qui est sua actualitas est suum esse.

2ᵘ Ad secundum sic proceditur. Videtur quod in angelo idem sit suppositum et natura, quia in hiis que sunt composita ex materia et forma differt suppositum et natura quia suppositum addit supra naturam speciei materiam individualem, quod non potest esse in angelo. Si angelus non sit compositus ex materia et forma, ergo in angelo non differt suppositum et natura. Sed dicebat quod suppositum in angelo differt a natura inquantum suppositum intelligitur ut habens esse, non autem natura. Sed quia esse cum sit extra intellectum essentie sic non ponitur in diffinitione, nec ita non ponitur in diffinitione suppositi vel singularis, si suppositum vel singulare diffiniretur. Ergo suppositum per esse a natura non differt, nullo ergo modo differunt suppositum et natura. Sed contra

In omnibus creatis natura constituit suppositum sed nichil constituit seipsum. Ergo in
nulla creatura est idem suppositum et natura. Respondeo dicendum quod ad hoc quod omnis intell[ectus]
oportet considerare quid sit suppositum et quid sit natura. Natura autem quamvis multipliciter
dicatur tamen uno modo dicitur natura ipsa substancia rei ut dicitur in v° methaphisice, scilicet quod substancia
sit sive essencia vel quiditative vel quod quid est id est sicut nomine nature putatur hic loquitur de
natura quod sit diffinicio Boecii in libro de duabus naturis dicit quod natura est
unamquamque rem informans specifica differencia. Differencia enim specifica est
completiva diffinicionis. Suppositum autem est singulare in genere substancie quod dicitur ypostasis
vel substancia prima. Et quia substancie singulares composite ex materia et forma sunt magis
nobis note ideo in eis primo videamus quomodo se habeat essencia vel natura ad
suppositum. Dicunt autem quidam quod forma partis est idem cum forma totius que dicitur
essencia vel natura sed re sed differunt sola racione. Nam forma partis dicitur inquantum facit
materiam esse actu, forma autem totius inquantum constituit speciem. Sicut anima dicitur
forma partis inquantum facit totum esse in actu et similiter dicitur anima forma totius
inquantum constituit formam humanam et dicitur humanitas. Et sic hec in rebus com-
positis ex materia et forma natura est preter suppositum. Nam suppositum est individuum
compositum ex materia et forma ut dictum est. Sed predicta positio non videtur esse vera
quia ut dictum est natura vel essencia dicitur id quod significat diffinicio. Diffinicio autem in rebus
naturalibus non solum significat formam sed et materiam ut dicitur in vii° methaphisice. Nec potest
dici quod materia ponatur in diffinicione rerum naturalium sicut non existens de essencia eius.
Hoc enim proprium est accidentis ut diffiniatur per id quod non est de essencia eius sed per subiectum
et ideo accidencia habent essenciam incompletam ut dicitur in vii° methaphisice. Relinquitur
ergo quod in rebus compositis ex materia et forma essencia vel natura non sit sola forma
sed compositum ex materia et forma. Restat ergo considerandum cum suppositum vel
individuum naturale sit compositum ex materia et forma utrum sit idem essencia vel natura.
Et hanc questionem movet philosophus in vii° methaphisice ubi inquirit utrum sit idem
unumquodque et quod quid est eius, et determinat quod in hiis que dicuntur per se idem est res
et quod quid est rei. In hiis autem que dicuntur per accidens non est idem. Homo enim non est
aliud quam quod quid est hominis, nichil enim aliud significat homo quam animal gressibile bipes.
Sed res alba non est idem omnino ei quod quid est album quod scilicet significat racio albi. Nam
album nichil significat nisi qualitatem ut dicitur in predicamentis. Res autem alba est substancia
habens qualitatem. Sic tamen cuicumque potest accidere quod non sit de racione sue
nature in eo differt res et quod quid est sui ut suppositum et natura. Natura in significacione nature
includitur solum id quod est de racione speciei. Suppositum autem non solum includit
hec que ad racionem speciei pertinent sed et alia que ei accidunt. Et ideo suppositum significatur
ut totum, natura quidem ut quod dicitur ut pars formalis. In solo autem deo non invenitur
aliquod accidens preter eius essenciam quia suum esse est sua essencia ut dictum est et ideo
in deo omnino idem. Quia ad accidit ei preter id quod est de racione speciei quia et ipsum esse
angeli est preter eius essenciam seu naturam et alia quedam ei accidunt que omnia
pertinent ad suppositum non autem ad naturam. Ad primum ergo dicendum quod non solum in
compositis ex materia et forma invenitur aliquod accidens preter essenciam speciei sed et in
substanciis spiritualibus que non componuntur ex materia et forma et ideo in utrisque scilicet suppositum

no est oio idem q na hc tm alr et alr. Dupr enim ad accit ut accns
pt rom vel uno° qr no cadit i diffinicoe significte eem vel sz tm
est designatum ul determinatum alicq eencialium pn°ore sic volo
accit alii utpote pt diffinicom eius exponis et tm est determinatum
eeme alis unu sit eenle hoi et de roe eius expons. Alio° accit ad
alicui eenliu qr nc e i eius diffinicoe nc e determinatum alicq
eenliu pn°ore sic albedo accit hoi, hiis i que st compoi ex
ma et for accit ad pt rom speci exponis utroqz mo. Cu enim
de roe speci huane sit q compona ex aia et core determinato cor si et ac
est pt rom speci et accit homi inqntm e ho et ex hc aia et ex hc
corpe, sz hc queit pre huic hoi de cuius roe eet si diffinire
q eet ex hac aia et ex hc core sicut de roe hois quibest q st
ex aia et core. Accidut et compoitis ex ma et for pt rom speci
alia que no st determinata eenliu pn°ore ubi no i malibus cas
accidut quid e aliq pt rom speci que no st determinata eenliu
pn°orp ut dcm est no tn accidut eis aliqua que st determinata
eeme speci qr ipa na speci no individuatr p unm sz p se ipam
ex hc q et for no est no recipit i aliq ma unu pre ipm est no
multi. uz pt de plurib, sz qr no e sim ee accit ei ad pt rom
si ipm et alia quedam que attribuunt suppto et no ne ppr q supp
i eis no e oio idem tu na, Ad 2m dcm q no omne id quod accit
alicui pt rom speci e determinatum eeme ipi ut oporteat id
poni i roe eius ut dcm est. et io lz ipm ee no sit de roe suppti
qr tn ptinet ad suppm et no e de roe ne, manifestu e q supp
et na no st oio idem i quibuscz reb no e sim ee, Ad id ido qd i
contriu obicit dcm q na dr constitue suppm et i compoitis ex
ma et for no q na sit una res et suppm alia res hc enim eet si
opinionem dicencium q na speci sit for tm que constituit suppm sic
totu. Sz qr sz modm significandi na sr ut ps roe sup dca, suppm
vo ut totu na sr ut constituens et suppm ut constitutu,

Deinde quesitum e de tpe p quod deus mox creaturam spiritualem sc
Angelis. utrum sit idem cu tpe quod mensurat motum celi vel
Et vr q sic qr nz Augus diuisit hac tpm assignt nz ab phis, unum
i vr hac diuisitce tpm assignare, qr omne q e in genere est unum est,
Si enim no sit unu tpe sz diusa no erit eius q e ingenis go oz
ponere unu tpe tm, Sz q tpe quo mensurat celes motus e mens
motus pi celi sz phm i 4o phis. Sz tpe p quod mouet angli
no ht aliquem ordine ad motu go id tpe e aliud a tpe celium
Dicit qr ppetuo et corpali mcn e quemsi sz nom ut dr i 4o meta
Sz angeli st ppetu corat st corpplia no go idem tpe est utriusqz
Rnd° dcm q sit Augus dt i xi de ci di Tpa no fuisset nisi creata
fieret q ad aliq mocoe mutaret cuius mutacoib cum alti ad q sil
ee no pnt cedit atqz succedit st et tpe ex q° accipi, q et phs dt i 4° phis

ca, oz loqui de tpe s vniu motus. Nam tpe e vnius motus s prius aut
posterius, omes g° motus qui pnt mensurari vna mensura hnt vnum tpe
que uero no pnt vna mensura mensurari necce e q corpus sit diuisum
tpe. Cum at mensura sit mensurabili comensurata sit dr i 6 metha(phisice) e congruum, q
omia que st vnius gnis pnt hre vna mensura quem. no at que
st gnum diuersorum. Motus at omes cotinui quenit i vno genere
magnitudinis st comensurabiles z io pnt hre vna mensura quem, mē
surantur enim omes simplicissimo sui gnis s velocissimo motu pi celi,
vn omium motuum cotinuorum pt ee vnum tpe qqruum; qdz quid tpe
bz videatur ee sm gnus de mo discretorum qz e vnus qz cu est vnus
verum cotinuorum s motuum sit z ipius cotinuum, sic decē simpr dcm e
ad discretum bz decē vlne pam e ad qtinuum discretorum at z qtiorum
no pt ee vna mensura quas cu sint diuersorum gnium magnitudinum st mē
suralia z io necce est si motus aliqui no cotinui q tpe corpus sit
ad a motu quo mensuratur motus cotinui. Manifestum e at q motus
spualium creaturarum de quibus Augus lor dicens creaturam spualem moueri
p tpe z no p locum no st motus cotinui bz vicissitudines queda discrete,
Dt enim q p tpe mouetur aliquis vel viuificando q oblitus erat vel discendo
quod nesciebat vel volendo qdz nolebat, Vn manifestum e q cu tpe
no ht cotinuitate n ex motu q tale tpe no e cotinuum z q e a° a tpe
corporali veru, Ad pm g° dcm q angelus ex sua dña motuum dat
intelligere dñam tpum; Ad 2m dcm q comd ad e vnu quo est
z dr ee. Quod enim dr ee s spem e vnu spe no vnu nro, Vn
no sequitur si sint plures hoies q no sit homo. Et similr no sequitur si
sint plura tempa q no sit tempus.

Deinde quesitum e de hoie, et po qum ad virtutes, 2° qum ad
peccata, 3° qum ad penas. Circa virtutes at fuit qsitum z qum
ad res diuinas quesita st tria. po ce fidem. Vtrum ars teneatur xpo credere
nisi illa miracula no faceret, 2° ce fidei sacrum. Vtrum puuli
iudeorum sint baptizandi inuitis parentibus, 3° ce decimas q dentur
ministris sanctorum Vtrum ars pp cosuetudinem possit excusari ne decimas

Ad pm sic pcedr. vr q q xpo no faceret miracula xpi y. Soluat,
sibilia hoies credere no tenentur, Cruiqz enim no facit hc
ad quod tenetur pcat, bz si hoies no crederent xpo miracula no facienti
no peccarent, Dt enim ipe Jo. 15. Si opa no fecissem i eis q nemo alius
fecit peccatum no hrent, et lor de pcto infidelitatis s Aug. g° xpo si no
fecisset nisi illa miracula hoies credere no tenerentur, Pnterea nemo pt mutare
legem n lator legis vel eo superior, bz z xpo pdicauit queda q videbantur
ptinere ad veteris legis abolitionem sicut q cibi no inquinarent hoiem.
etc. z q liceret i sabbo operari, g° si no pbasset se ee legis latorem no
fuisset ei credendum bz hc fidi no potuisset n p miracula, z cu legislatorem
pm s moyses multa miracula precessisset, g° xpo no eet credendum nisi miracula fecisset,

Sz cum magis obligant homines ad credendum primo visum quam ad credendum
invisibilibus signis, sed licet xpc miracula non fecisset ipse tamen virtus deus exmis
prima mirtas erat, ergo et si miracula non fecisset adhuc erat credendum ei,
Preterea gratia unionis est maior quam gratia gratum faciens per operacionem sed miracula
non sufficiunt probare gratiam gratum facientem ut habetur Mathei vij. hijs qui xpo
in iudicio dicent, Domine in nomine tuo virtutes multas fecimus, Respondebit
Non novi vos, ergo multo minus miracula faciunt ad probandum gratiam unionis,
Si ergo sine miraculis xpo homines credere non tenerentur, nec et miracula
facientibus tenebantur credere dicenti se esse deum quod posset esse falsum, Responsio Dicendum
quod nunquam tenetur ad hoc quod est super vires suas vel per aliquem modum quo sit sibi
possibile credere, Credere enim [illegible] hominis naturalis vel ex dono dei provenit,
Unde apostolus ad ephesios v. Gratia salvati estis per fidem et hoc non ex vobis,
dei enim donum est, Ad philippenses i dicitur vobis datum est non solum ut in ipsum
credatis sed ut pro ipso paciamini, Homo igitur tenetur credere sed hoc quod adiuvatur
a deo ad credendum tripliciter, primo quidem per interiorem vocacionem. Johannis vi.
Omnis qui audivit a patre et didicit venit ad me, Et ad Romanos
viij. Quos predestinavit hos et vocavit, 2o per doctrinam et predicacionem
exteriorem secundum illud apostoli ad Romanos x. fides ex auditu est, auditus
autem ex verbis xpi, 3o per exteriora miracula, Unde dicitur i ad Corinthios xiiij
Signa sunt data sunt infidelibus ut per ea provocentur ad fidem, Si autem
xpc visibilia miracula non fecisset adhuc remanebant alii modi ad attrahendum
ad fidem quibus homines tenerentur credere, tenebantur et homines
credere actoritati legis et prophetarum, tenebantur et interiori vocacioni non resistere
Sicut ipsa de se dicitur Dabo deus apparuit in aure ego autem non contradico
retrorsum non abii, Et ipsa v de quibusdam dicitur econtrario, Vos autem
spiritui sancto resistitis, Ad primum ergo dicendum quod inter ista opera que xpc in hominibus
fecit annumerari et debet vocacio interior qua quosdam attraxit, sicut
Gregorius dicit in quadam omelia quod xpc per manum magdalene traxit intus
Qui et per clemenciam suscepit foris petrum, Annumerari et debet eius doctrina
cum et dicat Si non venissem et locutus eis fuissem peccatum non haberent,
Ad 2m dicendum quod xpc probat se ostendere esse legislatorem non solum facit
visibilia miracula sed et per auctoritatem scripture et interiorem instinctum, Ad 3m
dicendum quod interior instinctus quo xpc poterat se manifestare sine
miraculis exterioribus pertinet ad virtutem prime veritatis que mentem hominis il-
luminat et docet, Ad 4m dicendum quod miracula visibilia fiunt virtute divina
ad confirmacionem fidei, Unde dicitur Marci ultimo de apostolis quod predicaverunt ubique
domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis, Non autem fiunt
miracula [illegible] ad demonstrandum graciam eius per quem miracula fiunt, et ideo
potest contingere quod alius graciam gratum facientem non habens miracula faciat
Sed hoc contingere non potest quod alius falsam doctrinam annuncians vera miracula
faciat que nisi virtute divina fieri possunt, sic enim deus esset falsitatis
testis quod est impossibile, Cum ergo xpc se filium dei diceret et equalem deo
sicut eius doctrina comprobabat miracula que faciebat esse deum,
Petrus autem licet eadem tamen maiora miracula fecit non probat esse deum sed per ea esse p

qui xpe est deus, quia petrus non predicabat seipsum filium xpm esse dei,

Ad 27m sic proceditur. videtur quod pueri iudeorum sint baptizandi parentibus
invitis, maius enim est vinculum matrimoniale quam ius patrie potestatis
quia ius patrie potestatis potest per hominem solui cum filius parisfamilias eman-
cipatur, vinculum autem matrimoniale non potest solui per hominem secundum illud math xix.
Quos deus coniunxit homo non separet, Sed propter infidelitatem soluitur vinculum
matrimoniale, Dicit enim apostolus j ad Cor vij°. Quod si infidelis discedit
non enim est seruituti subiectus frater aut soror ad huius, et canon dicit quod si
coniux infidelis non vult cohabitare sine contumelia creatoris quod alter coniugum
non debet ei cohabitare, multo magis propter infidelitatem tollitur ius patrie
potestatis. Si ergo infideles iudei non habent ius patrie potestatis in suos fi-
lios possunt ergo eorum filij baptizari eis inuitis, preterea magis debet homo sub-
uenire homini periculum mortis eternalis, Sed si aliquis videret hominem in periculo
mortis temporalis et ei non preberet subsidium peccaret, Cum ergo pueri
iudeorum et aliorum infidelium sint in periculo mortis eterne si parentibus
relinquantur qui eos in sua infidelitate informant videtur quod sint auffe-
rendi et baptizandi et in fide instruendi, preterea filij seruorum sunt serui et in potestate
dominorum, sed iudei sunt serui regum et principum ergo et filij eorum, Reges igitur
et principes habent potestatem de filijs iudeorum faciendi quod voluerint, nulla
ergo erit iniuria si prelati baptizauerint inuitis parentibus, preterea quilibet homo
magis est dei a quo habet corporis animam iniustum si pueri iudeorum car-
nalibus parentibus auferantur et per baptismum consecrentur, preterea baptismus est ef-
ficacior ad salutem quam predicatio quia per baptismum tollitur statim peccati macula
et reatus pene et aperitur ianua celi, Sed si periculum consequatur ex de-
fectu predicationis imputatur ei qui non predicauit ut habetur ezechielis 33°
de eo qui videt gladium venientem et non insonuit tuba, ergo multo
magis si pueri iudeorum dampnentur propter defectum baptismi imputatur ad
peccatum ei qui potuit baptizare et non baptizauit, Sed contra nemini facienda
est iniuria, fieret autem iudeis iniuria si eorum filij baptizarentur
eis inuitis quia amitterent ius patrie potestatis in filios iam fideles
ergo eis inuitis non sunt baptizandi, Respondeo dicendum quod maximam auctoritatem habet ecclesie
consuetudo que semper est in omnibus emulanda et ipsa doctrina catholicorum
doctorum ab ecclesia auctoritatem habet, vnde magis est standum consuetudini ecclesie
quam auctoritati vel augustini vel ieronimi vel cuiuscumque doctoris, Ecclesie autem vsus
nunquam habuit quod iudeorum filij inuitis parentibus baptizarentur quamuis
fuerunt retroactis temporibus multi catholici principes potentissimi
constantinus et theodosius et alij pluresque quibus familiares fuerunt episcopi
scientissimi ut siluester constantino et ambrosius theodosio qui nullo modo hoc
pretermisissent ab eis impetrare si hoc esset consonum rationi, et ideo pericu-
losum videtur hanc obseruationem de nouo inducere ut preter consuetudinem
in ecclesia hactenus obseruatam iudeorum filij inuitis parentibus baptizarentur
Et huius ratio est duplex. Vna quidem propter periculum fidei. Si enim pueri
nondum vsum rationis habentes baptismum susciperent tunc postmodum ad perfectam
etatem peruenirent de facili possent a parentibus induci ut relinquerent
quod ignorantes susceperant quod vergeret in fidei detrimentum, Alia
vero est quia repugnat iustitie naturali, filius enim naturaliter est aliquid patris, et primo quidem

a parente nō distinguit͛ s͛ corꝑ qm̄ diu ē in mris vtō cōtinet͛. ꝓmo m͛ nō
ꝑ qm̄ ex ntō egreditur. anqm̄ usū li. ar. hēat cōtinet͛ sub parentū cura
sub quodā spūali ntō ꝛ qm̄ diu usū rōis nō hꝫ puer nō dr̄
qm̄ ad ea que agit ab alī mouē͛, vn̄ si bos uel equus iure ge-
tiū uel ciuili ē possessoris ut uta͛ eo cū uoluit sicut ꝓ͛o instrō
Ita de iure nāli est qꝫ filius anqm̄ hēat usū rōis sit sb̄ cā prīs
vn̄ contra iustitiā nālem eēt si puer anqm̄ hēat li. ar. usum
cura parentū subtraha͛ uel de eo aliqd ordine͛ inuitis parentibꝫ ꝑ͛ qꝫ
aūt incipit hēre usū li. ar. iam incipit eē suus ꝛ pt̄ qm̄ ad ea
que sūt iuris diui uel nālis sibi ipsi puide͛ ꝛ tūc eēt inducend᷒ ad
fidē nō coactiōe s͛ ꝑsuasiōe ꝛ pt̄ ꝛ inuitis parentibꝫ cōsentire fidi
ꝛ bapti͛ nō aūt anqm̄ hēat usū rōis, vn̄ de pueris antiquorꝫ
prm̄ dr̄ qꝫ saluabant͛ ī fide parentū, ꝑ quod dat͛ intelligi qꝫ ad pa-
rentes ꝑtinet puide͛ filiis de sua salute ꝑcipue anqm̄ hēat
usum rōis, Ad p̄m dicendū qꝫ qꝫ ī vinculo matrimonali uterqꝫ cōiugū
hꝫ usū uterqꝫ pt̄ inantō alterō fidi cōsentire, s͛ hc͛ nō hꝫ locū ī
puero anqm̄ hꝫ usū rōis tūc terꝫ s͛ad͛o quo conuīti noluit,
Ad 2ᵐ dicendū qꝫ a morte tēpali nō ē aliqs eripiend᷒ ꝯ ordinē iuris
ciuilis puta si aliqs a suo iudice cōdempnet͛ ad mortē nꝫ dꝫ
eū uiolent͛ eripe, vn̄ nc͛ aliqs dꝫ corrūpe ordinē iuris nālis
quo filius ē sub cura prīs et eū liberet, vnde qꝫ pt̄ li͛ dici qꝫ pa͛
iure diuino cōdempnati sūt ad mortē eternā sicut ꝛ ceti hoīes qui
duplici morte sunt mortui scilicet tēpali et eterna ex lapsu p̄mi parentis
vn̄ nō pt̄ eripi nisi ꝑ parentes uel eos qui primū ius parentū hūt
ī ipm̄, hc͛ quo nō ē hic nisi debitū eē, Ad 3ᵐ dicendū qꝫ iudei sūt
s͛ui principū s͛uitute ciuili que nō excludit ordinē iuris nāl
uel diui, Ad 4ᵐ dicendū qꝫ homo ordinat͛ ad deū ꝑ rōnē ꝑ quā deū
cognoscē pt̄ vn̄ pueri anqm̄ usū hēant nāli ordine ordinat͛
ī deū ꝑ rōnē parentū quorꝫ cure nālit͛ subiacēt, ꝛ s͛ eorꝫ dispōnē
circa ipos diuina agenda, Ad 5ᵐ dicendū qꝫ periculū quod sequit͛ ex
p̄dicatiōe obmissa nōn imminet nisi ei cui cōmissū ē p̄dicatoris
officiū, vn̄ ī ezech. p̄mittit͛ Speculatorē te dedi filiis isrl̄,
puide͛ aūt pueris infidelium de sacris salutis ptꝫ ad parentes
eorꝫ, vn̄ ꝛ eis imminet piculū ꝓ͛ subtractiōē sacrorꝫ si eorꝫ
pueri detrimētū salutis patiantur,

8ᵃ Ad 2ᵐ sic ꝓcedit͛. vr͛ qꝫ ꝓ͛ cōsuetudinē aliqui obligant͛ de
iure nō reddi decimas, magis enī ē accipe decimas
qm̄ nō dare, s͛ ꝓ͛ cōsuetudinē ī aliquibus tris aliqui milites acci-
piūt decimas ꝛ hc͛ ab eccīa tollerāt͛, ergo multo magis ꝓ͛ cōsue-
tudinē aliqui deobligāt͛ ut decimas nō soluāt uel soluere te-
neant͛, Cꝫ ꝯ ius diuinū nō abolet͛ ꝑ dissuetudinē, s͛ decime debent͛
de iure diuino ergo ꝑ dissuetudinē nō abolet͛ ius reddendi decimas
cōtraria cōsuetudine nō obstante, Rn̄o dicendū qꝫ ea qꝫ sūt de iure positiuo

p dissuetu[e] abolent, ca nō quest de iure nāli ul de iure dīno
nulla dissue[tudo] fi[er]i pt ut sit licitu furarī ul mechari, Est g° cōsidō
ad ppōita qōnē. vtrū dare decimas sit ul de iure dīno ul de
iure pōito huāno, Jus at dīnu ī nouo z ueti testamēto cōtinē
et quid nō appet ī nouo testa[men]to ad pceptu datu de decimis
soluendis, ī doctria dīo cōuīcta ul aplīca, cz cū dō a[rgumen]t[um] ß
de solucōe decimarz h[oc] optuit facē z i[ll]a nō oz dimittē, Et q
dt phaizeg Luc. xviii°. Decimas do om[n]ī q possideo, h[oc] mag[is]
vi[detu]r ad statu uetis testa[men]ti ptinē qm ad obsuatie nōui testamēti
vi[detu]r ad statu uetis testa[men]ti ptinē qm obsuatie nōui testamēti
forūq imponē, Jn ueti at testō trip[le]x gen[us] pceptoz ērat, quedā
ēm erāt pcep[ta] moālia quedā iudicialia quedā cerimonialia,
Pcep[ta] moālia st que st[atu]ta iudita nāli rōi ad que hoīes omi tpe
obligāt[ur] ut hora prēm z mrēm Nō mechabis, z silia, Pcep[ta]
at iudicialia st p que iusticia exercebat[ur] puta si quis furet[ur] vnā
ouē reddat maior, z h[uius]m[od]i pcep[ta] nō st iudita rōi nāli Nō ēm rō
nālis h[abe]t q[uo]d i[lle] qui furat[ur] ouem mag[is] reddat maior qm tres
ul vnā, Sz tn p[er]hn[i]g pcep[ta] determinat[ur] moale pcep[tu]m, h[abe]t ēm
rō nālis q[uo]d ille qui furat[ur] dēat puniri s[e]d q[uo]d tli pena puniat[ur] h[oc]
determinat[ur] p pceptu[m] iudi[cia]le, Pcep[ta] at cimonialia ueteris legis st
que ptinent ad obsuacōe[m] dīni cult[us] z st ordinata ad figu[r]and[um]
ad futuz sic ymolaco agni paschal figabat occisione[m] xpi,
Est g° cōsidand[um] vtz pceptu[m] de decīs soluēdis sit moale
ul iudi[cia]le ul cimo[nia]le, Si ēm moale ē ad h[oc] omēs tenent[ur] z omi
tpe nulla obstāte q[ua]cu[n]q[ue] ōsuetu[dine], s[e]d h[oc] nō vi[detu]r q[ui]a rō nālis nō
dictat mag[is] q[uo]d ho īuste dei dz decimas qm vndecimas ul
nonā ptē fructuū, Si at sit pceptu[m] iudiciale nō tenē[tu]r aliq[uis]
ad decimas sic nō tent[ur] omēs ad diiudicand[um] iudicia ī lege
ueti cōscripta, q[ui]a iudi[cia]lia pcep[ta] sp[eci]alit[er] illi pp° data cōsidatis
cōdicōib[us] ei[us], Nō ēm eade[m] omib[us] expediūt, Si at sit cimo[nia]le
nō so[lu]m nō obligaret s[e]d z obsuatu induceret ī pctm, pcaret ēm
si qs agnū paschalē ymolaret q[ui]a p[ost] aduētu ui[ri]t[utis] cessauit
fi[gur]a, Qdm g° sic antiqui magri dixerūt q[uo]d qdā pcepta leg[is] st
pure moralia ut Nō occidas, quedā at cimoialia ut ymolac[i]o
paschalis agni, quedā at me[dia] s[e]c[undu]m ad [se] moalia z s[e]c[undu]m ad [se] cimo[nia]lia
sic pceptu de obsuacōe sabbi ē moale q[uan]tu[m] ad h[oc] q[uo]d aliud
tpē quieti deputat[ur] ad uacand[um] diuīs, s[e]d cū nālis rō h[abe]t,
s[e]d q[uo]d dies solēpnis sit deputata ad h[oc] h[oc] ē determina[ti]o[n]e dei p[ro]pt[er]
aliquā fi[gur]az, vn h[oc] ē cimo[nia]le Sic ī pceptu de decīs psoluēdis
ē quid s[e]c[undu]m ad moale ut s[ci]l[icet] qui p toto pp° dīno obsequio uacāt
stipēdiis ppli sustentē[n]t[ur] sic z qui ī aliis officiis reipub[li]ce suiunt
a pplo sustentēt[ur] z s[e]c[undu]m hunc modu[m] ppo[n]i[tu]r q[uo]d pceptu ī nouo testō,
Dt ēm dn̄s ar[gumen]t[um] vn dignus ē opari[us] cibo suo, Et ap[ostolu]s dt [prima] ad
Cor[inthios] ix° q[uo]d dn̄s ordinat ut qui euāg[eliu]m denūciat, de euāg[eli]o viuat
z qui altari suiunt de altari viuāt, Sz q[uan]tu[m] ad decimatu[m] nu[meru]m

decime non est de iure naturali. Licet enim est preceptum morale, sed est cerimoniale
inquantum refertur ad figuram, ut dicitur xxvii, vel est iudiciale secundum quod generaliter
ad primum pertinet, in quo multitudo ministrorum tali taxatione opus erat ad minis-
trorum dei sustentationem. Sic ergo hoc generale quod est providere ministris dei
in necessariis vite est de iure divino quia morale preceptum et de iure naturali
exponens ad quem principem qui potest leges condere pertinet in iure naturali quod
pro illius potius decimare. Non enim est ad illius potius quam decimationem
iuris naturalis. Sicut ius naturale habet quod malefactor puniatur, sed quod
tali pena hoc determinatur pro ius positivum. Quia igitur ecclesia habet potestatem
condendi leges in hiis que pertinent ad cultum dei potuit per ecclesie
statutum taxari quantitas eorum que sunt danda ministris dei a populo.
Et ut esset quedam conformatio novi et veteris testamenti statuit ecclesia ut taxatio
veteris servaretur etiam in novo. Unde omnes tenentur ad decimas velint
nolint. Posset autem ecclesia statuere sic tamen sub esse vel in maiori vel in
minori numero, puta quod daretur octava vel duodecima sicut et quod datur decima.
Patet ergo quod nulla consuetudo contraria solvit homines ab obligatione red-
dendi decimas, quia obligatio fundatur super ius divinum et naturale. Unde
tenentur homines reddere decimas si ecclesia exigat et contraria consuetudo
non obstante. Et in terris in quibus est consuetudo quibus quod decime non dentur
et ecclesia non petit, videtur etiam remittere dum dissimulat et ideo homines
in terris illis non peccant decimas non dando. Dixit enim est dicere
quod omnes homines ytalie et orientalis [?] peccant damnabiliter qui decimas
non solvunt. Et huius argumentum possumus accipere ab apostolo. Quando cum daretur
necessaria victus ab hiis quibus predicabat, tamen non accipiebat ne tamen
peccabant qui ei non dabant. Alioquin male tamen eis consuleret non acci-
piendo. Ipse tamen dicit Act. xx: Non enim subterfugi quominus
annunciarem vobis omne consilium dei. Et ideo apostolus non exigebat
quod sibi debebatur ne daretur aliquod offendiculum evangelio ut
ipse dicit. Unde non bene faciunt doctores ecclesie si in terris illis de-
cimas exigerent. Ad id ergo quod in questione obiciebatur dicendum quod milites qui
accipiunt decimas in quibus non est consuetudo dari si probabiliter credebat [?]
quod ex hoc scandalum oriretur. Hoc enim ius est spirituale debitum ministris
dei, unde non cadit in laycam personam, sed vero ille personales qui exigunt
ex concessione ecclesie date sunt sive aliquibus militibus pro aliqua servi-
cia que fecerunt ecclesie sicut et etiam potest remittere ipsos fructus
qui debentur pro decima vel tollit debitum.

Deinde quesitum est de hiis que pertinent ad venditores et res suas
et circa hoc quesita sunt duo. Primo utrum filius teneatur obedire
parentibus carnalibus in omnibus ad omnia. Secundo an venditor teneatur
dicere emptori vicium rei vendite.

9u Ad primum sic proceditur. Videtur quod filius teneatur obedire parentibus carnalibus
in omnibus ad omnia. Dicitur enim Deut. xxi: Si enim genuerit homo fi-
lium contumacem et protervum qui non audiat imperium patris ac matris,
lapidibus eum obruet populus civitatis. Sed pena talis non infligeretur nisi

gint pcacti g° filij tenen obedire putibus carlibus p omnia Pro
apostolus dicit ad Colos iii° filij tenen obedire putibus p omnia Pro parp
moralia affirma quamuis non ad ipsa obligant tamen nunquam contra facit
lz sed pcepta affirma e de honore parentum numquam licet filium inuenientem
esse pnti quod esset si eius madato no obediret tenetur ergo filius in omnibus
putibus obedire Sed q no magis e obediendum putibus spiritualibus quam
carnalibus sed magis ut hz p apostolum ad hebre xiii° Sed putibus spiritualibus
no tenentur subditi obedire in indifferentibus Religiosi enim qui obiam
pfitentur no tenentur obedire suis platis nisi in hijs que sunt sub regula ut
Bn dicit in li de dispensacione et pcepto ergo nec putibus carnalibus filij
tenentur in indiuitibus obedire R no q cum obia plato debeatur ad q
se extendit obia ad q se extendit ius placois hec autem pris car
nalis ius placois in filium primo quidem quantum ad domesticam curam
Sic enim pr familias est in domo sicut rex in regno vnde sicut subditi
regis tenentur obedire regi in hijs que ptinent ad gubernacionem
regni Ita et filij et alij domestici tenentur obedire prifamilias in
hijs q ptinent ad dispocionem domus quantum ad morum disciplinam vnde
Apostolus dicit ad hebre xii patres quidem carnis nostre habuimus eruditores
et obtemperabamus eis Dz enim pr filio no solum educacionem sed et
disciplinam ut phs dicit In hijs ergo filius tenetur obedire pri carnali et
no in alijs Ad primum ergo dicendum q loquitur ibi moyses de impio pueno
qui ptinet ad disciplinam morum vnde ibidem dicitur monita nostra audire
contempnit comessacionibus vacat et luxurie atque conuiuijs Ad
2m dicendum q apostolus dicit obediendum esse putibus p omnia ad que ius
placois se extendit Ad 3m dicendum q no exhibet reuerenciam
pcepti si no obedit ei in hijs in quibus obedire no tenetur //
Ad xm sic pceditur videtur q venditor no teneatur dicere vicium rei
vendite emptori Cum sm leges ciuiles venditor et emptor 10
se inuicem decipere putant vnde at possit esse deceptio si venditor rei
vendite vicium emptori dicere tenetur no ergo tenetur Sed d q leges
no loquuntur sed foro consciencie sed q nunc loquimur sed sed foro contencioso
Sed q sed phm in ethi Intencio legislatoris est ciues facere bonos
Quod ergo licet sm leges no e contrarium consciencie Sed q est sm leges ciuiles
si quis vendat al morbidum tenetur de vicio ergo teneba dicere vicium
emptori Pro tulius dicit in li de officijs q ad officium viri ptz ut
dicat emptori id p quo res minus vendetur Cuius at est at vicium
rei vendite ergo venditor vicium emptori rei vendite tenetur dicere
R no dicendum q quod ptinet ad bonum virum ad quod tamen homines no
tenentur sicut ad bonum virum ptinet q liberaliter bona sua amicis
largiatur quamuis ad hoc no teneatur Sed quod ptinet ad bonum virum
ad quod tenetur est q reddat alicui quod iustum est Nam actus iusticie est
q reddatur alicui q ei debetur et iō vnusquisque venditor ad hoc tenetur
ut iustam vendicionem faciat no at ut faciat vendicionem liberalem

Dimittens eidem de precio iusto, iustitia autem equalitas quedam est ut dicitur in v°
ethicorum. Est ergo iusta vendicio quando precium acceptum ab homine equatur sed
plus accipiat. Si vero vicium rei vendite faciat rem minus valere quam precium
impositum a venditore iniusta erit vendicio propter peccatum occultans
vicium. Si autem non faciat rem minus valere quam precium impositum quia
forte venditor minus precium imposuit propter vicium tunc non peccat
tacens vicium, quia vendicio non est iniusta et forte esset sibi dampno-
sum si vicium diceret quia emptor vellet habere rem et pro minori precio quam
valet, liberaliter tamen faceret si dampnum emptoris circumspiceret ut satisfaceret
non aliquis sed ad hoc non teneatur. Ad primum ergo dicendum quod per ius civile leges
non habent quod licitum sit venditori suam decipere emptorem et econverso,
sed dicitur esse ad licitum secundum legem quod per legem non punitur sicut secundum legem veterem
licebat libellum repudii. Ad secundum dicendum quod preceptum legis sit divina
ad perfectam virtutem, cum actus perfecte virtutis non cadat sub precepto le-
gis humane, sed lex prohibet quod quivis et quandocumque homines vetentur a malis
et secundum pressuras ad virtutes excitentur, permittit autem quedam minora peccata
eis penam non infligens, quia sine hiis non facile invenitur hominum
multitudo, et de talibus est deceptio que est inter vendentes et ementes
quia plurimi sunt qui volunt vili emere et caro vendere ut Augustinus dicit in
libro de trinitate. Ad tertium non quod in contrarium primo obicitur dicendum quod ideo intentio est quia
morbus pecoris facit pecus minus valere quam venditur. Ad secundum dicendum
quod ea vero Tullius dicit quod vir bonus non tacet vicium rei vendite quia ad
virum bonum non pertinet decipere aliquem. Deceptio autem non est si id
quod tacetur de re vendita non faciat rem minus valere quam precium
quod pro ea accipitur.

Deinde questio est de peccatis et circa hec quesita sunt duo primo utrum peccatum
sit appetere prelacionem, secundo utrum peccatum sit pontifici habere oculum super rem
temporalem.

ii Ad primum sic proceditur videtur quod sit peccatum appetere prelacionem. Non enim videtur quod
possit appeti sine peccato id quod non fuit in statu nature corrupte, sed
prelacio non fuit in statu nature integre, sed incepit esse post peccatum quando dominium est
mulieri sub viri potestate eius, ergo peccatum est prelacionem appetere. Preterea noster
appetitus debet esse de hiis que pertinent ad statum future glorie, sed in futuro
cessabit omnis prelacio, secundum quod dicit quedam glosa prima ad Corinthios xv. Sed contra est
quod dicitur prima ad Thimotheum v capitulo Qui bene presunt presbiteri duplici honore digni habeantur.
Sed non est peccatum appetere id quod creditur honor qui non datur nisi virtuti,
ergo non est peccatum appetere prelacionem. Respondeo dicendum quod hanc questionem solvit
Augustinus xix de civitate dei ubi dicit locus superior sine quo populus regi non potest
et si administretur ut decet, tamen indecenter appetitur unde non est quod qui
appetit prelacionem aut est superbus aut iniustus. Iniustus enim est quia aliquis vellet
sibi plus de honore accipere aut de potestate aut de aliis bonis quam sit ma-
ioribus dignus ut dicitur in v ethicorum. Cum autem aliquis estimet se esse magis dignum
prelacione omnibus illis super quos prelacionem accipit superbie et presumptionis est.

unde quicumque prelatus in prelationem acceptus quod est iniustus aut superbus et non per
suum appetitum debet ad prelationem pervenire sed solo dei iudicio. Sicut dicit apostolus
ad Hebreos v. Nemo assumat sibi honorem sed qui vocatur a deo tamquam
Aaron. Potest tamen licite appetere se esse dignum prelatione vel occupationibus
boni prelati quibus debetur honor. Unde patet ut ad oppositum. Respondeo ad ultimum
prime due rationes non recte concludunt quia et ea que non fuerunt in statu
innocentie nec erunt in statu glorie possunt licite appeti sicut subiti-
penitentie et alia huiusmodi. Quamvis prelatio quantum ad aliquid fuisset in statu innocentie
et futura sit in statu glorie, scilicet quantum ad superioritatem gradus et quantum ad
gubernationem vel regimen, non autem quantum ad coactam servitutem.

Ad xii dicendum sic proceditur. Videtur quod peccatum sit presbiteri habere oculum ad temporalia. 12
Dicit enim Luce xii. Querite primum regnum dei, glossa bona eterna
et hec omnia adicientur vobis, glossa et non querentibus; ergo non debet presbiter
habere oculum ad terrena. Sed contra est quod i ad Corinthios ix dicitur qui arat
in spe debet arare, glossa stipendiorum temporalium; ergo debet presbiter de quo ibi
loquitur habere oculum ad terrena. Respondeo dicendum quod habere oculum ad terrena
contingit dupliciter: uno modo sicut ad mercedem vel premium, et presbiter non debet habere ocu-
lum ad terram quia sic faceret eternum venale. Alio modo sicut ad stipen-
dia pro necessitate sustentationis vite, et sic debet habere presbiter oculum ad terrena.
Unde i ad Thimotheum v super illud Qui bene presunt presbiteri etc dicit glossa Augustini:
Necessitatis est accipere ut vivant, caritatis est prebere; non tamen venale est evangelium
ab his. Si enim sic vendunt magnam rem vili vendunt pretio. Accipiant
ergo sustentationem necessitatis a populo, mercedem dispensationis a deo, et per
hoc patet responsio ad obiecta.

Quoniam questitum fuit de penis peccatorum, et primo de ipsis penis,
secundo de remissione penarum. Circa primum quesita sunt duo. Primo
utrum anima separata possit pati ab igne corporeo; secundo utrum duo qui
eadem pena sunt digni unus diutius moretur in purgatorio quam alter.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod anima a corpore separata non possit pati ab 13
igne corporeo, quia secundum philosophum iii° physicorum quod non tangit non agit;
sed ignis corporeus non tangit animam separatam a corpore cum non habeat
terminos corporales, que autem se tangunt habent ultima simul; ergo anima separata
non patitur ab igne ~~terminos~~ corporeo. Preterea que patiuntur ad invicem
in invicem convenire possunt, sed anima non potest convenire in igne corporeo nec econverso;
ergo anima non potest pati ab igne corporeo. Preterea Boethius dicit quod nihil ardet in
inferno nisi propria voluntas; sed propria voluntas cum sit quoddam spirituale non potest esse
materia ignis corporalis; ergo anima a corpore separata non potest ab igne pati
corporeo. Sed contra hoc est quod dicitur Ysaie ultimo: Ignis eorum non extinguetur.
Respondeo dicendum quod pati multipliciter dicitur: uno modo pati generaliter idem est quod
recipere; sed quod sentire et intelligere est quoddam pati, et hoc modo anima coniuncta cor-
pori patitur a rebus corporeis, secundo et in eodem modo anima separata a corpore posset hoc modo
a rebus corporeis pati, alioquin quod omnino est probatum quosdam qui dicunt quod anima
separata a corpore et etiam angelus potest accipere cognitionem a rebus sensibilibus

Sed si ista opinio esset vera cum pati sentiendo et intelligendo non sit proprie puniri nisi forte per accidens inquantum id quod sentitur vel intelligitur repugnat voluntati, sed ipsum sentire et intelligere secundum se consideratum penale non est. Alio modo dicitur proprie pati loquendo secundum naturam agentis vel patientis, puta scilicet pati dicitur cum aliquid ad nos advenit quod est contrarium nature vel voluntati nostre et secundum hoc infirmitas vel tristitia passiones dicuntur. Et hec quidem passio duplex esse potest. Uno modo per receptionem forme contrarie sicut aqua patitur ab igne inquantum calefit et per quam diminuitur qualitas naturalis eius. Hoc modo non potest pati ab igne corporeo quia nec calefieri potest nec desiccari nec secundum formam aut qualitatem quamcumque igneo corpori immutari. Alio modo dicitur pati omne id quod quodammodo impeditur a suo proprio impetu vel inclinatione sicut si dicamus lapidem descendentem pati cum impeditur ne deorsum perveniat, sic dicimus hominem pati cum detinetur vel ligatur ne vadat quo vult, et ita per modum ligationis quodammodo anima patitur ab igne corporeo, unde Augustinus dicit xxi de civitate dei: Videmus hoc est cur non spiritus corpori alligatus cum videamus animam naturaliter alligatam corpori ad vivificandum ipsum. Demones etiam per nigromanticam potestatem superiorum demonum alligantur aliquibus ymaginibus vel aliis rebus, unde multo magis possunt spiritus alligari divina virtute igne corporeo non ut denique vitam sed ut accipiant penam, sicut Augustinus dicit. Sed quia quod est minoris virtutis non potest sua virtute ligare rem que est maioris virtutis, inde est quod ignis corporeus potest ligare spiritum qui est maioris virtutis nisi aliqua superiori virtute, et propter hoc dicitur quod ignis corporeus agit in animam separatam non virtute propria sed inquantum est instrumentum divine iustitie. Videtur. Ad primum ergo dicendum quod ignis tangit animam non quidem tactu materiali qui attenditur secundum dimensiones quantitatis sed magis contactu virtutis non proprie sed quantum hic inquantum est instrumentum divine iustitie. Ad secundum dicendum quod ratio illa procedit de passione que est per susceptionem forme contrarie. Ad tertium dicendum quod propria nos dicimus ardere in inferno quia mittitur ardori.

1x Ad xxi sic proceditur. Videtur quod duorum qui sunt digni equali pena unus non possit a purgatorio citius liberari quam alius. Iudicium enim post mortem non est hominis sed dei qui secundum veritatem iudicat ut dicitur Job ii. Sed contra veritatem iudicandi esset si eorum qui sunt digni equali pena infligeretur uni continuior pena sua quam alteri. Dilatio autem glorie est maior pena quam acerbitas pene sue, circa sic dicit Crisostomus super Matheum: Carere visione divina est maior pena quam quelibet pena sensibilis. Ergo unus eorum qui digni sunt equali pena non maiorem dilationem glorie patietur alio citius liberato. Preterea malum secundum Augustinum dicitur quia nocet, nocet autem quod adimit bonum. Dilatio autem glorie adimit magis bonum vel bonum meritum et induceret idem quod prius. Sed contra est quod in eodem dicitur i... Preterea ... pro quo suffragia fiunt plura citius a pena purgatorii liberatur. Constat autem quod pro uno illorum qui digni sunt equali pena fiunt plura suffragia quam pro alio. Ergo unus citius liberatur. Preterea in fine mundi inveniuntur aliqui cremabilia quedam habentes quorum dilatio a gloria non est

tam diurna sicut corpus qui modo cremabilia desinunt ad purgatorium quia brevis mora est inter mortem et visionem ut Augustinus dicit. Ergo si verum et nunc corporum qui equali cremabilia desinunt unus potest minus desinere a gloria quam alius et citius liberari a penis. Secundo dubium quia 1° est fundatur super virtutem suffragiorum utrum scilicet suffragia facta pro aliquo valeat illi quam illis, ymo forte magis valeat alius si sit melius dispositus ad suscipiendam suffragiorum virtutem et ponit exemplum sicut si attendatur tenebris in domo per aliquo divite illuminat omnes existentes in domo et forte aliquos magis si habeant limpidiorem visum. Et secundum hanc opinionem duorum qui equales culpabiles in purgatorio detinentur unus non potest citius liberari quam alter. Sed hanc opinionem non reputo veram, cuius ratio est quia suffragium unius valet alteri propter duo. Primo propter unitatem caritatis quia omnes qui sunt in caritate unum corpus et ita bonum unius redundat in omnes sicut manus deservit toti corpori et similiter quodlibet corporis membrum, et secundum hoc ostendit quod bonum factum ab aliquo valet cuilibet in caritate existenti. Sicut dicit psalmus: particeps ego sum omnium timentium te et custodientium mandata tua. Secundo secundum quod per intentionem alicuius actus eius transfertur in alterum, puta si quis pro altero solvat debitum aliquod pro eodem habetur ac si ille solveret pro quo solvit. Primo igitur modo opus bonum primo modo valet cuius radix est caritas. Sed secundo opus unius valet alteri per modum satisfactionis prout unus pro altero satisfacere potest si hoc intendat et tunc valor attenditur in suffragiis que ad hoc fiunt ut per ea homines liberantur a debito pene. Et ideo dicendum est quod suffragia per illum modum non valent nisi illis pro quibus fiunt et secundum hoc si pro aliquo fiunt multa suffragia citius liberatur a pena purgatorii quam alius pro quo non fiunt etsi equalia peccata detulerunt. Concedendum tamen est quod suffragia pro uno facta omnibus valent in quantum omnes qui sunt gaudent de bonis que ex caritate fiunt et secundum hoc verum est quod illis pro quibus fiunt plus valent suffragia si sint maioris caritatis. Ad primum ergo dicendum quod peccatum veniali tamen non habeat aversionem a deo per se visionis divine loquendo non debetur pena carentie visionis divine nec simpliciter nec ad tempus sed quod per hoc aliquis retardaretur a visione divina hoc contingit per accidens, quia sicut quamdiu digni sunt aliqua pena non possunt participare summa felicitate que in visione dei consistit. Iustitia autem respicit penam per se debitam peccato non autem eam que per accidens consequitur. Et per hoc patet solutio ad secundum. Tertio concedimus et similiter. Illi tamen qui in fine mundi reperientur parum habebunt de venialibus seu de cremabilibus precedentibus tribulationibus perpurgati poterunt et sic ut acerbitas pene modici temporis recompensetur diuturnitate pene in aliis.

Deinde quesitum est de remissione peccatorum et circa hoc quesita sunt duo. Primo utrum peccatum in spiritum sanctum sit irremissibile. Secundo utrum cruce signatus qui moritur antequam iter arripiat tunc mareo plenam habeat peccatorum remissionem.

15 Ad quintumdecimum sic proceditur videtur quod peccatum in spiritum sanctum non sit irremissibile. Una est
enim dignitas et maiestas patris et filii et spiritus sancti. Sed peccatum in filium
non est irremissibile. Dicitur enim Mathei xii. Quicumque verbum contra filium hominis dixerit
remittetur ei. Ergo peccatum in spiritum sanctum non est irremissibile. Sed contra est quod ibidem dicitur
Qui dixerit contra spiritum sanctum verbum non remittetur ei neque in hoc seculo neque
in futuro. Respondeo dicendum quod de peccato in spiritum sanctum aliquibus locuti doctores
enim antiqui Augustinus intellexerunt in spiritum sanctum quando sumendo ipsum quod deus
spiritus est ut dicitur Iohannis iiii. peccatum autem in filium hominis intellexerunt blasphemias
in Christum secundum humanam naturam et utroque peccabant iudei in Christum. Primo enim modo
contra eum peccabant miracula que per spiritum sanctum et virtute sue deitatis facie-
bat principi demoniorum attribuendo. 2° autem modo contra eum peccabant
dicendo Ecce homo vorax potator vini et publicanorum amicus,
ut dicitur Mathei xi. Habebat ergo secunda blasphemia dicebatur remissibile quia
habebat aliquam excusacionem propter infirmitatem carnis quam in Christo
videbant. Alia vero blasphemia dixerunt irremissibile quia nullam excusacionem
habebant videntes miracula signa et indicia spiritus sancti et divinitatis. Et propter
hoc secundum Crisostomum persecutoribus non fuit remissa blasphemia neque in hoc
seculo neque in futuro, quia in hoc seculo puniti sunt per Romanos et in futuro cruci-
abuntur in inferno. Sed Augustinus vero spiritui sancto qui est caritas patris et filii
attribuitur remissio peccatorum. Ille ergo contra spiritum sanctum peccat qui blas-
phemat verbum dei corde ore et opere. Et qui hoc agit per impenitenciam
usque ad finem vite sue ut non fiat remissio peccatorum et tunc planum
est quod hoc peccatum in spiritum sanctum non remittitur neque in hoc seculo neque in futuro.
Doctores vero moderni dixerunt quod quia patri attribuitur potencia filio sapi-
encia spiritui sancto bonitas. Peccatum ex infirmitate est peccatum in patrem, peccatum
ex ignorancia est peccatum in filium, peccatum ex certa malicia est peccatum in spiritum
sanctum, Quia ergo ignorancia vel infirmitas excusat peccatum vel in toto vel in
parte dicitur quod peccatum in patrem vel in filium remittitur vel quia tollit culpa
totaliter vel culpa diminuitur, malicia vero non excusat sed aggravat
peccatum et ideo peccatum in spiritum sanctum non remittitur neque in toto neque in parte
quia non habet in se aliquam racionem, per quam diminuatur culpa et si aliquando
remittatur hoc magis est ex misericordia dei remittentis qui et morbos
incurabiles curat quam ex dimissione peccati et propter hoc solo ad oba.

16 Ad 16 sic proceditur videtur quod cruce signatus qui infra annum mortem
arripiat habeat plenam indulgenciam peccatorum, Ad hoc enim quod
indulgencia aliqua valeat requiritur quod sit vere penitens et confessus
ut continetur in litteris papalibus. Sed cruce signatus decedens ante iter assumptum
habet omnia que requiruntur secundum formam littere ad percipiendum plenam indul-
genciam peccatorum ergo plenam percipit eam, Sed solus deus dimittit peccatum
quantum ad culpam sed quantum ad immensitatem penarum potest remittere papa
ergo etc. qui cruce signatus secundum formam littere pluribus nullam penam patietur pro suis
peccatis et statim evolabit plenam remissionem peccatorum consecutus,
Sed contra Augustinus dicit in xv de trinitate quod non est idem abstrahere culpam et sanare
languorem peccati, sed culpa abstrahitur per dimissionem peccati, languor autem sanatur

p reformacōm ymagīs, que quidē fit p opa satisffitōis. Sed
cruce signatꝰ decedens añ iter arreptū vel laborē arripuit
ad reformacōm ymaginis. go nondū ē sanatū vulnꝰ et nō
potit statī ad glām puenire añq̄ penā purgatoꝛij paciat,
Pro quibꝫ sacdos uti talibꝫ vbis. Ego absoluo te ab oībꝫ pctis
tuis, Si go cruce signatꝰ decedens euolaret pad vōe quilꝫ
aliꝰ a quocūqꝫ sacdote absolutꝰ q̄ ē incōueniens, Ad iiᵐ dicendū q̄
ad euidenciā huiꝰ qōis aduertendū ē q̄ sicut sup̄ dcm̄ est. opꝰ
vnīꝰ pt ēē satisffitoriū p alio. ad quē p intencōm faciētis
refert, xp̄c at p ecclīa sua sanguinē suū fudit et multa alia
fecit et sustinuit quoꝝ estimacō est infiniti ualoris pp dignitatē
psōe, vn̄ dr̄ sap. viijᵒ. q̄ infinitꝰ ē thesaurꝰ hominibꝫ ī illa,
Silr̄ oēs alij scī intencōm habuerūt ī hijs que passi sunt et
fecerūt pp dm̄ ut hec eēt. ad utilitatē nō solū sui s; et totiꝰ ecclīe
Totꝰ go iste thesaurꝰ ē ī dispensacōe eiꝰ qui p̄est ecclīe gnali,
vn̄ dn̄s petro claues regni celoꝝ comisit. math. xvj, Cum
go utilitas ecclīe hec exposcit pt ille qui p̄est de ista infinitate
thesauri quidē alicui qui p caritatē fit membrū ecclīe de pdco
thesauro, quantū congruit fuit oportunū. vel usqꝫ ad totalē remissionē
penaꝝ. vel usqꝫ ad aliquā cerā quantitatē Ita s. q̄ passio xp̄i
et alioꝝ scōꝝ ei imputet ac si ipē passꝰ eēt quantū sufficeret ad
remissionē sui pcti, sic cōtingit qū vnꝰ p alio satisffaciat
ut dcm̄ est, Ad hec go q̄ indulgencia alicui ualeat tria requirunt
primo cā ptinens ad honorē dei vel necitatē vel utilitatē ecclīe,
2ᵒ auctas ī eo qui facit, pp eum pt puīcialis, alij nō inquātum
ptatē ab eo accipiūt vel ordinariam vel comissā seu delegatā, 3ᵒ requirit ut sit ī statu caritatis ille qui indulgencias pcipere
uult. Et hec tria designant ī lra ppli. Nam cā gēus designat ī hoc
q̄ pmittit de subsidio tre scē. Auctas nō ī hoc q̄ fit mencō de
auctē aplorꝫ pe et pau et ipiꝰ ppe, Caritas aut recipientis
ī hoc q̄ dr̄. Omibꝫ uere penitentibꝫ et cōfessis. Nō dr̄ et satisfacientibꝫ
qr indulgencia nō excusat a cōtricōe et cōfessiōe, s; cedit ī
locū satisfitōis, Est go dicendū ī qōe pposita q̄ si s; formā ppal
lre indulgencia cōcedat accipientibꝫ crucē ī subsidiū tre scē
cruce signatꝰ statī ht indulgenciā et si decedat añq̄ iter
arripiat. qr sic cā indulgencie eīt nō iter s; uotū itineris,
Si at ī fōa lre cōtineat q̄ indulgencia dar hijs qui transierint
ultra mare. ille qui añ decedit. añq̄ transeat nō ht indulgenciā
qr nō ht indulgencie cam, Ad pᵐ go dicendū q̄ ī hoc ultio casu
deficit ī cruce signato decedente id. q̄ ē pincipaliꝰ. s. indulgencie
cā, Ad iiᵐ dicendū q̄ p auctoritatē solꝰ deꝰ culpā remittit, s; ministro
et sacdos inquantum exhibet sacrm̄ remissiōis pcti. puta ī Baptismo
uel pnīa. et cū indulgencia nō se extendat ad remissionē culpe
qr nō ē sacrāl, vn̄ nō sequitur ordinē s; iurisdicōis, pt eni et nō sacdos

indulgentiam dare et sacerdos si sit ei commissum et ideo pena ei tota dimittitur
si tamen subsit non autem si tamen desit. Ad 2m dicendum quod satisfactio est punitiva
inquantum est actus vindicative iustitie et est etiam medicativa inquantum est quoddam
sacramentale. Indulgentia autem supplet locum satisfactionis inquantum est punitiva
quia sic pena quam aliquis sustinet imputatur isti ac si ipse sustinuisset et ideo
reatus pene tollitur sed non succedit in locum satisfactionis inquantum est
medicativa quia adhuc remanent pronitates ad peccandum derelicte ex
priori peccato ad quod sanandum necessarius est labor satisfactionis et ideo cruce
signatis dum vivunt consulendum est ut non pretermittant satisfactoria
opera inquantum sunt preservativa a peccatis futuris sed reatus pene totaliter
sit solutus, nec ad hoc requiritur aliquis labor quia sufficit labor pauis con-
morientibus autem non est necessaria preservatio huiusmodi sed solum liberatio a reatu
pene. Ad 3m dicendum quod verbum sacerdotis dicentis Absolvo te etc. non
refertur ad penam sed ad culpam cuius absolutionis ministerium impendit.
Non potest autem aliquis absolvi ab una culpa quin absolvatur ab omnibus,
pena non potest totaliter dimitti vel particulariter, particulariter quidem
in absolutione sacramentali pena dimittitur totaliter vero spirituali gratia indul-
3m gentie. Sic et dominus dicit Ioh. viii^o mulieri adultere Nec ego te con-
dempno vade et amplius noli peccare.

Quesitum est de deo de angelis et de creaturis pure corporalibus.
De deo quesitum est et quantum ad naturam divinam et quantum ad natu-
ram assumptam. Circa divinam naturam quesita sunt duo de potentia di-
vina: primo utrum deus possit facere quod materia sit sine forma, 2o utrum possit
facere quod unum corpus localiter sit in duobus locis.

1m Ad primum sic proceditur videtur quod deus posset facere quod materia subsistat
sine forma. Sicut enim materia secundum suum esse dependet a forma ita
accidens sit sine subiecto, ergo patet in sacramento altaris ergo potest facere quod materia
sit sine forma. Sed contra. Deus non potest facere contradictoria esse simul,
sed materiam esse sine forma implicat contradictionem eo quod esse materie importat
actum qui est a forma. Non ergo deus potest facere quod materia sit sine forma.
Respondeo dicendum quod unumquodque recipit virtutem activam estimandam secundum modum essendi
eo quod unumquodque agit inquantum est eius actus, unde si in aliquo invenia-
tur forma aliqua vel natura non limitata seu contracta erit virtus eius se exten-
dens ad omnes actus vel effectus generis illius, ut puta si esset esse
calor per se subsistens vel in aliquo subiecto quod reciperet ipsum secundum totum
eius posse sequeretur quod haberet virtutem ad producendum omnes effectus et
actus caloris. Si vero aliquod subiectum non reciperet calorem secundum eius
totum posse sed cum aliqua contractione et limitatione non haberet virtutem activam
respectu omnium actuum vel effectuum caloris. Cum autem deus sit ipsum esse sub-
sistens, manifestum est quod natura essendi est in deo infinite absque limitatione et
contractione, unde eius virtus activa se extendit infinite ad totum ens et ad
omne id quod potest habere rationem entis, ergo solum potest excludi a divina po-

quod repugnat rationi entis et hoc non propter defectum divine potentie sed quia ipsum
non potest esse ens. unde non fieri repugnat rationi entis. non ens simul
et sub eadem existens, unde quod aliquid simul sit et non sit a deo fieri non potest, nec aliquid
contradictionem includens et huiusmodi est materiam esse sine forma. Omne enim
quod est actu vel est ipse actus vel participans actum. esse autem actum
repugnat rationi materie que secundum propriam rationem est ens in potentia relinquitur
quod non possit esse in actu nisi in quantum participat actum. Actus autem
participatus a materia nichil est quam forma. unde idem est dicere materiam esse in
actu et materiam actum habere formam. Dicere ergo quod materia sit in actu sine
forma est dicere esse simul, unde a deo fieri non potest. Ad argumentum ergo quod in contrarium
obicitur dicendum quod actus secundum suum esse dependet a substantia sicut a causa sus-
tentante ipsum. et quia deus potest producere omnes effectus secundarum causarum
absque ipsis causis sic potest conservare in esse actus sine substantia. sed materia
secundum suum esse actuale dependet a forma in quantum forma est ipse actus
unde non est simile.

Ad xiij sit procedendum videtur quod deus possit facere unum corpus sit localiter
in duobus locis. Difficilius enim est quod substantia mutetur in aliam substantiam
quam quod hic accidens mutetur in aliud accidens. Sed in sacramento altaris ex po[?]
quod divina virtute substantia panis remanentibus eius dimensionibus secundum
quas commensuratur loco convertitur in substantiam corporis Christi. Similiter quod idem corpus
Christi sit non idem localiter secundum commensurationem propriarum dimensionum super altare
in pluribus locis simul, ergo potest facere quod convertatur dimensio huius corporis
in dimensionem alterius corporis et erit idem corpus localiter simul in duobus
locis. Sed contra omnia loca distinguuntur ad invicem secundum aliquam loci
conditionem que sunt sursum deorsum ante retro etc. sed deus non potest
facere quod duo contraria loca simul sint. quia contradictionem implicat.
ergo idem de corpore. Respondeo dicendum quod aliquod corpus esse localiter in aliquo
nichil est aliud quam corpus circumscribi et comprehendi a loco secundum commensu-
rationem propriarum dimensionum. quod autem comprehenditur a loco ita est in
ipso loco quod nichil eius est extra locum illum. unde ponere quod sit localiter
hic loco est ponere contradictoria esse simul, unde secundum premissa hoc a deo
fieri non potest. Ad id ergo quod in contrarium obicitur dicendum quod difficilius est hoc accidens
mutari in aliud accidens quam substantiam hanc mutari in aliam. tum quia due substantie
conveniunt in substantia materie quod est possibile conceditur utriusque substantie, tum quia substantia habet
individuationem per se propriam, accidens vero non est individuale per se
ipsum sed per substantiam. unde non est eius quidem quod hoc accidens convertatur in hoc accidens.
Dato tamen quod hec dimensio converteretur in aliam dimensionem non sequitur quod idem
corpus esset in duobus locis simul sed in uno tantum, quia sicut postquam substantia
panis conversa est in substantiam corporis Christi iam non sunt ibi due substantie sed una
tantum, Ita et si hec dimensio huius corporis converteretur in illa dimensionem
alterius corporis. iam non erunt due dimensiones sed una tantum, et non com-
mensurarentur diversis locis sed uni tantum.

Deinde quesitum est de deo quantum ad humanitatem assumptam. Et circa hoc quesitum fuit tria. Primo quantum ad animam utrum scilicet anima Christi sciat infinita. 2o quantum ad corpus scilicet utrum oculus Christi post mortem dicatur equivoce oculus vel univoce. 3o quantum ad actum quendam qui est comestio utrum scilicet post resurrectionem Christus vere comederit incorporando sibi cibum.

3a Ad primum sic proceditur videtur quod anima Christi non possit scire infinita. Nam cum donum creatum cum sit finitum non potest elevare creaturam ad id quod est proprium dei quia tale est infinitum. Sed gratia unionis est donum creatum. Cognoscere autem infinita est proprium dei. Unde sapientie eius non est numerus, ergo anima Christi per gratiam unionis non potest elevari ad cognoscendum infinita. In contrarium [illegible] xj. ca. [illegible] potentia eius proportionata est scientia virtus et operatio. Sed scientia anime Christi non potest esse infinita ergo nec virtus eius nec operatio potest esse infinita, ut infinita cognoscat. Sed contra meritum anime Christi non est minor quam [illegible] eius, sed meritum Christi quod est actus voluntatis anime eius est infinitum quia fuit sufficiens ad infinitorum peccatorum abolitionem. Est enim propitiatio pro peccatis totius mundi, ut dicitur in jo. ij. Ergo et actus intellectus anime Christi potest esse infinitus ut infinita cognoscat. Responsio dicendum quod hic est opus multiplici distinctione. Primo enim considerandum est quod infinitum potest dici et secundum formam et secundum materiam. Dicitur enim infinitum ex eo quod non finitur, finitur autem materia per formam in quantum materia que est in potentia ad diversas species terminatur ad unam speciem per formam, et forma per materiam in quantum forma speciei que nata est in pluribus individuis esse, secundum quod recipitur in hac materia determinatur ad hoc individuum. Sic ergo materia sine forma habet rationem infiniti [illegible] et forma sine materia, et ideo quia ipsa essentia divina non est recepta in aliquo materiali nec habet permixtionem alicuius potentie sed est purus actus subsistens ideo dicitur infinita. Et quia unumquodque cognoscitur per formam et secundum quod est in actu ideo infinitum secundum materiam est secundum se ignotum ut dicitur in iijo phisicorum. Infinitum autem secundum formam est secundum se notissimum sed quoad nos est ignotum quia excedit intellectus nostri proportionem. Et quia quantitas est dispositio materie, et infinitum quantitatis attenditur secundum potentiam in assumendo unam post aliam scilicet [illegible] partem post partem consideratum est quod utroque modo convenit ad esse infinitum simpliciter et secundum quid. Si enim aliquod corpus sit infinitum secundum longitudinem non autem secundum latitudinem est infinitum secundum quid. Si vero fuit infinitum secundum omnes dimensiones erit infinitum simpliciter. Similiter si aliqua forma alicuius speciei esset non in materia ut platonici posuerunt, erit infinita secundum quid finita tamen in quantum determinatur ad genus et speciem. Sed divina essentia est simpliciter infinita quia est absoluta ab omni contractione generis vel speciei. Item considerandum est quod duplex est scientia una est que dicitur scientia visionis per quam cognoscuntur ea que sunt erunt vel fuerunt, et alia simplicis notitie per quam cognoscuntur ea que nec sunt nec erunt nec fuerunt sed possunt esse. Dicendum est ergo quod deus cognoscendo suam essentiam quia comprehendit eam cognoscit scientia simplicis notitie infinita simpliciter quia

cognoscit omnia que ipse facere potest non tamen cognoscit ea in post
assumendo s[cilicet] intuendo unum post aliud sed omnia simul. Alia non
non comprehendit essentiam dei et per quens nec virtutem eius, unde non potest cog
noscere omnia que deus facere potest et ideo non cognoscit infinita
simpliciter. Comprehendit autem anima que tota potentiam causative in potentia autem creative
sed infinita non simpliciter quia potentia causativa non se extendit ad omnia
que deus potest, sed sunt aliqua que sunt contra eum in potentia ad infinitas di
visiones, unde anima que sciat simpliciter noticie cognoscit infinita sed que sunt
in potentia causative. Et per hoc patet solutio ad obiecta. Nam prime due rationes
procedunt de cognitione infinitorum simpliciter. Ad 3m dicendum quod nos
anime que est virtus finita simpliciter sit et motus eius, ?itum autem que habet
infinitum magnitudinem s[cilicet] est unitum dei et hominis //

Ad 2m sic proceditur. Videtur quod oculus qui post mortem non fuit equivoce
oculus. Corpus enim quod et quibus partium eius sanctificatum per ypostasim
dei ubi, sed ypostasis dei ubi mansit unita corpori quod et eius partibus
post mortem ergo fuit idem sed secundum corpus quod post mortem sic autem secundum totum
et secundum omnes partes eius. Non ergo oculus qui fuit equivoce oculus post mortem.
Preterea philosophi loqui non noverunt nisi de homine puro sed hic non fuit homo
purus sed homo et deus, ergo quod philosophus dicit oculum hominis mortui esse equivoce
oculum, non habet locum in hoc. Sed contra quia hic unive homo cum aliis hominibus et
mors eius fuit vera sicut et aliorum hominum mors. Cum ergo oculus cuiuslibet
hominis mortui equivoce oculus dicatur. Videtur quod et oculus qui post mortem
sit equivoce oculus. Responsio. Dicendum quod equivocum et univocum dicuntur secundum diversitatem rationum
easdem vel non easdem. Ratio autem diffinitiva cuiuslibet speciei sumitur a forma
speciali ipsius. Forma autem specialis hominis est anima rationalis, unde re
mota anima rationali non potest remanere homo univoce sed equivoce tantum. Quod
autem accipere in partibus quod est in toto. Nam sicut anima se habet ad totum
corpus. Ita partes anime se habent ad partem corporis ut visus ad oculum ut dicitur
in 2o de anima, unde separata anima a corpore sicut non dicitur homo nisi
equivoce. Ita nec dicitur oculus nisi equivoce, et hoc inducitur sine presuppositione
alia forma substantialis in corpore cum animam rationalem ut quidam voluerunt. Sive
non ut magis ut comprimitur illi quodcumque enim communem primi ?
subtrahatur illa non remanebit eadem ratio speciei unde nec univoce dicitur
Solo autem hoc modo anima recedente remanebit corpus humanum et partes
eius secundum eandem rationem speciei si anima non uniretur corpori ut forma.
Sed tunc sequeretur quod nec per unionem anime esset substantialis generatio, nec per separationem
corruptio, quod quidem ponere in corpore quod est hereticum Dicit enim damascenus in
iiio libro quod corruptionis nomine duo significat. Significat enim humanas has passiones
famem sitim laborem clavorum perforationem. mortem sive separationem
anime a corpore et quecumque talia. Significat et corporis perfectam con[tri]-
tionem ex quibus compositum est sive elementa. Destructionem autem et dissolutionem
huius experimentum corpus dominum non habuit ut ait propheta. Non dabis
sanctum tuum videre corruptionem. Incorruptibile autem secundum insipientem iulianum et ga-
lianum corpus domini hominis secundum primum corruptionis significatum ante resurrectionem imputare est. Dicimus incorruptibile

no omiofiyou i corpale nob xpc huit, z no vi^te fitast q vi^te
fita ee exvnta ait, z opione z no vitate saluati sumus, Sic^t
igit^r xpc i triduo mortis p separaconem aie a carne que est va
corpis no dr fuisse homo vni^ce s; ho mortuus, Ita nc oculus eius
i triduo mortis fuit vni^ce oculus s; eq^ce sicut oculus mortuus,
Et eadem ro e de alijs ptibus corporis x, Ad p^m ergo dicendum q scda
dr dupl^r quia cum fuit p yypostasi zc vm e q corpus fuisse
tificatu masit p yypostasim dei vbi, No eni p morte soluta
e vnio vbi nec ad aiam nec ad corpus zc vnet idem simpl^r corpus
vno si yypostasim siue suppm q e pa vbi, Alio^o accipit^r scda p
eem ut na zc corpus x sustetificat p aiam sic p sua forma no
aut p vbu q vbu no vnit^r corpi ut forma hoc eni e heticu
s heresim arrij z appollinaris qui posuit vbu ee i xpo loco
aie, Sequit^r e q eet vnio dei z homis scam i na qd ptinet
ad heresim eutiteris, Sic e corpus x pq morte est sump^r idem
s scdam que e yypostasis no at s scdam que est eem ut na,
vnu^o at i equo^o ne respicit suppm s; eem ut m qua sit
diffinio, Ad zm dm q z si xpc no sit purus homo tm vere
ho, z mors eius fuit va mors, vn qdq est vm de hoie mag
est homo, z de morte hois tom vm est z de morte eius,

7u

Ad zm sic pcet^r vr q xpc pq resurrecoem vere comedit cibu s^s
incorpando Quia ut Aug^ust sup^r ... dz q Si fallit vitas
no est, vn nulla fictio decet xpm qui e vitas, eet at fictio
si no vere cibu s^s incorparet que vere comede videbat^r,
vere e comed^t incorpando cibu, Sed q e q dam dr i gl^a li^o
q xpc gustauit cibu pq resurreccoem s; no lege ne s; dispensacois
mo ultate eiusde faciens resurreccois q s; z eadem causa e q passa e
z resurrex^t, Rn^o dicendum q a^d dr ee vnu dupl^r vno^o vitate
signi^o, Alio^o vi^te nalis spei, Sicut vero e va vi^te sig^nis
qu sit ee q e, vitas at nalis spei dependet ex pl^ha spei
no at ex effcibus ut ex his que quocumque mo ... vn vox
dr va vitate nalis spei qu forma^r debitis instris z ex
de aialis pfert^r cu quada ymaginacoe z a no audiat^r
q e effectus quas noce legitur at i scptris absq; neccitate z angli
comedisse, z xpc pq resurrecoe z utiq; comestio fuit va ut Aug
dt vm de ciui^te dei, aliter tm z aliter, In angeli eni fuit va
vitate sig^nis, Qa ut Aug dicit dr Angeli comederunt no
q indigebant s; q volebant z poterant, ut hominibus quadam sui
misterij humanitate congruerent, In xpo at fuit va comestio vi^te
va nal spei fuit eni exercita nalibus instris ad hoc actu
ordinatis, z eet fuit va vi^te significacois q significabat vi^te
hunc ne i corpore resurgente, Qz at cibus couta^r i corpus e quida
quis coestioz vn z i nob si cibus no couta^r s; stati p vomitu

eiciatur non enim fuit comestio que precessit. Non autem conveniebat
ut in corpus Christi cibus converteretur quia iam erat extra statum generationis et
corruptionis. Unde cibus ille fuit virtute Christi resolutus in preiacentem
materiam, non autem in corpus Christi conversus, et tamen fuit vera comestio absque
aliqua fictione, unde patet visio ad obiecta omnia.

Deinde quesitum est de angelis. Et circa hoc quesita sunt tria:
primo utrum aliquis angelus sit causa anime rationalis; 2° utrum
angelus influat in animam humanam; 3° utrum angelus malus
vel diabolus inhabitet substantialiter hominem in quolibet peccato mortali.

Ad primum sic proceditur: videtur quod angelus sit causa anime rationalis. Creature
enim participant in natura quod unum corpus prius est alteri in
ordine nature, id quod est prius est causa eius quod est posterius, sed natura et angelus
in natura sunt pares in officio dispares; angelus tamen est prius in ordine
nature quam anima humana quia est simplicior, ergo angelus est causa anime
rationalis. Educitur in esse per creationem, sed creare cum sit potentie infinite
est solius dei. Non ergo angelus potest esse causa rationalis anime. Respondeo dicendum
quod impossibile est id quod per creationem producitur ab alio causari quam a
prima omnium causa. Cuius ratio est, sicut ponit [illegible], quia quanto aliqua causa est
superior tanto eius causalitas ad plura se extendit, unde oportet ut in
effectibus id quod ad plura se habet quod ad superiorem causam referatur,
quantum autem quod in ordine prius corpus [illegible] quanto aliqua forma est
posterior tanto est magis contracta et ad pauciora se extendit,
[illegible] autem forma est prior et propinquior primo tanto oportet quod ad plura se
extendat. Sic ergo quod forme [illegible] sunt ab inferioribus agentibus, priores
vero et communiores a superioribus, et relinquitur quod id quod est primum
substantiis in unoquoque sit a prima omnium causa, quicquid autem [illegible]
sunt prima oportet quod acquiritur in supposito subsistente quod est effectus cause prime, natura
causa [illegible] prime causa est nisi prima causa que est deus. Nam creare est
producere aliquod non presupposito subiecto, creature non possunt producere esse
nisi per creationem a solo deo creante. Hec autem sunt illa que subsistentia
sunt, vel non sunt composita ex materia et forma sed sunt forme in suo
esse subsistentes sicut sunt angeli, vel sunt ea que et si sint composita
ex materia et forma, tamen materia corporis non est composita nisi ad unam
formam sicut est in corporibus celestibus. Verum enim hoc non producuntur
productione primi subiecti [illegible], possunt autem produci in actu
absque productione primi solum causa composita ex materia et forma que
materia est in potentia ad diversas formas et in eadem materia possunt diverse
forme succedere [illegible] et forme que non sunt subsistentes in suo
esse, que quidem non dicuntur esse quia habeant esse sed sed aliqualiter
habent esse sed ea unde [illegible] ipso sunt dicuntur sed vel corrumpi sed inquantum
substantia fuit entia in actu vel non entia in potentia. Anima autem rationalis est
subsistens in suo esse, alioquin non posset habere operationem absque [illegible]
[illegible], unde relinquitur quod anima rationalis non posset produci in esse
nisi per creationem, et ita oportet quod angelus non sit causa eius sed solus deus. Ad primum

quod in communi dicitur dicendum quod pura potentia inducta videtur includere opposita.
Si enim anima et angelus participant in natura angelus non est prior anima
secundum ordinem nature nisi dicatur participans in natura quia conveniunt in natura non quidem
convenientia speciei sed generis. Non autem oportet quod omnium que conveniunt in natura generis
id quod est prius sit causa omnium aliorum. Et quidem inter eadem specie non
potest esse unum prius altero proprie loquendo ordine nature quia species predi-
cantur equaliter de omnibus individuis ut dicitur in iii° methaphisice.
In generibus autem non est sic. Nam inter species unius generis una est natura-
liter prior et perfectior altera. Est autem individuum unius speciei unum altero
tempore prius et quamvis individuum quod est prius tempore sit causa alii quod
est posterius ut pater est causa filii sic in obediendo catholicat[?]. Non
tamen hoc est verum universaliter. Non enim omnes antiquiores sunt causa omnium iu-
niorum. Similiter et contingit quod id quod est prius inter species eiusdem generis
est causa aliorum que sunt post ut motus localis aliorum motuum et
triangulus aliarum figurarum rectilinearum. Non tamen hoc universaliter verum.
Non enim homo que est perfectissima species aliis est causa aliarum
specierum. Unde non oportet quod angelus sit causa anime. Procedit autem secundum
vero secundum opinionem quorundam ponentium deum agere per necessitatem nature
ut sic ab uno simplici non sit nisi unum immediate quod sit causa alterius
et usque ad ultimum. Nos autem ponimus deum agere omnia per
suam sapientiam per quam ordinem rerum disposuit et ab ipso diversi-
tas rerum immediate per creationem producitur.

Ad xiij sic proceditur. Videtur quod angelus non possit influere in animam
humanam. Quorum enim distantium unum non influit in aliud
nisi per aliquod medium. Sed angelus et anima distant ab invicem. Cum
ergo non sit dare aliquod medium per quod influat influxus ab
angelo in animam videtur quod angelus non possit influere in animam.
Contra quod dyonisius dicit unum causa esse[?] hominis purgantur illuminantur et
perficiuntur ab angelis sed hoc non fit nisi per quendam influxum. Ergo
angelus potest influere in animam humanam. Respondeo dicendum quod unumquodque
agens agit secundum modum sue nature. Et ideo ubi ignoratur modus
nature rei necesse est et ut modus actionis eius ignoretur. Modus autem
nature angelice est ignotus nobis secundum quod in se est. Non enim in hac
vita scire possumus nisi per similitudines corporalium rerum ut dicit dyonisius primo
et 2° ca° celestis ierarchie. Unde et modum actionis eorum non possumus scire
nisi per similitudinem corporalium agendorum. Invenimus in corporalibus agentibus
quod id quod est actu agit in id quod est in potentia et oportet quod agens coniungatur
passo secundum situm per corporalem contactum. Quanto autem natura influentis
est superior tanto est magis actualis ut patet de deo scilicet
qui est actus purus. Unde superiores angeli possunt agere in inferiores
angelos et in animas nostras sicut id quod est in potentia et hec actio dicitur influxus.
Quod autem in corporalibus est situs est in spiritualibus ordo. Nam situs est quidam
ordo partium corporum secundum locum et ideo ipse ordo substantiarum spiritualium ad invicem

sufficit

ut hc quod una influat i alterum nc requirit ibi medium corle
seu locale quia huius actio est supra locum et tempus quo corporalia sunt
Et per hec patet solucio ad obiecta
Ad 3m sic proceditur. Videtur quod dyabolus substancialiter inhitet hominem qui — 8u
cumque mortaliter peccat. Culpa enim mortalis opponitur gracie. Sed
spiritus sanctus substancialiter inhitat hominem cum gracia, secundum illud ad Hebr. iii. Tem-
plum dei estis et spiritus dei habitat in vobis. ergo et immundus spiritus substancialiter
inhitat hominem cum culpa mortali. Sed contra est quod dyabolus per peccatum in-
habitat hominem sicut per suum effectum, sed non omne peccatum mortale est a
dyabolo sed quodque a carne et mundo, ergo dyabolus non substancialiter inhitat hominem
cum culpa mortali. Respondeo dicendum quod dyabolum inhitare hominem potest intelligi
dupliciter. Uno modo quantum ad animam. Alio modo quantum ad corpus. Quantum ad animam
quidem non potest dyabolus inhitare hominem substancialiter quia solus deus illabitur menti
nec ita dyabolus causat culpam sicut spiritus sanctus graciam. spiritus enim sanctus interius
operatur. sed dyabolus exterius suggerit. vel quantum ad sensum vel quantum ad ymaginacionem
Dicitur tamen inhitare affectum hominis per affectum malicie non solum quia ex eius
suggestione peccatum perpetratur sed et per quodcumque mortale quod ex quolibet peccato
mortali homo fuit dyabolo subiectus. Sed quantum ad corpus dyabolus hominem
substancialiter potest inhitare sicut patet in arrepticiis sed hoc magis patet ad racionem
pene quam ad racionem culpe, pene autem corporales huius vite non semper tamen
sequuntur culpam, quedam enim peccantibus non infliguntur et non peccantibus
infliguntur. ut dicitur Jo. ix. de ceco nato. Et hoc est secundum sublimitatem
altitudinem incomprehensibilem iudicii dei, unde non cum qualibet culpa
mortali dyabolus inhitat hominem substancialiter et quantum ad corpus. Et per hoc patet
Dem quesitum est de hominibus Et primo questiones sunt quedam, ad obiecta
particularia ad quosdam homines excellentis status scilicet ad doctores
et religiosos, 2o quedam pertinent ad homines inferioris status scilicet lay-
cos. 3o quedam pertinent generaliter ad omnes homines. De doctoribus sacre
scripture quesita sunt duo primo utrum liceat quod aliquis pro se petat
licenciam in theologia docendi, 2o utrum auditores diversorum magistrorum
theologie contrarias opiniones tenencium excusentur a peccato si sequantur falsas opi- — 9u
niones magistrorum suorum. De licencia docendi in theologia
Ad primum sic proceditur. Videtur quod nemini liceat pro se petere licenciam docendi in
theologia. Doctores enim sacre scripture adhibentur ministris ubi significantur
fluit et prelati, sed non licet alicui petere prelaturam, ymmo ut Gregorius dicit in registro
Accupientibus dignitates esse sese confundere, petentibus autem sese denegare
gaudere, ergo nec alicui licet petere kathedram magistralem ad docendum in
sacra scriptura. Preterea Augustinus dicit xix de civitate dei locum superiorem sine quo populus
regi non potest et si administretur ut decet, indecenter tamen appetitur,
ergo et indecenter petitur, pari racione cathedra magistralis que est et locus superior.
Sed quod est quod Gregorius dicit in pastorali ex gradu magistrorum est periculosius
gradus autem discipulorum est securius, Sed quod videtur ad presumpcionem pertinere ut ali-
quis aliquis bonum periculis se exponat. ergo videtur esse laudabile quod aliquis cathe-
dram magistralem appetat et pro se petat. Respondeo dicendum quod ad evidenciam huius questionis

ergo considerandum est differentiam considerare cathedre magistralis et pontificalis. Cuius prima differentia est
quia ille qui accipit aliquam eminentiam quam prius non habuerat sed solum
opportunitatem communicandi scientiam quam prius non habebat. Non enim ille qui aliqui-
bus licentiam dat aliquam scientiam ei sed auctoritatem docendi. Ille vero qui accipit
cathedram episcopalem accipit eminentiam potestatis quam prius non habebat.
Sed quantum ad hoc in uno ab aliis differebat. Secunda differentia est quod eminentia scientie
que requiritur ad cathedram magistralem est perfectio hominis secundum se ipsum. Emi-
nentia vero potestatis que pertinet ad cathedram pontificalem est hominis per comparationem
ad alium. Tertia differentia est quod ad cathedram pontificalem fit homo ydoneus
per caritatis excellentiam. Unde dominus antequam Petro ovium suarum curam com-
mitteret quesivit ab eo: Symon Iohannis diligis me plus hiis, ut dicitur
Iohannis ultimo. Ad cathedram vero magistralem redditur homo ydoneus ex suf-
ficientia scientie. Secundo ergo considerandum est quod appetere id quod pertinet ad
perfectionem sui ipsius est laudabile, unde appetitus scientie est laudabilis. Dicitur enim
Sapientie VI: concupiscentia sapientie perducit ad regnum perpetuum. Appetere
autem potestatis super alios est vitiosum. Unde dicit Augustinus: Non enim fas est
hominem homini velle dominari. Unde si ille qui dat licentiam ad cathedram
magistralem posset eminentiam sapientie dare sicut qui promovet ad cathe-
dram pontificalem dat eminentiam potestatis, esset simpliciter ex proposito dicendum
quod tamen petere excellentiam potestatis sit turpe. Tamen autem ille qui accipit
licentiam ad cathedram magistralem accipit solam opportunitatem communicandi,
dicendum quod hoc petere huiusmodi licentiam quantum est in se non videtur turpitudinem continere
quia communicare aliis scientiam quam quis habet laudabile est et ad caritatem pertinens.
Sapientie VII: Quam sine fictione didici et sine invidia communico.
Et ipse Petrus dicit: Unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes.
Potest tamen turpitudinem continere ratione circumstantiarum que esset si ille
qui non est ydoneus ad docendum petat docendi officium. Sed hec presumptio
non equatur in petentibus licentiam ad docendum et petentibus pontifi-
catum. Nam scientiam per quam aliquis est ydoneus ad docendum potest aliquis scire
per certitudinem se habere. Caritatem autem per quam aliquis est ydoneus ad officium
pastorale non potest aliquis per certitudinem scire se habere. Et ideo semper est vitiosum pon-
tificatum petere, non semper autem vitiosum est petere docendi licentiam. Quamvis
honestius sit quod per alium petatur, nisi forte ex aliqua causa speciali. Et per hoc patet
responsio ad primas duas rationes. Ad tertium dicendum quod quamvis non caveat
periculosa videtur contemnere, quamvis documentum periculum inducere potest. Et
tamen laudabile est quod homo contemnat bona corporalia propter bona spiritualia,
laudabile quod aliquis periculis corporalibus se exponat propter spiritualia bona. Sed
contemnere spiritualia bona valde inconveniens est, et ideo quod aliquis periculis spiritu-
alibus se exponat est valde vituperandum. Imminent autem pericula
spiritualia hiis qui habent magisterii locum. Sed pericula magisterii cathedre
pastoralis non evitat homo per scientiam de caritate quam nescit habere se
per certitudinem habere, pericula autem magisterii cathedre magistralis vitat
homo per scientiam quam potest homo scire se habere. Unde non est similis ratio de utroque.
p̃ Deinde queritur et sic proceditur. Videtur quod auditores diversorum magistrorum tenentium
diversas opiniones excusentur a peccato erroris si opiniones magistrorum

suorum sequntur. Dicit enim dominus Matthei 23: Super kathedram moysi sederunt scribe et pharisei omnia que dixerint vobis servate et facite. Multo ergo magis servanda sunt ea que traduntur a doctoribus sacre scripture. Ergo non peccant qui eorum opiniones sequntur. Sed contra est quod dicit Matthei 15: Si cecus ceco ducatum prestet etc. Sed quicumque errat cecus est in magisterio errat. Ergo quicumque sequitur opinionem errantis magistri in foveam peccati cadit. Respondeo dicendum quod diverse opiniones doctorum sacre scripture siquidem non pertinent ad fidem et bonos mores absque periculo auditores utramque opinionem sequi possunt. Hic enim habet locum quod apostolus dicit Romanorum 14: Unusquisque in suo sensu habundat. In hiis vero que pertinent ad fidem et ad bonos mores nullus excusatur si sequatur erroneam opinionem alicuius magistri. In talibus enim ignorantia non excusat. Alioquin immunes a peccato fuissent qui secuti sunt opinionem arrii et nestorii et aliorum hereticorum sive heresiarcharum. Nec potest excusacionem habere propter simpliciter auditorum, si in talibus erroneam opinionem sequitur. In rebus enim dubiis non est de facili prestandus assensus, quinimo ut Augustinus dicit in libro 3 de doctrina christiana: Consulere debet quibus regulam fidei quam de scripturarum planioribus locis et ecclesie auctoritate percepit. Qui ergo consentit opinioni alicuius magistri contra manifestum testimonium scripture sive contra id quod publice tenetur secundum auctoritatem ecclesie non potest ab erroris vicio excusari. Ad id ergo quod in contrarium obicitur dicendum quod licet premisit: Super cathedram moysi sederunt scribe et pharisei etc. Postea quod subdit postea: Omnia quecumque dixerint vobis servate et facite, intelligendum est quod ad kathedram pertinet, ad quam non pertinet ea que sunt contra fidem vel contra bonos mores.

Deinde quesitum est de hiis que pertinent ad religiosos. Et primo quantum ad ingressum religionis, 2o quantum ad ea que quidam in religione exercentur. Circa primum quesita sunt quatuor: primo utrum liceat iuvenes inducere ad religionis ingressum per obligationem voti vel iuramenti. 2o utrum sint obligati voto vel iuramento possint absque peccato in seculo remanere. 3o utrum liceat precepto ad religionem inducere. 4o utrum peccent qui aliquem iurare faciunt non religionem ingrediatur.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod non liceat iuvenes inducere ad religionem voto vel iuramento. Illicitum est enim quod ecclesie inhibicionem agere. Sed Innocencius 3us prohibuit in quodam libro ad religiosos directo hanc voti suspicionem. Ergo peccant qui voto vel iuramento alios ad religionem obligare presumunt. Preterea extra de regularibus et transeuntibus ad religionem capitulo 1 dicitur: Nullus tondeatur nisi legitima etate et spontanea voluntate. Sed quando adolescentes obligantur voto vel iuramento ad religionem suscipiunt tonsuram non in legitima etate nec propria voluntate sed necessitate obligacionis voti vel iuramenti. Ergo videtur esse illicitum. Preterea magis est necessarium ut aliquis adducatur ad fidem christianam quam ad aliquam religionem, sed ad fidem non sunt inducendi necessitate sed voluntate. Dicitur enim extra de iudeis quod non vi

sed libera cum voluntate et facultate commutandi suadendi. Secundo quia multo magis impo-
nenda est necessitas voti vel iuramenti ut aliqui ad religionem inducantur
adolescentes. Item hoc videtur contra honestatem religionis, sicut enim facilis
est ingressus ad religionem ita et facilis est egressus, sed ex hoc reli-
gio dehonestari videtur quia de facili recipiat eos qui de facili
exeunt, ergo inconveniens videtur adolescentes ad religionem recipere. Praeterea non sunt
facienda bona ut veniant mala, sed ex isto bono quod iuvenes
inducuntur ad religionem sequuntur multa mala quia apostatant et illegi-
timas nuptias contrahunt et multa alia committunt, ergo non sunt ad religionem
advocandi. Praeterea Matthaei xxiii dicitur Vae vobis scribae et pharisaei qui circuitis
mare et aridam ut faciatis unum proselytum et cum fuerit factus facitis eum fi-
lium gehennae duplo quam vos, quod proposito videtur competere, efficiuntur
enim sic intrantes gehennae filii dupliciter, primo quidem quia male intrant
scilicet contra prohibitionem ecclesiae, secundo est quia male exeunt apostatando, tertio qui
eos inducunt vindictam divinae maledictionis incurrunt. Item hoc
videtur contra monitionem(?) probationis. Dicitur enim i Joh. iiii Nolite omni spiritui credere
sed probate spiritus an a deo sint an non, hoc autem non videtur esse a deo ut clerici(?)
religionem ingrediantur cum frequenter exeant post ingressum. Dicitur enim Actuum
v. Si est ex hominibus consilium hoc et opus dissolvetur, si non ex deo est con-
silium non poteritis dissolvere eos, ergo videtur quod contra deum faciant qui eos in-
ducunt. Sed contra quicumque potest se obligare creaturae potest et se obligare deo
sed pueri possunt se obligare creaturae praecedente ut dicitur extra de desponsatione
puerorum ca. pueri, ergo et possunt se obligare voto vel iuramento
ad servitium dei in religione. Praeterea xx q. i dicitur quod firma est ingenuitatis pro-
fessio ex quo adulta etas iam esse incepit, et quae solet apta
nuptiis deputari. Ergo possunt in tali etate aliqui obligari ad
religionem voto vel iuramento. Respondeo dicendum quod humani actus propter diversas circumstan-
cias uniforme iudicium habere non possunt, ut tamen si contingit ad aliquo(?)-
casum per se malum propter hoc est iudicandum esse simpliciter illicitum, possunt et contingere
alias casus in quo aliquem adolescentem ad religionem obligare vel etiam re-
cipere illicitum esset, puta si constaret vel probabiliter crederetur de eius incon-
stantia vel si quis alius esset huiusmodi quae diligenter considerantur in religionibus bene
institutis. Dicere autem quod malum est recipere adolescentes ad religionem est
diabolicum contra(?) sicut idem Exodi v. Quare Moyses et Aaron sollicitatis populum
ab operibus suis, dicit glossa Origenis, hodie si quis Moyses et Aaron id est propheta
et sacerdos animam sollicitet ad servitium dei exire de seculo
renunciare omnibus quae possidet attendere legi et verbo dei continue
audies unanimes et amicos pharaonis dicentes vide quem seducat
homines et perdunt adolescentes. Et per certum haec erant tunc verba pharaonis
et nunc amici eius loquuntur. Est enim contra Christi preceptum. Dicitur enim Matthaei xix
quod oblati sunt ei parvuli ut manus eis imponeret et oraret. Discipuli autem
increpabant eos, ihesus autem ait eis sinite parvulos et nolite prohibere
eos venire ad me. Cum exponens dignitates(?) sanctus(?) dicit quod discipuli christi postquam

didicimt vel^a iuste reprehedut eos qui pueros z infa^s offerut
xpo, dnis at hortat^r discio^s suos eodescedere utilitati pueror
hec itaq attendere. denq ne p estimacoem sapie excellencior
cotepnamq qr magni pusillos ee p^bicientes pueros uenire
ad ihm, Si tn pueri i tm eent iuuenes ut nondu usu roois
hrent illicitu eet eos ad religionem attrahe absq consensu
parentu, No qr z ins^a annos puberti pueri i religionem recepi no
pnt ul de consensu pntu ut dr xx q i ca addidisti, Et monachi
z quicq z pueri i infancie anis a pntib monasteriis tradi pnt.
Sz hec io dctu e qr pueri quousq ad annos discrecois puenint
sc ius nale i ptate pntu, vn sic inuitis pntib no sed nisi
delin filij ad bapm rapiendi. Ita z no sed religioni applicandi,
Jam io usu roois p q̄ qm hucrit p lrm arm hnt sui ipsius ptate
i hijs q ad aie spectat salute, vn inuitis pntib pnt z ad bapm
z ad religionem induci, De uoto^e z pntu i infancia ad bapm
recipiuntur ex ordinacoe aplorp. ut dyos dr ultra ca et ver^o,
vt i rebus diuis pueri initientur z ut hcant aliqm initii ii diuina
conteplantes ut eadem rac i infancie anis in dnyis pueri a pntib
offerunt^r ut dcm est, Sz qr i qde addit^r de obligacoe iuramta
z uoti nolo remaneat indiscussa considerari oz q sub diuersam
condicionem inuenit e i talib procedendu. Sz cu eent a deo fini
q no tinebat^r a religionis pposito resilire no eet necesse eos
iurato ul uoto obligari, et si lz si cecitate a deo mobiles q e nc
credent^r iurato ul uoto posse firmari, Sz qr ut plurimu gt
q simpr pposituu de facili mutatur, obligacionem at uoti ul iu
ramti quis obseruat, vn cu uoto ul iurato ad fingere meliora
uite obligant^r magnu bnficium eis prestit, vn augs dr i epla
ad armentu z paulina, No te uouisse peniteat ymo gaude iam
tibi no licere q cu tuo detrimento licuisset, felix e necitas que i
meliora compellit, Ad prin go dcm q clemens iiii quidam lras ad
religiosos diuersis q incipiunt, Ad pcem i fauore, sic dr, Vob
p de frm nrorum consilio i uirtute obie sub pena excomunicacois
auctorite pntium districtius inhibemus ne an anni pbacois elapsu
qui e inducto i subsidium fragilitatis hunane regulariter institutus
quos quam ad pfessionem nri ordinis siue ad remunciacam scilicet fa
ciendam recipere psumatis, Ex qu at ad pbacoz no recipiantur iuuenes
ul q uoto ul iuramto no obligetur ad nrum sine predicto
tpis z pbacois nuqm inue^r phibitum, Ad xm dcm q licma
etas indicat^r tpe puberti ut pz p cam inductu, tunc cu magis
incipit hre lrm usu roois hre de hijs q ptinet ad sua salute
Est aute sciem q e dupx necitas q excludit^r uoti si necitas coac
cionis z alia que ex uoluntaria obligacoe cat, z uotu no exclu
dit z hoc e obligacoe iurat ul uoti vn p coactionem nos se trahere
hoies ul ad fidem ul ad religionem p uoto ul iurato ad hoc eos

obligatus uel professus. Et de hac necessitate Aug. dicit: felix necessitas que in
meliora compellit. Et per hoc patet solutio ad xii. Ad xiii dicendum quod in veritate
voluntariis sit et in malis non est iudicandum facile quod dicit in paucioribus
sed quod contingat ut in pluribus plures autem intrantes remanent ut experi-
mento patet quam exeant. Ad xiiii dicendum quod cum dicitur non sunt facienda bona
ut veniant mala sic habet ut teneatur casus in omni viro. Peccaret enim si
quis ea intentione aliquem ad introitum religionis induceret ut postea
monachus apostataret. Si uero sic habet ut teneatur occasionaliter uel consecutive
sic ab omnibus bonis esset abstinendum quia vix sunt aliqua bona
ex quibus occasionaliter non possunt sequi aliqua mala ut dicit Eccles. xi°. Et
obseruat ventum non seminat, et qui considerat nubes nunquam metet.
Quia autem sepe aliquod bonum esset pretermittendum propter quedam mala que ma-
la quedam esset multo magis quam bonum et frequencius accidit. Deus autem
non permisit eligi xii discipulos ex quibus unus erat futurus dyabolus
ut dicitur Joh. vi. Nec apostoli permiserunt eligi vii dyacones propter Nicho-
laum qui ex eis periit. Multo igitur magis religiosi debent permittere
multorum salutem propter paucos qui apostatare inueniuntur. Ad xv
dicendum quod illi qui obligati iuramento uel voto religionis intrant non sunt ut
cum prohibitione esse ut ostensum est. Unde ex hoc quod intrant non efficiun-
tur gehenne filii sed filii uite eterne quam deus promittit Mt. 19 relinquenti-
bus temporalia propter ipsum. Sed ex hoc quod exeunt post professionem efficiun-
tur gehenne filii sed hoc non preiudicat recipientibus eos nec eorum malis
exemplis sunt perversi. Unde sicut dominus dicit patrem cum filium [illegible]
[illegible] quem uos [illegible] dicit Crisostomus malorum magistrorum prauitatis
exemplo siebat peior magistris. Ad xvi dicendum quod verbum illud sapit manifeste
errorem heresum quia habet verum ad duas errores quales adducit
primo quidem ad hoc quod omnia corporalia non sunt a deo sicut enim inquit
a deo essent non dissoluerentur. 2° ad hoc quod caritas semel habita nunquam
amittatur et ita qui peccat mortaliter nunquam gratiam habuit. Si enim inquit
gratiam habuisset hoc fuisset opus dei et ita dissolutum non fuisset. Quod
tamen verum intendit ut si aliquis non perseuerat in religione quod propositum introitus
religionis a deo non fuit. Est igitur sciendum quod verbum illud non ducit ad omnia
que sunt que sunt a deo in perpetuum maneant et corruptibilia non paterent sed ad
ordinem infallibilitatis diuine prouidencie. Non enim potest esse ut dei
prouidencia fallatur. Unde sicut non dicit opus dei indissolubile sed con-
silium. Sed ergo diuina prouidencia quibusdam datur donum gracie ad presen-
tem iusticiam et tamen non datur eis donum perseuerancie ut patet per Aug. in li.
de bono perseverancie.

12 Ad xvii sic procedere videtur quod illi qui obligati sunt voto uel iuramento
ad introitum religionis non teneantur intrare. Quibus enim [illegible]
est non instructio sed deus non imponebat necessitatem habendi sed hoc relin-
quebat eorum libertati voluntatis. Unde dicebat Christus ut habetur Mt. 19: Si
vis ad vitam ingredi serva mandata. Et iterum: Si vis perfectus esse vade et
vende omnia que habes et da pauperibus. Et apostolus i ad Cor. vii: De virginibus

preceptu dni no hco cosiliu at do. go vi q no ex neccte eu
religion intre pp iuratu ul uotu. pus pt iuramto ul
uoto obligari ad ad iquo detrimetu pfcois paciar. Sz p hz
q aliqui religion intrat pfcois detrimetu paciunt. Supe
diit em pp religiois obsuancia a uisitacoe infirmoz. et
collacoe elemosinaz z alijs opib pietatis i q summa pars re
ligiois cosistit. ut Ambro dt sup d j. thymo. v. pietas ad omnia
utilis e. go illi qui iurauit ul uouit religion intre no
tenet. p ppe dt i lo de uita cotemplatiua. Sic abstine ul
ieiunare debeo ut nos ieiunadi ul abstinedi subdamus. Sz
illi qui iusti i religioe uoti ul obie abstinet ul ieiunant. go
ming merent. No go ad religiois statu pt qs iuramto ul uoto
obligari. Pmaiorq e ce diffile bonu h difficilius e bn viuere i
seculo qm i religioe go maius e virtuosiu. No go ad statu reli
giois ab iuramto ul uoto obligari pt. p quib utilitas pfunda
te bono pnato. Sz p hz q aliqui religion intrat devogati
qui unui. Si em omnes religion intrant no erunt qui plebiu
cura agerent z ita ppts sine rectorib remanet. go meliq faciut
sinoo intrare religion qm si intrent. Sz q e q dt i ps vouete
z reddite dno deo uro. ubi dt glo. q vouere uot cosulit. h ps
uoti emissionem reddicio uoti exigit. Itm Eccte. v. dt. Si quid
uouisti deo ne moreris redde. displicet em deo infidelis z
stulta pmissio. melius e em deo no uouere q uotu pmissa no
reddere. P Aug dt i ep ad armeniu z paulinu. Cra ia uouisti
iam te astrixisti. ad faced no h licet. qm ecs uoti reus h fut.
q ecs infideli quam nisi sit q dicit libtas qua fit ut no debeat
quod cu lucro reddit. Rn dm q dicut q ille qui uoto ul iuramto
se obligauit ad intrandu religion no tenet inire heticus.
Quicumq em dt no ee peccatum id qd e q pceptu dei heticq in
dicat sit heticq. iudicat quicuq dicit q fornicacio simplex
no sit pccm mortale. Extendit h hc pcep Non mechaberis. ut
sci exponunt. Sut at excellencia precepta pe tabule que or
dinantur ad dilecionem pxi. Sed quicuz dt q sine pccto pterire posset
ad ptinens ad pcep pe tabule e maie heticq. cu at impleco
uoti ptineat ad latria. maius e q quicuz dt uotu no ee
implendu lo cotra pceptu pme tabule qd e Non assumes nom
dei tui i vanu. sed maie e heticq quicuq hoc dt. q forte di
cat q intrare religion sit illicitu. Iuramenta em ul uota fca
de rebz illicitis no st obligatoria h id psideri i mali pmissi
rescinde fide. Sz h etiam est heticu dicere q no sit licitu
intrare religion. Ext em expsse cotra ga cosilia xpi quicuz dt
q ille qui est obligatq uoto ul iuramto ad intrandu religion
pt absq pcto i sclo remanere e maie heticq. sicut i hoc ptinaciter
psuelet. Ad pmu go dom q necessitas uoti ul iuramti no exclud
uoluntas ut o dom e sit ab ex lege q obliga ad suadadi prep

que tn̄ uolūtē fiat, vn̄ et dn̄s dt. Si uis ad uitā ingredi
sua mandata. Sic ille qui emisit iuramētū uel uotū obligatur ex
quadā priuata obligacōe et tn̄ uolūtē implet iuramētū uel
uotū. Ita tn̄ q(uod) iuramētū uel uotū licitū ē et facere uel nō facere
vn̄ dn̄s dt. Si uis pfectus eē. Et paulus de uirginitate cōsiliū
dat. Sz pq iuramētū uel uotū emissū est nō implendū. Sed
zm dd q illa vō cōtinet hēsim dampnatā s(cilicet) q melius sit ī
seculo remanere et opibz pietatis vacare quā religionē intrare
Contra eciam mt errores vigilancij contra quē Ieronimus scribens dt
Iste venena pfidie catholice fidei innisus conatur impedire
uirginitatē odisse pudiciciā ī conuiuio secularium contra stetz ie
iunia declamare, et pq morē q singulos articulos a vigilancio
prolatos disputans venit ad istū articulū dicens. Quod autem asserit
eos melius facere qui utūtur rebus suis et paulatim fructus pos
sessionū pauperibz diuidūt quā illos qui possessionibz uenū
datis simul omnia largiūtur, nō a me eis sz a deo respondebitur
Si uis pfectus eē uade et uende omnia que habes et da pauperibz et
veni et sequere me. Iste quē tu laudas 2us uel 3us gradus est quē
et nos recipimus dūmō sciamus 2a pmis et 3a 2is preferenda.
Et iō ibi de ecclesiasticis dogmatibus cū alijs erroribz et illū dampnat
cū dt. Bonum ē facultates cū dispensacōe pauperibz erogare
Melius ē p intencōe sequendi dnm et simul donare et absolutū sol
licitudine egere cū xpo. Nec pp statū religionis pferentur elemosine
quas qs facit ī seculo sz et uirginitas ī seculo obseruata. Dt enim
Augustinus li de uirginitate. Nemo quē puto ausus fuit uirginitatē pferre
monasterio. Sed zm dd q eciā fruī ex uoto laudabilius et magis meri
torium ē quā si fiat sine uoto, q(uia) ex obe pz q(uia) omnis actus de se
tanto ē magis laudabilis et meritorius quanto ex digniori vtute procedit.
Sic opus iusticie si fiat ex caritate laudabilius est quā ex alia vtute,
sicut qui ieiunat absq uoto facit actū vtutis que ē abstinencia
tn̄ autem ieiunat implens uotū actū abstinencie facit ex alia
que eū ordinet nos ad deū ē nobilior vtus quā abstinencia
uel quecumqz alia vtus que ordinat nos ī re bona creata, propter
q(uod) et Augustinus dt li de uirginitate q(uia) nec uirginitas q(uia) uirginitas ē
honoratur sz q(uia) ē a deo dedicata quā uouet et seruat cōtinencia pie(tatis).
Cū ergo pspe dt. Sic abstinendū uel ieiunare debemus ut nō nos
ieiunandi uel abstinendi necessitati subdamus, intelligendū est de
necessitate coaccionis que naturē excludit, vn̄ subdit. Ne iam
deuoti sz inuiti rē uoluntariā faciamus. Necessitas autem uoti et
iuramenti nō excludit uoluntatē ut dictū ē. Dicendū ē autem ulterius q(uod) si
illi qui ieiunat ex uoto nō placeat sz ieiuniū placet tn̄
ei implerē uotū magis meritorius pibz q(uo)d ieiunans cui placet

et si se ieiunium quia magis est meritorium dolere in actu latrie quam in
actu abstinencie. Ad 2m dicendum quod duplex est difficultas. Una est ex
arduitate operis sicut virginitatis servare et huiusmodi, et talis difficultas facit
ad augmentum virtutis. Alia difficultas est ex impedimentis
et periculis imminentibus, et talis difficultas non facit augmentum virtutis
sed ad diminucionem ipsius. Non enim videtur esse prudens nec multum amans
bonum virtutis qui pericula non cavet, et talis difficultas ad bene vivendum
imminet in seculo remanentibus. Ad 3m dicendum quod illa fuit vox vigi-
lancii heretici ut patet per Ieronimum qui dicit libro contra vigilancium: Non sunt a studio
suo monachi deterrendi quamvis aut lingue vipere morsu sevis-
simos patiantur qui argumentaris et dicis: si omnes se clauserint
et fugerint in solitudinem quis celebrabit ecclesias, quis seculares
homines lucrifaciet, quis peccantes ad virtutes poterit exhortari.
Hoc enim modo si omnes tecum fatui sint sapiens esse quis poterit. Et virgini-
tas non erit approbanda, si enim omnes virgines fuerint et nupte
nuptie non erunt et interibit humanum genus. Rara est virtus nec a pluribus
appetitur. Stultus est igitur huiusmodi timor cum religionis bonum sit tam
difficile et arduum ut pauci religionem intrent nec comparacione
multitudinis in seculo remanencium, sicut si quis timet hauriendo aquam
ne flumen deficiat.

Ad 3m sic proceditur. Videtur quod illi qui sunt in seculo peccatores non sunt in re- B
ligionem attrahendi, oportet enim prius exercitari in operibus preceptorum
quam intrare ad implecionem consiliorum ut de ... provencia ad
maiora, sed illi qui sunt peccatores in seculo non sunt exercitati in operibus pre-
ceptorum, ergo non sunt attrahendi ut recipiendi religionem. Sed contra
Super quo glosa: Sed contra est quod dominus Matheum publicanum ad statum per-
fectionis vocavit ut habetur Matthei 9. Omnis autem Christi accio nostra est instruccio.
Ergo et nos debemus peccatores qui sunt in hoc seculo vocare et recipere.
Respondeo dicendum quod magis utile est peccatoribus ut ad religionem transeat.
Peccatoribus enim duo sunt necessaria ad salutem, primo quidem ut de peccatis
preteritis penitenciam agat, secundo ut de cetero a peccatis abstineat. Ad
utrumque autem homo magis operatur religio. Religionis enim status perfecte penitencie est
ita quod nulla satisfactio adequari potest per religiosorum qui totum se et sua
tradit deo. Dicit unde pro nullo peccato per penitenciam et religionem invocat
cum in commutacione satisfactionis quantumcumque gravis consulit religionis
ingressus ut patet xxxiii q. v. ca. Admonere, et Gregorius epistola pro quodam
qui uxorem interfecerat inducit ut ingrediatur monasterium et humi-
liatus sub manu abbatis cuncta consueta que ei imperantur, alioquin
iniungit ei durissimam si elegerit in seculo remanere. Secundo est deri-
tanda peccata plurimum valet religionis status. Difficile enim est quod in
seculo commanentes a rebus mundi non alliciantur, propterea quod quia super
hoc exposicionem Christus dominus hoc dicit esse impossibile quod dives qui se di-
vicias inhibet per amorem intret in regnum celorum. Sed quod dives
qui habet divicias intret est valde difficile, unde Ieronimus 31 dicit: Si dives

qui innocens est sine macula. Et ad huius difficultatis commendationem subditur: Quis est hic et laudabimus eum? Quasi dicat: Si quis vir et ab illicitis abstineat et licita praetermittit. Unde manifestum est quod peccat, sed laudandi sunt qui peccatores ad religionem trahunt. Nam Dominus dicit de se ipso: Non veni vocare iustos sed peccatores ad paenitentiam. Ad id vero quod in contrarium dicitur, dicendum quod contraria est doctrina divina et doctrina philosophiae. Cum doctrina quidem divina quae consilia continet ad hoc dantur ut per ea homo facilius salutem consequatur. Unde status saecularium periculosior dicitur esse quam religionis status. Stultum autem est dicere quod aliquis qui debilior est propter peccata quae commisit non sit ad securiorem viam fugiendum. Est etiam conforme doctrinae philosophicae quae docet illos qui sunt ad vitia proni in contrarium debere reflecti, sicut faciunt illi qui tortuosa lignorum tollunt in contrarium.

13ᵘ Ad xiii sic proceditur: videtur quod aliquis absque peccato possit aliquem iuramento astringere ad hoc quod religionem non intret. Quod enim licitum est et licitum est iurare; sed licitum est alicui saeculari quod nunquam religionem intret; ergo licite potest hoc iurare; qui tamen iuramento aliquem astringit non peccat, quia non facit eum iurare ad illicitum. Sed contra: propositum intrandi religionem a spiritu sancto est, xix q. i c. Duae. Sed resistere instinctui spiritus sancti contra peccatum est, de quo beatus Stephanus reprehendit Iudaeos, Act. vii: Vos semper spiritui sancto resistitis. Ergo ille qui aliquem iuramento astringit ad non intrandum religionem contra peccat. Responsio. Dicendum quod, sicut supra dictum est, in actibus humanis non est ad simpliciter iudicandum licitum vel illicitum propter id quod accidit in aliquo particulari casu, sed propter id quod est in pluribus, sicut et in rebus naturalibus considerantur quae in pluribus. Contingit autem in aliquo quod absque peccato aliquis potest astringere aliquem iuramento ad hoc quod religionem non intret, puta si esset in matrimonio ligatus et vellet absque consensu uxoris religionem intrare, vel in similibus casibus. Simpliciter autem loquendo inducere aliquem ad iurandum quod religionem non intret contra est peccatum. Si enim vellet aliquis religionem intrare et immineret opportunitas temporis et omnes aliae circumstantiae convenirent, contra peccaret qui eum ab ingressu religionis prohiberet. Unde Dominus Matt. xxiii comminatur Pharisaeis dicens: Vae vobis Pharisaeis qui nec ipsi intratis in regnum caelorum nec alios intrare sinebatis. Cum autem aliquis iurare facit quod religionem non intrabit, impedit eum quantum in se est ab ingressu religionis secundum quodcumque tempus et secundum quamcumque circumstantiam opportunam, et ideo in hoc includuntur omnia praedicta. Unde manifestum est quod contra peccat. Ad id vero quod obiicitur in contrarium dicendum quod quamvis licitum sit ab aliquo bono opere abstinere, tamen illicitum est vel sibi vel alii impedimentum apponere quominus in illo bono opere procedere possit. Sicut licitum est non dare eleemosynam huic pauperi, illicitum tamen est se vel alium iuramento astringere ad hoc quod alicui eleemosynam non det. Cuius ratio est quia praetermittere actum virtutis potest aliquis absque peccato, eo quod praeceptum affirmativum quod est de actibus virtutum non obligat ad semper. Sed impedimentum apponere bonis operibus directe virtuti contrariatur, et ideo cadit sub

prohibitione precepti negativi quod obligat ad semper. Unde omnia etiam
iuramenta sunt illicita, nisi sint observanda, sed illud iuramentum hic invalidatur quando
primum fuit, quia iuramentum huiusmodi obligatione non potest contra caritatem
dei et proximi. Unde quamvis licitum sit aliquem religionem non intrare,
illicitum tamen est impedimentum iuramento apponere vel alii. Est enim contra
perfectionem vite et contra consilium Christi //

Deinde quesita sunt quedam de hiis que competunt in religione existentibus.
Primo utrum religiosi qui nihil habent in proprio vel communi possint elemosinas
facere de hiis que eis in elemosinam dantur. Secundo utrum aliquis in religione existens
sciens parentem suum gravi necessitate opprimi possit extra aliquam licentiam prelati
sui ut subveniat parenti. Tertio utrum status religiosorum sit perfectior quam status
sacerdotum parochialium et archidiaconorum // 15

Ad primum sic proceditur. Videtur quod religiosi qui nihil habent in proprio vel communi non
possunt elemosinam facere que eis proficiat. Non enim proficit elemosina
facienti nisi debito modo fiat, sed tales religiosi non possunt elemosinam
debito modo facere, quia enim elemosina de proprio fieri debet, sicut dicitur Thobie iiii°:
Si multum tibi fuerit habundanter tribue, si autem modicum id ipsum libenter
impertiri stude. Tales ergo religiosi qui nihil sunt habentes neque in
proprio neque in communi non possunt elemosinam facere que eis proficiat, sed si quam
elemosinam de elemosinis eis datis faciunt eis proficit a quibus elemosinam
receperunt. Sed contra ad opera elemosinarum largitio prelatorum
invenitur fructuosa. Dicitur enim Danielis iiii°: peccata tua elemosinis redime.
Si ergo religiosi elemosinas facere non possunt que eis proficiant, videntur peioris
conditionis quam alii et in spiritualibus bonis. Respondeo dicendum quod religiosi
quamvis habere non possunt tamen aliquando vero dispensationem habent
sive de fructibus possessionum quarumdam sive et de eorum que pro eis
collata nec refert quantum ad propositum pertinet. Utrum huiusmodi dispen-
sationem habeant auctoritate sui ordinis vel auctoritate alicuius superioris pre-
lati. Hii ergo quibus dispensatio commissa est possunt inde elemosinas
facere de bonis quorum eorum dispensationi committitur sed ipsi eis quanto
huiusmodi elemosina meritoria est et eis qui inde iustum exercent
et illis quorum usibus huiusmodi res deputata noscuntur. Quando autem
religioso sit cui non sit huiusmodi rerum dispensatio commissa ei non licet
elemosinas facere. Et per hoc patet responsio ad obiecta //

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod religiosus si videat parentem suum extremam 16
necessitatem et absque prelati sui licentia possit claustrum exire
ad subveniendum parenti. Non enim permittendum est mandatum dei propter tradi-
tiones hominum. Unde dominus ait Mt xv° ad quosdam dicit: Irritum fecistis mandatum
dei propter traditionem vestram. Sed ad subveniendum parentibus homo astringitur
per hoc preceptum domini: Honora patrem tuum et matrem tuam. In quo quidem
honore intelligitur necessariorum subventio. Ergo videtur quod obstaculis religionis obser-
vantiis que sunt hominum statuta debeat quis religiosus exire claustrum
ad subveniendum parentibus secundum preceptum dei. Sed contra quanto spiritualia sunt preferenda
sunt carnalibus, sed religiosi se obligaverunt ad obsequium spirituale
patris scilicet dei cui magis tenentur sicut dicitur Hebr. xii quanto magis obtemperabimus

parentum spiritualiter et vivens; non ergo debet dimittere sui ordinis observantias ut pa-
rentibus carnalibus ministret. Respondeo dicendum quod aliud est dicendum de eo qui nondum religionem
intravit, et aliud de eo qui iam in religione est professus. Ille enim qui nondum re-
ligionem intravit, si inveniat parentes suos in magna necessitate, cui per alium non
non possit subveniri, non debet religionem intrare, sed tenetur parentibus ministrare,
maxime si absque peccati periculo possit in saeculo remanere. Si vero per alium possint
sive parentibus ministrare, potest, si vult, religionem intrare. Unde Chrysostomus exponens
illud: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, dicit quod malum est abducere
hominem a spiritualibus, et maxime cum fuerint qui ministrent parentibus, compleat.
Erant enim aliqui qui complere poterant illius funeris sepulturam. Postquam vero ali-
quis est iam in religione professus, est mortuus mundo. Unde per spiritualem mortem
deobligatur a cura impendenda parentibus, sicut et deobligatur per mortem
corporalem. Et ideo non peccat, nec quasi contra praeceptum Dei agit, si in claustro remaneat
sub praecepto praelati sui, parentum ministratione praetermissa. Est enim factus impo-
tens ad reddendum debitum ministerium absque propria culpa. Debet tamen, quantum potest,
salva ordinis obedientia, satisfacere ut per se vel per alium suis parentibus subveniat,
si in necessitate fuerint constituti. Ad secundum dicendum quod in quantum obicitur, dicendum quod religiosi
tenentur ad implendum id quod ad religionem pertinet non solum ex traditione
humana sed et ex praecepto divino; obligantur enim ex voto emisso ad obediendum
praelatis suis; impletio autem voti cadit sub praecepto divino. Ergo etc.

3a Ad tertium sic proceditur. Videtur quod presbyteri parochiales et archidiaconi sint
maioris perfectionis quam religiosi. Dicit enim Chrysostomus in suo dialogo:
Si talem mihi aliquem adducas monachum qualis, ut secundum exaggerationem dicam,
Helias fuit, non tamen illi comparandus est qui traditus est populis et multorum
peccata ferre compulsus immobilis perseverat et fortis. Et parum post dicit:
Si quis mihi proponeret optionem ubi mallem placere, in officio sacerdotali an in
solitudine monachorum, sine comparatione eligerem illud quod prius dixi. Nunc cesso
laudans et beatos praedicans eos qui officium ecclesiae bene ministrare potuerunt,
et quem laudabam tunc et beatum praedicabam, nunc utique refugerem si idoneum
me adhuc gubernationi viderem. Et in eodem capitulo paucis interpositis dicit: Sed
inquam admonuisti dulcissime, istorum enim saecularium nec recordari
oportet, cum de sacerdote sit quaestio, utrum si est in conversatione multorum positus, potest
imperturbatum illum nitorem plene servare et continentiae splendorem, et clara
monachorum bona incorrupta bona et inconcussa, sanctis omnibus est praeferendus.
Ex quibus omnibus videtur quod presbyteri parochiales et archidiaconi, si bene ministrata
ecclesia regant, sint omnibus religiosis praeferendi. Praeterea Chrysostomus in eodem libro dicit:
Si quis bene administrato sacerdotio aliquos perduxerit, et monachales sudores
conferat, eos tamen distare reperies quantum inter privatum et regem. Sed illud
est bonum regis officium quam angustiis privati probate, ergo multo magis est
quod sacerdos parochialis vel archidiaconus bene se habeat in suo officio
quam religiosus in suo. Praeterea episcopi sunt in statu perfectionis quam religiosi, ad quem
non licet de religione ad episcopatum transire. Sed presbyteri parochiales
et archidiaconi similiores sunt episcopis quam religiosi, quia sicut episcopus habet

curam animarum in suo episcopatu. Ita parrochiales et archidiaconi in sua archi[diaconatu]
ergo parrochiani et presbiteri sunt magis in statu perfectionis quam religiosi sub bono
publicum profitendi in bono privato. Et vita activa est magis fructuosa
quam contemplativa, et in sacerdotium est deo acceptius quam zelus animarum.
Sed archidiaconi et presbiteri intendunt utilius quam inclusi zelo salutis
animarum in activa vita fructuosius, ergo profitendi sunt religiosi qui saluti
proprie student in vita contemplativa. Deo servientes. Preterea animarum a deo com-
missum est magis necesse sibi administret, sed sacerdoti et archidiacono
animarum commissum vel quod plus ab eo requiritur in iudicio, ergo sibi administrando
animarum meretur. Sed contra est quod dicitur xix. q. i. ca. Due. Si quis in ecclesia sua sub
episcopo populum regit et seculariter vivit afflatus spiritu sancto aliquo monasterio vel re-
gulari canonica salvari se voluerit, quia lege privata ducitur nulla ratio exigit
ut publica constringatur. Sed lex privata que est lex spiritus sancti, ut ibidem subditur,
nunquam dirigit hominem ad descensionem in corde suo disponendis in presenti. Dicendum
ergo status religiosorum est perfectior quam status presbiterorum. Huius ratio est quod perfectio
spiritualis vite ex caritate pependit, et quia qui caret spiritualiter nichil est, ut dicitur
i ad Cor. xiii. Ubicumque autem perfectior semper ibi dicitur esse perfectior, unde dicitur
ad Coloss. iii. Super omnia caritatem habete que est vinculum perfectionis.
Amor autem vim transformativam habet quia amantem in amatum quodammodo
transferit, unde dicit Dionysius iv ca. de divinis nominibus. Est autem extaticus faciens
divinus amor non sinens sui ipsorum amantes esse sed amatorum. Caritas ergo
tanto perfectior est quanto, ut dicit in iii phisicorum, Ille perfectior caritatis est qui totum
in deum per amorem transferens se exponit sicut omnia se exponens propter deum.
Augustinus dicit xiiii de civitate dei quod sicut civitatem babilonis facit amor sui
usque ad contemptum dei, Ita civitatem dei facit amor dei usque ad contemptum
sui. Et Gregorius xxxiii q. dicit quod perfectio caritatis est nulla cupiditas. Gregorius
in super Ezech. quod cum quis aliquid suum deo vovet et aliud non vovet sacri-
ficium est, cum vero omne quod habet vovet omne quod sapit omnipotenti deo vovet
holocaustum est, et flamma lingua dei accendit. Augustinus [illegible]
se [illegible] integram [illegible] et omnia computat propter deum [illegible]
ad Phil. iii. Que mihi aliquando fuerunt lucra arbitratus sum ut stercora
ut Christum lucrifaciam. Iste perfectus sit sive sit religiosus sive secularis
sive laycus et maxime [illegible]. Abraham cum maxime esset [illegible] et di-
ves cui dicitur Gen. xvii. Ambula coram me et esto perfectus.
Sed quia hoc est difficile [illegible] dicitur beatus dives qui inventus est
sine macula et post aurum non abiit, et postea parum subditur. Qui
probatus est in illo et perfectus inventus est. Sed advertendum quod aliud est esse perfectum
et aliud esse in statu perfectionis. Sunt etenim aliqui in statu perfectionis qui
non sunt perfecti sed tendentes pervenire, sunt et aliqui perfecti qui in statu
perfectionis non sunt. Et generaliter status perfectionis [illegible] ut virtute
et firmitate, et si qua sunt alia huiusmodi, tamen cum dicitur aliquis esse in statu perfectionis
status accipitur pro conditione sive libertate vel servitute. Dicitur status prout
consuevit dici, quod circa personam conditionibus vel status impedimentum

Non autem circa formae qualitatem. Et hoc modo dicitur status in 2 q. 6 Si quando causa vel causa status interpellatum fuerit non per exploratores, id est per procuratores, sed per se ipsos est agendum. Sic igitur accipiendo statum illi proprie in statu perfectionis esse dicuntur, qui se servituti subiciunt ad opera perfectionis adimplenda.

Manifestum est autem quod servitus libertati opponitur; libertas autem faciendi quod libet per votum tollitur, quia voluntatis est vovere, necessitatis est reddere, ut dicitur est. Unde qui se ad aliquid voto obligat necessitati se subicit, quodammodo se constituit servum libertate se privans. Si quidem igitur aliquis se voto obliget ad aliquod particulare opus implendum, constituit se quodammodo servum non simpliciter sed secundum quid respectu illius ad quod se obligavit. Si vero simpliciter per votum totam vitam suam dedicet Deo adimplenda ea quae sunt opera perfectionis, proprie dicitur se ipsum simpliciter servum constituit. Unde proprie hic ponitur in statu perfectionis. Unde et totum se Deo vovendo holocaustum offerre dicitur ut Gregorius dicit.

Hoc autem modo obligantur totam vitam suam ad ea quae sunt perfectionis episcopi in sua consecratione professionem quandam facientes qua obligant se ad curam gregis suscipiendam ... ad tempus usque bonum ... apostolus dicit vitam aeternam in qua vocatus es et confessus bonam confessionem coram multis testibus, id est in ordinatione vel in promotione ut glossa dicit. Religiosi etiam in sua professione totam vitam suam obligant Deo ad ea quae sunt perfectionis. Unde et ubique servi dicuntur, unde enim 2 ad Corinthios 4: Non enim praedicamus nosmetipsos sed Jesum Christum, nos autem servos vestros propter Jesum, quod pertinet ad episcopos. Religiosi etiam servi vel famuli nominantur ut dicit Dionysius 6 capitulo Ecclesiasticae hierarchiae. Et ideo tam religiosi quam episcopi sunt in statu perfectionis. Unde et utrisque in assumptione huius status solemnis benedictio adhibetur, ut patet per Dionysium 5 et 6 capitulo Ecclesiasticae hierarchiae. Curati autem vel presbyteri non obligant se voto totam vitam suam ad id quod curam animarum requirit, unde nec tempore institutionis aliquae eis benedictiones adhibentur quae exhibentur monachis pro professione assumpta, ut dicit Dionysius 6 capitulo Ecclesiasticae hierarchiae. Et ideo excluditur quod committitur eis cura parochiae vel archidiaconatus quamdiu aliquod officium, non autem assumuntur ad statum perfectionis aliquo modo sicut episcopi, sed tamen dimittendo parochias et praebendas suas etiam in causis cathedralibus accipiendo, unde cum a statu perfectionis recedere potest sine ... peccando vel apostatando. Et inde est quod Dionysius ... perfectionem attribuit solis episcopis qui perfectivi sunt ... illuminationem vero attribuit presbyteris tamquam illuminationibus per sacramentorum administrationem et sacerdotes presbyteros tamquam illuminandis, purgationem vero diaconibus tamquam purgatoribus et administrandis ... Ad primum ergo dicendum quod ad ea illa quae auctoritatibus ... dicenda possunt exponi de sacerdote proprie sed de episcopo qui auctoritate sacerdos dicitur qui summus sacerdos; et hic modus loquendi est plurimum consuetus ut sacerdotes episcopi nominentur et per hoc visio vel ... opus in quo ... consilium copulatur de sua

prouocacione, vterque enim erat in corpore clausus, sed tamen pertinet ad singula videamus
Ad primum dicendum quod si quis considerat librorum circumstancias vel ad propositum facit
permittit. enim si illi qui in secretis habitant nullorum sermonibus non mo-
uentur, digna quidem est laude paciencia non tamen ydoneum animi arguit.
Cum vero fuit in mediis fluctibus et de tempestate non liberare potuit
tunc vero testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus probetur, et tunc
concludit in 2 et uno in si aliquem talem adducas monachum ut sicut aquere
gacem dicit helyas qualis fuit quondam solus est si non perturbatur
nec confusus fuerit quia non habet quemquam stimulet atque appetitur, non tamen
illi comparandus est qui traditus pro populo et multorum peccata sustinens compul-
sus immobilis perseuerat et fortis et magis sicut in tranquillitate ita in tempestate
gubernauit seipsum. sic manifestum est quod competat statum statim sed incomparabilis
cabilitate imperabilitate, quia quamuis monachus in claustro habitans non perte
non tamen euidens animi virtutis sicut si presbiter vel esset vel quisque
vtor populi in mediis perturbationibus tamen inuenit a periculo. Quia vero est
animi cautela indicium si gubernator absque periculo nauigat in mari
tranquillo ac si nauigaret in mari tempestuoso, et tamen non indiget
nauigare primo ut mare tempestuosa deuitet, Sic in ex premissis
libris mechi quod ouidi pro ipso quod periculo sedere statu huius tanta cura
quam monachi quia in maiori periculo immittere se suadet maiorem est
virtutis animi non magis ipsum requirit ad quem quod se composite
a pericula imminentium, nisi priores qui in religione si maiores quicunque
cauteque pericula religionum infirmioribus qui pericula non vitant, quanto
enim aliquis magis amat suam salutem tanto magis sue saluti dis-
cimina pericula. Et per hoc patet visio ad 2m. Non enim dicitur ualeret
esse in officio sacerdotum quam in solitudine monachi si quis invenit placere
in hoc quam in alio, et videlicet cum singulus magis uellet habere talem uirtutem
per quam posset sine periculo securitatem quam talem virtute
qua posset ex periculo salui, Sic in presumptuosum est ut aliquis
talem virtutem se habere presumat per quam possit sine periculo esse
tutus, conuenienter est ut se ex periculo ponat, sed ipso subdat.
Et laudatur tamen studio et bonum principaliter sequens administrationis
tractatis est non ut sit defectum sed ut idoneus adeo gubernacionem
nacionem inuenit, nisi ipse refugiebat, et sic patet visio
ad 3m. Ex quo enim in comparacione vniuersorum potuit est imperturba-
tum igitur indiuere plenum fecit et continuo solebat presida monachorum
bona incorrupta et incorrupta suadet omnibus presbiteris est maius
enim virtutis opus est autem quod ab presbiteris consuadet et sine periculo
consuadet, Sed tamen probat animam presbitero fuisse continuat quam per
pericula non euitat sed quod difficillime est et rarissime ordini prouintie
suadet. Sic maiora putans fuit beatus Augustinus et lupanari pro
quibus est patrie fuit, et tamen contrarium prius amatus erat utique in lu-
panari hac sua virtute ordine elegisset sed ipso magis prudentem habebat

tanto magis superatur propria voluntate vincitur. Et simile est in omnibus talibus.
Ad 13m dicitur quod auctoritas ista non pertinet ad perfectionem vite sed ad divinam
dignitatem. Sicut enim privatus distat a rege sic non habens prelacionem
ad habentem. hac enim racione non consistit maior dignitas prelacionis quam
habens curam animarum sive non habente. Ad 14m dicitur quod causa non est de episcopis et
plebanis. Nam episcopi principaliter curam habent, plebani autem et archidyaconi
sunt submissores et coadiutores eorum, unde dicitur xvi q. i omnibus
presbiteris et dyaconibus et reliquis clericis attendendum ut nihil absque episcopi proprii
licencia agant. Non itaque missas sine suo iussu quisque presbiter [illegible]
in sua parochia agat, non baptizet nec quicquam absque eius permissione
faciat. Et i ad Cor. xii dicitur in glossa quod opitulatores sunt qui ma-
ioribus ferunt opem ut Tytus apostolo vel archiepiscopis episcopi, gubernatores
vero sunt minorum personarum gubernatores ut sunt presbiteri, unde si quis considerat
vere hic non in regimine ecclesie comparantur archidyaconi et plebani ad episcopum
sicut in regimine temporali prepositi et ballivi ad regem. Et ideo sicut rex
coronatus et inunctus in regno non autem prepositus vel ballivus, ita et episcopus in
ecclesia non autem prepositus vel plebanus. Et propter hoc episcopatus est ordo in comparacione
ad corpus misticum non autem plebanatus vel archidyaconatus sed officium.
Episcopis ergo similes sunt archidyaconi et plebani sicut coadiutores et
ministri, eis religiosi sunt episcopis similes in perpetua obligacione quasi in
statu perfectionis. Ad 15m dicitur quod aliqua duo opera vel in bono vel in
malo possunt tripliciter ad invicem comparari. Primo secundum genus sicut duas
continencia virginalis prefertur in bono continencie coniugali, in malo
vero homicidium furto, et hoc modo vita activa est fructuosior quam
contemplativa, sed contemplativa [illegible] quam activa ut dicitur
[illegible] in vi moralium. unde zelus animarum est sacrificium deo acceptissimum
si tamen ordinatus fuerit ut scilicet primo homo querat curam salutis sue et postea
morum aliorum. Alioquin quid prodest homini si universum mundum lucretur
anime vero sue detrimentum paciatur, ut dicitur Mt xvi. Alio modo possunt
opera comparari in bono vel malo non secundum genus sed in ordine ad circumstancias actus
sicut abstinencia prefertur in bono superfluitati cibi, tamen si inde nutriatur aliquis
propter caritatem prefertur abstinencie, et in malo adulterium prefertur furto
cum furatur gladium ad occidendum quam gratia unius adulterii. Tercio prefertur
opus operi in bono vel malo ex voluntate faciendi, quod cum propter bonum
voluntatis fit melius vel peius iudicatur. Sic ergo quamvis opera plebani
vel archidyaconi operibus religiosorum secundo racionis sunt [illegible]
[illegible] tamen [illegible] quia ex fervencior caritate
opera magis meritoria habent, sicut non operis sed comparacione per ordinem ad aliquod
aliud opus sic opera religiosi sunt [illegible] operibus ar-
chidyaconi vel plebani. Et cum religiosi agunt ad [illegible] radice refundunt
quia totam vitam suam devovent, unde non est presumendum quod faciant sed
magis ad quod faciendum se devovent et quodammodo comparantur ad eos qui aliquid

singule bonorum opus faciunt sic infinitum ad finitum. Qui enim se dat
alicui ad faciendum opera que iubet, in infinitum magis se dat ei quam
ille qui dat se ei ad aliquod opus faciendum. Unde supposito quod religiosus ex exige
ntia sue religionis faciat aliquod opus quod sit parvum ex se, tamen recipit
magnam intencionem ex ordine ad ipsam obligacionem qua se totum
deo dedit. Si vero comparentur ipsa opera ex se ex ipsorum morum comparacione
sic aliqua particularia opera que plebani faciunt vel archidiaconi sunt maiora
aliquibus particularibus operibus que religiosi faciunt, sicut magis est
intendere saluti animarum quam ieiunare vel silencium tenere vel aliquid
huius. Si tamen omnia bonitatis comparentur multo maiora sunt opera religi
osorum et si enim procurare salutem aliorum sit maius quam intendere ex solo
loquendo in genere tamen non quotiens non intendit saluti aliorum peius
est quod est quotiens non intendit saluti sue. Si enim aliquis totaliter
et perfecte intendit sue saluti multo magis seu maius est quam si aliquis
multa particularia opera agat ad salutem aliorum si saluti proprie et si efficaciter
non tamen perfecte intendat. Ad 4m dicendum quod licet verum esse ad primam
et ad maius. Unde si illius cui plus commissum est tamen sit melior administracio
quanto maius est quod ei committitur absque dubitacione plus meretur.
Si vero ille cui minus committitur multo plus facit quam ille cui magis committitur
et si bene faciat tamen aliquis plus meretur quod ex verbis huius apparet.
Qui enim minus bene faciat peccat si plus faciat magis dicitur esse acceptus
quamvis autem huic cum pertinere magis sit commissum quam ad divi
nitatem tamen religiosorum maiora opera fiunt ut dictum est magis meretur.
Deinde queritur de hiis que pertinent ad laycos et primo de matrimonio
utrum mulier que post votum continencie emissum contraxit matrimonium
exigere debitum possit absque peccato viro suo carnaliter commisceri. 2o
de usura utrum aliquis possit licite retinere id quod acquirit licitis 18us
mercimoniis de pecunia usuraria.
Ad primum sic proceditur. Videtur quod mulier que post votum continencie emissum in
seculo contraxit cum aliquo matrimonium possit ei pro matrimonio absque
peccato commisceri. Quod enim sic aliquis ordinatur est absque peccato sicut aucto
ritate I ad Corinthios VII, Nam ego quod donavi propter vos, sic loquitur
primum. Sed cum predicta mulier ex persona ipsius in facie ecclesie contraxit
matrimonium causa auctoritate pertinet accepit ad actum matrimonii qui est carnalis
copula ergo non peccat si viro suo carnaliter commisceretur. 2o quia votum con
tinencie est excellencius quam votum abstinencie quod non est dignum predicto
continencie autem ut dicitur extra de voto. Sed qui facit contra votum abstinencie
peccat mortaliter puta si aliquis frangat ieiunium sexte ferie qui vovit se in
sexta feria ieiunaturum, ergo multo magis ipsa peccat mortaliter
si contra votum continencie emissum alicui postea carnaliter commisceretur. Dicendum
quod votum continencie est duplex scilicet simplex et solempne. Solempne autem
votum continencie impedit matrimonium contrahendum et dirimit iam contractum
et facit ut non sit matrimonium quod contrahitur post votum solempne. Unde
manifestum est quod post votum solempne non excusatur a peccato si quis matrimonium

in facie ecclesie de futuro contrahit et carnali copula utatur, votum vero simplex impe-
dit quidem matrimonium contrahendum non autem dirimit contractum, non enim sufficit quod
matrimonium sequens sit maius quam prius matrimonium contrahens maioris peccat/
matrimonio autem existente mulier non habet sui corporis potestatem sed vir, et econtra
ergo/ uxor autem potest alteri denegare quod exigitur, et ideo mulier matrimonio
iuncta que si simplex votum emisit non potest denegare viro suum usum,
precipue postquam fuit matrimonium per carnalem copulam consummatum.
Nemo autem scribit quod dicitur peccat, unde queritur ab omnibus doctoribus quod mulier
que post votum simplex continentie matrimonium contractum carnali copula consummat/
iam non peccat reddendo debitum viro sed an peccat exigendo debitum
viro sed ut quidam dicunt, quod est absque peccato exigere potest ne intollerabile
sit sibi matrimonii onus. Sed verius dicitur quod non peccat reddendo quia hoc
tenetur est, peccat autem exigendo quia hoc est voluntarium quia tamen a peccato se
obligavit per tenorem voti, huius autem diversitatis ratio est quia votum solempne
habet promissionem eius quandam traditionem, unde votum continentie non so-
lempnizatur nisi vel per susceptionem ordinis sacri per quem homo perpetuo
divino cultui mancipatur vel per professionem ad certam regulam et susceptionem
habitus professorum quia tunc sic homo actualiter mancipatur ad serviendum deo in
religione. Votum autem simplex habet promissionem sine traditione [illegible]
est autem quod postquam aliquis rem que erat sua perpetuo alicui non solum pro-
misit sed et tradidit non potest eam ulterius alteri dare puta equum vel vestem
et similia et si postmodum alteri donare voluerit ipsa datio non valet, unde
postquam aliquis per votum solempne continentie corpus suum deo non solum pro-
misit sed et tradidit ad celibem vitam agendam non potest id ulterius cuiquam
dare ut sic ex licito reddere debitum teneatur. Cum aliquis promittit
aliquid alicui non tamen tradidit id si postmodum id tradit alteri absque
promissionis fide frangit, tamen ipsa datio valet [illegible] cui datur
re data uti ut vult. Si ergo persona que per simplex votum deo corpus
suum promisit ad celibem vitam ducendam si postmodum corporis sui
potestatem tradat cuicumque actualiter per matrimonium consummatum peccat quidem
frangendo voti sui donationem, et quamvis sit in eius [illegible] potestate
[illegible] non peccat debitum reddendo [illegible] ad utrasque [illegible] peccat
ergo dicitur quod mulier que emisit votum continentie contrahens in facie ecclesie
[illegible] ab ecclesia [illegible] ut carnali copula [illegible] quia si esset conscia de
voto emisso nequaquam inhiberet/ si quis sciret et dispensaret in voto
simplici continentie [illegible] post dispensationem non peccaret in
exigendo vel reddendo debitum. Ad [illegible] quod est in canone dicitur quod
[illegible] est in voto continentie et in voto abstinentie sic enim persona que
post votum simplex continentie emissum sui corporis potestatem coniugi tradidit
absque peccato carnali copula [illegible] debitum reddere. Ita qui post votum abs-
tinentie [illegible] potestatem alteri tradidit religionem ingrediendo absque peccato
potest ieiunium solvere [illegible] obedientiam prelati et observantiam religionis [illegible] quod
votum solempnizatum ab aliis votis absolvit.//

19 Ad [illegible] sic proceditur. Videtur quod qui aliquid de pecunia usuraria [illegible] fide-

vadde teneat. d[icendu]m e[st] cu[m] ap[osto]lo ad Ro[manos] [illegible] Si radix s[an]c[t]a et rami
s[ed] radix h[uius]mo[d]i lucri e[st] infecta et usuraria, ergo totu[m] e[st] infectu[m] et
usurariu[m]. No[n] ergo p[otes]t h[uius]mo[d]i lucru[m] retinere. [illegible] con[tra] quib[us] p[otes]t tenere id
quod licite acquisivit; s[ed] quod acquirit de pecunia usuraria mediante
licite acquirit; ergo licite p[otes]t retinere. [illegible] [illegible] vitaris
p[otes]t apparere si consideret[ur] r[ati]o que usura accipere sit peccatum. Non e[nim]
peccatu[m] solu[m] q[ui]a e[st] prohibitu[m] s[ed] q[ui]a e[st] [illegible] n[atur]alem ut [illegible] dicit in
polit[icis] [illegible] cuius evidentiam considerandu[m] [illegible] usu hominis venientiu[m]
quedam s[un]t quorum usus no[n] e[st] [illegible] rei sumpcio et si contingat [illegible]
determinari ut consum[m]i p[er] [illegible] e[st] p[er] actus sicut domus vestis et [illegible]
No[n] [illegible] uti veste no[n] e[st] delere eam neq[ue] uti domo est destruere
ipsam et in talib[us] aliud e[st] dare usum rei et aliud e[st] dare s[ub]stantiam rei. Et [illegible]
h[uius]mo[d]i quib[us] accomodacio[n]e usus et n[on] alteri concedi no[n] [illegible] h[uius]mo[d]i dominiu[m]
rei [illegible] et [illegible] p[otes]t vendi usus si domus rei manente apud
[illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible]
[illegible] aliud qu[od] consumpcio [illegible] pecunia
qua [illegible] quo [illegible] [illegible] uti
[illegible] e[st] [illegible] ipam [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] vendat usu[m] [illegible] sibi
[illegible] vendit [illegible]
[illegible] usuram [illegible] usura e[st] s[ed] [illegible]
[illegible] accipit [illegible]
[illegible] ad [illegible] post
[illegible] pecunia
usuraria reddit de [illegible] pecunie [illegible]
[illegible] de domo [illegible] ad
[illegible] vendidisset [illegible]
[illegible] quod [illegible] pecunia usuraria [illegible]
p[er] [illegible] radix [illegible] lucri q[uod] [illegible] s[ed] [illegible] p[er] [illegible]
Radix cu[m] aliqualis [illegible] [illegible] aliquid
toti plante [illegible] actib[us] [illegible] vadia
quesita [illegible] opus [illegible] No[n] [illegible] e[st] [illegible]
p[otes]t cu[m] [illegible] ad malu[m] [illegible] uti.

Deinde quesitum e[st] de hiis que p[er]tinent [illegible] ad om[ne]s homines
[illegible] p[rim]o q[ua]ntu[m] ad a[n]i[m]am, 2[o] q[ua]ntu[m] ad corpus, 3[o] q[ua]ntu[m] ad actu[m]
hominis. [illegible] quesita s[un]t [illegible] p[rim]o q[ua]ntu[m] ad s[ub]stantiam eius [illegible] sit
corporea [illegible] 2[o] q[ua]ntu[m] ad [illegible] 3[o] q[ua]ntu[m] ad pena[m]
[illegible] sit [illegible] a[n]i[m]a sit co[m]posita [illegible] 4 [illegible] 20

[illegible] inte[llectu]alis [illegible] s[ub]stantias intellectuales [illegible]
[illegible] simplicit[er] s[ed] o[mn]e [illegible] a simplicitate [illegible] i[n] aliqua
[illegible] a[n]i[m]a [illegible] co[m]posita [illegible] [illegible]
et [illegible] p[ro]ph[et]e [illegible] de a[n]i[m]a [illegible] [illegible]

no sunt intelligibiles actu quia sunt in materia, sed prout sunt in anima intellectiva humana
sunt intelligibiles actu quia non sunt in materia. Non ergo anima humana est composita ex
materia et forma. Secundo quia si materia dicatur omne id quod est in potentia
quocumque modo, et forma dicatur omnis actus, necesse est ponere quod anima humana
et quaelibet substantia creata est composita ex potentia et actu. Manifestum est enim
quod solus deus est suum esse tamquam consolidatio omnis [illegible] sunt esse est sua substantia
quod de nullo alio dici potest. Esse enim subsistens non potest esse nisi unum, sicut nec
albedo subsistens non potest esse nisi una. Oportet igitur quod quaelibet alia res
sit ens per participationem, ita quod aliud sit in eo substantia participans esse et aliud
ipsum esse participatum. Sic potentia se habet ad actum, unde substantia cuiuslibet rei causatae
se habet ad suum esse sicut potentia ad actum. Et sic omnis substantia creata com-
posita est ex potentia et actu, id est ex eo quod est et esse, ut Boetius dicit in libro de
ebdomadibus, sicut album componitur ex eo quod est album et albedine. Sed quod in materia
[illegible] id quod est potentia tantum, sic impossibile est quod humana anima sit composita ex
materia et forma. Et hoc patet manifeste dupliciter quia quaelibet quae est in actu [illegible]
substantia [illegible] quod intelligit in actu intellectum in actu intelligens
[illegible] in actu est. Ad minus in materia. Est enim alia perfectio [illegible]
in [illegible] actu non autem minus est corpore [illegible] intellectiva [illegible]
cum materia sit ens in potentia, forma est in materia, [illegible] non potest esse [illegible] cognoscit-
nec intellectiva in actu. Oportet quod nulla substantia intellectiva aliquo modo
est ipsum intellectum in actu et materialis eo quod [illegible] perfectio [illegible]
[illegible] Et apparet idem ex hoc quod anima est forma. Quod enim [illegible] est
actus et [illegible] quod in potentia non possit esse actus impossibile est quod aliud [illegible] compositum
ex materia et forma sed sit tantum forma. Sed si anima componeretur ex
materia et forma sit forma sed aliqua sui parte [illegible] materia et [illegible]
materia [illegible] anime non est una sed [illegible] actus
corporis animati. [illegible] quod est in communi obiectum [illegible] quod potest et actus
sunt prima [illegible] in genere [illegible] materia et forma sunt prima principia in genere
substantie [illegible] non oportet omne compositum [illegible] esse ex materia
et forma, sed sic [illegible] necesse est in substantiis [illegible]

21 Deinde quesitum est de anima quantum ad eius cognitionem. Et circa hoc
quesita sunt duo: primo utrum anima separata a corpore cognoscat
alias animas hominum quas in hac vita cognovit. Et videtur quod non. Omnis
enim cognitio est per aliquam similitudinem, sed in una anima non sunt expressa
aliarum animarum similitudines in hac vita quae possunt in ea post mortem remanere.
Non ergo una anima separata post mortem non potest aliam cognoscere. [illegible]
[illegible] dicit in primo de anima quod corrupto corpore anima non reminiscitur. Non
ergo recognoscit animam quam in hac vita cognovit. Sed contra est quod dicitur
Luce 16 quod dives in inferno sed autem positus recognovit Lazarum in sinu
Abrahe sed autem [illegible] quod cum nulla substantia propria operatione
destituatur necesse est ponere cum animam intellectivam post mortem remaneat
quod aliquo intelligat. Unde [illegible] altius [illegible] intellectum

ut sic intelligat, vel abstrahendo species intelligibiles a rebus sicut nunc
intelligit corpori unita, vel per species intelligibiles in corpore acquisitas et in ea
conservatas post mortem, et per alias species concreatas vel qualitercumque
desuper influxas. Quidam ergo dicunt quod anime separate intelligunt abs-
trahendo species intelligibiles a rebus, sed hoc esse non potest. Abstractio enim specierum
intelligibilium a rebus sensibilibus fit mediante sensu et ymaginatione quorum
operationes cum sint per organa corporalia anime separate attribui non possunt.
Unde alii hoc negantes dicunt ulterius quod non est per species acquisitas a
rebus sensibilibus dum esset in corpore anima separata intelligit. Ponunt enim sicut
sequentes quod intelligibiles non conservantur in intellectu possibili nisi dum actu intelligit,
sed conservantur species particulares rerum sensibilium solum in ymaginativa et memorativa,
ad quas dum intellectus possibilis se vertit de novo influuntur in ipsum intelligibiles
ab intelligentia agente. Cum ergo vis memorativa et ymaginativa corrumpantur
corrupto corpore eo quod sint virtutes organice corporales, sequitur quod anima non
possit per aliquas species a rebus sensibilibus acceptas [intelligere]. Unde relinquitur sed
eo quod anima separata intelligit per species concreatas sicut et angeli. Sed di-
cunt quidam propter duo, videlicet quia ad unum dictum est quod omnes species intelligibiles
in intellectu possibili non conservantur, et quia quicquid recipitur in aliquo recipitur
per modum recipientis. Unde cum intellectus possibilis sit stabilis et
[illegible] species intelligibiles que in eo recipiuntur [illegible]
[illegible] quiescit [illegible] anima quod intellectus possibilis cum fiat singula-
[illegible] species singulorum, ut sanctus [illegible] ut dicit in [illegible]
eo quod [illegible] actu [illegible] cum possit
operari per proprium [illegible] quod habet [illegible] semper cum
addiscere [illegible] Ex quibus videtur apparere quod species intelligibiles
quas sibi habuit in intellectu possibili [illegible] non operatur quod dicit
quidam habere species intelligibiles concreatas [illegible] Sed [illegible]
uti dum est corpori unita, sed quod possit hoc intelligere quando a sensibus ab-
cipit sic puta quod cum intelligat [illegible] esse [illegible]
per unionem ad corpus totaliter impeditur anima humana ut species intelligibiles
concreatas uti non possit, sed quod unio corporis [illegible] non sit naturalis.
Illud enim quod est de natura vel non totaliter impedit per [illegible] naturale,
alioquin natura faceret alterum illorum frustra. Sed [illegible] quod anima separata
intelligere potest quod per species intelligibiles quas [illegible] a rebus acquisivit dum
esset in corpore, sed isto modo cognoscendi non sufficit quod intellectus cognoscat
animam separatam quam nos in hac vita non cognoscimus, maxime quia
ingeniosi videntur quod anime illorum qui in studiis litteralibus [illegible] forte
nunquam intellectus usum habuerunt et per quas nunc aliquas species intelligibiles acquisitas
non post mortem intelligant. Unde oportet addere quod anima in sui separatione a corpore
recipit influxum vere intelligibilium [illegible] superiori secundum naturalem
ordinem quem exprimit eo quod anima humana quanto magis ex corporeis
sensibilibus abstrahitur tanto magis potest [illegible] recipere superiorum influxus

sicut pz i dormientibus et i alienatis qui et quedam futura preuident
Sic et anima separata pt etiam alia cognoscere tum p notitias quas
de ea acquisiuit in hac uita p aliquam similitudinem effectus ipsius qui est
uita hominis, tum p aliquam similitudinem influxam a deo naturali influxu.
Et p hoc pz ratio ad primum. Ad 2m dicendum q phus loquitur quantum ad
memoriam et reminiscentiam que est p actus potentiarum cuiusdam sensitiue utentis
organo corporali quo corrupto cessat actus talis potentie.

22a Ad 3m sic procedendum uidetur q non liceat ab aliquo moriente requirere
q reuelet statum suum post mortem. Non enim licet inquirere que
deus uult esse abscondita sed ecclesiastici iii° Altiora te ne quesieris.
Sed deus uult esse absconditum statum anime post mortem. q pz ex hoc
q diuiti petenti ut lazarus mitteretur ad fratres suos uiuentes est
denegatum sic dicitur luce xvi. Non ergo licet a morientibus ad requirere.
Sed contra est q dicitur ii machab. xii° Sancta et salubris est cogitatio p
defunctis exorare. Sed homo prouocatur p hoc q cognoscit uoluntatem
eorum quam habent post mortem, ergo licitum est et proficuum hoc a morientibus
requirere. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
si ab requirat a moriente cognoscere statum suum post mortem
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
dentibus et reuelasti ea paruulis. Unde non est mirum si superbis fratribus
superbis diuitibus deus aliquando noluit reuelare q tamen uult reuelare
fidelibus piis et humiliter requirentibus.

Deinde questio est de anima quantum ad penam et circa hoc queruntur duo.
Primo utrum anima possit pati ab igne corporeo, 2° utrum
damnati in inferno gaudeant de penis inimicorum suorum quos
uident secum puniri.

23 Ad primum sic proceditur uidetur q anima separata non possit pati ab igne
corporeo. Actio enim agentis est proportionata passioni patientis.
Sed actio ignis cum sit corporis physici est actio naturalis q consistit in motu,

go nichil pati ab igne corporeo n qz mor sz aīa no mor cu sit in
ptib il aut mptil mor ut p[illegible] phs go aīma nō patit ab igne
corporeo. Oz q est qz dnes i inferno sz aīam expus d. Crucior i
hac flama, ut dr Luc. [illegible] Dicendum qz aīa patit penā ab igne
corporeo sicut fides katholica docet; Cz aūt ignis corporeus agat i
aīam separatā hoc nō ht ex nā sua sz inquantum ē instrumentum diuine iustitie
ut dr. Quia Attendendum tn ē qz instrm agit i uirtute superioris
agentis, nisi exercendo aliquā actionem connaturalem aliogn frustra
adhiberetur ad effectum, sicut serra inquantum est instrm artis facit
artificium secando, Et aqua baptismalis abluit ut instrm diuine
mīa culpe abluendo; Sic ignis corporeus agit i aīam p[illegible] est
instrm diuine iustitie puniens necesse ē qz hoc fiat p aliquā actionem
i corporeo qualis est. Nō aūt pt dici qz ignis alteret aīam calefa-
ciendo vel desiccando ut quidam posuerunt [illegible] uel aliquo modo
[illegible] pot [illegible] de ea dicit qz aīa separata ut spiritus demonis
patiatur penā p alligationem quādā ab igne corporeo. Videmus enim
spiritus corpori alligari quantum ad [illegible] sicut aīa alligatur corpori
[illegible] aūt quadā superiori uirtute sic p uirtutem superiorem demones in
[illegible] alligantur arte nigromantie ymaginibus uel
anulis vel aliis huius[illegible] [illegible] uirtute diuina magis demones
[illegible] alligari possunt igni corporeo [illegible] ab eo affirmatur penā [illegible]
[illegible] ad hoc qz [illegible] qz pendet ab actione ignis
[illegible] p alteracionem [illegible]

3ª

[illegible] pena qua dampnati in inferno gaudent [illegible]
de penis inimicorum suorum [illegible] inferno [illegible]
[illegible] surrexerunt de se
[illegible] [illegible] iniustos suos [illegible]
[illegible] dolore [illegible]
[illegible] dolet dampnatorum [illegible] pu[illegible]
multiplicare [illegible] dampnati in inferno [illegible] dolore de
[illegible] [illegible] [illegible] diuersas
[illegible] [illegible] ab eo qz [illegible] ab eo
[illegible] qz ignis denominatur [illegible] qz pena [illegible] considerata
ab eo [illegible] in inferno [illegible] quodam [illegible] delectabile [illegible] quid
delectabile [illegible] dampnati de malo inimici
[illegible] ad [illegible] cum [illegible] suis
[illegible] [illegible] ex alia [illegible]
[illegible] duorum [illegible] pena [illegible]
iustitia [illegible] blasphemant dampnati in inferno [illegible] Apoc. 16.
[illegible] homines estu magno et blasphemauerunt nomen dni [illegible]
[illegible] sic [illegible] affectus [illegible] qz [illegible] de eis
dolent ad puniendum nō ad purgationem [illegible] uel [illegible] agentes

et per angustias spiritus gementes. Unde sicut penitentes in hac vita dolent et
in dolore gaudent, ita dampnati in inferno gaudent de penis inimicorum
suorum et tamen de ipso gaudio magis dolent et precipue si constituunt eos
dampnatores tamen. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

25 Deinde quesitum est de homine quantum ad corporis sexum. Utrum si primus
homo si non peccasset tot fuissent nati mares quot femine. Et videtur
in paradyso enim ubi homines fuissent thorus immaculatus et nuptie
honorabiles neque commixti sed omnes unius ipsi fuissent ut impleretur pre-
ceptum domini primis hominibus datum Crescite et multiplicamini et replete terram
ut habetur genesis 1°. Sed in statu innocentie neque masculus haberet plures uxores
nec una mulier plures viros nec aliquis [illegible] morte periisset. Ergo
videtur quod tot mares nascerentur quot femine. Sed contra est quod dicit Gregorius
moralium [illegible] dominice [illegible]. Si primus homo non peccando
penam corporis nequaquam ex se filios gehenne generaret, sed hii
qui nunc per redemptorem salvandi sunt soli ab eo electi nascerentur,
sed qui nunc salvandi sunt non sunt equaliter mares et femine, ergo in
statu innocentie equaliter nascerentur mares et femine. Item [illegible]
si Adam non peccasset nec alius de stirpe eius [illegible] [illegible]
quod tot nascerentur mares quot femine sicut [illegible] probat. Sed ad
communem obiectionem potest dici quod [illegible] deo [illegible] est [illegible]
ignotum est nobis utrum inequaliter salventur mares quot femine.
Sed si supponimus quod non inequaliter mares salvantur et femine potest dici
quod [illegible] hii qui nunc per redemptorem salvandi sunt sic per hoc [illegible] hii
non fuerant personaliter [illegible] sed [illegible] sicut [illegible]
[illegible] oculo meo, ut [illegible] significat quod [illegible] salvan-
di ab eo nascerentur [illegible] nascendo ab eo [illegible] dampnationis [illegible].
Non autem potest dici quod idem homines [illegible] nascerentur qui nunc nascuntur [illegible]
[illegible] enim est quod non potest idem esse homo [illegible] ab alio patre [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] qui ex pluribus [illegible] filios [illegible]
[illegible] qui salvantur [illegible] innocentie plures uxores [illegible]
impossibile esset quod idem homines [illegible] tunc nascerentur qui nunc [illegible]

26. Deinde quesitum est de actibus quibusdam omnibus hominibus. Et primo de
conscientia, 2° de pena. Circa primum quesita sunt duo: primo utrum conscientia
possit errare, 2° utrum semper conscientia erronea liget.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod conscientia errare non possit. [illegible]
[illegible] quod conscientia est lex intellectus nostri [illegible] lex [illegible]
errare non potest ut patet in primis principiis et [illegible] de quibus homo [illegible]
iudicat, ergo conscientia non potest errare. Sed contra est quod dicitur [illegible]
loquens venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium prestare
deo. Sed hoc non est nisi conscientia erraret, ergo [illegible] quod conscientia sic
[illegible] nomen sonat importat applicationem scientie vel notitie humane ad
aliquem proprium actum. Omnis autem notitia quam homo habet potest ad suum
actum applicare sicut memoria [illegible] potest homo [illegible] conscientiam testificari

q fecit ad ul nõ fecit siue est sciam ꝯclem ul pticulare p qua hõ
pt cognoscere verum ad sit faciendum ul nõ faciendum & s͛z hec cõsciã
dr urgere ul inpedire. Manifestum ē aũt q si accipiamus diuersas cog
nicõnes i aliq cõsciã pt ee error i aliq nõ. In p̃mis eñ pncipijs
nalis cognitis siue sint speculatiua siue opatiua nꝰ pt errare.
sic i hec cõmē totum maius ē sua pte ul nulli iniuriam ee faciendam
In alijs aũt huius cognitõibꝰ magis pticularibꝰ siue ptineat
ad rõem ꝯsitiua siue ad rõnem inferiorem que cõsidat humana
siue ad rõnem supiorem q cõsidat diuina pt multiplex error accide
Manifestum ē aũt q i applicacõe multarum cognicõnum ad actum pnt
error quecumqꝫ cognicõnum sunt erronea sic pꝫ q falsitas ducit
i cõclõe quancumqꝫ p̃missarum sunt falsa. Sic ergo i cognicõe p̃morum
pncipiorum nõ nalis nõ sit error. tñ q i alijs pticlis inu͛
sciẽ ul dñm pt errorem accide ideo cõsciã hõis errare pt
sicut pꝫ q heretici [illegible] cõsciam [illegible] hec cõsciam
erronea p̃r hec q credit omẽ iuramentum ee contra preceptum dei
h͛z i hoc nõ errat qui estimat ul ee faciendum q preceptum dñi
Ad s͛m ergo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
sicut ex p̃mis & pre [illegible] nalis et nale
inditam [illegible]

zª

[illegible] sic [illegible] q cõsciã erronea nõ ligat ad pctm
[illegible] eñ aug [illegible]
lex dei [illegible]
sicut pꝫ i hereticis qui [illegible]
ut [illegible] [illegible] pctm [illegible]
cõsciam hec faciat & ita cõsciã erronea nõ obligat ad pctm
p cõsciã erronea quãqꝫ dicat hõi q faciat id q ē [illegible] legẽ dei
sicut hereticꝰ sua cõsciã erronea dicit q pdicet [illegible]
fidem kathõlicã [illegible] faciendo [illegible] legẽ dei [illegible] Sic i [illegible]
cõn cõsciam erroneam [illegible] sequitur q [illegible]
est pctm siue [illegible]
q [illegible] ee [illegible] [illegible] ei via salutis [illegible]
tñ omibꝰ pateat p [illegible] Nõ ergo cõsciã erronea
ligat. Sꝫ q ē [illegible] Rõ [illegible] quod nõ ē ex fide
pctm est. dr glo [illegible] qui [illegible] edificat ad iehennã
[illegible] q [illegible] actꝰ [illegible] spem ab obõ nõ recipit spem
ab eo [illegible] ob [illegible] Sicut [illegible] lapidis nõ recipit
spem a lapide [illegible] a calore q ē p se obm [illegible] Omnis aũt actꝰ
humanꝰ h͛z [illegible] nõ [illegible] [illegible] obm aũt
[illegible] [illegible] actꝰ [illegible] [illegible]
ul [illegible] [illegible] p se nõs fert & nõ [illegible]
obm actꝰ. [illegible] si [illegible] credens [illegible] pctm [illegible] meruit

pricidii peccatum. Et econtrario si aliquis inducitur putans occidere suum debita diligentia adhibita occidat casualiter preter intentionem immunis est a pricidii peccato. Ergo quod dicitur quod ipse non est contra legem dei ut leuare festucam de terra vel iurare. Quod apprehenda conscientia ut contra dei legem exponens et vos in ipsum ferentur. In maiori est quod vos ferre ipse loquendo et formaliter in id quod est contra legem dei materialiter autem in id quod non est contra legem dei et in maiori est quod est ibi conceptus dicitur et ideo necesse est quod sit ibi peccatum. Et ideo dicitur quod omnis conscientia siue vera siue erronea sit in istis materialiter siue in diuinitatibus est obligatoria, ita quod qui contra conscientiam facit peccat. Et ideo ipse dicit quod licet conscientiam qui iurat conscientia erronea que dicte materialiter solo non facit contra legem dei tamen facit ut dictum est. Et ideo dicitur quod si aliquem dicat conscientia ut faciat aliquid quod est contra legem dei si non facit peccat et si facit peccat quia ignorantia iuris non excusat a peccato nisi forte sit ignorantia inuincibilis sicut est in furiosis et amentibus que omnino excusat et tamen est perplexus [illegible] [illegible] quid sit contra conscientiam erroneam deponere tamen [illegible] legem dei et tunc non peccat. Non est autem inconueniens quod aliquis [illegible] quod sit perplexus sicut sacerdos qui tenetur cantare si sit in peccato [illegible] cantando et non cantando necesse est semper perplexus quia potest [illegible] [illegible] et absque peccato cantare. Et sic in aliis causis [illegible] vno quia [illegible] dato alia extinguuntur, ut [illegible]

De eis quesitis et de penitentia [illegible] [illegible] duo. Primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacramentum [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacramentalis, et vtrum ei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit imponi aliqua penitentia post absolutionem vel sit ei imponendum quod velit [illegible]

2gu Ad primum sic proceditur, videtur quod predicta satisfactio non [illegible] [illegible] sit sacramentalis. Omnis enim satisfactio ad quam obligat, sed [illegible] [illegible] inuenitur satisfactio [illegible] ad non liga[illegible] est vera sacramentalis satisfactio. Ergo [illegible] vera sacramentalis satisfactio quod [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] penitens [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] sacerdote [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] satisfactio est sacramentalis. Non dicitur quod hic est quod [illegible] [illegible] distinguendum [illegible] vno enim [illegible] [illegible] [illegible] peccato [illegible] [illegible] aliqua satisfactione duplex. Vno modo ex iniunctione sacerdotis, alio modo ex peccato [illegible] [illegible] quod sacerdos [illegible] satisfactionem imponat penitenti quam sit illa ad quam obligatur ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eo quod [illegible] [illegible] clauium et contritionis [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] ob ligatur si sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] et ergo si sacerdos imponit maiorem [illegible] [illegible] penitens facere tenetur [illegible] remissione que [illegible] [illegible] clauium [illegible] [illegible] [illegible] penitens tenetur facere [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] facultas. Secundo [illegible] [illegible] operis [illegible] [illegible] [illegible] ex iniunctione sacerdotis penitenti duplex [illegible] [illegible] [illegible], vno [illegible] [illegible] operis, alio modo ex

vi clauiu. Cu em satisffco a sacdote absq inuncta sit ps pnie
mam vt e q i ea opa uis clauiu ita q amp ualz ad expiand
pctm qm si ppo arbio ho facet id opo z cosid e q satisffco ad
duo valet, valet em ad expiacon culpe ptite, valet z ad
cautela culpe future. Sic cu ho ieiunat z p hc pbe ei dnem
con futuras concupias carnis. Dce z cosid est q sacdos pt pe
niteti satisffcon iniunge uel ex ppo arbio uel ex cosilio acco.
Est go dom q sic pt sacdos iniunge satisffcon penitenti ex
arbito alieno Ita ex arbio ipsiq penitet, sicut si dicat fa
cias hc si potes z si no potes facias si potes z si no potes fa
cias hc. Et silr vr cu sacdos dt qcq boni feceris sit tibi i re
missionem pctoz, vr at satis cuenies q sacdos no onet pe
nitete cu oue satisffcois, qz sic pnus ignis a mltis lignis
supppositis de facili extinguitr. Ita posst cotinge q pnus
affectu cotricois i penitete aup exanteq pp cue oug satis
fccois extinguitr pctore totaliter dispante, vnde melius est q
sacdos penitenti indicet quita pnia cet q p pctis iniugeda
i iniugatr ul aliqd quod penitens tollerauit ferrit ex
tuiq impleccoe assuescat ut maiora impleat que sacdos
iniuge. Vnde acceptassit hc nio q pt hmitton expssam
facit penitens accipite maiore virt expiacois culpe
ptite ex illa generali uniacioe qua sacdos dt eiq qd boni
feceris sit tibi i remissionem pctoz, vnde laudabilr cosueuit hc
a multis sacdotibz dici hz no heant me ore vivi ad pbandu
vnunenq con suarum culpas, et qm ad hc est satisffco
e sacralis pnquam virtute clauiu est culpe qmisse expiata
Est p hc vide ad obiecta.

Ad xm sic pcto q ei q obmisit dice diuin offim sit iniugend
in quantitate dicte, eu enim te ad ali pn debitu spuale in
plenu no pt liberari nisi id debitum solluat. Sic i des teba ad
hc debitu s ut diuin offim dicere vt q possit absolut i
hc debitu soluat. Est cosid e q pcta sit arbitrio q p pcto
talis obmissiois q e pena si aucta sacdotis pt imponi. Rno
dom q i om diuio officio e hc quod quod ptinet ad laude
dei z ad suffragiu fideliu. Si dicitur vnu offim ab ao
si dusite tpum z locoz, racionabilr enim institutum e ut diusi de
dei laudes si cogruencia tpum z locoz z io sic i diuis offiis
expluendis obsuanda e cogruitas loci ita z cogitas tpis
que quid obsuari no possi si optet iniunge obmittenti q
horas dicat qs obmisit, forte enim i copletorio dicet ia lux
z i tpe paschali dicet officium diuine passionis q eet absurdum
z io no vr e iniugend ei q obmisit diuin offim q horas z eadem repetit 29

sed ad aliud ad divinam laudem pertinens puta quod dicat vii ps. vel unum psalterium vel aliquid aliud secundum quantitatem defecti. Quod idem non quod in tantum obicitur dicendum quod tempore debito officium pretermittere iam est impotens ad solvendum tempore debito et ideo quia hoc non potest facere iniungenda est ei alia penitencia.

Deinde quesitum est de natura pure conditionis. Et circa hoc quesita sunt duo. Primo utrum sit de arcu nubium qui dicitur yris signum diluvii non futuri. 2o utrum possit demonstrative probari quod mundus non

30 dicitur prius sic preterea videtur quod arcus nubium [illegible] sit eternus.

non sit signum diluvii non futuri. Illud enim quod fit ex natura necessario non videtur esse institutum ad aliquid significandum, sed arcus nubium provenit ex natura per oppositionem solis ad nubem roridam ergo non videtur esse significativum diluvii non futuri. Preterea hec apparentie aeris sicut yris et halo id est circulus continens solem et lunam et alia huiusmodi causantur ex vaporibus humidis in aere existentibus ex quibus fiunt pluvie que diluvium faciunt [illegible] apparentie yris magis est signum diluvii futuri quam non futuri [illegible] est diluvii non futuri vel est signum diluvii numquam futuri vel signum diluvii non futuri usque ad aliquod tempus. [illegible] autem est signum diluvii numquam futuri non oportuisset quod apparuisset nisi semel [illegible] signum diluvii non futuri ad aliquod tempus oportet esse determinatum [illegible] determinari non potest nec [illegible] ex tempore vel racione huius [illegible] huius signum datur. Sed contra est quod dicitur Genesis 9 arcum meum ponam in nubibus celi hoc erit signum federis inter me et terram. Et non erunt ultra aque diluvii ad delendam universam carnem. Respondeo dicendum quod in hiis que in veteri testamento dicuntur pro quanto observanda est [illegible] [illegible] sed quia veteri testamentum est figura novi plura que in veteri testamento sunt aliquid proponitur ut magis [illegible] ad figuram designet. Dicendum est ergo quod que sunt [illegible] [illegible] sunt latentes [illegible] [illegible] sunt manifestiores ideo effectus ponitur et designatur [illegible]. Est autem considerandum quod pluviarum tam effectus quidem est [illegible] vapor humidus elevatus de terra et aquis per virtutem [illegible] duo in tempore disposicione possunt se habere. Cum [illegible] solis supermittit vapores et exsiccat eos et [illegible] pluvie sequi non possunt unde in Egipto et in terris multum calidis [illegible] sunt pluvie in estate et propter propinquitatem sol sunt pluvie [illegible] in yeme vero frequentiores. Cum vero e contrario virtus solis ad hoc vix valet quod vapores multiplicat sed tamen non [illegible] desiccat et tunc superhabundat pluvia et est vero diluvium [illegible]. Cum vero medio modo se habet sic ut virtus solis non solum operatur ad elevacionem vaporum sed etiam victoriam super eos ut non tamen multiplicare quod diluvium inducere possint et ut vapores omnino desiccentur et pluvia non sequatur. Et

Sed an yris fuit ante diluvium [illegible] dicunt quidam quod usque ad diluvium non fuit pluvia nec yris apparuit. Sed hoc non videtur [illegible] cum pluvia fiat ex disposicione aeris et motu stellarum et hec esse tempore multo diluvium precessisse. Ideo alii quod licet precessissent nubes et pluvie non tamen fuerunt nubes in tali disposicione quod ibi generaretur yris quia ad generacionem yris requiritur nubes primo rorida et post nubem roridam nubes densa ex 3o metheororum [illegible] in speculo eo quod yris generatur in nube sicut ymago in speculo in quo sicut requiritur perspicuitas vitri et post [illegible] vitri densitas plumbi penetracionem [illegible] radiorum dicunt igitur quod tamen [illegible] facta est talis disposicio nubium quam deus ipsi Noe yridem ostendit. Sed [illegible] non esse [illegible] quia [illegible] (Augustinus) deus quas res condidit sic administrat ut eas proprios motus agere sinat. Ideo cum [illegible] apparencia fiat ex causa naturali non est possibile quod multo tempore eius causa diluvium precessisset et per [illegible] effectus [illegible] est

ex hac mea dispone ul comparacione solis ad vapores causatur yris que non apparet vaporibus omnino desiccatis nec [illegible] in aere [illegible] superhumidatibus et ideo yris est signum diluvii non futuri in quantum procedit ex tali causa que repugnat diluvio. Ideo autem scriptura [illegible] non loquendi utitur [illegible] p yridem [illegible] per quem [illegible] a spirituali diluvio. Ad primum ergo dicendum quod yris procedit naturaliter ex talibus causis que repugnant diluvio et ideo generaliter yris dicitur signum diluvii non futuri. Ad 2m dicendum quod licet sint pluvias sed non superhumidantes usque ad hoc quod faciant diluvium. Ad 3m dicendum quod yris generaliter apparens sit quod tam diu non erit diluvium quam diu sol et vapores in eadem dispositione consistunt et ideo non est superfluum quod frequenter appareret.

Ad 3m sic proceditur. Videtur quod demonstrative probari possit mundum non esse eternum. Si enim mundus esset eternus non posset computari numerus annorum ab inicio mundi; hic autem unus scribitur in paschali circulo sicut generaliter posset paschalis circulus in [illegible] [illegible] [illegible] computantur. [illegible] annorum lunarium [illegible] annos solares, [illegible] computari non posset si mundus esset eternus. Ergo mundus non est eternus. [illegible] non potest demonstrari quod [illegible] debet esse non [illegible] ad [illegible]. Ergo mundus ex quodam [illegible] quod est [illegible] et [illegible] a moyse dictum est in principio creavit deus celum et terram [illegible] [illegible] eternum [illegible] non potest demonstrative demonstrari. [illegible] quod ea que simpliciter [illegible] divine subsistunt demonstrative probari non [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] nouit [illegible] dei [illegible] mundi non dependet ex alia causa [illegible] sola dei voluntate [illegible] ad principium mundi pertinet demonstrative probari non potest sed sola fide tenetur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] subiungit. Nos autem [illegible] [illegible] valde cavendum ne de eis que fidei sunt [illegible] demonstrationes adducere [illegible] [illegible] duas [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] fidei cuius [illegible] omnem [illegible] [illegible] plurima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] demonstrative probari [illegible] [illegible] [illegible] quia cum plures [illegible] [illegible] frivole sint dant occasionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non est demum [illegible] [illegible] fidei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sine [illegible] annorum mundi circulus paschalis [illegible] possit. Non enim est de [illegible] paschalis [illegible]

negare quod licet pluvia et yris [illegible] diluvium fuerint [illegible] apparuit [illegible] nichilominus post diluvium [illegible] signum diluvii non futuri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] signum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solis [illegible] vapores in aere sufficientes ad [illegible] [illegible] nubes non [illegible] [illegible] in tanta habundantia [illegible] calor solis [illegible] [illegible] [illegible] quod non [illegible] magna pluvia et ideo est signum [illegible] diluvium non futurum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vapores in tanta multitudine quod inde posset [illegible] pluvie in tanta habundantia [illegible] diluvium [illegible] [illegible] [illegible] aeris non [illegible] durat [illegible] [illegible] [illegible] non est signum diluvii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

vn i multis tris nō ē cōsuetū q ad certos assūpta. Etiā q 2° oppo^r deuisi^le ē. Nō enī ex circulis annorū lunariū ad solare cōputa^r ab inicō mūdi s̄z ab aliq̄ determinata radice pu ab aliq̄ cōmutacōe vel ab aliquo hui^o sicuti ⁊ ī omnib; aliis cō putacōib; astronomicis // — Sequitur quotlibetu .xv. //

Quesitū ē de reb; diuinis ⁊ huānis. Circa res diuinas q̄situ ē p° de cois 2° de psonalib; Circa cōialia quesitū ē p° de sciā dī, 2° de eius po. Circa sciām quesitū ē vtr̄ i deo sint plēs ydee. Et vr̄ q nō d^t eni Augu^s i li .83. quo. q d̄e singla p̄is rōib; cōuit. et aliq rōe hoiem alia rōe equū. Sed rōes rerū i mēte diuina dnr̄ ydee ut pz p Augu^s ibi; g° sunt plures ydee. p̄sa hoc sunt aliq̄ distīcta q deus eorū distinctōem cognoscit. Cognoscit aut aliorū distinctōem i seipso g° distinctarū rerū sunt i deo plures ⁊ distincte ydee. Dic^d q̄ cōmunis non quod i diuinis dr̄ aut ē cōiale ut deus aut pōale ut pr̄ aut nacōale ut gn̄ans. s̄z hoc nom̄ ydea nō ē psonale nec nacōnale q̄ nō cōt tarib; p^nis g° ē nom̄ cōiale s̄z nom̄ cōiale multiplica^r i diuinis g° nō possum dicē q i deo sunt plēs ydee. Rn̄ dicēdm q dupl̄r ē plurali^s. vna quidē pluralitas est rerū ⁊ s̄m hoc nō sunt ydee .n. rōnat enī ydea formaeformam. Est enī vna res que ē om̄ exemplar. s. diuina essencia quā oīa imitant^r iquā sunt ⁊ bona sunt. Alia uō pluralitas est s intelligen^c rōnū ⁊ s̄m hoc sunt plēs ydee, s̄z enī oīs res neccē sunt diuinā essēciā imitent^r. Nō tn̄ vno ⁊ eodē mō oīa imitant ipsām s̄z diusimode ⁊ s diusos mōs. Vñ et i^o diuina ess̄ s̄z q̄ imitabilis ē hoc mō ab hac crātā ē ppa rō ⁊ ydea huiq enī ⁊ sil^r de aliis. vn̄ s̄m hoc sunt plēs ydee s̄z q ut^r diuina ess̄ s diusos respectus quos res h̄nt ad ipsām ut diusimode imitantes. hui^o aut respect^o nō sunt in re p̄nt ab intellectu c̄āto s̄z ⁊ ab intellectu increato ip̄i^o dei. sicut enī deus habet eius sunt q diuise crātē diusimode cōūe eius ess̄ imitantur ⁊ s̄m hoc a eterno fuit i mēte diuina plures ydee sic rōes intellecte i deo. hoc enī sunt noīe ydee ut sit s. quedā fōr intellectu^a ab agente ad cuius similitudinē extrīq op^r pduce intendit. sic edificator i mente sua pcōcepit formam domus que ē q^a ydea i mā fiende. Ad pri^m g° dicendū q Augu^s intelligit ee alia ⁊ alia rōnū s diusitē respectuū ut dcm̄ est. Ad 2^m dicendū q cū dr̄ q s̄m hoc sunt res q̄ pūt deus eaz distinctōem agnoscit. hec locucō ē dupl^r. cū enī dr̄ s q deus cognoscat pt referri ad cognicōem diuinā ex pte cogniti ul ex pte cognoscentis. si ex pte cogniti sic est vā locucō. ē enī sensus q s̄m hoc nō res sunt distincte sic deus cognoscit eas distinctas. Si uō refer^r ad cognoscentē

dicendū est q ē pp^r magis ad placitū s̄z ꝯordinacōe diuina. inquātū deus ordinauit q appareō yrid^s decetō esset pp^m renouatum pacti uel federis ipmus dei scti ad noe. q diluuiū decetō nō pduceret quia ^ (?) terram dispendiū ut hec i textu gen. Ex quo pz q añ diluuiū nō fuit i pp^m huiq licq apparuit qr tunc pactū ut ut fedus nondū erat institutum s̄z pacto sc̄o deus instituit apparicōem ydo yridis sine ipam yridem deus nō i pp^m pacti ut federis lic yris sit res naturalis et añ diluuiū fuat s̄z q̄ cōtigit i huāis q lapis magnus qui diu stetit ut iacuit i aliquo loco inobilis denouo statuit i pp^m alicuius distinctōis ut posse signatū ut regnorū. Quod aut pactū ut fedus h^o institutū fuit d^r i Scolastica hystoria q noe et filii mal inic tīebat ne deus itm̄ aquas diluuii sup terram inūdaret et noe ut Iosephus refert cottidie orabat

ex parte cognoscentis sic locutio falsa est. Licet enim species quibus res cog-
nitae in mente distinctiones habeant in intellectu divino quae sunt in re-
bus ipsis quia sicut est quod in se res sunt diversae, non autem in intellectu divino, sic
et res in se ipsis sunt realiter in intellectu autem diversimode, et hoc ultimo solvitur
procedebat obiectio. Ad 3m dicendum quod ratio prima procedit de pluralitate
reali, talis enim pluralitas in nominibus communicabilibus non invenitur sed
solum pluralitas quae est secundum intellectum rationum.

Deinde quaesitum est de pertinentibus ad potentiam dei. Et primo utrum in
deo sit ultimum, 2o de quodam effectu divinae virtutis, utrum scilicet aquae
sint super caelos, 3o ad quantum divina se extendere possit.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod in deo non sit ultimum, quia ut philosophus dicit in primo de 2m
caelo et mundo ultimum est potentiae, sed divina potentia non habet ultimum cum sit infi-
nita, ergo in deo non est ultimum. Praeterea omne immediatum extremorum
ultimum est, oppositum enim a virtute alicuius procedit, sed in deo est aliquid immediat-
e operans … quia deus immediate aliquid operatur, ergo in deo est ultimum. Contra
quod qualemcumque ultimum accipias sit potentiae complementum … est quod
ultimum unumquodque … quod bonum sit habentem et opus eius bonum reddit
… Contra cum omnis potentia esse completa quae agit esse
perfectionem … potentia dei sit maxime completa potentia
… ultimum invenitur … super … omnia …
qui non … consummata. Et in potentia agentis …
et magis ultimum eius. Ad primum ergo dicendum quod quia virtutes notificantur
non per … quod de ultimo … ad quod … se extendat
et ab eo enim speciem habet, sicut Augustinus dicit quod fides est credere quod non
vides, credere enim non est ipsa fides sed actus ad quem fides or-
dinatur. Et hinc philosophus diffinit virtutem dicens quod virtus est ultimum potentiae.
… ultimum est attendendum in ordine ad hoc in quod ultimum potest sic
ultimum alicuius qui potest ferre C libras ut ipse ibidem dicit non consistit in hoc
… sed … ut solet id ultimum in quod potest non vero …
sed vero totum quod potest. Virtus autem divina non potest attendi secundum aliquod ultimum
opus ipsius quia nullum opus eius est quod adaequatum eius virtuti ut deus
amplius facere non possit, sed ultimum eius attenditur secundum totum in quod
potest, hoc autem infinitum est quia deus infinita facere potest, unde et ultimum
est infinita et hoc est ultimum ei infinita posse, sicut virtuti
finitae ultimum est aliqua determinata posse.

Ad 2m sic proceditur. Videtur quod aquae habentes rationem speciei aquae 3m
elementaris super caelos existant. Homo enim dicitur minor
mundus propter similitudinem quam habet cum mundo maiori; videmus
quod in corpore humano superpositum est cerebrum quod habet naturam aquae, cuidam quod
respectu ignis maximum est et est fons naturalis caloris. Ergo et in mundo
maiori aqua supponitur aliis elementis. Et hanc rationem videtur Augustinus in [illegible]
de civitate dei ubi dicit de quibusdam quod ponderibus elementorum moventur
et ideo non putant aquarum fluida genera in superioribus mundi
locis potuisse constitui qui secundum rationes suas si ipsi homines facere

potuisset non ei putanda quod [illegible] flemma dicitur et tamen in celis con-
tinui aquarum uite obtinet in capite ponerent. Sed quia partes mundi
optime et ordinatissime sunt disposite secundum suam naturam secundum id quod speciem
aque habet naturaliter est ponderosum et ita naturaliter subsidet corporibus leuibus
aeri et igni. Non ergo ad huius rationem unum aque super celos ex-
istit. Respondeo dicendum quod satis scriptura quam nemini non potest exponi se dicit aquas esse
super celum. Dicitur enim genesis primo quod diuisit aquas que sunt sub firmamento
ab aquis que sunt super firmamentum. Et in psalmo dicitur Aque que super celos sunt
laudent nomen domini. Et ideo sicut Augustinus in ii° super genesim dicit ad litteram
quod et qualescumque aque ibi sint ibi esse eas minime dubitemus
maior quippe est scripture huius auctoritas quam omnis humani ingenii
capacitas. Sed sicut Augustinus ibidem eodem libro dicit turpe est nimis et
periculosum et maxime cauendum ut christianum de his rebus secundum naturam
quasi secundum christianas litteras loquentem ita delirare quilibet infidelis
audiat ut quemadmodum toto celo errare conspiciens risum
tenere uix possit. et non tam molestum est quod errans homo
deridetur sed auctores nostri ab eis qui foris sunt talia sensisse
creduntur et cum magno eorum exitio [illegible] salute [illegible]
tamquam indocti reprehenduntur atque respuuntur. Et ideo sicut ipse
[illegible] exponens uidendum est quas ipse posuit
in libris genesis et exemplariter unam expositionem quod alii expositores non
prouiderent quam forte meliorem. Sic ergo quod dicitur de aquis super
celos exponitur [illegible] uno modo ut per firmamentum uel per
celos non intelligamus firmamentum scilicet celum in quo sunt sydera sed istum
aerem in quo aues uolant dicitur super quem [illegible] aque ua-
porales eleuantur et ex inde pluuie generantur. Et de hac
expositione dicit Augustinus in ii° super genesim ad litteram hanc considerationem
dignissimam iudico. Nam cum dicitur neque contra fidem est et in prompto
posito documento credi potest. Si autem per firmamentum uel celos intelligamus
firmamentum ubi sunt sydera posita sicut sonat et de hoc firmamento diuer-
sas opiniones fuisse quidam enim posuerunt firmamentum id est ex-
[illegible] fuisse [illegible] et secundum hoc intelligunt
dicere super celum sydereum esse aquas elementares [illegible] simpli-
ciores et esse super ignem a quo uocatur celum empyreum. Dicere
autem positio est quod celum uel sit igneum uel [illegible] posuit [illegible] uel non
sit de natura iiij^or elementorum sed habens alteram naturam sicut posuit
aristoteles [illegible] super firmamentum
aquam elementarem naturam eius dispositam. Unde enim sicut Augustinus dicit
in ii° super genesim quemadmodum deus instituit naturas non est nobis
querere non quid [illegible] ex eis ad miraculum potentie sue uelit
operari. Sed tamen aquas aliquales super huiusmodi firmamentum ponere possumus
uno modo ut per aquas intelligamus [illegible] eandem sit [illegible] primo
genesis secundum expositionem Augustini. Et ideo secundum hoc intelligitur aquas esse super celos sydereos

michil ad est dicere quam aqua de natura celi super hos celos existere.
Et hec est a dictis philosophorum modernorum non discordat qui ponunt
super octavam speram in qua sunt stelle aliam speram in qua nulla est stella.
Et hanc expositionem ponit Augustinus super Genesim contra Manicheos. Adhuc
potest dici quod sicut celum empireum dicitur igneum non quia habeat speciem
ignis sed propter splendorem, ita et aque super celos dicuntur non quia habeant
speciem aque sed quia habent dyaphanitatem ad modum aque ut
supremum celum sicut quod empireum dicitur sit totum splendidum, secundum autem
post hoc quod aqueum dicitur sit totum dyaphanum, tertium autem celum quod dicitur
sydereum sit partim lucidum partim dyaphanum. Sic igitur quantumcumque potest
veritas sacre scripture salvari diversimode, unde non est coartandus sensus
sacre scripture ad aliquid horum. Ad primum ergo dicendum quod homo assimilatur
maiori mundo quantum ad aliquid, scilicet quod constat ex corporali et
spirituali natura sicut et totum universum, non tamen quantum ad omnia assimilatur
universo. Ordo enim partium in homine non est sicut exigit corporis natura
sed prout exigit ratio finis, ponitur enim cor in medio ut ex eo diffundantur
operationes vite de facili per totum corpus, cerebrum autem ponitur in supremo
ut operationes anime que ibi quodammodo perficiuntur non impediantur per diversas
corporum transmutationes. Sic est ordo cognitionis humane non est secundum or-
dinem naturalem sed quo ad nos. Augustinus autem non inducit quod asserendo
sed obviando hiis qui scripturas prave interpretantur.

Deinde considerandum est de hiis ad que divina potentia se extendit.
Et circa hec queruntur duo. Primo utrum deus possit aliquid in nichi-
lum redigere, secundo si aliquid esset in nichilum redactum utrum deus possit re-
parare illud idem numero. xv

Ad primum sic proceditur. Videtur quod deus possit aliquid in nichilum redigere.
Equalis enim est distantia non entis ad ens et entis ad non ens.
Sed deus potest ex nichilo aliquid facere ergo deus potest ex aliquo facere nichil.
Sed contra. Deus non potest esse causa defectus, sed causa qua res tendit in non esse
est causa defectus ergo deus non potest redigere aliquid in nichilum. Respondeo dicendum quod de
potentia dei loqui possumus dupliciter. Uno modo absolute considerando eius potentiam, alio modo
considerando ipsam in ordine ad sapientiam vel prescientiam suam. Loquendo
igitur absolute de dei potentia sic potest deus universam creaturam redigere in nichi-
lum cuius ratio est quia creatura non solum producitur in esse a deo agente sed etiam
per actionem dei conservatur in esse sicut dicitur Hebr. 1o portans omnia verbo
virtutis sue, unde Augustinus dicit super Genesim ad litteram quod virtus dei si
aliquando ab hiis que creata sunt regendis cessaret simul et eorum cessaret
species omnis quia creature natura concideret. Sicut autem deus propria voluntate agit et
non ex necessitate nature ad ipsarum productionem ita etiam ad earum conservationem
et ideo potest subtrahere suam actionem a rebus conservandis et hoc ipso omnia
in nichilum decidere. Si vero loquimur de potentia dei in ordine ad eius
sapientiam vel prescientiam sic non potest fieri quod res in nichilum redigatur quia non
habet hoc divina sapientia. Creavit enim deus ut essent omnia ut dicitur

Dap p°, nō ut i nichilū tndent, p̄m g° cōcedimꝰ sꝫ q̄ prc̄ de
ip̄o abst̄a, Ad 2ᵐ dicū q̄ tāa defcūs aliq̄ pt ēē dupl̄r vno°
ex p̄pa intēcōe sic tū a° abstrahēdo lucē cāt tenebras
3ᶜ mō nō oꝫ q̄ sit tāa defcīua i° q̄ cāt p̄ defcm̄ defcūs
sit aūt deꝰ pt ēē aliq̄ defcūs tāa ul̄ cōseruacōis ul̄ ob
duracōis ul̄ adnichilacōis si uellet/ Alio° a° ē tāa defcūs
pt° intencōm ⁊c̄ ꝑ oꝫ q̄ tāa defcūs sit defcīua q̄r ex de
fectu agentꝭ ē q̄ nō inducat pfcōm i suo effcū ⁊c̄ d°
nullo° pt ēē tāa defcūs s̄ tendenti i nō ēē //

3ᵐ D 3ᵐ sic pcē· vr̄ q̄ deꝰ nō possit id qd̄ i nichilū re
dactū ēst idē nūo repare, D° cūi phc̄ i v° de gnōe
q̄ ea quoꝝ sba corꝑpit̄ nō reitant̄ eadē nūo, ꝫ corꝑ que
nichilū redigūr sba corꝑpit̄ g° eadē nūo reitari nō pñt
Oꝫ q̄ ē q̄ Augꝰ dt̄ x° de ci· Si ca° huma ōmibꝫ pelliꝫ mōis
ut nulla eꝰ materies i ullis latibꝫ remāsissꝫ Sꝫ si uellet
eā reparet ōmips ꝫ ra° ma reuenire de re corꝑpta q̄
corꝑpit̄ ⁊ i nl̄m redigit̄, g° deꝰ id quod ē i nl̄m redactū
pt idē nūo repare, p̄ū dīnia ē tāa nūl sic dans dt̄, ꝫ n̄ᵐ
nō facit aliq̄ddīuam q̄r nō ent nō sūt ꝑpēs neqꝫ dīe
ꝯ phm̄ g° id qd̄ repar̄ a deo pt ēē nūu ⁊ idē nūo q̄nis
i nichilū fuit redactū, Ꝛp° dicū q̄ i hꝭ q° i nl̄m redigi
pñt ē qd̄ dīa attēdēda, Qdā cūi s° quoꝝ vnitas i
sui rōe hꝫ duracōis cōtinuitꝫ sicut pꝫ i motu ⁊ tempe
⁊ io intcrupcō talīū derꝫ cōīna̅ vnit̄ coꝝ ꝫ n̄ᵐ ea nō
que cōdicōm implicat nō cōtmerꝫ sub nūo deo posln
q̄ defiūt a rōe ent ⁊ io si hꝰ i n̄ᵐ rediga̅ deꝰ ea nō
pt eadē nūo repare hꝫ eē eēt face cōīdcōna simꝫ ēē vā
puta si motꝰ intrruptꝰ eēt vnꝰ, Alia uo s° quoꝝ vnitas
nō hꝫ i sui rōe cōtinuitē duracōis sic vnitas rēꝝ pma
nēnciū ul̄ p actuꝫ nāis coꝝ ēē ꝑm ē motū, sicut cūi ⁊
mēsurā̅ hꝰ tpe ⁊ coꝝ ēē ē vnit̄ ⁊ cōtīn ꝫ vnitē ⁊ cōtinuitē
tpis, ⁊ q̄r naturalē agēs nō pt ista pducē sine motu
inde ē q̄ nāle agēs nō pt hꝰ repare eadē nūo si i n̄ᵐ
redacta fuīt s°a eaꝝ corꝑpta, Sꝫ deꝰ pt repare hꝰ
sine motu q̄r i eiꝰ ptāte ē q̄ pducat effcūs sine cāis mediis
⁊ io pt ea eadē nūo repare ēcī si i n̄ᵐ cōrꝑpta fuīt, vnde
pꝫ respō ad p̄m ⁊ ad 2ᵐ, Ad 3ᵐ dicū q̄ nlꝫ nō ē pura aiq
ent ꝫ phc̄ q̄ a° redūta̅ i n̄ᵐ intrrupī cōtinua° eēndi
que ptinet ad vnitē motꝰ ⁊ coꝝ q̄ cōtinuāt̄ ad motū,

D einꝫ quesitū ē de psōalibꝫ q̄ ptinet ad psōm filij p°
q̄ntū ad nōm dīna, 2° q̄ntū ad nām assūpta. Circa p̄m
quesita s° duo p° vtꝝ pr̄ eodē vbo dicat se ⁊ cāturā, 2°
vtꝝ filiꝰ sua filiacōe distinguat̄ a sp̄u sancto //

Ad p^m sic p^ce^{d}ra q^d p^r nō eod ūbo dicat se ⁊ cr̄atura
Dicit eni se soli p^ri ut Aug^{us} d^t vij de tri^n, s^z dicit
creatura^{m} d^t toti tri^{ti}. Ca eni q^a importat rc̄tū ad cr̄atā^z
toti tri^{ti} q^uenuit, ut p^z p dyo^m ij^o ca de di no, g^o p^r
nō eod ūbo d^t se ⁊ cr̄aturam, q^r cr̄atura p̄cedit a deo p mo^m
uolu^{ntis}, filiq^s at q^ui ē ūbū quo p^r d^t seyp^m p^cedit a deo
p mo^m nāe, ez^a ut hylari^q d^t i li. de synod^{is} co^mib^z cr̄atis
s^bstam uota^b di attribuit, filio at dei nāi d^t natitas
g^o nō ē eod ūbū quo p^r d^t seyp^m ⁊ q^o d^t cr̄atura. R^no d^{cdu}
q^d sic Aug^{us} j^t de tri^n d^t ūbū d^d reputa^r aliq^{d} p ūbū
nr̄i ment^{is} q^d n^t a^d ē q^m q̄da acceptō actual^{is} nr̄e noti^e.
Cu eni id q^d scimq^s actu cōsid^{a} cōcipimq^s h^c ūbū nr̄i ment^{is}
est ⁊ h^c ē q^{d} ūbo exte^{rio}^l signq^s, s^z q^a nos nō totū id q^d
h^itu scimq^s actu mete cōcipimq^s, s^z de vno ml^{ti} moue^{m}
ad a^d. inde ē q^d i nob nō ē vnū so^m ūbū mētale s^z mlta
quo^z ūn^m adequat nr̄am sciā^m, s^z deq^s q^d q^d scit actu m^t
⁊ id i mete eiq^s nō succedit ūbū ūbo. Et sicut eadē scīa
scit se ⁊ oīa alia ita ⁊ eod ūbo exp^{mit} seyp^m ⁊ oīa a^a
h^c ē ex q^{d} ūbū p^fcm̄, ut Aug^{us} j^o eod li. d^t. Si a^d ing
est i eiq^s ūbo q^d i scīa, tot, q^d q^d p^r scit totū vnico ūbo
suo d^t ⁊ c. ne^{ce} est ergo id sit ūbū quo d^t seyp^m ⁊ quo d^t cr̄a
turā. Ad s^m g^o d^{cdu} q^d dicē si ppē sum^a solq^s p^r d^t q^r
solq^s p^r g^nat ūbū. S^z tū ūbo exp^{mit} q^{d}q^{d} cō tri^tas scit
q^r tu^n p^{so}n^{as} vna ē scīa, ⁊ ex hac vōe ūbū importat
rc̄tū ad cr̄atā^m, nichil^m ē exp^{ssio} quedā scīe q^{ua} p^r h^t
qua de alijs p^{so}n^{is} ⁊ cr̄atis. Ad 3^m d^{cdu} q^d a^d est ūbū
⁊ d^{cq} d^r ūbo. S^z ō ūbū ūbo, q^d ē lapis s^z res que nō ē ūbū
s^z torq^s, vt^r il^r phi^{ci} cr̄aturā p^cedē ex deo p mo^m vol^{tis}
ūbū qu^t quo d^r cr̄atā p mo^m nāe ⁊.

Ad 4^m sic p^cedi^r. Vi^r q^d filiq^s distingua^r filiac^oe a sp^u
s^co. Eo eni nō a^o cōstituit^r ⁊ ab a^o distinguit^r.
s^z ipsa filiq^s cōstituit^r filiac^oe q^a ē p^{p}etas p^{so}nalis cōsti^{ui}^b
p^{so}nā filij, g^o filiac^oe distinguit^r a sp^u s^co. Sz q^d ē q^d h^{oc} q^{d} i
h^c d^t q^d sola rela^o i diuinis multi^{pli}cat tri^{ta}te^{m}. Et Aug^{us} d^t i li^{o}
de p^cessiōe sp^c s^ci q^d ibi so^m distinguu^r p^{so}ne diuine ubi
occurrit relōnis oppo^o. S^z filiq^s nō oppo^r relatiue sp^ui s^co
filiac^oe s^z so^m p^{at}ri, g^o filiq^s nō distinguit^r filiac^oe a sp^u
s^co, s^z so^m a p^re. R^no d^{cdu} q^d h^c mō se h^nt p^{p}etates p^{so}nales
i diuinis ad distinct^om p^{so}n^{as}, sic se h^nt i reb^z nālib^z for^e s^ba
les ad distinguend^m sp^es suas, s^z t^m q^d a cr̄atur^is exp^{li} ad
diū assūpta nō oīo similia st̄. In reb^z at nālib^z distinguu^r
a^d p formā suā ab a^o dup^r, vno^o s^z du^{ra}tam oppo^{oe} forme
ad formā, ⁊ h^c mō distinguit^r vnaquq^z res nāl ab oīb^z sp^{e}b^z

sui generis que habent formas oppositas sed quod contrarie dividitur oppositis
differentiis sicut saphirus distinguitur sua forma ab omnibus aliis
formis vel speciebus lapidum. Aliquo modo diversis naturalibus per suam formam tamen per
habere et non habere et hoc modo quod habet formam naturalem distinguitur ab omnibus
non habentibus formam illam sicut saphirus per suam formam naturalem differt
non solum ab aliis generibus lapidum sed a speciebus animalium et plantarum.
Sic igitur dicendum est quod filius sua filiatione distinguitur quidem a patre secundum op-
positionem relativam filiationis ad paternitatem, sed a spiritu sancto distinguitur
filiatione per hoc quod spiritus sanctus non habet filiationem quam filius habet. Et per
hoc patet responsio ad obiecta.

8u Deinde cum quesitum est de filio quantum ad naturam assumptam et circa hoc
quesitum est utrum sit unum numero corpus Christi appensum cruci
et iacens in sepulcro et videtur quod non quia que differunt specie differunt numero
sed corpus Christi appensum cruci et iacens in sepulcro differunt specie eo modo
quo mortuum et vivum differunt specie, ergo non est unum et idem numero.
Sed contra quecumque sunt unum et idem supposito vel ypostasi sunt unum et idem
numero sed corpus Christi iacens in sepulcro et appensum cruci est idem et unum
supposito sive ypostasi quia ypostasis verbi dei numquam separata est
ab eius corpore ergo corpus Christi est unum et idem numero appensum cruci
et iacens in sepulcro. Respondeo dicendum quod circa hoc cavende sunt due dap-
nate hereses quarum una est arrianorum qui cum ponerent verbum
animam non habuisse sed verbum corporis loco anime unitum per quod possent
quod verbum separatum est in morte a corpore sit manifeste patet quadam similitudine
arrianorum contra quem Augustinus disputat. Alia vero est heresis ga-
banitorum que fuit in sexta synodo dampnata qui cum ponerent
unam naturam compositam ex divinitate et humanitate posuerunt illam naturam
semper incorruptibilem et ita posuerunt corpus Christi incorruptum non solum
corruptione putrefactionis. Sed fides catholica tenet secundum id quod pro-
vis dabis sanctum tuum videre corruptionem, sed in corruptione que pertinet
ad rationem mortis quod est impium quod patet per damascenum in multis. Sic igitur
excludendum primam heresim oportet nos ponere (?) suppositi
in corpore Christi appenso cruci et posito in sepulcro. Ad excludendum vero
secundam heresim oportet nos ponere veram differentiam mortis et vite quia prima
unitas maior fuit quam secunda diversitas. Dicendum est quod est idem numero corpus Christi
appensum cruci et iacens in sepulcro. Ad primum ergo dicendum quod ratio illa
non tenet in corpore Christi propter unitatem ypostasis.

9u Deinde cum quesitum est de rebus humanis et primo de gratia secundo de gratia sa- 1
cramentis tertio de actibus humanis. Circa primum quesitum est utrum deus
per se faciat novam gratiam et videtur quod non quia Augustinus cum vult (?) gratiam ad lu-
cem comparat infusionem gratie illuminationi. Sic enim aer presente lumine
fit lucidus sed sic quod si factus esset non fieret et sic absente lumine lucidus non

manet

Sic homo deo se presente illuminatur. absente autem quotidie tenebratur a quo non locorum intervallo sed voluntatis aversione discedit. Sed sol semper facit novum lumen in aere ergo deus semper facit novam gratiam in anima. Sed quanto nobilioris causae nobilius est esse. Sed gratia nobilissima causata est quia est perfectio nature rationalis causate ergo eius esse est nobilissimum. Non ergo datur semel in momento et ita non semper deus facit novam gratiam. Respondeo dicendum quod duplex est actio. quedam que fit cum motu et talis actio semper est cum aliqua innovatione quia semper in motu aliquid fit et aliquid desinit esse inquantum accedit ad terminum et recedit a termino, et propter hoc philosophus dicit in vi° physicorum quod in omni motu est quoddam fieri et corrumpi. Alia autem actio est que est sine motu per simplicem communicationem forme inquantum scilicet agens suam similitudinem imprimit recipienti disposito et talis actio in primo quando est cum innovatione sicut de novo acquiritur forma in subiecto. sed continuatio ipsius actionis sicut non habet motum adiunctum sed simplicem influxum sine quantitate ita etiam non habet innovationem et hoc modo causatur gratia a deo in anima. Verum dicendum quod quamdiu gratia durat in anima deus in anima operatur causans eam non tamen quod faciat semper novam gratiam et quod singulis momentis ex nobis corrumpatur sed quia eandem gratiam quam semel infundit semper operatur in anima servans ipsam. quod semper difficile est ad intelligendum non valentibus abstrahere considerationem suam ab actionibus que sunt cum motu in quibus semper aliquid innovatur ut dictum est. Ad primum ergo dicendum quod lumen semper fit in aere quia semper a calore solis illuminantis conservatur non quod semper fiat aliud et aliud lumen.

Deinde quesitum est de sacramentis et primo de sacramento penitencie. Utrum per absolucionem sacerdotis remittatur culpa, 2° de sacramento matrimonii Utrum vir possit accipere crucem si timeatur de incontinentia uxoris non valentis virum sequi.

Ad primum sic proceditur. videtur quod per absolucionem sacerdotis culpa re- 1°
mittatur. Dicit enim hugo de sancto victore in libro de sacramentis quod sententiam petri sequitur sententia celi. sed sententia celi est de remissione culpe. ergo remissio culpe sequitur per sententiam petri que est sacerdotis absolventis. Preterea sacramenta sunt medicina contra peccata. sed per medicinam sanatur infirmitas vel egritudo. ergo egritudo vel infirmitas peccati sanatur per sacramentum penitencie quod consumatur in hoc quod sacerdos dicit. Ego absolvo te sicut sacramentum baptismi in hoc quod dicit. Ego te baptizo. ergo per absolucionem sacerdotis dimittitur culpa. Sed contra est quia per solam contricionem dimittitur peccatum sicut in psalmo. Confitebor adversum me iniustitias meas domino et tu remisisti impietatem peccati mei. Sed contricio precedit absolucionem sacerdotis quia sacerdos non debet aliquem absolvere nisi estimet eum contritum. ergo remissio culpe precedit absolucionem sacerdotis non ergo per absolucionem sacerdotis culpa remittitur. Respondeo dicendum quod sacramenta dupliciter operantur. Uno modo secundum quod exhibentur in actu. Alio modo secundum quod habentur in voto et hoc ideo quia sacramenta operantur ut instrumenta divine misericordie
iustificationis

dei aut e respicere ad hominis cor sicut id. j. Reg. xvi. homines vident ea
que apparent. deus autem intuetur cor. Et ideo quamvis res naturales non
agunt nisi presencialiter adhibite, sacramenta tamen agunt et sic quod sunt in voto.
sed plenius sacramentalem effectum inducunt quando actu exhibentur. sic patet in
baptismo, nam cathecuminus si sit adultus et habeat baptismum in voto
iam consecutus est effectum baptismi quantum ad emundacionem a peccato et con-
secucionem gracie quod est precipuus effectus. deinde quando actu baptismum accipit
suscipit caracterem et remissionem totius pene. Si quis tamen esset
qui non prius haberet baptismum in voto quando actu baptizaretur sicut patet
patet in pueris simul recipit per baptismum graciam remittentem culpam et
omnem alium sacramenti effectum et hoc contingeret in adulto si simul cum
baptizaretur votum baptismi inciperet, et idem est et in sacramento penitencie quod
consummatur in dispensacione ministri absolventis. Cum enim aliquis actu
absolvitur consequitur plenarie sacramenti effectum sed si antequam absolvatur
habeat sacramentum in voto scilicet quia proponit se subicere clavibus ecclesie iam
virtus clavium operatur in ipso et consequitur remissionem culpe. sicut tamen in
ipsa absolucione incipit conteri et claves ecclesie haberet in voto in
ipsa absolucione sacerdotis culpa ei dimittitur per graciam que
infunditur in hoc sacramento sicut et in aliis sacramentis nove legis. vnde quamvis quando
quod aliqui non perfecte contriti virtute clavium graciam contricionis consequun-
tur dummodo non ponant obicem spiritui sancto. Et idem est in aliis sacramentis nove
legis in quibus gracia confertur. Videtur tamen esse differencia inter baptismum et penitenciam
propter hoc quod sacramentum penitencie non exhibetur adultis in quibus ut plurimum
contricio precedit tempore confessionem et absolucionem, baptismus autem multociens
confertur pueris in quibus votum baptismi non precedit, Omnino autem
simile apparet si et baptismus exhibetur adultis, Ad primum ergo dicendum quod
verbum hugonis non est sic intelligendum quod sentencia petri in sacerdote ab-
solvente precedat tempore sentenciam celi id est dei remittentis culpam
sed quod in sentencia petri apparebat sentencia dei, Ad xij dicendum quod medicina
sacramentalis operatur non solum actu adhibita sed et in proposito existens
et ideo quandoque sanacio vulnerum precedit sacramentalem absolucionem,
Ad xiij dicendum quod nunquam potest esse vera contricio sine voto clavium ecclesie
quantumcumque sit dolor de peccato preterito et propositum abstinendi in futurum
ut ideo in contricione culpa remittatur.

xi Ad xij sic proceditur. videtur quod vir possit accipere crucem ad subsidium
terre sancte nolente uxore si de eius incontinencia timeatur. Non
enim debet homo permittere propriam salutem pro salute aliena, sed homo procurat
salutem propriam per hoc quod crucem signatur quibus plenam remissionem peccatorum
ergo non debet hoc permittere ut provideat saluti uxoris, Sed contra est quod
augustinus dicit Si abstineas sine voluntate uxoris tribuis ei fornic-
acionis licenciam et peccatum illius tue imputabitur abstinencie, Sed
accipiendo crucem impeditur a reddicione debiti ergo videtur quod peccatum uxoris

si nō cōtineat imputabi^r uiro, R^ū^o dicendum q^d ea que s^t^d uoti, nō s^t
permittenda p^r ea que s^t p^{ri}e uol^{tatis}, vn^de et dn̄s ad xv reprehen^dit
phariseos qui docebant p^{ro}mittere mādatū de honorādo parentes
ut aliq^{uid} uolūtarie oblatum deo offerrent, ex uoti a^t uiro
imminet ut gerat curā uxoris q^r caput mulieris est uir
ut d^r .j. ad Cor^{inthios} xj. S^z q^d accipiat crucē ad tutelā
subiacet p^{ri}e uolūt^{ati} vn̄ si uxor sit t^alis que sequi nō posset
p^r aliq^{uod} licitū impedimētū et de cuius incōtinēcia timea^tur
nō ē ei cōsulendum ut accipiat crucē et dimittat uxorē,
Secus a^t est si uxor cōtinere uolūtarie p^{ro}poat uel uelit uel poss^{it}
sequi uirū suū, Ad p^{ri}m^{um} g^o d^{icendu}m q^d h^c ē ad salutē p^{ro}p^{ri}ā uiri
p^{er}tinet ut gerat curā de salute uxoris quia uiri regimini
c^{om}mittit^ur.

Deinde quesitū est de actibus humanis, et p^o de actibus p^{er}tinentibus ad prelatos, 2° de actibus qui
put p^{er}tinere ad omēs p^{er}tinet a^t ad prelatos p^{re}cipue dispensare
t p^{re}cepto excōicare rebellātes precept^{is} et bn̄fi^a cōferre, q^{ue}re,
vn̄ c^{ir}ca p^{ri}m^{um} querunt^ur iiij^{or}, p^o de obia c^{ir}ca p^{re}cepta prelatorum,
vtrū s^{ci}l^{icet} religiosus teneat^ur obedire prelato suo p^{re}cipienti ei i^n v^{ir}tute
obie q^d reuelet ei c^{ri}mē fr̄is occultū, 2° c^{ir}ca dispensacōnē
vtrū p^{ro}p^{ri}a possit dispensare i^n bigamia, 3° c^{ir}ca excōicacōnē
vtrū a^{li}q^{ui}s teneat^ur uitare excōicatos illos de quorum excōicac^{i}o^{n}e
et in^{ter} p^{er}itos ē diu^{er}sa s^{ente}n^{ti}a quibusdā dicentibus eos excōicatos eē
et aliis nō eē, 4° c^{ir}ca collacōnē bn̄ficiorum vtrum prelatus cōciliare
possit dare bn̄ficiū cōsanguineo suo ydoneo existenti si q^{ui}s facilit^{er}
occurrit ei magis ydoneus.

Ad p^{ri}m^{um} sic p^{ro}cedit^{ur} vr^{ur} q^d subditus nō teneat^ur obedire prelato p^{re}ci-
pienti reuelacōnē c^{ri}minis occulti, nullus enim tene^tur obedire ali^{cui}
i^n h^{oc} q^d nō subdit^{ur} eius iudicio, s^{ed} occulta nō subdunt^{ur} iudicio hūano
s^{ed} soli iudicio diuino g^o c^{ir}ca eorum reuelacōnē nullus tene^tur obedire
prelato p^{re}cipienti, S^z c^{ontr}a ē q^d prelatus i^n capitulo religiosorum p^{otes}t
p^{re}cipere et de quo iudex secularis uel eccl^{es}iasticus p^{otes}t exigere iura^{men}tū
ab aliquo ut reuelet id quod scit de aliq^{uo} occulto ut d^{icitu}r i^n
quadā decretali de purgacōibus, g^o p^{er} eād^{em} rōne prelatus i^n capitulo
p^{otes}t religiosis p^{re}cipere i^n v^{ir}tute obie ut dicat ei si quid scit de
aliq^{uo} c^{ri}mine occulto, R^ū^o d^{icendu}m q^d peccatum dupl^r p^{otes}t eē occultum
vno^o simpl^r ita q^d ad multorum noticiā nō p^{er}uenit, et tale
peccatum occultū nocet soli facienti et iō qui tale peccatum occultū
fr̄is scit soli h^{ic} d^z intendere ut fr̄is p^{ro}curet salutē p^{ro}uenire
vn̄ institutus ē sic a dn̄o ordo correccōis fr̄nalis ut p^o quis
corripiat a^{li}q^{ue}m fr̄em occulte p^{re}ter eum int^{er} se et ip^{su}m solum p^{ro}ind^e
adhibeat duos uel tres testes et tunc tandē si nō corrigat^{ur} dicat
eccl^{es}ie q^o que ordinē si prelatus p^{re}cipiat ut peccatum fr̄is occultū ei
dicat^ur

xij

Non est obediendum et ipse peccat percipiendo contra quia deo magis quam hominibus obedire. Si autem peccatum fratris non sit a deo occultum quin et per aliquas suspiciones in multorum noticiam pervenerat, unde multorum scandalum oriatur, iam peccatum non solum nocet illi sed multis, et quia bonum multitudinis prefertur bono unius, ideo prelatus debet discretionem videre de facto ut scandalum sedat multitudinis vel per penam peccantis vel per excommunicationem, et ideo in tali casu potest precipere scienti crimen fratris quod manifestet et ille tunc propter hoc prelato obedire. Sic enim cum non sit omnino occultum crimen pertinet ad iudicium prelati, et in hoc casu loquitur decretalis non autem in primo, unde patet responsio ad obiecta.

B Ad xiii sic proceditur. Videtur quod papa non possit dispensare in bigamie irregularitate. Non enim potest ab homine dispensari in hiis que sunt divinitus instituta, ut habetur distinctione [illegible] de dispensatione et precepto. Sed doctrina apostoli in qua continetur quod bigamus non promoveatur, ut patet i ad Thimotheum iii et Tit. i, est divinitus promulgata secundum illud apostoli ii ad Thimotheum ultimo: An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus. Ergo papa non potest cum bigamis dispensare. Sed contra est quod in decretis dis. l. dicitur quod papa cum quodam bigamo dispensavit. Respondeo dicendum quod papa habet plenitudinem potestatis in ecclesia ita quod quecumque sunt instituta per ecclesiam vel ecclesie prelatos sunt dispensabilia a papa, hec enim sunt que dicuntur esse iuris humani vel positivi, circa ea vero que sunt iuris divini vel iuris naturalis dispensare non potest quia ista habent efficaciam ex institutione divina. Ius autem divinum est quod pertinet ad legem novam vel veterem. Sed hoc est differentia inter legem utramque quia lex vetus determinabat multa tam in preceptis cerimonialibus pertinentibus ad cultum dei quam etiam in preceptis iudicialibus pertinentibus ad iusticiam inter homines conservandam. Sed lex nova que est lex libertatis pluribus huiusmodi determinationibus non habet sed est contenta preceptis moralibus naturalis legis et articulis fidei et sacramentis gratie, unde et dicitur lex fidei et lex gratie propter determinationem articulorum fidei et efficaciam sacramentorum. Cetera vero que pertinent ad determinationem humanorum iudiciorum vel ad determinationem divini cultus libere permisit Christus qui est nove legislator prelatis ecclesie et principibus christianorum populorum determinanda, unde omnes huiusmodi determinationes pertinent ad ius humanum in quo papa potest dispensare. In hiis solis vero que sunt de lege nature et articulis fidei et sacramentis nove legis dispensare non potest, hoc enim esset posse contra veritatem. Manifestum est autem quod bigamus non promoveri neque est de lege nature neque pertinet ad articulos fidei neque est de necessitate sacramenti quod patet ex hoc quia si bigamus ordinem receperit ordinis sacramentum, sed hoc pertinet ad quandam determinationem divini cultus, unde et hoc papa potest dispensare, sed dispensare non debet nisi ex magna et evidenti causa. Sic et posset dispensare circa hoc quod nec

sacerdos

nō induitꝰ uestib₃ sacris cōsecrauit corpꝰ xpī. Et eadē rōe est de
omnib₃ aliis hiis que ex institucōe hūa procedunt, ideo pro
gᵒ dicēdū q apostolꝰ dicit dupl' i doctrina sua aliqua posuit. quedā
quidē sicut promulgās ius diuinū sicut illud quod hr̄ gal.
v. Si circumcidimini xpc uos nichil pdest, et multa alia hiis, et in hiis
papa nō pt dispensare, quedā uō sic ppā auctē aliq stā
tuens. Nam ipse dicit. j ad Cor. xj. Cetera cū venero dispōnam
Et item xvj. mādauit ut collecte q̄ fiunt in scōs p vnā
sabbati fiat, q nō ptinet ad ius diuinū, Et simil' e q dicit
de bigamo nō pmouēdo nō ē iuris diuini s₃ institutōis auctoris
humane diuinitꝰ homini concesse,

Ad xiij sic pcedit. vr̄ q ñ deceant uitari illi excōicati circa
quoꝝ excōicacōem sapientes cōtraria opinantur, q s₃
iuris. epūs nō pt auferre bñficiū quod clerico cōcessit sine
culpa. s₃ nō minꝰ debet cōmunio fidelium cuilib₃ fideli quā bñficium
clerico ab epō collatū. ergo nec cōmunio fidelium ē alicui subtrahē
da sine culpa, Sed quā dubitatur an ta subsit. propter q̄ dicit
esse animus boni viri ad interpretandū in meliorē ptem, ergo ex quo
dubitatur de excōicacōe aliquoꝝ magis debet alius stare p hoc
q nō sint excōicati et ita nō debet eos uitare. Sed cōtra est q
si alius pcussus in bello moriatur si ignorat quis cū pcusserit
propter dubiū quilib₃ qui fuit in bello irregularis hr̄ s₃ iura,
ergo a simili uidetur q ex quo dubiū ē de aliquibus an sint ex
cōicati q pp̄ maiorē cautelā sunt uitandi, Rñdeo q dubitaō
de excōicacōe aliquoꝝ qñ pcedit sentēciā iudicis ad se
si pcedit. puta cū nondū ē declaratū p iudicem cōsiliū aliquos
esse excōicatos nō sunt uitandi quousq cōtra iudicio terminetur
In hoc enim casu vñ ē q in meliorē ptē interptand dēmꝰ vnī
deutro. dicit. Si difficile et ambiguū aput te iudiciū esse p
spexeris et iudicium intra portas tuas uideris uerba variari
uenies ad sacerdotes et ad iudicē quos tu abieis et facies
quodcumq dixerint, Sed si ambiguū oriatur post cōcordē
iudicum determinacōem magis astandū ē sentēcie iudicū duplici
rōe, primo quidē q iudices sollicite discucientes negocium
ploniꝰ pñt pcipe uitatē et si sint minꝰ periti quā alii qui
pfuncto*re cōsultū ēet ex ordinare, 2ᵒ q esset in magnū
nocumentū utilitatis cōmunis statꝰ hominū si sentencie nō astareņt.
s₃ quilib₃ p suo libitu uellet sine calumpnia ingerere q sic
litigia essent interminabilia et ideo in tali casu magis ē astandū
sentencie iudicum ñ forte sit p appellacōem suspensa. Et p hoc
patet rñsio ad obiecta

Ad xiiij sic pcedit. vr̄ q platꝰ ecclie nō possit curā cōmittere
suo cōsanguineo cōmunis ydoneo post posito meliori, pr̄ enim

xiij

xiiij

sue filie querit sponsum quem magis putat ydoneum, et sponsa sue sponse
querit fidelissimam custodem pro posse. Sed maior prelatus ad ecclesiam
sibi subiectam comparatur vel sicut pater ad filiam, vel sicut sponsus ad spo-
sam. Ergo debet ei de persona ydonea providere quam melius potest. Iohannes
evangelista magis fuit ydoneus et tamen consanguineus christi erat secundum carnem
et tamen pretulit ei petrum in regimine ecclesie. Ergo et prelatus si habeat con-
sanguineum eque ydoneum non debet ei providere in ecclesia magis quam filio
eque ydoneo, multo minus si sit minus ydoneus. Sed contra est quia secundum
ordinem caritatis homo plus debet diligere sibi magis coniunctos.
Sed hiis quos magis ex caritate diligimus et magis debemus
providere unde corporum nutrimentum consistat. Cum igitur ex bona dispensatione
ecclesie consistat nutrimentum bonum administrantibus, videtur quod prelatus magis de-
beat suis quam extraneis providere et si sint minus ydonei. Solutio. Dicendum
quod aliud est dicere de consanguineo prelati eque ydoneo et aliud de minus
ydoneo. Si enim sit eque ydoneus potest prelatus suum consanguineum
preferre nisi forte ex hoc scandalum oriatur vel aliqui ex inde
malum exemplum accipiant ut probabiliter suum possit, quia alii prelati
hoc exemplo inducti ad dandum suis consanguineis etiam minus dignis
et hoc ideo quia ex quo non decipit utilitatem ecclesie cum eque ydoneo providetur
licet sua hoc provisione et amor naturalis satisfaciat qui non est contra
caritatem, sed magis caritate informatur. Et hoc significatur genesis 47 ubi pharao
dixit ad ioseph de fratribus suis: Si nosti in eis viros in-
dustrios constitue eos magistros pecorum meorum. Si vero sit
minus ydoneus consanguineus prelati non debet eum preficere ad curam ec-
clesie proposito meliori duplici ratione. Primo quidem quia hoc videtur esse con-
tra fidelitatem quam in bono dispensatore dominus requirit. Non enim facit
fideliter negotium alicuius domini qui posset rem eius meliorare
si hoc pretermittet ut suis consanguineis satisfaciat. Secundo quia hoc
videtur ad personarum acceptionem pertinere que consistit in hoc quod aliquis acci-
pit propter aliquam conditionem persone que non facit ad negotium sicut si
aliquis daret summam pro aliquo quia dives est et non iustitiam habet
que est conditio faciens ad negotium. Esse autem consanguineum
non est aliqua conditio pertinens ad curam ecclesie que non obtinetur
iure consanguineitatis sed divino munere. Est autem conditio faciens
ad negotium circa dispensationem patrimonii bonorum. Unde si episcopus
patrimonialibus bonis magis provideat suo consanguineo minus
ydoneo non est acceptio personarum. Sed si rebus consanguineis
ei provideat in patrimonio crucifixi non caret vitio personarum acceptionis.
De qua augustinus dicit in epistola quadam de hiis dispensationibus exponens illud
beati Iacobi 2o Nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri ihesu christi.
Iosue et dicitur ut habetur ... qui ex alia tribu a moyse
eligitur ut fieret principatum in populo non sanguini defendendum sed
vite. Sit nunc ceterum plurimos habet rei beneficio facie

ut non querat eos in ecclesia voluptuose eligere quos plus cognoscat
ecclesie prodesse sed quos vel ipsi amant vel quorum sunt obsequijs
Deinde quesitum est de actibus qui pertinent ad omnes || delimiti
homines pertinentes. Et primo de actibus pertinentibus ad vim intellectivam
2o de actibus pertinentibus ad vim appetitivam. Circa primum quesita sunt
tria. Primo utrum aliquis possit sine peccato appetere scientias magicas.
2o utrum contingentialiter quod semel est verum sit semper verum. 3o utrum magistri
determinando questiones theologicas magis debeant uti rationibus vel auctoritatibus.
Ad primum sic proceditur. Videtur quod homo sine peccato possit appetere scire ·16·
scientias magicas. Non enim est peccatum appetere id per quod perficitur intellectus
hominis in optimo, quia verum est bonum intellectus ut dicitur in 6 ethicorum. Scientia
autem incantationum est. Ergo homo potest licite appetere scire qualemcumque scientiam, et ita
scientias magicas. Sed contra prohibitum non
sine peccato potest homo appetere scientias magicas. Sed contra prohibitum non
est de illicito, sed scientie magice sunt prohibite. Ergo illicitum est appetere
eas scire. Responsio. Dicendum quod actus humanus potest dici bonus dupliciter. Uno modo
ex genere, alio modo ex circumstantia. Ex genere quidem dicitur esse actus bonus
eo quod actus cadit super debitam materiam; debita autem materia appetitus
est bonum. Verum appetere quodcumque bonum est bonum in genere. Omnis autem
scientia sive quecumque cognitio bonum aliquid est, alioquin deus cui nichil
mali inest non haberet omnem scientiam tam bonorum quam malorum.
Verum appetere quamcumque scientiam vel notitiam quarumcumque rerum sive
bonarum vel malarum est bonum in genere. Sed tamen secundum diversas circumstantias
additas potest esse bonum vel malum, et precipue hec diversificatur secundum
intentionem finis. Nam si aliquis appetat scire scientias magicas ut
eis utatur est malum. Si autem appetat eas scire ut eas confutet
et reprobet sic est bonum et licitum. Similiter et ex conditione persone potest
hec diversificari vel et ex modo appetendi. Si enim aliquis appetat
scire huiusmodi scientias ut earum notitia preferat aliis utilioribus, vel
inordinatus est appetitus, et similiter si sit talis persona ad quam non pertineat utilitatibus
hec scire inordinate hoc appetit. Ad primum ergo dicendum quod omnis scientia
potest intelligi in aliquo suo bono quia omne verum est quoddam bonum
intellectus, sed non omnis scientia potest intelligi in suo optimo sed illa sola que est
circa prima vera intellectus. Nec etiam verum est quod magice artes sint scientie sed potius
sunt quedam fallacie demonum. Ad secundum dicendum quod huiusmodi artes sunt prohibite
quantum ad suum usum. Si vero prohibeatur alicui et earum stu-
dium propter periculum inducendi tunc esset malum quia prohibitum.
Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non oportet contingentialiter quod semel est verum semper fu- ·17·
turum esse verum, sed enim hoc esset verum in aliis contingentibus
pari ratione hoc esset verum in contingentibus de futuro, sed in istis non est verum
contra ut dicit philosophus in 1o de interpretatione de questione futurum quis incedens non
incedet. Ergo non oportet contingentialiter quod semel est verum semper esse futurum verum.
Preterea si partes sunt eedem et totum est idem, sed partes enuntiationis sunt predicatum et subiectum
et compositio. Ergo idem est enuntiatio existente eodem subiecto et predicato et compositione. Sed talis existente

eadem enunciabile contingit quod sit quandoque verum et quandoque falsum sicut hec enunciabile
sor sedet est verum eo sedente et falsum est eo non sedente, sed ideo philosophus in predicamentis
Hoc eo quod res est vel non est oratio est vera vel falsa. ergo enunciabile quod semel est verum
non propter hoc semper est verum. Sed quod ista enunciabilia sortem currere et sortem
currisse seu cucurrisse et sor fore cursurum non differunt nisi secundum
diversam consignificationem sed diversa significatio non tollit ydemptitatem
nominis. Idem enim nomen dicitur esse per omnes casus et in singulari et in plurali numero
ergo et predicta tamen enunciabilia sunt unum enunciabile. sed si unum horum semel sit
verum semper oportet quod aliud eorum sit verum. quia si semel est quod sor currit prius erat
verum quod sor curret et postea erit verum quod sor cucurrit, ergo si enunciabile
aliquod semel est verum semper erit verum, Respondeo dicendum quod huiusmodi dubitationibus venit
in hoc consistit ut sciatur utrum sit idem enunciabile quod est de presenti preterito
et futuro Si enim hoc verum sit quod erit quod enunciabile quod semel est verum
semper erit verum, sed forte hec dubitationem aliquam haberet posset circa
enunciabilia de futuro contingenti sed hoc est alterius inquisitionis, Si vero
sunt diversa enunciabilia de presenti preterito et futuro diversimode se habent, Sic est
autem idem enunciabile quod est de presenti qualitercumque res se habebat seu
habeat manifestum est quod idem enunciabile quandoque est verum quandoque falsum sicut quod philosophus
dicit in predicamentis, quia eadem oratio et opinio quandoque est vera quandoque falsa, Ad huius
evidentiam sciendum quod sicut philosophus in periermenias tamquam quedam per ordinem inveniuntur
videlicet voces sunt signa intellectuum, intellectus autem sunt similitudines rerum,
est autem quod unitas nominis significative vel diversitas non dependet
ex unitate vel diversitate rei significate alioquin non esset aliquod nomen
equivocum sed hoc enim si sunt diverse res essent diversa nomina
et non idem nomen Dependet enim unitas vel diversitas significative nominis
sive complexe sive incomplexe ex unitate vel diversitate nominis
vel intellectus quorum utrumque scilicet vox est signum et signatum tamen. Juxta autem
signum et signatum sit res ponit, et nomen vel enunciabile esse aliud diversum
vel propter diversitatem nominis tamen sit est in synonimis in quibus est diversa
vox sed idem signatum oratio, sed et cum diversitate nominis potest esse diversitas in
sive propter diversitatem rei intellecte, sive propter diversitatem modi intelligendi
verum quandoque est diversitas significationis quia sub diversis modis intellectus
una et eadem res et propterea hec apparet in tempore quod per se admiscetur
componi intellectus huiusmodi componentes et dividens ut dicitur in iij de anima,
Et ideo dicendum quod non est idem enunciabile sor sedet et sor sedisse vel sessurum
sessurum esse. sed sor sedet idem est enunciabile quia est eadem vox et idem modus
significandi, et ideo patet quod idem enunciabile potest quandoque esse verum quandoque falsum,
verum duo prima concedimus, Ad 3m dicendum quod diversitas significationis
tollit nominis ydemptitatem in eis quod aliquando sicut philosophus non sunt nomina
sed tamen unum nomen non simpliciter sed inquantum conveniunt in uno accidente
18. Quod 3m sic proceditur videtur quod in genere determinationis // Determinationibus //
questionis theologice magis debeat uti auctoritate quam in qualibet scientia
questiones determinantur per propria principia sicut illius sed prima principia sunt articuli
fidei qui nobis per auctoritatem innotescunt, ergo maxime questiones theologice sunt

determinande p auctes, Sz q est q dr ad thia yo. Vt sit potes
exhortar i doctrina sana z conditates vincide, Sz conditates
nichil veniam votib qm auct. go magf oz determinare
qones p voces qm p auctes. Rndeo dicendum q quilz actus exe
quendus est s q quenit ad suu fine, disputaco aut ad
duplice fine pt ordinari. Quedam enim disputaco ordina
ad removendu dubitacoem an ita sit, z tali disputacoe
theologica maxe utendum e auctibus qs recipiunt illi cu quibus dispu
putas si cu iudeis dispute oz adducere auctes veteris testi,
Si cu manicheis qui veteris testm respuunt oz uti auctibus novi
testi. Si at cu scismaticis qui recipiunt vetus z novum testam
no at doctrina scorum morum sic st greci oz cu eis novi et
veteris testi z illorum doctorum quos recipiunt, z si opus fuit oz
ad eos convincendos ad rones naturales confugere, Quedam vero dis
putaco e magistralis i scolis no ad removendu errores s ad
instruendu auditores ut inducantur ad intellectum veritatis quam intendit
z tunc oz ronibus inniti investigantibus veritatis radicem z facientibus scire
quomodo sit verum quod dr aliogn si mat certificatur quidem auditor
q ita sit s nichil scientie vel intellectus acquiritur s vacuus abscedit.
Et p hec pz responsio ad obiecta.

Deinde quesitum e de rebus ptinentibus ad vim appetitivam, z primo
de bonis. 2o de malis. Circa primum queruntur duo primo utrum aliquis
absq pfecta caritate possit se martirio offerre, 2o utrum minimum pa
ti p xpo sit i precepto.

Ad primum sic proceditur. Vr q aliquis absq caritate pfecta possit se morti
offerre, quia super illud ps. Jo dilexi mandata tua super aurum z
topasion, dicit glo. q minima caritas plus diligit dei legem quam 19
milia auri z argenti. Et eadem rone qm oia tpalia, s id q magis
diligitur exponitur p eo quod magis diligitur ergo z oia tpalia et
z ipsa vita exponi pt p xpo qui ht minimam caritatem, Sz con
si aliquis absq caritate pfecta pt se offerre morti ergo pari rone potest
mortem sustinere absq caritate pfecta, s hoc vr esse fm s id Joh. xv.
maiorem caritatem nemo ht quam ut animam suam ponat quis p amicis,
Si go aliquis absq caritate pfecta no pt se ad mortem offerre. Rndeo
dicendum q i operibus virtutum duo sunt attendenda. s. id quod fit et modus
faciendi. quenit at id fieri quod fit s aliquam pfectam virtutem sed
etiam no solum ab habente parva virtute sic aliquis no habens iusticiam
pt facere aliquod opus iustum, s si attendamus modum faciendi
ille qui no ht virtutem no pt operari sicut ille qui ht nec ille q ht
parvam sicut ille qui ht magnam qui operatur faciliter et prompte z delectabiliter
quod no ita facit ille qui caret virtute vel qui parvam ht, Sic go
dicendum e q hoc opus quod e offerre se morti vel z mortem sufferre pt
facere no solum caritas pfecta s z imperfecta. z q plus e z ille q caret caritate.

sed illud apostoli ad Cor. 13: Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem
non habeam etc. Sed caritas perfecta hoc facit prompte et delectabiliter sicut
patet de Laurentio et Vincentio qui in tormentis hylariter ostenderunt
hoc autem non potest facere caritas imperfecta vel etiam ille qui caritate caret.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad xiii sic proceditur. Videtur quod pati martirium propter Christum non sit in precepto.
Nunquam enim videtur quod homo det sua quam quod proprium corpus ponat. Unde dicitur
Iohannis 10 in eadem: Ego sum pastor bonus. Sed dimittere omnia sua propter
Christum non cadit sub precepto sed sub consilio, ergo et exponere corpus suum
martiriis non cadit sub precepto. Sed contra est quod Augustinus dicit Christum de ci. dei
tunc dampnum est homini. Chrisostomus: si peccaveris nunc dico tibi, mori ne pecces.
Sed illud quod oportet nos facere ne peccemus cadit sub precepto, ergo mori
martirium cadit sub precepto. Respondeo dicendum quod aliquid cadit sub precepto
dupliciter: uno modo absolute, alio modo secundum animi preparationem. Cum enim preceptum impor-
tat rationem debiti, illud absolute cadit sub precepto quod est debitum per se
ad quod per se est preceptum de honore parentum vel de amando deum.
Sed quandoque dicitur quod illud quod fit ad esse debitum non de precessit sed potest occurrere
unde hoc cadit sub precepto non absolute sed secundum preparationem animi ita scilicet ut homo
habeat animum paratum ad faciendum illud quod debitum reddere ex aliqua causa
contingeret. Et hoc modo exponit Augustinus illud domini preceptum quod ponitur Matthei 5:
Si quis percusserit te in una maxilla prebe ei et aliam maxillam
quod dicit scilicet opus esset et hoc exigeret salus alterius homo deberet esse paratus ad
hoc faciendum, et per hunc modum sustinere martirium propter Christum cadit sub precepto
quia scilicet homo deberet habere animum paratum ut prius permitteret se occidi quam
Christum negaret vel mortaliter peccaret. Et etiam relinquere bona temporalia ca-
dit sub precepto quia debet esse paratus animo quod sanius magis permittere
rapinam bonorum suorum quam Christum negare vel mortaliter peccare.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Deinde queritur de malo scilicet de primis motibus. Circa quod queruntur
ista scilicet duo: primo utrum primi motus sensualitatis sint peccata, secundo utrum in
fidelibus sint peccata mortalia.

21. Ad primum sic proceditur. Videtur enim quod primus motus sensualitatis sit peccatum. Dicit enim
[illegible] Sed secundum si sensualitas [illegible] temptatio a carne non potest esse
sine peccato, sed quicumque primus motus est temptatio a carne ergo primus
motus non potest esse sine peccato. Sed contra est quod Ro. 7 super illud Non ergo
regnet peccatum in vestro mortali corpore dicit glossa [illegible] concupiscentiam
quam vitare non potest, sed illud quod non potest vitari non est peccatum, ergo con-
cupiscentia que est primus motus non est peccatum. Respondeo dicendum quod motus importat
inclinationem quandam ad terminum quem quidem inclinatio pertinet ad
appetitum in humanis actibus. Est autem in homine triplex appetitus. Unus
quidam naturalis scilicet quod vis appetitiva pertinet ad animam vegetativam sicut est
vis digestiva et expulsiva et retentiva. Alius appetitus est sensualitatis
qui movetur secundum apprehensionem sensus. Tertius appetitus est intellectivus qui movetur secundum iudicium rationis.
Peccatum autem quod habet rationem culpe de quo nunc loquimur non potest esse sine actu
voluntario.

qui s. e aliqua[r] i ptate pecunis, dcty at appety nalis no subiac
imperio volis sicut nec acty aliaz potez vegetal aie z io i ac
t9 appety no pt consiste culpa sic q ho estimat vl sciat absq
culpa. Et id dom e de aliis hoi. Sz acty appety sensiti subiacet
imperio volis q2 vo pueniens ipm pt vl impedire vl e impedire
z io ta mot9 pt hre roem culpe z si sequat[r] indiciu volis po
tet z ee petm morle sit z motu exteriorz membrorz ipati
a vole. Si at pueniat indiciu volis e quid petm si vertedat
i aliquo illicitu q2 i ptate hois fuit ipm cohibe. est ta ve
male petm z leuissim ut pz p augu. xij de trin z hec dec ping
mot9 peti. Mot9 at superiorz appety i pos quib indiciu volis
iam pt ee petm morle. pu concedimg. Ad 2m dom q co
cupia no pt vitari sic q huj corrupte mot9 surgat q2 du
resistit vni insurgit alig. put ta vitari singli z exche quib
ht ad de vole peti q no heat volum pss peti q e petm morle.

Ad 3m sic pce. Vtq pmi mot9 i infidelib sint peta mor
lia. q2 sic aug. et i li. de gra et li. ar. Eos qui no st i
xpo ihu sic damp. si seruiut concupiscentiis. si no seruiat.
Sz sentire concupiam e hre pmos concupis motu go infideles
qui no st i xpo ihu peccant morle pmos mot9 q2 capito
no debet imps petm morle p quib ho est hre dei z instiaz
si quta scupia reputat q q debitu e quib scupie mot9 pp
quib concupie mot9 e petm morle cone vni qo est q de
bitu ht peti morlis volum. Sz q quato e alior gradu tanto e tag
gnuior. si altior e gradus fidelis q ui infidel. Tu go pmi mot9
fidelium no sint peta morlia multo mag pmi mot9 infidelium.
Aug. dom. q p illi mot9 sit dem e mot9 sensualit, hu voles
deliberatie vole. eadm at va sensualit e z volis i fidelib z i
infidelib. Ad nm de sensualit z volis ptinet q mot9 sensua[te]
qui e absq deliberacoe volis no possit ee petm morle q2 e
q consistit i auscoe a deo. ad que quti no pt ho id p vom
z p quib auso a deo q costituit. petm morle no pt ee id
i voe ut pz p aligz dca. Et io dco e q pmi mot9 infi
delit no st peta morlia. si venialia. Ad pm go dom q
dcm aug. depedet ex vbo apli qui concludit ad ro. vmo
q nl e dampncois his qui st i xpo ihu qui no si carne am
bulat. vl go q his qui no st i xpo ihu sit ad dampncoem z si
bulat. vl go q his qui no st i xpo ihu sic alig nl
no si carne ambulet motib carnis co sentientes aliqu nl
pls hnt hij qui st i xpo ihu qm alij. est go ad dapncoem
his qui st i xpo ihu si no seruiat mot9 carnis qmuis no
consentiat quod qualis sit intus ex pcessu apli appet. pmi
sat eni repacom qm ad mete hz no qm ad carne. pmisat
eni. Ego ipse mete quidm seruio lege dei carne at lege peti.
s. ipa lege fomitis q adhuc manz i corpz nibrz. Ne e hij qst

i xpo ihu uident adhuc pstine damptoi subiacere ppter fomitis
motu / concludit apostolus / quod nichil est damptois hijs qui sunt in xpo ihu
si non sub carne ambulant / quia dampnacio originalis peccati soluta est per
graciam xpi / et ideo quamuis actu remaneat fomes peccati / dampnacionem
tamen actualis peccati non incurrit qui non ambulat secundum carnem.
In infidelibus uero manet peccatum originale / non solum actu sed et reatu
et ideo est eis ad dampnacionis ex parte originalis peccati / non autem ex parte
actualis si corrupcionis non consenciant / exponitur ergo non sequitur quod in fidelibus
primus motus inducat dampnacionem peccati mortalis / sed sequitur quod habeant
annexam dampnacionem originalis peccati / Ad xij dicendum quod debitum originalis
iusticie pertinet ad ipsam personam infidelis racione humane nature quam
a primo parente contraxit cui collata est originalis iusticia / et ideo id quod
pertinet ad defectum originalis iusticie pertinet ad peccatum nature sed ad
peccatum originale non ad peccatum actuale quod est peccatum mortale. Q
23 uestio est utrum pueri non exercitati in preceptis sunt recipi
endi obligandi uoto uel iuramento uel beneficiis alliciendi
ad ingressum religionis / Et uidetur quod non / perfectio enim consiliorum ad
quam ordinantur religiosi a xpo exordium sumpsit / sed xpus per con
silium perfectionis dedit adolescenti qui precepta seruauerat ut patet math. 19.
ergo soli illi qui sunt exercitati in preceptis sunt ad religionem obliga
ndi et recipiendi / preterea gregorius dicit super ezech. Nemo repente fit summus
Sed in bona conuersacione a minimis quis inchoat ut ad magna per
ueniat / sed magna sunt consilia que pertinent ad perfectionem uite / minora
uero autem sunt precepta que pertinent ad communem iusticiam ergo prius debent
pueri exercitari in preceptis quam ad consilia inducantur. preterea exo. xxj.
dicitur Si quis aperuerit cisternam ceciditque bos uel asinus in ea
dominus cisterne reddet precium iumentorum / Sed ille qui aliquos puerorum
nouiciorum in preceptis exercitatum ad religionem inducat quodammodo
aperit ei cisternam / quia plerique tales religionem ingredientes
egrediuntur et in desperacionem incidunt quasi in quandam spiritualem cisternam
/ ergo uidetur quod ille qui eum inducat eius imputetur ad peccatum / preterea
id quod est expediens quantum utilitati non est tollendum / sed expedit
quantum utilitati quod homines propria libertate utantur ad bonum faciendum ergo
non est aliquis auferenda ei libertas per obligacionem uoti uel iuramenti
/ preterea beatus benedictus monachorum institutor aluminis in sua regula statuit
quod uenientibus ad religionem non sit facilis prebendus ingressus
/ sed probandum sit an spiritus a deo sit / ergo nullo modo sunt aliqui muneri
bus uel beneficiis alliciendi / preterea gregorius dicit et habetur in decretis di. xlviij.
Dominus quod edificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt
nisi nouitatis sue humore siccentur ne si ante pondera quam solidentur
accipiant cunctam simul ad terram fabricam deponant / sed pueri qui
nouiciorum sunt exercitati in preceptis sunt quasi parietes nouiciorum desiccati /
ergo non sunt eis imponenda tigna id est onera religionis instituta

Praeterea status religionis est status poenitentiae, sed pueri excipiuntur ab omni poenitentiae
coercitione, ut habetur in decretis de poenitentia dist. iii; ergo non sunt ad religionem
inducendi. Praeterea sicut dicitur xxx q. iiii, quis non optat nec eligit perfecte
non diligit; quod autem non diligit facile contempnit; sed pueri qui
sunt exercitati non habent firmam electionem, ergo nec firmam dilectionem;
facile ergo religionem contempnunt si in tali aetate ad religionem in-
ducantur. Praeterea Proverbiorum xx dicitur: Hereditas festinata minuetur; sed videtur
esse nimia festinantia quod aliquis ad consilia convolet nondum in
praeceptis exercitatus; ergo videtur quod horum sequatur opera de facili minuantur;
non ergo sunt ad religionem inducendi. Praeterea non minor cura est adhibenda
in ingressu religionis quam in susceptione ordinis; sed in ordinibus
prohibentur ad maiores accedere qui minores non acceperunt; ergo
et non debet aliquis ad observantiam consiliorum in religionem transire nisi prius
praecepta observaverit. Praeterea duo sunt homini necessaria si velit virtuose operari bonum;
sed in intellectu vir stultus reputaretur qui prius ad difficiliora
se transferret quam leviora intelligeret; ergo stultum est quod in operatione boni
aliquis prius transeat ad consilia quam in praeceptis exercitetur. Praeterea in
religionem exeuntes curam agere aliorum ut salutis sui ipsius; sicut hiis
qui eliguntur ad aliquam curam committitur eligere meliores, ergo et
eos qui ad religionem assumuntur eligere meliores; hii autem sunt
qui sunt exercitati in praeceptis; ergo tales sunt ad religionem inducendi.
Praeterea quod est in se bonum si ex eo sumatur peccati occasio est abiciendum,
sicut serpens eneus quem Moyses fecit ex mandato domini ad
sanandum filios Israel, ut habetur Numeri xxi, Ezechias combussit, quia
ex eo sumebatur ydolatriae occasio; et ideo quamvis laudabile sit
secundum se bonum tamen reprehenditur si minor ponatur maiori laudetur; cum ergo aliqui
inexercitati in praeceptis sumant occasionem peccati ex ingressu religionis
aliquando recedentes, et quamvis religio sit secundum se bona, videtur quod in-
exercitatos ad religionem inducere sit vitandum. Praeterea Gregorius dicit et
habetur in decretis dist. xlviii: Gradatim appetit qui ad summi loci vestigia
per posita gradibus, non per abrupta, querit ascensum; sed procedere ad con-
silia non observatis praeceptis est praeponere gradus; ergo videtur quod hoc sit
cavendum; et ita ad hoc non sunt aliqui inducendi. Praeterea Damascenus dicit in
ypoli quod non est utile inexpertum exsurgere et improbatum incorporeo
frui, ut non in superbiam incidat et in laqueum diaboli; ergo pari ratione
non est utile improbatos et inexpertos in praeceptis ad statum con-
templationis assumi, ad quam religio ordinatur. Praeterea Gregorius dicit in Mo-
ralibus quod per Liae amplexus ad Rachelem Iacob pervenit; et ita
perfectus quisque cum vitae activae ad fecunditatem iungitur, et post contem-
plationis ad requiem collocatur; sed activa vita consistit in observantia prae-
ceptorum, status autem religionis pertinet ad vitam contemplativam;
ergo non sunt aliqui ad religionem inducendi antequam sint in praeceptis
exercitati. Praeterea nec promissio est facienda cuius solutio non est licita. Sed

soluere ad alit p ingressu religionis no e licitu. Dr em i decr
j q ij. Nuqm legim9 q distros ul corp inrstio conusos que
piam ad di cultu aliq9 munere mtuctu puocasse/ go no st
aliqui pmissionib9 ad religion allicendi/ pring qui no est
exercitatus i armis p leges e admittedus ad milicia corporale
Sz religio e status milicie spualis/ go no st aliqui recipi
ad religione nisi pus exercitati i preceptis qui i quedam spualib9
armis/ p qui no pt obligare ad min9 no pt se obligare ad
mai9/ nisi sit uerum/ Sz pueri an xiiij annos no put se obligare
ad minore qd e min9/ go multo mi9 ad religione p lc^a az v
q dns demoniacu que curat no pmisit secu intrare naue
que st crux & religione/ p demoniacu em curatu sunt hoies
a pctis conusi/ go no st ad religione accipiendi priores stati
conusi anq̃ i precepti exercitentur/ p honorz opm fructus
hre demq qui de egipto exeuit ut dr qda glo exo. xvj°
Sz exire de egipto e exire de mudo religione intrando
go illi qui uolut religione intrare. dnt pus fructus honore
opm hre p obseruacia preceptorz/ p aug dt i li de smoe
dm i monte, q omis presupto e cohercenda/ sz mag presup
vr ee q ab uelit ascendere i arce consiliorz nondu obseruatis
preceptis/ go tales st cohercendi & no alliciendi ad religionis
ingressu9/ p aug9 dt i eod li q maiora maioribus & minora
minoribus sut exhibenda/ sz consilia st maiora go no st pueris
inexercitatis exhibenda & ita pueri nondu exercitati i preceptis
no st ad religione trahendi/ Sz q e q dr xx. q. ij. Si in
qualibet & i pueris sane filios suos religioni tradere ii amp
usqz ad xiiij etatis sue annu licitu ee potest/ p qua uo d cu
uolere pturu corp/ a si sue deuocois sit solarum uotu ee
filijs licitu religionis assumere cultu/ sz p9 xiiij annu no
stati st hoies i preceptis exercitati/ go put religioz ingredi
pueri anq̃ sunt i preceptis exercitati/ p mag9 est q ab re
cipiat ad regim sui & aliorz qm q recipiat i religione i q
sub regie altius viuit/ Sz salon adhuc puer existens
assumptus e ad regim sui & aliorz/ vn dr i paralip 29. loqut
e dauid rex ad omne ecclam/ salon filiu meu elegit ds
adhuc puerz & tenellu/ go multo mags put pueri no
exercitati i preceptis ad religione ul induci/ p uotu e no
e illicitu ex eo q solucoe no redditur rei/ Sz si dubio qui
uouent continencia i anis pueribus fuit rei si uotu no ex
soluat/ go no e illicitu q i pueribus tc p no e illicitu q
quis no retrahit a bono sz mags puocat ad melius/
cu go status religionis i quo consilia suat st melior qm se
cularis i quo solu precepta suant/ vr q & hus9 induci debeant
pueri ad p xx q. dr/ firmatu eit vgi pfessio ex q adulta
iam ee cepit

In gnri·

est que solet apta nuptiis deputari sed non statim in hac etate vir
vel mulier sunt in precepti expacitati. ergo antequam aliquis in precepti
expaciten'' sciatur possunt religioni astringi et voto vel iuramento
Preterea. obligacio esset illicita si qua pueri non expaciati in precepti
voto vel iuramento ad religionem obligantur. Quod hec esset per se
se mala. quod quia est prohibita sed non est per se mala quia sic expeciendo
sive adimplendo promissionis tempore et perseverancia perfecta
atque convenit videmus quod adimplentes ea que promiserunt in
pueriliis annis et hic promissis perseverantes magis quedam
[illegible] et non est illicita ergo obligacio quia prohibita non enim prohibetur
in lege veteri. Dicitur enim Numeri xxx. Mulier si quispiam voverit et
astrinxerit iuramento que est in domo patris sui et etate adhuc
puella si cognoverit pater votum quod pollicita est et iuramentum quo
obligavit animam suam et tacuerit voti rea erit. quodque pollicita est
et iuravit opere complebit. Si autem audierit et contradixerit pater
et votum et iuramentum eius irrita erunt nec obnoxia tenebitur
sponsioni eo quod contradixit pater. Similiter et non est prohibitum iure canonico
quia in decreto Leonis pape sed eadem auctoritas inducitur. Similiter et non
est prohibitum lege evangelica que magis est inducit homines a recedendo
a mundo et sequendo perfectionis opera. ergo licitum est obligare voto
vel iuramento pueros nondum expaciatos in precepti ad religionem.
Respondeo dicendum quod pro questione hic inducta dubitationem non habet neque
quidam contenciose studentes in ea obnubilare conantur. Unde hic
locum habet illa que Augustinus dicit in quinto de civitate dei. Esset quidem et nullum
ibi et tercior insipiencium morbus [illegible] opere scribendo nonque est
sicut possunt esse plene reddita sive nimia certi quia vel apta
sunt sive obstinatissima pertinacia qua et ea que viderunt
non senciunt tamen ipsam rationem vite quod defendunt sit. necessitas est
prosequi dicit plurima quod res claras iudeas non sicut spectantibus
intuendas sed quodammodo tangendas palpantibus offeramus. et tamen
quis disceptandi finis erit si vincit est respondendum existimemus.
Nam qui vel non possunt intelligere quod dicitur vel tam duri sunt adversitate
mentis ut etsi intellexerint non obediant. respondent et loquuntur
inquietissime atque infatigabiliter. Vana sunt quorum dicta convincuntur. Et
tamen nescimus vincere quorum obnoxia fronte statuerint
non cogitare quod dicant dum quomodo nostris disputationibus
contradicant quorum sit in infinitum et erumpnosum et infructuosum
videmus. Et ideo hec modo suadet ut vanitas manifesta que sed pul-
pabilis ostendatur et si in quantum dicta fuerit quod aliquod pondus non habent
contempnantur ne sepe oporteat inutiliter eadem replicare. Si quis
communi dicere voluerit servat quod dicitur ut alii intelligere. Videndum
possit an doceat vitam. Respondeo sed in proposita questione ut singula discu-
ciamus considerandum est quod pueros et infra annos pubertatis religione recepi

R°

no est sz se malu. ymo e expediens et fructuosu. qz i° qd a
pueritia assuescim9 sunt pferuig et firmiq tenem9 sz i° pu. 22
Adolescens iuxta viam suam ambulat et cu senuerit
no recedet ab ea. Et io apli instituerut ut pueri et
infantes ad sana religiom reciperent ut i ea nutriti
firmiq et pferuig ei inhereant. Et hoc e qd dyo9 dt i ulti ca°
ecce hier. Secdm sctam lege cofirmati infates ad hitu
sctm hebunt cosuetudiez ab omi remoti errore et immude
uite expertes hoc diuis uris ducib9 i aplis ad mete venit
et uisu est bom suscipe infates. Multo at magis expedit
uita sana infideliu eciã qm uita religiom secularium uita
pstina cu i primitia ecclia om sanoz erat pfissima reli
giois stat9 sz i° Act. iiij°. Multitudis credencium erat cor
unu et aia una nec quisquam eoz q possidebat a'd suu ee
dicebat. sz erant illis omia comia. Ad cui9 uite exemplar
omes religiões sunt institute. Et io religionu institutores
ex eadem ca qua et apli moti sunt ad recipiendu infantes i
religione, ut pz de bto Bndco qui ut i 2° dyalogoz legit
recepit maurum duodenem et placidu septene. Est tn
qdam dra cira hoc attenda. Na pueri an annos pubertatis
exonali iure sunt sub cura parentu pp hoc qd patiur discrecois
defectu sz qua possunt se regere seipsos. Et io i hac etate
pnt quidem religioi tradi si a parentibus offerantur et eit rata tra
dicio precipue si cu ad annos pubertatis peruenerint hueirit
pridiana oblacoem. vii xx q. i. dt. Et hr xx. q. i. Addidisti. Si
pr et mr filiu filia ne int septa monstij infancie annis
sub regulari tradiderint disciplina utrum liceat eis p9qz
pubertatis impleuerint annos egredi et mtrimo° copulari
hoc oio deuitam9 qz nephas est ut obligatis a parentibus deo
filijs uoluptatis frena relaxent. Si at i hac etate ppria
spote se religioi tradidint pt hoc passim ut dissimulacoem
parentu ratu ee. vii dt. xx. Si i qualibet minori etate ul re
ligionis tonsura ul religs veste debita i utroqz sexu fi
lijs ul vnq ul ambo parentes dedint ul forte nolentibus ul
nescientibus sz parentibus a se susceptam no mox inisam i filijs
abdicauerint si ul coram se ul epo palam qz i conuentu eoz
filios talia hre pmiserint ad secularem reuerti hitu filijs
ipsis quoqz penit9 no licebit. Si no pueri anos pubertatis
transcendunt pnt et inuitis parentibus ad religionem trasire ut
sunt repellendi ymo magis inuitandi. Ut eni greg9 dt i qda ome
Ad vita bona alig i puericia, alig i adolescencia, alig i iuuentute
aliqui senectute alig i decrepita etate pducunt. Et i nulla etate
sunt repellendi, mi9 tn sunt repellendi i pueritia. Dt eni Crisos
sup Mt. Quis meret appropinquare xo no repellat ab eo simplex
infancia. Na si isti futuri sunt qd uetatis filium ad prem venire.

Si autem peccatores futuri sunt, ut quid sinam damnationis perire? cum quandam culpam indicat, contra quandam sinam damnationis perfunt. Eloquium tamen dicunt quod non est recipiendi pueri ad religionem quia corrumpuntur et peiores efficiuntur. Sed quod addunt quidam, quod oportet pueros exercitari in praeceptis, et postea transferre ad consilia observanda in religione, ex stulto intellectu procedit. Arbitrantur enim quod praecepta parant viam ad consilia. Non est autem sic, immo potius consilia parant viam ad praecepta servanda, quia per consilia removetur homo a rebus saecularibus quibus occupatus difficile est quod mandata servet. Unde Ieronimus dicit super Matth.: Grave onus subit, et innocentem manere, opum occupationes enim solus famulatus Dei non sine scientia mentis assequitur. Et ideo Dominus dicit Matth. 19: Quam difficile qui pecunias habent intrabunt in regnum caelorum, quia difficile est quod homo praecepta servet quibus intratur in regnum, nisi sequens consilia divitias relinquat. Et ideo pueri ad hoc quod innocentiam servare possint, tamquam mandatorum sunt praeveniendi et quodammodo praemuniendi in exercitio consiliorum, ne sit repellendi quamvis incrueduli videantur in praeceptis. Dicit enim Origenes super Matth.: Quidam putantes simpliciores homines offerre salvatori pueros et infantes, qui autem videntur perfectiores prohibent. Quem discipulum non iuste reprehendunt eos qui pueros infantes adhuc minus eruditos offerunt Christo. Unde autem hortatur discipulos suos condescendere utilitatibus puerorum. Hoc autem debemus attendere ne existimatione sapientiae excellentioris contemnentes quasi magni pusillos ecclesiae prohibeamus pueros venire ad Christum. Sed quod ultimo quaeritur, an religionis ingressus sit voto vel iuramento ad religionem obligandus, manifestum est quod sic. Sicut enim in malo quanto voluntas est confirmata ad malum tanto peior est, sicut in obstinatis patet, et quasi ex malitia peccant. Ita et in bonitate voluntas melior est quanto magis firmata et astricta ad bonum. Cum igitur bonum sit quod pueri ad religionem veniant, multo melius est quod corpus eorum sit ad hoc firmatum, quod fit voto vel iuramento. Unde et David dicebat: Iuravi et statui custodire iudicia iustitiae tuae. Et Augustinus dicit in epistola ad Paulinam et Armentarium: Felix necessitas quae ad meliora compellit. Ultimo autem considerandum restat an simoniacum sit aliquem allicere sive quibuscumque conventione vel pacto sive alicuius dati vel quodcumque temporale beneficium ut religionem intret, hoc est illicitum. Si autem alicui aliquod beneficium temporale conferat ut auferat impedimenta quibus impeditur a religionis ingressu, nec tamen eum inducat vel doctum faciat ad hoc quod sit religioni aptus, hoc non est illicitum sed laudabile. Similiter et si beneficiis temporalibus aliquem alliciat ut eum favorabilem reddat, non ut inde gloriam propriam sed gloriam Dei et proximi salutem, laudabile est. Sicut et Apostolus de seipso dicit I ad Cor. x: Per omnia omnibus placeo. Et aliquis temporalibus beneficiis alliciat ad

ad bn̄ agendū. In eccīis ẽ quidā temporaliū distribucōibꝫ
alliciunt aliqui ad eccīie deserviendū, nō qʒ primū accipiat
ſʒ ſꝫ quedā secularia illectiva ad deserviendū deo. sicut ẽ
dnūs dꝫ math vj. primū querite regnū dei ẽ iusticiā eius ẽ hec
omnia, ſ, nec̄ vite adicient̄ vobis. Ad pri⁹ go dicendū, qʒ sic ẽ
ad cōsilia invitavit adolescentē ĩ preceptis exercitatū. Ita
ẽ vocavit matheū publicanū nō exercitatū ĩ preceptis,
ſʒ ꝑo pocius implicatū. ex quo accipe possumus, qʒ ad cō-
silia ꝑsuadā ĩ religiōe advocādi sꝫ nō solū exercitati ĩ
preceptis, ſʒ ẽ nō exercitati. Ad 2m dicendū, qʒ diversitas gradum dꝫ
attēdi pt, vno ĩ diversis statibꝫ sive cōdicōibꝫ qʒ prius exer-
citet̄ ĩ minori statu, sic videmus qʒ illi qui volūt ſi milites
nō exercitant̄ prius ĩ lanificio, ſʒ a pueritia exercitant̄ ĩ milicia.
Similiter ẽ qui volūt ſi clerici nō prius exercitant̄ ĩ vita laycali
ſʒ clericali, ẽ hoc mō qui volūt religiosi ſi, nō qʒ prius exercitant̄
ĩ vita seculari ſʒ optimum ẽ eis si a pueritia exercitent̄ ĩ vita
religiōis qʒ magis potuūt tunc eā pficere, vn̄ dꝫ tren iijo.
Bonū ẽ viro cū portaverit iugū dnī ab adolescentia sua.
Alio mō pt accipi diversis gradus ĩ eodē statu ẽ condicōe, ẽ
hoc mō dꝫ gregorius, qʒ ĩ quolꝫ bona cōversacōe incipiendū est a
minoribꝫ ut ad maiora perveniat. Sic enim milites a ru-
dimentis milicie ẽ clerici a rudimentis clericature. Ita etiā ẽ
religiosi incipiūt a rudimentis religiōis ut pficiant usqʒ
ad sūmū. Ad 3m dicendū, qʒ duplex ẽ occō, s. data et sumpta.
tunc quidē dat aliquis occōnem alicui ruendi, ut ẽ cistula (?) ca-
dendi qui sꝫ ad id dꝫ ing verū ex quo da⁹ pximo occō
ruine ẽ tunc ruina pximi imputat̄ danti occōnem. Alia autē
nō ẽ occō data, ſʒ sumpta, puta cū aliquis induxit aliquē
ad bonū ẽ ipse ex hoc fit deterior ẽ nō lꝫ relinquenda
modo bona ppter hoc qʒ ĩ sunt inde occōnes ruine, unde et
dnūs nō dimisit predicacōnem ut ꝑ phariseorum scandalū pharizeorum,
ut hꝫ math xv. Et augus dꝫ ĩ ep̄ ad bonifaciū, ẽ hꝫ 23
q. 4. Ipsa pietas, ẽ ĩ, qʒ si plurimi essent ĩ domo custodiendi ẽ
inde saltē vnus liberari possit. utrū dū ꝯ facere conarentur
alii semetipsos precipitacōe necarent, solemus dicere illos
vnicus vnius salute solacium. Ad 4m dicendū, qʒ libertas necessitati
condicōis opponit̄ que necessitas nō ẽ abhilenda ſʒ necessitas
que ẽ ex supposicōe finis nō opponit̄ libertati ẽ etiā necessitati expedit
uti ad quemvis utilitē, alioqui nec pacta permissionibꝫ firmata
nec iuramenta ĩ verbis humanis ſꝫ deberent, multo autē magis ꝑ hoc
expedit homines obligari ad ea q̄ sꝫ meliora. Ad 5m dicendū
qʒ difficultas ingressus tollit̄ ĩ religiōibꝫ pꝫ quedā minutis
annis probacōibꝫ ĩ quo difficultates religiōis experimi. Ad 6m dicendū

q pueri nondu desiccato no e onus tignoz imponend / no tn
phibe qn sit paries desiccandus / desiccat at paries a puo
humore secularis affectus p religionem / et io g^t q pus exercitet
aliqui i religione qm eis onus prelatoris aut sacrorz ordinu
imponat / Et de hoc one lo^r gg^gs / ut pz p ea q pcedut i l^o cap^o
et i 2^a omela ezech / Ad a^m dd / q status religionis et est status
pnie et e exercitium sive scola pfectois / vn ad religionem reci
piendi st peccatores pp pnam / et recipiendi st pueri inno
centes qi i scola quadam pfectois ut pfectius innocencia servet /
Ad 8^m dd / q si etia inviti pueri ad religionem ducuntur / tn
meritu eet de consuetudine / si ex quo ppria volute se obligant
et religionem introducunt no ht locu vo inducta / Ad 9^m
dd / q sic magnu et pvu multu et paucu s plures dur relative
Ita et festinatio sive velox et tardu / Na festinatio sive velox
e qd i puo tpe multu mo / Illa g^o pfa minime que e festi
nacio i re^u ad debitu mod / puta si ais aliquem statum a puo
aggressus contemptus virtutibus illus status ea que st pfectoz
i statu illo attemptare vellet / No e at pba festinata si exerci
pfectois et qi quada scolam q e religio a puericia ais ingredia
tuq e eni culme pfectois ut et si a puericia qs huis pfectois ag
grediat sp ht ut pficiat / Sic et Augg de doctna xpiana
Tanta inqt e xpianoz pfunditas litteraz ut i eis quotti^e pfi
cerem si eas solas ab eunte puericia usq ad decrepita senec
tute summo studio meliori ingenio conarer addiscere / Ad 10^m dd /
q diversi ordines st qi diversi gradus vnius claustralis vite et io
oz ut a minoribus incipiat qui ad maiores tendit / No at oz
q qui tendit ad sacros ordines exercitet i his q ptinent ad
inferiorem statum laycalis vite / Et sil^r i vita religionis oz q a
rudimentis eius incipiat qui religionem ingredit ut ad sum
mum apicem religionis ptingere possit / No tn oz eu pus ee exercitat
i seculari vita / Ad 11^m dd / q i intellectibus et oz q ais a minoribus
i eadem scia incipiat ut ad maiora pveniat / no tn oz q qui
cunq vult addiscere aliqua sciam q exercitet i qualibet minori
scie qui volunt addiscere aliquaz sciaz liberales artes no oz q
pus exercitat i mechanicis / si solum hoc oz q minor scia paret via
ad maiorem / Vita at secularis no parat via ad religionem sed
magis ab ea abducat / vn gg^s dt i pmo moral / Cu adhuc
me cogeret animus pus mundo qi specietenus deservire cepit
multa ex eiusdem mundi cura succurrere ut i eozu iam no spe
si q gnus mente retiner / Exercicio at observan consilioz parat
viam ad totius et pfectius precepta divina observanda que oz eciam i
seculari vita observari / Ad 12^m dd / q vo i^a desistit i multis
qdo quidem qz i^e qui religionem intrat no ad hoc eligit ut sui ulterius

aliā gēat magis quā aliā s; magis ut sit sub obia et cura altius
2o quia hoc nō concedit ab omnibus quod necesse sit eligere meliorem ad
regim platōis s; secundum quosdā sufficit eligere bonum 3o quia si oz eli
gere meliorem ad platōm nō quidem simpliciter meliorem s; meliorem
et magis ydoneum ad hoc pueri aut et si nō sint meliores simpliciter
quam adulti sunt tamen magis ydonei ad hoc ut in religione nutriantur
unde dicit ibi de filiis compat eos qui a pueritia nutriuntur in re
ligione angelis aliis aut hominibus quia angeli a principio homines aut
processu temporis ad vitam eternā pervenerunt Ad quia ad operacionem nō
eligitur unus et ideo maior necessitas est quod melior assumatur quam
in introitu religionis qui plures accipi possunt Ad xiiij dicendum
quod nō sonat id quod est pecūn ppter actionem virtutis s; et quod est
specie mali unde et apostolus dicit j ad thessalonicenses ultimo ab omni specie
mali abstinete vos Et quia species duplex et si s; se est bonum
ex sui institutione tamen specie est mali potest simile est ydo
late nō aput eos qui veniunt ad ydolatriā principio nō est
dimittendum s; laudabilius fuit subtrahere Introitus aut religionis
nec est s; se mali nec habet speciem mali Hodiernis aut et si sit de genere
suo bona tamen ad hoc quod sit actus virtutis exigitur quod sit vestita
debitis circumstanciis ut ut sit cum quibus et persone et loco et tempore vel
aut genus pesone quam inter paupere maior habetur quia sicut dicit habetur
vijo sine ulla condicione quod nunquam est a maiori habetur Ad
xiiij dicendum quod ille qui accedit ad consilia nō quidem asserit proposita
vivere proposuit sed dicit s; magis recedit ab hiis que possunt
hominem impedire ab observatione preceptorum sicut dictum est Ad
xvij dicendum quod s; dicendum diversi magis est commune concludendo
Idem enim deo hominibus et plus recipitur incorporalis nō statim addendum
quia hoc nō est eis utile s; superbiendi occasionem habunda cui consilium
et consilium bonorum est una superbie et ideo utile est hominem ad consilia
invitandum ut ad consilia transeat spiritualium habundanciam relinquens
Ad xvij dicendum quod amplexus rachel significat quietem contemplationis
ad quam et consilia sequentes nō statim a principio perveniunt sed post
longum exercicium mandatorum in vita scilicet Ad xviij dicendum quod
si beneficiis temporalibus aliquis alliciatur ad religionem cum pacto
sicut solet fieri in emptione et venditione est illicita solo dei aut alio
aliud permittat sine pacto nō est illicita solo Et ideo hoc patet
promissa libata in codice earum subiungitur nisi forte de pauperum
alimento quis indigere possit Et iterum subdit dicimus tamen absque
pacto et omnis conventione Ad xix dicendum quod status religionis quantum ad
eos qui in eo perficiuntur est spiritualis milicia quantum nō ad eos qui
de novo intrant est quasi quoddam tirocinium exercicium eorum ad maiorem
perfectionem quia a principio aliis hoc exercitium subeant sicut de exercicio milit
temporalis Vegecius dicit libro de re militari Ad 19m dicendum quod obligatio

pfiacens mìorum tòrle nō pt fieri añ annos puber/ cui ob
ligacōi similis est pfessio q fit i religiōe ad ppetue rema
nendū i ea/ Sz añ annos puber pt fieri aliqua sponsio
futi mior sic e i spōsalibz cui assimilat obligaº. quæ ad
religiōm/ ¶ Ad 20ᵐ dō/ q sic glō dt ibm/ q hc q demoniacꝰ
curatꝰ nolebat ee i naui cū xº. fit desidiū corp qui st a
pcto mūdati qui cupiunt dissolui t ee cū xº. sz hc nō stati
eis cōcedit/ sz oz q pus i hac uita laboret annūciando
ūbū dei/ vñ pz/ q ŷ e ad ppoitū/ ¶ Ad 21ᵐ dō/ q qnto aliqs mgs
exercitatꝰ i bono ex egipto i. ex sclo ad religiōm trāsit/
tanto faciliꝰ i ea pficē pt/ sz qr i secular uita immīnet
multa picula quæ hōi exercitiū utuis impedit mag e q a
plūa impedita disrupat p obsuanciā cōsilior/ ¶ Ad 22ᵐ
dō/ q difficiliꝰ e obsuare pcepta i uita secular q i uita
religiosa/ magꝰ eni ūtꝰ requirit ad hc q aliqs i sclo ymueꝰ
se immaculatū a uiciis seculi cōsuet/ vñ dr̄ Eccī 31º/
Beatꝰ diues qui inuētꝰ e sine macula/ t pꝰ ea subdit
Quis e hic t laudabimꝰ eū/ fecit eni mirabilia i uita sua/ Et
io maiori psumpcōis vr̄ ee/ si tñ sit psumpcō q aliqs i sclo
viuens cōsuet se imaculatū qm̄ q tāte vtutis se nō expisti
mās ad religiōm trāsfat ut faciliꝰ a pctī macula cōsuet
ad morē zachei qui cū statura pusillꝰ eet ad hc ut xpm
uidet ascēdit arborē sicomorū i. ficū fatuā p quā relig
desi ¶ Ad 23ᵐ dō/ q i vnoq statu maior maioribꝰ st att
buenda/ t tñ qui ad maiorē statū pficē uult/ oz q i mior
pmordia illiꝰ statꝰ accipiat/ sic io Eccī 25 quæ i iuuētute
tua nō cōgregasti i senectute quō inuenies/ Et io ad hc q
aliqs pueniat ad pfcōm religiōis oz q a puo statꝰ suo
ad huiꝰ assuescat/

Secūdo quærit utrū cōsilia ordinent ad pcepta/ t vr q nō
Illud eni ad qd ordinat aliqd postiꝰ e/ sz finis prior est
intencōe t postior i execucōe/ sz obsuacōm pceptor q̄t
ee priorē i execucōe qm̄ implecōm cōsilior. ut pz ex hc q
de adolescēte qui se dixerat suasse legꝰ pcepta/ nō gō
cōsilia ordinant ad pcepta sicut ad finē sz pocius ecōº/
¶ Pō finis e pfcōr hiis q st ad finē/ sz cōsilia st pfcōra p
ceptꝰ q cōsilia ptinēt ad pfcōis statū/ pcepta aūt ptinēt
ad quēm iusticiam/ vñ t cōsilia pceptꝰ supadduntꝰ ut pz
p hc q ait ig dñs dt adolescēti qui pcepta suauerat/
adhuc vnū tibi deest. si uis pfcūs ee tc/ gō cōsilia nō or
dinant ad pcepta sz pocius ecōº/ ¶ Pō si phiꝰ i iiº phi. Sicut se
hūt pncipia ad cōclōs ita se hūt fines ad ea q st ad finē/
sz tal e hitudo pncipior ad cōclōs q pociꝰ pncipia pouūt cōclōs/ .28.

non autem econverso, quia dicit ex hiis similare viij. ergo talis est habitudo finium ad
ea que sunt ad finem quod posito fine ponuntur et ea que sunt ad finem
sed positis preceptis non ponuntur consilia, multi enim observant precepta
qui non observant consilia. ergo consilia non ordinantur ad precepta
sicut ad finem, preterea Augustinus dicit libro de sancta virginitate. Mirabiliter desi-
piunt qui propter prius solum virginitatis esse sola observanda sentiunt,
Sed observatio preceptorum pertinet ad prius solum. ergo consilium virginitatis
non est implendum propter precepta, et eadem ratio est de aliis consiliis.
preterea precepta pertinere videntur ad vitam activam. consilia autem ad vitam
contemplativam, unde Matthei xviij° ubi enumerantur precepta legis dicit glossa
Ecce vita activa, ubi autem postea subditur. Si vis perfectus esse etc.
dicit. Ecce vita contemplativa, sed vita activa ordinatur ad con-
templativam et non econverso. ergo precepta ordinantur ad consilia et non econverso,
preterea dominus miraculose legitur turbas refecisse, primo quidem satiavit
quinque milia hominum ex quinque panibus et duobus piscibus ut legitur
Matthei xiiij, secundo de vij panibus et paucis pisciculis satiavit quatuor milia
hominum ut habetur Matthei xv. Circa quod dicit glossa Matthei xiiij quinque milia pro v sensibus
corporis hii sunt qui in seculari habitu exterioribus recte uti noverunt
hii quinque panibus id est legalibus preceptis adhuc necesse ut instruantur.
Nam qui mundo integre renunciant iiij^or milia sunt et a vij pa-
nibus id est ewangelica perfectione sublimes et spirituali gratia reficiuntur. Sed
primo pavit dominus quinque milia hominum quinque panibus quam iiij^or
milia ex vij. ergo precepta sunt prima consiliis et non econverso. preterea dis-
positiones precedunt perfectionem et ordinantur ad eam. Sed precepta sunt
dispositiones ad consilia, dicit enim glossa Exodi in principio [illegible] iiij^or sunt
qualitates de quibus sancta ecclesia contexitur. precepta mandata
testimonia exempla, in preceptis iustitia, in mandatis caritas, in testi-
moniis fides, in exemplis perfectio, ad quam pertinent consilia. ergo videtur
quod precepta ordinentur ad consilia et non econverso, preterea prius non est ad posterius,
Sed sicut dicit quedam glossa super psalmum Caritas prius movet pedes ad
venditionem [illegible] actum autem tamen dant precepta. ergo non est prius in
vita spirituali quam precepta. non ergo consilia ordinantur ad precepta
sed potius econverso, preterea super illud psalmi Sicut ablactatus super matre sua retri-
dicit glossa, sic quinque tempora nominantur in partu carnali ita in spirituali,
primum ergo tempus est conceptionis, ij^m est nativitatis alitionis, iij^m nutritionis
iiij^m portationis et lactationis, v^m ablactationis. Ita et in utero matris
ecclesie primo concipimur dum fidei rudimentis instruimur. Inde
quasi in utero alimur in eisdem primordiis proficientes, deinde manibus
ecclesie portamur et lacte nutrimur. donec iam grandiusculi a lacte
mentis accedamus ad mensam patris, Et postea subditur. Multi non
hunc ordinem servantes ut heretici et scismatici se ante tempus a lacte
separantes unde extinguuntur. sed separari a lacte est facilius dimissis

ad difficiliora tunc. Circa non consilia sunt difficiliora quam precepta, ut quod
periculo extinctionis se exponat qui ad consilia accedunt
nisi prius educati in preceptis, precepta ergo ordinantur ad consilia
et non econverso. Preterea Gregorius dicit super ezechielem: cum ex precepto bonum facimus inchoa-
tivum est, sed id quod est incipientium ordinatur ad id quod est perfectionis et non
econverso. ergo preceptum ordinatur ad consilia et non econverso. Preterea virtus imitatur
naturam, sed natura operatur prius in corpore materiali ea que pertinent ad esse sicut membra
principalia quam ea que sunt de bene esse. ergo in progressu virtutis priora sunt
precepta que sunt de esse virtutis quam consilia que sunt de bene esse ipsius
et cetera quod prius. Preterea sicut est ordo in addiscendo ita et in operando, sed in
addiscendo oportet incipere a facilioribus ut ad difficiliora perveniatur.
ergo in operando oportet prius implere precepta que sunt faciliora et tunc ad
consilia. Preterea Matthei v. dicitur in glossa quod sermo domini est nobis via qua curramus,
sed sermo domini preordinat precepta consiliis ut patet Matthei v. ubi primo ponit
id quod preceptum est antiquis et postea superadditur id quod perfectionis est. ergo videtur
quod observantia preceptorum sit preordinata observationi consiliorum. Preterea
id quod est minimum in aliquo genere ordinatur ad id quod est maximum in genere
illo, sed minimus est minus in vita eterna qui observant preceptorum, nichil
autem magis qui observant consiliorum. ergo precepta ordinantur ad consilia.
Preterea Ieronimus dicit super Matthei: Qui precepta legis implere negligit, perfectiora
implere non potest. ergo oportet quod prius aliquis impleat precepta quam consilia
et cetera preceptum ordinatur ad consilia. Preterea prius est a quo non convertitur consequentia qua
sed a preceptis non convertitur consequentia ad consilia. Non enim sequitur si aliquis
servat precepta quod servet. ergo observatio preceptorum naturaliter precedit et or-
dinatur ad observantiam consiliorum. Sed contra est quod Augustinus dicit in enchiridion:
Cuncta que mandat deus ex quibus unum est Non mechaberis, et quecumque
non iubentur sed spirituali consilio monentur ex quibus unum est Bonum est
homini mulierem non tangere, tunc recte fiunt cum referuntur ad diligendum
deum et proximum propter deum, sed hec duo cadunt sub precepto ut patet Matthei xxii.
ergo consilia ordinantur ad precepta. Preterea id quod est electionis ordinatur ad id
quod est necessitatis, quia electio est eorum que sunt ad finem, sed consilia sunt electionis,
precepta autem necessitatis. ergo consilia ordinantur ad precepta. Preterea id quod plenius
ad perfectionem ordinatur ad id [gap] sed per consilia
plenius et tutius conservantur precepta. ergo consilia ordinantur ad precepta.
Respondeo dicendum quod preceptum datur de actibus virtutum, duplex autem est actus virtutis,
scilicet interior et exterior, et uterque actus cadit sub legis precepto. unde
Augustinus dicit contra Faustum quod quia iudei non intelligebant homicidium
nisi per emptionem corporis humani, aperuit dominus omnem iniquum motum
ad nocendum fratri in homicidii genere deputari. Similiter et tunc concu-
piscentiam feminae illicita cogitatione versari in mechia que erat in lege prohibita,
sed dominus demonstravit et interiorem concupiscentiam ad hoc pertinere. Unde
manifestum est quod interiores actus virtutum sub precepto cadunt. consilia
ergo ordinantur ad precepta et hoc quod sunt de interioribus virtutum actibus et hoc quod sunt

de exterioribus actibus sed diversis de. Nam ad interiores actus virtutum
moralium pertinet ad interiorem puritatem ut scilicet mens hominis a passionibus
nibus inordinatis et ab exteriorum rerum cupiditate sit libera et
ulterius omnes virtutes tam morales quam theologicae ordinantur ad
dilectionem dei et proximi. Et ad hoc omnia consilia ordinantur sicut ad
finem scilicet ad caritatem dei et proximi, ad interiorem puritatem. Unde dicitur in colla-
tionibus patrum: quicquid nos ad virtutem cordis dirigit cum virtute sectandum
est, quicquid autem ab hac retrahit ut perniciosum ac noxium vitandum est.
Propter hanc enim universa agimus atque toleramus, propter hanc parentes
divitiae deliciae mundi huius et nobis universa contemnuntur
sicut puritas cordis perpetua retineatur. Et postea subditur: propter
hanc ieiuniorum inedia vigilias labores corporis nuditatis
lectiones ceteras quas virtutes debemus nos sustinere noverimus ut per
illas ab universis passionibus noxiis illaesos servare cor nostrum
et conservare possimus et ad perfectionem caritatis istis gradibus innitendo
condescendere. Et propter hoc etiam Augustinus dicit libro de moribus ecclesiae: Non ven-
diendis magis quam quibusdam ciborum quae polluit sed concupiscentiae per dom-
ando et dilectionem fratrum recipiendo invigilat omnis intentio. Et
ibidem dicit: Caritas praecipue custoditur, si cata (?) usque cati sermo cata
habitus cati vultus appetatur. Unde et apostolus I ad Cor. VII de virginitate
consilium ad hoc ordinandum docet ut innuptia cogitet
quae dei sunt quomodo deo placeat. Et dominus ait de paupertatis consilium
ad hoc ordinatur ut homo deum sequatur quod fit per virtutem et
puritatem interiorum affectuum. Sic igitur consilia ordinantur sicut ad
praecepta sic quod sunt de interioribus actibus virtutum sed sic quod sunt de ex-
terioribus actibus puta Non occides Non furtum facies etc.
Ordinantur consilia ad praecepta non sicut ad finem. Non enim homo propter
hoc virginitatem servat ut ab adulterio abstineat nec in fine eius
finis abrenuntiat ut non furetur aliena. Tamen exteriora opera
consiliorum sunt maiora quam interiora opera praeceptorum, ordinan-
tur ad ea magis faciunt ea tuta et firma conservari, qui enim
sua dimittit multo magis abstinet a rapiendis alienis.
Unde et Augustinus dicit in libro contra Faustum: Omnia ex Hebraeorum lege
commemorata in dominus quaedam ut quaedam ex parte sua nisi proprie loquitur
vel expositorum commendanda valet si quid in obscurum posuisset
vel ad tuenda conservandum quod ita voluisset. Et libro de sermone domini
in monte dicit quod duo sunt quae adduntur ad inchoationem. Sic ergo probatur
quod consilia ordinantur sicut ad praecepta ad finem puta sunt de interioribus
actibus virtutum, sed ad praecepta sic quod sunt de exterioribus actibus ordinantur
consilia ad hoc quod tuta et firma serventur per modum et ...
et pro hoc est ratio: Prima enim interiorum actuum observatio
ex interiori affectione mentis bene disposita ad primum gradum quod sic ...

dives ille invitus est dicens se precepta observasse et precipue quantum ad
unum preceptum quod ibi commemoratur pertinens ad interiorem actum scilicet
Diliges proximum tuum sicut te ipsum, unde Origenes dicit super Matheum scriptum
est in evangelio secundum hebreos quod cum dominus dixisset ei Vade et vende omnia
que habes, cepit dives scalpere caput suum et non placuit ei.
et dixit ad eum dominus quomodo dicis feci legem et prophetas scriptum est in
lege Diliges proximum tuum sicut te ipsum, Et ecce multi fratres tui
et filii abrahe amicti sunt stercore morientes pre fame et domus
tua impleta est multis bonis et non egreditur ex ea omnino aliquid
ad eos, Impossibile enim est implere predictum mandatum et esse divitem
et magnas habere tantas possessiones, Et hoc idem confirmat per Ieronymum
qui dicit super Matheum Mentitur adolescens. Si enim quod positum est in mandato
Diliges proximum tuum sicut te ipsum, opere complesset, quomodo postea
audiens Vade vende omnia que habes et da pauperibus, tristis abiisset/
Sed quia Crisostomus et alii expositores dicunt adolescentem istum non fu-
isse mentitum utrumque salvari potest, Nam hoc preceptum Diliges proximum
tuum etc. dupliciter potest observari. Uno modo imperfecte ut scilicet aliquis non faciat
contra proximum quod sibi non vult fieri et ut sine detrimento proximo subveniat/
Alio modo ut scilicet ad subveniendum necessitatibus pauperis hoc enim modo non implet
hoc preceptum qui cum multas divicias habeat eas reservat per-
mittens proximum egere, Consilia autem ad hoc ordinantur ut precepta
perfectius custodiantur. et ideo dominus observanti precepta imperfecte suadet
consilia propter perfectius custodiendum. Ad 3m quod perfectio vite in preceptis
secundum quod sunt de interioribus virtutum actibus consistit essentialiter. Nam caritas
est vinculum perfectionis sicut apostolus dicit ad Colossenses iii. Et ideo cum dominus
preceptum caritatis proposuisset Mathei v subiungit, Estote ergo perfecti, Sed in
consiliis que sunt de quibusdam exterioribus actibus consistit perfectio in-
strumentaliter quia scilicet consilia sunt quedam instrumenta per que facilius ad perfectionem
pervenitur, Unde in collationibus patrum dicitur Ieiunia vigilie meditatio
scripturarum nuditas ac privatio omnium facultatum non perfectio sed
perfectionis instrumenta sunt quia non in ipsis consistit discipline illius finis
sed per illa pervenitur ad finem, Et Augustinus dicit li. de perfectione iustitie
Sic adeamus precepta perfectionis ne currere negligamus ad
perfectionem currentes, Et Ieronymus super Matheum dicit exponens illud Ecce reliquimus
omnia et secuti sumus te, quia non sufficit tantum relinquere nisi iungatur
quod perfectum est et secuti sumus te, quid ergo erit nobis quasi dicat fecimus
quod iussisti quid ergo dabis premii, precepta ergo imperfecte ob-
servata pertinent ad quandam iustitiam, sed perfectio vite consistit in
ipsa plenaria observantia mandatorum, Ad 4m quod aliquid ordinatur ad
finem dupliciter. Uno modo ut necessarium ad finem sine quo finis esse non
potest sicut cibus ad vitam corporis observandam, Alio modo sicut necessarium
ad finem sine quo ad finem non ita bene pervenitur potest sicut equus
ordinatur ad iter, non quia sine equo aliquis ire non possit sed quia equo

facilius vadit

Similiter et consilia ordinantur ad precepta non quia sine consiliis precepta
adimpleri non possunt et quantum ad interiores. Nam Abraham qui et
coniugio et divitiis utebatur fuit coram deo perfectus secundum id Genesis
Ambula coram me et esto perfectus. Sed quia per consilia facilius
et expeditius ad perfectam preceptorum observantiam pervenitur. Ad xi
dicendum quod Augustinus in libris illis intendit concludere quendam [illegible]
qui credebat virginitatem esse necessariam ad [illegible]
[illegible] quam in matrimonio sustinentur. Observatio vero preceptorum et si in
seculo fiat non tamen pertinet ad hoc solum sed futuro seculo [illegible].
Ad xii dicendum quod precepta pertinent ad activam et contemplativam
vitam, consilia vero sunt [illegible] contemplative vite. Sed ibi processit
mero de preceptis ordinantibus ad proximum que pertinent ad activam.
Ad xiii dicendum quod in ipso [illegible] preceptorum continentur diversum p[er]-
fectionis. Unde non potest dici quod unus quisque illorum pertineat ad precepta
et unus vel aliud ad consilia. Sed primum pertinet ad imperfectam
observantiam preceptorum qualis est in secularibus [illegible]
xiii vero pertinet ad perfectam observantiam preceptorum ad quam
ordinantur consilia. Vel tamen quia primo dominus ponit quasi medium
quantum ad interiora. Sed quod addit exterius in vita seculari quasi [illegible]
cat ad religionem. Quia et religionem intrantes non statim perfectionem
adipiscuntur, sed ad perfectionem assequendam se exercitant. Sicut et
intrantes scolas logice non efficiuntur statim logici sed ad hoc se
exercitant. Unde et religio quedam perfectionis scola est. Ad xiiii
dicendum quod exempla que traduntur in evangeliis sunt exempla Christi que pertinent
non solum ad consilia sed et ad perfectam observantiam preceptorum.
Unde et ibidem subditur exemplum ut hic Discite a me quia mitis sum
et humilis corde. Ad xv dicendum quod caritas habet multos gradus.
Nam primo est caritas incipiens et postea proficiens et ultimo perfecta.
Unde caritas in spirituali vita est et principium et finis. Ad xvi dicendum
quod observatio consiliorum est difficilior quam observantia preceptorum
quantum ad interiores actus tamen observatio preceptorum perfecta quantum
ad exteriores actus est longe difficilior. Difficilius enim est de-
ponere cupiditatem quam possessionem et tamen difficilius est observare
exteriores actus preceptorum sine consiliis sicut ex premissis apparet.
Ad xvii dicendum quod incipientes sunt in ordine instruendorum et baptizandorum
et ideo ex precepto monentur ad [illegible] faciendum tamen in vita seculari
quam in religione sed qui iam perficiuntur operantur ex meliori [illegible]
qui ex se ipsis non solum consilia sed et precepta [illegible]. xviii dicendum quod
sicut dominus est caritas et est principium spiritualis vite et finis et ideo et ipsa
precedit inchoata [illegible] de esse [illegible] spiritualis vite et ipsa sequitur
tamen pertinens ad perfectum esse spiritualis vite et tamen ea que sunt de
bene esse ordinantur ad consumationem eorum que sunt de esse vite. Ad
xix dicendum quod et in discipulis prius addiscuntur ea per que perfectius
[illegible] quamvis [illegible] facilius sit [illegible] vel [illegible] secundum quem modum.

Sicut facilius est scire argumentari communi modo quo et ydiote utun-
tur dyalectica quadam quam scire vias logice et tamen per addiscentiam viarum
logice ad hoc quod aliquis perfecte argumentari valeat quam quomodo ydiote
argumentantur. Et similiter facilius est observare precepta secundum
imperfectum modum quam observare consilia, et tamen qui tendunt ad
perfectam observationem preceptorum oportet quod incipiant a consiliis
sicut a quibusdam instrumentis. Ad tertium dicendum quod illa que ibi dominus
superaddidit non sunt consilia sed precepta ut patet tam ex ipsis
verbis domini que ibi ponuntur tum etiam ex expositione Augustini in libro de
sermone domini in monte. Ad quartum dicendum quod observantia preceptorum
secundum imperfectum modum est minus in spiritualibus sed est maior si observentur
perfecte. Ad quintum dicendum quod perfectionem euvangelii non sequuntur sola consilia
sed etiam precepta ut patet ex dictis. Ad sextum dicendum quod ideo aliquis non quietatur
quia ecundi et si sit prius natura quodammodo non oportet tamen quod semper prius sit
tempore. Non enim in angelis semper precedit motus quamvis non sit
vivendi sit motus quia statim a principio angeli perfectam vitam habuerunt
que est intellectualis, et similiter qui voluit plenius precepta custo-
dire statim a principio consilia assumere debet. Unde omnes observantes
precepta observent consilia. Explicit quotlibetum quintum.

Quesitum est de deo et angelis et hominibus. De deo quesitum est
quantum ad naturam assumptam et quantum ad naturam divinam, quesitum est
de scientia et de potentia dei. Circa scientiam dei quesita sunt duo.
Primo utrum deus sciat primum instans in quo potuit mundum creare.
Secundo utrum passiones a deo possint demereri.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod deus sciat primum instans in quo potuit
mundum creare. Deus enim potuit mundum creare antequam creavit
non autem potuit creare tempore infinito ante, quia sic ei esset coeternus.
Ergo est dare aliquod instans in quo primo potuit creare mundum. Sed deus
scit quod eius omnipotentie preiudicaret, preiudicaret autem eius
omnipotentie si esset aliquod instans in quo primo potuit creare mundum
quia sic eius potentia ad illud instans limitaretur. Ergo deus non scit primum
instans in quo potuit creare mundum. Respondeo dicendum quod duplex dicitur
ad esse in aliqua mensura loci vel temporis. Uno modo presupposita ipsa
mensura et particulares effectus producuntur a deo vel ab aliis
agentibus in loco vel tempore. Alio modo ut simul cum eo quod sit producatur
mensura loci vel temporis. Et hoc modo mundus a deo in esse productus non
quidem quasi in aliquo loco vel tempore preexistente sed quia simul cum mundo
et locus et tempus producuntur. Unde aliud est modo dicere cum dicitur quod deus potuit
facere aliquem particularem effectum puta equum vel hominem antequam fecit
vel etiam alibi quam fecit. Et aliud cum hoc de mundo dicitur. Nam cum de
homine vel equo hoc dicitur presupponitur aliquod tempus vel locus ab eterno in quo homo a deo fieri potuit

118

Sz cu hc de mudo dr no s q sit aliquod tpe an mudi n
as locq ext ipm s sr q deq potuit mesura loci uel tpis
mudi face maiore, Si r qua utru potuit mudi face
i infinitu an qm fecit si hc qud refer ad pom faceret
manitu e q i infinitu an qm fecit face potuit, dei em
po e etna, cui nich accresce potuit ut maior quoqz
face mudi cu pus no potuit, Si no refera ad ipm mud
face no potuit s ut eet sic suppita cathole fidi vite q hc
sit no potuit s ut eet mudi quoqz no fuisse, Sicut em deq no pt face q id qd
fuit no sit fcm ut ita dicar, Ita no pt face ut qd fuit
quoqz nuqm no fuit, s hic go ssim dr q deq no potuit
mudi face i infinitu an qm fecit, s adhuc intelligi
q infinitu dr dupr uno i actu et dr s mom pdcm
q deq no potuit face mudi i infinitu anqm fecit i q
duracio mudi i infinitu an pcessit, Alio dr infinitu s
pom et potuit deq i infinitu mudu face an qm fecit
qz quatucuqz an dr eu fuisse adhuc potuit eu pus
face, et no e dare pm instas i quo deq potuit face mudi
Est at dare pm instas i quo fecit sic e dare supmu
angelm no tn e supmu ult que face no potuit et pz cu

2a Ad quoin d xm sic pcer pr q pscitu a deo no possint
demereri Sicut em aliqui st elci a deo ab eterno
ad gram hnda Ita e aliqui st pscitu a deo ad hc q sue
ne relinquar, s nallibi no nitim uz demereri go pscitu
a deo no demereri, Sz q nq dampna a deo nisi ppr de
mitu cu deq sit iudex iustq, s pscitu dampna a deo
go demeret, Rndo dm q scia dei copa ad res causas
sicut ars ad artua, vii sicut ars ne pom e cognoscitiua
s fctiua alorz que s arte fiut, peccorz no quia ab arte
regul deuia e cognoscitia tm, Ita e scia dei e fctiua et
cognoscitia oium bonorz, malorz no sunt peccorz que st
deuiacoes qda ab etna lege ipq scia dei e cognoscitia
no at causa, et pz q boni qui p gram iustificant no pm
st a deo ab etno pcogniti s e elci ad gram hndam,
peccores at qui no iustifica p gram no st elci nc pior
duuati a deo ad culpa s pm pscitu q ne sut gram hiti
s sue ne sut relinquendi Cta no omie agens pt i id que
infra se no at i id q e s se na e velocita no pt i actu
meritoriu qui e s facult e ne, pt at i actu pcci qui e demitoriq
sic i aliqd infra ni huam expuit ho eu pecdo desced a
dignit e ne sue et pt demereri, Ad pm go dd ad hc q dr

na no mem nz demem pt magis dupl. vno sic q natura ipsa
no sit mota vel demota et vnic q mota sit sup nm, demota sit
infra nm, alio pt magis q natura no sit princ mundi vel de-
mundi et sic e, natura enim adiuta p gratiam sit princ mundi,
sed at relicta pot ee princ demundi ut dictum est.

Deinde ista posita dei quesita sunt duo, p° utrum deus poss virginem
corruptam reparare, 2° utrum deus possit peccare simul.

Ad primum sic proceditur. vr q deus possit virginem reparare. Ad omnipotenciam
dei ptinet q no sit impossibile apud deum omne verbum ut dicitur
luce. i. Sz hoc e quoddam verbum virginem reparare p9 lapsum. Sz contra est
q Jeron9 dicit. Cum deus possit cetera no pt reparare virginem p9 rui-
nam. Et hoc i decretis 32 q i. Resp° dicendum q i virginitate duo possunt co-
siderare quorum vnu e integritas mentis & corporis et deus pt virginem
reparare p9 ruinam, pt enim & mente reintegrare p gratiam & corpus
consolidare p miraculum, alia aut e ca integritatis scilicet q virgo
no fuit cognita viro, et quantum ad hoc deus no pt virginem p9 rui-
nam reparare. No enim pt facere ut ea que iam cognita e a viro
suo no fuerit cognita, sicut nec de aliquo q iam factum e pt facere
q no fuerit factum, pot enim dei se extendit ad omne ens, verum
tamen a deo pot excludi q repugnat a rone entis & horum
simul ee & no ee. Et ergo ratio est q fuit no fuisse. unde aug
dicit 26 contra faustum. Quisquis dicit si omnipotens e deus faciat ut ea que
facta sunt facta no fuerint, no videt hoc se dicere siciat ut ea que vera sunt
eo ipso quo vera sunt falsa sint. Ad primum ergo dicendum q cum verbum sit con-
ceptus mentis vel q contradictionem implicat, non dici pt q no
cadit i conceptu mentis. ut pz i 3 methe.

Ad secundum sic proceditur. vr q deus pt peccare si vult. [illegible]
quodcumque enim possum dicere q hoc pt facere si vult, pt & dici
simul q hoc facere i. Sz ergo h propositio e vera deus pt peccare si hoc e
erroneum 9° & p°. Sz contra quicumque vult peccare peccat, sed sc si
deus vult pt peccare, ergo si vult pt peccare. Resp° dicendum q h?
conditio si ordinem quendam importat, pt aut i propositio duplicem
ordinem importare. vno quidem mo ordinem cause seu principii
tali mo importetur prima est. voluntas enim dei e principium & ca respectu
creaturarum no vero eorum q ptinet ad diuinam naturam, vnu no dicimus
q pater genuit filium voluntate sed naturaliter ut pz p hilarium i libro de synodis
pot aut dicere ad ipsam diuinam naturam ptinet vult hoc ipsum q e posse
peccare nq e scdm diuine voluntatis, alioquin voluntas dei esset potentia
diuine ra q e impossibile. alio mo pt importare ordinem quietis et h
locutio e vera si deus vult peccare, pt sicut sine quietis sicut argumentum
ex impossibili posito deus vult peccare ergo pt peccare sicut ei q vult pt

sed non ergo. Ad primum ergo dicendum quod cum dicitur si homo [illegible] curreret potest accipi
[illegible] est possibile et id quod est simul possibile. Sed cum dicitur si deus [illegible]
potest accipi potest [illegible] antecedens est impossibile ergo nichil prohibet conditionalem esse veram
quamvis ex opposito impossibilis.

Deinde circa ad nunc assumptum quaeruntur duo. Primo utrum totus
sanguis quem Christus in sua passione effudit in unione ad corpus eius
redierit; secundo in quo Christus nobis signum magis dilectionis exhibuit vel
in hoc quod Christus est passus pro nobis vel in hoc quod corpus suum dedit nobis sub sacramento.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod totus sanguis Christi qui est in [illegible] tabula
passione eius effusus ad corpus eius in unione redierit. [illegible]
enim nostri conformius est [illegible] sicut id philippenses iii. Reformabit corpus
humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae. Sed ad corpus nostrum in
unione redibit totum quod fuit de veritate humanae naturae. Sanguis autem
Christi in passione effusus fuit de veritate humanae naturae et sacer dicitur sicut id
[illegible] sacer cruor perunxit [illegible] agni corde, ergo videtur quod hic
sanguis in passione effusus in unione ad corpus eius redierit.
Praeterea verbum dei numquam deposuit quod in natura assumpsit,
[illegible] humanae naturae ab invicem in passione separatis. Sed verbum dei as-
sumpsit in natura nostra corpus et sanguinem ergo sanguis numquam
fuit a verbo depositus [illegible] ergo ad ipsum in unione. Sed quod est
quod in aliquibus ecclesiis sanguis Christi usque hodie dicitur servari
[illegible] quod in unione tamen [illegible] totum quod fuit de veritate
humanae naturae resurgit. Sed [illegible] quae de veritate humanae naturae non sit
et quamvis [illegible] quaestio de veritate humanae naturae sit diversa diversorum
opinio, secundum quamlibet tamen opinionem non totus sanguis [illegible]
tale qui ex [illegible] pertinet ad veritatem humanae naturae
Christum ergo [illegible] comedit et bibit [illegible] prohibet in eo fuisse
aliquem sanguinem [illegible] qui ad veritatem humanae naturae non
pertinet et quem non oportet ad corpus eius redire. Sed [illegible]
sit quod de sanguine in passione effuso pro redemptione [illegible]
et hic magister dicit videtur quod totus in resurrectione ad corpus [illegible] redierit
[illegible] ratione [illegible] potest accipi ex [illegible] passionis
[illegible] in perfectissima aetate [illegible] in qua homines [illegible]
ad veritatem humanae naturae pertinet [illegible] ad majorem perfectionem
adducta, secundum sunt ex [illegible] passionis sicut enim [illegible]
in quibus passionibus pro Christo sustinuerunt quandam privilegiatam [illegible]
[illegible] in unione habebunt ut Augustinus dicit [illegible] de civitate dei ergo multo magis
sanguis Christi quem pro salute hominum [illegible] effudit ad gloriam
unionis pertinet [illegible] est; tertio vero potest sumi ex ratione veritatis passionis
sanguis enim [illegible] in passione effusus [illegible] [illegible] sicut id
ad hebraeos ultimo ut sanctificaret per sanguinem suum populum extra

portu passus est. Humanitas autem xpi salutiferum instrumentum habuit ex virtute
sibi unita ut dicit damascenus lib. 3. Unde manifestum est quod sanguis xpi in
passione effusus qui maxime fuit salubris fuit divinitati unitus
et ideo operuit quod in virtute maiori aliis humanis partibus. Sanguis autem
xpi qui est in quibusdam ecclesiis dicitur ex quadam ymagine xpi percussa
miraculose profluxisse vel etiam alias ex corpore xpi. Et post hoc preterea

Quod xm sic probatur. Videtur quod xpus magis dilectionis signum nobis ostendit
tradendo corpus in cibum quam paciendo pro nobis. Caritas enim
patrie perfectior est quam caritas vie. Sed beneficium id quod nobis contulit
corpus suum dando nobis in cibum magis assimilatur patrie caritati in qua
plene fruemur deo. Passio autem quam pro nobis subiit magis assimilatur
caritati vie in qua nobis pro xpo imminet paciendum. Ergo maius est dilectionis
signum quod xpus corpus suum tradidit nobis in cibum quam quod passus est pro
nobis. Sed contra est quod dicitur Jo. xv. Maiorem caritatem nemo habet ut animam
suam ponat quis pro amicis suis. Respondeo dicendum quod id quod est potissimum
in unoquoque genere mensura est omnium eorum que sunt illius generis ut patet per
philosophum in x metaphisice. Potissimum autem in genere amoris humani est amor
quo quis amat seipsum et ideo ex hoc amore utique est mensura ad
capiendum omnis amoris quo quis alium amat. Unde et in ix ethicorum philosophus dicit
quod amicabilia que sunt ad alterum sunt ex amicabilibus que sunt ad
seipsum. Pertinet autem ad amorem quo quis amat seipsum ut
velit sibi bonum. Unde tanto aliquis alium magis amare probatur quanto
maius bonum quod ei vult propter amicum praetermittit. Sicut et propter hoc
qui neglexit dampnum propter amicum passus est. Ut enim bonum sibi
triplex bonum pertinet scilicet anima corpus et res exteriores. Est igitur
aliquod signum amoris quod in rebus exterioribus propter ad detrimentum
patiatur. Maius autem est amoris signum si et corporis propter eum detrimentum
patiatur id labores vel vulnera pro amico sustinendo. Maximum
autem dilectionis signum si etiam animam suam deponere velit pro amico
moriendo. Cum ergo xpus pro nobis paciendo animam suam posuit
maximum fuit dilectionis signum. Cum autem corpus suum dedit in cibum sub
sacramento ad nullum detrimentum ipsius pertinuit. Unde patet quod primum est maius
dilectionis signum. Unde et hoc sacramentum est memoriale quoddam et figura
passionis xpi. Veritas autem figuram excedit sicut et res memoriale. Ad primum ergo
dicendum quod exhibitio corporis xpi habet quidem similitudinem quandam caritatis patrie qua
diligemus nos deum in patria. Sed passio eius pertinet ad ipsam dei di-
lectionem nos a perditione ad patriam revocantem. Dilectio autem dei
non est maior in patria quam sit in via.

Deinde contra angelos aliquis est verum, scilicet utrum lucifer sit filius cui
etiam videtur quod sit filius quia est primum temporale simplicissimum creaturum.
Sed filius cui videtur esse simplicissimum creaturum, hic autem est lucifer qui
inter angelos supremus fuit et super alia inter cetera. Quia autem non videtur gratia

Aliogn coꝛ eutia que nō sūt suscepta gr̄e eius mensurari nō pnt
ergo dona nālia integra remanserunt in demonibȝ post peccatū
sicut dyo9 dt x. ca. de di. no. vt̄ q̄ cum sit lucifer sicut in
sbo. Sȝ q̄ eum ȝ qdā eternitatis pticipe, s̄ angeli bti magis sūt i
pticipatōe eternitatis quam lucifer. qui est btitudinis expers. ergo
lucifer nō ē sbm̄ eui, s̄ magis supiores btorū angelorū
Ad 2m q̄ ex ignorantia lingue gr̄e puenit qd quidā dicūt
apud omēs eum ab eternitate distinguere ac si distingueret
antropos ab hoie, quod enim in greco dr̄ euon in latino dr̄
eternitas, ut dyo9 x c. de di. no. p eodē utitur eternitate et euo,
Sȝ q̄ nōibȝ utendū ē ut plēs s̄ utrūqȝ distinguimus
ab inuicē. eum inter a. et qm̄ eternitatis pticipacōe ut s̄ eum.
eternitas ipso deo attribuat, eum at q̄ pticipā eternitatis
sb̄s sp̄ualibȝ que sūt sr̄ tpe. Aliud nō e quod p eum dr̄ se
est mensura ymo quod dr̄ p pticipacōm sit dicā q̄ p̄a mensura
omī euiternoꝝ ē ypā dei eternitas, sicut et sb̄a dei ē mensura
omīs sbē ut dr̄ quarto .... in x metha. Si quis tn̄ uelit ac
cipe mensura homogenā i eisdē generis dicit quidā q̄ nō ē vna
mensura, s̄ quodlȝ euitnū h̄t suū euum. Sȝ hij ppā nocē
mensura ignorāt. Sic enim eet vey q̄ dic̄ si omīa euitna eēnt eq̄
lia sic enim vnū corp nō eet mensura alteri, hc at nō est vey,
q̄r in angelis ē accipe p̄ū meū et ultimū nō solū s̄ diu̇sas ye
rarchias et ordines s̄ et s̄ diu̇sos angelos in eodē ordine,
ut p̄ȝ p dyo. x. ca. ce. yerar. Et q̄ sr̄ ē qd ē simplicissimū ē
mensura in quolȝ genere, sc̄ dr̄ in x. metha. io necē est ut duratio
simplicissimi euitni sit euum omī euiternoꝝ et ita simplicissimū
ē sbm̄ eui, Sȝ ē attendendū q̄ sbē sp̄uales mensurātur euo nō
solū qm̄ ad eaꝝ sbām s̄ qm̄ ad eaꝝ ppā opacōem, vn̄ i
li. de causis dr̄ q̄ sūt i momento eternitatis s̄ sbām et opacōem et c.
Oȝ q̄ ille angelus qui ē sbm̄ eui sit simplicissimus nō solū qm̄
ad eēm s̄ et qm̄ ad opacōem, et at ē supiorum btoꝝ angeloꝝ
cuius opo maiore ē in vno qd ē deus vnita, vn̄ supiorum btoꝝ
angeloꝝ ē sbm̄ eui nō at lucifer, Ad p̄m ergo dicendū
q̄ aliqui posuerūt luciferū nō fuisse supremū angeloꝝ
q̄ aliqui posuerūt luciferū nō fuisse supremū angeloꝝ
[illegible] sc̄ dam dt fuit p̄us corp qui erat ordini terrestri. Si nō
s̄ sic dam dt fuit p̄us corp qui erat ordini terrestri, Si nō
tn̄ credāg s̄ gḡs q̄ fuit supiorum omī et dicendū q̄ sua opo ausa ē
tn̄ credam s̄ grs q̄ fuit supiorum omī et dicendū q̄ sua opo auersa ē
ab vno p̄mo et quasi ad multitudinē inferioꝝ vlt̄ qua pmanū
tenuit, et s̄ h̄c demones recedūt a summa simplicitate eui.
vn̄ dt dyo. x. c. de di. no. q̄ demones dnr̄ mali pp̄r hc
q̄ infirmanē eīa opīn naturaē,

Deinde q̄situ ē de hoibȝ et p̄o qm̄ ad ea q̄ p̄tinet ēē oibȝ gna,

2° qm ad ea q ptinet ad quosda hoi[um] stat[us], Circa quia ut quesitu e quadrup[ler] pimo quid de his q ptinet ad am[m]a hois 2° de his que ptinet ad scient[iam] 3° de his q ptinet ad corp[us].
Circa pim quesita st tria p° qm ad pp[ri]as hom[inum] vtp[um] si ada no peccasset eid[em] hoies saluare[n]t qui nu[n]c saluant[ur], 2° qm ad mettu vtp[um] s[e]c[un]d[u]m libu cordis sit intellig[ib]le, 3° qm ad no[ta] vtr[u]m s[e]c[un]d[u]m q p timore fuit sint uolu[n]taria,

8m

D pim sic pce[dit]ur vi[detur] q si ada no pctasset no eid[em] nu[n]c saluare[n]tur qui nu[n]c saluant[ur], Si eni ada no pctasset soli electi nasceren[tur] g[o] no fuisset nati illi pctores qui finali[ter] st repbati z p qu[i]b[us] m[in]us eo[rum] filij, qr si no st eid[em] p[ar]ent[es] q[u]o[rum] e nz filios eee osd[em], multi at nu[n]c saluant[ur] ex repbis p[ar]ent[i]b[us] nati, g[o] si ada no pctasset no vere saluare[n]t qui nu[n]c saluan[tur], p[rae]t[er]ea s[e]c[un]d[u]m ph[ilosoph]m seme e supflui alime[n]ti, Sz aliq cib[us] fuisset i padyso si no pctasset ab his quib[us] nu[n]c utim[ur], g[o] aliud fuisset sp[er]m[a] z p q[uo]s alij filij, Sz q e q g[e]n[er]at[ur] p mors Si p[ri]m[us] p[ar]ente n[on] putredo pcti corrupet nequaqm ex se filios ire[n]te g[e]n[er]aret, s[ed] hij qui nu[n]c p redeptore saluati st soli ab eo electi nascerent[ur],
2°oo Dicen[dum] q eu[m] i g[e]n[er]atione hois sit z alio[rum] a[n]i[m]aliu sp[er]m[a] p[a]tris sit sicut agens, materia u[ero] a m[at]re ministrata sit sicut paries ex g[o] corp[us] h[u]manu fo[rm]at[ur], impo[ssi]b[i]le e eunde filiu nasci siue sit aliq p[ate]r siue alia m[ate]r, sit z no e id[em] uno sepulchru siue sit alia ad siue sit aliud corp[us] sepulch[rum] ex cuius impressione cera sigillat[ur], Et q[uamvis] cib[us] supflui alime[n]ti sit sp[er]m[a] s[ecundu]m ph[ilosoph]m diu[er]sitas t[ame]n ali[mentorum] meto[rum] no sufficeret ad diu[er]sificados filios qui ex sp[er]m[a]te nascu[n]tur, qr ex illis cibis no fuit sp[er]m[a] p[ro]pt[er] q[uo]d aliquali i s[upe]rbam putu[m] g[e]n[er]at[ur]. Due at quida sequitates sup[er]hil q[uo]d si ho no pctasset i illa p[ri]ma temp[or]atione status co[n]formati fuisset z ipe et o[mn]ib[us] qui ab eo nascent[ur], ita q o[mn]ib[us] qui nascent[ur] fuissent electi, vn[de] cu[m] nu[n]c multi qui salua[n]t[ur] ex pctis nascan[tur] sicut i obiectio[n]e tangeba[tur] q[u]o[rum] e q ee[n]t alij p[ar]ent[e]s saluado[rum] et p q[u]os alij filij, s[ed] h[oc] p[ro]p[ri]o no v[idetu]r e[ss]e v[er]u[m], qr s[ecundu]m Aug[ustinum] xj de ci[vitate] dei Stat[us] corp[or]is i hoie p[ro]portiona[tur] ei[us] statui a[n]i[m]e, Cu[m] dicit g[o] ho h[abu]it corp[or]alitate pote[n]s mori z no mori indigens alime[n]tis ta[me]n dicit h[abu]it etiam potente[m] pctare z no pctare, h[abu]it au[tem] corp[or]alitate qm diu fuit i statu ge[ne]randi q z fuisset p[ost] illa p[ri]ma temp[or]atio[ne] si no pctasset z ideo p[oss]i[bi]le fuisset si p[ri]m[us] ho et no pctasset ut e ipe ul ei[us] posteri p[ost] mo[dum] pctavit ut hugo de s[an]c[t]o vic[tore] d[icit], vn[de] ex p[at]r[i]b[us] no s[e]q[ui]t[ur] p[ar]entu[m] diu[er]sitas q[uo]d nu[n]c st aliq pctores t[u]nc at no ee[n]t, Ez e al[iu]d ut u[er]o e p[ro]nd[us] diu[er]sitate p[ar]entu[m] qr i p[ri]mo statu v[e]r[u]s ho no h[abu]isset plures uxores n[e]c etiam aliq ex fornicatione ul adulterio nascent[ur] quod nu[n]c g[e]n[er]at,

caa et i hijs qui saluant. Multi eni filij unig pntis ex plib
uxoib nati saluant sic pz de filijs iacob. Multi etia ex
fornicatoe et adulto nati saluant alioqi eis fuisset sacra
salutis adhient. Vn relinquit q aliqui illic saluant qui
si pmg ho no peccasset no nascent et p qns no saluarent, nec
tn dei pdestinaco fallet q deus pdestinauit homis huius
statum futur euentus. Quod at subdit gtius q si pmg ho no
peccasset nequaqm ex se filios generaret iehenne, indubitat
vm est. Nam eni i filios trasfundit pcim oile h q hoies filij
ire nascunt. Cu at subdit q hij soli qui nunc saluandi sunt
nascent intendit e q pnos sat simpate demonacom q l soli
illi nascent quos est ex rone originis no aut demonacom
psonali q alie pone erant hoiu qui saluarent. Et p hec pz

q^m Ad xij sic pcedit vr q aliquod verbum cordis sit spes intelligibilis. Vbu eni cordis est id
quod intellectus intelligit, hec aut e spes intelligibilis, go ubu cordis e
spes intelligibilis. Pt cognicio intellectiua a sensu orit, h id q sensus
sentit e spes sensibil, go ubu cordis quo intellectus intelligit e spes intel.
Sz q ubu cordis intellectum e quod exteriori ubo signat, h ubu exterius
no sigt spem intellectualem go ubu intelligt no est ipa spes intellig.
Rndeo dicendu q sicut ipse dicit. Vbu cordis importat quida
pcedens a mente siue ab intellectu, pcedit at ad ab intellectu
inquantu e constitutu p opacione ipius. Est at duplex opacio intellectus
sm phm queda nota indiuisibilium intelligencia p qua intellectus
formal in ipso diffinicom uel conceptu aliqd incomplexi,
alia at opacio e intellectus componentis et diuidentis h qua format enunc
iacionem, et utraq istarum p opacione intellectus constitutum vocat
ubu cordis quorum pmu sigt p terminum incomplexu, secundu sigt
p dicionem. Manifestu e at q omnis opacio intellectus pcedit ab eo h
q e factus i actu p spem intelligibilem, q nichil opar nisi h q e i
actu. Vn necesse e q spes intelligibilis q e pncipiu opacionis intellectualis
differat a ubo cordis quod p opacionem intellectus format, quamuis
ipm ubu possit dici forma uel spes intellectualis, h sicut p intellectum
constituta pt forma artis qua intellectus adinuenit dr queda
spes intelligibilis. Ad pmu go dicendu q intellectus intelligit aliqd duplicit
vno formalit et sic intelligit spe intelligibili qua fit i actu, alio
sicut instrmto quo utit ad aliqd intelligendum, et hoc modo intellectus ubo
intelligit q format ubu ad hoc q intelligat rem. Ad secundum dicendu q
cognicio sensus exterioris pficit p sola imutacionem sensus a sensibili
vn p formam q ab a sensibili imprimit sentit, no at ipse sensus exterior
format aliqua forma sensibilem. Hoc at fit uirtus ymaginatiua cuius
forma quodammodo similis est ubu intellectus

Ad 13m sic proceditur. videtur quod ea que fiunt ex timore non fiunt voluntarie. 10
Involuntarias enim videtur contrariari ut dicitur in 3o ethicorum. Sed ea que fiunt
ex timore dicuntur ex necessitate fieri non sunt voluntaria. Sed contra omne quod quis
operatur propter finem est voluntarium. Sed ea que quis operatur ex timore operatur
propter finem scilicet ad vitandum malum quod timet sicut qui proicit
merces in mari vitat submersionem navis. ergo huiusmodi fiunt voluntarie.
Respondeo dicendum quod cum bonum sit obiectum voluntatis. hoc non se habet ad hoc quod
sit voluntarium quod se habet ad hoc quod sit bonum. contingit autem in aliquibus ad
quod consideratum est bonum quod tamen secundum aliquas particulares circumstantias redditur malum
sicut occidere hominem secundum se est malum sed occidere hominem periculosum multitudini
est bonum. et quia actiones fiunt secundum circumstantias singulares iudicatur bene vel
male et per consequens voluntarie vel involuntarie fieri quod consideratur singularibus
circumstantiis secundum quas absolute quod est in aliis considerantur. ea autem que ex timore fiunt
in aliis considerata sunt mala et involuntaria secundum se considerantur. sed singularia que
contingunt sic sunt bona et voluntaria sicut proicere merces in mari secundum
se consideratum est malum et non voluntarium. in casu autem tali est bonum
et voluntarium. unde et philosophus in 3o ethicorum dicit quod huiusmodi mixta sunt ex voluntariis
et involuntariis. sunt autem simpliciter voluntaria secundum quid autem involuntaria et ex necessitate fiunt.
Et per hoc patet responsio ad obiectum.

Deinde circa sacramenta quesitum est primo de sacramento eucharistie. 2o de sacramento
penitentie. 3o de sacramento ordinis. Circa eucharistiam quesita sunt duo
primo utrum forma panis annichiletur. 2o utrum sacerdos debeat
dare hostiam non consecratam peccatori hoc petenti occulte.

Ad primum sic proceditur. videtur quod forma panis in sacramento eucharistie adnichiletur. 11
Illud enim adnichilari videtur quod desinit esse et in nichilum convertitur.
Sed forma panis in sacramento consecrationis desinit esse. nec est dicere quod conver-
tatur in aliquid aliud in corpus Christi. quia non est in forma eius que est anima. alioquin
anima Christi esset in sacramento ex vi sacramenti. ergo forma panis adnichilatur.
Sed contra Augustinus dicit super ... libro vij. Clarifica me pater etc. Si huius rei
conversationem diligenter cogitamus hoc provenit in deo. Sed
... adnichilari ... potest ergo si panis convertitur in corpus Christi videtur
quod non adnichiletur. Sed constat est quod Augustinus dicit in libro 83 questionum quod deus non est auctor
tendendi in non esse. est autem auctor eucharistie. ergo in hoc sacramento nichil annichila-
tur. Respondeo dicendum quod adnichilatio quedam motum importat. omnis autem motus
nominatur a termino ad quem. unde terminus adnichilationis esset nichil.
conversio autem panis in sacramento eucharistie non terminatur ad nichil sed ad corpus Christi.
alioquin non esset dare quomodo corpus Christi inciperet esse sub sacramento.
non enim incipit ibi esse per motum localem. alioquin desineret esse in celo.
Relinquitur ergo quod in conversatione panis non est aliqua adnichilatio sed
transsubstantiatio panis in corpus Christi. Ad primum ergo dicendum quod sicut in generatione
naturali non forma generati convertitur in corpus sed totum compositum. Ita et in sacramento
altaris non est quidem seorsum de forma et materia quod convertatur sed totum

panis conu̇tit͛ ī totū corp᷒ ꝙ mḡr ē corp᷒. q̄ si ī t̄duo mort͛
xp̄i fuiss& cōsecrō fc̄a nō fuiss& ibi aīa ꝗ corp᷒ exanime
sicut ī sepulc̄o iacebat/ Ad xm dōm ꝙ p̄ue dicit͛ nā hūā
si conu̇tit͛ ī ūbū mḡr ēē desinet qm̄ .f. ad t̄mīm a q̄
nō aūt adnichilat͛ qm̄ ad t̄minū ad quem//
R Ad xm sic pc̄ed͛ vi͛ ꝙ sacdos nō dēat dare hostiā nō
pz cōsecrātā pc̄tori occulto hō pctā/ Nō enī dz sacerdos
pc̄tm occultū publicare/ publicabit aūt si ei dabit hostiā nō
cōsecrātā cū alijs socijs dabit cōsecratam. ḡo sacdos nō dz dare
hostiā nō cōsecrātā pc̄tori occulte pctā/ p̄ hostia cōsecrātā a
sacdote aliq̄ fc̄a porrectā a circūstātib; adorat͛/ Si ḡo
sacdote exhibet hostiā nō cōsecrātā loco cōsecrāte qm̄ ē ī se facit
ipm̄ ydolatrare quod ē ḡue pc̄tm/ nō ḡo sacdos dz pc̄tori oc
culto pctā hostiā dare hostiā nō cōsecrātā/ Dz q̄ ē ꝙ sacdos
est medic᷒ aīarꝝ/ sapiēs aūt medic᷒ vitat qm̄ pt pic̄lm
infirmi quē accepit ī curā/ pc̄tori aūt cui᷒ curā hēt sacdos
imminet magnū pic̄lm si ī cōsciā mortalis pc̄ti corp᷒ xp̄i
accipiat. quod qui māducat & bibit indigne iudiciū s͛
māducat & bibit ut dr̄ ad Cor᷒ xi ḡo sacdos hō fēt si
ei᷒ pic̄lm euitet/ porrigēs ei hostiā nō cōsecratam/ Pr̄ea
dōm ꝙ ipi ūit nō ē alaq̄ fictō admiscēda q̄ ūt ē conu̇tēd
dōm ꝙ xp̄i ūit nō ē aliq̄ fictō ad ducēda ... ut ap̄ dt. ī ad Cor᷒ vi. Et p̄p̄t hoc fugg
luc̄ ad tenebrē ut ap̄ dt. ī ad Cor᷒ vi. Et p̄p̄t hoc Aug᷒
pbat ī li. 83 q. ꝙ corp᷒ xp̄i nō fuit fantasticū q̄ ūitas q̄ ē
xp̄s nō potuit fallē & ideo ī sacris eukaristie ūt p fictōm agēd
& pcipue ī sacrō altaris ī q̄o corp᷒ xp̄i cōtinet͛/ Esset aūt
quedā fictō si hostia nō cōsecrātā loco cōsecrāte daret͛ & cū t͛
sacdos qm̄ ī se ēēt p̄p̄o facet ydolatriē occō/ qui q̄uis
pc̄tm ydatē nō incurrēt estimās pbabilit͛ hostiā ēē cō
secrātā/ tn̄ sacdos ī hōc p̄o ꝙ hostiā nō cōsecrātā p̄p̄o exhibet
adorandā ydolatrē crīme incurret/ vn̄ hō ī nō casū ē fac̄m
Dz ḡo sacdos pc̄torē occultū p̄o monē ut p̄uam agat
& ad sacr̄m accedat ꝙ si penitē noluit/ dz ei occulte
inhibē ne alijs cōicātib; ī publico se immisceat. ꝙ si se
immiscuit dz ei darē hostiā cōsecrātā/ vn̄ p̄a duo concedō
Ad xm dōm ꝙ stult᷒ ēēt medic᷒ qui cū maiori pic̄lo sui
cui᷒ pic̄lm infirmi uellet impedire potat si uellet ipē venen
bibē ne infirm᷒ bibet vīnū/ cōsto aūt maior pt sacdos
fictōib; fc̄is ī sacrō xp̄i qm̄ pc̄tor indigne sumēdo. vn̄
stult᷒ ēēt sacdos si uitaret pc̄tm subditi & ipē g̃ui᷒ peccaret
fictōm faciens ī sacrō ūitatis//
O eū cīa sacr̄m p̄nie q̄rūt s̄t duo. p̄o utrū plat᷒ dēat
subditū suū a misericorde remouē p̄p̄t aliq̄d q̄d ab eo ī
ɔfōne audit/ 2o utrū ī meliori statu moriat͛ q̄ morit͛ ī via cū dimulta
pniā

qu̅ ille qui moritur i redeundo.
Ad p̅m sic p̄ced. vr q̄ plat9 poss subditu̅ suu̅ a mi̅stra̅oe
removere ppt̄ id qd ab eo i q̄fone audivit. q̄ in istud p
cave̅tur q̄ cari̅te militat, sꝫ sigillu̅ co̅fessionis institutu̅ ē p cari̅te
nō g° militat q̄ cari̅te ex qua tn̄ plat9 saluti subditoꝝ
pvide̅. Est aūt aliq̄ q̄ salute̅ subditi si eius administraco̅ admit
tit ut puta si h̄eat occoe̅ recidivandi i p̄ctm̄. g° nō obstante
sigillo co̅fessionis plat9 dꝫ eum ab administraco̅e removere. Sꝫ q̄
ē q̄ nt̄ ē faciend̄ i p̄iudiciu̅ q̄fessionis si subditus ab administra̅oe
removet ppt̄ crime̅ qd suo plato co̅fessus est, q̄ p h̄c alii
retraheret a co̅fitendo. nō g° dꝫ plat9 subditu̅ ab administraco̅e
removere ppt̄ p̄ctm̄ quod ei co̅fessus est. R̄n̄ dd̄m q̄ [illegible]
co̅fessionem audit illo̅ nō manifestand̄ n̄ v̄bo n̄ signo n̄ nutu
n̄ aliq̄d ē faciend̄ p̄ qd̄ i suspicionem p̄ctī ab possit pvenire.
Et si remot9 subditi ab administra̅oe poss inducere ad manif
estacōem p̄ctī dom̄ i q̄fessione ut aliquā p̄babile̅ suspicionem
de ipo. ideo plat9 debet ipm̄ subditu̅ ab administraco̅e re
movere. puta si i aliq° monasterio ēēt co̅suetu̅ q̄ priores nō
amoverent̄ de suis p̄latis n̄ p culpā manifestā p̄ctm̄
co̅fitent p remocōem ab administra̅oe. unū si abbas h̄c fa
ceret quā p̄t̄ tali p̄lato co̅fessionem revelaret. poss tn̄ p̄cavere cu̅
[illegible] removere ut cu̅ instaret petere absolucionem si h̄c
videt saluti ei9 p̄ficere. Ēnim p amocōem ab administra̅oe
p̄ctm̄ [illegible] manifestaret puta si i aliquo monasterio ēēt
co̅suetu̅ q̄ ab deq̄ualibet de facili aliqs ab administra̅oe
removet [illegible] accōe accepta poss subditu̅ q̄
co̅fessus ab administra̅oe removere, ꝫ tn̄ h̄c faciat cu̅ debi
ta cautela si [illegible] administra̅ ēēt subdito piculosa i posterum
[illegible] ē i h̄c [illegible] ēēt q̄ [illegible] ad absolucōem
[illegible] si nō piculu̅ i posteꝝ [illegible] nō oporteret q̄
p p̄ctō [illegible] p [illegible] delicto eu̅ ab administra̅oe amovere
sic [illegible] dī i li de adulterinis q̄iugiis nō ad h̄c depuntg
adulteros quos credimus pvidencie salvatos. Ēnim eni
[illegible] mactrat [illegible] st. 1. Et p h̄c pꝫ r̄n̄sio ad obiā.
Ad t̄ciu̅ sic p̄ced. vr q̄ melius [illegible] sufragii i via
cuius ultra male qui ē qui mor[illegible] redeundo. qui eni
moritur i eundo ē q̄i i p̄sequendo votu̅ suu̅ ut se exponit
[illegible] p. [illegible] ita p̄mortis co̅fessionem, qui aūt mor[illegible] i redeundo
nō mor[illegible] i p̄posito exponendi se p [illegible] i ita mori[illegible] q̄ co̅fessor
Sꝫ maior ē status marti[illegible] qu̅ q̄fessoꝝ g° i meliori statu
mor[illegible] qui mor[illegible] i eundo qu̅ qui mor[illegible] i redeundo. Sꝫ
q̄ qui mor[illegible] i redeundo ia co̅su̅mavit votu̅ suu̅, qui aūt mor[illegible] i
eundo nōdum co̅su̅mavit h̄c ē q̄ i p̄mis. p̄ctm̄ aūt ē melius imp̄fecto.

et sunt pncta/ go melius mor' i vedendo qm qui mor' i cudo
Chu' dom/ q quanto aliis cu plurimis meritis mor' tanto melius
mor'/ merita at manet no sor' 1a que actu agit s; i 1a q
iam sunt qui apud deum deposita s; id y thyo y Scio cui
credidi z certus sum q potens e depositum meu servare i illu die
Charitas e at q ie qui mor' i vedendo de ult' male ceteris
pib) cu plurimis meritis mor' qm ie qui mor' i emido ht eni
duplex meritu ex assumptione termini z ultius ex psecutione i q
forte multa gratia e passus z io ceteris pib) melius mor' vede
unde quamvis ire magis sit meritoriu qm vedere abtu lodo
ad prm go dom q id ppositu exponendi se morti pp' xp huit
z ytere i emido nec meritu pdidit si se immunem a pcto custo
diuit
D eni cca matrimonium qsita sunt duo primo si aliquis
desponsat aliquam p uba de futuro z p9ea carnaliter
cognoscat no quidem qr consentiens i matrimonium s; solu' volens
fornicari et subripere colla carne s; p9modum contrahat cu alia
p uba de pnti. utrum 2a sit uxor eius/ 2o si mir accuset uxo
re de adulterio occulto utrum mulier teneatur i iudicio fiteri
pr Ad primu sic pceditur vr q ie qui cognouit/ pcrm confiteri
carnaliter mulierem quam desponsauit p uba de futuro no possit
hre uxorem 1am cu q postea contraxit p uba de pnti Judicatur
eni eccle compellitur stare cu pa q qua carnaliter cognouit s; eccle
pt fallere pas illuminas ad contrahendum pp ui' q temp possit
cu alia mulier hre matrimonium z m̄ [illegible] qua 2o contra est p uba
de pnti no est uxor sua s; dem q e q error hois no puidi
cat ueritati matrimonij s; ex errore hois pncipium cum qsdem ubi
fuit carnalis copula qr q p iudicium eccle compelli ad illam hre
qua cognouit carnaliter p contentu p uba de futuro qr no p
iudicat ueritati sit matrimonium q est vice contractu p uba de pnti/
Chu' dom q si matrimonium pria dr cu matrimonium e q9sus p uba de pnti
expressus sine quo cetera z cu copula subsecuta fuisset matri
monium at cu primo effuit ut cum p' tacto b pena no
q9sus fuisse matrimonium e q prm no fuit matrimonium qr pea cu
po' effruis q e si 2m fuit matrimonium q9 pot' fuisse
matrimonium q9sus p uba de pnti ex q9sus mir pcdes a uxore p
sentias Ad prm go dom q ecca i his q ad matrimonium ptinet
trip' sentit uno quidem mo p mo'm ecclesie z qr hoies iudicat
ea qui appent s; q dr ... q iudex ecce iudicat
s; ea que appent ul p confones pcii z p ydoneos testes
z p ea legitima documenta quibus omnibus ecclia colligit que
ibi celate z pra i his q ptinet ad interiora cordis q hi a o
testio pr no pnt z si p aliq sig exteriora de his poss' iudi
care ecca sententiam i his q ad matrimonium ptinet si uitas
latcat/

61

non impedit sequens matrimonium contrahendum nec dirimit iam contractum.
Alio modo se habet per modum prohibentis et punientis, et hoc quidem impedit
matrimonium contrahendum sed non dirimit iam contractum, puta uxoricide penitentiam
imponit ecclesia ut ab altero matrimonio abstineat, si tamen contraxerit
matrimonium non dirimitur. 3° modo se habet per modum statuentis, quod fit solum auctoritate
summi pontificis, et sic persone aliqui redduntur illegitime ad contrahendum.
Ita quod si etiam contrahat matrimonium dirimitur, ut patet in quibusdam gradibus consanguinitatis
vel affinitatis vel etiam de adultera cum dat ei fidem contrahendo
vel cum machinata est in morte uxoris. 16

Ad 2m sic proceditur. Videtur quod mulier accusata de adulterio non teneatur
peccatum suum in iudicio confiteri. Nemo enim tenetur suum peccatum occultum
publicare; sed adulterium mulieris est occultum. Igitur in iudicio confiteri
[illegible] non tenetur in publico, non ergo tenetur mulier accusata de adulterio
peccatum in iudicio confiteri. Sed contra est quod dicitur [illegible] iuramentum de veritate
dicenda, sed [illegible] debet [illegible] confiteri de suo peccato.
Conclusio. Dicendum quod hic distinguendum: si enim adulterium sit omnino occultum
tunc debet peccatum suum in iudicio confiteri, tunc debet absque [illegible] iuramentum
[illegible] occulta solo divino iudicio reservantur [illegible]
ad Corinthios: Nolite ante tempus iudicare quousque veniat dominus
qui illuminabit abscondita tenebrarum. Si quid de adulterio processit
[illegible] appareant [illegible] suspicionis
[illegible] dicit abscondita [illegible]
de [illegible] confiteri [illegible] patet responsio ad obiecta.

Deinde [illegible] querendum [illegible] si [illegible]
[illegible] latrones [illegible] pecuniam pro sua liberatione [illegible]
[illegible] aliquo [illegible] restituere [illegible]
[illegible] abstinentia [illegible] peccata [illegible] vigilando vel 1a

Ad primum sic proceditur. Videtur quod [illegible] vigilando
[illegible] a latronibus non teneatur eam restituere,
[illegible] ut Augustinus dicit [illegible] quia [illegible]
[illegible] latrones [illegible] constitutus
ut patet in periculo mortis [illegible] quod [illegible] sit [illegible]
[illegible] teneatur ei restituere qui pecuniam mutuavit.
[illegible] facere [illegible] alicui [illegible]
[illegible] pecuniam [illegible] suum
a mortis periculo liberare [illegible] ad mortem [illegible] qui liberatus est non teneatur eis restituere
pecuniam mutuatam. Sed contra est quod dominus dicit [illegible] quecumque vultis
ut faciant vobis homines et vos facite illis. Sed ille qui liberatus est
a latronibus vellet [illegible] si [illegible] ergo [illegible] restituere
quod mutuo accepit. [illegible] est [illegible] reddere quod
debet [illegible] fuit [illegible] mutuantem et
mutuum accipientem [illegible] restituere. Dicitur [illegible] precepto tenetur ille

qui mutuo accipit peccuniam eam reddere creditori et tanto magis
quanto in maiori necessitate creditor sibi subvenit. Ad xiij quod dicitur
quod tunc in necessitate sunt omnia quia cum homo non potest aliter de suo subvenire,
ludicrum enim esset si quis famem pateretur nollet accipere panem quem
haberet in archa et diceret se debere accipere panem alienum quia quidem
tunc autem per amicos possumus per nos aliqualiter possumus ut philosophus
dicit in iij ethicorum. Iste autem qui in latrones incidit potest se per amicos li-
berare mutuum accipiendo et ideo non fuit ei omnia quia. Ad xiiij dicendum
quod unusquisque tenetur ad liberandum proximum a morte si fuerit conductor et
[illegible] et hoc quidem generaliter implevit i. qui peccuniam mutuatam
non tenebatur eam donare in casu quo eum poterat per mutuum liberare.
Ad xv sic proceditur videtur quod homo non posset peccare nimis ieiunando
vel vigilando. Deus enim non potest diligi ab homine nimis.
[illegible] dilectionis exhibendo in operibus [illegible] opere [illegible]
[illegible] quod ab non posse peccare nimis ieiunando vel vigilando [illegible]
[illegible] [illegible] quod beatus [illegible] se peccasse dicit quod nimis corpus suum
ieiunando et vigilando debilitavit. [illegible] in primo [illegible]
[illegible] de [illegible] de [illegible] que sunt ad finem
[illegible] absque mensura querenda est [illegible] que [illegible]
adhibenda est mensura secundum proportionem ad finem, sicut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adhibet
medicinam secundum quod [illegible] ad sanitatem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dilectio dei est sicut finis, ieiunia autem et vigilie
et alia exercicia corporalia non [illegible] sicut [illegible] ad hoc
[illegible] corporis [illegible] [illegible] [illegible] adhibenda
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sit obsequium [illegible] [illegible] [illegible]
debilitet per ieiunia et vigilias et alia huiusmodi quod non sufficiat de-
bita opera exequi puta predicator predicare, doctor docere,
absque dubio peccat. [illegible] qui nimia abstinencia se
impotentem reddit ad debitum [illegible] reddendum. Unde
[illegible] de rapina holocaustum offert qui vel ciborum nimia [illegible]
vel somnii penuria immoderate corporis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] per hec patet responsio ad obiecta.
Deinde circa precepta queritur de duo primo utrum precepta ordine [illegible]
[illegible] precedant. Secundo utrum precepta [illegible] precepta 2e tabule
sint [illegible] precepta [illegible] precepta prime tabule.
19 Ad primum sic proceditur videtur quod precepta ordine non precedant consilia. [illegible]
est prius ordine [illegible] ad quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
consilia

ergo precepta sunt priora consiliis. Secundo quia est quod prius natura ad duo triplex
uno modo sicut imperfectum est prius perfecto, et hoc modo precepta non sunt priora con-
siliis quia precepta tantum per se non constituunt perfectionem, 2° per magis communem
tempore precepta esse ... et sic non sunt priora quia non est necesse quod aliquis prius
impleat precepta quam consilia, 3° per modum dignius quia prius est
simul tempore sicut sol et lumen sol et radius, et nec hoc modo precepta sunt priora
quia non est necesse quod quicumque servat precepta servet consilia. ergo nullo
precepta ordine nature preveniunt consilia. Ad hoc dicendum quod circa hoc necesse est
duo considerare primo quid sit esse prius ordine nature, 2° quid sit
preceptum et quid consilium quorum utroque cognito apparebit quid
querit. De primo sciendum quod philosophus in metaphysica prius et posterius dicuntur
de quibus ordinem per comparationem ad principium illius ordinis sicut in loco per
comparationem ad primum locum in distantia per comparationem ad punctum distantie.
Sic et in ordine nature dicitur esse prius per comparationem ad naturam prius
que quidem sunt imperfecte, unde secundum quod unumquodque est prius in ordine nature
quod est propinquius cause primis. At cum sint quatuor cause tamen tres cause scilicet
efficiens formalis et finalis concurrunt in idem, unde relinquitur quod ordo
nature sit duplex, unus quidem secundum rationem cause materialis secundum quam imperfectum
est prius perfecto et potentia actu. Alius autem ordo est secundum rationem aliarum trium causarum
secundum quod perfectum est prius imperfecto et actus potentia. unde philosophus dicit in ix metaphysice
quod actus sunt prius potentia naturaliter perfectio, et per hoc forma est prius natura quam materia ut
dicitur in vii physicorum, quare de esse prius ... quia est posterior secundum ...
... in ... quam ... est in uno ... posterior quibuslibet ...
... ad ... quod ... [illegible] ... et prius
ea que secundum ... sunt priora ... [illegible] ... non ... [illegible]
consilium et preceptum comparata ... quod preceptum importat rationem debiti
Debitum autem est ad ... quod ... finis ... [illegible]
... quod ... est ... quique ... Aliquid autem debitum est aliud ... de-
bitum propter aliud scilicet sine quo non est perveniri ad finem ... [illegible]
... distantia ... fine quo non potest ... Illud non quod
ordinatur in finem ut magis ac facilius consequatur si fuerit aliquid
possit haberi finis ratione habet rationem debiti, finis autem spiritualis ...
divina ... quod ... adherere deo per caritatem
unde dicitur ad Thimotheum finis precepti caritas est ... finis ...
... dispositio ... et ... cordis, ... in ... actibus ... virtutum, unde apostolus dicit ad Romanos ... habetis fructum vestrum
in sanctificatione. Sic et in ... ... finis ... et ... ...
et ultima dispositio ad finem, unde ... precepta
sunt quidem ... et ... ut patet ... de ... 1
... sanctificatione ... ad Thessalonicenses ... est voluntas dei sanctificatio vestra.
Dum non ... que sunt ... ordinata ... ad precepta sicut finem ... duplex
quedam enim sunt talia sine quibus ... finis ... non ... et ... cadunt
sub precepto sicut non ... ... et ... de ... sine quibus

ad pdictos fines pueniri pt, ideo no cadunt sub pcepto sed qr p
huius facilius et melius perueniunt ad fines pdictos dantur de eis
consilia sicut pz de paupertate virginitate et aliis huius. Et est simile
si ab dz ex pcepto dz ee rome cito die tertio et ex debito
pcepto roma ire non aut tertio ex pcepto ire equester qr sine
hoc posset peruenire romam cum cadet hoc sub consilio magis eques
facilius et melius perueniret ad finem, huius ergo instis pz de facili
id quod querebat. Si enim comparemus consilia ad precepta, similia
que sunt de dilectione dei et proximi et de mundicia cordis puritate munditu
est quod precepta sunt priora consiliis naturali ordine perfectionis, sicut actus
naturaliter prior est potentia et finis hiis que sunt ad finem, sed consilia erunt
priora naturali ordine generationis et temporis magis, quia per consilia ad puritatem
perfectam cordis et perfectam dilectionem dei et proximi peruenimus.
Si autem comparemus consilia ad alia precepta que ordinantur ex
necessitate et pdictos fines sic erit duplex comparatio. Nam consiliis
inest ut includant precepta, qui enim omnia dimittit non rapit
aliena, et qui continentiam servat non mechatur, sic et qui non equitat
vadit, sed [illegible] est vna comparatio consiliorum ad precepta. Alia [illegible]
[illegible] precepta [illegible] ordine [illegible] priora consiliis. [illegible]
[illegible] [illegible], consilia autem ex priora [illegible] preceptis, sic [illegible]
priora [illegible] que gratia ut pz per philosophum [illegible] comparatione [illegible] ad
[illegible] sic [illegible] ad actum, precepta autem [illegible] [illegible]
[illegible] ad observantiam preceptorum est consiliis, sic [illegible]
cum virginitate et ad non [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible], [illegible] comparatio consiliorum ad precepta [illegible]
[illegible] observata sic comparemus [illegible] ad [illegible] que vadit
pedibus; [illegible] est enim comparatio [illegible] ad [illegible]
et paupertas [illegible] ad eum qui [illegible] suis contentus est, [illegible]
[illegible] ordine [illegible] consilia [illegible] priora precepta [illegible] [illegible]
[illegible] precepta sic accepta [illegible] naturali ordine generationis et temporis
consilia, non enim [illegible] qui [illegible] continentiam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] qui vult esse pauper [illegible]
prius [illegible] [illegible] suis divitiis sit contentus,
sic et non [illegible] qui vult ire equester [illegible] prius [illegible]
[illegible] [illegible] melius est a prius [illegible] vadit. Et per
hec pz responsio ad obiecta.

20 [illegible] sic [illegible] [illegible] precepta secunde tabule sunt [illegible]
[illegible] quesitum [illegible] precepta prime tabule, [illegible] precepta secunde
tabule [illegible] corrupta bono [illegible] [illegible] bono
adherere sicut pz in furto et adulterio et aliis huius, sed [illegible]
[illegible] bonum est [illegible] precepta prime tabule [illegible] ordinantur ad
exhibendam reverentiam deo, ergo [illegible] precepta prime tabule includunt

questio contra precepta secunde tabule et ad adducuntur 2o sunt grauiora quia symonia est
maximum peccatum, sed cum symonia sit species auaritie est contra precepta secunde tabule
ergo peccata que sunt contra precepta secunde tabule sunt grauiora. Sed contra est quod peccata
contra precepta prime tabule sunt de spacio et ad hoc que sunt grauissima
peccata ergo peccata que sunt contra precepta prime tabule sunt grauiora. Quod dicendum
quod formale vero peccati mortalis consistit in auersione a deo. Si enim esset
inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione a deo sic
non esset peccatum mortale. Precepta autem prime tabule sic se ordinant circa
vitam hominum in deum. vnde diuini ad dilectionem dei pertinent, et ideo peccata que
sunt contra precepta prime tabule directe et per se important auersionem a deo.
Peccata autem que sunt contra precepta secunde tabule per se quidem deordinant nos
proximi et bona creata, cum quod ordinamur per precepta secunde tabule ex
quantum autem deordinant nos a deo. In vnoquoque autem genere potissimum
est id quod est per se, vnde peccata que sunt contra precepta prime tabule sunt
suum genus sunt grauissima et grauiora peccatorum. Ad primum ergo dicendum quod contemptus
dei per se intentus est in peccatis que sunt contra precepta prime tabule, sic
autem non ex necessitate includitur in peccatis que sunt contra precepta secunde tabule.
Non enim ille qui vult fornicari intendit hoc facere in contemptum dei
sed intendit principaliter delectari ad quod consequitur quod deum contempnit per
principalem intentionem mandata dei transgrediens. Ad secundum dicendum
quod symonia non est maxima peccatum simpliciter sed maxima inter illa que
committuntur circa contractus pecuniarios, et hoc est ex hoc quod inueniuntur
se habere ad res sacras in quo attingit peccata que sunt contra
precepta prime tabule.

Deinde quesitum est de hiis que pertinent specialiter ad quosdam homines
statu. Et primo de hiis que pertinent ad prebendatos. 2o de
hiis que pertinent ad doctores. 3o de hiis que pertinent ad religiosos.
4o de pertinentibus ad clericos. Circa primum queruntur tria. primo utrum beatus ma-
theus vocatus fuit statim de theolonio ad statum apostolatus et
perfectionis. 2o utrum ille qui eligitur canonice in episcopum melius faciat
confirmando electionem de facto vel eam recusando. 3o utrum prelatus
qui dat beneficium ecclesiasticum alicui suo consanguineo sperans per hoc
suum genus exaltari et ditari committat symoniam. 21.

Ad primum sic proceditur. videtur quod beatus matheus non fuit vocatus statim
de theolonio ad statum apostolatus et perfectionis. Dicit enim gregorius
super ezechielem. Nemo repente fit summus. Sed status apostolatus est perfec-
tionis excellentie est summus status humane vite. ergo matheus non fuit
statim vocatus ad statum perfectionis et apostolatus. Sed contra est quod dicit Ieronimus
super mattheum quod de publicano repente fit apostolus. Et beda dicit super
lucam quod de publicano in apostolum. de theolonario in euuangelistam est
mutatus. Et quedam glossa dicit luce v. quod nam prius cogitaciones
vel rationem huius vite sibi resignauit quod est perfectionis excellentie. ergo statim
vocatus ad statum apostolatus et perfectionis. Ad primum dicendum quod quando ista excellentibus

reuni

determinari pt. Si enim loquamur de apl'atu manifestum e' s' narratonem
mathei marci et luce q' dn's p' uocatonem mathei aliquanto spa
tio ex suis discipl' xii apl'os elegit int' quos unus fuit ma
theus &c pz q' statim a p'ncipio fuit uocatus ad discipulatum s' non
aut ad apl'atum n' s' p'ordinacionem q' qui eum i apl'm sumendum
disponebat/ Et s' hoc intelligenda s't u'ba Ierō et bede/ Si autem
loquamur de p'fcōe c'onica sic manifestum e' q' statim a p'ncipio uocatus e'
ad statum p'fcōis/ Dicitur enim luce v. q' surgens relictis omnibus secutus
e' eum/ quod et ad discipulatum p'tinebat s' id quod dicitur luce xiiij
Nisi quis renunciauerit omnibus q' possidet non pt meus ee discip'/
Ad p'm g° dicendum q' sublimitas i uita humana pt accipi dupliciter
Uno° s' co'paracionem status ad statum s' q' i humana uita unus status
maior e' alio/ et alius e' summus sic enim p'hibet aliquem s' repente
summum attingere ad statum summum/ et hoc appet tam i sp'uali uita
quam i seculari/ Inuenimus enim aliquem statim a pueritia ad statum
religionis qui e' p'fectissimus conuolasse ut p'o arbitro/ sic b'tus
iohes bap'ta et b'tus b'ndictus/ vel et de nouo p'uentum sicut illi
qui ministris traduntur a p'ntibus/ sic enim non oz q' i s'clari uita
exerceant aliquam ad religionem transeant sicut non oz q' alius exe'
ceat i laycali uita antequam clericus fiat/ Similiter et aliqui repente
te assumuntur ad regnum uel ab ipsa pueritia sic salomon et
yosias reges iuda/ vel et ex uilioris statu sicut saul/ vnde
cemens vi dicit q' de carcere et cathenis interdum quis ingredi'
ad regnum/ Alio° pt accipi summum p' co'paracionem graduum quos
p'ficit p'fcō vnius hominis et in hoc g'g'° q' nemo repente fit summus/
Dicit enim aug' sup canonicam Ioh' q' caritas non mox ut nascitur
p'fcā e'. Nam ut p'ficiatur nascitur cum fuerit nata nutritur cum fuerit
nutrita roboratur cum fuerit roborata p'ficitur. Contingit tamen quandoque
q' unus homo repente maiori ab alio tempore gradum sortitus quam sit
summus ad quem p'tingit p'fcō alterius hominis ut pz de b'to b'n
dicto de quo g'g'° dicit i ii° dyal' q' parentes et famam omnes ignoras
cunt b'ndictum puerum quasi iam gratiam a p'fcōe incepisse//

22us Ad xii sic p'cedit' vr q' melius faciat qui co'sentit electioni
canonice de se f'cē quam qui eam recusat/ Dicit enim g'g'°
xxii moralium p'ceptis cum p'specitur non exhibitione amanda est/ s' quam alios
p' canonicam electionem ep'ale dignitatem adipiscitur non p'ptereā
exhibitione g° debet eam amare non g° debet eam recusare/ Sed 9 e' q'
g'g'° dicit xx° moralium q' placere p' meliore interdum fugienda est/
R'n'o dicendum q' i eo qui electus canonice de se f'cē co'sentit considerari pt'
debet quid intendit. Si enim intendit aliqu'd temporale puta honorem diuitias
exercuit se a iugo religionis ac ad hoc manifestum e' q' s' defectiva
intento vnde melius faceret si non assentiret/ Si autem intendit

pfcm ecclie sic planu e q e bona intencio, vn Aug9 dt 19 de ci dei, Recitacoe no amandg e hor i hac uita sine po si
ypm opg si rcte z utilr fit i ut ualeat ad salu subditore. Et induat id apli quod hr j ad thio iiio Si quis epatu
desidat bonu opg desidat, Sz tn scid e q ad hc opg maxa requit ydoneitas cruia ut gg9 dt i pastorali tm accom
ppli dz acco tusccede psulis qm distace solet a grege
uia pastor Ad quod huana fragilitas si ppas uires suf
fic no e, si id apli ij ad Corz iijo Et ad hc quis ta ydo
neus, Sz tn ex auxilio gre due hoies ydonei z sfftes
redduntr, sic ipe p9 modu subdt ydoneos nos fet mistros
noui testi, pt go ac laudabr cosidans defctu ppriu ex
humilite offim platois recusare, sic Jeras dt Nescio loqui qz
puer ego sum, pt at laudablr cosentire ex carite sina
ut salute pximoz pcuret sic ysa q dxit Ecce ego sum
mitte me, Sz sic gg9 dt i pastorali In utroqz e sbtir intuend
qz is qui recusauit ppe no resistit, Js qui mitti uoluit an
se p altaris calculu purgatu uidit, ne ad no purgatg
adire quisqz sacra mistia audeat, ad que sina gra eligit
sub humilit spe sine disponi cundicat Qa go ualde diffile
e purgatu se quelz posse agnoscere platois offim tucig
declinar, tn no ptinacir cu ad hc suscipiend sina uos
cognoscit Ad pmu go dd q id ubu ggi no dz sic intelligi
ptas cu ex libidie no papir amada e, si ita ptas cu papir
no e amada ex libidie, subdt em, si ex longanimite
tollanda, Ad 2m dd q melior e intecco platoru fugien
cm si ppriu defectu du mo no assit ucitas ex pte impo
nete hc onus, vn Aug9 dt 19 de ci di, Supior locg sine
quo ppl9 regi no pt z si ita teneat ut decet, tn nideret
appetit, Otiu em scm quit caritas ueritatis, negotia tn iusta
suscipit ucitas caritatis/

Ad 2m sic pcedr vr q platg qui dat bnficiu ecce alic. 23
suo cosanguieo ut amico ut alij eig cosanguini ex
altera symoniam comittat, Est em symonia studiosa
uolus emedi ut uededi ad spuale annexu, Sz i cau p
dco inr ee empco z uendico vi spual, qz i hiis pt ee cp
z uendico i quig e lebalitas, hc at hic spat ut lebalit
recopesset go e ibi symonia, Sz q e q ysa 33 dd sup d.
Btus qui excutit manus suas ab omi munere, dt glo
qt trip e mug a manu a lingua ab obsequio, quoz nm
e i ppoito cau go no e ibi symonia, Ro dd q cu symonia
ca emptoru z uedicoz cosistat hi distinguend sut, qz si platg

intendit cu obligac̄e cu dat b̄nficiu ecc̄l̄ie ad aliqua recō
pensacōem faciendā s̄ uel suis cōsanguineis, intēcō symoīa
est intendit enī quādā tacitā vendicōem. Si uō nō intēdat
eū h̄c cū obligac̄e s̄z intēdat q̄ ip̄e s̄ uel suis cōsanguineis
p̄pt̄a spōte tempal̄r recōpēset, eq̄uidē p̄na est intencō
& carnal̄ s̄z nō symoniaca. Ad p̄m ḡo d̄m q̄ s̄m ph̄m iiij
ethi. lib̄alitas nō ē cīca quelibz usū pecūie s̄z ē cīca datōs
& sumpt9. symoīa at̄ ē cīca emptōem & vendicōem.
Deinde cīca doctores quesita s̄t duo. p̄mo si doctor
qui s̄p docuit p̄ncip̄r pp̄r inanem gl̄am utrū h̄eat au-
reolam si i morte peniteat. 2° si ex doctina alicui9 doc-
toris aliqui renouēt̄r a melior bono utrū ille doctor tenea-
28 Ad p̄m sic p̄ce. vr̄ q̄ ill̄e qui s̄p p̄p̄r illā doctinā ī morte
inanem gl̄am docuit p̄ p̄niam aureolam recupet.
Aureola enī doctine debe̅t̄ fructui s̄ conu̅sioni fideliū
s̄ 1° phil iiij°. Gaudiū meū & cōna mea. Sz potuit con-
tīgē q̄ ex p̄dicac̄e ei9 qui pp̄r inanē gl̄am p̄n̄t p̄dicat̄ secuta
ē fructus conu̅sionis fideliū, ḡo si peniteat de̅t̄ ei aureola.
P̄t sic v̄ginit̄ debe̅t̄ aureola ita & doctine, s̄z si illa q̄ cū uirgo
sit carne mēte tū ē corrupta p̄niam agit recupat aureo-
lam, ḡo pari rōe & doctor qui pp̄r inanem gl̄am p̄dicat̄.
Sz ō ē q̄ opa mortua p̄ p̄niam nō reuiuiscūt, s̄z opa
ist9 doctoris pp̄r inanē gl̄am p̄dicātis fuūt mortua i
cū pecō fc̄a, ḡo nō reuiuiscūt p̄ p̄niam ad p̄miū quid.
R̄nō d̄m q̄ cū aureola importat̄ quādā singulare excellenciā
p̄mij incīte est q̄ p̄supponat ad p̄miū s̄ aureā sic cōpat̄
p̄suppōt̄ positū. Et h̄c s̄z exo 2° ubi d̄r ffacias sup cōnā
aureā altam aureolā. Et io qui nō mēt̄ aureā i p̄miū
eēnle nō mē̅t aureolā, qui at̄ pp̄r inanē gl̄am opant̄ nō
mēnt̄ p̄miū eēnle, q̄r receperūt mercedē suā ut d̄r m̄t̄ vi
vnū n̄c mēnt̄ aureolā. p̄nia at̄ restituit hoī p̄mia p̄ushita
Nō aut̄ cōfert ei ea que nō h̄uit n̄ mgē ipē mot9 p̄nie
ē meritoi9, vnū ille nō mēt̄ aureolam. Ad p̄m ḡo d̄m q̄ cō-
u̅sioni fideliū debe̅t̄ aureola p̄supp̄to merito eēnl p̄mij i
eo qui p̄icat, alioqui locū h̄t q̄ d̄r m̄t̄ 16 quid p̄dest hoī si
uniu̅sū mūdū lucret̄ aīe uō sue detrimentū paciat̄. Ad
2m d̄m q̄ aureola v̄ginit̄ debe̅t̄ integritati carnis q̄ maet
p9 p̄niam, & io debe̅t̄ v̄gini penitēti aureola, s̄z aureola
doctine debe̅t̄ actui doctoris qui trāsit & io p9 p̄niam nō
debe̅t̄ aureola doctori nisi act9 reiteretur.
21 Ad 2m sic p̄ce. vr̄ q̄ si p̄ doctinā alicui9 aliq̄ retrahāt̄
a meliori bō q̄ ille teneat̄ suā doctinā reuocare, talis

eum doctor in sua doctrina facit scandalum activum quia doctor informat
mentem, tamen auditor informatur affirmative et per quos actum scandalum activum
tenetur quilibet removere ergo tenetur doctor tenetur suam doctrinam removere
Preterea spiritualia sunt temporalibus potiora sed in temporalibus ut Augustinus dicit non
dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum ergo multo magis doctor qui
facit dampnum in spiritualibus non dimittitur peccatum nisi restituatur abla-
tum quod fit per revocacionem doctrine Sed hoc est quod Augustinus dicit veritas
non est dimittenda propter scandalum Respondeo dicendum quod hic distinguendum videtur
Quia si enim doctor doceat falsam doctrinam tenetur eam modis omnibus re-
vocare et maxime si ex ea spirituale dampnum sequatur Si autem doceat
veram doctrinam potest ex ea sequi detrimentum spirituale in audientibus
dupliciter Uno modo ex defectu ipsius qui docet et hoc dupliciter Uno modo si doc-
trinam subtilem proponeret rudibus qui non essent illius doctrine capa-
ces qui ex hoc detrimentum salutis incurrerent contra exemplum apostoli qui dicit
i ad Cor iii tamquam parvulis in Christo lac potum dedi vobis non escam
Alio modo quia confuse et inordinate proponeret non premissis maioribus minoribus
contra illud quod Gregorius dicit in pastorali Occultanda sunt bona summa ne
dissipentur ultima sic intuenda sunt bona ultima ne dum sufficere
creduntur nequaquam tendatur ad summa Et in hiis casibus tenetur doctor
ex eius doctrina dampnum spirituale accidit contra hoc dampnum re-
medium ponere in quantum potest exponendo saltem doctrinam suam Alio modo
potest contingere ex defectu aliorum puta si aliquis docendo aliquem errorem
induceret homines ad aliquam religionem ut puta si diceret
quod quicumque intrat talem religionem statim erit equalis in merito sicut
beatus petrus Et in hoc casu tenetur cessare a sua doctrina Intrare enim
religionem propter errorem non est bonum unde sic non retrahit homines
a meliori bono tamen doctor Et hoc est quod Gregorius dicit in pastorali
Quia incauta locucio in errorem pertrahit Ita et indiscretum
silencium eos quos erudire poterat in errore derelinquit
Et per hec patet responsio ad obiecta

Deinde circa religiosos quesita sunt duo Primo utrum religiosi te-
neantur pacienter tollerare iniurias contra fratres Secundo utrum ille
qui iurat se non intraturum religionem possit licite ad religionem
Ad primum sic proceditur Videtur quod religiosi non debeant tollerare Intra
suos impugnatores In impugnacione enim perfectorum virorum
deus impugnatur unde dominus saulo persequenti discipulos Christi dicit
Act ix Saule saule quid me persequeris Sed perfecti non debent
impugnatores dei tollerare ergo nec impugnatores proprios
Preterea quilibet perfectus debet obviare hiis qui statui perfectionis preiudicant
unde apostolus dicit ij ad Cor vj Ut non vituperetur ministerium nostrum
Sed per hoc quod perfecti impugnantur statui perfectionis derogatur ergo perfecti
viri non debent tollerare suos impugnatores Sed contra est quod Gregorius dicit
Non sumus perfecti si aliorum inordinaciones ferre non possumus Respondeo dicendum
quod perfecti viri dupliciter impugnari possunt Uno quidem modo quantum ad personas proprias 26

vt pote cu inferunt eis iniurie psonales. Alio modo pnt impugnari
quantum ad statu corp ut puta cu aliqui libris ul fuis pfessionis
statui derogant, et hec duo tangit Jaco ii. Nonne diuites
opprimunt uos p potentiam, quod ptinet ad psonales iniurias.
Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est sr nos,
quod ptinet ad religionem ul statum. In iniuriis ergo psonalibus
debet pfessionis iuros esse maxime patientes ut sint et pati
plura suffi e si id mt v. Si quis percussit te in dextram maxillam
prebe ei et alteram. Statum uo suum impugnari non debet pati
quantum resistere pnt, hec enim ugit in iniuria dei. Vnde contra quosdam dicitur
ezechie xiii No ascendistis ex aduerso nec opposuistis uos murum
p domo israel et id dns iniurias que contra huiusmodi eius inferebantur
pati tollat sic tu iudei dicebant Ecce homo vorax et po
tator vini, vt hr mt xi. Et sic dyabolus dixit ei, Mitte te
deorsum, quod videbatur ad ppriam iniuriam ptinere.
Sz iniurias dei non tollerabat. Vnde phariseos dure redargui
mt xii quia dicebant quod in belzebub eiceret demonia, quod ptinebat
ad iniurias spiritus sancti. Et similiter cum dyabolus ei dixit, hec omnia
tibi dabo si cadens adoraueris me, quod ad iniuriam dei
ptinebat. Statim enim eum repulit dns dicens Vade retro
sathana. Et hr mt iiii. Vbi Crisostomus dicit Illius discipulos exemplo
nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere, Dei autem iniurias
nec usque ad auditum sufferre, quoniam in ppriis iniuriis esse quemlibet
patientem laudabile est, iniurias autem dei dissimulare nimis
est impium. Et p hec patet rnsio ad obiecta.

Q^a^. Ad xiiii sic pcedit. Videtur quod ille qui iurauit se non intraturum
religionem non possit licite intrare, Omnis enim obligatio
licita est adimplenda, sz licitum erat ei non intrare religionem, ergo
cum ad hoc iuramento se obligauit uidetur quod teneatur intrare.
Sz contra est quod nullum impedimentum spualis pfectus est ex deo, sz iuramentum est
ex deo, ergo p iuramentum non impeditur spualis pfectus intrandi
religionem. Rndeo dicendum quod obligatio iuramenti triplex pt se habere.
Quandoque enim est illicita obligatio et de re illicita puta cum aliquis
iurat se fornicaturum, et tale iuramentum non tenetur homo adimplere
nec est licitum implere. Quandoque uo est obligatio licita et de re
licita puta cum aliquis iurat se elemosinam daturum et tale iuramentum
pterire non licet, quandoque uo est obligatio illicita sz de re licita
puta cum aliquis iurat se non facturum id quod magis bonum est, cum tamen
facere non teneatur puta non ieiunare ul non dare aliquam elemosinam
ul religionem non intrare, tunc enim id ad quod iuramento se
obligat licitum est, sz tamen obligatio est illicita quia p hoc homo quantum
in se est obstinat se contra gratiam spiritus sancti que facit hominem in suo corde ascensiones

disponere

vn tale iuramtu licite pt impleri abstinedo ab i° z bono quod facere no tenet no tn cogit ex i° iurameto ad hoc q impleat quod iuravit. qz iuramentu ad hoc q sit obligatoriu dz here tres comites iudiciu iusticiam z veritate ut hr ls. huic at iuramto deest iudiciu discretois qz vgit i detiore exitu retrahedo a meliori bono. Et p h pz vii° ad obam. 28

Deinde circa clericos quesitu e vnu. vtru peccat clerico qui dicit ad horas canonicas dicit matutinas sequentis diei de sero. Et vr q sic. Dicit eni Ecctes lascivi z imprudentes no fuabit tpc. s; iste i dicdo matutinas no obsuat tpc. Cu ei dies incipiat a media nocte vr q matutinas sequetis diei dicat i die pcedenti. g° vr hoc ad lasciviam z imprudentiam ptinere z ita vr ee pctm. Sz q deus clementior e quolz hoie. s; ho no imputat debitori i culpa si debitu s° reddat an tpc. g° multo mi deus. Rn° dd q hic cosida e intetio eius qui pvenit tpc i matu. dicedis ut i quiqz hois canonicis. Si eni hoc fat p lasciviam ut s quietius sompnolentie z voluptati vacet no e abs; pcto. Si vo hoc faciat pp neccitate licitas z honestas occupationis puta si clericus aut mgr dz mane legere suas de nocte. ut pp ad hui licite pt dicere de sero matutinas, z i alijs horis canonicis tpc pvenire sit z hoc i solempnitatib crebrius fit. qz melius e dd utrosqz reddere s z debitas laudes z alia honesta officia qm q p vnu aliud impediat. Ad pm g° dd q qm ad cotectus z alia huius dies incipit a media nocte. s; qm ad ecctum bufim et solempnitatu celebrationes diui incipit a vesporis. vn si ab pq dictas vespas z copletoriu dicat matutinas ia hoc ptinet ad die sequente. Sequitur quotlibetu sextu. I

Quesitu est de deo de angelis z hoie z de ceteris puris corporalib. Circa deu qsitu e vtru s vnitas ecce ponat i numero cu vnitate psone. et vr q no. sit eni tres psone diuine. Si i° vnitas ecce poneret i numero cu vnite psone sequeret q i deo eet quaternitas q e hereticu. no g° vnitas ecce poit i numero cu vnite psone. Sz q si vnitas ecce sit pcius idem cu vnite psone no ponet cu ea i numero. sequeretur q de quocuqz pdicat vnu pdicat z reliquu. s; vnitas ecce pdicatur de trib psonis. Dicimus eni pr et filius z sps sctus st vnu. g° vnitas psonalis pdicatur de eis ut dicatur pr z filius z sps sctus st vnus q pz ee falsum. Rn° dd q vnum quodqz inquantum e vnu i tm e ens. vn ens z vnu convertuntur. est at vnu quodqz ens p sua forma. vn z vnuqdqz p sua forma hr vnitate z inde e coparatio forme ad forma. eadem e coparatio vnitatis ad vnitate. Deus at e deus p sua ecce. pprietas at psonalis e q forma costituens psonam q quidem realiter no distinguitur ab ecce. alioqn sequeretur q i deo eet copositio z q ad adueniret ei p modum

accntis

Nam omne quod ē ex eēm vī actu advenit. Dicit tn̄ ꝓprietas
psonalis ab eēn ḟ modū intellidi z signdi. Nā eē dē abte
ꝓprietas nō psonal imptat relacōm. Vn̄ pz q unitas pōre
nō ponit i illis cu unitte eēn q̄ reā ab ea dr̄nb ḟ sōm
ḟ modū intel. Et p h̄ re⁹ ad oba. Nā pōm predicabat ḟ
drām vī que quid nō ē i diuīs n̄e unite eēn. z psōe
nō po² qntitas i deo. 2m nō predicabat ḟ drām que ex mō
intelldi z sndi pueniē ex qua puenit q dicit q pr̄ z
filius z spūs sc̄us dic̄r unū z nō unus.

Deind circa angelos quebant̄ duo p° de actōe eoz. Vtru
s. quicqd agunt p impiu volts. 2° de loco ipoz utru s.
possit eē i concavo celi empirei. quod z quebar̄ ē corpa
Ad pōm sic pce². Vr̄ q q cqd agit angelus agat [gloriosa]
p impiu volunt. Vōs eni aliqud sēbt ad ppinqua et
remota. Si g° angelus agēt p spm̄ impiu volnt̄ seque²
q dr̄t ad h̄ q angelus a'd agēt q eēt ppiqū ul' remotu
i quod agit. Itē nūqm oportet q de celo ad tras descēdet
ad a'd hic agendu quod est contra tradicōm sacre scripture.
p q ad vōte nō dr̄t unitas z ulticdo. Sicut eni ab
pt velle moue unā re ita z pt velle moue plēs res
ul' z totu univsu. Si g° angelus agēt sōm p impiu vol̄
seque² q posst moue tōm univsu q ē impole cu ipe sit ps
univsi. Nō g° angelus agit solo impio vol̄. Oz q omīs
acto ē ab aliq̄ v̄tute. ḟ i angelo nō ē n'a ūtg q̄m int⁹ z
vōs. int⁹ at nō agit ū p vote. g° omīs acto angeli ē p
impiu vol̄. Ad p° dcē q omīs acto angeli ul' ē p formā
nē illiq ul' Nā z si sunt aliq forle actuales pn̄a acto āgn
oz q h⁹ actōs reducā² sicut i pōm pōm i formā spēam
illiq rei agētis. sicut acto calois ignis reduc̄ sicut i pōm
pōm sic i formā substalem ipiq q ē z pōm om̄ actōm ppie
ignis. z io oz q aliud se hēat i actoibz aliq vel hent sim
simpltr z i actoibz vl hntūs composita. Igniis eni acto ignis
ē ḟ ppētē nē ignis. i cultello at ignito ē qda acto nō ptin
ad ppētē ignis s. incisio. Et h̄ ē cōsid ē i sbis spualibz
Aīa eni hūa nō ē tō intēs ḟ pticipat intellectualitē. Vn̄ ē i
ea aliq ūtg z acto q nō ptinet ad intellēē im̄ sic ptz
i his q ptinet ad aīam vegetalē. ḟ angelus ē tō intelli
nā. z io oz q omīs eius acto sit ḟ intēm. Vn̄ bt's dyon⁹ dt 3° c°
de di no q angeli hnt sbas z ūtutes z opōnes intellūt
Intet⁹ at nō agit dnicte vote. q motus vol̄ ē inclinacō
seqūs formā intēa. Vn̄ oz q q̄ angelus agat, agat p impiu vol̄.

Sz tn̄ cōsid'and' ē q' cū ūtg sit me^a me^d opane z eēm oz q' ūtg z
opō cuigz vn̄ pportōne^z eēntie eig/ vn̄ supiors angli cuig est
eēm nobilior ē z ūtg efficacioz sic ad intelligenda ēēt ad agend'
i reb' exteriores z s' h^c actō an^li limita^z ad aliquē effcm q^r n^t
ūtute n^c eēm hēt infinita. Ad p^m g^o dcm q' actō no^r angeli^e
vadita^z i eēm eig a qua pced^t eig ūtg z opō/ oz at mouēs ēē
cū mobli quod ab eo mo^z ut hr̄ i vij phi z iō oz s'bam angli
aliqua^r cuiugi reb' q̄s moz. Ad zm dcm q' q^r actō no^r limita^z s'
mon' eēm^e nō oz q' angelg possit agē oīa que pt velle//
Ad zm sic pce^z vi^z q' angelg nō possit ēē i cōvexo celi
empirrei. Dt eñ Augustinus q' i an^lo n^t pt ēē s' exō celū em:
pirreū n^t ē g^o nō pt ēē i convexo celi empirrei/ sic eñ ēēt
exō celū empirreū. Ite vi^z q' n^c corg glōsū ibi possit ēē/ oē
eñ corg nc̄ce ē i loco ēē/ s' exō celū empirreū nō ē al^r locg/
g^o nō pt ēē corg glōsū exō celū empirreū. Sz q̄si nō pt ibi
ēē vl angelg vl corg glōsū/ vl h^c ē q^r nō pt ibi ascēdē/ vl q^r
nō pt penetrāre pfunditātē celi empirrei/ vl q^r indiget loco cō
tinēte vl q^r indiget cōsuātē/ s' h' oīa remota st^o a pfectōe
corpis glōsi/ multo g^o magis a cōdicōe angelorz/ g^o corg glōsū
z angelg pñt ēē i cōvexo celi empirrei. Rn^o dcm q' ad euidēn^az
hg q̄ōis nōnd' q' apud antiq̄s due fuīt opiōes maȷ^e pbal^es
quarz vna fuit q' locg sit quoddā spaciū sive dimēsiōs p se
existētes/ que quid' opiō si vā ēēt corpi debe^z locg z h^o ipō
q' corg ē dimēsiōs hūs q̄s nc̄ce ē aliq̄s dimēsiōs occupare
Sz h' opiō de loco ē a phō i .4. phis^r reprobata. Vn̄ ala opiō ē eg
q' locg sit supficies corp^s gtis/ nō quid' inqm̄ ē huig corp^s
q̄d immete cōtinet/ alioqn̄ seque^z q' corg quiescēs nō ppt ēēt
i eod' loco. puta si hō staret i fluuio p' eg cursū gtte venio
naverent^z diuse supficies aq̄ste ipm/ s' supficies corpis
immete gti^s hēt q' sit i loco ex ordine ad p̄m cōtinens.
Vn̄ accipi^z id' locg s' ordo sit ad p̄m cōtinēs/ z pp^r h^c locg
ē imo^t. S' i^z hāc opiōnē q̄uā ē nc̄citas existendi i loco q^t cor^z
ex h^c q' dependet a p̄o cōtinēte z pp^r h^c p̄m cōtinens
nō ē i loco nisi p actūs z s' ptes ut dr̄ i .4. phis/ anlg aūt
nō dependz a p̄o cōti^te/ n^c z corg glosum q̄d pficit^z p aīam
ex dīuia fruicōe btifi^ta/ z iō n^a ē nc̄citas q' corg glosū
vl anlg ab aliq^o locali corp^e ambia^z z pp^r h^c n^t phibet corg
glōsū vl z angelg i cōvexo celi empirrei ēē. Ad p̄m g^o dcm
q' ubi ē Augustinus incid' ē ex vi affōis/ nō eñ pole ē q' aēs sit
i nilo cōtinētia/ s' gtē intent^o nō fac^t ad ppom. Ad zm dcm q' vo a

3m

pte de corre dependente a xpo continente //

Deinde quesitum est de hijs que ptinet ad hominem / po de spualibus 2o de corpalibus / Circa spualia po de sacris / 2o de virtutibus / 3o de pctis / Circa sacra duo de baptismo et matrio / po de necitate baptismi / utrum s. puer qui nascitur in deserto ubi non pt aqua haberi moriens sine baptismo saluari possit in fide matris fidelis / 2o de impedimento matrimonij quod puenit ex baptismo / utrum s. filius yang qui baptizat uxorem cui pmo dedit fidem de contrahendo si baptizare cognoscens eam postea carnaliter consumet matrimonium //

2u Ad pmum sic pcedr. Videtur quod puer ibi in deserto natus potest absque baptismo saluari in fide parentum. Non enim fides est minoris efficacie tempore gratie quam tempore nature sed tempore legis nature saluabantur pueri in fide parentum ut gg dicit go nunc et tempore gratie / pro pro xpm non est arta hominibus via salutis cum ipse dicat Jo. x. Ego veni ut vitam habeant et habundancius habeant. Sed ante xpi aduentum saluabantur aliqui pueri in fide parentum go multo magis nunc post xpi aduentum. Sed contra est quod dns dicit Joh. iijo. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spu sancto non pt intrare in regnum celi. Rno dicendum quod ab illa dampnatione qua humanum genus incurrit propter peccatum primi parentis nullus pt liberari nisi per xpm qui solus ab illa dampnatione immunis invenitur ita s. ut ei incorporetur sicut capiti membrum. hoc autem tripliciter fieri pt. po quidem per susceptionem baptismi s. illud ad galatas iijo. Omnes qui in xpo baptizati estis xpm induistis. 2o per sanguinis effusionem propter xpm quia per hoc et aliis passioni xpi conformatur a qua efficaciam sortitur baptismus / vnde dicitur de martiribus apoc. vijo qui lauerunt stolas suas in sanguine agni / 3o per fidem et dilectionem s. illud prouerbiorum per misericordiam et fidem purgantur peccata / Et actuum xv dicitur fide purificans corda eorum / Et per fidem xps inhabitat in cordibus nostris ut habetur ephe. iijo / vnde et ipse baptismus dicitur fidei sacramentum / Et s. hoc dicitur triplex baptismus s. aque spiritus et sanguinis / quia alia duo supplent vicem baptismi aque si tamen assit propositum suscipiendi tale baptisma / ita s. quod articulus necessitatis non autem contemptus religionis sacramentum excludat / Manifestum est autem quod in pueris nondum habentibus usum rationis non pt esse motus fidei et dilectionis ad propositum suscipiendi baptisma / et ideo non pnt saluari nisi per baptismum aque vel per baptismum sanguinis si propter xpm occidantur ex quo non solum xpi passioni s3 et martires fiunt ut dicit Augus de innocentibus / et sic pz quod ibi puer in deserto moriens sine baptismo lucem non consequitur. Ad pmum go dicendum quod s3 quosdam tempore legis nature non sufficiebat ad salutem puerorum solus motus fidei in parentibus s3 requirebatur aliqua exterior ptestatio fidei per aliquod sensibile signum et s3 hoc non differebat illud quod tunc requirebatur ab eo quod nunc requiritur ad salutem nisi quia nunc est signum sensibile est determinatum /

tunc autem erat indeterminatum et pro noto adhibebatur. Aliorum autem oppositio est quod solum interior motus fidei velatus ad salutem puerorum sufficiebat ad salutem puerorum, ut tamen nunc diminuta est fidei virtus sed augmentatus gradus salutis, quia nunc qui salvantur per christum statim introducuntur in regnum celorum quod tunc non erat. Unum non est inconveniens si nunc ad hoc aliquid amplius requiratur scilicet baptismus ut dicitur Jo. iii°. Ad secundum dicendum quod per christum in hoc ipso est aperta hominibus via salutis quod per eum aperta est eis ianua vite eterne que antea clausa erat propter peccatum primi parentis.

Ad 3um sic proceditur. Videtur quod non possit esse matrimonium inter christianum et iudeam baptizatam ab eo quam carnaliter cognovit post fidem de contrahendo datam. Dicitur enim in decretis 30 q. 1 quod filius sacerdotis non potest ducere in uxorem puellam quam prius baptizavit, ergo multo magis si ipsemet baptisasset non posset eam habere in uxorem. Si ergo iste christianus baptizavit iudeam non potest eam in uxorem accipere. Sed contra est quia si iudea quam post fidem datam de contrahendo per verba de futuro sequitur copula carnalis est matrimonium presumptum presumpcione iuris contra quam non admittitur probatio, sed ita est in proposito ergo est verum matrimonium. Respondeo dicendum quod spiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendum et dirimit iam contractum. Manifestum est autem quod quia christianus baptizat iudeam contrahitur inter eos spiritualis cognatio quia illa fit filia eius spiritualis. Unum nunc est matrimonium sequens et si ex post contrahat per verba de presenti et etiam si subsequatur carnalis copula. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam quod dicitur est de presumpcione iuris intelligendum est quando non intervenerit aliud impedimentum matrimonii.

Deinde quesitum est de virtutibus. primo quantum ad fidem utrum scilicet certitudo adhesionis que est in heretico vel malo katholico sit actus ipsius fidei virtutis. 2° de quibusdam pertinentibus ad religionem sive ad latriam. 3° de quibusdam pertinentibus ad caritatem.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod certitudo adhesionis in heretico vel malo katholico sit actus fidei virtutis, quia secundum philosophum in 2° ethicorum tria sunt in anima potentia passio et habitus, sed illa certitudo adhesionis non potest attribui potentie quia est meritoria vel demeritoria potentiis autem non meremur nec demeremur. Similiter non potest pertinere ad passiones quia passiones pertinent ad appetitum sensitivum qui non potest extendi ad hoc quod inhereat veritati divine ergo relinquitur quod pertineat ad aliquem habitum, sed habitus ad quem pertinet certitudo adhesionis est virtus fidei ergo certitudo adhesionis in heretico vel malo katholico est actus ipsius fidei. Preterea omne quod agit ad similitudinem alicuius videtur agere in virtute illius, sed hereticus per certitudinem adherens hiis que credit agit secundum similitudinem fidei quia in tantum certitudinaliter inheret in quantum estimat se veram fidem habere, ergo operatur in virtute fidei et ita videtur quod illa certitudo adhesionis sit actus virtutis fidei. Preterea totum firmitas spiritualis edificii est a fide secundum illud Mt vii°. Venerunt flumina flaverunt venti et non potuerunt movere eam. fundata enim erat super firmam petram.

in per fidem, sed certitudo adhesionis ad firmitatem spiritualem pertinet. ergo
actus est virtutis fidei. Sed contra quod non est per se, sed in heretico vel malo
katholico non est virtus fidei, ergo certitudo adhesionis non potest esse actus
virtutis fidei. Respondeo dicendum quod si quis id quod est contra velle accipiat ut proprium
virum nisi et quod decipiatur certitudo autem adhesionis non est propria virtutis
fidei. probo quidem quia convenit virtutibus intellectualibus puta sapientie scientie et intellectui.
2o quia convenit non solum fidei vere sed et fidei false sicut enim est opinio vera
et falsa, ita et fides ut magis firmiter inheret aliquis uni quam falso ut
philosophus dicit in 7 ethicorum. 3o quia certitudo inhesionis non semper provenit ex aliquo
habitu sed ex proprio arbitrio aliquis potest assensum suum firmare ad aliquid
verum vel falsum antequam habeat habitum. 4o quia certitudo inhesionis non solum competit fidei formate que est virtus sed et fidei informi quo est virtus. dicendum ergo
quod in heretico certitudo inhesionis est actus false fidei, in malo autem katholico est
actus fidei informis et in iusto est virtus fidei. Ad primum ergo dicendum quod
distinctio prima datur de hiis que sunt in anima per modum principii actus. Vnde
omnis operatio anime aut est ex aliqua passione aut ex aliquo habitu aut ex pura
potentia, huiusmodi autem certitudo inhesionis non potest esse ex passione. In malo autem
katholico est ex habitu fidei informis, sed in heretico est vel ex habitu per
usum fidei vel ex pura potentia sicut in puero antequam habitum acquisivit.
Non enim potest dici quod perversa fides sit habitus infusus, cum autem dicitur quod potentie
sunt non meremur nec demeremur si sic intelligatur quod non meremur neque de-
meremur hoc ipso quod in quantum huiusmodi potentias verum est, si autem sic intelligatur quod puer
non possit potentia esse principium merendi nec demerendi verum est quantum ad merendum
quod non potest esse sine gratia, non est autem verum quantum ad demeritum alioquin iste
qui a puericia peccat antequam acquirat habitum vitiosum non demeretur.
Ad secundum dicendum quod aliquis potest agere secundum similitudinem alicuius duplex. Vno modo secundum similitudinem
veram et sic agit aliquid in virtute illius. Alio modo secundum similitudinem apparentem et
agit in apparentia virtutis illius, et ita est in proposito, unde in heretico certitudo
adhesionis est actus fidei apparentis. Ad 3m dicendum quod sicut ex fide
vera procedit firmitas edificii spiritualis. Ita ex fide falsa procedit
firmitas dyabolici edificii.

Deinde quantum ad actus latrie sive religionis quesita sunt iiijor.
Primo de celebratione festorum utrum scilicet liceat celebrare festum conceptionis
domine nostre. 2o de solutione officiorum utrum scilicet clerici habentes beneficium cum
cura vel sine cura exemptus in scolis teneatur dicere officium mortuorum.
3o utrum episcopus possit dare beneficium bono meliori pretermisso. 4o de so-
lutione decimarum utrum scilicet aliquis pauper teneatur decimas dare diviti
an Ad primum sic proceditur videtur quod liceat celebrare conceptionem Sacerdotis
domine nostre, si enim non licet hoc non est nisi quia fuit concepta in originali peccato
sed non fuit concepta in originali peccato ut videtur quia beata virgo sancta fuit specia-
lissimo habitaculum dei, ergo debuit ad hoc specialiter preparari non autem preparata est
specialiter secundum corpus quod conceptum est ex semine commixtionis viri et quantum ad
animam quia et alii leguntur sanctificati in utero et ita relinquitur quod fuit

spalr ppata p immunite ab orli pcco/ ideo lz eius conceptionem celebre
Sz q est hoc priulegium solius xpi dr ee q sine pcco orili e conceptus/
no go concep° bte virginis est/ et ita eius conceptio no e celebranda/
Cano dd/ q hic inducuntur due qones/ Vna pncipalr et alta accessoria
s utrum fuit concep i orili pcco qm oz pus determinari/ Est i cosid
q vugquisq pctm orile contrahit ex hoc q fuit i adam s seminalem
rone vt augg dt sup gen ad lr/ Omnes at illi i ada fuer s
seminalem rone qui no solum ab eo carnem acceperunt/ sz et s nalem
mone orib ab eo sunt ppagati/ et processit ab adam bta virgo/ q
nata fuit p commixtionem seminis sicut et ceti et io concepta fuit i
orili pcco/ et includitur i vniuersitate illorum de quibus apus dt Ro v°
In quo omnes peccauerunt/ A qua vniuersitate solus xpus eximitur/ q i ada
no fuit s seminale rone/ alioqn qz si hoc alti conueniret qm xpo/
no indigeret xpi redemptione/ et io no tm dicius datur nisi q subtrahatur
ad honorem filio qui e saluator omnium hominum ut dt apus i ad thio. 2°
Oz minus aut bta virgo i orili concep fuit credit tm i utero fuisse
scificata antequam nata/ et io ce celebrationis conceptionis eius di
uersa consuetudo eccliarum inoleuit/ Nam romana eccia et plurime
alie considerantes conceptionem virginis i orili pcco fuisse festum co
nceptionis no celebrant/ Alique io considerantes scificationem eius i utero
cuius tpe ignoratur celebrant conceptionem/ Creditur enim q cito post
conceptionem et aie infusionem fuit scificata/ Vn illa celebritas no e
referenda ad conceptionem rone conceptionis sz potius rone scificationis
Sit ergo no e io celebranda conceptio pdca. qz fuit sine pcco
orili concep/ No enim p hoc tollitur qm fuit spalius ceteris ppata/
eo q i ipa scificatione copiosius ceteris mius gre accepit no
solum ut purgaretur a pcco orili/ sz ut tota eius uita redderetur im
munis ab omni pcco tam orili qm veniali ut dt Anshelmus/
Ad 2m sic pcedit videtur q clicus bnficiatus teneatur i scolis existens
dicere officium mortuorum/ Ille enim qui recipit bona spalia ad
tenetur ei i spuali recompensationem/ sz clicus accipit bona que fuerunt
defunctorum go tenetur p eis dicere officium mortuorum/ Sz q io qui
mius recipit mius tenetur/ sz clicus qui i scol moratur mius recipit
qm alij qui i eccia residentiam faciunt qui recipiunt quottidi
anas distributiones go no tenetur ad officium mortuorum sicut illi
Resp° dd q clicus ex hoc ipso q e clicus et pcipue i sacris ordinibus constitu
tus tenetur dicere horas canonicas/ Videntur enim clici spalr ee assumpti
ad laudem diuina s id ysa. xliij. Omnem qui inuocat nomine meum
i laudem meam creaui illos/ Sz nequaquam e clicus bnficiatus i eccia
tenetur dicere officium s morem illius eccie/ Est go cosid q officium mor
tuorum quz i eccia dt sic ordinarie pciuntur ad eccie officium sicut i co
eccia i die animarum dr officium p mortuis et i qbz eccia e aliquod sn hoc
spal consuetudo. pununt dicatur ordinarie officium mortuorum scil i septiā/

2us

vel qualitercumque aliter secundum cursum temporis, et ad huiusmodi officium tenentur clerici beneficiati in aliquibus ecclesiis et in scolis existentes et per hoc satisfaciant mortuis quorum receperunt bona. Aliquando vero dicitur officium mortuorum in ecclesia ex ordinatione propter aliquam causam specialiter emergentem puta ad preces aliquorum prout vel propter aliud huiusmodi et ad huiusmodi officium mortuorum non tenentur clerici existentes in scolis. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

9m Ad secundum sic proceditur. Videtur quod episcopus peccet dans beneficium bono si pretermittat meliorem, quia qui facit contra conscientiam edificat ad gehennam. Sed iste episcopus pretermittens meliorem videtur facere contra conscientiam, ergo peccat mortaliter edificans ad gehennam. Sed contra est quia secundum iura sufficit dare bono sicut probatur ad fundendum in ecclesia. Responsio. Dicendum quod aliquis potest dici melior dupliciter. Uno modo simpliciter quia scilicet est sanctior plus habens de caritate. Alio modo dicitur aliquis esse melior quo ad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem esse meliorem simpliciter qui tamen non est melior quantum ad hoc quod beneficium percipit, quia alius forte potest etiam magis iuvare ecclesiam vel per consilium sapientie vel per auxilium potestatis quod fuerint in ecclesia. Non ergo episcopus semper tenetur dare meliori simpliciter sed tenetur dare meliori quo ad hoc. Non enim potest esse quod unum preferat alteri nisi propter aliquam causam que siquidem pertineat ad honorem dei et utilitatem ecclesie, iam quantum ad hoc iste est melior. Si autem illa causa ad hoc non pertineat erit acceptio personarum que tanto est gravior quanto in rebus divinis committitur, unde super illud Jacobi 2o tu sede hic bene etc. dicit glossa Augustini Si hanc distantiam sedendi et standi ad honores ecclesiasticos referamus non est putandum leve esse peccatum in personarum acceptione habere fidem domini glorie. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris ecclesiastici contempto paupere sanctiore et instructiore. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

10 Ad decimum sic proceditur. Videtur quod pauper non teneatur solvere decimas diviti sacerdoti, non enim institutum est ut decime solvantur nisi ad sustentationem ministrorum ecclesie. Sed sacerdos dives habet aliunde unde sustentetur, ergo non est ei decime solvende et precipue a paupere. Preterea in multis terris decime non solvuntur. Quod tamen prelati corrigerent si homines ex necessitate iuris divini decimas solvere tenerentur. Non ergo videtur quod pertinet pauperes teneantur solvere decimas divitibus sacerdotibus. Sed contra est quod dominus dicit Mt 23 de decimis hec oportuit facere, scilicet iudicium et veritatem et illa non obmittere, scilicet ea que pertinent ad decimarum solutionem. Preterea Luce 18 a divite dicitur Decimas do omnium que possideo. Responsio. Dicendum quod sicut philosophus docet in 5o ethicorum medium iustitie accipitur non solum quo ad nos sicut in ceteris virtutibus sed et secundum rem quia scilicet in aliis virtutibus attenduntur diverse conditiones personarum secundum quas medium diversificatur, sicut etiam ciborum quod est multum uni est paucum alteri vel moderatum. Sed in iustitia non variatur medium secundum diversas personarum conditiones sed attenditur solum ad quantitatem rei. Qui enim emit rem aliquam debet solvere quantum valet sive a paupere sive a divite emat. Reddere autem debitum iustitie est actus, non ad hoc quod alicui reddatur quod ei debetur non refert utrum sit dives vel pauper. Decime autem sacerdotibus debentur in quantum

si ius naturale. Naturalis enim racio dictat ut illi qui pro populo in spiritualibus labo-
rant a populo stipendia sue sustentacionis accipiant. Et propter hoc est in novo
testamento et iure divino scriptum. Nam ut dicitur .1. ad Corinthios 9 dominus
ordinavit hiis qui ewangelium annunciant ut de ewangelio vivant. Secundo in
lege veteri medietas precepto taxata est quantitas eius quod ministris dei est
a populo solvendum scilicet decima. Et hoc etiam statuit in proposito secundo solvendum
Unde tunc sacerdotibus decime debeantur tum ex iure naturali tum de iure
divino tum et ex statuto ecclesie quamvis sacerdos sit dives vel paup-
per ei solvende decimas. Ad primum ergo dicendum duplex. Uno modo quod dicatur
quod decimarum solucio instituta est non solum ad sustentacionem ministrorum
ecclesie sed et ad sustentacionem pauperum quorum dicitur de domo dei providendum.
Unde dicitur Malachie 3 Inferte omnem decimacionem ut sit cibus in
domo mea. Et ideo sacerdoti qui non solum sibi sed pauperibus providere debet
quantumcumque diviti sunt decime dande. Alio modo potest dici quod necessitas sus-
tentacionis ministrorum fuit racio ecclesie institucionis de decimarum
solucione sed ex quo effectum est alicui debitum per statutum ecclesie vel ei
debetur quamvis sit dives. Ad 2m dicendum quod sicut Paulus laudabiliter
non exigebat sumptus qui sibi propter predicacionem ewangelii debebantur ne
aliquod impedimentum fieret ewangelio ad scandalum fidelibus. Similiter tamen
illi peccabant non ministrantes sumptus quos propterea sibi debitos remitte-
bat. Ita et prelati ecclesie laudabiliter faciunt non exigendo decimas in
terris illis in quibus propter dissuetudinem timetur scandalum generari. Nec
peccant illi qui non solvunt decimas in terris in quibus non est consuetum
peccaret autem si obstinate dare recusaret. Et ideo ut huic peccato
obvient sacerdotes in terris illis non exigunt decimas.

Deinde quesitum est de actibus caritatis et primo de obediencia utrum sit
magis meritorium obedire prelato vel facere aliquid ad deum [illegible]
tercio de elemosina.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod magis sit meritorium obedire prelato quam
facere aliquid ad deum [illegible]. Maiori enim merito magis demeritum
oppositum. sed magis demeretur ille qui est inobediens prelato quam ille qui
non assentit deo [illegible]. Ergo et magis meretur aliquis obediendo prelato
quam assenciendo deo [illegible]. Secundo quia ubi est maior humilitas ibi videtur esse
magis meritum quia humilibus dat deus graciam ut habetur Jacobi 4. Sed
maioris humilitatis videtur esse quod aliquis sibi equali se subiciat faciens aliquid ad
deum [illegible] quam quod aliquis subiciat se superiori obediens prelato. ergo magis
videtur esse meritorium quod aliquid faciat ad deum [illegible] quam quod obediat pre-
lato. Respondeo dicendum quod aliquis actus potest dici magis meritorius dupliciter. Uno modo
ex genere operis. et sic ille actus est magis meritorius qui est excellencioris
virtutis. Nam inter cetera quod latria per quam aliquis servit deo est excellencior
virtus quam beneficencia qua quis satisfacit proximo. Sic et diligere deum
est magis meritorium quam diligere proximum. Sed actus quo fiat ad deum [illegible]
pertinet ad amicitiam vel beneficium quo quis diligit proximum. quod autem obediat
prelato magis dicitur est ministerium pertinet ad religionem qua quis colit et diligit deum 71

et io magis est meritoriu q aliquis faciat aliquid obediens prelato vel superiori vel suas votu
qui si aliquid faciat ad dominu fribus Alio modo pt dici aliquis actus magis meritorius
ex eo q procedit ex maiori caritate licet sit minus ex suo genere, et inde
phibet magis meritu illu qui facit aliquid ad dominu fribus Secundum quod quedam
sunt xii dicunt q ille qui facit aliquid ad dominu fribus facit propria sponte, Unde
minoris humilitatis videtur esse quam q aliquis obediat prelato tamquam superiori//

Decimu quesitu est de elemosina clericorum, 2o de elemosinis que fiunt
pro mortuis.

12 Ad primu sic procedit videtur q clerici peccant mortaliter si ea que eis supersunt
in elemosinas non largiantur. Ieronimus super i Luc iii Qui habet duas tunicas
det vnam non habenti dicit glossa De duabus tunicis dividendis data pauperi
quia si vna dividatur nemo vestitur in dimidia tunica et nudus veniet qui
accipit et qui dedit. Sed per largitionem vnius tunice intelligitur largitio eorum
que supersunt ad necessitatem vite, ut patet per ea que in eadem glossa premittuntur
ergo dare superflua est in precepto, sed qui transgreditur preceptu peccat mortaliter
ergo ille qui non dat superflua pauperibus peccat mortaliter. Preterea preceptu
plus obligat quam consilium, sed dare omnia que quis possidet est
consilium, et tamen ad hoc homo obligatur in casu extreme necessitatis ergo et ex casu
extreme necessitatis tenetur aliquis superflua dare pauperibus, cum sit hoc in precepto,
et ita qui non largitur peccat mortaliter. Preterea quicumque consumit quod est alterius
tenetur ad restitucionem, sed bona clericorum sunt pauperum, ut patet per glossam
Ieronimi super id ysaie iii Rapina pauperum in domo vestra, Ergo si clerici
inutiliter bona ecclesie consumant tenentur restituere pauperibus aliunde
si habuerint. Preterea quicumque facit se impotentem ad id quod tenetur facere peccat
mortaliter, sed clerici facientes superfluas expensas se faciunt impotentes
ad subueniendum pauperibus, ad quod tenentur ergo videtur q peccent mortaliter/
Sed in contrariu videtur esse consuetudo, que apud multos preualuit. Respondeo dicendum
q aliter videtur se habere circa bona patrimonialia et circa bona ecclesie. Nam
bonorum patrimonialium vel licite acquisitorum homo vere est dominus. Unde quantum
pertinet ad condicionem ipsius vi potest re sua uti ut vult, et ex hac parte
non accidit peccatum, potest tamen peccatum accidere ex inordinato modo utendi
vel per superhabundanciam dum sinaliter consumit bona propria, vel aliquo quantum ad
utrumque cum modo corrupit aliquo ut dicitur in iiiio ethicorum, Bonorum vero ecclesie
clerici non sunt domini sed dispensatores, secundum illud ad Corinthios Dispensacio autem
mihi tradita est, pertinet autem ad dispensatorem ut fideliter distribuat
ea quorum dispensacio committitur, secundum illud j ad Corinthios iiiio, Hic
iam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur, In hiis
ergo potest peccatum dupliciter contingere, primo ex condicione ipsius rei, dum sibi
usurpat bona que vere propriam et in usus suos convertit id quod erat aliis
erogandum, Alio modo ex inordinato usu eorum qui in parte sua cedunt
sicut et de aliis dictum est, unde quia horum dispensacio fidei dispensatoris
committitur ut dictum est. Si quis bona fide dispenset ecclesie bona
in actibus quibus secundum quod sua condicionem status et parentes et aliis largitur secundum quod ei videtur
bona fide expedire non peccat mortaliter, si forte et aliquis aliquid plus in suos
usus convertat quam oporteat, talia enim in singulis eorum iudicio non possunt per ordinacionem

ctudine diffini vn si no sit multus excessus pt cpati bona fide dispesatoris. Si vo multus excessus fiat no pt latere z ita no pt cu bona fide dispensatoris hec agi si at no fuat bona fide i dispe sando pctat mortal. Ad pmu go dd q sic dicit augus dt i li de sermone dni i mote. Illa pcep que dns tradidit math v. Qui pcusserit te i vna maxilla pbe ei z alia. Et alia q ibi sequnt sut intelligeda s pparacoe animi ut s homo sit parat hec face qn necitas hoc requit. Vn no incurrit pctm mortale qn homo hec no fat s qn uidet necitate imminere si no faciat tunc pctat mortal. Et eade e ro de hoc pcepto. Qui hz duas tunicas det vna no hnti z de oibz similibz. Vn no ppe pctat mortal quocienscuqz no dat paupi qui supfluu hz s qn necitas imminet. qn at sit ts necitas q obliget ad pctm mortale no pt vice determinari s comitti prudetie z fideli dispesatoris. Vn si boa fide det qn sibi ur expedire immunis e a pcco. aliogn pctat mortal. Ad 2m dd q ia eade que sut cosilia cadut sub pcepto s at pparacoe. Nullu ei cosiliu e pfectius qn q ho tradat aiam sua p fratribz suis z tn hoc cadit sub pcepto s at pparacoe s io Jo iij. Et nos debe p fribz aia3 ponere. Et simil dare omia sua paupibz cadit sub pcepto s at pparacoe ut s ho sit parat hc face si necitas imminet. maior tn necitas requir ad supflua erogada qm ad omia exhibeda et hc totu vice vti determinari no pt s comitti prudetie dispesatoris ut dcm est. Ad 3m dd q bona eccle no sut solu dispesada paupibz s z eccie ministris. Vn s canones dnt diuidi hoc mo ut aliq pars cedat i usus paupu z alia i usus ministrorum z cultu eccie. Illud go dd est de illis eccie bonis q pncipalit sut attribueda necitatibz pauperu z exgenti necitatibz ministrorum sic sut hospitaliu z alorum huiusmodi. Et aliud de istis bonis q sut pncipalit attribueda usibz ministrorum sicut sut pbende clericorum z alia huiusmodi. Nam i pmis bonis pctm comittit no solu ex abusu s z ex ipa vice codicoe dn alibi i suos usus assumit q e altius z io tenet ad restitucoem tamq defraudator rei aliene. In scdis vo bonis no comittit pctm nisi p abusu sic z de bonis matrimonialibz dcm e. Vn no tenet qd ad restitucoez s solu ad pniam pagenda. Ad 4m dd q nz moderatus usus diuiciarum nz boa fides dispesatoris saluad ur i eo q scienter supfluas expesas fac i uoluptuosis quiniis z aliis huiusmodi supfluitatibz zc no e dubiu qn i talibz pcet mortal. Vn dr math 24. Si dixerit malus suus ille i corde suo mora fac dns meus uenire z cepit pcute cosuos suos. Or pertinet ad sibu z manducet at z bibat cu ebriosis. q ptinet ad supflua z uoluptuosa quiuia. Veniet dns sui illius i die q no spat z hora q ignorat. z diuidet eu a societate scorum pte q eius ponet cu ypocritis s i inferno. Vn ibi subdit. Ibi erit fletus z stridor

dencium

Si autem adhuc in talibus non multum excedat potest bona fide fieri ab aliquo qui
vult secundum decentiam sui status morem gerere quibus convivit.

Deinde quaesitum est de elemosinis quae fiunt pro mortuis. Et circa hoc
quaesita sunt duo: primo utrum mortuus patiatur aliquod detrimentum
si executor eius differat dare elemosinas quas ipse in testamento dari
mandavit; secundo utrum executor licite possit differre distributionem
elemosinarum ad hoc quod res defuncti melius vendantur in posterum.

B Ad primum sic proceditur. Videtur quod mortuus nullum detrimentum sentiat ex hoc
quod elemosinae quas mandavit dari retardantur. Huiusmodi enim retardatio
provenit ex negligentia executoris; sed negligentia unius non imputatur
alteri; ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiusmodi tarditate. Sed contra est
quod propter huiusmodi tarditatem retardantur orationes et sacrificia quae fierent pro
anima defuncti, ex quibus plurimum iuvaretur; ergo ex huiusmodi tarditate
patitur detrimentum. Respondeo dicendum quod hic oportet esse duplicem distinctionem. Primo quod
ex parte ipsius defuncti distinguendum est duplex detrimentum. Nam
quoddam est detrimentum quod pertinet ad tolerantiam poenae, scilicet primum, id est
ad corpus [illegible]. Et circa opus aliter fit detrimentum patitur. Aliud autem
est quod pertinet ad subtractionem remedii. Secundo est distinguendum ex parte
elemosinae, ita quod potest et considerari et detrimentum ipsius elemosinae et
effectus ipsius. Quantum est ad meritum elemosinae nullum detrimentum patitur de-
functus non quidem ut per huiusmodi tarditatem puniatur, sed quia remedium ei non
adhibetur dum suffragia differuntur ex quibus plurimum iuvaretur.
Ad primum ergo dicendum quod negligentia unius non imputatur alteri ad poenam,
potest tamen redundare in alterum quantum ad effectum remedii sicut quod unus
homo ab alio iuvari potest.

1x Ad secundum sic proceditur. Videtur quod executor debeat tardare distributionem
elemosinarum ad hoc quod res defuncti melius vendantur, quia ex hoc
sequitur quod plures elemosinas poterit facere pro defuncto ex quibus de-
functus magis iuvabitur; ergo si differat videtur quod laudabiliter et fideliter
hoc faciat. Sed contra est quod ex tarditate elemosinarum retardatur re-
medium quo forte animus defuncti indiget; ergo videtur quod ex huius
retardatione gravetur defunctus pro rebus quas iniunxit. Respondeo dicendum quod
mora modici temporis non videtur esse magnum periculum. Unde si executor
per modicum tempus elemosinarum dare differat ut rebus defuncti melius ven-
ditis ampliores elemosinas dare possit laudabiliter hoc facit. Sed si vero
per multum tempus differat elemosinas distribuere ut multo ampliores
elemosinas faciat non videtur esse sine culpa, quia forte defunctus
a purgatorio liberaretur in quo caruit remedio suffragiorum
maxime necessario. Circa hoc autem requiritur prudentis executoris examen
ut scilicet consideret dilationem temporis et conditionem personae quam credit citius vel
tardius liberandam et etiam quantitatem augmenti elemosinae faciat quod
indubitanter expedire defuncto.

Deinde quaesitum est de peccatis. Et circa hoc quaesita sunt tria: primo de peccato ori-
ginis, scilicet utrum quod baptizatus est transfundat peccatum originale in prolem; secundo de peccato

actuali et originali / quid sit peccatum scilicet aversio a deo et conversio ad
commutabile bonum / 3o de mendacio / quod mendacium sit contrarium
verum id quod fit verbo / sicut illud quod fit facto
Ad primum sic proceditur videtur quod ille qui est baptizatus non transmittat peccatum 17
originale in prolem / in eo enim qui nascitur tam potest considerari corpus
tamen et unio utriusque / sed non contrahit peccatum originale ex corpore quod trahit
a parentibus / quia parentes erant totaliter a peccato originali mundati / similiter et non
ex anima quam recipit ex creatione dei in qua peccatum non cadit / et per
consequens nec et per unionem utriusque / ergo ille qui nascitur ex baptizatis non
contrahit peccatum originale / Sed contra est quod remedium non adhibetur nisi morbo /
sed baptismus qui est medicinale remedium contra morbum originalis peccati adhibetur
parvulis baptizatorum filiis secundum quem ecclesie consuetudinem / ergo parvuli
baptizatorum filii cum originali peccato nascuntur / Respondeo dicendum quod peccatum quod
ex transgressione primorum parentum in omnes posteros originaliter derivatur
non abolevit nisi per gratiam christi qui de peccato damnavit peccatum in carne
ut dicitur Ro. viii / sed hoc quodam ordine peragitur / Nam primo in statu
parentibus mente per sacra gratie removetur peccatum originale quantum ad
inquinationem anime sed ut non imputetur homini ad culpam / tamen non quantum
ad corporis fomitem in carne / unde apostolus dicebat Ro. 7 / Ego
ipse mente servio legi dei / carne autem legi peccati / in quantum scilicet dicta caro
concupiscit adversus spiritum / unde homo baptizatus secundum mentem vivit in novitate
spiritus sed secundum carnem adhuc retinet vetustatem ade / et ideo sicut per
spiritualem generationem quam scilicet per eum aliquos producit filios in christo absque
peccato / Ita et secundum generationem carnalem producit filios in vetustate ade
cum peccato originali / Et per hec patet responsio ad obiecta
Ad 2m sic proceditur videtur quod in peccato actuali prius sit aversio quam conversio 16
Aversio enim importat recessum a termino / conversio autem accessum
ad terminum / sed in motu corporali prius est a termino recessus quam accessus
ad terminum / ergo et in spirituali motu prius est aversio quam conversio /
Sed contra est quod dyonisius dicit 4o ca. de divinis nominibus / nemo intendens ad
malum operatur / sed intendens ad bonum / ergo prius aliquis peccat per conversionem
per appetitum ad bonum commutabile quam avertatur a deo / Respondeo dicendum quod
peccatum principaliter in voluntate consistit / unde Augustinus dicit quantum ad voluntatem id prius
intenditur quod est prius / et ideo in peccatis in quibus principaliter intenditur quod est prius
fruitio boni commutabilis / sicut in luxuria avaritia et similibus prius est
naturaliter conversio quam aversio que non est principaliter intenta / sed potius interveniens
consequitur ex inordinata conversione / In peccatis autem in quibus directe intenditur aversio
a deo sicut est infidelitas desperatio et odium huiusmodi prius est aversio ab incommutabili
bono et postea est conversio ad commutabile bonum / sicut patet in illis qui
desperantes seipsos tradunt impudicitie ut dicitur iiii ephesios /
Ad primum ergo dicendum quod quamvis in motibus corporalibus recessus a termino prior
sit in executione accessus tamen ad terminum prior est in intentione in quo consistit
Ad 3m sic proceditur videtur quod maius peccatum sit cum quis mentitur facto / Peccatum 14
qui cum quis mentitur verbo maius peccatum tunc videtur cum quis mentiendo

abuti(tu)r eo cui magis credi(tu)r. Sz sic(ut) Aug(ustinus) d(icit) i li. de vi(rtu)te magis
credi(tu)r fc(t)is q(ua)m v(er)bis / g(ra)vi(us) p(e)ccat qui menti(tu)r fc(t)is q(ua)m v(er)bis.
Sz q(uod) est. sicut Aug(ustinus) d(icit) i ii li. de doctrina xpiana. int(er) om(n)ia signa
p(ri)ncipatu(m) locu(m) tenent v(er)ba. hiis aut(em) abuti(tu)r ille qui v(er)bo menti(tu)r.
g(o) vi(detu)r q(uod) g(ra)vius p(e)ccat ille qui menti(tu)r v(er)bo q(ua)m ille qui menti(tu)r facto.
R(espon)s(io). d(icendu)m q(uod) sic(ut) Ambr(osius) d(icit) i quoda(m) s(er)mone. no(n) solu(m) i falsis v(er)bis sz et
i simulatis op(er)ib(us) mendaciu(m) est. P(e)cc(atu)m aut(em) mendacij p(ri)ncipali(te)r quide(m)
co(n)sistit i intentio(n)e fallendi. Unde ille qui d(icit) falsu(m) q(uo)d putat e(ss)e veru(m)
no(n) menti(tu)r. magis aut(em) e(st) reus mendacij ille qui d(icit) veru(m) q(uo)d putat
e(ss)e falsu(m). ut p(atet) p(er) Aug(ustinum) i li. de mendacio. Unde cu(m) eade(m) intentio fal-
lendi sit i eo qui menti(tu)r v(er)bo et i eo qui menti(tu)r facto utiq(ue) equal(ite)r
p(e)ccat. Verbu(m) eni(m) et factu(m) assumu(n)tur ut instru(men)ta fallendi. Unde no(n) refert
q(ua)ntu(m) ad p(e)cc(atu)m mendacij. utru(m) aliquis v(er)bo vel sc(ri)pto vel nutu vel
quocu(m)q(ue) facto menti(a)tur. Sicut no(n) refert q(ua)ntu(m) ad p(e)cc(atu)m homicidij
utru(m) si aliquis gladio vel ferro interficiat hominem. Et p(er) h(oc) p(atet) r(espon)s(io).
18(u) Dei(n)de q(ue)situ(m) e(st) c(ir)ca cozha hois. utru(m) s(i) aliquis possit / ad obiecta /
e(ss)e nata(ur)a vel miraculose sint v(ir)go et p(ate)r. Et vi(detu)r q(uod) possit
e(ss)e miraculose. q(ui)a p(ate)r et m(ate)r sint s(ecundu)m c(om)munis p(ri)ncipia / sz aliqua
mulier miraculose fuit v(ir)go et m(ate)r / g(o) pari r(ati)one aliquis miracu-
lose p(otes)t e(ss)e p(ate)r et v(ir)go. Pr(aete)rea vi(detu)r q(uod) h(oc) possit e(ss)e absq(ue) miraculo.
q(ui)a demon incubus p(otes)t furari se(men) vi(ri) v(ir)ginib(us) i sompniis pol-
lutis et t(ra)nsfunde(re) i matrice mulieris. ex quo quide(m) semine p(otes)t co(n)ci-
pe(re). aliq(uis) quide(m) p(ate)r no(n) e(st) demon. sz ille quide(m) ex cui(us) semi(n)e ge(ne)ra(tu)r.
q(uia) agit i virtute ei(us) a quo e(st) resolutu(m) / g(o) vi(detu)r q(uod) et absq(ue) miraculo
p(otes)t aliq(ui)s e(ss)e v(ir)go simul et p(ate)r. Sz q(uod) mulier absq(ue) miraculo no(n) p(otes)t e(ss)e
simul v(ir)go et m(ate)r / g(o) pari r(ati)one nec m(ate)r absq(ue) miraculo p(otes)t e(ss)e sit v(ir)go
et p(ate)r. Pr(aete)rea vi(detu)r q(uod) n(e)c p(er) miraculu(m). q(ui)a si filius dei qui natus e(st) miracu-
lose de virgine ex alia p(ar)te corporis virginal(is) carne(m) assu(m)psisset
q(ua)m ex illa. unde mulier na(tura)l(ite)r concipit. puta de manu vel pede. no(n)
diceret(ur) filius virginis. sic(ut) n(e)c Eva dicta e(st) filia Ade q(uam)vis sit formata
de costa ei(us) / sz no(n) possz co(n)tinge(re) salua virginitate viri q(uod) ex
eade(m) p(ar)te corporis et i eode(m) loco p(ro)les ge(ne)ra(re)t sic(ut) na(tura)l(ite)r ge(ne)ra(tu)r /
g(o) nec et miraculose fieri possz q(uod) aliq(ui)s simul e(ss)et v(ir)go et p(ate)r. R(espon)s(io).
d(icendu)m q(uod) ad h(uius) evidentia(m) vide(n)d(u)m e(st) q(ui)d ad v(ir)ginitate(m) req(ui)ri(tu)r. Re-
quiru(n)tur aut(em) tria ad ei(us) p(er)fectio(n)em quor(um) p(ri)mu(m) e(st) p(ri)ncipale et formale
s(cilicet) electio et intentio no(n)... sic(ut) et i o(mn)ib(us) moralib(us). No(n) enim id ex n(atur)a
ad virginitate(m) requiri(tu)r q(uod) assit alicui assidua nobis no(n) expe-
di(ri) delectatio(n)em venerea(m). S(ecundu)m aut(em) e(st) materiale s(cilicet) p(ri)vatio appetit(us) se(n)siti-
vi delectatio(n)e q(ua)m quis experi(tu)r i actu venereo. ex p(ro)creatio(n)e requi(ri)tur
ad p(er)fectio(n)em virginitatis materiali(ter). Na(m) pa(r)ie(n)s s(en)tire se(mi)n(is) ma(tur)a(m) virtute
moraliu(m). si tu p(otes)t electio(n)em p(ro)p(ter) no(n) h(oc) desit. puta cu(m) q(ui)s i sop(or)e
pollui(tu)r. vel cu(m) mulier p(er) violentia(m) ab hoste opp(ri)mit(ur). no(n) p(er)dit
utiq(ue) virginitate(m). ut p(atet) p(er) Aug(ustinum) i i. de ci(vitate) dei. T(er)tiu(m) aut(em) e(st) q(uod) p(er) accide(n)s et
q(ua)si se h(ab)ens ad virginitate(m) s(cilicet) corp(or)al(is) integritas. Unde si claust(ru)m pudoris

aliter corrumpatur quam per veneream actum puta si obstetrix vel medicus
suo manu violat vel virginitatem decipit sicut augustinus dicit 1 de civitate dei. Sic enim virgini-
tas accipiatur secundum proprium suum esse prout ad virginitatem est tam predicta conveniunt
mulier quidem salva virginitate non potest esse mater ita quod concipiat et pariat
non miraculose quia proles egredi non potest cum hoc quod permaneat claustrum
pudoris nisi per miraculum sicut accidit in matre dei. Possunt tamen absque miraculo
mater salva secunda virginitate concipere sicut dicitur accidisse de quadam pu-
ella pubescente quam propter pudoris custodiam in lecto suo pater habebat
qui dum sompno polluebatur semen ad matricem descendit et puella con-
cepit. Vir autem absque omni seminis resolucione non potest esse pater nec naturaliter
nec miraculose quia si de corpore eius proles aliqua miraculose formaretur
non posset dici pater. Secundo virginitas largius accipiatur prout solum requirit
integritatem electionem mentis sic patet de muliere quidem quod naturaliter potest esse mater
virginitate autem manente sicut si aliqua per violenciam opprimeretur ab hoste
et inde conciperet et multo magis hoc posset miraculose fieri. Vir autem
salva tali virginitate posset esse pater naturaliter propter pollucionem nocturnam
que quocumque modo ad matricem mulieris perveniret. Non autem ita con-
gruit quod miraculose pater fieret sicut et virgo fieret mater tamen quia virgo
miraculose facta est mater spiritu sancto favente corpus prolis ex purissimis
sanguinibus eius ut damascenus dicit. Resolucio autem seminis sine qua vir
pater esse non possit non congruit operacioni spiritus sancti tum quia vir in generatione
est sicut agens mulier autem sicut paciens. Deo autem competit agere et
non pati. Unde magis congruit quod deus miraculose suppleat id quod
deest ex parte viri quam id quod deest ex parte mulieris. Ret philosophus
Deinde quesitum est ultimo de creatura | patet visio ad oppositum
pure corporali utrum scilicet celum empirreum habeat influenciam super
omnia corpora et videtur quod sic quia omne corpus quod naturaliter influit in alia corpora 19
per prius influit in propinquiora quam in remota. Si ergo celum empirreum
influeret in corpora inferiora per prius influeret in celum aqueum quod est ei
propinquius quam in celum sydereum. Sed hoc videtur esse inconveniens quia celum sydereum
similius est celo empirreo cum neutrum sit de natura 4or elementorum
quam celum aqueum quod est de natura 4or elementorum quia 1o aqua dicuntur
ibi posite ad refrigerandum calorem provenientem ex motu celi
vel ex saturno qui est altior inter planetas dicitur habere frigiditatem.
Non ergo celum empirreum influit in corpora inferiora. Sed contra est quod in libro
de intelligentiis dicitur quod omne quod influit in alia est lux vel lucem habens.
Et in quinto dicitur quod omnis influxus est per virtutem lucis. Sed celum em-
pirreum maxime habet lucem inter alia corpora ergo maxime in alia corpora influit.
Respondeo dicendum quod quidam ponunt celum empirreum non habere influenciam
in reliqua corpora quia non est institutum ad effectus naturales sed ad hoc quod sit
locus beatorum et hoc quidem in aliis visum est. Sed diligencius considerantibus magis
videtur dicendum quod influat in corpora inferiora quia totum universum est unum unitate
ordinis ut patet per philosophum in 9 methaphisice. Hec autem unitas ordinis attenditur

sed quod quodam ordine reguntur corporalia per spiritualia et inferiora corpora per superiora
ut Augustinus dicit in 3 de Trinitate, ergo si caelum empyreum non influit in corpora
inferiora caelum empyreum non continetur sub unitate universi quod est inconveniens.
Respondeo autem proprius effectus eius esse perpetuitas et permanentia in inferioribus corporibus.
Nam secundum philosophum in 12 metaphysicae in caelo sunt primo duo motus quorum unus est
ab oriente in occidentem qui vocatur diurnus et est super polos aequinoctialis
et quia iste est uniformis causat perpetuitatem in inferioribus motibus. Alius autem
motus est ab occidente in orientem quo movetur sol et alii planetae qui est
super polos zodiaci per quem planetae accedunt et recedunt a nobis.
Unde iste motus proprie causat durationem generationis et corruptionis et ceterorum
motuum in istis inferioribus et continuat generationem et corruptionem horum inferiorum
quousque deus vult. quae quidem quantum ad continuitatem causatur a motu primo,
quantum autem ad contrarietatem a secundo. Sicut autem uniformitas motus praecedit
difformitatem, Ita et unitas quietis praecedit uniformitatem motus, quia
movendo est se aliter habere nunc quam prius; quiescere autem est eodem modo se habere
nunc ut prius et quies habet puram unitatem, uniformitas autem motus habet
unitatem cum diversitate. et ideo primum caelum scilicet empyreum suum per suam quietem
influit, secundum autem caelum quod dicitur aqueum per suum motum uniformitatem,
tertium autem caelum sidereum per suum motum difformitatem. Hoc autem proprium est
huic corpori quod influat absque motu inquantum est supremum attingens
quodammodo ordinem substantiarum spiritualium prout Dionysius dicit 7 ca. de divinis nominibus
quod divina sapientia coniungit prima secundorum finibus priorum. Ad primum ergo dicendum
quod caelum empyreum magis influit in caelum aqueum quam in inferiora
corpora inquantum scilicet caelum aqueum plus recipit de influxu caeli
empyrei ut uniformitas motus ostendit, unde et magis convenit cum caelo
empyreo ratione suae uniformitatis quam caelum sidereum. Est tamen de caelestibus
corporibus duplex opinio. una scilicet quod sunt de natura elementorum
secundum quam caelum empyreum esset de natura ignis, aqueum de natura aquae et
aeris, caelum autem sidereum est compositum ex utraque natura quia ex parte est lucidum
et in parte diaphanum, et ad hanc opinionem pertinet quod dicitur aquas ibi esse
ad infrigidandum. Alia autem opinio est quod corpora caelestia non sunt de natura quatuor
elementorum sed de quinta essentia, secundum quam et caelum aqueum non est de natura quatuor
elementorum sed dicitur aqueum propter diaphanitatem sicut dicitur caelum empyreum
id est igneum propter lumen. Communiter concedimus quamvis liber de intelligentiis
non sit auctoritatis aliquibus, nec etiam verum sit quod omnis influxus sit ratione
lucis, vel lux metaphorice accipiatur pro omni actu prout omne agens agit
inquantum est ens actu et hoc potest esse verum in solis corporibus in quibus primo dicitur lux
inquantum scilicet lux corporalis est forma primi corporis agentis scilicet caeli in cuius virtute omnia
corpora inferiora agunt, et haec ad praesens dicta sufficiant. Quaestio septima.

Quaesitum est de tribus: primo quaedam pertinentia ad status spirituales, secundo quaedam pertinentia
ad sacramentum altaris, tertio quaedam pertinentia ad corpora damnatorum. Circa
status spirituales quaerebantur: primo de [illegible], secundo de fruitione animae et

tione parvis; 3o de pluralitate in substantiis spiritualibus immediata. Circa primum quaeruntur
quatuor: primo utrum aliquis intellectus creatus possit divinam essentiam videre immediate;
2o utrum intellectus creatus possit simul plura intelligere; 3o utrum intellectus angelicus
possit intelligere singularia; 4o utrum notitia qua angelus dicitur plenum mentis sit actus vel non.

Ad primum sic proceditur: videtur quod nullus intellectus creatus
possit divinam essentiam immediate videre. Intellectus enim creatus cum indifferen-
ter se habeat ad omnia intelligibilia non potest cognoscere determinate aliquid nisi per
obiectum suum determinetur; sed divina essentia non est obiectum quod possit intellectum deter-
minare, quia est super omnia in entibus et maxime generalibus et non determinans; ergo
intellectus creatus ipsum videre non potest. Praeterea ad hoc quod intellectus cognoscat aliquid
oportet quod fiat in actu, unde enim operatur, sed quod est in potentia sed quod in actu; intellectus autem non
fit in actu nisi secundum quod intelligibili informetur. Cum ergo essentia divina non possit per se
ipsam informare intellectum ut formaliter faciat ipsum esse actu, oportet si debet per intellectum
cognosci quod per aliquam suam similitudinem intellectus informetur ad hoc
quod cognoscatur, et ita non poterit immediate nisi per similitudinem suam videri.
Praeterea ad hoc quod intellectus creatus essentiam divinam videat oportet quod per lumen gloriae
perficiatur; sed lumen gloriae est medium distans et ab ipso intellectu et ab ipsa
essentia divina, cum lumen praedictum dicatur creatum; ergo intellectus creatus non potest videre
divinam essentiam immediate. Praeterea philosophus 3o de anima: Sicut sensus se habet ad
sensibile ita se habet intellectus ad intelligibile; sed ad hoc quod sensus visus suum obiectum
percipiat duplici medio indiget, scilicet luce et specie quae est similitudo rei visae;
ergo hoc idem est necessarium intellectui in visione divinae essentiae, et non immediate eam
videbit. Sed contra est quod dicitur Jo. 3o: videbimus eum sicuti est. Praeterea ad hoc
quod intellectus videat vel ad videre requiritur nisi quod intelligibile fiat in actu et quod
intellectui adiungatur; sed essentia divina per se ipsam est intelligibilis in actu et existit
in natura intellectui et potius est etiam ut Augustinus dicit: Deus vero vel est
intimior quam ipsa res; ergo intellectus creatus essentiam divinam immediate potest
videre. Respondeo dicendum quod absque dubio tenendum est quod divina essentia in patria
immediate ab intellectu glorificato videtur. Ad cuius evidentiam sciendum est quod in
visione intellectuali triplex medium potest esse: unum sub quo intellectus videt
quod disponit eum ad videndum, et hoc est in nobis lumen intellectus agentis
quod se habet ad intellectum possibilem sicut lumen solis ad oculum. Aliud
medium est quo videtur, scilicet res ad quam, et hoc est species intelligibilis quae intellectum possibilem
determinat et habet se ad intellectum possibilem sicut species lapidis ad oculum.
3m medium est in quo aliud videtur, et hoc est res aliqua per quam in cognitionem
alterius devenimus, sicut in effectu videmus causam et in uno similium vel contrariorum
videtur aliud, et hoc medium se habet ad intellectum sicut speculum ad visum corporalem
in quo oculus aliquam rem videt. Primum medium et 2m faciunt immediatam
visionem, immediate enim dicitur aliquis videre lapidem quamvis eum per speciem eius
in oculo receptam et per lumen videat, quia visus non fertur in haec media
sicut in ipsa visibilia, sed per haec media fertur in unum visibile quod est extra oculum.
Sed 3m medium facit visionem mediatam, visus enim primo fertur in speculum
sicut in visibile, quo mediante accipit speciem rei in se in speculo. Similiter intellectus

Nota de triplici medio in visione intellectuali.
Dicit et habetur prima parte quaestione 12 articulo 7.

qm

cognoscens tamen in tanto fertur in ipsum quantum sit in quodam intelligibili ex quo transit in cognitionem eius. Et quia essentia divina in statu viae in effectibus suis cognoscitur, non videmus eam immediate. Unde in patria ubi immediate videbitur tale medium penitus subtrahetur. Secundo et non est ibi medium aliqua species essentiae divinae intellectum informans, quia quando aliquid videtur immediate per speciem suam, oportet quod species illa repraesentet rem ipsam secundum completum esse suae speciei, aliter non diceretur res ista immediate videri sed quaedam umbra eius, sicut similitudo lucis in oculo facta per medium coloris qui est lux obumbrata. Cum autem omne quod recipitur in aliquo per modum recipientis recipiatur, impossibile est in intellectu creato similitudinem divinae essentiae recipi quae eam perfecte secundum suam totam rationem repraesentet. Unde si per aliquam similitudinem talem essentia divina a nobis videretur immediate, non videremus essentiam divinam sed quandam umbram eius. Restat ergo quod tertium solum medium est illud in specie, scilicet lumen gloriae quo intellectus perficitur ad videndam essentiam divinam, de quo in psalmo: In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem lumen non est necessarium ad hoc quod faciat intelligibile in potentia esse intelligibile in actu, ad quod est nobis necessarium lumen intellectus agentis, quia ipsa divina essentia cum sit a materia separata est per se actu intelligibilis; sed necessarium est tamen ad perficiendum intellectum, ad quod etiam necessarium lumen intellectus agentis valet. Per idem autem lumen gloriae sufficienter perficitur intellectus ad videndam divinam essentiam, vel eo quod in ipsa essentia divina totaliter lux est intellectualis, eo quod ipsa essentia divina totaliter lux est intelligibilis. Unde lumen gloriae habet in intellectu descendens facit hoc respectu divinae essentiae in intellectu quod facit respectu aliorum intelligibilium quae non sunt tamen species vel intellectus simul et lumen, sicut si lux solis per se existeret, ad eius visionem sufficeret lumen oculum perficiens, sine aliqua similitudine. Ad tertium dicendum quod aliquid dicitur determinari dupliciter: per modum limitationis, alio modo distinctionis. Essentia autem divina non est quod determinatur primo modo sed secundo, quia forma non limitatur nisi ex hoc quod in aliquo recipitur cui in mensura commensuratur. Essentia autem divina non est aliquid in aliquo receptum, eo quod esse eius est ipsa divina natura subsistens quod in nullo alio recipitur. Nam quaelibet res alia habet esse receptum et limitatum, et inde est quod essentia divina ab omnibus distinguitur per hoc quod est in aliquo non recepta, sicut si esset aliqua albedo existens non in subiecto eius hoc ipso distingueretur a qualibet albedine in subiecto existente, quamvis in ratione albedinis non esset recepta et non limitata. Patet ergo quod essentia divina non est quid generale in essendo cum sit ab omnibus aliis distincta, sed potius in essendo quia id quod est per se est causa eorum quae per se non sunt. Unde esse per se subsistens est causa omnis esse in alio recepti, et ita essentia divina est intelligibile quod potest determinare intellectum. Ad quartum dicendum quod intellectus creatus fit actu ad videndum divinam essentiam per lumen gloriae et hoc sufficit, sicut dictum est. Ad quintum dicendum quod lumen gloriae quamvis ab essentia divina et ab intellectu sit distinctum per essentiam, non tamen facit medium visionis ut ex dictis patet. Ad sextum dicendum quod in speculo non fit lux tantum, et ideo oportet ad hoc ut visus determinetur ad eam quod non solum sit ibi lux sed et species coloris. Essentia autem divina est

ad quod sit necessarium lumen gloriae

pma lux et ideo non requirit aliquam aliam speciem quam ipsam lucem ut visum est
Ad 2m sic proceditur. Videtur quod intellectus creatus possit simul [ex dictis patet] 2m
plura intelligere. potentia enim superior cum sit immaterialis est magis collecta quam
intellectiva, sed sensus potest plura sentire simul sensus quibus simul sentit album
et dulce dum corporum differentiam cognoscit. ergo intellectus multo fortius potest
simul plura multa intelligere. Praeterea plura intelligibilia possunt simul cognosci in quantum
sunt unum sed omnia intelligibilia sunt unum in quantum sunt intelligibilia. ergo omnia
intelligibilia possunt cognosci simul. Praeterea sicut se habet intellectus in habitu ad
intellectum habitum ita se habet intellectus in actu ad intellectum in actu, sed intellectus in
habitu simul plura intelligibilia cognoscit in habitu. ergo intellectus in actu simul
plura intelligit in actu. Praeterea ad cognitionem intellectus sufficit species rei intellecte
in intellectu existens, sed species intelligibiles non se impediunt quin simul sint in intellectu
cum non sint contrarie eo quod sunt a materia separate. ergo intellectus non impeditur quin
possit plura simul intelligere. Praeterea capacitas intellectus est maior quam capacitas
corporis, sed aliquod corpus est in quo plures species possunt et contrariorum simul fieri
sicut patet quod in uno puncto aeris in quo se intersecant due linee ducte
a duobus visibilibus ad duos videntes et species utriusque visibilis
ergo multo fortius plures species intelligibiles actu possunt simul esse in intellectu
et ita intellectus potest simul plura intelligere. Sed contra est quod dicit philosophus in 2° topicorum.
Contingit plura scire intelligere vero non nisi unum solum. ergo etc. Responsio. Dicendum quod intellectus
dupliciter ad intelligendum se habet primo et ex quantitate ex quantitate quidem contingit plura simul
intelligere in quantum habent ordinem ad unum intelligibile, propter hoc contingit
dupliciter. uno modo ex parte eius quo intelligitur sicut quando plura intelligimus per unam
speciem intelligentie sicut intellectus divinus omnia simul videt per unam essentiam suam
et eodem modo intellectus creatus videns essentiam divinam potest omnia simul videre que per
essentiam divinam videt. Alio modo ex parte eius quod intelligitur sicut quando plura
intelliguntur ut unum totum enim est unum et potentia multa et ideo plura sunt intellecta
ex quantitate in 1°, sicut cum intellectus intelligit lineam simul intelligit partes linee ut dicitur in
3° de anima. Et similiter cum intelligit propositionem intelligit simul subiectum et predicatum, et cum
intelligit similitudinem vel differentiam aliquorum simul intelligit ea quorum est similitudo
vel differentia. Sed quod intellectus simul intelligat plura intelligibilia prout sunt plura est
impossibile cuius ratio est quia intellectus secundum actum est omnino perfecte res intellecta
ut dicitur 3° de anima, quod quidem intelligitur est non quod essentia intellectus fiat res
intellecta vel species eius sed quia complete informatur per speciem rei intellecte dum eam
actu intelligit, unde intellectum simul plura actu intelligere posse idem est dicere ac
si res una simul esset plura. In rebus autem naturalibus videmus quod una
res in uno non potest esse plura in actu sed plura in potentia vel secundum dispositionem
potest esse unum et idem plura. Idem enim aer est simul potentia aqua et ignis
et potest et simul esse dispositiones ad utrumque quantum ad id in esse eidem
sit si aer ex una parte rarefiet et ex alia inspissatur, sed quod aer
simul actu sit ignis et aqua est impossibile. Et similiter et quod idem sit simul actu
lapis et ferrum quod non videtur contraria sed disparata. Intellectus autem ex ipsa ratione sue
potentie est simul in potentia omnia intelligibilia sicut et sensus omnia sensibilia, potentia autem sensitiva per similitudinem

sensibilium reducitur in actum dupliciter. Uno modo incomplete per modum dispositionis quia species sensibiles sunt in ea ut dispositiones quod appellat Avicenna esse ut in thesauro. Alio modo perfecte quia species sensibiles actu informant potentiam sensitivam et hoc vocat Avicenna apprehensionem sensus. Distinguens potentias sensitivas apprehensivas ab illis in quibus sunt formae sensibiles ut in thesauro et similiter in intellectu in habitu sunt similitudines intelligibilium ut dispositiones sed quando sunt actu intellectae sunt in eo ut formae perficientes et tunc intellectus fit res omnino intellecta et hoc contingit per intentionem quae coniungit intellectum intelligibili et sensum sensibili ut dicit Augustinus. Unde patet quod sicut una res materialis non potest esse simul plura actu ita unus intellectus non potest simul plura intelligere. Propter hoc est quod Algazel dicit quod sicut unum corpus non potest simul plura figurari pluribus figuris ita unus intellectus non potest simul plura intelligere nec potest dici quod intellectus informetur perfecte simul speciebus pluribus intelligibilibus sicut unum corpus simul informatur figura et colore quia figura et color non sunt formae unius generis nec in eodem ordine accipiuntur quia non ordinantur ad perficiendum corpus in esse unius rationis sed omnes formae intelligibiles in quantum huiusmodi sunt unius generis et in eodem ordine se habent ad intellectum in quantum perficiunt intellectum et hoc quod est esse intellectum in actu unde plures species intelligibiles se habent sicut figurae plures vel plures colores qui simul actu in eodem esse non possunt. Sed idem.

Ad primum ergo dicendum quod sicut dictum est de potentia sensitiva quod non potest plura simul percipere sed ex quanti in quantum plura accipiuntur ut unum sicut quando sensibilia plura uniuntur in una differentia et plura sensibilia quae sunt partes uniuntur in uno toto. Unde quando sentitur totum sentiuntur simul plures partes ex quanti et intentio sensus non fertur ad aliquam partem principaliter sed ad totum quia si ad aliquam partem ferretur ut ad sensibile principale hoc solum sentiretur et non alia. Et ita sensus communis quamvis sit una potentia sed est tamen aliquo modo multiplex secundum esse in quantum coniungitur diversis sensibilibus propriis sicut unum centrum coniungitur pluribus lineis. Unde immutatio omnium sensuum simul terminatur ad sensum communem sicut motus qui esset per omnes lineas possunt simul terminari ad centrum. Sed intellectus non multiplicatur modo predicto in plures potentias et ideo non est omnino simile. Ad secundum dicendum quod cognoscibilia quamvis sint cognoscuntur oportet ut accipiantur ut unum cognoscibile uno modo. Omnia autem intelligibilia in quantum huiusmodi sunt unius generis non uno tamen vero non sunt. Ad tertium dicendum quod iam patet ex dictis quod eodem modo se habet intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu quae sunt in ipso ut dispositiones et intellectus in actu ad intelligibilia in actu quae sunt in ipso ut eius ultimae perfectiones. Ad quartum dicendum quod non semper philosophi vero aliqua esse plura continua actu simul sed et plura esse separata ut patet ex dictis. Unde quamvis formae intelligibiles in intellectu non sint continuae nullus tamen intellectus perficitur simul plura intellecta ut ex dictis. Ad quintum dicendum quod species sensibiles quae sunt in medio diversae sunt ibi per modum dispositionis et non per modum ultimae perfectionis quia sunt ibi quodam fluxu et ideo non est simile. vide

3m Ad tertium sic proceditur. Videtur quod intellectus angelicus non possit cognoscere singularia.

Si enim cognoscit aut cognoscit per speciem acquisitam aut per speciem co-
creatam. Non per speciem acquisitam quia illa non esset particularis et per quas
universalis, et ita in intellectu angeli in materia esse non posset vel esset universalis et per eam
singularia cognosci non posset. Similiter nec per concreatam quia species concreata
angelo a principio sue creationis fuit in ipso, ad cognitionem autem alicuius
sufficit quod eius species sit in intellectu et ita si per speciem concreatam posset aliquid
particulare cognosci dum est presens a principio sue creationis id cognovisset quando
adhuc erat futurum quod non potest esse quia futura cognoscere solius dei est
ysa. xliiii°. annunciate que ventura sunt in futurum et sciemus quia dii
estis vos, ergo angeli singularia cognoscere non possunt. Si dicatur quod species
iste concreate faciunt cognitionem presencium non autem futurorum, contra non potest
aliqua cognitio nova fieri nisi fiat aliqua innovatio in cognoscente
sed per hoc quod particulare quod erat futurum sit presens non fit aliqua innovatio in
intellectu angelico cum nichil recipiat a re extra ergo si prius dum erat futurum
non cognoscebat nec dum sit presens cognoscere poterit. Si autem dicatur
quod per applicationem speciei ad particulare quod tunc fit intelligit. Contra quia talis appli-
catio fieri non potest nisi utrumque precognoscatur et quod applicatur et cui fit applicatio,
preterea si cognoscat singularia aut hoc est pluribus speciebus non quia sic oporteret
habere infinitas cum particularia sint infinita in potentia aut una non quia sic
intellectus angelicus equaretur divino qui unos sua essentia intelligit quod est falsum.
Si dicatur quod non cognoscit per unam speciem omnia sed per unam speciem omnia
individua unius speciei et non alia. Contra illa una species non se habet magis
ad unum individuum quam ad aliud sed oportet quod per speciem intelligibilem intellectus
determinetur ad determinatum cognoscibile ergo per speciem illam non poterit
cognoscere hoc particulare determinate. Secundum quod est quod debet haberi a. Omnes sunt
administratorii spiritus etc. quod non posset esse nisi cognoscerent singularia homines
dicendum quod angelus absque dubio singularia cognoscat, ut autem videamus modum
quo hoc possibile sit sciendum est quod ad hoc quod singulare aliquid cognoscatur oportet quod
in potentia cognoscitiva sit similitudo eius in quantum particulare est, omnis autem forma de se
quibus est unum additio forme ad formam non potest esse tamen individua
quia quantecumque forme simul aggregentur ut album bicubitum crispum et
huiusmodi non constituunt particulare quia sic haec omnia simul sunt in uno ita et in
pluribus potentia est possibile inveniri sed individuatio forme est ex materia per
quam trahitur ad hoc determinatum unum ad hoc quod particulare cognoscatur oportet
quod in cognoscente non forma sit similitudo forme sed aliqua similitudo materie.
Similitudo autem rei cognite dupliciter est in cognoscente uno modo sic
creata a re sic est in hiis qui cognoscunt per speciem abstractam a rebus.
Alio modo sic causativa rei ut patet in artifice qui cognoscit artificium per eam
formam per quam ipsum facit. Species igitur que est a sensibus causate a re sensibili inquantum
non est totaliter a conditionibus individualibus depurata est similitudo forme sed quod est in materia
et ideo per eam cognoscit particulare sed quia sed quod in intellectu non recipitur species nisi sensibilis.

e[st] o[mn]i[n]o iam a materialib[us] co[n]dic[i]o[n]ib[us] depurata no[n] p[ote]st i[ntellec]t[us] n[oste]r p[er] ea[m] directe
p[ar]ti[cular]i[a] cognoscere s[ed] p[er] qua[n]da[m] reflexione[m] i[ntellectu]s ad p[ro]p[ri]as fantasmata a q[ui]b[us]
sp[eci]es intell[igibi]l[e]s abstrahu[n]tur. P[er] forma[m] aut[em] que e[st] ea[m] u[e]l h[ab]e[n]t no[n] cogn[osc]it[ur]
res s[e]c[undu]m q[uo]d for[ma] [prim]a e[st] ea[m] ei[us] et q[uia] artifex h[ab]o p[er] forma[m] artis no[n] p[ro]ducit
nisi s[ed] ma[teri]a[m] p[re]supp[o]n[it] inducat forma[m] art[is] que e[st] i[n] me[n]te artifici[s]
no[n] e[st] similitudo artific[iat]i nisi quo ad forma[m] t[antu]m, u[n]de p[er] ea[m] no[n] cog-
noscit artificiatu[m] i[n] p[ar]ti[cular]i u[e]l forma[m] artificiati p[er] se[n]su[m] accipiat. Artifex
a[utem] increatus s[cilicet] deus no[n] solu[m] p[ro]ducit forma[m] s[ed] et m[ateri]a[m], u[n]de rac[i]o[n]es
ydeales i[n] me[n]te ip[s]i[us] existe[n]tes no[n] solu[m] su[n]t efficaces ad cognic[i]o[n]e[m]
u[niversa]lium s[ed] et ad singularia cognoscendu[m] a deo. Sicut a[utem] r[ati]o[n]es
ydeales effluu[n]t i[n] res p[ro]duce[n]das i[n] esse suo na[tura]li i[n] q[u]o p[ar]ticulari[s]
unu[m]quodq[ue] co[n]sistit i[n] for[ma] et m[ateri]a. Ita p[ro]cedu[n]t i[n] me[n]tes a[n]g[e]l[ic]as
ut sint r[ati]o[n]es p[ri]mi cognoscendi res s[e]c[undu]m suu[m] totu[m] esse i[n] q[u]o subsis-
tu[n]t et p[er] sp[eci]es influxas s[e]c[un]d[u]m r[ati]o[n]es di[vi]na a[n]g[e]li no[n] solu[m] u[niversa]lia
s[ed] et p[ar]ticularia cognoscu[n]t sicut et deus. Est t[ame]n d[iffere]ntia i[n] duob[us] p[ri]mo
q[uia] ydee q[ue] s[un]t i[n] me[n]te di[vi]na s[un]t for[me] s[i]c [tam]e[n] u[n]u[m] et no[n] solu[m] p[ri]n[cipi]a
cognoscendi s[ed] sp[eci]es que recipiu[n]t[ur] i[n] me[n]te a[n]g[e]lica s[un]t solu[m] p[ri]n[cipi]a
cognoscendi et no[n] s[un]t s[i]c u[n]u[m] s[ed] ex a[n]g[e]licis, 2° q[uia] i[ntellectu]s q[uan]to
e[st] altior et p[er]spicacior ta[n]to ex uno p[ote]st plura cognoscere et q[uia] i[ntellectu]s
di[vi]n[u]s e[st] altissim[us] p[er] una[m] simplicem esse[ntiam] sua[m] om[n]ia cognoscit, n[e]c
est i[n] eo aliq[ua] pluralitas formar[um] ydealiu[m] nisi s[e]c[undu]m diu[er]sos respect[us]
di[vi]ne esse[ntie] ad res cognitas s[ed] i[n] i[ntellectu] c[re]ato multiplicat[ur] s[e]c[undu]m r[ati]o[n]e[m]
q[uia] e[st] unu[m] s[e]c[undu]m re[m] i[n] me[n]te di[vi]na ut no[n] possit om[n]ia p[er] unu[m] cognoscere
Ita t[ame]n q[uod] q[ua]nto i[ntellectu]s creat[us] e[st] altior ta[n]to h[abe]t pauciores for[ma]s
ad plura cognoscenda efficaces. Et h[oc] e[st] q[uod] dyo[nysius] d[icit] xij c[apitulo] ce[lestis]
ierarchie q[uod] superiores ordines h[ab]e[n]t scia[m] mag[is] u[niversa]le[m] inferiorib[us].
Et i[n] li[bro] de causis d[icitu]r q[uod] intelligencie superiores h[ab]e[n]t for[ma]s mag[is]
u[niversa]les, h[oc] t[ame]n obs[er]uato q[uod] i[n] infimis a[n]g[e]lis s[un]t forme adhuc
u[niversa]les i[n] t[antu]m q[uod] p[er] una[m] forma[m] p[ossu]nt cognoscere om[n]ia individua
uni[us] sp[eci]ei ita q[uod] i[ll]a sp[eci]es sit p[ro]p[ri]a similitudo uniuscuiusq[ue] p[ar]ticularis
s[e]c[undu]m diu[er]sos respect[us] ei[us] ad p[ar]ticularia. Sicut eni[m] di[vi]na esse[ntia] efficit[ur]
p[ro]p[ri]a similitudo singulor[um] s[e]c[undu]m diu[er]sos r[espect]us, s[ed] i[ntellectu]s huma[n]us q[ui] ulti[mus]
e[st] i[n] ordine substa[n]ciar[um] i[n]tell[ectua]l[ium] h[abe]t for[ma]s i[n] t[antu]m p[ar]ticulares q[uod] no[n] p[ossu]nt p[er] una[m]
sp[eci]em u[e]l unu[m] quid cognoscere et i[de]o s[imi]litudo sp[eci]ei existe[n]s i[n] i[ntellec]tu huma[n]o
no[n] sufficit ad cognoscenda plura singularia et p[ro]p[ter] h[oc] i[ntellec]tui huma[n]o
adiuncti s[un]t s[en]s[u]s quib[us] singularia accipiat. Ad p[ri]m[u]m ergo d[icendu]m q[uod] a[n]gel[us]
no[n] cognoscit singularia p[er] sp[eci]em acquisita[m] q[uia] n[e]c p[er] sp[eci]em recep-
ta[m] a re, sic eni[m] res age[re]t i[n] i[ntellec]tu ei[us] q[uod] i[n]co[m]p[ossibi]le, n[e]c p[er] a[li]qua[m]
sp[eci]em de nouo influxa[m] a deo reuelante ip[s]i a[nge]lo a[li]q[ui]d de nouo
q[uia] sp[eci]es q[ua]s a[nge]l[u]s h[abe]t apud se co[n]creatas sufficiu[n]t ad om[n]ia cognosc[en]da alia
cognoscenda s[ed] s[e]c[undu]m q[uod] p[er] aliq[uod] lume[n] i[ntellectu]s a[nge]li eleuat[ur] i[n] altiores cognic[i]o[n]es

Nō q[uo]m[od]o d[i]u[er]sim[ode] d[eu]s sin[gula]ria cogn[osci]t et angelus

ex illis speciebus predictis potest sicut et ex eisdem fantasmatibus speciebus intellectus
possibilis lumine prophetie adiutus aliquam cognitionem accipit ad quam non suf-
ficiebat naturale lumen intellectus agentis. Restat ergo ut angelus cognoscat
singularia per species concreatas. Sicut autem per unam speciem concreatam potest
cognoscere diversa individua ita et multo amplius potest per unam speciem
cognoscere quidquid est in uno individuo ut non oporteat cum aliam speciem
habere qua cognoscat colorem et odorem unius pomi sed solum cognoscendo
cedo hoc pomum cognoscit quidquid est in pomo idest et essencialia et accidentia.
Effectus autem non est in causa sua ut in ea possit cognosci nisi causa sit deter-
minata ad effectum eius, sicut patet in causis necessariis quibus cognitis cognos-
cuntur effectus earum, sed causa contingens non determinatur ad effectum suum
nisi quando actu producit ipsum. Unde in causa contingente non est effectus sic ut
in ea possit cognosci nisi quando iam in actu productus est, et ideo angelus per
species concreatas cognoscens causas universales omnium singularium contingentium
non cognoscit naturali cognitione effectus earum antequam sint in actu sed
statim cum actu sunt. Ad 3m dicendum quod quamvis inconveniens esse prius
de novo cognoscit idest non sit aliqua inmutatio in ipso angelo sed in
re cognoscibili in qua est aliquid quod prius non fuit quod sive causa cognita cog-
noscatur. Ad 4m dicendum quod applicatio intellectus angelici per modum quo deus
ydeas ad res cognoscendas applicat non sicut unum cognoscibile
ad aliud sed sicut modum cognoscendi ad cognitum aliarum nisi valet ut
obiciebatur. Ad 5m dicendum quod angelus non una specie cognoscit omnia
nec tot species habet quot sunt individua ut ex dictis patet. Ad 6m dicendum
quod licet una species efficitur ratio cognoscendi quodlibet individuum sed tamen
ad ipsum ut ex dictis patet.

Ad 5m sic proceditur videtur quod noticia que ab Augustino dicitur proles mentis
non sit in mente sicut accidens in subiecto. Nullum enim accidens excedit sum
subiectum sed noticia excedit mentem quia mens non solum seipsam sed et alia per noticiam
novit ergo noticia non est accidens mentis. Preterea nullum accidens est equale suo
subiecto sed noticia est equalis menti alias in noticia mente et amore non
consisteret ymago trinitatis quod Augustinus ponit, ergo noticia non est accidens
mentis. Preterea hoc idem videtur ex verbis Augustini qui in ix° libro de trinitate dicit
quod noticia et amor in anima consistunt substantialiter vel ut ita dicam essencialiter
non tamquam in subiecto ut color aut figura in corpore. Sed contra quia noticia mentis vel est
quam scientia sed scientia est accidens cum sit in prima specie qualitatis ergo et noticia.
Respondeo dicendum quod noticia in proposito nostro accipi potest primo pro ipsa natura cognoscitiva
2° pro potentia cognoscitiva, 3° pro habitu cognoscitivo, 4° pro ipso cognitionis
actu. Dico et hoc nullum simplex quod nominat nullum consecutivam putat est primum hoc
nec quod est simplex, quia non nominat ipsum potentiam, quia habitu quibus non actu.
Loquendo ergo de noticia primo accepta constat quod non est in substantia mentis sicut accidens
in subiecto, sed essencialiter et substantialiter, sicut dicimus quod rationale est de essencia hominis. Si autem accipiatur
pro ut habitu vel actu sic dupliciter potest considerari vel sed

q compa ad cognoscibili te et me cog sicut actus i sbo et
no excedit sbm qr noti a nuqm iue mee alicui ni menti, vel
si q compa ad cogle et ex hac pte no ht q insit s q ad ad sit.
Illud em quod ad ad dr no ht verum actum ex hc q e ad ad
s solum ex hc q me. Et ita e et q sola relao s relom sui gnus
tn sba venet i diuis, nc tn ibi e actus. Et pp hc noticia
s cosidaconem ista no e i aia sic i sbo et s hac compaconem ex-
cedit mete inqntm aia et mete p noti a cognoscitur, s hac et co
sidacom po tm ymago, qr et psoe diue distinguntur s q
ad alterutru st et s hc e queda equalitas notic ad mente
inqntm extedit se ad oia ad que pt se extede mens. Et
p hec pz soluco ad obiecta.

Deinde quitur de fruicoe aie xpi i passione. Et ui q 1a fruico p-
uenit usque ad ecm aie. Anima em xpi pfcte fruebatur s no eet
pfca fruico si ad eem aie no pueniret. s cosisteret tm i vna
po sc superiori roe. Ergo pueniebat usque ad eem aie. p aia xpi
pfcius fruebatur qm aie scorum i pria. s iste ptingunt usque ad eem
aie ergo multo forcius i xpo. Sz q uideh fruitur n q cognoscit
cza s plus ffruimur cognitis i quis pp se nos delectata con-
quiescat, s eqr e no e eeule aie s poe ergo fruico ad eenciam
aie no pueniebat. Rndeo dicem q fruico i actu quoda cosistit
quo cognoscitur et amatur actus at no e n rei subsistentis vnm ppe
loquendo nz po aie fruit nz ecm. s ht ut aia pse subsistens
s tn poc aie st pria oponi ute sit. ecm aie e prm ee vniete
Et s hc oz dice q superior ro aie obm e res etna q fruicio e
e prm fruicoib quos s aia fruit. Ad das at uires ut aie ecm
fruico ptinede ut ptinge no pt nisi p quda redundancia put
s ex 1a fruicoe superioris rois eis effluis i ecm aiae ut i potencias
inferioribus relinquit et aliquo pueniebat fruico ad ecnciam
aie xpi i passione et aliquo no. Si em cosidet ecm aie put actus
quis e. sic fruico ad ea no pueniebat. alias corpus eius glosu
fcm fuisset. Si vo nc ad ecm q q e radix inferiorum uirium q fit
fruicoib gaudiu dolore passis qui erat i inferioribus uiribus
tolle euacuasset, pueniebat at ad ecm aie xpi s q erat ra-
dix superiorum rois, et q ecm aie e simplex et tot i qualibz sua po
io dr q tc fruebatur i xpo inqntm s e radix superioris ronis,
et tc paciebatur inqntm s e actus corpis et radix inferiorum uirium.
Ad primum ergo dicendum q no impeditur pfcio ui n p hc q tollitur ad de
cenenciaalibus ut, glia at corpis et inferiorum uirium ptz ad gaudium
accntale btitudis. et io quuis i xpo fruico no puenit ad ecm
aie s q e actus corpis et s q e radix inferiorum uirium no tn se
q fruico fuit impfca i xpo sine btitudo. Ad 2m dicendum q aia xpi
pfcius fruebatur qm aie scorum i pria loco inui ue i natulo roptu ue

quia in patria gaudium fruitionis ad inferiores vires et ad corpus glorifi-
catum pervenit. quod sit in Christo fuisse viator non fuisse //

Deinde queritur de pluralitate in substantiis spiritualibus inventa. Et queruntur
duo. primo utrum immensitas divina excludat pluralitatem personarum. Secun-
do utrum angelica simplicitas patiatur compositionem ex substantia et accidente //

Ad primum sic proceditur quod immensitas divina excludat pluralitatem personarum. 6a
Omne enim immensum cum sit indeterminatum stat in uno sed quicquid est
in divinis est immensum ergo persone sunt in divinis stabunt in uno ita quod non erunt
ibi plures persone. Si dicatur quod persone hoc modo in uno stant quod omnes sunt
una essentia. Contra sicut essentia est immensa ita et persona. sed immensitas essentie
facit quod sit una essentia tantum ergo immensitas persone facit quod sit una persona tantum.
Si dicatur quod persona non est immensa nisi immensitate essentie. Contra persona secundum intellectum
addit aliquid super essentiam. sed quicquid intelligitur in divinis intelligitur ut immensum ergo persona
immensitate essentie est immensa et ideo et immensitas persone que faciet in divinis unam
tantum personam. Sed contra est quod dicitur 1 Jo. v. tres sunt qui testimonium dant in celo.
ergo divina immensitas patitur pluralitatem secundum comparationem. Respondeo dicendum quod
immensitas non excludit pluralitatem nisi secundum quod tollit determinationem que
est pluralitatis principium. Sicut autem dictum est plurius duplex est determinatio scilicet
limitationis et distinctionis. In divinis autem non cadit determinatio limitationis
cadit autem ibi determinatio distinctionis et hoc duplex. uno modo secundum quod dis-
tinguitur per essentiam ab aliis sicut illimitatum a limitato.
Alio modo secundum quod persona distinguitur a persona per relationem originis que quidem distinctio
non est personarum ratione alicuius limitationis sed ratione oppositionis que est in
relatione. unde hanc distinctionem immensitas divina non excludit
et per quos uti pluralitatem patitur. Et per hoc patet responsio ad primum. Ad secundum
dicendum quod quamvis persona sit immensa tamen immensitas eius est essentialis non personalis
sicut persona est bona bonitate essentiali. unde non oportet quod immensitas faciat
distinctionem in personis sed solum in esse nature. Ad tertium dicendum quod persona non dicit
aliquid secundum intellectum addendo super essentiam quod intellectus debeat movere ad additum
essentie esset enim intellectus falsus sed quia intellectus dicendo personam intelligit essentiam de-
terminate sed non econverso. unde obiectio non procedit // 4a

Ad secundum sic proceditur quod in angelo non sit compositio accidentis et substantie quia esse
accidentale tantum abest esse substantiali ergo et compositio accidentalis a compositione substantiali.
sed in angelo non est compositio substantialis quia sunt spiritus simplices ut dyonisius
dicit ergo nec compositio accidentalis. Preterea boetius dicit in libro de trinitate quod forme simplices
subiectum esse non possunt. sed angeli sunt forme simplices secundum dyonisium ergo non possunt
esse subiectum accidentis. Sed contra est quod augustinus substantias spirituales ponit differre
a simplicitate divina per hoc quod est in eis compositio accidentis et substantie. Respondeo
dicendum quod ex hoc est aliquid susceptivum forme substantialis vel accidentalis quia aliquid habet potentialitatem
quia de ratione potentie est ut actui substernatur qui forma dicitur. De angelis
autem diversi diversa senserunt. Quidam enim dicunt quod sunt ex materia et forma compositi

Alij dicunt quod sit compositum ex esse et quod est ut boecius dicit. Et utroque modo
oportet ponere potentialitatem in angelo. De primo enim modo patet, similiter patere
potest de 2° quia quod non est suum esse oportet quod habeat esse receptum ab alio
quod est dictum eciam credendum et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quod
recepit ab deo et hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo quia angelus
non est suum esse, hoc enim solius dei est, et ita relinquitur quod angelus possit
esse subiectum accidentium forte. Ad primum ergo dicendum quod formalis simplicitas in
angelo excludit compositionem materie et forme non autem compositionem ex esse et quod
est quam compositionem ad minus accidentalem compositionem in angelo presupponit et unum non
oportet quod sit esse accidentale causatum a formali quod compositio accidentalis a compositione causetur
quia forma aliquando simplex potest esse subiectum accidentis sicut dictum est. Ad 2m
dicendum quod boecius loquitur de illa forma simplici que est actus purus omni modo potentialitate
admissa et talis est solus deus.

Utrum quantitas de sacramento altaris. Et circa hoc quero tria primo utrum
corpus christi secundum suam totam quantitatem contineatur sub speciebus panis, 2°
utrum in eodem instanti sit ibi panis et corpus christi, 3° utrum deus possit
facere quod albedo et alie qualitates sint sine quantitate sicut facit quod
quantitas est sacramento altaris est sine subiecto.

2

Ad primum sic proceditur videtur quod non possit totum corpus christi sub illis speciebus
panis contineri. Non enim potest esse per miraculum sicut ut duo corpora
dicuntur simul sint ut angelus dicit quod fragmentum, hoc autem sic. Si totum corpus
christi esset sub illis speciebus, si unum est sub illis speciebus totum non est maius
illis speciebus cum non excedat eas. Item si vere in re est maius cum sit
bicubitum vel amplius et eius eadem maius et non minus. Ergo non potest esse per
miraculum sic quod sub illis speciebus contineatur totum. Sed quod videtur impossibile
preter aliquod corpus sit totum corpus nisi corpus sit divisum, sed corpus christi
non est divisum cum sit impassibile. Ergo cum ad corpus christi sit sub illis
speciebus ut dicitur mat. 26 hoc est corpus meum, oportet quod sub illis speciebus totum
corpus christi contineatur. Respondeo dicendum quod sub illis speciebus absque dubio continetur
totum corpus christi et tota quantitas eius. Ad cuius evidentiam sciendum quod in
sacramento altaris duplex aliquid continetur. Uno modo ex vi sacramenti, alio modo ex
naturali concomitancia. Verbi gratia sub speciebus panis continetur et corpus et
sanguis christi, sed corpus ex vi sacramenti, sanguis ex concomitancia naturali
quia corpus christi non est sine sanguine. Sub speciebus autem vini est econverso.
Illud autem continetur sub sacramento ex vi sacramenti quod est transsubstantiationis terminus
et propter hoc anima et divinitas non continentur in sacramento ex vi sacramenti
cum panis et vinum in ea non convertantur, sed ex naturali concomitancia quia anima
inseparabiliter unitur illi corpori et divinitas similiter. Cum autem ex parte
panis substantia transeat et quantitas maneat tunc relinquitur necessarium
patet quod directe transsubstantiationis terminus est substantia corporis christi et tamen ipsa substantia corporis
est ibi ex vi sacramenti sed quantitas ex naturali concomitancia. Unde patet quod substantia
corporis christi immediate habet ordinem ad dimensiones panis remanentes, quantitas
autem corporis christi quasi ex consequenti. Ergo autem est in ordine locati ad locum quod substantia
locati ordinatur ad locum mediantibus dimensionibus propriis. Et ideo quia oportet

dimensiones locati commensurari dimensionibus loci totaliter. Non autem oportet
dimensiones corporis Christi commensurari dimensionibus specierum et ideo sub
quantulibet parvis dimensionibus panis potest esse totum corpus Christi sicut tota natura
substantie alicuius corporis salvatur in qualibet parte illius corporis. Ad primum ergo
dicendum quod non sequitur ex hoc corpus Christi non esse maius illis speciebus que continentur
sub eis quia non continetur quantitative commensurative vel commensurantium. Unde
non sequitur contradictoria simul esse vera.

Ad 2m sic procedetur. Videtur quod in eodem instanti sub speciebus illius sit substantia
panis et corpus Christi. Accipiatur enim ultimum instans in quo est panis
et primum instans in quo est corpus Christi. Aut ergo sunt duo instantia aut unum.
Si non duo quia cum inter quelibet duo instantia sit tempus medium esset aliquod tempus
dare in quo non est ibi nec corpus Christi nec substantia panis. Ergo oportet quod sit unum instans
et in eodem instanti ibi est panis et corpus Christi. Si dicatur quod non sit dare
ultimum instans in quo est panis, contra: esse panis mensuratur quodam tempore,
sed mensura ipsa equatur mensurato. Ergo in quolibet instanti illius temporis est
ibi panis et in ultimo instanti. Preterea sicut se habet tempus ad motum continuum
ita se habet instans ad mutationem instantaneam. Sed tempus includit
utrumque terminorum motus continui. Ergo et unum instans includit utrumque
terminum transsubstantiationis que est mutatio instantanea; cuius autem termini sunt panis
et corpus Christi. Ergo in eodem instanti ibi est panis et corpus Christi. Preterea in qualibet mutatione
instantanea verum est dicere quod fit et factum est quia in instanti non est accipere
prius et posterius. Ergo cum transsubstantiatio sit mutatio instantanea simul verum est
dicere quod ibi fit corpus Christi et factum est. Sed corpus Christi est de rebus permanentibus
in quibus quod fit non est quod factum est. Ergo corpus Christi simul est et non est.
Sed quando non est ibi corpus Christi est ibi substantia panis. Ergo simul in eodem instanti
est ibi corpus Christi et substantia panis. Sed contra: due forme substantiales disparate non
possunt in eodem instanti eidem inesse. Sed forma panis et corporis Christi sunt huiusmodi. Ergo
non possunt simul eidem inesse et in eodem instanti. Respondeo dicendum quod non in eodem
instanti est ibi corpus Christi et substantia panis, nec est assignare ultimum instans
in quo est ibi panis, sed bene ultimum tempus quod est continuum ad instans in
quo primo est ibi corpus Christi. Ad cuius evidentiam sciendum est quod in rebus naturalibus
mutationes instantanee sunt termini motus continui. Cuius ratio est quia huiusmodi mutationes
sunt per terminis formarum et privationum sicut generationes ignis igne et non igne.
Inter formam autem et privationem non potest esse aliquod medium nisi per accidens.
Unde quod privatur forma magis et minus appropinquat ad formam ratione
alicuius dispositionis ad formam que intenditur et remittitur per motum
continuum et ideo oportet precedere motum alterationis qui terminatur ad generationem et
alteratio habet duos terminos, unum sui generis scilicet ultimam dispositionem que est
necessitas ad formam quia alteratio est motus in qualitate et alium alterius generis
scilicet formam substantialem et eodem modo illuminatio est terminus motus localis solis que est
mutatio instantanea inter contrarios inter formam lucis et privationem eius.
Terminus cuiuslibet autem motus qui mensuratur aliquo tempore oportet quod ultimus terminus sit in
ultimo instanti temporis. Unde cum forma substantialis sit quidam terminus alterationis oportet quod

am

i ultimo instanti illius temporis introducatur forma substantialis. Corrupcio
autem et generacio simul tenent quia generacio unius est corrupcio alterius. ergo
oportet quod in ultimo instanti illius temporis sit terminus corrupcionis unius ut
aeris et terminus generacionis alterius ut ignis, terminus autem corrupcionis
est non esse. ergo oportet quod in ultimo instanti illius temporis sit primo non aer
et primo ignis, sed autem ultimum instans alicuius temporis non potest accipi
penultimum quia inter quelibet duo instancia est tempus medium secundum philosophum et non
est accipere ultimum instans in quo sit aer. sed in toto tempore mensurante
motum alteracionis est aer. et in ultimo instanti est primo non aer. et primo ignis
et sic transsubstanciacio est terminus cuiusdam motus qui consistit in placacione
urborum, unde in ultimo instanti temporis mensurantis illam placacionem est primo
non panis et primo corpus christi et non est dare ultimum instans in quo est
panis sed ultimum tempus, inter tempus autem et instans non oportet quod aliquod medium
cadat. sicut nec inter lineam et punctum. et non oportet quod aliquid nunc sit panis
nunc corpus christi. Et ita patet solucio ad primum, Ad secundum dicendum quod punctum ad-
ditum uel subtractum linee non facit maius uel minus et sic est de instanti
apposito tempori uel subtracto ab eo, unde quamuis in ultimo instanti
temporis mensurantis esse panis non sit panis tamen non sequitur quod tempus id
sit maius quam durat esse panis et quod mensura non adequatur mensurato,
Ad 3m dicendum quod instans dicitur mensurare mutacionem aliqua instan-
tanea nisi mensurat terminum eius ad quem quia terminus eius a quo
coniungitur cum toto motu precedente et ita mensuratur tempore mensurante
motum precedentem, sed tempus mensurat motum racione utriusque termini et ideo non
est simile, Ad 4m dicendum quod fieri dupliciter dicitur uno quo ad dicitur fieri dupliciter
uno modo moueri ad esse et id quod generatur in toto tempore alteracionis precedentis dicitur
fieri et hoc modo loquitur philosophus de fieri in 6 physicorum ubi dicit quod omne factum esse precedit
fieri et omne fieri precedit factum esse et non est verum quod cum aliquid fiat factum sit
sed sic est verum quod id quod fit non est, Alio modo dicitur fieri res quando introducitur
forma et sic fieri non est moueri sed terminari motum, unde sic fieri motus terminatur
et est. Ita sicut aliquid fit et factum est, sed hoc modo id quod fit est quia terminus
factionis est esse in quo potest esse id quod dicitur hoc modo fieri,
10 Ad 3m sic proceditur videtur quod deus non possit facere quod albedo aut
aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate quia quantitas est prima disposicio
corporis ex quo immediate adheret substancie ut dicit boecius, sed primum in quolibet genere
est causa ceterorum quae sunt post ut dicitur in 2o metaphysice, ergo a quantitate habent omnia accidentia
alia quod sunt disposiciones corporales ergo remota quantitate nulla qualitas
corporalis remanet, preterea qualitas spiritualis ut sciencia uel virtus est nobilior quam
qualitas corporalis, sed qualitas spiritualis et ex miraculo non possit esse absque
subiecto ut videtur ergo multo minus qualitas corporalis possit esse sine subiecto ad
minus quod est quantitas, preterea magis est remotum a natura qualitatis corporalis quod sit
omnino sine subiecto quam quod sit in subiecto spirituali quia esse in subiecto spirituali est
qualitatis spiritualis que est in predicamento eodem cum qualitate corporali, sed esse omnino sine subiecto

e substantie que est ad pretium, sed non possibile miraculose fieri quod qualitas corporalis
esset in substantia spirituali ut albedo in angelo, ergo multo minus fieri potest quod qualitas
corporalis non habeat subiectum ad minus quantitatem, quia magis dependet qualitas
a substantia quam eius, sed deus non possit facere aliquam substantiam creatam
absque omni accidente quia ad minus oportet quod creature insit relatio ad
suum creatorem ergo multo minus potest fieri quod qualitas sit absque omni
subiecto. Contra quod hoc potest fieri quod in sacramento altaris quantitas sit sine substantia
quia quantitas per essentiam a substantia differt, sed similiter qualitas differt per essentiam
a quantitate ergo eadem ratione fieri possibile ut qualitas esset sine quantitate
Dicendum quod divine potentie ratione sue immensitatis attribuendum est quidquid in
defectum non sonat. cum aliquid sit quod natura creata non patitur ut fiant
propter aliquam repugnantiam quam importat ratione contradictionis implicite
et de talibus consuevit a quibusdam dici quod deus potest ea facere,
quamvis ipsa fieri non possunt, ut ergo videamus utrum fieri possit a deo
quod albedo sit sine quantitate, sciendum est quod in albedine et in qualibet alia
qualitate corporali est duo considerare scilicet ipsam rationem albedinis per quam
speciem sortitur, et individuationem eius scilicet quod est hec albedo specifice ab alia
albedine specifice distincta, possibile ergo fieri divino miraculo ut natura albedinis
subsisteret absque omni quantitate cum illa albedo non esset sic hec albedo
specifice sed esset quedam forma intellectualis ad modum formarum separatarum
quas plato posuit sed quod hec albedo specifice individuata esset sine quantitate
fieri non possibile quamvis fieri possit quod quantitas individuata sit sine
substantia. quia quantitas individuatur non solum ex subiecto sicut alia accidentia
sed etiam ex situ qui est de ratione quantitatis dimensive quia est quantitas positionem
habens, et ideo possibile est ymaginari duas lineas separatas eiusdem speciei
numero diversas sed diversitate situs alias linea non esset divisibilis ex ipsa
ratione sui generis non enim dividitur linea nisi in lineas, plures autem albedines
eiusdem speciei sine subiecto ymaginari est impossibile et propter hoc non possunt esse
individuate nisi esset in aliquo subiecto ad minus quantitate, sed quantitas
habet unde individuetur etiam absque subiecto sicut patet in corpore christi, Ad primum ergo
dicendum quod albedo si sine quantitate esset tamen non esset corporalis qualitas
sed spiritualis ut ex dictis patet, Ad secundum dicendum quod de qualitate spirituali
omnino idem dicendum ut quod de qualitate corporali est dictum, Ad tertium
dicendum quod cum substantia spiritualis quantitate careat non potest fieri quod qualitas
corporalis sit in substantia spirituali nisi per modum in quo potest esse sine quantitate
ut dictum est, Ad quartum dicendum quod ex hoc ipso quod substantia creata comparatur ad
deum consequitur ipsam aliquem actum sic ipsa relatio creatoris ad suum
ad alia similis relatio, unum sic deus non potest facere quod creatura non de-
pendeat ab ipso. Ita non possibile facere quod esset absque huiusmodi accidentibus possibile
autem facere quod esset absque aliis accidentibus. actus autem non habent subiectum ex hoc quod
comparantur ad deum et ideo non perficitur quin deus facere possit aliquem actum sine subiecto,
Ad quintum quod obicitur patet quia est eadem ratio de quantitate et qualitate ut ex dictis patet.

Deinde queritur de corporibus dampnatorum. Et circa hoc queruntur tria.
Primo utrum corpora dampnatorum sint incorruptibilia vel corruptibilia
2o utrum resurgent cum suis deformitatibus 3o utrum puniantur in
inferno igne et fletu corporali
Ad primum sic proceditur videtur quod corpora dampnatorum non erunt incorruptibilia
ii Corpus enim non potest esse incorruptibile nisi vel per naturam ut corpus celeste
vel per gratiam innocentie ut corpus hominis in primo statu vel per gloriam ut
corpus xpi in viue sed nullum istorum competit corporibus dampnatorum ergo
corpora dampnatorum non erunt incorruptibilia. Si dicatur quod erunt incor-
ex decreto divine iustitie. Contra culpe non debetur pena perpetua nisi
secundum quod habet aliquid perpetuitatis sed perpetuitas culpe non est ex parte corporis sed
ex parte voluntatis que elegit in peccato perpetuo manere ergo divina iustitia
non requirit quod corpus eternaliter puniatur. Preterea corpus non punitur pro peccato
anime nisi inquantum est organum anime operantis peccatum sed in aliquibus
actibus anime potest esse peccatum mortale in quibus corpus non communicat sicut patet
in peccatis spiritualibus ergo si aliquis pro eis solum dampnetur corpori eius non
debetur pena perpetua. Preterea sicut aliquis dampnatur propter peccatum transgressionis
ita dampnatur propter peccatum omissionis sed in omissione non cooperatur
corpus ergo non debetur pena perpetua si propter peccatum omissionis aliquis
dampnetur et sic divina iustitia non requirit corpora dampnatorum esse
incorruptibilia. Sed contra remota causa removetur et effectus sed post iudicium
cessabit motus celi qui est causa corruptionis in corporibus ergo
cessabit corruptio et sic corpora dampnatorum erunt incorruptibilia. Respondeo
dicendum quod corpora dampnatorum erunt incorruptibilia quamvis sint passibilia
incorruptionis autem corporis prima causa et principalis est iustitia divina que con-
summabit corpora dampnatorum in perpetuis penis. Sed causa sana et quasi
coadiuvans erit quies motus celi quo quiescente nulla actio vel
passio poterit esse in corporibus pertinens ad transmutationem nature. Unde et
corpora dampnatorum non patientur ab igne passione nature qua corporis
humani transmutetur a natura sua sed patientur passione anime sicut organum
sensus a sensibili suscipiendo similitudinem qualitatis sensibilis. Ad primum ergo dicendum
quod ratio illa procedit ex insufficienti divisione. Est enim alia causa incorruptionis
a tribus que tanguntur in obiectione scilicet decretum divine iustitie quamvis
possit dici aliquo modo quod et per naturam erunt incorruptibilia inquantum scilicet remo-
vebitur naturale corruptionis principium scilicet motus celi. Ad secundum dicendum quod peccatum et
reatum culpe et perpetuitatis habet ex anima non ex corpore. Unde sicut corpus
punitur pro peccato inquantum est instrumentum peccati reatum culpe habens vel contrahens
ab anima ita perpetuo punitur secundum quod inquantum est instrumentum peccati quod habet
perpetuitatem ex voluntate. Ad tertium dicendum quod hoc non est ratio precise quare punitur
corpus pro peccato anime quia est instrumentum anime operantis peccatum sed magis quia est pars
essentialis hominis qui operatur ipse enim totus homo est qui peccat per animam et ideo si
puniretur anima tamen non puniretur qui peccat scilicet homo. Nec tamen est verum quod actus sit ho-

i uita puti i quo corp no quiet qr quuis i actib int^ue psf
no quiet corp sicut instrum actus quietat tm sit repntatiue
obiu qr obiu int^us e fantasma sic color uisus ut d^r i 2° de
aia, ffantasma at no e sine organo corpali, zc pz q z int^do
z i alijs actib aie utim^r cor^e // Ad 3m dd q p pcto obmissioi
no damp^r a^s qr a^d aga^r h qr obmitti^r q^d gd e debitu fi
Erat aut debitu fi z ab aia z a corpe inqntu corp quat
actib anime, Et ita eodmo pctm trasgressionis z obmis
sionis ptinent ad corp et aiam //
Ad 3m sic pce^r Vr q cor damptorp sine deffortatib resurget 12
Resurr^o eni sit diuina uirtute q pfectissima est, h uirtutis
pfcte e opo pfca z effcus pfcis. go cor resurgetiu erut
pfca z ita cor damptorp resurget sine difformitatib //
Sz 9 sap, xi d^r p que pcat quis p hec torquet^r, Sz dap
nati pcauit p corpa deformitate hutia go resurgunt corp
cor cu difformitatib // R^no dd q deformitas i cor^e pt
ee duob modis vno^o ex defcu alicuis mebri z t^e defor
tas ut qui^r d^r i corpib damptorp no erit qr oms re
surget incorrupti i sine defcu alicuis mebris ut sic tot^us corp
puiat^r i repbis z puie^r i eis, Alio^o pt ee deformitas
ul defcus cor^s ex indebita pporcoe pcium sicut febris
accit ex indebita pporcoe humorp, Et sic gibbus accit
ex supfluidate carnis i aliqua pte z de tali deformi^te
ul defcu e dupx opio, Quida eni attede^s damp^e^z rep
borp ut n^l eis mali deeet dixerut qr talib deformib no
carebut, Alij attedetes uirtute resuscitatis qui sic vim gdid^t
i ope tacoms Ita nm i uiue repabit dixerut q oms defcs
qui ex natura ne accidut auctor ne remouib^t ut febre
z hui^9 Sz defcus qui ex pua no^te precessuhit z i repbis
remanebut sic st macule z reatus pccorp, Qd at horu sit
Augus i euchi^o sub dubio relinqt di q n^a dz ee go de
pulcritu^e illorp quorp e cta dampco // Ad 3m facile pz solo
Ad 3m sic pce^r Vr q cor dampnatorum ad oba
pmiantur vmib z fletu cor^p // Judith ult^o d^r Dabit igne 13
et vmes i carnes eorp, Sz vmis spual no da^r i carne
h mag^e i aiam, go vmis quo repbi puient^r no e tm spual
h z corlis // Itc luc xiii^o d^t qda gl^o q p fletu que dus re
pbis quina^r pt pbacio corpm in^e, q no eet si fletus i^e eet
tm spual go zc // Sz q e q vmis quo puient^r repbi est
imorl ipsa ult^o vmis eorp no moie^r, Sz ny al h z ordine
ad inmorlite u ho go vmis i^e no erit mal // p^9 i fletu corli fit
qda resolu^o lacrimarp, h oe corp finit q^d a^d qti^o resolut^r u fiat aia
restauraco

tandē cōsumit. Cū g° i corpib₃ damptorꝝ nᵃ restaura° fiet
depditi vi² q fletꝰ qui erit i eis ppetuus nō erit malis/
Ad iiᵐ dicendū q ita hᶜ Augꝰ li 20 de ci. dei ponit diu'sas opioēs
sic di In pena malorꝝ ꝛ inextinguibᶦˡᵉ ignis ꝛ viuacissimꝰ
u'mis ab alijs atq₃ alijs alit' atq₃ alit' expositꝰ est/
Alij quippe utrūq₃ ad aīam retulerunt/ alij utrūq₃ ad corꝰ
alij ad corꝰ ignem ad aīam tropice u'mem/ q ēē credi-
bilꝰ in'/ verū seq̄ntes Augꝰ dicꝰ/ q u'mis iᵉ erit spūalis
ut ipē remorsꝰ cōsciē intꝰ aīam corrodens u'mis dicat'.
Et sic fletꝰ erit spūalis ut ipē fletꝰ dolor dicat'/ Alioquī
tū poss₃ dici ꝛ corpal fletꝰ ꝛ sine lacrimarꝝ emissione ut
fletꝰ dicat' nō solū aīe doloris₃ dispo° qua corꝰ dispoīt'
aīa dolente/ Ad iiiᵐ g° dicendū q locutō iᵃ tropica est ꝛ sic
possimꝰ p carnes expone aīas impiorꝝ qui carnales
fuit'/ Ad xiiᵐ dicendū q fletꝰ corꝑalis nō p̄cō sine lacrimarꝝ emis-
sione suffit' ad ueritatē u'mis insinuādā/ si tū sustineat' q
u'mis ꝛ fletꝰ erūt corꝑales poss₃ dici q diuīa uirtute et
u'mis iᵉ sustentabit' ꝛ lacrimarꝝ depdicō restaurabitꝛ/

Deinde quer' de sensibꝫ sacre scriptē. Et circa hᶜ queruntur tria
pmo utrū pt' sensꝰ litterales i ūbis sacre scripture alii sensꝰ
lateant/ 2° de nūo sensuū sac' scripte/ 3° utrū isti sensꝰ inueniant'

jx Ad pmū sic pcedit' q i eisdē ūbis sacre/ i alijs scripturis
Scripte nō lateat plēs sensꝰ/ qr dictōibꝫ sic sumptꝰ nō e
utendū equoce uel multiplicit'/ s₃ pluralitas sensuū fac' multiplicē
locucōnē g° i eadē locucōe sacre scripte nō pnt plēs sensꝰ latē
p'sac' scripta ordinata ē ad intellectū/ s₃ p'ps Declarācō sermonū
tuorꝝ dat intellectū/ Sed multiplicitas sensuū obnubilat intellectū/
g° nō dꝫ i sac' scripta multi sensꝰ ēē/ p'i° id q pt ēē occō errorꝰ
dꝫ i sac' scripta uitari/ Sed pone alios sensꝰ pt' litterales i scripta
pt ēē occō erroris qr tunc quilꝫ poss₃ expone sacrā scrip-
turā s₃ q ipē uellet ad cōfirmacōnē opīōnis sue/ g° nō
dꝫ ēē plures sensꝰ i sac' scripta/ p° Augꝰ dt yᵒ sup geñ ad
litterā q maior ē sac' scripte auctas quā omīs huāi ingenij
pspicacitas/ g° iᵉ sensꝰ qui nō hꝫ auctē ad aliud cōfirmandū
nō ē gñus sensꝰ sacre scripte/ s₃ ūg sensꝰ pt' litteralis hꝫ robur ad
aliud cōfirmandū ut pꝫ p dyonī i ep̄ ad tytū dt enī/ q simbolica
theolᵃ i que ex similibꝫ pcedit' nō ē argumentaᵘᵃ/ g° sacra
scripta alios sensꝰ pt' litterales nō hꝫ/ p° quicūq₃ sensꝰ ex ūbis
aliꝰ scripte quē auctor nō intēdit nō ē sensꝰ ꝓpriꝰ/ s₃ auctor
p una scriptura nō pt intē'e u'yꝫ qr nō ꝗt sic plura intē'e
g° nō pt ēē plēs sensꝰ ꝓpi sac' scripte/ Sed q̄ ē q dicit daniel. p'-
transibūt plurimi ꝛ multiplex erit sciā/ p° Ierōꝰ dt i ꝓlogo
biblie loquens de Apoc. In ūbis sīgl' multiplices latēt intellectꝰ/

Ad primum dicendum quod sacra scriptura ad hoc divinitus est ordinata ut per eam nobis
veritas manifestetur necessaria ad salutem. Manifestatio autem vel expressio
alicuius veritatis potest fieri de aliquo rebus et verbis in quantum scilicet verba significant res
et una res potest esse figura alterius. Auctor autem rerum non solum potest verba acco-
modare ad aliquid significandum sed et res potest disponere in figuram alterius. Et secundum hoc in
sacra scriptura manifestatur veritas dupliciter. Primo modo secundum quod res significantur per verba et in hoc
consistit sensus litteralis. Alio modo secundum quod res sunt figure aliarum rerum et in hoc consistit
sensus spiritualis. Et sic sacre scripture plures sensus competunt. Ad primum ergo dicendum quod
varietas sensuum quorum unus ab alio non procedit facit multiplicitatem locutionis
sed sensus spiritualis semper fundatur super litteralem et procedit ex eo. Unde ex hoc quod sacra
scriptura exponitur litteraliter et spiritualiter non est in ipsa aliqua multiplicitas. Ad secundum dicendum
sicut Augustinus dicit in libro de doctrina christiana utiliter est a deo dispositum ut veritas
in sacra scriptura cum aliqua difficultate manifestetur. Est enim hoc utile ad
tollendum fastidium quia ad ea que sunt difficilia maior conatus attentionis
que tedium tollit. Similiter ex hoc tollitur superbientium occasio dum homo diffi-
culter veritatem sacre scripture capere potest. Similiter per hoc veritas fidei ab irrisione
infidelium defenditur. Unde dominus ait vii: Nolite mittere sanctum dare
canibus. Et Dyonisius Tymotheo mandabat ut sacra ab immundis inconta-
minata servaret. Et ita patet quod expediebat veritatem fidei sub diversis figuris
in sacra scriptura tradi. Ad tertium dicendum quod sicut dicit Augustinus in libro de doctrina christiana
Nichil est quod occulte in aliquo loco sacre scripture tradatur quod non alibi
manifeste exponatur. Unde spiritualis expositio semper debet fundari super aliquam litterali
expositione sacre scripture et ita vitatur omnis erroris occasio. Ad quartum dicendum
quod non est propter defectum auctoritatis quod ex sensu spirituali non potest trahi efficax
argumentum sed ex ipsa natura similitudinis in qua fundatur spiritualis sensus. Una
enim res pluribus similis esse potest. Unde non potest ab ista re que in sacra scriptura
proponitur procedi ad aliquam illarum determinate sed est fallacia consequentis. Verbi gratia
leo propter aliquam similitudinem significat Christum et dyabolum. Unde per hoc quod dicitur de leone
dicitur in sacra scriptura ad neutrum potest fieri processus in sacra scriptura arguendo.
Ad quintum dicendum quod auctor principalis sacre scripture est spiritus sanctus qui in uno
verbo sacre scripture intellexit multo plura quam per expositores sacre
scripture exponantur vel discernantur. Nec etiam est inconveniens quod homines qui fuerunt
instrumentales causa sacre scripture in uno verbo plura intelligerent quia prophete ut
Ieronimus dicit super Osee ita loquebantur de factis presentibus quod etiam intendebant
futura significare. Unde non est impossibile plura simul intelligere in quantum unum est figura alterius.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non debeant distingui isti quatuor sensus sacre
scripture: sensus hystorialis vel litteralis, allegoricus, moralis et anagogicus. .rc.
Sicut enim in sacra scriptura aliqua figurative dicuntur de Christo, ita et figurative
dicuntur de multis aliis hominibus, sicut David, vel Iacob per hircum caprarum significatur
Christus. Sed huiusmodi figurative locutiones non faciunt aliquem sensum preter litteralem
in sacra scriptura. Ergo nec sensus allegoricus per quem exponuntur de Christo ea que sunt eius ex-

pressiva

dz ab aliis sensus ab hystoriaco ponit. Ratio: vna est sponsa caput et membra
Sed sensus allegoricus magis pertinet ad caput ecclesie scilicet xpm. sensus autem moralis
vero pertinet ad membra eius scilicet fideles. ergo sensus moralis non debet ab al-
legorico distingui. Preterea moralis sensus est qui ad morum instructionem pertinet
Sed sacra scriptura in pluribus locis secundum litterale sensum mores instruit. ergo
moralis sensus non debet distingui a litterali. Preterea sicut xpus est caput ecclesie
militantis ita est caput triumphantis ut est alias et alias xpus. ergo nec sensus
anagogicus per quem aliqua exponuntur de ecclesia triumphante debet esse
alius ab allegorico quo aliqua exponuntur de xpo et ecclesia militante.
Preterea si isti iiii sensus essent de necessitate sacre scripture quelibet pars sacre
scripture deberet habere iiii sensus hos. Sed hoc falsum est quia vt enim Augustinus dicit super
genesim ad litteram in quibusdam sensus litteralis quandoque est solus. ergo hii x sensus non
sunt de necessitate exponibus sacre scripture. Sed contra est quod Augustinus dicit in principio super
genesim ad litteram. In omnibus libris sanctis oportet intueri que ibi eterna intimentur
que ibi facta narrentur que futura premittentur que agenda precipiantur.
Primum autem pertinet ad sensum anagogicum. secundum ad hystoriacum. tertium ad
allegoricum. quartum ad moralem. ergo iiii sunt sensus sacre scripture. Preterea Beda
super genesim in principio dicit iiii sunt sensus sacre scripture. hystoria que res
gestas loquitur. Allegoria in qua aliud ex alio intelligitur. tropologia id est moralis
locutio in qua de moribus tractandum ordinatur. Anagogia per quam de
summis et celestibus tractata ad superiora deducimur. Respondeo dicendum quod
distinctio istorum iiii sensuum hoc modo accipi debet. Sicut enim dictum est
sacra scriptura veritatem quam tradit dupliciter manifestat scilicet per verba et per rerum figuras
Manifestatio autem que est per verba facit sensum hystoriacum siue litteralem
Vnde id ad sensum totum litterale pertinet quod ex ipsa verborum significatione recte accipitur.
Sed sensus spiritualis ut dictum est ut consistit in hoc quod quedam res per figuram aliarum
exprimuntur. Et quia visibilia solent esse similitudines invisibilium ut dyonisius dicit
inde est quod sensus iste qui ex figuris accipitur spiritualis vocatur. Veritas autem
quam sacra scriptura per figuras rerum tradit ad duo ordinatur scilicet ad recte
credendum et recte operandum. Si ad recte operandum sic est sensus moralis
qui alio nomine tropologicus dicitur. Si autem ad recte credendum oportet disting-
uere secundum ordinem credibilium ut enim dyonisius dicit x ca ce yer status ecclesie
militantis medius est inter statum synagoge et statum ecclesie triumphantis
Vetus enim testamentum figura fuit noui. vetus simul et nouum figura sunt celestium.
Sensus ergo spiritualis super ordinatus ad recte credendum potest fundari in eo modo
figurationis quo nouum simul et vetus signant ecclesiam triumphantem et est
sensus anagogicus. Ad primum dicendum quod hugo et alii huiusmodi per quod aliud per hoc a
xpo in scripturis designantur non sumunt res aliquas secundum similitudines ymaginarie ad
hoc posuit omnes. Vnde et puer fuerunt. Vnde id significatum quod per res similitudines
puer ec ad regna sunt non potest id ad hystoriacum sensum. Sed ad xpm
designandum et id quod in in inter contingunt ordinantur sicut vmbra ad veritatem
et ideo significatum quod per huiusmodi res xpo ad eius membra sunt facit alium sensum preter
hystoriacum scilicet allegoricum. Si alicubi non inveniantur quod xpo sunt per huius

ymaginarias similitudines et significatio non excedit sensum litteralem sicut
Christus significatur per lapidem qui est excisus de monte sine manibus Dan. 2°
Ad 2m dicendum quod sensus allegoricus non solum pertinet ad Christum ratione capitis
sed et ratione membrorum sicut quod per 12 lapides electos de Jordane
ut dicitur Josue 4 significantur 12 apostoli. Sed moralis sensus pertinet ad membra
Christi quantum ad proprios eorum actus et non secundum quod considerentur ut membra. Ad 3m
dicendum quod moralis sensus non dicitur omnis sensus per quem mores instruuntur sed per
quem morum instructio sumitur ex similitudine aliquarum rerum gestarum.
Sic enim moralis sensus est pars sensus spiritualis. Unde apparet quod numquam est idem sensus
moralis et litteralis. Ad 4m dicendum quod sicut sensus allegoricus pertinet ad Christum
secundum quod est caput ecclesie militantis iustificans eam et gratiam infundens
Ita et sensus anagogicus pertinet ad eundem secundum quod est caput ecclesie triumphantis
glorificans eam. Ad 5m dicendum quod isti 4 sensus non attribuuntur
sacre scripture ita ut in qualibet eius parte sit istis 4or sensibus exponenda
sed quandoque istis 4or quandoque tribus quandoque duobus quandoque uno tantum. In sacra
enim scriptura posteriora ex prioribus posita sunt et ideo quandoque in sacra scriptura
secundum sensum litteralem dicitur aliquid de priori quod potest spiritualiter exponi de posteriori
sed non convertitur. Inter omnia autem que in sacra scriptura narrantur prima sunt illa
que ad vetus testamentum pertinent et ideo ea que secundum litteralem sensum ad facta
veteris testamenti spectant possunt 4or sensibus exponi. Secunda vero sunt illa que per-
tinent ad statum presentis ecclesie in quibus illa sunt priora que ad caput
pertinent respectu corporis quam que pertinent ad membra quia ipsum corpus verum Christi
et ea que in ipso sunt gesta sunt figura corporis Christi mistici et eorum que in ipso
geruntur ut in Christo exemplum vivendi sumere debeamus. In Christo etiam futura gloria
nobis premonstrata est. Unde ea que ad litteram de ipso capite Christo dicuntur
possunt exponi et allegorice referendo ad corpus eius misticum, et
moraliter referendo ad actus nostros qui secundum ipsum debent informari
et anagogice in quantum in ipso Christo est nobis iter glorie demonstratum.
Sed quando secundum litteralem sensum dicitur aliquid de ecclesia non potest exponi allegorice
nisi ea forte que dicuntur de primitiva ecclesia exponantur quantum ad futurum
statum ecclesie presentis, possunt tamen exponi moraliter et anagogice. Ea vero
que moraliter dicuntur secundum sensum litteralem non consueverunt exponi nisi allegorice.
Illa vero que secundum sensum litteralem pertinent ad statum glorie nullo alio sensu con-
sueverunt exponi eo quod ipsa non sunt figura aliorum sed ab omnibus aliis
Ad 6m sic proceditur. Videtur quod in aliis scripturis predicti 4 … figurati
sensus distingui debeant. Sensus enim spirituales sacre scripture acci-
piuntur ex quibusdam similitudinibus. Sed in aliis scientiis proceditur et ex quibusdam
similitudinibus ergo in scripturis aliarum scientiarum possunt sensus plures inveniri
spirituales. Preterea poetica ars veritatem rerum quibusdam similitudinibus
fictis designat ergo videtur quod et ex dictis poetarum sensus spirituales inveniantur
et non solum in sacra scriptura. Preterea philosophus dicit quod qui dicit unum quodammodo multa dicit
ergo videtur quod in aliis scientiis in uno sensu possunt designari plures et non solum 16
sacra scriptura hos sensus spirituales habet. Sed contra est quod dicit Gregorius 20 moralium super Job.

x.i.

am

Sacra scriptura omnes scientias atque doctrinas ipso modo locutionis sue more transcendit quia uno eodem sermone dum narrat gestum prodit misterium.
Ad secundum dicendum quod spirituales sensus sacre scripture accipiuntur ex hoc quod res cursum suum peragentes significant aliquid aliud quod spiritualem sensum accipimus. Sic autem ordinantur res in cursu suo ut ex eis talis significatio possit accipi quod eius solius qui sua providentia res gubernat qui solus deus est. Sicut enim homo potest adhibere ad aliquid significandum aliquas voces vel aliquas similitudines fictas, ita deus adhibet ad significationem aliquorum ipsum cursum rerum sue providentie subiectarum. Significare autem aliquid per verba vel per similitudines fictas tantum ad significandum ordinatas non facit nisi sensum litteralem ut ex dictis patet. Unde in nulla scientia humana industria inventa proprie loquendo potest inveniri nisi litteralis sensus, sed solum in ista scriptura cuius spiritus sanctus est auctor homo vero instrumentum est secundum illud psalmi lingua mea calamus scribe etc. Ad primum ergo dicendum quod in aliis scientiis potest ex similibus argui quando non aliquis una res significat aliam rem. Ad tertium dicendum quod fictiones poetice non sunt ad aliud ordinate nisi ad significandum unde talis significatio non supergreditur modum litteralis sensus. Ad quartum dicendum quod qui dicit unum quodammodo dicit multa sed in potentia sicut que [illegible] sunt in potentia in principiis. Ex uno enim principio multe conclusiones sequuntur. Non quod in aliis scientiis per modum sic fiat quod dictum de una re simul de aliis intelligatur ut significatum sed inde trahi possit per argumentationem.

Questio est de opere manuali. Circa quod duo queruntur: primo utrum operari manibus sit in precepto; secundo utrum ab hoc precepto excusentur illi qui spiritualibus operibus vacant.

pa Ad primum sic proceditur. Videtur quod operari manibus sit in precepto. ii thess. iii. Si quis non vult operari non manducet. Audivimus enim etc. Glossa quod in precepto quasi audivimus ergo etc. Preterea Augustinus in libro de opere monachorum: audiat ergo qualis hoc preceptum apostoli qui non habet potestatem, preterea nec debet [illegible] ut vivat dum non nisi per mortalem. Sed nullus peccat mortaliter nisi contra preceptum faciens. Cum ergo ille qui cessat ab opere manuali vivere possit [illegible] ut patet per id quod dicitur ii thess. iii. Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam hunc notate et ne commisceamini cum illo ut confundatur. Ergo videtur operari manibus sit in precepto. Preterea ille qui peccat tenetur penam debitam pro peccato subire ex necessitate precepti. Sed omnes in adam peccaverunt Ro. v. Pena autem peccati ade est labor manualis Gen. iii. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Ergo omnibus est preceptum manibus laborare. Preterea ephe. 4 dicitur: Qui furabatur iam non furetur magis autem laboret operando manibus suis. Glossa: laboret operando non solum pro suis sed et manibus suis. Illud autem quod ad omnes pertinet est preceptum et non consilium. Ergo etc. Preterea labor manualis necessarius est ad sustentationem vite corporalis. Sicut actus virtutum sunt necessarii ad sustentationem vite spiritualis. Sed actus virtutum sunt in precepto. Ergo et laborare manibus. Preterea id ad quod se peccatum mortale non potest sine peccato mortali fieri, sed ad non laborare

se nō manducare quod quez ē pctm mortale· ij thes iij°, Qui nō
opat nō manducet, go nō opari manibz est pctm mortale·
go eius opposm ē i pcepto, Sz q nō ē quin pcepto ul cōsilio
pceptu dei ul cōsiliu, sz deus ul pcipiendo ul cōsulendo dt
mt vj· Nolite solliciti ēē aīme ure tc· Huic at quia labor
manuu, qz qui laborat manibz solliciti st de nctijs corps
go labor manuu nō ē i pcepto, pō lex ucts qm ad pcepta
moralia suffir cōtinebat ea q nct st ad saluti, vn dns mt
xviij°. Si uis ad uitā ingredi srua mandata, Et loqr de
mandatis decalogi, vn subdt· Nō homicidiu facies· Nō fu
rabis, Sz i pceptis ucts legis nt cōtinet de labore manuu
go labor manuu nō ē i pcepto· pō ad pcepta sruanda· oms
tenent· sz ad labores manuu nō oms tenent· alis qui st
diuites z manibz nō laborat mortalr pccaret, go labor
manuu nō ē i pcepto, pō ad pcepta nō magis ten religiosi
qm seculares, Sz ad laborandu manibz uident magis tenei
religiosi qm seculares, vn aug i li· de opibz monachorz mo
chos repphendit qui nō laborat manibz nō at alios, go tc,
pō usus liberaliu artiu nobilior ē qm mechanicaz qui i ope
manuali cōsistit, sz usus libaliu artiu nō ē i pcepto go multo
mius ē labor manuu i pcepto, Rn° dcdm q iudicu de qbz re
sumendu ē si fine ad quē ordina, labor at manuu ad tria ual
ēē ut· pimo ad ociu tollendu· vn Ierōs ad rusticu monachu·
Sp ad facito ut te dyabos inueniat occupatu, Et q intelligit de
ope manuali pz p id q subiungit· vl fistella texere iunco
z ppea subdit· i desidijs ē oms ociosi, 2° ad corpis domandu
vn ij ad Cor vj· Aliys carnis maceratoibz iungit, vbi dr·
In laboribz z opm· qz manibz suis opabat, Et subiungit· In
uigilijs z ieiunijs tc 3° ordinat ad querendu uictu dct ya·
Ad ea que mi opus erat z hijs qui mecu erat ministrauit man
ille, Si go cōsidr labor manuu si q ordinat ad tollendu ociu
ut corpis domandu sic idm iudiciu ē de labore manuu z de alijs
exercicijs ad eadm ordinatis Nō eni ē i pcepto q tollat ociu
tali ut tali occupacoe, sz suffit ad ociu tollendu quacuqz li
cita occupacoē ab ocio quis desistat· z ic occupa° laboris
manuu nō ē i pcepto cōsiderato hc fine· Et silr est rō de
labore manuu· si q ordinat ad corpis domandu qz mlts exercicijs
corpus domari pt sic uigilijs ieiunijs z multis alijs huig!
vn nlm corpis ingm ordinat ad tale fine ē i pcepto i spali
qmuis i gnali sit i pcepto corpis domare qualicuqz exercicio
quo mortificd cōcupie reprimat, Sz at q ordinat ad uictu q
rendu sic ui ēē i pcepto· vn dr j ad thes iiij°. Opami manibz
uris sic pcepimus uob, nc som ē i pcepto iuris positi sz z iuris
nal Illa eni st de lege nali ad q ho ex suis nalibz inclinat,
Sic at ex ipa dispone corpis pz q ho nale ordine ht ad opus
manuale,

Nō ad q nalz labor manual·

ppt q dr Job 5. ho ad laborand nasci͡ z auis ad uolandu. Cu
cu alys aıalib na suffr puidit i hys que ad sustentacoe sue
uite ptinet i cibis z armis z tegumentis hoi i hys no puidit
qr ipe e pditus roe p qua sibi puidet i omib sup dcis. vn
dr sibi loco om pdcorz manus gentes ad diusa opa q
coceptoes rois diusis artificys adequa͡ ut dr 3. de
alib. Sciend tn e q dupx e pceptu leg nc, quodda qd
ordina͡ ad tollendu defcm vnius sinl psone z hc ut spuale
sit de actib virtutu, vl corle sicut pceptu quod dns dedit
hoi gen. De omi ligno qd e i padyso comed. Aliud vo est
quod ordina͡ ad tollendu defcm tocius spei sic hc qd dr
gen. j. Crescite z multiplicamini z re tra. In hc em pcepi͡ actus
gnois quo na salua͡ z multiplica͡, hc at incest int hec
duo gna pceptorz q pmu pceptu leg nc quilz te͡ sigillati
obsuare, Sz ad 2m pceptu no te͡ quilz singuli, i hys em
que ptinet ad spem oms hoies coputadi st qi vnus ho.
pticipac em spei plres hoies st vnus ho ut dt porphius, Sicut at
ho vnus ht diusa mebra quius occupa͡ i diusis officys ordiat
ad tollendu ppriu defcm que no pnt oia p vnu mebru
exerceri sicut oculus videt totu corpus, z pes totu corpus portat.
Ita oz ee i hys q ad tota spem ptinet. No em sufficeret vnus
ho ad exercenda oia quibus huma societas indiget. z io
diusis officys oz occupari diusos, ut dr ho. 12. Sicut i
vno corpe multa mebra hemus z͡c. hec at diusificacio hom i
diusis officys 9t, po ex diua puidenc que ita hom status dis-
tribuit ut nl vnqm deee inuenia͡ de necys ad vitam,
2o z ex caus nalib ex quius 9t q diusis hoib insunt diuse
inclinacoes ad diusa officia vel ad diusos mos viuendi.
Cu a go labore manuu aqs pt subuenire z ppo defcu et
alieno. cu no possit vi ho i omib sibi sufficere sz indiget alieno
auxilio pz q pceptu de labore manuu quoda sub utroqz
gne pceptorz pdcorz cotine͡. Inqtu em labore manuu
vnus subueni͡ necitatib alicuius sic pt ad 2m gen nalium pceptorz
ptinere, inqtu at aqs p hc suis necitatib subuenit ptinet ad pm
gen sic pceptu de comedo. pceptu at quod ordina͡ ad
tollendu defcm corle no obligat ni defcu exnte. vn si
eet aqs qui possit viue sine cibo no obligare͡ pcepto de
comedo, sic go pceptu de labore manuu no obligat aliquem
sinl si q ordina͡ ad tollendu defcm quem aliqo mo, nz si q
ordina͡ ad tollendu defcm ppriu nisi defcu exnte. vn io
qui ht vn licite viue possit no te͡ manib opari. qui at no ht
vn viuat. nisi aliqo licito nego victu acquirat. te͡
manib laborare, Et hc pz p aplm i tib locis vbi de manuu
opone pcepm dat, po ephe. 4o. ubi phibendo furtu iungit
manuu opone dr Qui furaba͡ ia no fure͡, magis at laboret manib

suis.

2° ad thessa. iiij° vbi precipit laborem manuum prohibens co-
cupiscentiam rerum alienarum. Operamini inquit manibus vestris sicut precepi-
mus vobis ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt et nullius aliquid
desideretis. 3° ad thes. iij° ubi precipit operationem manuum pro-
hibens turpia negocia quibus aliqui victum querebant. Audi-
vimus inquit inter vos quosdam ambulare inquiete nichil operantes
sed curiose agentes. glo. qui feda cura sibi necessaria provident. Et
subiungit. hiis autem qui huiusmodi sunt denunciamus et obsecramus
in domino ihesu christo ut cum silencio operantes panem suum manducent.
Sciendum est ergo quod sicut visus est principalior inter alios sensus vocatur organum
omnibus aliis sensibus virtutis sortiuntur ut Augustinus dicit. Ita manus
quia ad plurima opera necessarie sunt apte esse dicuntur organum organorum
iij° de anima. Et ideo per operationem manualem intelligitur non solum quod ma-
nibus fit sed quocumque corporali instrumento et breviter quodcumque officium
homo agit de quo licite possit victum acquirere sub labore
manuum comprehenditur. Non enim intelligo quod magistri artium mecha-
nicarum possint vivere de arte sua, et magistri liberalium artium
non possint vivere de arte sua. Similiter et advocati possunt vivere
de patrocinio quod prestant in causis, et similiter est de omnibus aliis
licitis occupationibus. Circa ergo preceptum est sed non omnes obligat
ideo ad utrumque rationes vincendi est. Ad primum ergo et ad secundum patet solutio ex
dictis, quia concedimus laborem manuum esse in precepto non tamen ad
hoc omnes singulariter obligari. Ad 3m dicendum quod sicut ex dictis patet
apostolus loquitur in canonica quam permisso labore manuum de fedis nego-
ciis sibi victum acquirebat in quo tamen obligabantur ad preceptum
servandum et ideo digni erant excommunicari. Ad 4m dicendum quod illa dei
verba magis sunt punitiva pena quam preceptiva satisfactionis. Unde
premisit. Maledicta terra in opere suo. Et sic mulieri dixit. In
dolore paries filios. Et ideo non sequitur quod ad laborandum quilibet tenea-
tur ex necessitate precepti. alias sequeretur quod quilibet teneretur ad agriculturam
de qua dominus ibi facit mencionem. Ad 5m dicendum quod vita spiritualis
anime potest conservari nisi per actus virtutum et ideo quilibet obligatur ad
observanda precepta que sunt de actibus virtutum, sed vita corporalis a
multis potest conservari sine hoc quod manibus operetur et ideo quamvis sit
generaliter in precepto non tamen quilibet ad observacionem eius tenetur.
Ad 6m dicendum quod non manducare non est peccatum mortale nisi quando sine man-
ducatione vita servari non potest, tunc enim aliquis non manducando se
ipsum occideret, et sic non oportet quod aliquis peccet non laborando manibus
nisi quando aliter vitam servare non possit nisi illicitis curis. et ideo cum illici-
te cure sint omnibus modis fugiende, sub eadem distinctione po-
suit apostolus non manducare et non operari dicens. Qui non vult operari
non manducet. Solucio autem rationum in contrarium. Ad primum autem racionum que in contrarium
obiciuntur dicendum quod cum prohibet dominus apostolis omnem sollicitudinem scilicet de hiis que
pertinent ad victum corporalem, aliter ipse loculos non habuisset. sed prohibet

sollicitudinem suffocantem qua mens dupliciter suffocatur. Uno modo ut in rebus
temporalibus finem ponat vite operibus et hoc deus prohibet, unde Augustinus
dicit in li. de operibus monachorum exponens id Nolite solliciti esse et cetera.
Non ut ista non procurent quantum necessitatis est eis uti sed quod honeste potuerint
sed ut ista non intueantur et propter ista faciant quicquid in predicacione ewangelii
facere iubentur. Et hoc idem in glosa .i. ad Thess. iiii°. 2° suffocatur mens
predicta sollicitudine quando fiducia de deo amittit, et hoc dominus prohibet
intendit, unde dicit glosa super id Math. 6 hic christus non prohibet providenciam
et laborem. sed de avibus et de liliis sed sollicitudinem ut tota fiducia
nostra sit in deo per quem et aves sine cura vivunt. Ad 2m dicendum quod
omnia que sunt in precepto continentur explicite in preceptis decalogi
sed ad ea possunt reduci tamen implicite in eis contineantur, et preceptum
de labore manuum per quem vita corporalis conservatur reducitur ad
hoc preceptum Non occides, sicut et preceptum de manducando, vel
ad hoc preceptum Non furtum facies quo omne illicitum lucrum quod
per laborem manuum evitatur prohibetur. Ad 3m dicendum quod in quolibet precepto
duo sunt consideranda .s. finis precepti et possibilitas observandi.
quia omnia precepta cuiuslibet legis sunt ordinata ad aliquod bonum indu-
cendum vel malum tollendum nec ad impossibile homini ordinate precipi potest
unde dicit Jeronimus Cruci dicit deum ad precepisse impossibile anathema sit.
Si ergo sit tale preceptum quod nos reddi possit impossibile ad obser- 1
vandum et sine eo finis eius haberi non possit, obligacio illius
precepti cessat manifeste sicut est in preceptis de actibus virtutum quia ad minus
actus interiores cessant in hominibus per statum et sine eis vita spiritualis
conservari non potest ut dictum est, Duobus ergo modis preceptum de opere
manuum obligacionem amittit. Uno modo quando quis redditur impotens
ad laborandum propter corporis imbecillitatem. Alio modo quando finis huius precepti
scilicet conservacionem corporalis vite consequi potest sine labore manuum ut ex
dictis patet. Ad 4m dicendum quod ad laborem manuum per se loquendo equaliter re- 1
ligiosi et seculares tenentur. primo ex verbo apostoli ii. ad Thess. iii°. ubi
ponit de opere manuum preceptum dicit Subtrahatis vos ab omni fratre
ambulante inordinate et cetera. fratres enim omnes christianos vocat, Non
enim tunc temporis aliqui religiosi determinati erant. 2° patet ex hoc quod
religiosi non tenentur ad alia quam seculares nisi ad ea ex quibus se
ex voto obligaverunt. sed per accidens contingit quod hoc preceptum magis
tangit religiosos quam alios et hoc dupliciter. primo quia religiosi in
paupertate vivunt unde facilius potest eis accidere quod non habeant unde vi-
vant quam secularibus. 2° ex statuto regule in aliquibus ordinibus
unde dicit Jeronimus in epistola ad rusticum monachum Egiptiorum monasteria
hunc tenent morem ut nullum absque opere et labore suscipiant non tam
propter victus necessitatem quam propter anime salutem ne mens vagetur perniciosis cogitacionibus,
Sic et ad vigilias et alia quibus domatur corpus tenentur quia religiosi
ex statutis suis ad que seculares non tenentur. Ad 5m dicendum quod quamvis usus

liberaliu artiu sit nobilior no tn cita nouvg ad uita corporis
sustentacion p sub opone manuu coprehendi sic ex dcis pz
Circa 2m sic pcedit vr q illi qui spualibus opibus vacat no 18
excusent a labore manuu. I ad thes. iiij. sup id. Si quis
no vult opari no manducet, dc glo Aug9 cz unda dic de
opibus spualibus hc aps scripsisse. Et pcea subdit, supflue co
nant et s7 et ceteris caligine obducere ut qd utilitas utilis moz no
solu facere nolunt sz nc mere. Et itaui q p spualia opa a la
bore manuu no excusent p mi oma opa maiora spualia
st oro lcio et pco, sz p ista opa no excusan aliqui a labore
manuali. go rc. pbo me Aug9 dc i li. de opibus monachoru
czend agat qui opari corpr nolunt scire desidero et cui vi vacet
orationibus inquiunt et lectionibus et ubo dei et pcea subdit. sz si ab his
amouendi no sumq nc manducacio e nc esce ppande si aut
ad ista vacare quos dei otius nechallis tpm infinit ncitas
cogit cur et no pceptis aplicis obsuadis aliqs ptes tpm
deputamq et qm ad oriantes dc Cciq exaudit vna obe
dientis ozo qm x milia cotempnetis, qm no ad psalle
subdit Catica dna cantare et manibus opantes facile psut
et ipm laborem tqm dno celo te cosolari, qm no ad legentes
subdit czuiat dic se lectioi vacare nonne illic inueniunt
quod pcipit aps czue e ista puersitas lectoi velle obtempare
du nolunt ei vacare quis em nesciat tanto citiq qnuqz pficere
cu bona legit quto citiq fac qd legit, czm no ad pdicantes
subiungit Si at alicui sermo e erogandus et ita se occupat ut
manibus opari no vz nuqd hc omes psunt i monasterio ueniētibus ad se
ul dinas lectioes exponere ul de aliquis disputacionibus salubrit
disserere qm go no omes psunt cur sub hc obtentu omes vacare
volunt, quinqm et si omes possent vicissitudine facere
deberent et no solumodo ceteri a necessariis actibus occupare. sz qz sufficit
ut pluribus audientibus vnq loquat, p clerici maiores opibus spualibus
occupant sz ipi tenent ad laborem manuu go rc. pbao me dc
di. dr. Clericq victu et vestitu arte artificio ul agricultura absqz
officij sui dumtaxat detrimento pparet, Ite i ao ca. clericq
qui ubo dei eruditq e artificio victu quat, Ite omes clerici
qui ad opandu validi st ad artificia et lras discat, p reli
giosi qui oma reliqunt maiores opibus spualibus vacant
sz tales tent ad labores manuu go rc. pbao me luc. pz.
vendite q possidetis glo. no tm cibos vros quitate paupibus
sz et vendite possessioes vras ut omibus vris simul p deo sptis
pcea labore manuu opera vn viuatis et elemosinaz faciatis
p decretu di xx. dc q ic ethericq qui fat q statutu ecce venire
Sz illi q mendicat no laborantes faciut q statu kalixti ppe xij.
q i. Videntes summi sacerdotes rc. v dd. q etia statu q me eos qui

qui uita egere uoluit nec egens inueniat. ergo religiosi propter opa
spualia no excusantur a labore manuu. ymo si medicat sunt
hetica, quia ille qui exponit se periculo mortis peccat quia temptat
deum. Sicut si aliquis uideret ursum uenientem in furia et deponeret
arma quibus posset se defendere temptaret deum. Sed ille qui
relinquit omnia et non laborat manibus abicit a se uictualia uictus
quibus resistitur consumptioni que fit in corpore per calorem naturalem ergo etc.
peccat quia temptat deum, quia phil. iii. dicit apostolus Imitatores mei
estote fratres, Sed ipse quamuis predicabat et operibus spiritualibus uacabat
nichilominus opere manuum uictum querebat, ut ad thes. iii. Ipsi scitis quemadmodum
admonet uos oporteat imitari quia non inquiete fuimus apud uos
neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore et in fatigatione
nocte et die operantes ne quem uestrum grauaremus ergo etc. quod concedo ut
sup. id. Confirmatur et aliter etc. dicit glo. quod prius predicator
animam suam abscondit sub bono operationis et contemplationis regimine
Et ita illi qui operibus spiritualibus insistunt per contemplationem dicuntur et
operibus exterioribus uacare per actionem, et opera spiritualia non excusant
a labore manuum, Sed contra luc. ix. Sine ut mortui sepeliant
mortuos suos. dicit glo. dominus docet minora bona pro maioribus
esse dimittenda, sed opera spiritualia sunt maiora bona quam opera ma
nualia ergo homo debet hec pretermittere propter illa, quia opera pietatis sunt
potiora quam exercitia corporalia. ut ad thymo. iiii. Corporalis exercitatio
ad modicum utilis est pietas autem ad omnia ualet, sed opera
misericordie et pietatis sunt dimittenda ut uacetur predicationi. Act. vi. Non est
equum nos relinquere uerbum dei etc. Luc. ix. Sine mortuos se
pelire mortuos suos tu autem uade et annuntia regnum dei, ergo multo fortius
propter predicationem et alia opera spiritualia sunt dimittenda opera manualia
et alia que ad exercitationem corporalem pertinent, quia ii. ad thim. ii. Nemo
militans deo implicat se negotiis secularibus. dicit glo. Illa sunt
secularia negotia quibus animus occupatur colligende pecunie cura
sed qui operantur manibus habent curam de colligenda pecunia ergo
implicantur negotiis secularibus, et ita illi qui militant deo in
spiritualibus operibus non debent operibus manuum occupari, Respondeo dicendum
quod ueritas huius questionis apparet ex hiis que in superiori questione sunt dicta,
Dictum est supra quod illi tantum obligantur ad obseruationem huius precepti de opere
manuum qui non habent aliunde unde licite uiuere possunt et ideo qui spiritualia
opera exercent et possunt aliunde licite uiuere quam de labore manuum
non tenentur manibus laborare, Unde distinguendum uidetur de operibus
spiritualibus, Sunt enim quedam bona spiritualia que in bonorum que redeunt,

quedam non que ad singulorum personam faciunt pertinent eis atque qui in
spiritualibus operibus occupantur ad utilitates quorum pertinentibus debet prouideri
ab hiis quorum utilitati deseruiunt, quod patet per apostolum i. ad Cor. ix.
Si nos uobis spiritualia seminamus non est magnum si carnalia uestra
metamus, hoc et patet per rationem quia utilitas spiritualis preferenda corporali, eis autem
qui utilitati quorum deseruiunt in temporalibus debentur sustentatio ex proprio labore

quos utiliter quam deserviunt sicut patet de militibus qui pro pace rei publice
militant. Unde i Cor. ix. Quis militat suis stipendiis umquam.
Unde multo magis qui in spiritualibus bonis que maiora ut in celi ministro
sustentari possunt. et non tenentur manibus laborare. Sunt autem maiora opera
spiritualia quinque quibus utilitas maior et expleto eis stipendia debentur
primum est occupacio in iudiciis ecclesiasticis exequendis. Unde cum Ro. xiii. de
potestate seculari que iudicium seculare exercet. Ideo et tributa prestatis
in iudicialibus, ministri enim dei sunt in hoc ipsum servientes vobis. et deo.
Et propter hoc Augustinus dicit in libro de operibus monachorum quod dicit operibus ma-
nuum insistere illi duntaxat qui ab ecclesiasticis occupacionibus vacat.
Unde et se excusat a labore manuum propter iudicia ecclesiastica quibus occupa-
debatur. quamquam dicere possimus quis militat suis stipendiis unquam. testem
cum dominum nostrum Ihesum Christum celestem invocato super animam meam. quam
quantum ad meum attinget comodum, multo mallem per singulos dies
certis horis bonis in quantum monasteriis monachorum constitutum est operari
manibus et ceteras horas habere ad orandum aut legendum et aliquid de divinis
litteris agendum quam tumultuosas perplexitates alienarum causarum pati
de negociis secularibus vel iudicando dirimendis vel interveniendo
precidendis, secundum opus spirituale quod in bonis que redundat est opus
predicacionis quo fructus animarum in proximo provenit. Et ideo ut dicitur i ad
Cor. ix. dominus ordinavit hiis qui evangelium annunciant de evangelio
vivere, non dico hoc fieri tamen ad illos qui habent auctoritatem predicandi.
sicut sunt prelati. sed et ad illos qui qualitercumque licite predicant ex
commissione prelatorum quod stipendia non debentur prelatis sed operi et labori
ut dicitur ii ad Thimo. ii. laborantem agricolam oportet primum de fructibus per-
cipere glosa id est predicatorem qui in agro ecclesie ligone verbi dei exco-
lit corda auditorum, nec tamen illi qui predicant possunt de evangelio
vivere sed et qui eis ministrant ad hoc officium cooperantes. quod patet Ro. xv.
Si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles debent et in carnalibus
ministrare eis glosa eorum id est iudeorum qui miserunt predicatores ab
initiis, Unde et illi qui predicatores mittunt possunt de fructu evangelii
vivere, tercium opus spirituale quod cedit in bonis que sunt oraciones que fiunt
in hominis causa ad salutem ecclesie ut dicitur via dei a propheta Ezech. xiii.
Non opposuistis vos murum pro domo Israel ut staretis in prelio in
die domini glosa partibus diminutates et domine sunt resistentes,
Et ideo dicitur i ad Cor. ix. quod qui altari deserviunt cum altari
participant. Et de hiis duobus operibus dicit Augustinus libro de operibus mona-
chorum quod dicit manuum operibus insistere illi duntaxat qui ab
ecclesiasticis occupacionibus vacant. Si enim et sunt facerdotes habent potestatem
sui vivendi de sumptibus fidelium quod de hoc loquitur si ministri altaris dis-
pensatores sacramentorum sunt. unde hic non arrogat sed vindicat potestatem,
Quartum opus spirituale quod redundat in bonis que est elucidacio sacre scripture
Unde qui sic vacat studio sacre scripture ad aliorum instruendum possunt de

Rc ope spuali viue i ad thy· vo cum bis psut psbri dupli hore
digni heant, maxime at qui laborat i ubo z doctina glo
ut eis spualis obediat z extiora ministrent, qui laborat i
ubo glo i expone sciam z doctina nescient, Et hec z plang
dt Jerog ad uigilanciu; het i iudea usq hodie psuat cosuedo
no som aput nos sz z apud hebos ut qui i lege dni medi
tan die ac nocte z prem no hnt i tra u som dlis sinagoge
totig orbis foueant ministris p go illi qui pdcis opibs spualibs
uacant no ten maibs laborare, de illis at qui uacant
spualibs que no dure i bon que redundat sz i bon facient
sicut st ordes psuate reim z hg distinguend est qz a illi
qui i religioe ystis opibs occupant hnt i seculo vn viuent
sine laboe manu aut si no tales cu ad religiom ueniut
no tent manibs laborare, vn Augg dt i li· de opibs mo
chorum Si heant ad i seculo quo facile sine opificio suste
taret uita sua q conuisi ad dm indigentibs dispititi st et
crededa e corp infirmitas z fenda Solet eni tales langdu
educati laborem corle sustinere no posse, Si at i sclo opifi
ces fuint de laboe manu uiuentes tuc ex dupa ca ve
nientes ad religiom put laborem manuu intermittere vno ex pi
gricia opandi uolentes i ocio viue z tales pcant· Et hc e q
dt Augg i pdco li· plumi q ueniut ad pfessom suitutis dei ex
pfessoe suili z uita rusticana z ex opificu excitatoe z plebeio
laboe z ptea sub dt Tales go si q ing opan de infirmitate
corpis excusad no put ptite quippe uite osuet· gmcunt
Et ut hec poit, No eni appet utru ex pposito suitutis di uenint
an uita inopem z laboiosa fugientes Alio intermittut alig
opg manuale ex intencoe diui amoris quo ad opg coteplacois
qu gtic eleuant tales cu spu dd agant no pcant qz ubi spus
dni ibi libtas vn gg dt sup ezek Coteplatiua uita e carite
dni ibi libtas· z ps toto corde retine ab extiori actoe quiescere soli
desiderio coditoris inherere ut iam nil age ia libeat, Et hc idem hn
i glo quada gen 23 Cofirmatq e ager zc, Coteplatiua uita
a cunctis actoibs funditq dicit Et hc z e q hd ait o· i glo sup d
Considerate uolatilia celi zc Sti uiri auibs copant qz celu
petut z quida ita remoti st a mudo ut ia i tris n agant
ul laboret sz sola coteplone ia i celo degut Ad sm go dd
q glo ia sumit ab Auggo i li· de opibs mochorum qui libro illu
scripsit q quosda mochos qui dicebat q no licebat suis di
maibs laborare z hc q dt apg cz no vult laborare no manducet
exponebat de ope spuali, qua expoe z Augg i li· io ulti impat
vn dd e q apg cz no vlt opari no manducz, zc de ope manuali int

no tn sc q ad huius impletionem precepti omnes teneantur. Ipse enim non
tenebatur, unde premisit. Non quia non haberemus potestatem set sumptus accipiendi
et vivendi sine labore manuum, unde patet q glo. ia. non est ad propositum.
Ad xi dicendum q in omnibus operibus q tangit obiectio distinguendum est
q vel possunt esse quasi publica opera vel privata. loquitur autem Augustinus de illis operibus
spiritualibus si q sunt opera privata, intelligit enim de orationibus et canticis privatis
non de hiis que in ecclesia solempniter celebrantur. q patet ex hoc q dicit
q possunt similiter qui manibus operantur divina cantica cantare q non esset
conveniens si de horis canonicis intelligeretur. Similiter q dicit de lectionibus loquitur de
illis qui vacant lectioni ad consolacionem propriam tantum sicut in monasteriis monachi
faciunt non autem de illis quorum vita studio scripturarum deputatur ad suam
et ad aliorum instructionem. Non est enim dubium q per laborem manuum studium
impeditur. Similiter q dicit de predicatione intelligendum est de illis qui non
publice predicant set aliqua verba edificacionis hominibus ad se venientibus locuntur.
sicut sancti patres in heremo facere consueverunt. Et hoc patet ex verbis
supra inductis, unde et dicit. Si sermo erogandus est etc. q ut dicit glo.
i ad Cor. ii. super illud. Sermo meus et predicatio mea, Sermo est q privatim
fiebat, set predicatio q fiebat in communi; Ad xii dicendum q dicitur loquitur de illis
clericis quibus non sufficiunt oblaciones et elemosine que eis a fidelibus fiunt
vel ecclesie facultates, Eadem enim est ratio de illis qui vivunt de facultatibus
ecclesie et de illis qui vivunt particulariter de elemosinis quia facultates
ecclesie elemosine sunt et ad sustentationem pauperum dantur, unde dicit glo. super
illud Ysa. iii. Et rapina pauperis in domo vestra. In domibus principum
rapina pauperum est dum ecclesie opes quis thezaurizat et in deliciis abutitur
que ad sustentationem pauperum dantur, Et de hoc habetur xii. q. i.
Expedit q. et c. dicitur xii q. ii. ca. Sacerdos, Cum sacerdos cui dispensationis cura
commissa est cum laude percipit accipit a populo dispensanda fideliter
dispensat accepta quia omnia sua vel relinquit parentibus vel pauperibus
distribuit vel ecclesie rebus adiungit et se in numero pauperum paupertatis
amore constituit ut unde pauperibus subministrat inde et ipse
tamquam pauper voluntarius vivat, Et patet q clerici q de ecclesie rebus
vivunt eandem rationem utendi eis habent sicut illi qui facultatibus carentes
de elemosinis eis datis vivunt, Ad xiii dicendum q glo. ia non imponit
necessitatem hiis qui sua relinquunt ut manibus operentur set ostendit quoddam
bonum q facere possunt qui sua relinquunt ut sua manuum labore acquirant
unde sibi provideat et elemosinas aliis faciat. ut tamen propter hoc excluditur
quin et bene faciant si manibus non laborantes spiritualibus operibus vacant
que sunt corporalibus potiora, Ad xiiii dicendum q illius rationis alia forma est. Non
enim qui facit contra statutum pape est hereticus nisi forte credat papae non
esse obediendum, unde in ca. inducto dicitur. Qui Romane ecclesie privilegium
ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur hic procul
dubio in heresim labitur, privilegium autem predictum consistit in hoc q ei debeatur ab omnibus
obediri, Similiter et minor falsa est. Non enim contra statutum ecclesie est q de mendicitate

vel se i statu egestatis ponat. Sz hc e g statutu eccie si ab eis
qui facultates eccie possidet corp necitibus no puide, vnh st
vba ca inducti ex quib f verbis eccie epi z dispesatores earu
omibus qui uita degere nob iustiue cuncta ucc dut put melius
potint ut nemo inter eos degens inueniat, Ad 6m dd q illi
qui relinquut oia nec co reseruates nec manibus opantes no
pp hc discrimi se exponut qz deuoto fidelui tata pbliq esti
ma z expimeto dmostr q eis i necitijs puidet, nec z teptat
deu qz ipe pmisit mouedo corda alioz eis i necitibus puide
ut pz ma vj, Et queda glo dt luc x. Tanta pdicati dz ee
fiducia i deo ut putis uite sumptus z si no puideat tn no
defutra ctissime sciat ne du occupat mes ct tpalia mi p
dicz etna, Sicut si aliqs eet inter armatos qui eu defenderent
z aliqs ca arma deponeret no temptaret deu, si at eet solus
inder tempore deu ii forte intiori inspiratoe securus eet de
diuo auxilio sic bto martinus dixit. Ego signo crucis no cly
peo pg tga hostiu cuneos penetrabo securus, Alid uite ee de
temptatio si aliqs inter infideles ut hoies inhospitales demanens
mets si no puidet, vn dt glo luc xx sup id Cui hz sacculu
tollat rc. In hc nobis dat exm ut nonunq ca instate queda
de nri ppositi rigore sine culpa intermitte possimus, Sbi gra,
Si p hospitales regioes iter agimus plamatica ul matici ca
bz ptare qm domi heamus z tn i deserto aliq sine labore sus
tentati st paucis dimtaxat missi ut i vitis prum le, Sz pnile
paucoz no faciut lege quem, Ad am dd q hc q aps laborat
tu posse de cetero vnde fuit superogacois ut pz j ad Cor
xv. Et io alij pres no tenent eu i hc imitari, Sca tn q
pdicatoz alij b u facit no accipiendo sumptus ab his quibus p
dicat s de labore manum viuedo i casibus s illis i quibus aps
laborabat s ne scandalizaret eos quibus pdicabat qui pp aua
ricia dare sumptus grauabant. Et hac ca pot ij thess iij.
Nocte ac die laborantes ne quem uim grauaremus, Itm ut suo exo
alij ab ocio retrahent vn ibm subdt. No qz nobis no hueris
ptate s ut nosmetipi formam daremus nobis ad imitand nos.
Itm ad reprimend rapacitate pseudo apostoloz vn dt ij Cor xj.
Quod at facio z faciam ut ampute occasio eoz qui nolut occoz
i quo glant ut ceteris inueniat sic z nos, Alij at male facerent
pdicatores si laborib manuu se implicaret si s p labore
a pdicatoe retrahent vn glo luc x. Cauend est pdicatori ne
du occupat mes eius ad tpalia minus pdicet etna, Ideo dt
Augus i sexo dco li q aps du eet athenis ubi oportebat eu
quottie pdicare no opabat manibus qd postea fecit veniens corinthu
ubi iudeis pbat solo die sabbati, pdicatoribus ei usq numqm est.

ut habeant tempus liberum ab occupationibus in quo praedicent sed et in quo studeant
cum non habeant scientiam ex infusione sicut apostoli sed ex continuo studio
unde dicit gregorius in pastorali exponens illud Exodi 25 Vectes semper erunt
in circulis etc. Vectes inquit semper erunt in circulis quia nimirum necesse
est ut qui ad officium praedicationis excubat a sacrae lectionis studio non re-
cedat. Ad secundum dicendum quod per actionem non intelligitur solum opus manuale sed
omnia quae ad activam vitam pertinent. Sollicitudo autem quae exhibetur
a praedicatoribus circa eos quibus praedicant ad activam vitam pertinet.
Hoc etiam in glossa concordo tamen ultimum medium pro intentione. Glossa enim dicit
saecularia negotia esse quae sunt circa pecuniae colligendae sine opere
manuali ut per mercationem et huiusmodi a quibus se debent servi dei penitus
abstinere. Sequitur Octavum quotlibetum.

Questio nostra circa tanta versata: primo circa ea quae pertinent ad deum, secundo circa
ea quae pertinent ad culpam et gratiam, tertio circa ea quae pertinent ad
poenam et gloriam. Circa primum quaerebantur duo: primo de pertinentibus
ad deum increatum, secundo de pertinentibus ad deum creatum. Circa deum increatum
duo quaerebantur: primo an senarius numerus quo omnes creaturae dicuntur esse perfectae
sit creator vel creatura; secundo de rationibus idealibus quae sunt in mente divina
utrum plures respiciant ex parte creatoris rationes sive singularitates vel
rationes naturae specialis.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod senarius praedictus sit creator. Remota enim
omni creatura perfectio non remanet nisi in creatore, sed remota omni
creatura sua temporalia sex dierum remanet perfectio in numero senario. Unde
Augustinus dicit 4o super genesim ad litteram: Itaque si omnia ista non essent
in opera sex dierum perfectus iste esset, si senarius non autem iste perfectus esset, si
cum perfecta non fieret. Ergo senarius numerus est creator. Sed dicendum quod Augustinus
loquitur de senario quantum ad ideam senarii quae est in mente divina, quae sicut
remotis omnibus creaturis remanet perfectio in idea senarii numeri,
Ita etiam remanet in idea lapidis in mente divina. Ergo in hoc non habet
senarius numerus aliquam praeeminentiam ad lapidem, quod tamen videtur contra
intentionem Augustini. Praeterea quod est permanentius omni creatura non est
creatum sed creator. Senarius autem est permanentior caelo et terra
quae tamen videntur esse permanentissimae creaturae. Unde Augustinus dicit 4o
super genesim: Facilius est caelum et terra transire quae secundum senarium numerum
fabricata sunt quin efficiatur posse ut senarius non suis partibus compleatur.
Ergo senarius non est creatura sed creator est. Sed contra, quia creatoris perfectio
non consistit ex partibus ut est in eo ad huius partes, sed sicut dicit Augustinus
ibidem eodem: Invenimus senarium numerum esse perfectum ea ratione quia suis partibus
compleatur. Ergo senarius non est creator sed creatura. Responsio. Dicendum quod
quantitas discreta in sua materia corporea potest aliquid nec considerari: una prout con-
sideratur secundum esse quod habet in suis singularibus sicut numerus lapidum in hoc lapide
et in illo lapide. Alia non consideratur aliquid nec secundum esse suum intellectuale
sicut numerus lapidum consideratur prout est in mente. Tertio non consideratur aliquid nec

absolta put abstrahit ab utroque esse scilicet quam consideracionem considerat
na lapidis vel cuiuscumque alterius quam ad ea tamen que per se competit
tali nature, harum quidem trium consideracionum due sunt uniformiter
eiusdem ordinis servant. prior enim est consideracio alicuius nature absolute
quam consideracio eius secundum esse quod habet in singularibus Sed tercia consideracio nature
que est secundum esse quod habet in intellectu non sunt habet eiusdem ordinis ad has consi
deraciones Consideracio enim nature secundum esse quod habet in intellectu qui accipit a
rebus scilicet utriusque aliarum consideracionum, habet enim ordinem scibile precedit
scienciam et sensibile sensum sicut et movens motum et causa causatum, Sed con
sideracio nature esse secundum quod habet in intellectu cause rerum precedit alias duas con
sideraciones, Cum enim intellectus artificis adinvenit aliquam formam arti
ficialem ipsa natura seu forma artificialis in se considerata est posterior intellectu ar
tificis et per quod et archa sensibilis que talem formam vel speciem habet.
Sicut autem se habet intellectus artificis ad artificiata ita se habet intellectus
divinus ad omnes causatas unde unicuique nature causate prima consideracio est
secundum quod est in intellectu divino, 2a vero consideracio est ipsius nature absolute, 3a secundum
quod est in rebus ipsis vel in mente angelica quarta secundum esse quod habet in intellectu nostro,
Et ideo dyo. dicit 7 ca. de di. no. hunc ordinem assignans quod pro
mo omnia est ipse artificiator verum dei per causa ipsa dona dei
que creaturis exhibent et universalia et particularia considerata ut per se
pulchritudinem per se uita quam dicit esse donum ex deo provenientis ipsas
mini uite Deum ipsa particularia universalia et particularia considerata que sunt
rebus in quibus natura esse dicitur, In hiis enim id quod est prius semper est vero posterior
et remoto posteriori remanet prius non autem econverso, et inde est quod hoc quod
competit nature secundum absolutam consideracionem est ratio quare competit nature
alicui secundum esse quod habet in singularibus et non econverso Ideo enim sortes est
rationalis quia homo est rationalis et non econverso, unde dato quod sortes et plato non essent
adhuc nature humane racionalitas competeret. unde dato quod sortes et plato
non essent racionales nichilominus humane nature racionalitas competeret, Similiter et
intellectus divinus est racio nature absolute considerate et in singularibus et ipsa natura con
siderata absolute et in singularibus est racio intellectus humani et quodammodo mensura ipsius,
prout est verba Augustini de senario numero dicentis. unde ut per senarium
numerum intelligatur ipsa natura senarii absolute cum primo et per se competit perfectio
que quidem est ratio perfectionis eorum que senarium participant, Nam remotis
omnibus que in senario perficiuntur adhuc perfectio nature senarii competeret.
Et hoc modo senarius nominat numerum causata, Alio autem modo potest intelligi senarius
secundum esse quod habet in intellectu divino et eius perfectio est racio perfectionis in creaturis
in mente que secundum senarium sunt condite quia et remotis in predicto senario
perfectio remaneret. Sic autem senarius non erit causata sed racio creature
in causato que est ydea senarii et ideo secundum rem quod divina essencia secundum racionem
tamen divinis. Ad primum ergo dicendum quod remotis omnibus causatis que sunt facta in
senario dicere modo non dicitur quod perfectio remaneat in senario modo quo
senarius unus aliquod esse habeat in rerum natura non causata existente secundum quod remoto

Omni ee cato remanet abstracta cosidacone nec senarii put abst-
hit a quoz ee zc attribuit sibi pfcio, sicut remotis oibz
singulis hoibz adhuc remanet roalitas attribuibil huiac
nec. Ad zm dicendum q sicut i rebz catis queda st magis queda
z queda magis cotracte Ita z roes rerum i deo magis quam
ad pla se extendunt. minus no quam ad paucora. Et q
ymitas z multitudo st omibz rebz catis comia, Ideo z ro ydeal
num ad oes catas se extendit, vn dt boecius i prica
arismetice Omnia quecumqz a primeua rerum na constituta sut
numeroz roe viden ee formata, hc enim fuit principale i aio
conditoris ut oia i uno constituerent. ex par ut lapidis no
se extendit ad omes catas z io senarius accipia p ydea
senarii qm ad hc adhuc senarius e eminencior lapide, i qm
ydea lapidis puta f ad plura se extendit. Et item put pfco
copetit senario s non senarii no ut lapidi, Ad 3m dicendum qm
intencio Augustini dicere q si celum z terra transeat z cetere creature
q senarius remanebit s aliquid ee catum s q si omes creature
ab ee deficerent remanet adhuc na senarii put abstrhit
a quoz ee z tunc adhuc pfco ei copetit. sic z na humana
manebit tn q ei copetet roalitas. Ad 4m no q i quantum obia-
ditur q quinarius i deo no possit ee a d hns ptes tn pt ee i
eo ro rei hntis ptes zc e i eo ro senarii ex ptibz constituti zm
et ro senarium primum //

Ad zm sic proceditur q ydee q st i mente diuina p prius respi-
ciant res qm ad non singularia qm qm ad non speci-
cima ut Augustinus dicit i li. 83, q ydee st quedam forme vel roes
rerum stabiles que i diuina intelligencia cotinentur z cum ipse neqz
oriantur nec intereant s eas tn dicitur forma ome quod oriri vel
interire pt z ome quod orit vel interit. s solum singulare e q orit z
interit i q generatur z corrumpitur ergo ydee p prius respiciunt singulare
Sz quia cum ydee sint forme exemplares requiritur ad roem ydee
assimilacio ydeati ad ipsum s ydeatum i res cata magis
assimilatur diuino exemplari s formam a qua e ro speci quam s non
que e individuacionis principium ergo ydea p prius respiciat non
speci qum singularitate individui. Rno dicendum q cum i mente diuina
sint omnium creaturarum forme exemplares q ydee dicuntur, sic i mente arti-
ficis forme artificiatorum, hc tamen interest inter formas exemplares q st
i mente diuina z i mente artificis creati q creatus artifex
agit ex presuppoi ma vn forme exemplares que st i mente eius non st
forme ma q e individuacionis principium s solius forme a qua e species
artificiati, z io hmoi forme exemplares no respiciant directe artificiatum
quam ad individuum s quam ad speciem sola. Forme at exemplares

182.

mentis divine sunt forme totius vero quantum ad formam sive quantum ad materiam
et ideo respiciunt creaturam non solum quantum ad naturam speciei sed et quantum ad
singularitatem individui. principalius tamen quantum ad naturam speciei quod ex hoc patet
Exemplar enim est ad cuius imitationem fit aliquid. unde ad rationem exem-
plaris requiritur quod ipsa assimilatio operis ad exemplar sit intenta
ab agente aliter assimilatio casu accideret et non secundum viam exem-
plaris, Sic ergo in ratione exemplaris includitur intentio agentis
et ideo hoc ergo principalius exemplar respicit quod agens primo intendit in opere
Agens autem quodlibet principaliter tendit in opere id quod perfectius est, natura autem speciei
est perfectissimum in unoquoque individuo propter hoc enim duplex imperfectio perficitur
Imperfectio scilicet materie que singulariter perimitur quam cum sit in potentia ad formam speciei
perficitur quando naturam speciei consequitur, et iterum imperfectio forme generalis que se habet
ad duas specificas in potentia ut natura ad formam unius speciei specialissima
est potentia in intentione nature ut patet per Avicennam in principio sue metaphysice, Non
enim natura intendit principaliter generare formam aliquam destructo forte ordo
et intentio nature periret, intendit autem in forte generare hominem. Similiter
non intendit principaliter generare animal alioquin quiesceret eius actio
quando ad naturam animalis perveniret cum tamen in individuo generatio prius com-
pleatur natura animalis quam hominis ut patet in libro de animalibus non autem prius
est homo quam hic homo, unde exemplar quod est in mente divina primo naturam speciei
respicit et quasi causaliter, et ideo primum ergo dicendum quod id quod est primum in intentione
est ultimum in executione unde quamvis natura prius intendat generare
hominem principalius tamen generatur hic homo, Non enim homo generatur nisi per hoc quod hic
homo generatur, Et propter hoc in distinctione videtur dicendum quod secundum eas dicitur aliquid quod generatur
quantum ad nostram executionem et quod simul sunt primum. Et quod est in generatione

Deinde queritur de hiis que pertinent ad naturam creatam, (concedimus)
Et primo de hiis que pertinent ad animam humanam secundo de hiis
que pertinent ad corpus. Circa primum queruntur duo primo utrum anima
accipiat species quibus cognoscit a rebus que sunt extra eam secundo quid
entitas ut quibus aliquis istorum a nobis habetur cognoscitur.

3m Ad primum sic proceditur videtur quod anima non accipiat species a rebus que sunt
extra eam. Dicit enim Augustinus 12 super Genesim ad litteram ymaginem cor-
poris non corpus in spiritu facit sed ipse spiritus in seipso facit celeritate mira quod
non autem ea in seipso faceret nisi ipse a rebus exterioribus acciperet ergo
anima non accipit species a rebus quibus cognoscit, Preterea solius est
dimensiones a re dimensionata abstrahere cum est dimensiones corporis
dat quod est solius creatoris, sed ad hoc quod species a rebus accipiantur in anima
oportet quod ab ipsa specie dimensiones separentur quia res extra animam habent esse
dimensionale non autem in anima maxime quantum ad mentem ergo anima non potest ac-
cipere species a rebus sensibilibus, In contrarium vero est philosophorum doctrina qui
sensum a sensibilibus, ymaginationem a sensu, intellectum a fantasmatibus accipere faciunt.
Respondeo dicendum quod anima humana similitudines rerum quibus cognoscit accipit a rebus, id est

accipiendi

quo patiens accipit ab agente q̄ nō ē intelligendum qꝫ agens influat
i paciens eandem speciem numero quam habet i seipso sed generat sui similitudinem
educendo de potentia i actum. Et per hunc modum dicuntur species coloris de
ferri a corpore colorato ad visum. Sed i agentibus et pacientibus distinguendum est.
Est enim quoddam agens quod de se sufficiens ē ad inducendam
formam suam i paciens sicut ignis de se sufficit ad calefaciendum.
Quoddam vero agens ē q̄ nō sufficit de se ad inducendum formam
suam i paciens n̄ supueniat ad agens sicut calor ignis nō sufficit
ad complendam actionem nutritionis n̄ per virtutem anime nutritiue
quia virtus anime nutritiue ē principale agens calor vero ignis instrumentum.
Similiter ex ē diuersitas ex parte pacientis quoddam enim paciens ē quod
i nō coopatur agenti sicut lapis cum fiunt pictura vel lignum cum ex
eo fit scamnum quoddam vero paciens est quod coopatur agenti
sicut lapis cum descendit piçç et corpus hominis cum sanatur per artem.
Et sic vero q̄ sensus exteriores animi se hunt ad diuersas anime potentias.
Ad sensus enim exteriores se habent sicut agentia sufficiens quamuis paciencia
nō coopantur sed recipiunt tantum. Cum autem color per se nō possit mouere
visum nisi lux superueniat ūq̄ ē q̄ hec quod dicitur ē q̄ tam lux
quam color mouent ea que sensus exteriores animi coopantur sensus autem exteriores
suscipiunt tantum a rebus per modum pacientis sine hoc q̄ aliud coopetur
ad sui informationem quamuis eam informatam habeant propria operatione que
indicium de propriis obiectis. Sed ad ymaginationem vero que sensus exterior animi
coopantur non est agentia sufficiens. Actio enim rerum sensibilium nō consistit i
sensu sed ex modo consurgit usque ad fantasiam sine ymaginationem
cum ymaginatio ē paciens q̄ coopatur agenti ipsa enim ymaginatio
facit quasi aliquarum rerum similitudines quas nunquam sensus percepit ex hiis tamen q̄
sunt i sensu percepimus componendo ea et diuidendo sicut ymaginamur
montes aureos quos nunquam vidimus ex hoc q̄ aurum vidimus
et montes. Sed ad intellectum possibilem coopantur res sicut agentia insufficientia.
Actio enim istarum rerum sensibilium n̄ i ymaginatione sistit sed fan
tasmata illuminata intellectu possibile nō autem adhuc ex seipsis sufficiunt
cum sint i potentia intelligibilia, intellectus autem nō mouetur n̄ ab intelligibili i actu.
Unde oportet superueniat actio intellectus agentis cum illustratione fantasmata
fiunt intelligibilia i actu, sicut illustratione lucis corporalis fiunt colores visibiles
actu. Et per hoc patet q̄ intellectus agens ē principale agens quod agit rerum similitudines
i intellectu possibili, fantasmata autem q̄ a rebus exterioribus accipiuntur sunt quasi agentia
instrumentalia. Intellectus enim possibilis coopatur ad res quarum noticiam recipit
sicut paciens q̄ coopatur agenti. Multo enim magis potest intellectus formare q̄
dicatur ul quod nō cecidit sub sensu quam ymaginatio. Ad primum quod dicitur q̄ si
verbum eiusque refertur ad intellectum sic planum ē q̄ res nō sunt similes
i intellectu possibili sed intellectus agens. Si autem referatur ad ymaginationem sicut q̄

s3 nõ solẽ est, qr ⁊ ipa ymaginacõ cooparat ut dcm est. In spu aũt
facit corp9 sui similitudĩ spirĩ ⁊ sol, s3 dcbẽ nõ lor. Augq qr spm q̃
spm didit sine corpalem visionẽ con spualem. Ad xm dicẽ q vo
1a pcedit ac si 1a eadẽ spes uno q̃ est ĩ rebz ul ĩ ymaginacõe
pq̃ moñ fiet in intu, sic em oportet q auferunt ab ea di
mensioes et hẽ pz ẽe ffm,

xm H d xm sic pcẽ. Vi q̃m hñs caritẽ eã agnoscat p spem
Omne em quod cognoscit ul p ẽẽm cognoscit ul p sui
similitudĩ. S3 caritas a nõ hñte nõ cognoscit p sui ẽẽnciã
qr nõ ẽ ẽẽnciar ĩ eo. go si cognoscat cognoscit p sui similitudĩ
p q̃ ab hñs caritẽ aliquõ nõ cognoscit eã se hrẽ ad mĩs p
coiturã ul p reuolacõm ⁊ silia. p9 qm eã amisit pt recor
dari se eã hũisse qd ẽẽ nõ pt n̄ p eiq spem ĩ memõ reseruatã
go caritas a nõ hñte qui pus eã hũit p sui silitudĩ cognoscit et
eadẽ roe a quolz alo nõ hñte. P Augq dt p gfoñm. s3 mõ se
ht memõ ad intelligenciã sic reuĩd aũt rimat ad os. qr
sic id q ẽ ĩ uetre alib rimat reducit ad os. Ita quod ẽ ĩ
memõ reducit ad intelligenciã, Si go ĩ memõ cõsuat caritas
p sui similitudĩ ⁊ ab intellcũ capit p sui silitudĩ. Sz q̃ ẽ q Augq
dt xm sup gñm. Et ht dr ĩ glo. ij ad Cor. xij q intellectl visio
ẽ eaz rẽm que nõ hñt spes sue similitudes q̃ nõ sũt q ipe, et
int hq̃ pot caritẽ, go caritas nõ pt cognosci p sui similitudĩ
s3 spm p ẽẽm, Rño. dicẽ q dupx ẽ cognicõ caritẽ. vna q̃ cog
noscit q ẽ caritas. Alia q̃ caritas percipit ut cũ alo cognoscit
se hrẽ caritẽ q ptinet ad cognicõm cui est. p̃a quẽ cognicõ
caritẽ eodẽ mõ cõpetit hñti ⁊ nõ hñti caritẽ. Nam intellcq hũag
natq ẽ iuñ quiditates cognoscens ⁊ cõphends ĩ quĩg cognoscẽ
dis cõclõibz cõplexoib ut q̃ cõtinet. Insũt em nobis nãlr
queda pua pa cõplexa ab omib nota ex quĩg ro pcet
ad cognoscend ĩ actu cõclõs q̃ ĩ pdcis pũqs cognoscũt
pot sine p inuencõm ppa siue p doctrinã aliunã siue p
reuelacõm dinã, ĩ quĩg omib s3 mõm cognoscẽdi hõ innat
int pncips nãlr cognitas ut ita q ipa pncia cognita ad
cognicõm acquirendã sufficiat adminiclantib spu et
ymaginacõe sic cũ aliquã cognicõm acquĩrĩg p inuẽcõz ul
doctrinã ul ita q pncia pdca ad cognicõm acquirẽdã nõ sufficiat
nlq tn ĩ hq̃ cognoscẽ pncia digũt intqm inuenitur nõ repugnare
nlq tn ĩ hq̃ cognosc pncia digut intqm inuenitur nõ repugnare
pncips nãr cognitis q si ẽẽt intellcq nõ eis assentiret sic nõ pt
dissentire pncips, Et sic ĩ intellcu insũt nobis ⁊ nãr qdã cõceptõs
ab omib noti ut ẽẽnt vnũ bõm ⁊ hq̃ a quĩg eodẽ pcet intellcq
ad cognosc vltẽ vnĩq̃q3 vi p q pcet a pncips p se notis ad
cognoscẽdas cõclões ⁊ hẽ ul p ea q̃ qs spu pcipit sic cũ p sensibiles

experientes aliquis vel concipio illius vel quidditatem vel per ea que ab aliis quis
audit ut cum laycus qui nescit quid sit musica cum audit aliquam
artem per quam discitur canere vel psallere concipit quidditatem musice antequam
quam considerat vel ipse percipiat quid sit ars et quid sit canere. Aut est per
ea que ex revelatione habentur ut est in hiis que fidei sunt. Cum enim credimus
aliud esse in nobis divinitus datum quo affectus noster deo unitur concipimus
caritatis quidditatem intelligentes caritatem esse donum dei quo affectus deo
unitur precognoscendo tamen quid sit donum et quid sit affectus et quid sit
unio. de quibus et quid sit scire non possumus nisi resolvendo in aliqua prius
nota et sic quousque perveniamus ad primas conceptiones huiusmodi intellectuales
que sunt omnibus naturaliter note. Et quia naturalis cognitio est quedam similitudo
divine lucis menti nostre impressa secundum id psalmiste Signatum est super nos lumen
vultus tui domine, Ideo dicit Augustinus x de trinitate quod huiusmodi habitus cognoscuntur
in forma [illegible]. Ipsa enim conceptio caritatis qua mentes [illegible] predicto non
est eorum similitudo caritatis sicut species rerum in sensu vel ymaginatione quia sensus
et ymaginatio numquam pertingunt ad cognoscendum [illegible] secundum solum
actum. [illegible] et ideo species que sunt in sensu vel in ymaginatione non
representant [illegible] secundum actum ex tunc sicut statua representat hominem quantum
ad eius actum. sed intellectus cognoscit ipsam [illegible] et substantiam rei. unde species
intelligibilis est similitudo ipsius essentie rei et est quodammodo ipsa quidditas et natura
rei secundum esse intelligibile non secundum esse naturale prout est in rebus, et ideo omnia que non
cadunt sub sensu et ymaginatione sed solo intellectu cognoscuntur per hoc quod
eorum essentie vel quidditates sunt aliquo modo in intellectu et hic est modus quo cari-
tas cognoscitur cognitione que est tam ab habente caritatem quam non habente
Sed secundum alium modum cognoscendi quo cognoscit aliquis se habere caritatem
nec enim caritas [illegible] ab habitu sine [illegible] principium [illegible] intellectu nisi per hoc
quod actus percipiuntur ut patet per philosophum in x ethicorum. Actus autem caritatis vel alterius
habitus eliciuntur ab ipsa caritate vel alio habitu per ipsam essentiam caritatis vel
alterius habitus et per hunc modum dicitur aliquis se cognoscere habere caritatem vel
alium habitum per ipsam essentiam habitus secundum esse naturale quod habet in re natura et
non [illegible] intellectui sic autem nullus potest cognoscere caritatem vel caritatem habere
quia actus caritatis et aliarum virtutum [illegible] consistunt in motibus interioribus
qui non possunt esse cogniti nisi operanti et sic aliqualiter manifestantur
ex actibus exterioribus etc. per quandam conjecturam aliquis non habens caritatem
potest percipere quem caritatem habere, sed aliter dicendo supponendo quod aliquis possit scire
se habere caritatem quod tamen non puto esse verum quia in actibus ipsius caritatis non
possumus sufficienter percipere quod sit a caritate elicitus propter dilectionem similitudinis
naturalis cum dilectione gratuita. Ad primum ergo dicendum quod in habente caritatem non secundum
esse naturale sed secundum esse intelligibile est essentia caritatis. Ad secundum dicendum quod postquam aliquis de-
sinit habere caritatem secundum esse naturale caritatis adhuc caritas in ipso manet
secundum esse intelligibile et potest scire quid est caritas, manet etiam in memoria eius actus
caritatis quos fecit et in memoria sensibili propter actus sensibiles caritatis quod utique
manet secundum suam similitudinem sicut et cetera sensibilia et ex eis meminerit habuisse caritatem,

Ad xm dicendum q id quod e i memo redit ad intelligiam no ita
q eadem spes nuo que e i memo p motum fiat i intetu, s p m
modum loquendi quo format dur fieri i intetu ut dcm est prius.

qa Deinde queritur de hiis que ptinet ad corpus humanum. Primo utru alimetu
convertatur i veritate humane nae et vr q non qr i corpe humano
id quod e de vitate huae nae e tm illud q s spem. s alimentu no
convertitur i id qd e s spem s i id q e s mam ut videtur dicere phus
i j de gnone ergo alimentu no convertitur i vitate huae nae. Preterea id
quod e de vitate huae nae oz q semp i homie maneat aliter no
remaneret ho idem nuo. Sed id quod gnatur ex alimento no semp manet
immo fluit et refluit ut pz ex primo de gnone, ergo q gnatur
ex alimento no e de vitate humane nae. Preterea dicit Augustinus q nos fuimus
i Adam dumtaxat s seminalem rone et s corpulenta corrupta subam,
Xpc autem fuit i eo s corrupta subam, et no s seminalem rone.
Illud autem qd ex alimento gnatur i nobis no fuit i adam ergo id
quod e de vitate corrupte sbe in nobis no e i alimento gnatum.
Sed dicebatur q corrupta nra sba fuit i ada originaliter et no
[illegible]. Sed contra nomen originale rem importat, si ergo dicamur i
ada fuisse s corrupta subam originaliter [illegible] esse s
corrupta subam et s seminale rone q e falsum ergo etc. Sed contra dicitur
i 2o de aia, Alimentu e pa tale quale e id q nutritur i actu
s q e po aliquale i id converti pt ergo alimentu converti pt i id
quod nutritur. s id q nutritur e id q e de vitate humane nae ergo ali-
mentu convertitur i id q e de vitate humane nae. Preterea semen ex quo ge-
nerat gnatio magis vr ad vitate huae nae ptinere, s semen s phum
i xv de anialibus e de superfluo alimenti ergo alimentu convertitur i
vitate huae nae. Rndeo dicendum q ad hoc quod evidentiam oz primo videre quid
sit vitas huae nae. Veritas autem uniuscuiusque rei ut dicit Avicenna
i sua metaphysica nichil e aliud q proprietas sui esse quod stabilitum e ei
sicut id quod attingitur est ad finem stabilitatis nec [illegible]
esse [illegible] [illegible] uniuscuiusque autem proprie hoc est esse i aliquo natura [illegible] hoc q
subsistat completa forma [illegible] illius nae a qua e esse et ro
[illegible], unde ad pertinet ad vitatem uniuscuiusque q [illegible]
[illegible] illius p formam et pertinet dicere et ulterius ad completionem
illius rei tam cum i naturalibus qm i artificialibus invenitur quedam
i quibus consistit principaliter ro et natura rei, Alia autem que sunt ordinata
ad horum conservacionem et melioracionem sicut cortices et frondes
[illegible] pertinent ad completivum arboris, unde sunt de vitate nae [illegible]
folia autem sunt quodammodo ordinata ad fructuum conservacionem et [illegible]
ad hoc non videntur esse de vitate nae arboris. [illegible] ro gladii
consistit i ferro et acumine eius, vagina autem e ad gladii conservacionem

unde si gladius esset res naturalis, ferrum esset de veritate nature eius non autem
vagina. Sic autem de veritate humane nature esse dicitur id quod perfecte
pertinet ad perfectionem humane nature complete participans formam speciei.
Illud autem non est de veritate humane nature in homine quod est ordinatum
quodammodo ad hominis conservationem vel meliorationem qualitercumque. Secundum
erat quod natura humana potest dupliciter considerari vel secundum totam speciem humanam vel
secundum esse quod habet in hoc individuo et secundum hoc inveniuntur in presenti quattuor opiniones.
Quidam enim dicunt quod alimentum non convertitur in veritatem humane nature nec
secundum speciem nec secundum individuum. Dicunt enim quod tota materia que unquam nata est
esse nec sub specie humane nature fuit in corpore Ade nec aliqua alia materia potest fieri
nec substantia humane speciei et ex illa materia ex qua corpus primi hominis consta-
bat fuit aliquid prius decisa que quidem per multiplicationem quandam sine
additione extrinsece materie augmentata est in tantum quod pervenit usque ad
perfectam et completam quantitatem in corpore Seth, ex quo iterum aliquid decisum
est in formationem corporis filii sui et predicto modo multiplicatum
et totum humanum genus multiplicatum est ex illa materia que fuit in corpore
primi hominis sine aliqua extrinseci additione. Illud autem quod ex alimento
generatur est necessarium nobis ad conservationem illius humiditatis que est de veritate
humane nature scilicet ut calor naturalis hominis vel aliquid aliud quod conservat scilicet
humiditatem ex alimento generatam quam accidentalem non consumat humiditatem
que est de veritate humane nature sicut artifices apponunt plumbum argento
ut videlicet in conflatorio consumatur plumbum et argentum non consumatur ab
igne, unde in vita quando veritas humane nature erit inconsumptibilis, alimento
non indigebimus nec resurget in nobis aliquid quod ex alimento
sit generatum sed solum id quod fuit in Adam. Sed inconveniens videtur huius
positio propter duo quorum ad primum pertinet: quia eadem ratio est formarum ali-
quam vel amittere de materia substantiam et vel de novo acquirere cuius substantie
tantum non vel accrescit nec decrescit, constat autem quod aliquid materie quod erat substantia
humane nature desinit esse humane nature substantia sicut patet in morte uniuscuiusque
hominis unde et aliqua materia de novo additur humane nature sequitur
quod unius erit non id quod est de veritate humane nature in actu quam ... Ade
tota natura speciei non perfecte salvatur per generationem. 2o quia ista unitas qua
multiplicatur dicunt non est secundum essentiam ipsius materie sed solum secundum quantitatem
vel dimensiones ei accidentales. Videmus enim dicunt quod aliquid materie de novo
per essentiam esse vel aliunde addatur sed quod illa eadem materia que prius erat minor
postea fiat maior vel autem est addita rarefactione et condensatione quam unitas
causatur nimium de magnis dimensionibus in parvis et econtra. unde sequitur
secundum predictam positionem quod illud est de veritate humane nature sicut rarefiet per generationem
generationem et augmentationem et tantum quantum natura sustinere posset, non esset
enim illud quod est de veritate humane nature inmutabile magis variatum
quam ignis quod patet esse falsum. Et ideo alia opinio dicit quod alimentum convertitur
in veritatem humane nature primo et principaliter secundum speciem non autem secundum individuum nec secundum ...

189.

Dicit enim q in unoquoque individuo humane speciei id prius et principaliter est de
veritate humane nature quod a parentibus trahitur et hoc nominat philosophus carnem
et os secundum speciem que semper manent sed quia id cum sit modicum non sufficit
ad perfectam quantitatem debitam humane nature sine additione ideo adiungitur
id quod ex alimento generatur non solum ad hoc q consumatur id q fuit
a primis parentibus acceptum ut dicebat prima opinio sed etiam ad hoc q
compleatur ex huiusmodi addito perfecta quantitas etc. id quod ex alimento
generatur non est de veritate humane nature in hoc individuo principaliter sed tamen secundario
integrum est necessarium ad quantitatem debitam et hoc nominat philosophus carnem et
os secundum materiam que fluunt et refluunt sed ex hoc tamen aliquid seminaliter transit
in prolem per generationem et efficitur principaliter de veritate humane nature in ipso et ad
impossibilitatem quod fuit principaliter de veritate nature in parte ut quidam volunt
sunt ut sine admixtione eius ut alii dicunt quod est magis
contra dictum philosophi in xv. de animalibus qui vult sperma totaliter esse
de superfluo alimenti. Et sicut id quod generatur ex alimento non
potest esse q sit principaliter de veritate humane nature in ipso q nutritur sed potest esse de
veritate humane nature principaliter in alio eiusdem speciei sicut in filio ipsius. Et secundum hanc
opinionem dicunt q id q est principaliter de veritate humane nature in unoquoque totum
ipso resurget, non autem totum q ex alimento generatur sed solum q sufficit
ad complectionem quantitatis cum propter complexionem quantitatis tantum ad veritatem
humane nature aliqualiter pertineat. Et hec opinio consonat sine alloquio
glosse qui exposuit carnem secundum speciem quam philosophus dicit semper manere esse
id quod a parentibus trahitur carnem vero secundum materiam id q ex alimento
generatur que fluunt et refluunt. Sed opinionem quam averrois re-
probat in commento quod fecit super librum de generatione cum non id q generatur
ex alimento minus sit magis est prout caro et augeat magis est prout
quanta caro, ut dicitur in 2o. de anima. Illud quod generatur ex alimento postquam
iam recepit speciem carnis efficitur verum caro q prius inerat caro
secundum speciem quia in sine consideratio idem est simile. Unde non videtur esse aliqua ratio
quare calor naturalis ad possit consumere de illa humiditate carnis
que ex alimento generatur et non de humiditate que a parentibus trahitur ut
possit aliquo nutrimento non id probari. Et ideo tamen id quod est a parentibus
acceptum quam id quod est ex alimento generatum equaliter se habent
ad hoc q maneat vel consumatur per calorem naturalem et ad hoc q
restauretur per nutrimentum q est fluere et refluere etc. equaliter pertinet
ad veritatem humane nature q generatur ex alimento et q a parentibus trahitur.
3a opinio Et secundum hoc est tertia opinio q alimentum convertitur in id q est principaliter de veritate
humane nature quantum ad speciem et quantum ad individuum. Ponit etiam hec opinio
q secundum utrumque s. et q ex alimento generatur et q a parentibus trahitur
invenitur et equaliter fore humana perficitur et utrumque invenitur manet
quidem secundum speciem consumitur autem et restauratur secundum materiam sicut in aqua re publica
diversi homines nunc ad quantitatem pertinet quando morientibus et aliis in
locum eorum succedentibus sic non manet una res publica secundum materiam
quia sunt alii homines sed tamen una manet quantum ad speciem suae formam. pro-

ordinis vnitate in officiis distincte. Ita et in corpore humano non tantum caro
omnis et vnaqueque pars eius eadem numero quantum ad speciem et formam que con-
sideratur in determinato situ et virtute et figura non autem manet quantum ad numerum
quia illa materia carnis in qua talis forma erat prius consumpta est et alia in locum
eius succedit sicut patet de igne qui continuatur secundum eandem formam et motum
propter hoc quod consumptis quibusdam lignis alia supponuntur que ignem sustinent.
Et secundum hanc opinionem de utroque predictorum videtur scilicet generato ex
alimento et a parentibus decisio tamen resurget quantum est necessarium ad speciem
et quantitatem debitam humani corporis. Hec opinio videtur ceteris probabilior.
Secundum ergo hanc opinionem ad primum dicendum quod distinctio philosophi qua distinguit
carnem secundum speciem et secundum materiam non est sic accipienda quod alia sit caro que de-
species a parentibus decisa et alia que sit secundum materiam ex alimento generata sed
vna et eadem caro ita potest considerari et secundum speciem quam habet et secundum materiam,
et quod hoc sic intelligat philosophus patet ex hoc quod ipse dicit ibidem quod hec non distinguitur
caro secundum speciem et secundum materiam sicut vnumquodque habencium speciem in materia in aliis
autem habentibus speciem in materia sicut est lapis et ferrum et huiusmodi non habet locum
prima distinctio sed secunda ut per se patet. Et ideo dicendum est quod alimentum convertitur
in carnem que est secundum speciem id est que habet speciem non tamen ita quod alimentum
fiat species carnis sed sit carnis materia vnde caro potest dici quod convertitur
quantum ad materiam et non quantum ad speciem. Ad secundum dicendum quod veritas humane
nature et corporis alicuius vere est a specie et ideo cum illud quod est secundum speciem manet,
quamvis non maneat secundum materiam vel hec veritas humane nature manet dum
verum non oportet ut desinat esse idem homo numero propter mutationem que est secundum materiam
vel ut eadem materia sic a forma abstrahatur ut alia eandem simul formam accipiat
hoc enim generatio esset et corruptio sicut totus ignis vnus extingueretur
et alius totus accenderetur. Sed in corpore humano alia pars materie consumitur
et alia in locum eius substituitur que efficitur vna materia cum preexistenti
propter hoc quod ei adiungitur ad suscipiendam eandem formam huius corporis sicut si
vnum lignum ignis consumat et aliud loco eius apponatur esset
idem ignis numero. Ad tertium dicendum quod ad conceptionem humani corporis
duo concurrunt scilicet materia ex qua formatur conceptus et item virtus formativa
que conceptum format quorum primum Augustinus vocat corpulentam substantiam,
secundum vero seminalem rationem dicimus ergo secundum utrumque istorum fuisse in Adam
originaliter nisi quia materia conceptionis preparata est per virtutem generativam
matris Eue que et fuit in Adam quia ex costa. Virtus autem formativa est
in semine patris et utrumque istorum reducitur in Adam sicut in primam originem a qua
humani vim traxerunt virtutes generative. Corpus autem Christi formatum fuit
per virtutem spiritus sancti activam sed materiam ministravit mater quia ex purissimis
sanguinibus virginis conceptus est ut dicit Damascenus et ideo non fuit in Adam secundum
seminalem rationem sed secundum corpulentam substantiam non tamen ita quod eadem numero
que est in nobis et fuit in Christo fuit in Adam. Et ex hoc patet responsio ad

Deinde queritur de hiis que pertinent ad culpam et / [sequens]
gratiam. Et primo queritur de hiis que pertinent ad gratiam. Secundo de hiis que
pertinent ad culpam. Circa ad pertinentem ad gratiam requirebatur primo de

Hus

que ptinet ad platos tm. 2° de his q ptinet ad om̄s qualit(er).
Circa p̄m aut ad platos q̄rūt duo p̄mo de elcōe platorum vtrum s(cilicet)
sit necce eligere bonum vel sit eligere meliorem vel sufficiat. 2° de honore
exhibendo platis vtrum s(cilicet) mali plati sint honorandi.

6w

Ad p̄m sic pcedit' vr q necce sit eligere sp meliorem. Dr enim 4 R(eg).
Eligite meliorem et eum ponite sup solium patris sui. sz multo
fortius in spūalibus officiis meliores p̄eligendi sunt. Ap(ostolu)s 1 thymo 3° sic
id Oz epm irreprehensibilem esse, dt glo. Talis eligatur pontifex cuius
cōparacōe ceteri grex dicantur. ergo oz in epm sp eligere meliorem.
p̄terea leo papa dt Ille qui melior est in presbiteris et dyaconibus in epm eligatur
p(ro) ut qui est ppinquior ad hereditatem xpi possidendam dz fieri. Sz
ideo magis proprium possidere eclam et plati qui est melior est ppinquior.
ergo ad platos et officia eccīastica sp sunt meliores eligendi. p(rete)r(ea) si alicui
cōmissum esset a dno suo sut ei fidelem et ydoneum ministrum quereret
nō ageret fideliter erga dnm suum si pmisso magis ydoneo minus ydo-
neum acciperet ergo multo magis peccat ille cui commissum est eligere aliquem
in ministrum dei si nō eligat meliorem. Sz contra est quod decretum dt
q sufficit eligere bonum ergo nō requiritur q melior eligatur. Rn° dicendum
q aliquis homo pt dici bonus vel melior altero dupliciter. Vno° simplr et
melior est qui in caritate est pfectior. Alio° sc q(uantu)m ad hoc dr aliquis melior altero
vel ad iudicandum vel ad ministerium vel ad placōnem vel ad huiusmodi qui nō
est melior simpliciter eo q in singulis officiis tam spūalibus quam corporalibus
requiruntur aliqua pter meliorem bonitatem ad hoc q aliquis sit ydoneus
ad illud officium exequendum. Dicendum est ergo q oz eligere ad placōnes vel ad
ecclesiasticum officium aliquem qui sit bonus simplr quia pctm mortale
aliquem reddit indignum ad quodlibet spūale officium exequendum. Vnde
Dyonisius dt in epla ad demophilum monachum loquens de sacerdote qui
nō est gratia illustratus nō est iste sacerdos sz inimicus dolosus delusor
sui ipsius et lupus super diuinum populum pelle armatus ouina. Nō tn oz
q sp eligatur ille qui est melior simplr propter hoc est enim q ille qui est in
caritate pfectior deficiunt multa q requiruntur ad hoc q aliquis sit platus
ydoneus que in aliquo qui est minoris caritatis inueniuntur ut sciencia industria
potencia et alia huiusmodi. Vnde nō oz sp eligere meliorem simplr sz eum qui sit
melior ad officium. Si aut eligat quis eum quem reputat minus
ydoneum ad tale officium peccat. Nō enim pt esse q de duobus vnus
alteri preeligatur nisi pp aliquid in ipso consideratum. Illud aut q consideratur in eo
qui est minus ydoneus ad hoc q magis ydoneo pferatur est aliqua
condicio indebita vt munus vel familiaritas vel consanguinitas
aut aliquid huiusmodi. Nō enim pt esse aliqua condicio ptinens ad platum ydoneum
ex quo alter simplr magis ydoneus reputatur et sic indebitum mo(vens)
et erit ibi accepcio psonarum q sine pctō nō fit. Ad p̄m ergo dicendum q cum
dr Eligite meliorem intelligitur de meliori ad tale dignitatem. Ad 2m
dicendum q in cōparacōe plati dicit esse ceteri grex nō considerata sola

sancte morum. sed discretionem et strenuitatem/ et alias huiusmodi que in pastoribus exi
guntur ad regendum/ Ad 3m dicendum/ sicut ad primum/ Ad 4m dicendum/ quod ille qui
eligitur in prelatum non eligitur ad hereditatem possidendam, quia hereditas ecclesiarum
non est terra. sed ipse deus est sicut in ps. Dominus pars hereditatis mee/ Eligitur autem
velud dispensator in familia domini alicuius sicut dicitur j. ad Cor. iiij/ Sic
nos existimet homo ut ministros christi et dispensatores etc. Dispensator
autem non solet eligi qui est propinquior, sed qui est magis ydoneus/ Ad
4m dicendum/ quod si etiam contingeret in privatione sui aliquem dominum temporalis quem
oportet acquirere meliorem simpliciter. sed meliorem hominem ad serviendum
Ad id quod obicitur quinto dicendum/ quod decretalis intelligenda est quantum ad hoc quod
oportet eligere semper meliorem simpliciter/ sed sufficit eligere bonum/ vel dicendum/ quod loquitur
quantum ad forum conscientie sed quantum ad forum contentiosum/ in quo non reprobatur
electio ex hoc si possit alius magis ydoneus inveniri dummodo ille
qui eligitur ydoneus sit/ alias omnis electio calumpnie pateret/

Ad 3m sic proceditur videtur quod malus prelatus non sit honor exhibendus/ Sicut
enim dicit boecius in libro de consolatione non possumus ob honores reverendos
iudicare quos ipsis honoribus reputamus indignos/ sed mali prelati
non sunt honoribus digni/ ergo non videntur mali esse reverendi a suis subditis
Preterea honor debetur non malis prelatis nisi ratione prelationis. Cum igitur sint prelati
indigni sunt et per consequens indigni ad honores et ad omnia alia que sunt
prelatorum propria/ Sed contra est quod dicitur Exo. 20. honora patrem tuum/ glossa i.
prelatos/ Cum igitur indistincte loquitur videtur quod omnes prelati tam boni
quam mali sunt honorandi/ Respondeo dicendum/ quod in prelato duo possumus considerare
personam propriam et dignitatem sive quandam que est quedam persona publica/ Si igitur prelatus
sit malus ipse ratione persone sue non est honorandus/ quia cum honor sit reve
rentia alicui exhibita ob testimonium virtutis/ fit testimonium decep
torium si quis eum obtentu persone proprie honoraret/ Sed inquantum est persona
publica/ sic gerit tempus et locum non sui ipsius sed alterius/ et hoc est in ecclesia/
vel etiam in publica potestate in dignitatibus secularibus/ et honores non con
putantur sibi proprie sua/ sed sicut eum cuius locum possidet/ sicut est de lapillo
qui est in conputationibus loco C. mittatur cum ipse nichil valeat/ ut
dicitur prov. 26. Sicut qui mittit lapidem in acervum mercurii ita qui
tribuit insipienti honorem/ Mercurius enim vocabatur deus ratiocinii
et mercationis/ Et ita est ei exhibendus honor non propter se, sed propter eum
cuius locum obtinet/ sicut adorato ymaginem refertur ad prothotypum
ut dicit Dam. unde et malus prelatus ydolo comparatur/ sicut zacharie xj.
O pastor et ydolum derelinquens gregem/ Ad primum ergo dicendum, quod intentio
boecii est dicere quod mali homines non iudicantur ut reverendi propter
personas quibus exhibeatur eis honor propter officium in quo sunt/ Ad 2m
dicendum quod malus prelatus est indignus prelatione et honoribus qui prelato debentur
sed tamen equum est et dignus ut ei in malo tali honor exhibeatur/ sicut bravium
dignum est ut ei ymago cesaris in pecunia depicta reverentiam exhibeatur licet ymago digna

non sit/

Deinde quer[itur] de p[er]tinentibus ad g[rati]am que[m] om[n]i[um] statui[t] et ita
hic queru[n]tur duo p[ri]mo de orac[i]o[n]ibus utru[m] or[ati]o tamen valeat
f[ac]ta p[ro] alio sicut f[ac]ta p[ro] se. 2o de suffragiis utru[m] magis p[ro]sint paup[er]i
magis digno q[uam] diviti p[ro] quo sp[eci]aliter fiunt. 3o de votis utru[m]
votu[m] simplex dirimat matrimonium.

8a Ad p[ri]mum sic p[ro]ced[itur] vid[etur] q[uod] or[ati]o pl[us] valeat p[ro] se f[ac]ta q[uam] p[ro] alio.
Ita enim d[icitu]r i[n] quada[m] glo[sa] q[uod] sp[eci]ales or[ati]o[n]es pl[us] valent, s[ed] 1a
est maxi[m]e sp[eci]alis qua quis p[ro] se orat ergo pl[us] valet o[rati]o p[ro] se f[ac]ta
q[uam] p[ro] al[i]o. p[ate]t ut d[icitu]r i[n] li[bro] de sp[irit]u et a[n]i[m]a. Or[ati]o n[on] a[li]ud e[st] q[uam] devoc[i]o
mentis i[n] deu[m], s[ed] magis devote al[iqui]s orat p[ro] se q[uam] p[ro] al[i]o ergo pl[us]
valet or[ati]o p[ro] se f[ac]ta q[uam] p[ro] al[i]o, S[ed] q[uo]d tanto val[et] amplius q[ua]nto
magis e[st] devot[ior], s[ed] q[ui]nq[ue] quis devoti[us] o[r]at p[ro] al[i]o q[uam] p[ro] seipso
ergo pl[us] val[et] or[ati]o f[ac]ta p[ro] al[i]o q[uam] p[ro] seipso, R[espondeo] d[icend]um q[uod] duplex est
valor orac[i]o[n]is unus qui e[st] orac[i]o[n]is p[ro]p[ri]us s[cilicet] q[uan]tu[m] d[icitu]r valere o[rati]o ad
impetrandu[m] id quod petit[ur] s[icut] q[uod] or[ati]o petri valuit ad suscitac[i]o[n]em
thabite, Alius valor est q[uem] h[abe]t or[ati]o[n]i et alijs op[er]ibus v[ir]tutu[m]
s[cilicet] q[uod] or[ati]o vale[re] d[icitu]r ad merendu[m] al[iqui]d ipsi oranti put ca[ri]t[a]te for[mata]
sicut or[ati]o petri qua suscitac[i]o[n]em thabite impetravit, fuit meri[tori]a
to[ti]a petro inte et nunc m[er]itum erat actus ca[ri]t[a]te informatus, Loq[uend]o p[ri]mo
de p[ri]mo valore ceteris parib[us] valet pl[us] or[ati]o f[ac]ta p[ro] se q[uam] p[ro] alio.
q[ui]a efficacia orac[i]o[n]is i[n] impetrando p[ote]st amittere suu[m] eff[ectu]m q[uando] p[ro] al[i]o
fit ex aliquo impedim[en]to q[uod] inveni[tur] i[n] eo p[ro] quo orat, Un[de] una de
co[n]dic[i]o[n]ibus orac[i]o[n]is que faciunt ea[m] efficacem ad impetrandu[m] e[st] ut
al[iqui]s p[ro] se oret, circa a[utem] ad 2m valorem or[ati]o magis valet q[ue]
ex maiori ca[ri]t[a]te p[ro]ced[it] sive p[ro] se sive p[ro] al[i]o fiat. Si a[utem] de
meliori ca[ri]t[a]te p[ro] extiora op[er]a d[ic]at mo[rtua] tunc ita op[er]e dup[lici]t[er]
p[ote]st intelligi. Uno mo[do] ut al[iqui]s ita oret p[ro] al[i]o q[uod] e[st] p[ro] seipso et t[ame]n maiorem
intu[i]ti e[st] p[ro] al[i]o o[r]are et p[ro] seipso q[uam] p[ro] se t[ame]n, ca[ri]tatis est enim intu[i]ti
amicu[m] benivole[n]t[er] et beneficii ee eius et alij q[uam] eius t[ame]n, Alio p[ote]st intelligi
ut al[iqui]s oret p[ro] al[i]o et no[n] p[ro] se et t[ame]n o[r]d[in]at[ur] ee alius benivolus magis
q[uam] eius et ita p[ro]c[e]det i[n] ordine ca[ri]t[ati]s magis al[iu]m q[uam] se diliger[e]t
et hoc mo[do] in[tell]i[gen]do co[m]parac[i]o[n]em melius e[st] orare p[ro] se q[uam] p[ro] al[i]o, Ad
p[ri]mum d[icend]um q[uod] 1a or[ati]o no[n] e[st] ad p[ro]positu[m] q[ui]a sp[eci]alis or[ati]o d[icitu]r i[n] glo[sa] q[ue] p[ro]
quocu[m]q[ue] sp[eci]aliter fiat sive p[ro] se sive p[ro] al[i]o, Ad 2m d[icend]um q[uod] l[ic]et ut
plures ho[mo] p[ro] seipso devotius oret. t[ame]n q[ui]nq[ue] orat p[ro] al[i]o devotius
et ita s[ed] hoc no[n] p[ote]st sum[i] v[er]e medi[u]m que or[ati]o pl[us] valeat, Et sil[ite]r
ad tercium d[icend]um i[n] contrarium.

9u Ad 2m sic p[ro]ced[itur] q[uod] suffragia eccl[es]ie sp[eci]aliter f[ac]ta p[ro] amicis dite eq[ua]l[ite]r
valeant paup[er]i p[ro] quo no[n] fiunt si sint equalis meriti, ut
enim d[icit] Aug[ustinus] huius suffragia t[ame]n valet viuat p[ost] morte[m] q[uam]diu vivit
vivens ut ei p[ro]desset. Si ergo p[re]d[ic]ti duo equaliter meruerunt ergo
equaliter p[ro]sunt eis p[re]d[ic]ta suffragia, p[ro] p[ri]mo e[st] q[uod] pl[us] p[ro]dest ei qui

maioris ē miti, s3 missa ē pnm suffragiorum et memo pa of dinae
go equalr pst eis qui st equal miti. Sz q deus accipit hui suf-
fragia pm intencionem facientis, s3 fams intendt q plus psunt diti
p quo fat go ei plus psunt. Rn no ē ddm q pia intencio eorū
frustrar qui p suis spalia suffragi faciūt, frustrer at si eis
spalr nō pdesset. go magis pst eis p quis fiut. Rn° ddm q
et hc dupx ē opio. Quidā em dnt q suffragia eccle spar
p amico fcā ualet omnibz qui st i purgatorio, equalr quidē
hiis qui st equal miti. mius hiis qui st maiores miti sic candela
incensa p diuite solo i domo equalr pdest aliis qui st equal
ui9 plus uo hiis qui st maiores. 4/. mius qui minores. quauis sit
diuiti ad quendā hōre p alius. Et sic lcio que lcr spalr p
aliqs clleo multis sil audientibz. equalr tn ualz hiis qui st
equal capacit. plus hiis qui st maiores mius hiis qui st minores
Aliz uo dnt q suffragia plus ualet hiis p quius spalr fiut,
Vtraqz at opio s3 ad ua ē. Ad cuius euidenciam scim est q opa
vnius nō ualet altr no vno qm ad pmium eternale qz vnusqsqz
ex ppis actibz meretur, s3 solum ad aliqd accidentale gaudium, ul
qm ad remissionem aliq pene tpal et suffragia viuorum psut
pdesse defunctis, huius at quicacio opm contingt dupr. vno ex
vnioe caritatis q omnes xpi fideles efficiuntur vnum corpus et actus vnius
quodamo redūdat i iuuamentū altius sic et i mebris corporalibz unde
et unus ab ex actu altius inqm quibz exonus i caritate gaudz
de quolz bono ope, et quato ē maiores caritatis tanto amplius gaudz
siue sit i purgatorio siue i paradyso siue ē i mundo, et qm ad hc
ua ē pa opio, Aliō actus vnius fit quis alti p intencionem facientis
qz fit pio et uice illius q ualz pase i debitis soluendis,
et suffragi eccle ualet defunctis inqm vnius soluit deo sa-
tisfactionem quam mortuus soluere tebat, et ualor suffragiy se
intencionem facientis et qm ad hc 2a opio ē ua, Ad pm go ddm
q inditū id de quo loqr augg ē uitu donatum. m° em ab viuēs
ut b suffragii p9 morte ualeat si p eo fiat que quidē gdio
magis exstat i vno et mius exstat i alio, et io no equalr pst
utrqz. Ad 2m ddm q pa° b fuit exhibita p omnibz, sacrificium aut
misse spar p aliquius offer et io nō ē sile. Ad a dus concordia,

Ad 2m sic pcedr. vr q uotū simpx contineciae diuinat mionem
contractū. Si em ab det alicui q pius alti dedat s3 a da° n° ē 10
s3 ic qui emittit simpx uotū continencie dat corpus suu deo go cu
ppea conhedo mionem dat corpus suū uxori contract iste mionem n
ualidus. go rc. Sz q ē q dec dt q uotū simpx mionem impedt
conhedo

sed non dimittit contractum. Rn° dicendum quod votum simplex non dimittit matrimonium con-
tractum sed solum solempne cuius ratio patet si diversa utriusque voti inspiciatur. In
voto enim simplici est sola promissio qua quis promittit deo se continentiam
servaturum. ex sola autem promissione non transfertur dominium. unde si aliquis promittat
rem aliquam alicui et postea dat eam alteri huiusmodi datio non potest rescindi
propter priorem promissionem quamvis malefaciat dando. Ergo ille qui emisit
votum simplex continentie potest per matrimonium corpus suum tradere uxori et
quamvis peccet hoc faciendo tamen matrimonium non dimittitur propter votum precedens.
In voto autem solempni est simul promissio et collatio. tunc enim est votum
solempne quando sic aliquis cum voto consecratur deo et ponitur in aliquo statu
sanctitatis ut ordinis susceptione vel professione certe regule et non
potest ulterius corpus suum tradere uxori et si tradidit contractus nullus est. et sic
matrimonium dimittitur per votum solempne non autem per simplex. Ad 2m autem in contrarium
adducta fuit supponit falsum quod per votum simplex aliquis dat corpus suum deo
non enim dat sed promittit.

Deinde queritur de hiis que pertinent ad culpam et circa hoc queruntur v. primo
utrum peccet qui ad ecclesiam vadit propter distributiones quas alias
non iret quamvis a principio prebendam acceperit ut deo serviret. 2° utrum aliquis
habens de superfluo peccet si non dat pauperibus petentibus. 3° utrum quando sunt
diverse opiniones de aliquo facto utrum ille qui sequitur minus tutam peccet
sicut de pluralitate prebendarum. 4° utrum mendacium officiosum sit peccatum. 5°
utrum quando aliquis intendit peccare tamen peccet.

ii Ad primum sic proceditur. videtur quod ille qui vadit ad ecclesiam propter distributiones
alias non iturus peccet. ipse enim vendit obsequium divinum quod est
spirituale ponens sub precio vel temporali ergo committit symoniam et ita videtur
quod mortaliter peccet. Sed contra ille qui facit votum bona intentione si postmodum in
prosecutione voti inmittitur videns eius ut invitus faciat quod volebat propter
insit non evacuatur meritum voti ut enim Augustinus dicit T. li. de filiis
ergo eadem ratione qui accipit prebendam ut deo serviat non peccat licet
quamvis postea mutetur eius intentio. Rn° dicendum quod ad evidentiam
huius questionis notandum est quod aliquis actus dicitur esse spiritualis dupliciter. Uno modo ex
parte principali quando scilicet actus competit alicui ratione propter aliquid spirituale quod
in ipso est sicut episcopo competere basilicas et diaconis legere evangelium.
et in talibus actibus committitur symonia si aliquis intendat suum actum vendere.
Alio modo est aliquis actus spiritualis non ex parte principalis sed ex parte finis tamen
sicut docere liberales artes quarum utilitas spiritualis est. sed huiusmodi doctrina
non competit alicui propter aliquid spirituale affirmatum et gentilibus huiusmodi ar-
tes liceat docere et in hiis actibus committitur symonia si vendatur finis
qui spiritualis est scilicet ipsa utilitas non si aliquis sua opera doceat. Celebrare igitur
divinum officium in ecclesia quod est actus spiritualis primo competit alicui ex hoc
quod est clericus et ideo symoniam committit qui huiusmodi actus vendere intendit.
In quibus autem venditione precium accipere quam finis et ideo in proposito casu
distinguendum est. Si enim huiusmodi distributiones recipit quasi finem sui operis prin-
cipaliter intentum symoniam committit et ita mortaliter peccat. Si autem hoc principaliter finem

dim

i tali actu huius autem distributiones respiciat spiritualem non quam sine est sed sic id
quod est necessarium ad suam sustentacionem. constat quod non vendit actum spiritualem
et ita symoniam non committit nec peccat. Sic autem accepto distribucionem
non est causa quare ad ecclesiam vadat sed propter huius determinacionis causa est quare
vadat non causa finalis et per hoc patet responsio ad primum quia non ponit impertiale
sub precio. Ad primum vero quod contra obicitur dicendum quod tunc in ponente non evacuatur
merito voti quando intencio ponentis fertur super licitum ut tamen aliquis
vellet id non facere quod vovit si non vovisset. Si autem feratur directe
super illicitum tunc evacuatur meritum voti ut cum aliquis vult absolute id
non facere quod vovit. Ille autem qui vult ire ad ecclesiam pro pecunia
sicut pro fine principali habet voluntatem delatam super illicitum et ideo peccat.

Ad 3m sic proceditur videtur quod ille qui non dat pauperi petenti si habeat de 12
superfluo peccet facere enim elemosinam de superfluo est sub precepto
luce xi. Verumtamen quod superest date elemosinam, ergo peccat si petenti non tribuit.
Preterea aliquis tenetur inquirere de hiis que sunt necessaria ad salutem. sed necessarium est ad salutem
ut aliquis subveniat existenti in extrema necessitate ergo tenetur quilibet inquirere
utrum pauper sit in extrema necessitate ut statim ei dare. In contrarium est quod
sic videtur quod omnes essemus dampnati. Responsio dicendum quod circa hoc distinguendum est.
Supposito enim quod aliquis habeat de superfluo et verum indiduum et verum pro
quod tenetur pauperibus erogare. aut videt in paupere petente evidens signa
extreme necessitatis aut non, si videt certum est quod tenetur dare et peccat non dando.
In hoc enim casu loquitur Ambrosius pasce fame morientem si non pavisti occidisti.
Si vero non appareat tunc non tenetur dare pauperi petenti quia quamvis teneatur
dare superfluum pauperibus non tamen omnibus dare nec et hunc dare sed tenetur
distribuere sicut quod eius visum fuerit optimum nec tenetur inquirere quia hoc esset
nimis grave quod de omnibus pauperibus inquireret et pauperes eum ad eum
qui necessitate pati pertineat ut necessitatem suam exponat. Et per hoc
patet responsio ad obiecta.

Ad 3m sic proceditur videtur quod ille qui habet plures prebendas peccet ex hoc ipso 13
quod opiniones magistrorum sunt in contrarium, quicumque enim committit se
discrimini in hiis que sunt ad salutem peccat, sed ille committit se discrimini ut videtur
cum faciat contra multorum peritorum sententiam. ergo videtur quod peccet. Sed contra potest esse
quod in tali casu aliquis adhibet diligentiam inquirendi an habere plures prebendas
sit licitum nec invenit aliquid quod eum moveat ad hoc quod sit illicitum
ergo videtur quod sine peccato plures prebendas possit habere. Responsio dicendum quod duobus
modis aliquis ad peccatum obligatur. uno modo faciendo contra legem ut cum quis
fornicatur. Alio modo faciendo contra consciam. et si non sit contra legem ut si conscientia
dictat alicui quod levare festucam de terra sit mortale peccatum. Ex conscientia
autem obligatur aliquis ad peccatum si habeat certam fidem de contrario eius quod agit
sive et habeat opinionem cum aliqua dubitacione. Illud autem quod agitur contra legem semper
est malum nec excusatur per hoc quod est secundum consciam. et quod est contra conscientiam est malum
quamvis non sit contra legem. quidam autem nec contra conscientiam nec contra legem est non potest esse
peccatum, dicendum est igitur quod non sunt due opiniones contrarie de eodem quarum altera esse verum

et alterum sollemnem. Aut tertio ille qui facit contra opinionem rigorosam ut potentem habendo plures prebendas faciat contra variam opinionem etc. tunc faciet contra legem dei non excusatur a peccato quamvis non faciat contra conscientiam. Aut prima non est vera sed magis contraria quam ipse sequitur. Ita quod vel habere plures prebendas et tamen distinguendum est quia aut talis habet conscientiam de contrario et tunc peccat contra conscientiam faciens quamvis non faciat contra legem. Aut non habet conscientiam de contrario sed certitudinem sed tamen quandam dubitationem adducit ex contrarie opinionis et si manente tali dubietate plures prebendas habet periculo se committit et per consequens peccat ut potentem magis amans beneficium temporale quam propriam salutem. Aut ex contrariis opinionibus in nulla dubietate adducitur et non committit se discrimini nec peccat. Unde patet responsio ad obiecta.

18 Ad primum sic procedebatur videtur quod omne mendacium non sit peccatum. Maius enim peccatum est homicidium quam mendacium sed homicidium potest licite fieri ut cum iudex occidit latronem, ergo et mendacium. Preterea in sacra scriptura quidam laudantur qui tamen mentiti esse inveniuntur ut obstetrices, Iacob et Iudith, ergo mendacium non semper est peccatum. Sed contra est quod Augustinus dicit, determinat in libro de mendacio. Respondeo dicendum quod quicumque alicuius actus habet aliquam inordinationem inseparabiliter annexam nunquam bene potest fieri quia ipsa inordinatio est aut superfluum vel diminutum et ita non potest in tali actu medium accipi in quo virtus consistit ut patet per philosophum 6 ethicorum. Huiusmodi autem actus est mendacium. Ad hoc enim inventa sunt verba ut voces ut sint signa intellectuum ut dicitur in primo periermenias. Et ideo quando aliquis voce enunciat quod non habet in mente quod importatur in nomine mendacii, est ibi inordinatio per abusum vocis et ideo concedimus quod mendacium semper est peccatum. Ad primum ergo dicendum quod homicidium semper est peccatum quia inordinationem habet inseparabiliter annexam. Homicidium enim plus importat quam occisio hominis, composita enim nomina frequenter plus important quam componentia. Importat enim homicidium occisionem hominis indebitam et ideo homicidium nunquam est licitum quamvis occidere aliquando liceat. Ad secundum dicendum quod sicut Augustinus dicit in libro de mendacio et habetur in glossa super illud psalmi perdes omnes qui loquuntur mendacium. Duplex aliquis laudatur in scriptura, quidam propter perfectum statum virtutis et horum facta proponuntur omnibus in exemplum et de talibus non legitur quod mentiti sunt sed si aliqui dixerunt que mendacia videntur secundum intentionem quam ex instinctu spiritus sancti prius acceperunt mendacia non sunt. Quidam vero laudantur propter virtutis indolem etc. de aliquis mendacium legitur maxime officiosum sicut patet de obstetricibus. Non enim commendantur quia mentite sunt sed propter misericordiam ex qua mendacium inciderunt etc. et apparet ex eis indoles imperfectus virtutis.

19 Ad tertium sic procedebatur videtur quod quicumque non oret si decies / non autem perfectio intendat peccare mortaliter quod peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior est ad miserandum quam ad puniendum ut habetur in glossa in principio Iohele. Sed si aliquis intendit peccare venialiter non peccat quod propter hoc peccet venialiter. Ergo nec oret quod qui intendit peccare mortaliter quod propter hoc peccet mortaliter. Sed contra quicumque intendit peccare mortaliter facit contra conscientiam

Sed omnis talis peccat mortaliter ergo etc. Responsio dicendum quod ipse dicit quod aliquis intendat
peccare mortaliter vel venialiter, malum enim est preter intencionem ut dicit Dionysius
4 capitulo de divinis nominibus. Sed si aliquis intendit facere aliquid quod credit esse mortale
peccatum et ex hoc dicitur quod intendit peccare mortaliter, procedat quo ad vel ad quid
nisi quantum si aliquis crederet quod hoc esset peccatum mortale quod facit, peccat
mortaliter. Non autem est necesse quod sit veniale si credat veniale esse ut si
fornicationem credat esse peccatum veniale cuius contrarium de facili potest
solvendo, quia tamen conscientia et erronea habeat vim ligandi ex hoc ipso quod
contra conscientiam facit mortaliter peccat. Error autem conscientie quandoque habet vim ab-
solvendi sive excusandi quando scilicet procedit ex ignorancia eius quod aliquis
scire non potest vel scire non tenetur. Et in tali casu quamvis factum de se sit mortale
tamen intendens peccare venialiter peccabit venialiter. Sicut si aliquis
intenderet accedere ad uxorem suam causa delectationis et ita intenderet
peccare venialiter si ei alia supponeretur eo nesciente venialiter peccaret.
Quandoque error conscientie non habet vim absolvendi vel excusandi quando
ipse error peccatum est ut cum procedit ex ignorancia eius quod quis tenetur scire
et potest scire. Sicut si crederet fornicationem simplicem esse peccatum veniale
et tunc quamvis crederet peccare venialiter non tamen peccaret etc. potest unio ad

Deinde queritur de hiis que pertinent ad penam et gloriam. Labta
Et primo de hiis que pertinent ad penam. 2o de hiis que pertinent ad
gloriam. Circa penam autem queritur primo de pena spirituali, 2o de pena corporali
dampnatorum. Circa primum duo queruntur: primo utrum dampnati videant gloriam
sanctorum et maxime post diem iudicii, 2o utrum dampnati vellent suos
propinquos esse dampnatos.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod dampnati post diem iudicii videant gloriam
sanctorum. Sicut se habet gloria ad miseriam ita miseria ad gloriam. 16
Sed de perfectione glorie sanctorum est ut videant miseriam dampnatorum ut
habetur ysa. ultimo. Egredientur et videbunt cadavera impiorum, ergo et
de perfectione miserie dampnatorum est ut videant gloriam sanctorum. Item post
diem iudicii quando in miseria perfecta erunt videbunt gloriam sanctorum.
Preterea post diem iudicii nulla afflictio a dampnatis abstrahetur, sed nunc affli-
guntur dampnati de hoc quod vident gloriam sanctorum secundum illud ysa. xxvi. videant
et confundantur zelantes populi, ergo et post diem iudicii gloriam sanctorum vi-
debunt. Sed contra omnis delectatio maxime dampnatis post diem iudicii
subtrahetur, sed videre sanctorum gloriam est quedam maxima delectatio ergo etc.
Responsio dicendum quod videre gloriam sanctorum dupliciter contingit. Uno modo ut capiatur
quid sit ipsa gloria et qualis et quanta, et sic nullus potest videre gloriam nisi qui est in
gloria. Superat enim et desiderium et meritum eorum qui non sunt in ea, sed enim est
manna absconditum et nomen novum scriptum in calculo quod nemo novit
nisi qui accipit, ut habetur apoc. ij. Alio modo potest videri gloria beatorum ut
videantur ipsi beati esse in quadam gloria inenarrabili et excedente intellectum
et dampnati ante diem iudicii vident gloriam sanctorum, non autem post diem
iudicii quia tunc erunt penitus a sanctorum consortio alienati ut qui ad
summam miserie pervenerint, et ideo nec et sanctorum consorcio digni habebuntur
Non videbis ad consorcium habet enim quoddam videre. Ad primum ergo dicendum quod videre

miseriam dampnatorum non erit sibi ad gloriam, gaudebunt enim de
iusticia dei et de sua evasione secundum illud psalmus letabitur iustus cum viderit vin-
dictam, Sed videre sanctorum gloriam ad peccatores importat quod post diem
iudicii dampnati privabuntur. Ad 2m dicendum quod dampnati in inferno existentes
post diem iudicii memores erunt glorie sanctorum quam ante et in iudicio
viderunt et cognoscunt eos esse in maxima gloria quamvis non videant
ipsos beatos ut eorum gloriam et ita invidia torquebuntur et affligentur
que eciam in eis manet ex tali visione manebit visione ablata de quo et
magis dolebunt videntes se et sanctorum visione indignos reputatos,
Ad 3m quod quando obicitur dicendum quod videre sanctorum gloriam non est materia delectacionis nisi
secundum modum visionis videatur qualiter a dampnatis nunquam videtur, 2o autem
modo videre et non habere est magis afflictionis causa propter invidiam,

ja Ad 2m sic proceditur. Videtur quod dampnati non vellent suos propinquos esse
dampnatos. Dicitur enim Luce 16 quod dives in inferno dampnatus pete-
bat lazarum mitti ad fratres suos ut testaretur illis ne venirent in
locum tormentorum, peticio autem est voluntatis desiderio, ergo dampnati
non volunt suos propinquos dampnari. Sed contra est illud quod ysa. xxiiii
super illud Convertentur de spoliis suis dicit glossa Solacium est dampnatis
socios habere sue miserie ergo ipsi vellent omnes esse dampnatos, Respondeo
dicendum quod vicia spiritualia in dampnatis non consumantur, Unde secundum Ezechielem
32 ubi dicitur de impiis quod cum armis suis ad infernum descendunt
Et ideo in eis perfecta invidia est ad quam pertinet dolere de bono alterius
quod ipse non habet, et ideo vellet omnes pati mala que ipse patitur
liberari enim a malo quoddam bonum est, quare quidam invidia in aliquibus est in
hac vita tamen invalescit ut suis propinquissimis et invideant de
bonis que non habent ipsi, Unde multo amplius dampnati invidia stimulante
vellent suos propinquos cum omnibus aliis esse dampnatos et dole-
bunt si sciant aliquos salvatos, sed tamen si non omnes dicuntur dampnari sed
aliqui salvari magis vellent suos propinquos quam alios a damp-
nacione liberari quia in hoc et invidia torquebuntur si videant alios
salvari, Et per hunc modum dives dampnatus volebat suorum
fratrum dampnacionem, Et patent obiecta,

ja Deinde queritur de pena corporali dampnatorum utrum sit ibi tantum pena
ignis vel et pena aque et nivis quod videtur, per illud Job 24 de impiis, Transi-
bunt ab aquis nivium ad calorem nimium, Sed contra omnis delectacio
et refrigerium dampnatis aufertur, sed non potest esse sine quadam refri-
geracione quod aliquis afflictus calore ad frigus aque transeat, ut ergo
ergo talis penarum alternacio non est in dampnatis, Respondeo dicendum quod sicut dicit
basilius exponens illud psalmus Vox domini intercidentis etc. In fine mundi
ignis dividetur et alia claritas et quod quod est in eis pulcrum et clarum re-
manebit superius ad gloriam beatorum quod vero est in eis feculentum et
penosum descendet in infernum ad penam dampnatorum et ita sicut tota
caliditas in infernum colligetur et erit dampnatis in pena et ideo non solum patientur
penam ignis iustum est enim quod qui creatorem offendunt ab omni creatura

puniantur

vii dr sap v q orbis terrar pugnabit p illo cont insensatos
Ad id aut quod i contrariu obr dom q ex hmoi variete penar
nm erit i dampnatis refrigiu Igis eni z aq z hmoi no agut i cor
dampnator actoe nali ita q relinquat suas qualitates i corpib
dampnator h ee no sicut ignis relinqt calore i lignis que fac
ee calida alioqn cu qntra no possunt ee simul i eod oporteret
cor dampnator suas qualitates pdere z transmutata na organor
oporteret ut ficet pena inig ssint s agut i cor dampnatore actoe
spuali imprimendo s suas qualitates corpib dampnator simr ee
spuale p modu quo spes color e i aere ul z i pupilla
no ita q fiat colorata vii cor dampnator senciunt afflictom
ignis sine hoc q gutam i um ignis z io varietas penaru
no facit eis ad frigeriu Refrigiu eni nuc ex altnacoe
penar pueniens erit ex transmutacoe nec inqrim p refrigiu
aque supfluitas calefcientis remitti z c ad inom uenitur
Deinde quit de glabtore Et circa hoc quod est delcabile
queritur duo pmo utru btudo scor p pus consistat i int tu
qui i affctu ul e q 2o utru p pus ba forent ad uidenda huar te
xpi qui oculis deitatem scor prc consistat i int u Sic 19
Ad pmu sic pcr vr q btudo cum dt Aug x cff btitudo e
gaudium de uitate s uitas ptinet pncipaliter ad int tu go et
btitudo p Io xvij dr hec e uita etna ut cognoscant te solum
dm z quem misisti ihm xpm Cognicio at ad int tu ptinet
go z uita etna sive btitudo p Aug dt th de trinite q uisio e
to merces intes at e btitudo go ptinet pncipaliter ad uisionem
int us Sz q pmum rndz intio s intu pncipalr consistit i no
go z btudo que e pmum Rndeo dom q felicitas sive btitudo
i ope consistit z no i hitu ut phs pbat i po ethice vii btudo
homis pt copari ad aliquam potenciam aie dupr vno sicut obm
poe z sic btitudo pncipalr compar ad uolute nomina eni btudo ultim
fine homis z sumu bonu ipius finis eni z bonu st obm uoluntatis
Alio sicut actus ad potenciam z sic btudo originar z pbar consistit i actu
int us formalr at z completie i actu uol qr impossible e ipm
actu uol ee ultimu fine uol ultimus eni finis homis est id qd
e pmo desideratu No at pt ee q pmo uolitu sit actus uolum
pus eni e potenciam fri i aliqd obm quam q fertur sup actu suu
pus eni int actus alicuius poe qm reflexus eius sup actu illu
actus at tmatur ad obm z ita quelz potencia pus fertur i obm q
sui actu sic uisus pus uidz colore quam uideat se uidere colore
z ita z uol pus uult aliqd bonu quam uelit se uelle z c actus
uol no pt ee pmu uolitu z p quens nec ultimus finis s quod uis tamq
aliqd bonu extius e desideratu qr finis c actus uol e nobis qr fit
intior q po pfte attingimus ad ipm sic dicimus q coeptio finis est

et btitudo eius qui ponit tibi finem suum et audiam eius qui ponit
finem suum peccatum ffinis autem nostri desiderii deus est, unde actus quo
ei p(ri)us coniungitur est originalis et formalis nostra btitudo primo autem deo
coniungimur per actum mentis et ideo ipsa dei visio que est actus mentis est forma-
-lis et originalis nostra btitudo Sed quia hec operatio perfectissima est et gaudentissima obiecti
ideo consequitur maxima delectatio que quidem decorat operationem ipsam et
perficit eam sicut pulcritudo iuventutem ut dicitur in x ethicorum. unde ipsa
delectatio que est nobilis est formaliter complens btitudinem et ita btitudinis ultime
origo est in visione, complementum autem in fruitione, tres ergo primae rationes
concedende sunt quia ostendunt quod btitudo formalis consistat in actu mentis
Ad id quod obicitur quod deum quod in motu consistit in agendo, primum autem in
retinendo, actio autem primo pertinet ad nobilitatem quia ipsa movet omnes
alias vires sed retinendo prius pertinet ad mentem quam ad voluntatem, unde
frui non prius attribuitur intellectui, sed motui voluntatis,

20 Ad 2m sic procedendum videtur quod btitudines in gloria prius ferantur ad contemplandam
diuinitatem quam eius humanitatem. altissimo enim statui altissimus
actus primo competit, sed btitudines sunt in statu altissimo, cum ergo actus
intelligentie qui est primo altissima cuius est finis in deum sit actus altis-
simus et nobilissimus ut quod hic actus primo btis competet ut deum con-
templentur. preterea hic ad perfectionem vie pertinet nos ab inferioribus
ad superiora contemplanda conscendere sed btitudines est perfectio contraria.
unde ergo ipsi eius p(ri)us superiora contemplabuntur et prius diuinitatem
quam eius humanitatem, Sed contra ad eorum non pervenitur nisi per medium
sed medium inter deum et hominem est xpistus secundum humanitatem .j. thimo ij. mediator
dei et hominum homo xpistus est. Ergo sancti non pervenient ad contemplationem
diuinitatis xpisti nisi prius contemplando eius humanitatem. Respondeo dicendum quod unus-
quisque prius considerat verum operis quam sed verum operis, btitudines autem a deo
sunt deo coniunctionem ut ipse sit eis vita vera cuiuslibet cognitionis et operis
aliter enim actus btitudinis per aliquas cognitiones et operationes impediretur.
Et ideo id ad quod sancti primo attendunt est ipse deus et cum habent
mentem cuiuslibet cognitionis et verum cuiuslibet operationis et prius prius contem-
plantur diuinitatem xpisti quam eius humanitatem,/ In utraque tamen contemplatione
delectationem inveniunt, unde dicitur Jo. x. Ingredientur sancti ad con/
templandam diuinitatem xpisti et egredientur ad contemplationem eius
humanitatis et utrobique pascua inveniant per delectationem, ut exponitur
in li. de spiritu et anima, Duabus primas rationes concedimus, Ad id quod
obicitur dicendum quod ratio procedit quantum ad statum vie in qua nondum sumus
deo perfecte coniuncti. Sed oportet nos ad deum per xpistum accedere sed cum iam deo
in btitudine coniuncti sumus prius intendimus xpisti deitati quam eius
humanitati,

De quotlibetum nonum,

9m Deinde quesitum est primo de capite in xpisto. deinde de membris eius
De xpisto quesitum est tripliciter primo quantum ad unionem diuinitatis, 2o quantum ad unionem
humanitatis nec ad diuinitatem, 3o quantum ad species sub quibus in sacramento altaris continetur,

Circa primum queritur utrum deus possit facere infinita esse actu. Et videtur
quod non. Deus enim potest facere maius omni eo quod fecit quia eius potentiam
non adequat opus ut dicit Hugo de Sancto Victore. Sed infinito in actu non potest
esse aliquid maius, ergo non potest esse quod deus faciat infinitum in actu. Sed contra
quia deus potest plus facere quam homo possit dicere vel cogitare, secundum illud Luce primo:
non erit impossibile apud deum omne verbum. Sed homo potest dicere esse infi-
nitum in actu et etiam cogitare, cum quidam philosophi hoc posuerunt ut patet in 3° phisicorum,
ergo deus potest facere infinitum in actu. Respondeo dicendum quod cum dicitur deum non posse
aliquid facere hoc non est propter defectum divine potentie sed propter impossibilitatem quam importat
in facto, quod quidem contingit dupliciter. Uno modo quia repugnat facto inquantum
est factum, sicut diceremus deum non posse facere aliquam creaturam que se
in esse conservet, et ex hoc ipso quod res aliqua posterior habet causam superiorem
posterior et indiget conservatione cum idem sit causa essendi rem et conservandi
rem in esse. Alio modo quia repugnat huic facto inquantum est hoc factum,
sicut si diceremus deum non posse facere equum rationalem esse, cum rationale quod
nobis non repugnet facto, tamen hoc factum scilicet esse rationale repugnat huic
facto scilicet equo. Repugnat enim equo inquantum est equus in cuius diffinitione
cadit irrationale. Quidam autem dicunt quod deus non potest facere esse infinitum
in actu quia esse infinitum repugnat facto inquantum est factum. Est enim con-
veniens creature ut creatorem adequet, quod oporteret ponere si esset aliqua
creata infinita. Infinitum enim maius infinito non est. Sed istud non
videtur rationabiliter dici. Licet enim philosophus dicat id quod est infinitum per unum modum
limitari ab eo quod est infinitum pluribus modis, sicut si esset
aliquod corpus infinitum secundum longitudinem, finitum vero latitudine, esset minus
corpore longitudine et altitudine infinito. Dato autem quod deus faceret
aliquod corpus infinitum actu, corpus quidem hoc esset infinitum quantitate
dimensiva, sed de necessitate haberet unam speciem determinatam et esset limitatum
ex hoc ipso quod esset res naturalis. Unde non esset equale deo cuius esse
terminis omnibus infinitum. Alii vero dixerunt quod esse infinitum
in actu secundum aliquem modum non repugnat facto inquantum est factum nec
huic facto inquantum est hoc factum quod est in actu. Alio vero modo non re-
pugnat enti in actu esse infinitum. Et hec est opinio Algazelis. Distinguit
enim duplex infinitum, scilicet infinitum per se et infinitum per accidens. Cuius
distinctionis intellectus hoc modo accipi potest, quod cum infinitum proprie in quantitate
inveniatur ut dicitur in 3 phisicorum. Si quantitas in qua infinitum consistit
habeat talem multitudinem cuius unaqueque pars ab altera dependeat et
certum ordinem habeat, ita quod unaqueque pars illius multitudinis requiratur
per se, sicut patet in hoc quod baculus movetur a manu et manus a lacertis
ac nervis qui moventur ab anima, quod si hoc in infinitum procedat ut
scilicet anima ab alio moveatur et sic deinceps in infinitum, vel baculus
aliud moveat et sic deinceps in infinitum, esset infinitudo illorum
motuum et motorum per se p° infinita. Si vero quantitas in qua consistit
infinitum resultat in aliquibus pluribus que eundem ordinem habuerint
et quorum unus non requiritur nisi per accidens, sicut si aliquis faber cultellum faciat

ad cuius constructionem multis marcellis indigeat. ex hoc quod unus post alium
frangitur et unus succedit in locum alterius eundem ordinem tenens
si multitudo esse in infinitum excrescat dicetur infinitum per accidens et non
per se. Accidit enim fabrili operi marcellorum infinita multitudo cum per
unum marcellum si duraret equaliter posset expleri sicut per infinitos
Dicitur 2° quod infinitum per se repugnat ei quod est esse in actu eo quod oportet in
hiis que per se ordinem habent compleri postremum per comparationem quandam
omnium etc. ad unum constituendum requirere infinitorum ordinata influentia sicut esset
ad infinitum per se et ita numquam posset compleri cum infinita non sit
transire. Sed infinitum per accidens secundum eos non repugnat ei quod est esse
in actu cum una pars multitudinis ab altera non dependeat. Unde secundum hoc
nichil prohibet esse infinitum in actu sicut Algazel dicit in sua metaphysica
animas rationales hominum defunctorum esse infinitas eo quod posuit generationem
hominum ab eterno fuisse et animas post mortem corporum remanere. Et secundum
hanc opinionem deus posset facere esse infinita vel infinitum in actu
et si non inveniatur in natura infinitum in actu. Sed contra Commentator in xi° metaphysice
dicit quod infinitum in actu esse non potest nec infinitum per se nec infinitum per
accidens. In potentia non invenitur infinitum per accidens sed non infinitum per se
Et secundum eum esse infinitum omnino repugnat ei quod est esse in actu.
Et hec videtur esse vera. Non enim potest esse in actu in rerum natura quod non speci-
ficatum ad diversas species indifferenter se habens. quamvis enim intellectus con-
cipiat animal non specificatum rationali vel irrationali. dico non tamen potest actu
esse animal quod non sit rationale vel irrationale. unde secundum porphirium non est in genere
quod non est in aliqua eius specie. Unaqueque autem quantitas specificatur per certam
terminationem quantitatis. sicut multitudinis species sunt duo et tria et cetera. Et
magnitudinis species sunt bicubitum et tricubitum et huiusmodi secundum aliquam
determinatam mensuram. Unde impossibile est sic inveniri aliquam quantitatem
in actu que non sit propriis terminis limitata. Non quantitas que non habet
certas et terminatas dimensiones non est quantitas et sic multitudo que non
comprehenditur sub certa specie numeri non est multitudo. Cum autem infinitum con-
sequatur quantitatem et dicatur infinitum per terminum remotionem impossibile est
infinitum esse in actu. propter quod dicit philosophus in iii° phisicorum quod est infinitum sic
in natura non sit specificata sed sub privatione existens et quod se habet magis in
ratione partis et continenti quam totius et continentis. Et ideo sicut deus non potest
facere equum rationalem Ita non potest facere eius actu esse infinitum
Unde primum concedimus quia rationes concludunt quamvis non recte concludat
eo quod si ponatur deus facere ad infinitum secundum unum modum adhuc potest ad
infinitum facere in alio ordine sicut si posset facere infinitos lapides
infinito enim non est addere magis in illo ordine quo est infinitum. sed secundum
alium ordinem nichil prohibet addere magis infinito sicut numeri pares sunt
infiniti et tamen numeri pares et impares simul accepti sunt plures numeris
paribus. Ad 1° dicendum quod in contrarium obiectio dicendum quod verbum mentis non solum dicitur id
quod verbo profertur sed quod mente concipitur. Ozd autem corpori est repugnans

mete corpi no pt qz nq pt nisi ?e contradictoria ee simul ut ut
p^z i x metha^e. Unde cu ee infinitu repugnat ei quod e ee actu
hic no e ubiqz. Unde no e infinitu i actu. Unde sequitur q sit deo impossibile
phi at qui posuerunt infinitu ee i actu contraria notie ignorauerunt et.

Deinde querit^r de xpo quantu ad unione humane nature cu diuina. Et circa hoc
queruntur tria p^o utru sit i xpo una ypostasis tm 2° utru sit i eo
unu tm esse 3° utru sit i eo una tm filiacio.

Ad primu sic proceditur. vr q i xpo sint plures ypostases. Unio em anime
ad corpus presupponit^r ad assumpcoe qz xpc humanitate sine humana
assumpsit nam que cu sit forma corporis dr ad compositu ex aia et corpore
sz aia ad corpus unita facit ypostasim hois go ypostasis i huana
natura preintelligitur assumpcoi sz ome q preintelligitur assumpcoi pt dici
ee assumptu go ypostasis hois assumpsit ypostasim hois et sic
due ypostases i xpo. p^t corpus preintelligitur assumpcoi ee assumptibile
sz corpus no e assumptibile nisi ut unitu aie racionali. No em dr corpus
inanimatu ee assumptibile go unio anime et corporis preintelligitur ad as-
sumpcom humane nature et idem q probatur p mediu unionis presupponitur ad
unione. sz gra e mediu unionis humane nature ad diuina psona. Unde dr
gra unionis go presupponitur ad unione. gra at no pt mitti n^i i aiam
anima at no mittitur ee aliquid corpi uniatur qz creando infunditur
et infundendo creatur. go oz intelligi unione aie et idem quod primum
p humanitas e quoda forma spiritualis que requirit ad q p ipsam infor-
metur p aliquam formam creatam go oz i xpo ponere suppositu ul ypostasim
creatam que humanitate informetur et i xpo erunt due ypostases
ypostasis s uerbi et ypostasis hois. Sz contra ea que sunt ad inuicem
disparata no predicantur de se inuicem nisi p hoc q coniunguntur i uno supposito.
sicuti s dicimus q albu e dulce propter unitatem subiecti. sz diuina natura et
huana sunt nature penitus disparate predicantur aut de se inuicem i concreto
Dicimus em deus e homo et homo e deus go e ibi unu suppositum tm et
una ypostasis. Si dicatur q predicantur de inuicem propter hoc q coniunguntur
i una psona no propter hoc q coniunguntur i uno supposito ul ypostasi una sic
dicimus albu ee dulce. Contra psona no addit sup ypostasim ul
suppositum nisi additur actus s proprietate ad dignitatem ptinentem si go i xpo
eet una psona et no unu suppositum ul ypostasis diuina natura et huana
erunt i ypa unite solum i actiuitate q falsum e. Rn^o dicendum q sz opinionem
sanctam quia m^e i b. d. in^o li suiarum po^t que e quibus opinio modernorum
nostrorum et aliis multo uerior et securior. In xpo e unu suppositum tm
et tm una ypostasis sic et psona una. oz namqz nos sz doctrina
fidei ponere una rem subsistente i duabus naturis s diuina et
humana. alias no possz dici q unus eet duobus ihc xpc sz suam
apostolus j ad Cor viij. Unde et nestorius dampnatus e propter hoc q xpm presupposuit
dicere duabus psonis hire Illud at qd e subsistens i natura est aliquid
indiuiduum et singulare. Unde unitas ? i q due nature uniuntur attribuenda est alio

non

per quod singularitas designatur. Nominum autem que singularitatem designant quedam significant singularitatem in quolibet genere entium sicut hoc nomen singulare et particulare et individuum. Nam universale et particulare inveniuntur in omni genere. Quoddam vero significat singulare solum in genere substantie sicut hoc nomen ypostasis quod significat individuam substantiam, et hoc nomen persona quod significat individuam substantiam rationalis nature, et similiter hoc nomen suppositum et res nature, quorum nullum de hac albedine potest predicari quamvis hec albedo sit singularis eo quod unumquodque eorum significat aliquid ut subsistens. Accidentia vero non subsistunt. Partes vero substantiarum quamvis sint de natura subsistentium non tamen per se subsistunt sed in aliis sunt. Unde et predicta nomina de partibus substantiarum non dicuntur. Non enim dicimus quod hec manus sit ypostasis vel persona vel suppositum vel res nature quamvis possit dici quod sit quoddam individuum vel particulare vel singulare que nomina de accidentibus dicebantur. Non autem potest dici quod humana natura in Christo vel aliqua pars eius sit per se subsistens. Hoc enim unioni repugnaret nisi poneretur unionem secundum quid et non simpliciter sicut uniuntur lapides in acervo vel duo homines per affectum amoris vel aliqua imitatione similitudinis que omnia dicuntur esse unum secundum quid et non simpliciter. Quod enim est simpliciter unum et per se subsistens non continet actu per se subsistens sed forte potentia. Unde servata veritate unionis naturarum in Christo oportet ponere sicut unam personam Ita et unam ypostasim et unum suppositum et unam rem nature. Sed ipsam humanam naturam in Christo nihil prohibet dicere esse quoddam individuum aut singulare aut particulare. Et similiter quaslibet partes huius nature ut manus et pedes et ossa quorum quodlibet est quoddam individuum per se subsistens vel singulare vel particulare quod potest de Christo est unum tamen. Unde possumus dicere in Christo esse plura individua vel singularia vel particularia. Sed plures ypostases vel supposita non possumus dicere in Christo esse.

Ad primum ergo dicendum quod ex unione anime et corporis constituitur et homo et humanitas, que quidem duo hoc modo differunt quod humanitas significatur per modum partis eo quod humanitas dicitur qua homo est homo et precise significat essentialia principia speciei per que hoc individuum in tali specie collocatur. Unde se habet per modum partis cum huiusmodi principia nulla alia in rebus nature inveniantur. Sed homo significatur per modum totius. Homo enim dicitur habens humanitatem vel subsistens in humanitate sine precisione quorumlibet aliorum supervenientium essentialibus principiis quia per hoc quod dico homo non preciditur quin habeat colorem et quantitatem et alia huiusmodi. Secundum ergo tertiam opinionem predictam unioni humane nature ad divinam presupponitur unio anime et corporis secundum quod constituit humanitatem non secundum quod constituit hominem. Illud enim quod in Christo est constitutum ex anima et carne tantum quod unioni presupponitur non est tamquam quid per se subsistens sed aliquid eius et ideo non potest significari ut homo sed ut humanitas. Unde oportet dicere quod in ipsa unione humane nature ad divinam que in termino assumptionis intelligatur ponatur in Christo ratio hominis quia tunc primo intelligitur ut res per se subsistens completa. Et in hoc differt ab aliis duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit quod unio anime ad carnem presupponitur quantum ad intellectum assumptionis humane nature non secundum quod constituit humanitatem sed etiam secundum quod constituit hominem. Dicit enim hominem assumptum. Secunda vero ponit quod non in termino assumptionis intelligatur

anima corpori unita nec ad constituendum hominem nec ad constituendum
humanam naturam in Christo. Et ideo est tertium sententia condempnata. Ad 2m dicendum quod
corpus unitum anime prius tempore assumptionis humane nature unitum, at dico
unione constitutive hominem. Ad 3m dicendum quod gratia habitualis intelligitur ut medium
unionis quod secundum intellectum precedit unionem, nec est medium quod causet unionem
vel unitatem, sed medium quod facit ad congruentiam quietorum unionis. Et similiter scientia
et omnes anime perfectiones que possunt dici medium unionis, et pro tanto gratia
habitualis potest dici gratia unionis. Verumtamen puto quod gratia unionis dicatur
vel ipsa gratuita donatio que gratis nullis meritis precedentibus unionem
fecit, vel potius ipsum donum gratis datum humane nature quod est esse in divina persona.
Si tamen anima unita corpori prius tempore ad assumptionem, solvendum
est ut prius. Ad 4m dicendum quod humanitas non est forma partis que dicatur forma
quo informetur aliquid unum vel substantiam, sed dicitur forma totius in qua
suppositum nature subsistit. Unde oportet ponere quod ypostasis increata informetur
humanitate et quod subsistat in ea.

Ad 3m sic proceditur. Videtur quod in Christo non sit tantum unum esse. Unde dicit Philosophus 3
in 2o de anima: viventibus est esse; sed in Christo non est tantum unum vivere, cum
sit in eo vita creata, scilicet vita qua vivit corpus per animam, qua morte
privatur, et vita increata qua vivit verbum per seipsum; ergo nec in Christo est tantum
unum esse. Preterea sicut esse est suppositi, ita et operari; sed unitas suppositi non facit
quin in Christo sint plures operationes; ergo non facit quod in Christo sit tantum unum esse.
Preterea generatio est motus ad esse; sed in Christo est quedam generatio temporalis de qua dicitur in 3o.
Oportet autem generatio sit eius que non potest terminari ad esse eternum; ergo terminatur
ad esse temporale et creatum; ergo in Christo est duplex esse. Contra, in Christo maxime sit esse
increatum, propter veritatem est attribuendum esse de quo queritur quid potest an est; sed
de humana natura potest queri an est; ergo humana natura habet esse proprium in Christo, et est in eo
duplex esse, cum et divina natura suum esse habeat. Sed quecumque sunt distincta
secundum esse sunt in supposito distincta; sed in Christo est unum tantum suppositum; ergo et unum tantum esse. Dicendum
dicendum quod esse dupliciter dicitur, ut patet per Philosophum in 5o Metaphysice. Et idem innuit glosa
Origenis super principium Johannis. Uno modo secundum quod est copula verbalis significans compositionem
cuiuslibet enuntiationis quam anima facit. Unde hoc esse non est aliquid in rerum natura,
sed tantum in actu anime componentis et dividentis; et hoc esse attribuitur omni
eo de quo potest propositio formari, sive sit ens sive privatio entis;
dicimus enim cecitatem esse. Alio modo esse dicitur actus entis in quo denominatur
aliquid ens actu in rerum natura; et hoc esse non attribuitur nisi rebus ipsis
que in x generibus continentur. Unde ens a tali esse dictum per x genera dividitur.
Sed hoc esse non attribuitur nisi soli substantie per se subsistenti; unde quod non est dicitur
substantia in 1o phisicorum. Alia vero que non per se subsistunt sed in alio et cum alio,
sive sint accidentia sive forme substantiales, ad que per se non habent esse,
Ita quod ipsa vere sint, sed attribuitur eis esse alio, id est quo aliquid est,
sicut albedo dicitur esse non quod ipsa in se subsistat, sed quia ea aliquid habet esse album.
Esse ergo proprie et vere non attribuitur nisi rei per se subsistenti.
Huic autem attribuitur esse duplex. Unum scilicet esse quod resultat ex hiis ex quibus
eius unitas integratur, quod est proprium esse suppositi substantiale. Aliud esse est quod
supposito attribuitur preter ea que integrant ipsum, nimirum quod est esse superadditum.

accidentale, ut esse album attribuitur Sorti cum dicitur Sor est albus. Quia ergo
ponimus in Christo unam rem subsistentem tantum ad cuius integritatem con-
currit ipsa humanitas. Et quia unum suppositum est utriusque nature, ideo oportet dicere
quod esse substantiale quod proprie attribuitur supposito in Christo est unum tantum, habet autem
unitatem ex ipso supposito et non ex naturis. Si tamen ponatur humanitas
a deitate separari, tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse divino.
Non enim impediebat quin proprium esse haberet nisi quia non esset per
se subsistens, sicut si archa esset quoddam individuum naturale
ipsa tota non haberet nisi unum esse, quelibet tamen pars eius ab archa
separata proprium esse habebit. Et sic patet quod secundum opinionem 2am oportet dicere quod in
Christo est tantum unum esse substantiale secundum quod est esse suppositi proprie quamvis sit in eo
multiplex esse accidentale. Ad primum ergo dicendum quod unitas dicit esse quoddam
specificum per speciale essendi principium et ideo diversitas intra consequitur diver-
sitatem principiorum essendi, sed esse magis respicit ad suppositum
subsistens. Ad 2m dicendum quod opus suppositi non est de integritate
unitatis eius sed consequitur eius unitatem, unde unius suppositi unius multas
operationes secundum diversa operationum principia que supposito insunt, sicut homo ad
operatur ligno et manu, sed esse est id in quo fundatur unitas suppositi,
unde non omne multiplex preiudicat huic unitati. Ad 3m dicendum quod
generatio temporalis terminatur non ad esse suppositi eternum ut simpliciter per eam
esse incipiat sed quod incipiat esse suppositum humane id est esse secundum humanitatem
nature. Ad 4m dicendum quod obiectio illa procedit de esse quod in actu accidentis
consistit. Quod est de veritate quod patet.

Ad 3m sic proceditur. Videtur quod in Christo non sit tantum una filiatio, multi-
plicata enim causa multiplicatur effectus, sed nativitas est causa filiationis,
ergo cum in Christo sint due nativitates erunt et due filiationes.
Preterea ... sunt manentes et corpori sed supposito quod generatur ab eterno. Preterea si Christus
per mortem mortua fuisset corrupta fuisset filiatio quo filius matris
dicebatur, maneret autem filiatio eterna qua dicitur filius patris, ergo
alia filiatione dicitur Christus filius patris et alia filius matris. Sed dicendum quod est
alius respectus sed non alia filiatio. Contra filius est relativum secundum esse
et non tantum secundum dici, sed huiusmodi relativa secundum philosophum in predicamentis sunt quorum
esse est ad aliud se habere, ergo esse filius est esse relativum quo refertur ad
aliud et ita si sunt plures relationes sunt plures filiationes. Preterea in relatione ut
inveniuntur relationes et causa sui fundamentum relationis, sicut unitas quantitatis
est fundamentum relationis que est equalitas, sed relationes sunt diversi quoniam Christus
refertur ad patrem et matrem, fundamenta et horum respectuum
diversa sunt scilicet ipse nativitates. Nam filius est relativum originis, ergo in Christo
sunt plures filiationes. Sed contra filiatio est relatio personalis sed in Christo est una
tantum persona, ergo est una filiatio. Respondeo dicendum quod in Christo una est tantum filiatio secundum
rem quamvis sint plures respectus relationum secundum rationem. Ad cuius evidentiam sciendum
quod in hoc differunt ad aliquid ab aliis generibus, quod alia genera ex propria sui ratione
habent quod aliquid sint, quantitas enim aliquid ponit, et sic est de aliis, sed ad aliquid

ex ipa sui roe gnis no ht q ponat ad s ad ad. vn inuenimus ad
ad que nl st i rnu na s i reloe tm. quod alijs gnibz no queit
et qnuis ad ad ex roe sui gnis no heant q ponat ad no tn
ex ht ex ipa gnis roe q michi ponat qz sit nulla rlo eet ad
i rnu ita vn ad ad no eet vnu ex x gnibz ht at relo q sit
ad rele ex eo q relom cat Cu em i aliquo inenit ad p qd
ad altm dependeat ut comparet tuc dicit retu gpari ut de
pende ut refri sicut equalitas relo ralis po ex vite qnti
que cat equalites qz no ex eode res ht ee z vnite io realis
vnitas relonis pensanda e ex ipo relois funda ut ca.
ut qz e vna qntitas p qua plibz sum equal i me no est nisi
vna relo vl equalit hns revm ad plres. si qz vna na cate
ex pre z mre genitg sum vna filiaoe vel dicor filig utrisq
qmuis multipr reus s i xo no possumg dice vnam cam ee
filiatois s q refer ad prem z mrem cu sint due natiuites
penitg dispate vn si eet ad quod filiacom tpale poss recipe
qi sbm oportet pone i xo plres filiatoes Nuc at filig est t
relo q no pt hre p sbo nisi ipm suppm i xo at no e ii suppm
etnu quod quidz no pt ee sbm alicuig tpalis rlonis. quoqz
em relois tpales de aliquo etno dnr st relaes rnis z no ri
vn filiaco qua refer ad mrem no e relo rel s rnis tm. sic z
cete que dnr de deo ad catas No em pt dici q sbm filiaof
sit suppm etnu roe hue ne ut alig ptes eg sicut dr suppm
mortm ut pauis qz sic ipa huma na ut ps eg eet pim sbm
filiatois z denominare p ipam sicut cotingit z de alijs acci
que attribuntur xo roe huac ne filiaco io nuqm denoiat
nisi ipm suppm No pt i alud p sbo hri ut tn phiet aqs rel
relaes mee xo ad rginitatem sicut cu dicig corg xpi e augt
ex rginie s ista relo no ht rom filiatois u ponemg s pluz
opiom suppm etnu ee ad i xo a cato Ad pm go dcm q ex
natiuite tpali no innasci filia realis s rois tm qmuis xt
rel sit filig rginis sicut deg rel e dns cate qmuis i eo
dni no sit rlo rel dne dr em rel deg pr rel ptate zc dr xc
rel filig rgis ppr rle natiuite Ad 2m dcm q rels rlonis
dependet ex tmio ad que ad refer z io destructo tmio
relg auferi s tn filia rel ad prem remz i xpo z suppoi
morte mris Ad 3m dd q i ia phi descriptoe ee por p roe eendi
s q diffinio dr oro s gog vn no oz q heat ee relo ex rel s
ex ca relg. ex rel no ht ppa rom gnis ut speci, Ad 4m dd
q qmuis sit relg filiatois dnsg z ca filiatois dinsa. tn filia
coes no pnt ee due roe iam dca,

Deinde queritur de xo qntum ad spes sub quig i sacro altaris cotinet,

utrum si sint ibi accidencia sine subiecto et videtur quod non Deus enim non potest facere con
tradictoria esse simul vera. hoc autem esset si ab aliquo removeretur id quod est de sua
diffinicione ergo cum in diffinicione accidentis cadat esse in subiecto quia accidentis esse est
inesse videtur quod deus non possit facere accidens esse sine subiecto, preterea de eodem potest
diffinicio et diffinitum sed esse per se est diffinicio vel descripcio substancie, si ergo
in sacramento altaris accidencia sunt per se non in subiecto sequitur quod sunt substancie quod est
absurdum, ex accidentibus non potest generari substancia. sed videmus ex illis speciebus
generari vermes et cineres que constat non generari ex corpore christi. ergo
accidencia non sunt ibi sine subiecto, Sed dicit quod generatur miraculose, Sed quia miracula
ordinantur ad fidei edificacionem, sed hoc non ordinatur ad edificacionem
fidei sed est magis ad scandalum quod vermes ex inde generentur, ergo non fit
miraculose, preterea in sacramento nichil debet esse inordinatum sed contra ordinem quem
deus imposuit est accidens sine subiecto esse ergo non sunt ibi accidencia sine subiecto,
Sed contra quia sensus non decipitur in proprio sensibili secundum philosophum in 2o de anima, sed sensus indicat
ibi esse colorem et saporem et alia huiusmodi. ergo hec accidencia sunt vere ibi, Non
autem sunt in corpore christi sicut in subiecto nec etiam in aere cum neutrum sit natum
afficibi talibus accidentibus. ergo accidencia sunt ibi sine subiecto, Respondeo dicendum quod
accidencia sunt ibi sine subiecto quod qualiter esse potest huius consideracio est quia in omnibus
causis ordinatis secundum propositionem 1am libri de causis prima causa vehemencius imprimit in
causatum esse suum et causa 2a. unde fit ut causa prima non retrahat operacionem
suam ab effectu et postquam causa secunda retraxit ut dicitur ibidem in commento
Sua ab effectu et postquam causa secunda retraxit ut dicitur ibidem in commento
Vobis autem causa et prima omnium entium deus est non solum subiectorum sed etiam
accidentium Ipse enim est creator substancie et accidentis, sed accidencia procedunt ex eo
quodam ordine. Nam mediis substanciis principiis accidencia producuntur. Unde secundum
naturalem ordinem accidencia a principiis substancie dependent ut sine subiecto esse non possint.
tamen per hoc non excluditur quin deus qui prima causa possit accidencia in esse
servare substancia remota et secundum hunc modum accidencia miraculose sunt in
sacramento altaris sine subiecto virtute scilicet divina causa tenente in esse, Ad primum
ergo dicendum quod cum dicitur accidentis est esse in esse, ut qualitercumque ponatur subiectum in
diffinicione accidentis mittitur esse diffinicio per addicionem quia in diffinicione
ponitur aliquid quod est extra essenciam diffiniti sicut nasus ponitur in diffinicione simi
hoc autem est propter naturalem dependenciam accidentis a subiecto. sed hanc non impedire
te deus potest accidencia sine subiecto conservare. nec tamen sequitur contradictoria simul esse vera
quia subiectum non est de substancia accidentis, Ad 2m dicendum quod secundum Avicennam in sua
metaphysica esse non potest poni in diffinicione alicuius generis ut species cum tamen genus
nullum esse non potest poni in diffinicione ... et ideo hec non est vera diffinicio
quam species non sunt secundum unum esse in omnibus et ideo hec non est vera diffinicio
substancie, substancia est quod per se est, ut accidens est quod est in alio, sed est circumlocucio vel
descripcionis que tamen intelligitur, Substancia est res cuius naturale debetur esse non in
aliquo, Accidens non est res cuius naturale debetur esse in alio, unde patet quod
quamvis accidens miraculose sit non in subiecto non tamen pertinet ad diffinicionem
substancie. Non enim per hoc eius naturale debetur esse non in aliquo nec egreditur
diffinicionem accidentis quia ad hoc natura eius venit tamen ut ei debeatur esse in alio,
Ad 3m dicendum quod de hiis que generantur ex speciebus ut vermibus ut cineribus aut
aliquibus huiusmodi due sunt opiniones magis probabiles quarum una est que dicit

cm sba panis vedit ex qua possint talia generari sz h(abe)t op(ini)o p(rim)a
inpp(er)iecte 9tme pp(ter) duo n(on) debite negat(ur). p(ri)mo q(uia) no(n) p(otes)t ee q(uod)
itm sit ibi sba panis, Aut cu(m) oz ponere ibi ee sbam panis iratto
sp(eci)eb(us) manetib(us) zt cu(m) corp(us) x(risti) tam diu sit sub sacro q(uam) diu
sp(eci)es manet sequitur q(uod) aliq(ua)n(do) erit ibi corp(us) x(risti) z sba panis q(uo)d no(n)
sustinet v(er)o, a(d)h(uc) erit destructi(on)e sp(eci)eb(us) z h(oc) itm est negens
ut sba panis sit sine pp(ri)is actu(m)b(us) panis 2o app(are)z inpp(er)etas
pp(ter) n(on) vedutq, si eni(m) aliq(ui)d e(st) i(n) altm co(n)vu(er)su(m) no(n) p(otes)t dici vedi(er)e
nisi id vertuta(tur) i(n) ip(su)m, sba at panis no(n) e(st) adnichilata sz tra(n)s-
sbata i(n) corp(us) x(risti), vn(de) no(n) p(otes)t intelligi q(uod) sba panis vedeat in corp(us)
x(risti) vegutat(ur) i(n) pane q(uod) est absurd(u)m, vn(de) si dz ista op(ini)o sustinei
intelligenda e(st) p(er) sbam panis materia panis no(n) q(uod) vedeat que
p(ri)us erat ibi sz q(uod) destructi(on)e sp(eci)eb(us) a(li)a ma(teri)a a deo ibi p(ro)videa(tur) ul
p(er) creacio(n)em ul quocu(m)q(ue) alio(modo), de quo possint h(abe)ri co(n)cor(di)a generari.
Alia v(er)o op(ini)o e(st) planior ut dicat(ur) q(uod) illis actu(m)b(us) sicut datu(m) e(st)
p(ro)p(ri)e subsiste(re) diuina virtute sic datu(m) e(st) eis ut agant. z q(uo)d(cum)q(ue) p(er) eis fiat
q(uod)q(uod) fiet ex sba panis ut q(uo)d(cum)q(ue) ageret si maneret. z hac virtute
nutriunt, z vermes z cineres ex inde generant(ur). z carnes generant.
Si quis multas hostias comederet z o(mn)ia a(li)a fie(re)nt que ipa
sba panis au(tem) fecisset z h(oc) to(tu)m p(otes)t q(ua)ntitas que ibi sbstat cu(m)
actu(m)b(us) loco sbe, Ad 3m q(uod) h(oc) miraclm ordinat(ur) ad fidem ne
fides sui meritu(m) p(er)dat. sz no(n) sacri misteriu(m) dep(re)hendat(ur). Ad 4m
dicendu(m) q(uod) n(atur)a phice ad o(mn)e ordinat 9sid(eran)do co(mmun)i(te)r o(r)d(i)n(atio)ne cui(us) co(m)mu(n)e est
ordi(n)atu(m) p(er) aliq(ua)m ca(usa)m sp(eci)ali, Et h(oc) mo(do) qui(m)uis s(ecundu)m ordine(m) quem
v(er)e diuinitus ordinatu(m) sit ut acci(dens) sit i(n) sbo n(atur)a tu(m) phica est
vt(rum) ordinatu(m) ee(n)t ut i(n) sacro altar(is) acci(den)s sit sine sbo ut
s(ecundu)m fides meritu(m) h(ab)eat p(er) latenciam sacri //

D[einde] quer(itur) de membr(is) v(e)l p(ri)mo de angel(is), 2o de ho(m)i(n)ib(us).
De angel(is) querun(tur) duo 1o q(uan)tu(m) ad n(atur)am ipo(rum) utru(m) sint co(m)po(s)i(t)i
ex ma(teri)a z for(ma), 2o q(uan)tu(m) ad cog(niti)o(n)em ipo(rum) utru(m) sint i(n) actu
possint ee i(n) cognic(i)o(n)e matutina z vespertina i(n) utru(m) sint
cognoscat res i(n) p(ro)p(ri)a n(atur)a z i(n) v(er)bo, 3o q(uan)tu(m) ad n(atur)am volu(n)t(at)is
Utru(m) s(e) potint eod(em) actu cat(egorica)l m(er)eri sui(m)co(n)em z frui, 4o q(uan)tu(m)
ad motu(m) utru(m) moueant(ur) i(n) instanti, 5a q(uan)tu(m) ad assu(m)ptu(m) vt(rum)
possint inp(er)mi(tt)ere ad facere i(n) istis corp(or)ib(us) //

A[d p(ri)mu(m)] sic p(ro)cedit(ur) v(idetu)r q(uod) angel(us) sit co(m)positus ex ma(teri)a z for(ma). *6a*
Aug(ustinu)s eni(m) d(icit) i(n) li(bro) de mirabilib(us) sacre sc(ri)pt(ur)e Omps de(us)
ex in(formi) materia qua p(ri)us co(n)di(dera)t corporaliu(m) z incorp(or)aliu(m) sensiliu(m) et
insensiliu(m) intelligibiliu(m) z ma(teri)a tu(m) ra(ci)o(n)e multifor(m)es sp(eci)es dimisit.
Angeli at sunt intellectuales z incorp(or)ales ergo h(abe)nt n(atur)am i(n) sui co(m)po(siti)o(n)e p(ri)m(a)
Bo(ethius) d(icit) i(n) li(bro) de v(n)itate z vno quoddam e(st) vnu(m) qu(od) e(st) duplicit(er) ut
an(ima)l(ia) z a(n)i(m)a q(uod) e(st) q(uo)d e(st) q(uo)d e(st), vn(de) qu(m)o(do) u(nitatem) ma(teri)e z for(m)e z ea(ru)m q(uod) p(ri)us p(ro)ceg

est in genere habet genus et differentiam. genus autem sumitur et differentie in sua materia sunt
ex natura materie, differentia ex natura forme. ergo omne quod est in genere compositum
est ex materia et forma. Angelus autem est in genere substantie, cum substantia sit genus specierum
limitatarum. ergo angelus est compositus ex materia et forma. Sed dicitur quod differentie
angeli non sumuntur ex forma sed ex formali, quod est ipsum esse angeli.
Contra. differentia cuiuslibet rei est de essentia et intrat diffinitionem ipsius. sed in omni
creatura esse est aliud ab essentia eius nec intrat diffinitionem eius, sicut dicitur
dicit. ergo differentia angeli non potest sumi ex esse ipsius. Praeterea impossibile plura
summa bona esse quia oporteret in aliquo convenire cum utrumque sit summum
bonum et in aliquo differre, alias non essent plura et essent composita.
Sed constat esse plures essentias angelicas; ergo oportet eas in aliquo convenire
et in aliquo differre, et oportet eas esse compositas, sed compositi partes sunt materia et
forma. ergo angeli componuntur ex materia et forma. Sed contra est quod dicit Boecius
de duabus naturis in una persona Christi: omnis natura incorporea substantie non materie
innititur fundamento. sed angeli sunt incorporei, ergo non est in eis materia. Responsio dicendum
Quidam ponunt angelos componi ex materia et forma, sed hoc videtur repugnare
rationi propter duo que in eis inveniuntur. primo quidem quia intellectuales sunt.
si enim angeli haberent materiam de sui compositione oporteret omne quod in eis est
esse in eis per modum materie, cum omne quod est in aliquo sit in eo per modum recipientis
ut habetur in libro de causis. Forma autem aliqua habet modum in materia quia in ea habet esse particulare
et materiale. Unde si angeli essent ex materia compositi oporteret quod forme
quarum intelligunt quecumque sunt essent in eis secundum esse materiale et particulare, et
sequeretur hoc impossibile quod angelus numquam agnosceret aliud nisi particulare,
quia forma particulariter in aliquo recepta non potest esse universalis, quod est primum
sicut patet in simili. nec potest obviari per hoc quod ponatur angelus compositus ex
materia altioris nature quam materia corporalis, quia quecumque esset illa materia constat
quod reciperet formam substantialem angeli particulariter, alias angelus non
esset res particularis, et illa materia conveniret cum hac materia in hoc quod forme in
ea reciperentur per modum particularem. Unde impossibile est angelum vel aliquam
substantiam intellectualem ex materia componi, cum altioris modi sit receptio
qua recipit intellectus formas et qua recipit materia prima ut dictum est.
Unde dicit philosophus in tertio de anima contra philosophos sua est quod intellectualis
immunitas habet a materia. secundo repugnat eis per hoc quod incorporales sunt.
creature enim ex materia componuntur. sed in materia generaliter eo quod materia secundum se
accepta cum qualibet forma careat non habet in se aliquam distinctionem
rerum. supponitur autem unitate nature impossibile est quod una materia diversas et
disparatas formas recipiat nisi secundum diversas partes. Non enim potest eadem materia
et secundum idem accipere formam animalis et formam lapidis. diversitas autem partium
non potest intelligi in materia nisi intellecta divisione, nec divisio nisi intellecta dimensione,
quia sine quantitate substantia remanet indivisibilis ut dicitur in primo phisicorum. Unde oportet omnia
que sunt composita ex materia dimensionata esse et nullum incorporeum potest esse ex materia
compositum. Sed quia substantia angeli non est suum esse, hoc enim soli deo competit
cui esse debetur ex seipso et non ab alio, invenitur in angelo et substantiam

suo quiditas eius qua subsistit. et eius esse quo subsistit quo sunt actu essendi dicitur esse sicut actu currendi dicimur currere. et dicitur angelum esse compositum ex quo est et quod est ut habetur libro Boetii de esse et quod est. Et quia ipsa substantia angeli in se considerata est in potentia ad esse cum habeat esse ab alio et ipsum esse sit actus eius ideo est in eo compositio actus et potentie et possibilis in eo concedi materia et forma. si omnis actus debeat dici forma et omnis potentia materia sed hoc non competit in proposito quia esse non est actus qui sit pars essentie sed forma est ipsa quiditas angeli substantiam per se subsistentis quod materie non competit. Ad primum ergo dicendum quod Augustinus super Genesim ad litteram nominat informem quam deus primo condidit dicit fieri per celum terram cum dicitur In principio creavit deus celum et terram ut per terram significetur informis invisibilium visibilium per celum autem ipsa natura angelica nondum formata per conversionem ad deum ut ipsa naturalia angelorum attribuantur eius quasi materia et dona gratie attribuantur eius quasi forma. Unde non est ad propositum auctoritas inducta. Ad secundum dicendum quod liber ille non est Boetii. Unde non oportet quod in auctoritate recipiatur sustinendo tamen ipsum potest dici quod formam et materiam large accipit pro actu et potentia ut dictum est. Ad tertium dicendum quod ipsa substantia angeli quodammodo se habet ad esse sicut materia ad formam ut dictum est materia autem si eius cum diffinitur habet per diversa ipsum suum ordinem ad formam et per gratiam ipsam suam substantiam. Et sic in angelis ex ipsa natura substantie accipitur ipsorum gradus ex porcione vero huius substantie ad esse accipitur species diversa. Unde secundum hoc angeli differunt specie quia in substantia unius est plus et minus de potentia quam in substantia alterius. Dictum autem Avicenne intelligitur de compositis substantiis. Ceterum concedimus non enim ab ipso esse sumitur diversa sed magis ex habitudine ipsius substantie ad esse. Ad quartum dicendum quod in summo uno nulla diversitas esse potest cum in eo sit idem esse et quod est. Unde hoc sufficit ad eius pluralitatem removendam. Sed compositio que est in angelo intelligitur sufficit ad eius pluralitatem

Ad decimum sic proceditur. Videtur quod angelus non possit ut ex dictis patet cognoscere simul res in verbo et in propria natura. eadem enim potentia non potest simul geminum actum habere ut quod intellectus simul plura intelligat. Sed alius actus est quo intellectus angeli videt res in verbo et alius quo videt res in propria natura. ergo impossibile est ut simul videat res in verbo et in propria natura. Sed dicebatur quod hoc modo intelligitur ab intellectu angeli simul res in verbo et in propria natura sicut intellectus noster videt eclipsim et causam eius. Contra cum intellectus noster videt eclipsim et causam eius accipit causam ut rationem intelligendi eclipsim ergo accipit eclipsim et causam eius ut unum intelligibile et erit unus tantum actus. Preterea unius non potest esse nisi unus terminus ultimus sicut una linea non terminatur ex una parte nisi ad unum punctum. Sed ultimus terminus potentie est operatio ergo non potest una operatio simul habere plures actus et idem quod prius. Preterea sicut se habet potentia ad actum ita actus ad obiectum sed unus actus non potest terminari ad duo obiecta ergo nec una potentia potest simul habere plures actus et idem quod prius. Sed contra visio qua angelus videt res in verbo quequidem non est intermissa sed continua. Si ergo non potest videre

est visio beata

simul verbi in ppa na et in ubo nunquam videt verbi ppa na et pri hec vi
tamna vo que ab inicio sue creacois vidit ubu et verbi in ubo
Ad 2o dicendum quod angelus ut aia simul pt vide verbi in ubo et in ppa na
et hec exposite pt haberi ab aug li x sup gen ad lra ubi vult quod
dies illi et vespe et mane in eis non sunt ordinati secundum successionem
sed secundum ordinem nature vnu sit e pus dieb et sa et mane cu vespe et ita
simul visio vrbi in ubo et in ppa na quod qualis sit possibile videndum
comparari siquidem non ppe attribuitur pote sed vere subsistenti quod prout
potentia opat ut ipsa po intellectus non sit opans intellecta sed magis
oponens plures sic aut po intelligendi e plurium intellectorum ipsi potentie sic
species intellectus e plurium intellectorum ipsi potentie vnde sicut vna sba pt
simul diversos actus habere secundum diversas potentias ut aia sit vult et intelligit
Ita ex vna po intellectiva pnt simul pdire diversi actus si sunt diversis
speciebus intelligibilibus vniatur hanc enim causam Algazel assignat
quare non e possibile simul multa intelligere quia non e possibile intellectum sit informari
multis speciebus in actu perfecte sicut nec idem corpus figurari simul diversis
figuris visio at qua angelus videt verbi in ppa na sit per speciem
intelligibilem concreatam vel infusam inherentem visio aut vrbi in
ubo sit per ipsam speciem ubi sive eciam que non e inherens sed ei
intellectus vnitur sicut intelligibile Species at concreata inherens non
repugnat vnioni intellectus angeli ad ubu cu non sit vnius racionis et non
ipsa species et quod e perfectiois in intellectu augetur et sit quasi materialis dispositio
ad illam beatam visionem vnde simul ex intellectu angeli procedit operacio
duplex vna racione visionis ad ubu qua se videt verbi in ubo Alia
racione speciei intelligibilis qua informatur quia videt verbi in ppa na nec et vna
harum operacionum debilitatur per attencionem ad alteram sed magis confortatur
cu vna sit racio alterius sic ymago in visione conformatur cu visione
actu oculo exteriori Actio enim beatitudinis in beatis e racio cuiuslibet alterius ac-
cionis in eis vnicuique Et per hoc patet responsio ad primum 2m concedimus quia
ex eo id non e inherens Ad 3m dicendum quod po intellectiva angeli non vertitur
ad duos actus secundum idem sed secundum diversas species quibus ad actum ordinatur
Ad 4m dicendum quod inter actum et obiectum non cadit medium sicut species cadit
media inter intellectum et eius actum vnde non est simile

gu

Ad 3m sic proceditur videtur quod angelus non meruit suam beatitudinem credendum
enim e beatum perfectum est quod at meretur est adhuc imperfectum
sed non pt idem esse simul perfectum et imperfectum ergo non pt angelus merendo beatitudinem
sed non pt idem esse simul perfectum et imperfectum ergo non pt angelus meruit beatitudinem
dividit eam per angelus beatus e comprehensor nunquam at meretur nisi viator Si e in primo
instanti quo beatus fuit angelus beatitudinem meruit simul fuit viator et
comprehensor quod fieri e cum hec sit solius xi preterea beatitudo secundum phm in actu con-
sistit sed in actu perfecto Et sic meritum in actu sed imperfecto non at po-
tuit esse quod actus angeli esset perfectus et imperfectus ergo non potuit esse quod
sic esset beatus et beatitudinem meruit Preterea beatitudo a nostra puritate causata habet
sine merito cum habeat primum racionem sed angelus non potuit eam mereri
nisi in primo instanti quo beatus fuit quia ante non habuit graciam ut quidam ponunt

tc meri no potuit ad huic, go i p° instati sue btitu[ti]s ca iuuit,
Ad 9° ddiy q de conditoe angeli tpe e po crudi eni posuit
q angelg i pmo instati sue creacois fuit btus. s hc no uidet
gruus qz pari roe aly i eod instati fuisset miss. quod eta
quida duc, s absurd z cotemptile est, Aly no duc q fuit
conditi i gra onis z i ea quida pseuantes btitudine meruerunt.
Aly no q eam agendo fcit st missi. z hec opio ut difficultate hcat
vn pctis mchi magf placet, Ity no duc q fuit cati angli
i purf nalib z ita quigda couuis ad ubu simul collata e gra
z btitudo, z hy diuidunt i tres uias. crudia eni duc q nuq
btitue meruint, s no hc ut copete it soli xpo qui est filig nal
ut hedite fruicois sine mito heat, Aly no duc q meruerunt ca
ex opib que eta nos agut z hc e no ui gruus ut mitu seq
pmiu. cu magf mitu sit disspo ad pmiu, Tercy no duc q
i pmo instati btitue z meruint ex hc ipo q ad ubu couuisi st
z h opio int has tres pbabilior est. vn adeq cnediany sci
e, q mitu se ht ad pmiu sic motg ad tmiu z sicut fieri ad
fcm ee, In hys no que fiut subito simul fit z fcm ee sicut simul
aer illuiat z illuiatg est simul res creat z creata e, Tmig
vo e qz instans id i quo pmo ad fcm est tmig pcedentf tpis
i quo no erat zc ad de aliquo alio pprie illig tpis retinet
inquiry pt dici, q at hc instans res ista no fuit z quuis i
hys que p mo sucessiuu fiut fi attribuat tpi pcedenti,
In momentaneis ty factoib fieri no pt attribui nisi ipi
instanti po q diuidit uit ee z no ee rei, vn quuis i omib
alys instatib sequetib poss dici q hc fcm no est, no ty pt
dici q fiat ut i pmo, Sic dico q i p° instati quo meus angelica
couusa est ad ubi fruicoy z btaquid erat roe pfce fruicoe
qz ipsto ee exuis z btitue incebat i hc q couuitebat ad ubu
no pexonte btitudis pfcoe s qz exuis i ipo fi btitudis p mo
meus angelica e tum btta z no btitudie inde, Sic e de grcoe
qz i eod instati est tmig pparacois ad gram z gre infusio
Ad 9^m go ddiy q y oz pone id simul ee pfcm z impfcm
s id simul ee pfcm z tmig impfccois ul nuc pmo ee pfcm.
Ad 2^m ddi q angelg uidet ut uiator no qz dystas a tmio
s ut i tmio uie exuis, Ad 3^m ddi sicut ad pm,

Ad 4^m sic pcet vr q angelg moueat i instati Sicut ei
dr ili de intelligys, In motu angli magnitudo spacy
distancia no opat s ppr distaciam qua fat magnitudo spacy gt
q ad no eqz cito puenit ad ppinquu z distans go angelg
eqz cito ad distans z ad ppinquu puenit, Sz oe tale motu
instati. go angelg i instanti mot p sicut se ht mobile diuisile
ad motu diuisibilem Ita se ht mobile i diuisibile ad motu indiuisile

et instantaneum, sed corpus quod est mobile divisibile movetur successive in tempore
divisibili. Ergo angelus qui est mobile indivisibile ex hoc quod caret quantitate movetur
subito vel in instanti propter hoc quod medium motui non resistit. Sed sicut
vacuum non resistit corpori in motu ita nec aliquod plenum ipsi angelo;
ergo angelus movetur in instanti. Sed contra est quod Augustinus dicit viii super Genesim ad litteram
quod deus movet creaturam spiritualem per tempus; angelus autem est creatura spiritualis,
ergo movetur per tempus et non in instanti. Respondeo dicendum quod in omni motu oportet esse
successionem et tempus per aliquem motum eo quod termini cuiuslibet motus sunt op-
positi invicem et incompossibiles ut patet i° physicorum. Unde oportet quod omne mobile
intelligatur esse prius in uno termino motus et postea in altero, et sic secundum
successio/ et transitus de uno termino in mobilibus corporibus contingit
dupliciter. Uno modo sicut de instanti in instans, hoc autem esse non potest nisi quando sunt
termini motus inter quos est accipere aliquod medium sicut inter
duo instantia est tempus medium ut patet in loci mutatione et alteratione, augmento
et diminutione, et hic motus dicitur continuus aliquando propter continuitatem eius super
quod transit motus cuius est plus et minus accipere. Alio modo transitur de
uno termino motus in alium sicut de tempore in instans et hoc accidit in mo-
tibus quorum termini sunt privatio et forma inter quae constat medium non esse.
Unde non potest sic transire de uno extremo in alterum ut quodlibet sit invicem
extremorum sit sicut transitur de instanti in instans ita quod in invicem est instans
sed in medio tempore et huiusmodi motus sunt generatio et corruptio et illuminatio et huiusmodi
in quibus oportet dicere quod unus terminus erat in tempore praecedenti et alius in instanti ad quod
tempus terminatur; huiusmodi enim mutationes termini motus cuiusdam sicut illuminatio
dicitur esse terminus solis motus vel localis super terram; unde in toto tempore praecedenti quo
sol movetur ad punctum directe oppositum erat tenebra; in ipso vero instanti
quo pervenit sol ad punctum praedictum est lumen, et similiter est de generatione
et corruptione quae sunt termini alterationis. Et quia inter tempus et instans non
cadit aliquod medium nec est aliquod instans accipere immediate praecedens
ultimum temporis, inde non est quod in huiusmodi mutationibus absque omni medio transitur
de uno extremo in aliud nec est accipere tempus in quo fuit in termino a quo
sed ultimum tempus quod terminatur ad instans in quo est in termino ad quem.
Et ideo huiusmodi mutationes instantaneae dicuntur. Hoc autem dici non potest in
motu angeli eo quod non ordinem habet ad aliquem motum continuum
ut possit dici terminus eius. Unde oportet ponere quod intelligatur transire de termino
motus in terminum motus sicut transitur de instanti in instans et non sicut
transitur de tempore in instans eo quod tempus non potest intelligi sine motu.
Unde cum esse angeli in termino a quo in nullo motu dependeat non potest dici
quod sit ibi in tempore sed in quodam nunc, et similiter in termino ad quem in alio nunc;
sed huiusmodi nunc non sunt temporis quod est numerus motus caeli. Unde non oportet quod
eius numero mensurentur nec oportet ea continuari per medium tempus, continuitas enim
temporis sequitur continuitatem motus et quantitas motus sequitur quantitatem magnitudinis
super quam transit motus ut habetur in 6 physicorum. Sed in operationibus ani-
mae quod per se dicitur moveri per diversa loca non est invenire aliquam continuitatem

sed quia sic habet continuum, non quod mensurat motum angeli, scilicet quia
sic discreta et non est mensura eius ad continuans ut sit ipsa pluralitas nec
sic quantum sit quoddam tempus in quo dicitur angelum moveri. Et hoc con-
sonat dictis philosophi in 6 physicorum ubi dicit quod eodem ratione est indivisibile movendi
et tempus componi ex nunc. Ad primum ergo dicendum quod non reperitur tempus in motu
angeli propter distantiam, sed propter contingentiam terminorum sive quia non contingit
angelum esse in duobus locis simul. Ad 2m dicendum quod successio motus
non semper sequitur dimensionem motus sed etiam eius super quod transit motus quia sicut prius
et posterius in magnitudine est prius et posterius in motu ut dicitur in 4o physicorum
licet ergo angelus sit indivisibilis, tamen locus sive quem movetur dicitur sic divisa
ab invicem et ideo oportet in motu eius inveniri aliquam divisionem. Ad 3m
dicendum quod continuis non impediat aliquid plenum angelum in suo motu
tamen propter rationem iam dictam oportet in motu eius inveniri diversa nunc. Ratio autem
philosophi est magis ducens ad impossibile quam consimile ut quaerenti tempore ibidem dicitur.

Ad 5m sic procedendo videtur quod angeli non possint in haec corporalia inferiora agere.
Actio enim esse non potest nisi inter ea que habent aliquam convenientiam ad invicem.
Sed angelus non habet convenientiam cum istis corporibus cum corporalium et mortalium
et genus non sit unum ut dicitur in 10 metaphysice. Ergo angeli in haec corporalia non possunt agere.
Preterea si agunt angeli in haec corporalia vel agunt per contactum vel per influentiam.
Si per contactum equaliter agere possunt in propinqua et in distantia, quod est contra
dictum qui dicit quod ubi angeli operantur ibi sunt. Si non per influxum oportet quod
id influxum per medium transeat, medium autem corporale non est receptivum
spiritualis impressionis. Ergo non possunt agere angeli in haec inferiora corporalia nec
in animas nostras. Preterea non possunt dici agere vel influere sicut sol influit
vim ... eius cum ... prius est in aliquo ... ut ... inferioribus fiat
quod sit in agendo ad ... nec ... in his inferioribus ...
dicitur per eorum influxum creando quia angeli creatores non sunt. Nec
etiam educendo de potentia in actum. Sed contra est quod Augustinus in 3o de trinitate dicit
omnia que divinitus in corporibus fiunt ministerio angelorum fiunt. Et Gregorius
dicit in 4o dyalogorum quod omnia corporalia per spirituales substantias administrantur.
Respondeo dicendum quod de actione angelorum in hec inferiora corporalia diversorum
diversa est opinio. Quidam enim dicunt quod angeli non agunt in hec
inferiora corporalia nisi mediantibus corporibus celestibus quorum substantias motores 1
dicunt esse secundum philosophos. Avicenna enim vult in sua metaphysica 9 de
talibus quod duplex influunt in hec inferiora, uno modo per motum orbium,
alio modo per impressionem intellectualem quia formas materialibus corporibus sunt similes sicut et materia
similiter obediunt eorum conceptionibus plus quam qualibus activis et passivis.
Et ex hoc est sicut quod in istis inferioribus fiunt aliqua transmutationes que ex
conceptionibus superiorum substantiarum preter totum ordinem causarum naturalium. Sed hec
opinio sancti repugnat dictis Augustini in 3o de trinitate ubi dicit quod angelus
non servit ad nutum materie corporalis non quia non est ibi proportionata potentia ad illius
actus quo substantie spirituales in actu sunt; oportet autem agens quod educit potentiam
in actum esse sibi proportionatum; unde non potest esse quod virtus substantie spiritualis

tate se extendat ad nostras transmutationes immediate sed mediante aliquo
agente naturali quamvis tamen obediat corporalis natura eis ad formalem
transmutationem tamen obedit eis totaliter ad motum localem et per hanc
virtutem possunt congregare et componere aliqua agentia naturalia ad aliquem ef-
fectum perficiendum. Ratio vero ad quem nulla virtus naturalis se extendit
fuit divina virtute que sola potest naturalem ordinem immutare.
Sed quia mentes nostre sunt proportionate et propinque ad recipiendum
actionem angelorum, ideo in mentes nostras agere possunt dupliciter. Uno modo con-
fortando intellectum nostrum sicut in corporibus magis calidis conformatur
per magis calidum. Alio modo per agens naturale proprius motus sicut et agit in
corpora et hoc est in quantum lumine aliquo angelico illustrantur fantasmata
ad aliquas nobiliores conceptiones exprimendas quam motus agens
exprimere possit. Ad primum ergo dicendum quod angeli habent convenientiam cum istis inferioribus
corporibus que est quia movent ad motum. possunt enim movere motu
locali corpora non solum in actu immediate sed etiam inferiora ut sit summa nostra
de actione angelorum in corpora sit media inter duas opiniones philosophorum
predictas. Ad secundum dicendum quod angelus agit in hec corpora modo alio localiter per
impulsum et hoc dicit virtute activa quam oportet aliquo contingere corpus
motum, cum movens et motum oporteat esse simul ut probatur in 7 phisicorum.
Actio vero qua influit deus in animam confortando eam ad intelligendum
non oportet quod transeat per medium corporale quia hoc fit in spiritualibus ordo quidem
in corporalibus situs secundum Augustinum. Anime vero nostre ordine nature contiguantur
spiritibus angelicis sicut et angelus inferior superiori. unde non oportet quod interve-
niat medium corporale. Ad tertium dicendum quod angeli nec in animam nostram nec in
materiam corporalem possunt creare sed solum educere de potentia in actum et quamvis
naturale agens de potentia in actum educere possit, non tamen ita perfecte sicut angelus.
Deinde queritur de hiis que pertinent ad hominem.
Et primo quantum ad naturam, 2o quantum ad gratiam, 3o quantum ad culpam
4o quantum ad gloriam. Circa primum quantum ad naturam queruntur duo. primo utrum vege-
tativa et sensitiva anima sit a creatione. 2o utrum imperare sit actus voluntatis vel rationis.
II Ad primum sic proceditur. videtur quod anima vegetativa et sensitiva educta sit in esse
per creationem. Ut enim dicit Augustinus in libro de vera religione, substantia
vivens natura et ordine prefertur substantie non viventi. sed anima sensitiva et
vegetativa sunt substantie viventes ergo sunt nobiliores omnibus substantiis non viventibus.
Aliquae autem substantie non viventes sunt immediate a deo create ut
elementa huius mundi ergo et anima sensitiva et vegetativa immediate a deo creatur
cum nobilitas facientis demonstret nobilitatem facti. preterea omne cui
proprie competit fieri vel fit ex nihilo vel fit ex aliquo. Quod autem
non habet unam partem sui fit ex nihilo. sed anima vegetativa et sensitiva non sunt
ex aliquo quod habeat unam partem sui ergo relinquitur quod fiat ex nihilo
et exit in esse per creationem. preterea omne quod proprie habet esse
si non proprie fuit ipse deus fit. sed anima sensitiva proprie et vere habet esse cum sit substantia
operans. movet enim corpus. ubi autem habet propriam operationem neque habet proprium esse.

go cum anima sensitiva huius alias non sit fuit ipse competit ei venire fieri et
restat ut ceteri. Sed contra est quod philosophus in 2o de anima quod sensitivi animalis prima fit
a generante, prima autem animalis sensitivi est per quam acquirit actum primum qui
est esse anima sensitiva; ergo fit per generationem et non per creationem. Praeterea omne id
quod procedit in semine hominis ante animam intellectivam est per generationem, vegetativum
et sensitivum est huiusmodi, quia prius est vivum quam animal et animal quam homo secundum philosophum in
16 de animalibus; ergo et anima sensitiva et vegetativa est per generationem. Praeterea cum deus in
instanti operetur nature non successive, omne id quod per actionem successivam
exit in esse est ab aliquo agente naturali, sed anima sensitiva et vegetativa producitur
actione successiva quia determinato spatio temporis vivificatur conceptus
et sensificatur; ergo anima sensitiva et vegetativa fit a naturali agente et non per creationem.
Respondeo dicendum quod circa hanc quaestionem est duplex opinio. Quidam enim dicunt animam
sensitivam et vegetativam esse ex creatione, alii non ex eductione. Et haec dubitatio
apud philosophos invenitur non solum de istis animabus sed etiam de omnibus
formis substantialibus. Quidam enim ut plato et sui sequaces et avicenna
posuerunt omnes formas ab extrinseco esse, qui potius ex duobus mo-
vebantur, primo quidem quia cum formae non habeant nisi per esse suum non possunt
fieri ex nihilo; unde oportet quod a creante fiant. 2o quia in rebus inferioribus
non videbant principia activa nisi qualitates activas et passivas quas
videbant insufficientes ad productionem formarum substantialium cum
non agat ultra suam speciem. Sed isti videntur fuisse decepti quia
attribuebant fieri proprie istis formis, cum tamen fieri non sit nisi compositorum
cuius ipsius est esse. Formae enim dicuntur non ut subsistentes sed ut quibus
composita sunt; unde et fieri dicuntur non per se factione sed per factionem suppositorum quae
transmutantur materia transmutata de potentia in actum; unde sicut composita
fiunt per agens naturale ita et formae quae non sunt subsistentes. Qualitates
autem activae et passivae agunt ad formas substantiales in virtute substantialium
formarum quarum sunt instrumenta, sicut calor ignis agit ut instrumentum
animae nutritivae ut dicitur in 2o de anima. Anima autem vegetativa et sensitiva non
sunt formae subsistentes alias remanerent post corruptionem; unde oportet quod fiant
a generante per actionem compositorum sicut et ceterae formae materiales.
Sola autem anima intellectiva quae habet esse subsistens cum maneat post corpus
est ab extrinseco per creationem. Si autem sensitiva et vegetativa inveniuntur in homine
diversae substantiae animae videntur tunc esset vegetativa et sensitiva hominis a
generante esse. Sed quia haec opinio repugnat dictis philosophorum quod in uno animato
unam animam tantum posuerunt ad quam omnes operationes animae pertinent,
et est contra dicta sanctorum improbantium dualitatem animarum ut patet in libro de
ecclesiasticis dogmatibus ubi approbato quod in homine sit tantum una substantia animae cuius
potentiae sunt vegetativum sensitivum et intellectivum, dicimus quod anima hominis quae
omnes has potentias animae sustinet a deo creatur et quod per operationem naturalis
agentis fiat ut corpus organizatum actu perficiatur per potentias quae sunt consimilium
partium actus. Ad primum ergo dicendum quod anima vegetativa et sensitiva non sunt substantiae vivae
sicut non subsistentes sed sunt principia vivendi et sentiendi; unde non oportet si quod est
ignobilius sit adeo imperfectum quod et quod est magis nobile quia deus cum non
habeat limitatam virtutem ut agat necessitate naturae potest agere et nobiliora et

ming noblia s(ecundu)m sua(m) no(tur)e sic inmee(diate) p(ro)ducu(n)t p(rim)a individua brutoru(m) aliu(m)
quing tu(m) homines qui nu(n)c g(e)n(er)ant(ur) ex semine nobliores sunt. Ad 2m d(icendu)m
q(uod) a(nim)e p(ot)e(n)tie no(n) q(uia) p(ro)pter ee(ss)e n(on) sunt op(er)ari. Una e(nim) actio a(nim)e q(ua)
corp(us) no(n) q(ua)ntet. Est e(nim) duplex p(ot)e(n)tia motiua a(nim)e p(ot)e(n)tie. Una que
imp(er)at s(cilicet) appetitiua cui(us) act(us) co(n)stat q(uod) no(n) exerce(tur) sine corpe.
Altera que impiu(m) exequit(ur) q(ue) affixa m(us)culis (et) n(er)uis e(st) p(ro)p(ri)e p(ri)ncip(iu)m
mot(us) i(n) eis s(ecundu)m qua(m) ipa distinctio p(ro)p(ri)u(m) corpl(us) facit q(uod) una p(ar)s
alib(us) e(st) mouens (et) a(lia) mota (et) ita p(otes)t moueri ex se. Alia q(ua)s(i) i(n)
co(n)v(ers)u(m) co(n)cedim(us) u(el) q(uod)am p(er)tinet ad hoiem (et) cui(us) semine
q(uo)n(iam) u(e)geta(tiu)a p(re)cedat (et) p(ot)e(n)tia a(n)i(m)a tu(m) imp(er)fecte. Nam s(ecundu)m d(ic)i(tu)m
in q(ue)stione alib(us) ex semie interuenit multe generatio(n)es.

12 Ad 2m sic p(ro)ce(ditur). Vi(detur) q(uod) imp(er)are sit act(us) vol(untat)is q(uia) ph(ilosoph)us d(icit) i(n) 1o
ethicor(um) r(ati)o r(ati)o(n)a(lis) ad optima dep(re)ca(tur) (et) obedit ei q(uod) est q(uo)d(am)
go imp(er)are (et) dep(re)cari (et) h(uius)m(od)i ide(n)t(ur) ad vol(untate)m p(er)tine(re). Sed co(n)t(r)a
imp(er)are ad d(omi)nu(m) p(er)tinet, s(ed) nos sum(us) d(omi)ni n(ost)ror(um) actuu(m) p(er) volu(n)t(ate)m
ergo imp(er)are e(st) act(us) vol(untati)s. R(espondeo) d(icendu)m q(uod) i(n) imp(er)io duo s(un)t. quoru(m) p(rimu)m e(st)
vol(untat)is aliud r(ati)o(n)is qui e(nim) imp(er)at inclinat ad faciend(um) q(uo)d uol(untat)is
est. Ip(s)a e(nim) e(st) mouens p(er) mod(um) agentis. (et) it(eru)m ordinat cu(m) et im
pat ad exequend(um) id quod imp(er)at. (et) h(oc) ad r(ati)o(ne)m p(er)tinet c(uius) e(st)
ordinare. Et si duoru(m) ho(rum) ordo co(n)sidere(tur). Vi(detur) p(ri)m(um) ee(ss)e inclina(ti)o
uolu(n)t(at)is (et) aliud p(er) elec(ti)o(ne)m (et) p(ost)ea i(n) p(ri)n(cipi)o executiu(m) ordina(tur)
mot(us) p(er) quos fieri d(ebe)at q(uo)d elect(u)m e(st) (et) imp(er)iu(m) e(st) inmeete
act(us) vol(untat)is s(ed) uol(untat)is q(ue) p(ri)mo mouet. Et p(er) h(oc) p(ate)t solu(ti)o ad obi(ecta).

13 Deinde queri(tur) q(uod)am ad gr(at)iam p(er)tinere. Vtr(um) caritas s(ecundu)m ee(ss)e au
g(m)e(n)tet(ur) (et) vi(detur) q(uod) n(on). Cu(m) e(nim) augm(en)tu(m) sit q(ue)da(m) mutatio ul(tra) variatio
quod muta(tur) ul(tra) variat(ur) s(ecundu)m ee(ss)e a(li)q(uo)d a(liquo) corp(er)is. N(on) e(st) signa(tur)
cu(m) p(ro)pus fiat. p(rim)o caritas no(n) h(abe)t q(ua)ntitate(m) n(on) (con)tinualem s(ed) act(us) cari(tati)s
e(st) ipa ee(ss)e eius. go q(ua)ntitas cari(tati)s est ee(ss)e eius. go no(n) p(otes)t ee(ss)e
q(uod) v(ari)et(ur) q(ua)ntitas cari(tati)s sine variatio(n)e ee(ss)e. (et) s(ecundu)m sua(m) ee(ss)e
oz q(uod) ee(ss)e ei(us) ul(tra) g(e)n(er)at(ur) ul(tra) corrupit(ur). Sz q(ue) p(ri)ncipi(u)m ee(ss)e(n)tie v(ir)t(ute)s
ipi ee(ss)e cari(tati)s s(ed) q(ue)da(m) p(ro)ficiunt ad maius p(ri)ncipi(u)m ee(ss)e(n)tie g(ra)d(u)o i(n) eis
caritas s(ecundu)m ee(ss)e auge(tur). R(espondeo) d(icendu)m q(uod) caritas s(ecundu)m sua(m) ee(ss)e augetur.
Sz no(n)d(um) e(st) q(uod) h(ec) p(ro)po(siti)o s(ecundu)m uariis si(mi)litudines imp(or)tat. q(ua)n(do)q(ue) e(nim)
denominat s(ubiectu)m ut cu(m) d(icitu)r ille e(st) albus s(ecundu)m pede(m) q(uia) pes est s(ubiectu)m
albedinis. q(ua)n(do)q(ue) uo(ca)t forma(m) ut cu(m) d(icitu)r e(st) coloratus s(ecundu)m albedine(m).
Cu(m) g(o) d(icitu)r ad e(ss)e h(oc) modi p(otes)t int(elli)g(i) ul(tra) s(ubiectu)m ul(tra) for(ma)m cu(m) e(nim) d(icitu)r
i(n) mo(ti)o(n)e s(ecundu)m manu(m) uota(tur) s(ubiectu)m mot(us) cu(m) uo d(icitu)r i(n) mo(tu) s(ecundu)m locu(m) no(n)
q(uod) forma sp(ec)ificat motu(m). Sic g(o) cu(m) dicat cari(ta)te(m) s(ecundu)m ee(ss)e auge(tur)
denota(tur) s(ubiectu)m augmenti ut sit s(ensu)s ipa ee(ss)e cari(tati)s auge(tur). Sic cu(m)
dicat albu(m) auge(tur) s(ecundu)m ee(ss)e sua no(n) a(li)t designa(tur) for(ma) sp(ec)ificatis
motu(m) ut sic s(ensu)s augea(tur) s(ecundu)m ee(ss)e t(ame)n augmentu(m) e(ius) e(st) mot(us) i(n) ee(ss)e ul(tra)
i(n) ee(ss)e. (et) d(icitu)r augm(en)tu(m) ee(ss)e s(ecundu)m q(ua)ntit(at)e(m). (et) q(uonia)m q(ua)ntitas cari(tati)s
quo e(st) c(uiu)s sit id q(uod) ee(ss)e cari(tati)s. no(n) t(ame)n oz q(uod) ee(ss)e cari(tati)s tolla(tur) q(uia) i(n)
augm(en)to co(n)tinu(u)m ipa ee(ss)e q(ua)nti(tati)s no(n) tolli(tur) tu(m) p(ro)p(ter) ve(n)iat dime(n)sio
indeterminata s(ed) s(ecundu)m diu(er)sas t(er)minatio(n)es q(ua)s recip(i)t sic mu(ltu)m de p(ar)uo i(n) mag(nu)m

que est augmentum. Ita etiam ipsa virtus caritatis non tollitur per eam sed variatur
terminatio eius communis aut forma recepta in aliquo secundum terminationem recipientis
secundum capacitatem recipientis, verum quanto subiectum caritatis magis disponitur ad caritatem
et ad congregationem sui ad deum tanto maiorem percipit caritatem, et caritas
secundum sui essentiam augeri dicitur. Et patet solutio ad obiecta.

C.

Deinde queritur de hiis que pertinent ad culpam. Et queritur duo. Primo lx
utrum petrus negando christum peccavit mortaliter. videtur quod non. Dicit enim
quedam glosa quod peccavit per surreptionem sed peccatum per surreptionem est veniale
et non mortale verum primus motus qui per surreptionem fuit sed peccatum venia-
lia ergo peccavit tantum venialiter. preterea Bernhardus dicit in libro de dilectione dei quod in petro
caritas fuit sopita non extincta sed per peccatum mortale caritas ex-
tinguitur ergo petrus non peccavit mortaliter. Sed contra est quod gregorius dicit in moralibus
quod petrus ab ipsis faucibus diaboli eripitur sed in faucibus diaboli non est aliquis
nisi propter peccatum mortale ergo petrus peccavit mortaliter. Respondeo dicendum quod absque
dubio petrus peccavit mortaliter negando christum quod quidem patet ex duobus.
primo quia negavit fidem in loco ubi periclitabatur et eius confessio requirebatur
Ore enim confessio fit ad salutem ut dicitur Ro. x. in quo innuitur quod sit de
necessitate salutis confessio fidei in casu predicto, et preterea mendacium in hiis que
fidei sunt per incomplexionem est secundum Augustinum in libro de mendacio. quia defectui
confessionis et mendacio addit periurium et blasphemiam quoniam dicitur mathei
26. Cepit detestari et iurare quia non novisset hominem, contra perseverare
in peccato dat incrementum sceleri, et qui minima spernit cadit. Ad primum
ergo dicendum quod surreptio dupliciter accipitur, uno modo secundum quod opponitur deliberationi
et secundum quod primus motus dicitur esse ex surreptione sic petrus ex surreptione
non peccavit. Alio modo secundum quod opponitur electioni et petrus ex surreptione peccavit
quia peccavit ex electione non quia ex certa malicia sed ex passione timoris
talis autem surreptio non excusat a mortali sicut patet in continente qui
fornicatur non motus concupiscentia sed metu corporis [illegible]. Ad secundum dicendum
quod Bernhardus improprie loquitur et eius verbum ut verificetur vel est intelligendum de quadam
dilectione familiaritatis qua petrus ad christum habebat que in eo mansit et post
negationem, vel si intelligatur de caritate gratuita intelligendum est quod non fuit ex-
tincta secundum predestinationem divinam que eius penitentiam preparavat quamvis esset
ex se extincta secundum actum [illegible].

Ad secundum sic proceditur. videtur quod habere plures prebendas sine cura animarum lx
absque dispensatione sit peccatum mortale quia hoc est contra statutum concilii
generalis prout dicitur extra de [illegible] in quodam decreto urbani pape quod incipit
Sanctorum canonum. Nulli aliquem in duabus ecclesiis titulari non liceat
sed unusquisque in qua intitulatus est in ea tantum canonicus habeat, sed cum episcopi
dispensatione unus duarum preesse possit ecclesiis canonicus cum prebendalis
in unius ecclesie que scriptus est esse non debet. preterea 16. q. 1. dicit quoddam decretum
affricani synodi. Clericus ab instanti tempore duabus non connectitur ecclesiis, negociatoris 1
enim est hoc, ad turpis lucri commodum et ab ecclesiastica consuetudine penitus alienum.

Etc id q pus/ p Cris d. quod tenebra erubuit lucem erubes
cat/ quod sic no fuit cocessum vel veor ee illicitu/ ssic at n fuit
cocessu q inte levitas que capiebat i bethlehe capent i
ulm erro cu psiores ee deveng qui capiit i tito capiat i
damasco/ p bu d. Cumo vng plures e i beneficys, no vng
plures e i supplicys z egissime pcat/ p quicuq comittit se
discrim z piculo pcti morti pcat mortal. Iste e hug qui dispi
pleb pbendas iurat statuta suadet utriq ecclie i qug pbenda
que p ey sibi nc suai put/ utputa si eccl qe uocet ad electoz
i utraq eccla ut ad aliq ecce negotia pagenda z pnc si sit
ca inte duas eccas utriq teneat go ui q pcat mortal/ Oz q e
qr id qd ugit i que picl no e sustinendu ab eccia h ecca sustinet
ut aliqui quir beant duas pbendas go i hc no e piculu pcti
cati mortal/ p licitu e alicui pimo hnti pbenda accipe
h maior e qnecia inte ecca benefic quin inte prio z pbenda
go z h hnti vna pbenda accipe alia. Ru dd q oms qo
i qua de pcto morli quit nisi expsse utas hea piculos
detiminat qr error quo no credi ee pctm moile est pctm
mortale quinus cosciam no excuset a toto/ h tn a tanto er
ror ne quo credi ee pctm mortale qd no e mortale ex qstia
ligat ad pctm mortale pnc at piculosu e ubi utas ambigu
est/ quod i hac qone accidit/ Cum em hc quo ad theologos p
tineat inqry dependet ex iure dino ut ex iure nali
Inueniunt tn theologi theologi iuriste iuristis qra se tic
In iure namq dino utpinu iueni detiminata expssa uel sacra
scptra qr expressius inetco de ea no fiat/ quinus ad ea argumenta
ex aliquib auctiby sacre scpte adduci possint q tn lucide
utate no ondunt/ Detiminando ud ea s iur nale sic ui ad
pns de ea dd/ q actoy humanaz multipx e dna/ quedam
eni st que hnt deformitate inspabili annexam ut for
nicacio/ adulteriu z alia hug que nco bn fi put/ De uno
talia no e hre pleb pbendas/ alb i nc cau dyspesacom re
cipe possent/ q ug d. Quedam no st actoes que de se indif
ferentes st ad bonu ut malu ut leuare festuca de tra/ ut ad
hug/ int quaz iny quida coputat hre pleb pbendas
cu ty s vi utate plimas i se inordinatos cotineat/ ut pote
qr no e pgle aliquem de pluiby eccys deserui i qug pbenda
ty est cu pbende uideant ee ordinate qr qda stipedia
dino altari inistrant/ se z diuinco acty diuidu vng loco
pluiy instituit/ se z i aliquib defraudaco uoluntatu testam
tatoz qui ad hc aliq boa eccys cotulint ut ety uiris deo
suiencium ibi eet/ se z inequalitas du vng pluiby beneficys ha
bundat/ et alig nc vry hre pct z multa ala hg/ que de facili
possent sequi/ Dn no pt qtin inte indiferentes actoes/ set

mlto mi9 ml cas que st si se bona ut dare elemo^a et hui9 / Sed nō
queda actōs que abse 9side^te deformite ul inordinacōm qn
dam importat / que tn aliquis circūstancijs aduenientibz hoc
efficium / sicut occide hoiem ul pcutere deformite quanda
importat / sz si adda^r occide malefctore pp^r iustiam ul pcute
delinquete cū disciplinē nō erit pctm sz vtuosum In isto
harp actōm vr ee hre plures pbendas quunis eni aliqs in
ordinacōs cotineat / tn ille circūstancie pnt supuenire ita ho
nestates actū q pdce inordinacōs totalr euacua^r ut puta
si sit nccitas eius obsequio i plurib ecclijs / et possi plg suie
ecclie ul tndem absens quo alig pus / et si qua alia sunt hui9
et tuc istis codicōibz supuenientibz cu vta intencōe nō est
pctm et nª dispensacōe indiciente. Et cosider tn si ius
nale qr dispensacō ad ius nale nō ptinet sz solu ad pocti
Si uo alis hac intencōe plura bnficia heat ut sit ditior ut
laucius viuat et ut facilius ad capitulū pueniat i alig ecclia
ubi e pbendatus nō tollu^r pdce deformita^tes sz augent
qr cū tali intencōe et vt bnficij hre qd in illa inordina^cō
importat est illicitū / Et quia est dd si ius nale et nō iure
pocto supuenientē. Hic at dicitur e p antiqua iura hoc ee phi
biz et huic phibicōi cosuetu^e ee cōtra p qua quida dic illa
iª ee abrogata. Nam p cōtra cosuetudinē iura hūa abroga^r.
Quida at dic p hac cosuetudine antiq iura nō abrogata
eo q quedā decretal de multa p pciantes collaue. quesiti
indicij fuiint adducta statuto cognicōe cessaverit / Et hec
contūsia iurisp e relinquenda / quuis hic videatur pbabilr
q cum ad iura iª antiq cotinet ius nale abrogari nō
posse p cōtraria cosuetudine ut pote irroale qm aq ad hoc
q solu de iure pocto qtiz pnt ee abrogata. pcr si dissilant
hac cōtraria cosuetu^e i quorp ptate e ius pocti. uutaa
intendit p tempalem dissimulacōm aliqualis auctate
Si g^o antiqua iura que hoc phicebat i suo robore maneat
cōtra cosue^e nō obstante / Dicu e nō posse aliquē plures pbe
das hre absq dispesacōe et illis circūstancijs supuenientibz
que si cosideracōm iur nal potant hoc stare / Si aute
antiqua iura sunt p cosuetudinē abrogata tuc pdictis circu
stancijs supuenientibz et sine dispesacōe licitū est plures p
bendas hre sine quis circūstancijs licitū nō e quātucūq dis
pensacō interueniat eo q dispesacō hūa nō auferet liga
men iur nal sz solū ligam iur pocti qd p hoiem statuit^r
et p hoiem dispensari pt. Et ex hijs de facili pt patere m^o

Deinde quer^r qm ad glam q ptinet vtrū omes sci ad oba
quisunt i ecclia canonizati sint i gla ul aliqui corpr sint i
infno / et vr q alig possint ee i infno de hijs qui sunt i ecclia ca
nonizati. hq pt ita cg ee de statu alicg sicut ipemet de se

Quia que sunt hominis nemo novit nisi spiritus hominis qui in ipso est, ut
dicitur I ad Cor. II. Sed homo non potest scire certe de seipso utrum in statu
salutis sit. Eccles. IX: nemo scit utrum odio vel amore dignus sit.
Ergo multo minus papa scit. Ergo potest in canonizando errare. Praeterea quicumque
in iudicando innititur medio fallibili potest errare. Sed ecclesia in canonizando
sanctos innititur testimonio humano cum inquirat per testes de vita
vel miraculis. Ergo cum testimonium hominis sit fallibile videtur quod ecclesia
in canonizando sanctos possit errare. Sed contra, in ecclesia non potest esse
error damnabilis. Sed hic esset error damnabilis si veneraretur
tamquam sanctus qui fuit peccator, quia aliqui non scientes peccata eius
fallerentur, si ita sit, possent ad errorem perduci. Ergo ecclesia in talibus
errare non potest. Praeterea Augustinus dicit in epistola ad Ieronimum quod si in scriptura canonica
aliquod mendacium admittatur nutabit fides nostra que ex hac
scriptura dependet. Sed sicut tenemur credere id quod est in sacra scriptura
ita et id quod est per ecclesiam communiter determinatum, unde hereticus est qui
sentit contra determinationem conciliorum. Ergo commune iudicium ecclesie erroneum
non potest esse. Respondeo dicendum quod aliquid potest iudicari possibile secundum se
consideratum quod relatum ad aliquid extrinsecum impossibile invenitur. Dico
ergo quod iudicium eorum qui presunt ecclesie potest errare in quibuslibet si
persone eorum tantum respiciantur. Si vero consideretur divina providentia
que suam ecclesiam spiritu sancto dirigit ut non erret sicut ipse promisit
Io. xvi quod spiritus adveniens doceret omnem veritatem de necessariis scilicet ad
salutem, certum est quod iudicium ecclesie universalis errare in hiis que ad
fidem pertinent impossibile est. Unde magis est standum sententie pape
ad quem pertinet determinare quam in iudicio profert quam quorumlibet
sapientum hominum in scripturis opinioni, cum Cayphas quamvis peccator
tamen quia pontifex legatur etiam inscius prophetasse, Io. xi. In aliis vero sententiis
que ad particularia facta pertinent ut cum agitur de possessionibus vel de criminibus
vel de huiusmodi possibile est iudicium ecclesie errare propter falsos testes. Canoni-
zatio vero sanctorum medium est inter hec duo. Quia tamen honor quem sanctis ex-
hibemus quedam professio fidei est, qua sanctorum gloriam credimus,
pie credendum est quod nec etiam in hiis iudicium ecclesie errare possit.
Ad primum ergo dicendum quod pontifex cuius est canonizare sanctos potest certifi-
cari de statu alicuius per inquisitionem vite et attestationem et precipue
per instinctum spiritus sancti qui omnia scrutatur et profunda dei. Ad secundum
dicendum quod divina providentia preservat ecclesiam ne in talibus per fallibile
testimonium hominum fallatur etc.

Quodlibetum x^m

Quesitum est de deo angelo et anima. De deo quesita sunt tria:
primo de eius unitate, 2o de eius iudicio, 3o de cultu sacro.

pa Ad primum sic proceditur. Videtur quod unitas ad positionem dicat in divinis
et non remotionem tantum secundum opinionem magistri, ex principiis enim non
constituitur res aliqua, ex unitatibus autem constituitur numerus qui est
res cum sit species quantitatis. Ergo unitas non dicitur secundum privationem tantum. Praeterea
numerus se habet ad distinctionem. Sed unitas et numerus in divinis non dicunt

rem aliquam non esset in divinis realis distinctio quod est heresis
sabellina. Preterea si unitas et multitudo in divinis dicuntur solummodo remotive per
unitatem autem nichil aliud intelligitur removeri quam multitudo nec per multitudinem aliud quam unitas
scilicet quod utrumque illorum in divinis dicatur secundum negacionem negacionis, sed
negatio negacionis non est nisi secundum racionem tantum, ergo unitas et multitudo non essent
realiter in divinis quod est inconveniens, et ideo unitas et multitudo aliquid positive dicunt
in divinis. Sed contra. Omne quod predicatur de aliquo pertinet de eo secundum propriam racionem,
sed racio unius in negacione consistit, est enim unum quod non dividitur secundum philosophum,
ergo de deo predicatur secundum remocionem tantum. Preterea secundum philosophum in x methaphysice unum et
multa opponuntur sicut privacio et habitus, privacio autem dicit per remocionem
tantum, ergo unum quod inter predicta duo tenet locum privacionis dicit per remocionem
tantum. Preterea unum supra ens non addit aliquid secundum rem quia sic res non esset
una per suam essenciam, sed addit aliquid secundum racionem tantum, sed quod est secundum racionem tantum vel
est negatio vel relacio, cum igitur unum super ens non addat aliquam
relacionem quia ad aliquid non dicitur, relinquitur quod addit negacionem. Respondeo dicendum
quod unum quod est principium numeri de necessitate aliquid positive dicit, res enim ad
aliquod genus attribuitur quarum ex unitatibus multitudo constituatur. Si unitas res aliqua
esset multitudo res esse non posset et non posset poni in aliquo genere tamquam
species. Si ergo unum quod convertitur cum ente sit idem quod unum quod est principium
numeri, oportet quod et unum quod convertitur cum ente aliquid positive super addat
enti, et hoc concedit Avicenna. Unde vult quod unum quod convertitur cum ente
addat super ens aliquid quod ad genus mensure pertineat. Sed hoc non potest
esse quia unum quod convertitur cum ente cum de qualibet re dicatur, oportet
quod illa res quam addit super ens sit una, et vel erit una per aliquam
unitatem additam et ita erit processus in infinitum, vel erit una per essenciam
suam, quod si verum est standum est in primo, scilicet quod ens unum dicatur unum per
essenciam non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligendum est secundum opinionem
aliorum et quidem quod unum quod convertitur cum ente non superaddit enti
rem aliquam sed solum negacionem divisionis, et huiusmodi [illegible]
aliquid inquantum in suo intellectu includit ens et dicitur remotive quantum ad
id quod superaddit enti. Unum vero quod est principium numeri quod superaddit
enti aliquid de genere mensure et similiter multitudo cuius est principium inveniuntur
tantum in rebus habentibus dimensionem quia talis multitudo causatur ex divisione
continui, et hec multitudo scilicet ex divisione causata continui est subiectum arismetice
secundum Avicennam. Unum autem quod convertitur cum ente potest dici de deo aut
de aliqua substancia spirituali. Unde secundum hoc unum et multitudo que continentur in genere
quantitatis non dicuntur de deo et de aliis substanciis incorporeis, sed solum
unum quod convertitur cum ente et multitudo ei opposita, et ideo unitas in
divinis non dicit nisi remotive quantum ad id quod superaddit enti, quamvis
ponat aliquid quod includit ens, est enim unum ens indivisum.
Ad primum dicendum quod obiectio illa procedit de uno quod est principium numeri. Ad
secundum dicendum quod obiectio illa procedit ac si nos unum et multitudo aliquid ponerent
realiter in divinis, ponunt autem ens re distinctum vel quantum ad hoc quod ens

includitur in voce unius ut dictum est. Ad 2m dicendum quod in voce multitudinis
includitur negatio veri sed in voce unius negationis et veri simul quod sic patet
unum enim est quod non dividitur divisio autem quae negatur per unum quod
convertitur cum ente est quod sit hoc quod in divisione salvatur. Haec autem est
distinctio per affirmationem et negationem et ideo huius dictionis negatio
constituit rationem unius est enim unum quod dividitur tali divisione quod sit
in eo accipere hoc et non hoc et unum inquantum negatur affirmationem et negationem
simul est negatio veri et negationis simul. Praedicta non divisio includitur
in voce multitudinis et includitur ibi negatio veri quia multa sunt quae sic
dividuntur quod corpus unius non est alterius.

2a Ad 3m sic proceditur videtur quod Christus non sit descensurus in terram ad iudicium
quia super illud ps. Dominus in templo sancto suo etc. dicit glossa quod de regia caeli
sedens de bonis et malis iudicat ergo iudicium futurum non est in terra
sed in caelo. Praeterea ad dignitatem iudicis pertinet quod iudicandi ad eum accedant
et non econverso sed Christus est iudex dignissimus cuius locus est caelum ergo homines
ascendent illuc ut iudicentur et non econverso. Praeterea si iudicium sit in terra futurum
praecipue videtur quod sit futurum in valle Josaphat ut habetur Joelis 3o sed locus
iste non posset tantam multitudinem hominum capere ergo non est ibi futurum iudicium
ergo in loco terrae. Sed contra est 1 Thess. 4 quod Christus in iussu et in voce archangeli et
in tuba dei descendet. Praeterea in iudicio apparebunt non solum electi sed et reprobi
qui habent corpora gravia et grossa sic non competeret eis locus caelestis
ergo iudicium in terra non in caelo erit. Respondeo dicendum quod iudicium ordinatur ad
retributionem praemiorum. Unde sicut duplex praemium animae et corporis est
duplex iudicium dei unum quo iustificat vel damnat hominem quo ad
animam et hoc iudicium totum per hoc tempus agitur. Aliud est iudicium quo praemia-
buntur vel punientur homines et quantum ad corpus et hoc iudicium fiet post resurrectionem
in fine temporis. Praeparat iudicium dicitur Christus voce divinitatis sed 2m voce humanitatis.
Et sicut dicit Augustinus super Joh. verbum dei vivificat animas sed verbum caro
factum est vivificat corpora. Unde et Jo. 5 dicitur potestatem dedit ei iudicium facere
quia filius hominis est. Sic ergo ultimum iudicium est futurum in loco qui Christo compe-
tit secundum humanitatem scilicet circa terram illam ubi natus est et passus et reliqua con-
plevit humana officia. Propter quod dicitur quod in valle Josaphat iudicium est fu-
turum quae vallis subiacet monti oliveti unde Christus ascendit caelum.
Et sic condecet idem esse qui ascendit regnaturus et qui descendit iudica-
turus sicut dicitur Act. 1 Quemadmodum vidistis eum ascendentem in caelum ita
veniet. Ad primum ergo dicendum quod glossa ibi loquitur de primo iudicio quod competit
Christo secundum deitatem cuius et proprio caelum sibi assignatur. Sed quia in caelo
praecipue inter ceteras corporales creaturas apparent indicia maiestatis
divinae unde caelum locus dei dicitur et sanctorum qui deo fruuntur. Ad 2m dicendum
quod accessus ad locum iudicis est ascensus in caelum et ascensus in caelum est
praemium quod ex iudicio reportatur unde debet iudicium sequi non autem ita se habet
ad iudicium humanum accessus ad locum iudicis. Ideo non est simile.
Ad 3m dicendum quod in iudicio non Christus tantum erunt in terra sed solum reprobi
Christus enim et electi erunt in aere sicut dicitur 1 ad Thess. 4 Rapiemur in nubibus

obuiam xpo in aera. Respondeo autem erit non solum in valle ia sed in regione
circumquaque, ubi xpm et electos uidere poterunt non tamen uoce altitudinis
tum bone claritatis.

3us

Ad 2m sit pretera uera quod species uini que remanent in sacro altaris
aliis liquoribus misceri non possunt. Contra secundum philosophum in primo de generatione
commixtibilia sunt in mixto potentia non in actu. si ergo species uini alteri
liquori misceantur post mixtionem non remanebit sanguis xpi. sed hoc est inconueniens.
Tertia secundum philosophum que sunt mixtibilia sunt separabilia etc. ergo species alicuius liquoris
mixta poterit iterum separari qua separatione facta erit vinum ibi corpus xpi
tamen ea ut sanguis tamen tamen dum corpus ut sanguis xpi sit sub specie quam dum
species erunt sanguis xpi de nouo incipiet esse sub specie uini absque quod
per consecrationem quod est inconueniens. ergo idem ex quo sequitur quod species uini
post consecrationem alteri liquori admisceantur. Quarta forma mixti est forma
actualis sed actus supervenientes non corrumpit formam. ergo post mixtionem speciei
cum aliquo liquore adhuc remanet ipsa species etc non sequitur inconueniens predictum.
Respondeo dicendum quidam dixerunt illas species posse admisceri nullomodo
aliquem liquorem quin statim sub totis illis speciebus desinat esse sanguis
xpi et hoc ideo quia unitate specierum non remanet ibi unitas sanguinis xpi per
additionem enim augentis liquoris fit alia quantitas que subsistit in
sacro aliis accidentibus sit enim maior quantitas etc non remanet ibi
sanguis xpi. sed hoc non videtur quia species que in sacro post consecrationem
remanet cum non corrumpitur et non aliter quam accidentibus de specie propriis
existentibus quorum accidentia ut species remanent sic ad speciem patet quod in tali
et aliis modis consumitur omnia sicut accidens de substantia panis
ad uinum ante consecrationem. Constat autem quod per admixtionem modice guttule
aque non fuit totum vinum destructum. ubi non propter hoc tota species
vini corrumpitur post consecrationem nec oportet si augeatur quantitas quod propter hoc sit
ibi alia species. Nam ipsa additio non tollit eius dimensiones
sed variat terminationem eius que terminatio non solum fit per additionem
sed et per diuisionem ubi si talis variatio sufficeret ad hoc quod desineret esse
sub speciebus corpus ut sanguis xpi sequitur quod per diuisionem specierum
quod sic esse desineret quod patet esse falsum. Et ideo uero dicendum quod aliquando admixtione
alterius liquoris fit ut totaliter desinat esse sanguis xpi
sub speciebus et aliquando non sed solum sub parte specierum. Si enim esset substantia
vini ibi si aliquis liquor in magna quantitate admisceretur totaliter idem vinum
corrumperetur ut desineret esse vinum si liquor admixtus esset alterius
speciei ut desineret esse hoc vinum si esset eiusdem speciei. Si autem aliquis li-
quor in parva quantitate admisceretur non posset illius liquoris permixtio
ad totum vinum pervenire sed ad aliquam partem eius quam variaret
ut si ponamus si esset alterius speciei per quam permixtionem saporem vini
non totaliter amitteret sicut gutta aque in vino multo. Sic ergo si speciei
post consecrationem fieret tanta permixtio extranei liquoris que sufficeret
ad totam substantiam vini corrumpendam si ibi esset desineret sanguis xpi sub
totis speciebus. Si autem non sit tanta permixtio desineret esse sub parte, dato quod

ille liquor p'mixt' i spem vini comiscet' no tn coutet' i sag(ui)ne
xpi, Ad pim dicedu q' fcta pmixtione spei cu aliq° liqre no remet
spes eadm ul' h spem ul' h nu ul' h tom ul' h pte etc sub toto
ul' sub pte no remanebit sanguis h sba vini uz e fcta sepa(rati)o
Demo erit ibi sanguis q' mista no separat' a mixto
no vedent eadm mo h eadm spe, Ad 3m qd' i qutu obi' dicedu
q' for' comixtois dupl'r pt itelligi vno° for' p qua corp' mix
tu i spe collocat' etc e for' sbalis; p hac em mon for' lapidis
dr for' mixti, Alio° dr for' mixti qualitas qdam me(di)a re
sultas ex simplicib' qualitatib' comixtis Cu g° dr q' forma
accit' sbam no destruit possit dici q' vim e tn destruit accia.
etc spes facial' q' st acci(dent)a p' comixtoi no manet h hc no e
h ultate Na for' mixtois cu sit queda qlitas me(di)a no p'
manet qualitatib' variati h si odor vini ul' color mutaret'
no pp' hc desinet ibi ee sangis q' n dimisitoes que actis
accntib' subsistut uice sbe gntes h eciu destruent' q' ad
accide no pt qui accidet de sba si ibi eet, Et io ad dicedu e
q' accits no corrupit sbm efficac h dispoitie poita em qlite
quee e acte dispo° ad form igis s' calor et sumo remo(ta)
for' aeris et sic poita me(di)a qlite q e necitas ad form mixti
aufert' for' simplicit corpis etc

Deinde querit' de aia et p° qtm ad uni 2° qtm ad gnam 3°
qtm ad culpa 4° qtm ad gl(ori)am Circa nalia aie qrerit
est de ei' sba et de ei' opone Circa sbam querent sr duo
pimo utr aia sit sue pote 2° utr h sua sbam sit incorrupti/

Quod p'm sic pce, vt q' aia sit sue potem q' i li de spu et aia

Deinde querit' de angelo utr duraco angeli heat p'us, pe(t)
et posteri et uid' q' n i eo em cui' duraco no ht p'us et
posteri idm et anl ee et fuisse h hc e impole q' deus possit face
q' angelu no eet tn no possit face q' no fuit g° necesse est
dice q' i duracoe angli no sit p'us ul' posteri, p' n' 3 eternitatu
e infinitu i actu, h durac° anl e infinita ex pte p' g° no e
to simul i actu et ita e ibi p'us et posteri, p' mesura dz ee pporco
nata mesurato, h ee angeli e finitu i actu g° em q' e ei'
mesura e finitu etc idm q' p'us, p' vo et m' i hc p'ficit q'
e to simul, Cia h boc i. de cosolac. eternitas est interminabil' uite
to simul ac pfcta possessio, Sic e em quod e angli durac° no
heat p'us et posteri no dr ab eternitate q' sic e, Sz q' p'us et posteri
st i tpe qdm mesurat motu, h i ee angli no e ab motu n' i(ta)
ee aliq° motui subiacet g° i euo q' e ei' mesura no est
p'us et posteri p' tpe ul' ad e qui ui' poris et posterioris, si g° i
euo sit i(n)uare p'us et posteri cum ul' dr a tpe. Rn° dicedu q' de
re aliq possum loq dupl'r vno° h q' e i sua na, alio° h q' ei
cosidarab' mia, p'mo acci sba vicu oib' suis disponib' et opacob'

qr sine hijs sba no inuenit' i veru na/ Sz 2° pt accipi sba abs
sine disposcoibz qr cosidacio sbe no dependz a cosidacoe suaru
disposcoum. Accipiendo i' mensura duracois s pius moni sic soli
deo copetit duraco que sit tota simul et no alicui creature
eo q solus deus e immutabl qm ad eem et qm ad oma q eta
eem cosidari pnt. quelz aut cata est vaial vel s eem et sbaz
vel s aliqua disposcoum a operacom Et s hc Aug 21 qoe ad horos/
sm poit oms creatas ee i tpe et angelos/ s acci2° mensura
duracois ani 1 2° pnt s gsidar eius sba abste eius msa e cum
et no tpe. De quo quidz euo e dupx opio. Cuida em dicut
q i euo e pus et posteus s no sic i tpe nam i tpe pus et posteus e
cu innouacoe i euo at sine innouacoe/ s hc no e intellibile
Impossibl e em ee aliq duracois duas ptes simul quar vna
alteram no includat sic mensis includit die/ vn simul e ad
i mese et i die/ s duo dies et duo meses simul ee no pnt/ vn
qn i aliq duracoe ponunt due ptes quar vna e prior et alta
posterior. oz q vna successiue alti adueniat. et oz i oi duraco
i qua e prius et posteus q sit innouaco/ Mensura at duracois
innouacoum hre no pt nisi id q p duracom mensurat innouacoz
recipe possit/ ee at angeli e abs innouacoe qr ex quo cepit ee
immutabl pseuat. tn vel i eo sit motus vel alicui motui s sbz
sicut ee vni corporis sbalr e sbz motui celi/ Sic g o si mensura
attribuat angelo qm ad sbam eius ita no ht prius et posteus
sic mensura corp ee euo/ Sz si attribuat eis duracois vtac
illar opoum vel affcoum sic corp mensura ht prius et posteus
sic eos mensurari tpe s q dt Aug sup gen ad litam q deus
mouet spuale catura p tpe/ Ad pin g o dicendum q vel etiae
vel eniciue. ad pt attbui dupl. vno° voce sui ipius et no
attribuit nz fuisse nz futu ee s solu ee qr i ptito et futo
explicat prius et posteus no at i pnti/ Alio° voce mensure adiacē
tis vel subiacentis i voce tpis et attribui ei fuisse vel fore
p gcoitancia ad tpe ptitu et futu ee p gcitancia ad tpe pns
ipm em monitu toti tpi vn dt Aug de deo q fuit qr
nuqm defuit/ eit qr nuqm deerit/ Sic g o deus no pt face
anglm no fuisse qr no pt face qn tpe ptitu simul cu ee
angli fuit/ pt at face anglm no ee qr pt face ut ee aul
no sit simul cu tpe q pns e nuc vel eit i futo/ et ista dnsitas
magis pcet ex insolucoib qm ex na vi/ Ad 2m dicendum q
infinitu dr dupl. vno° priuatiue et no attribuit nisi hijs
que hnt extensiom vel gntite/ hc em som natu e hre fine
et ita eum nos ht infinite qr no ht aliqua extensiom nisi
qteus extesio i eo gsidat ex copacoe mensure subiacētis
s tpis et ita nn catu e infinitu i actu/ Alio dr infinitu
negatiue. i. qr no ht fine et indisplia dnr infinita vt puctus
et vnitas qr no st finita et hmo eum e infinitu qr s no finit/

Sic ergo ad creatum esse sed ad infinitum actu non prohibet. Ad 3m dicendum
quod per eundem modum est infinitum esse angeli et evum. Ad 4m dicendum quod inter
eternitatem et evum potest assignari triplex differentia quarum una potest sumi ex predictis
Nam eternitas mensurat ipsam substantiam eterni quod est in vero nam idem
cum omnibus que ei attribuimus. Non autem evum ut dictum est. Alia
sumitur ex hoc quod eternitas mensurat esse per se stans unde eternitas
est idem cum substantia eterni. Evum autem mensurat esse creatum quod non est per se
stans quia est aliud a substantia entis creati. Tertia potest sumi ex hoc quod
evum quamvis sit interminabile ex parte finis non tamen ex parte principii
Eternitas vero ex parte utriusque etc.

De anima quaeritur de anima ... primo quantum ad naturam 2o quantum ad gratiam
3o quantum ad culpam 4o quantum ad gloriam. Circa naturam anime quesitum
est de eius substantia et de eius operatione. Circa substantiam quesita sunt duo
primo utrum anima sit sue potentie. 2o utrum secundum suam substantiam sit incorporea.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod anima sit sue potentie quia in libro de spiritu et
anima dicitur quod anima est quedam suarum potentiarum quedam non sua non
est sed virtutes. Preterea Augustinus dicit in libro de trinitate quod memoria intelligentia et voluntas
sunt una mens una vita una essentia. Sed hic tria sunt ingenium in ... li ...
sunt tres anime vires ergo anime vires sunt ipse eius essentia. Sed contra est quod Dionysius
... distinguit superiores substantias angelos in tria
scilicet in substantiam virtutem et operationem. Sed angelus non est minus simplicis quam
anima ergo et in anima sua substantia non est sua virtus sive potentia. Praeterea corpora que sunt idem
sed virtus multiplicatur et reliquum. Si ergo anima sit idem et sue potentie
videtur quod cum potentie sint multe quod essentia anime una esse non possit. Respondeo
dicendum quod de anima dupliciter loqui possumus. Uno modo secundum quod est quedam substantia
etc. impossibile est quod anima sit sue potentie duplici ratione quarum una sumitur ex
eo quod est anime proprium quia simpliciter impossibile est ut idem secundum idem sit naturaliter principium
plurium et diversorum immo quandoque oppositorum. Anima autem secundum diversas potentias
invenitur esse principium actuum diversorum secundum species et quandoque oppositorum. Unde
impossibile est quod ipsa essentia anime que est una sit immediate horum principium
et ideo oportet in anima ponere eius substantiam potentias naturales que sunt horum
actuum immediata principia. 2a vero sumitur ex eo quod est generale anime et omni
substantie create. In nulla enim substantia creata est idem esse et operari. Hoc enim solius
dei est. Essentia autem est essendi principium. Potentia vero operationis. Ergo cum ab
uno naturaliter non sit nisi unum nulla substantia nisi divina est sua potentia.
Nec est instantia de potentia materie et dato quod sit sua essentia quia talis potentia non
est ad operationem sed ad esse. Alio modo possumus loqui de anima secundum quod est quoddam
totum potestativum etc. diverse potentie sunt partes eius et ita anima ... de potentiis
... quamvis minor sit abusio in toto potestativo quam integrali
quia totum potestativum secundum suam substantiam adest cuilibet parti, non autem integrale.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad 2m sic proceditur. Videtur quod anima rationalis sit corporalis quia secundum Damascenum nulla
substantia potest esse sine propria operatione. Propria autem operatio anime rationalis est intelligere

ad quam indiget corpore cum non sit intellectus sine fantasmate ut patet per philosophum
primo de anima ergo destructo corpore substantia anime intellectualis non manet. Preterea
quod habet virtutem ut sit semper non invenitur quandoque esse et quandoque non esse.
Omnis enim verbi est quod diu utrumque vel ex opposito. Ergo quod invenitur
quandoque esse et quandoque non esse non habet virtutem ut sit semper. Sed omne quod incipit
esse invenitur quandoque esse et quandoque non esse ergo nullum quod incipit esse habet
virtutem ut sit semper et ita nullum quod incipit esse potest esse incorruptibile. Sed anima
intellectualis incipit esse ergo non potest esse incorruptibilis. Preterea omnibus compositio ex
corpore et anima est quoddam esse. Si autem potest anima sine hoc esse anima habet aliud
esse ergo compositio advenit anime post esse completum ergo huiusmodi compositio
est anime accidentalis et homo non erit ens per se sed ens per accidens quod est
inconveniens. Si autem non habet aliud esse anima preter esse compositi ergo postquam
deficit esse compositi anima esse non potest. Sed in morte corporis deficit esse compositi
ergo anima post mortem corporis non remanet. Preterea anima est forma corporalis.
Aut ergo per essentiam suam aut per aliquid accidens. Si per accidens sequitur quod compositio
anime et corporis sit accidentalis sicut corporis ad indumentum. Si per essentiam
ergo cum forma materialis est forma non possit esse sine materia videtur quod anima post
mortem corporis remanere non possit. Sed contra est quod philosophus dicit in 2o de anima
quod videtur separari ab aliis sicut perpetuum a corruptibili. Preterea philosophus in 10 ethicorum
ostendit felicitatem contemplativam preeminere civili eo quod diuturnior est
sed civilis durat usque ad mortem ergo contemplativa est post mortem
ergo anima permanebit. Respondeo dicendum quod necesse est ponere substantiam anime intellectualis
esse incorruptibilem. Si enim corrumpitur aut corrumpitur per se aut per accidens. Per se
quidem corrumpi non possit nisi esset composita ex materia et forma contrarietatem
habente quia esse non potest nisi esset elementum aut ex elementis ut antiqui
philosophi posuerunt quorum positiones in primo de anima reprobantur. Per accidens
corrumpi non potest nisi ponatur quod non habet per se esse sed solum esse cum alio sicut
est de aliis formis materialibus que proprie non habent esse subsistens
sed sunt per se compositorum subsistentium quorum sunt partes et per accidens
corruptis compositis corrumpuntur. Hoc autem de anima intellectuali dici non potest.
Nam quod non habet esse impossibile est quod per se operetur, unde et accidentia
non operantur sed composita per formas. Anima autem intellectualis habet per se operationem
quam exercet nullo organo corporeo mediante ut probat
philosophus in 3o de anima. Non enim posset omnium sensibilium formas cognoscere nisi
ab omnibus formis sensibilibus esset denudata vel nisi esset actu omnium
cum nihil recipiat quod non habet. Oporteret igitur si anima per aliquod organum
intelligeret quod careret omni forma sensibili cum omnes formas sensibiles
sit nata intelligere. Sicut pupilla caret omni colore ad hoc quod
visus possit omnes colores cognoscere, impossibile est autem esse aliquod
organum corporale carens omni forma sensibili, relinquitur ergo substantiam anime
intellectivae esse incorruptibilem. Unde dicit et philosophus primo de anima quod intellectus videtur
esse substantia quedam que non corrumpitur. Hinc autem incorruptibilitatem intellectus quidam
posuerunt ex hominem esse ponentes animam que est pars hominis corruptibilis formam

tn ponut int^tu separatu cotinuat dupl^r vno^o p illustracom s
eos qui ponut int^tu agente separatu z incorpple int^tu ud
posle quictu corpple. Alio^o p cotinuacom int^tis ad fanta
s eos qui ponut z int^tu posle ee separatu z incorruptile.
Sz pin hoz ee no pt qz si i nob no e aliq^d utq nisi matial
lum int^tis agent no pt i nob recipi n mali cu receptu
sit i recipiete p mo recipiet. z ita no recipi^r mo intelli
z nob no potimus ee intelligetes. Silr s ee no pt Nam
fantasma sit i nob p intum opone que sit ee qz sic ho no
hret ee specificu ex hc q e rōal cu no sit rōal nisi ex hc
q int^tm quigi^r. Restat i^r q ipa hua aia que e forma corp
est int^tis incorpptil. Ad pm go ddm q aia indiget aliquo
corli ad sua opone dupl^r. Uno^o sicut organo p quod opa^r
zc no indiget aliquo organo ut pbatu est. Si at sic indi
get organo ad intelligend eet corrupt ut pote no potes
pse opari. Alio^o ad opand indiget aliquo corli sic obo
sicut oculy ad videnð indiget corpe colorato zc aia
rōal indiget ad intelligend fantasmate qz fantasma
sit sbiecta int^ue aie ut dr i iii^o de aia. Copaco at qe
sic indiget corli a pricipio no pt ee sine corli i^o pt at pgea
sicut aia sptiuanaz opom hre pt nisi pus moucat a sbilb
qui sit ex ea intam. s pgea tenet acty ymaginacois z sbilb
abeuntib z sic destruct fantasmatib opo int^ua i aia
remanē pt. Ad zm ddm q i^d ro e pbo phi i^o ce z mu
qui ibi ot q ome gnatu est corpple z ht locu i illis que
fuit z corrpui nalr z quq ex destu mr est q no put
nc ss fuisse nc ss fore No aut ht locu i hys q p creacom
fuit que accipiut a deo virtute ut sint ss p qua ee n put
aliqn ea accipiat. Ad 3m dd q aia ee suu quicat cor
quod quid ita acq^r aie i cor^e ut s ipm cosiste possit
quod no e de alys formis zc ipm ee aie sit ee opoita
z tn manet opoito destructo. Ad xm dd q aia s
sua eem for^u corpis est nc destructo corpe destruit^r
i aia id s q e forma s pm desinit ee forma i actu

Deinde quer^r de ope aie Et ce hc quir duo p^o utp aia
separata int^ur omia que cognoscat ogniscat i p^a
ultate. 2° utp aia separata a corpe heat acty sptiuazp porp.

au Ad pm sic pre^r Vi^r q aia qcq intgat int^r i p^a ultate.
Augg d^r 22 off Si ambo videmus id ur ee q dico vbi
queso id videmus no eo i te nc tu i me s ambo i ea que s^u
nob e incomutab^a ur^te zc ome vni qd aia cognoscat i p^a
ur^te videt. Pr vni addt s eus manu sic pz de pricipys
demonstratis z de luce corli p qua visy cor vidz. g^o p^a ultas

e maxime omnibꝫ intellectibꝫ manifesta, et non solum per ea, sed in ea omnia cog-
noscimus. Sed contra multi de peronibꝫ dementatiuis veram cognitionem habent
qui de prima veritate nichil considerant, ergo non omne verum in prima veritate
cognoscitur. Preterea Augustinus dicit in libro de libero arbitrio quod nos de prima veritate iudicamus
et quod nos sine ea vere iudicat et ita si de ea non iudicamus non cognoscimus
nec alia in ea. Responsio dicendum quod sicut quedam glosa dicit super illud psalmi Diminute
sunt veritates etc. dicit. Ab vna prima veritate multe veritates in mentibꝫ hominum
resultant, sicut multe facies in speculo fracto ab vna facie hominis
resultant, huiusmodi autem resultatio est quantum ad duo scilicet quantum ad lumen
intellectuale. De quo in psalmo Signatum est super nos lumen vultus tui domine,
quantum ad prima principia naturaliter nota siue sint complexa siue incomplexa.
Nichil autem possumus intellectualiter cognoscere nisi ex principiis predictis et ex lumine
intellectuali quod veritate mediante non possunt nisi in quantum sunt similitudines illius prime veritatis
quia ex hoc et habent quandam immutabilitatem et stabilitatem. Sic igitur in prima veritate
secundum suam essentiam non omnia videntur a nobis in statu vie tamen nec ipsa per suam
essentiam a viatoribus videantur. Sed in prima veritate sue ymaginis sue scilicet intellectus ab
ea exemplate omnis veritas a nobis cognoscitur et exemplum est quod duo idem vz
videt in quantum ab eadem veritate exemplata veritas in mente relucet. Et ita
intelligendum est dictum Augustini etc. patet solutio ad primum. Ad secundum dicendum quod operans
aliquod siue mouens dicitur dupliciter. Vno modo sicut principium formale operationis vel
motus etc. non oportet quod motum moueatur vel operans operetur eciam ad id
quod operatur. Non enim ignis calefacit calorem quo calefacit. Alio modo
sicut instrumentum et tunc mouetur eciam ad id quod mouet. Sic manus
baculo mouet lapidem et baculum manus mouet. Illud ergo quo cog-
noscimus sicut instrumento oportet esse in nobis prius notum etc. cognoscuntur conclusiones
et principia naturaliter nota ad que comparantur intellectus agentis sicut ad instrumenta
sic dicit Commentator in 3º de anima. Sed id quo cognoscimus sicut forma
cognoscentis non oportet esse notum quia nec oculus videt lucem que est de
oculi comparatione nec speciem per quam videt. Et ita et non est necesse
ut quecumque intellectus id intelligat intellectum suum quo intelligit vel lumen intellectuale.
Sic igitur veritas a prima veritate in mentibꝫ nostris exemplata a nobis primum cog-
noscitur de necessitate ad hoc quod alia in ea cognoscantur scilicet quantum ad ipsum
intellectuale lumen ipsa non exemplaris veritas a nobis per suam essentiam videtur.

Ad 2m sic proceditur. Videtur quod anima separata actus sensitiuarum potentiarum
habere possit. Cassiodorus enim dicit in libro de anima quod anima sine corpore
videt et audit et reliquis sensibꝫ viget, preterea Luce 16 quedam dicuntur de
diuite in inferno sepulto que sine actu sensuum esse non possunt. Sed
constat quod ibi erat tantum anima diuitis sine corpore ergo anima sine corpore
operationem sensuum habere potest, preterea frustra est potentia que non reducitur ad actum,
sed in anima post mortem remanet potentie sensitiue ergo et actus sensuum. Responsio dicendum
quod impossibile est in anima separata aliquas potencias sensitiuas actu esse, quod
sic patet, operatio enim potencie sensitiue eodem modo perficitur in homine et in bruto.
Eodem modo enim homo videt per actum quo equus, actus autem potentie sensitiue in
bruto non est ipsius anime sensitiue per se sed mediante organo sicut per se habet

subsistencia sic eet incorrupti. ut de anima racionali probatu est. vn
tu sit hc ingenis imple e q i bruto ul i hoie potencia sensitiua habeat
aliquem actu pprium. s omnibus actus eius e quieti. vn i anima separata
vivere non pt. Concedunt tn dnt aiam sensitiua hre duos actus.
vnu quem exercet organo meite qui pus morte non maz. Aliu
que p seipsum agit & hic manz pus morte. hc at m. detestari
opinio platonis de aia qui ponebat aiam sensitiua moue seipaz
& moz corpus & opo qua mouebat seipam erat b ppa. Alia
u qua mouebat corpus erat quieti. Et ppr hc plo ponebat
aias & brutorum ee incorruptibiles. hc enim de nccitate sr. qd tn
isti non concedunt. Ad pm go dd q sicut opones nos ppr quda
similitudinez noiam noibus paium que st i appetitu sensitiuo. Ita metus
opones noiant ab oponibus sensitiuis ppr similitudinez & c lo. Cassio
Ad 2m dd q ista ubia que dur de diuite oz methaphorice intelligi.
ul s silitudines & non s res ipas ut Augus dt. Ad 3m dd q sm
quosda i aia non manent potencie sensitiue actu s i radice tm.
sicut actu non maneat non io frustra erunt. quamuis actibus careant
manent enim ad nec integritatem sicut membra generationis i resur-
rectionis.

Deinde querit de hiis q ptinent ad graciam || |gentibus ||
Et circa hc querit tria. primo de precepto honoris parentum. 2o de
consilio qd est ad non obie. 3o de uoto continentie ||

9 Ad pmum sic proceditur. Vr q cuius pr non pt sustinri a filio n ghendo
accipiat dotem. vn prem nutrire possit non tenea contrahe
ut prem sustentet. Cum enim caritas sit ordinata plus aliis tenet e
qum pri. s laudabile eet si aliis ppr uirginitatem seruanda se morti
exponeret. go non tenet aliis p seruada pris uita matrimonium contrahe
p preceptu non quia consilio. s de uirginitate seruada e consiliu ut p3
1 ad Cor vij. go p preceptu de honoracione parentum non obligatur aliis
ad hc vt uirginitatem pdat. Sz q preceptu affirmatiuu obligat p
loco & tpe. s tpc de honorarie parentum e qn parentes indigent. go
tunc obligatur aliis ex tali precepto. & ita m. q tenea matrimoniu
contrahe si aliter pri subuenire non possit. Rno dd q casus ppositus
non m ee de facili possibilis. vix enim contingere pt qd aliis parentes
sustentare possit absq coitu saltem manibus operando ul me
dicando si tn hc contingeret eet idem iudicium de uirginitate seruada
i isto articulo & de aliis pfectionis opibus sicut est ingressus i
religionem De quo quida varie opinantur. Dicunt enim aliqui
q si aliis ht prem indigentem si qd ht ad eius sustentacionem & c pt
licite religionem intrare parentum cura pri certi committens qui eos
aueres pascit. s q h opio nimis m. aspera. io melius m. dd
q d e quilibet ppositum intrandi religionem uidet se i seculo n posse
viuere sine peccato mortali ul non de facili. sicut timet b periculum
peti mortalis tunc magis saluti aie sue teneatur puidere q consu
lendi parentum non tenetur i seculo viuere. si at uidz se i seculo posse quisari

absq3 pcto distinguendum est. quia si sine eius obsequio parentes non viuere
possent. sic tenetur eis seruire et alia opera perfectionis pretermittere. sic enim
hec male permitteret et peccaret eos dimittens. Si non sine eius
obsequio possent aliqualiter sustentari non autem honorifice non propter hoc
tenetur opera perfectionis dimittere. Secus autem est de illo qui iam religionem
intrauit. quia cum iam sit mortuus mundo per professionem solutus est a lege
qua in mundanis obsequiis parentibus tenebatur secundum doctrinam apostoli Ro.
vij°. In hijs autem spiritualibus puta orationibus et huiusmodi eis tenetur seruire
Et hec quod dictum est de introitu religionis patet et de obseruantia
uirginitatis et de alijs operibus perfectionis dicta. Ad primum ergo dicendum quod si aliquis
non esset uirginitatis professus non debet modo fame augmentum minorem
contrahere. Ad secundum dicendum quod preceptum contrariatur consilio uel prohibet in casu.

Ad xiij sic proceditur videtur quod religiosus qui emisit uotum obedientie
tenetur in omnibus prelato obedire et in arduitatibus. quia per uotum castitatis
religiosus omni concubitui renuntiat. ergo per uotum obedientie abre-
nunciat proprie uoluntati quantum ad omnia. preterea beatus Bernardus dicit in regula quod si prelatus
impossibile iubeat temptandum est ergo multo magis in arduitatibus obe-
dire tenetur. preterea uotum obedientie ad statum perfectionis pertinet. hoc autem non esset si
non teneretur obedire nisi in hijs que in regula continentur. quia quilibet subditus
eciam secularis tenetur prelato suo obedire in aliquibus que pertinent ad ius
prelacionis. ergo uidetur quod religiosus teneatur simpliciter in omnibus obedire. Sed contra
religiosus non tenetur ad plura quam secularis nisi quatenus se per uotum ob-
ligauit. sed per uotum perfectionis non se obligat ad obediendum nisi secundum
regulam ergo in pluribus obedire non tenetur quam que sunt secundum regulam. preterea Bernardus dicit in libro
de dispensacione et precepto. Nec uel precipiat prelatus eorum quod non promisi.
Respondeo dicendum quod circa hoc quidam conueniunt omnes et quidam ad inuicem dissentiunt
Conueniunt enim religiosus non teneatur prelato obedire in hijs que sunt contra deum
uel contra regulam. uel quantum adeat in quibus prelati dispensacio non conuenit.
omnes quidem dicunt quod et in hijs que sunt arctiora quam regula obedire
non teneatur secundum obedire obedientie perfecte non ab omnibus dicitur. Sed circa
indifferentia uel ea que sunt infra artitudinem regule ad ea que contra regulam
sunt due opiniones. quidam dicentibus quod obedire in huiusmodi est de
necessitate obedientie. Alijs autem quod non est de necessitate obedientie. sed de perfectione
Iste quidem due opiniones et si multum differre uideantur quantum
ad uocem tamen parum uel nichil differre inueniuntur. Nam ad regulam
pertinere intelligenda sunt non solum ea que sunt expressa in regula sed etiam ea
que quocumque modo ad regulam reducuntur ut patet quod pertinet
ad obsequium sine societatis et ad punicionem culparum. ad que
duo fere omnia huiusmodi possunt reduci. si tamen aliqua sunt que nullatenus
ad regulam reducuntur. videtur verior opinio esse quod obedire in huiusmodi
non sit de necessitate obedientie sed de perfectione ut Bernardus manifeste dicit in libro
de precepto et dispensacione. et hoc ideo quia obedientia non se extendit ultra potestatem
uel ius prelacionis quequidem secundum regulam limitantur. Ad primum ergo dicendum
quod uotum continentie respicit specialem quemdam actum. sed uotum obedientie

respicit gnal' omis actg vn nisi determic' eg gnalitas eet reli-
gionis cofusio qz omis ad id tenent, Ad 3m dd q lo' qm ad
pfecoem obie, Ad 3m dd q p uotu obie suppor' religiosg p/
lato suo qm ad gnalem dispone uite sue s3 no qm ad oes
actg suos ptieres, secularis at suo plato obedie te' qm ad
aliquos actg spales no qm ad gnale dispoem uite sue,

xi Ad 3m sic pce' vr q pg uotu simpx castit' aes iurioem
contheus nc redde debitu nc exige possit. qz apud
dm no mi obligat uotu simpx qm solempne ut canon
dr, S3 pg uotu solempne emissu aes no pete debitu nec
redde pt. go nc pg emissioem simpl' uoti p p ptate ng ex-
cusat' a pcco. s3 tc qui contbit pg uotu simpx pcat qn pg de-
bitu reddit. qz adhuc pt uotu imple religioem intrada
go pg qm sel reddidit adhuc pcat ut reddedo ut exido/
S3 g' ecctia no cogit aliquos ad pccad. cogit at redde
debitu eos pg uotu simpx castit' go reddedo debitu no
pcat, Rno dd q qm ad reddicoem debiti oes gnit q pg
simpx uotu cotmen te' redde debitu qz uotu simpx
iurioem cotctu no dimitt z ex qo iurioem e cotctu uir no
ht ptate corpis sui s3 ulr vn te' mulier petenti debitu
redde, S3 circa peticoem debiti quida dnt q cu qm ad hc
sit i sua libertate te' adhuc uotu imple z ita pcat debitu
petendo, Alij no dnt z si p singula appeat q uult ulit
ed debitu reddi qmuis ipa pete erubescat q uir pete de-
beat z pg uotu simpx z pcc si timeat uxor de lapsu. S3
hc i id redit cu pmo Nam hc e ex pte uxoris qda iterpretatia
peticio z uir petedo reddit, vn effica' ex pte uxoris gnig
iurioem qm eet si sse eam expsse pete optet, Ad pm go dd
q utusq uoti tusgressio induat reatu pcci mortl ex hc
q utrusq equalr obligat apud dm, s3 qm ad impeditu
iurioem no ht utrusq equale efficacia, Nam p uotu solep-
ne tusfert se vouens qsi i corle obsequiu ipig dei p susceptoz
ordinis ul introitu religiois, Quod at aes sel vni dedit
no pt pgmoem altri dare z io pg uotu solempne no pt aes
se trade i ptate uxoris iurioem conthendo, s3 i uoto simpl'
e sola pmissio. Quicumque at alicui ad pmittit pt id altri dare
s3 fidem pmissionis no suet z io ie qui simpx uotu emittit
pt pg moem iurioem conthe s3 pcat qz porre fide irrita fet,
Ad 3m dd q por coyubitg no excusat sequetes qg debit
reddat a pcco inqm e pcm s3 inqm e actg quida iurioem
consuativus

R Deciii quit' de his q ptinet ad culpa, et
pmo qm ad culpa que cotraria' bonis moibg, 2o qm
ad culpa q cotria' vre fidi Circa pm qrur tn pmo de acceptae

psonaru, 2o de pcto infamie, 3o de pciositate vestiu
Ad pmu sic pcet. vr q qui honrat diuite ppr diuicias pcat. 12
Ita em dt glo. Jac. 1. c. si introierit i conuentu uro re
cyndus paupem abicit. diuite colit, ffides xi econ doat,
pr honor s phm 1o ethz debet reby diuis, s i diuite no e ad
diuu ppr diuicias go no debet ei hor ppr diuicias p ex
ubis phi. 1. ethz colligit q hor e exhibicio reuery i testion
uitutis. Sz aly diues no e uituosq, Cu go fiy testiony de
ee pctm. quod no dz fi ppr scandalu uitandu vr q nc cess
ta uitadi scandalu uitandi diues deat ppr diuicias honari
Sz g e glo. Aug. Ja. 1. sup id. Si introierit i cottidianis gess
siby qui pferet diuite paupi no i hc pcat, nc intq ita indig
ut ei qito ducor tato melior videat. Sz no pp ab i huig
exteriorib honoriby diuite honrans cu ppr hc iudicat meliore
go no pp pcat, Rn dd q accipe psm dr q accipe cau, Acci
pe em cau e indin fauore ex aliq quod fit ad cau, qd
laudabile e, Acceptio psn e fauore indiri ex aliq gdicoe
psne que no facit ad cau quod uitiosu est, Vn cotingit
q ex ead codicoe psne gsita que fit indin iustu que at
ceptio psonaz. Sicut si i aliq cotrouersia detur snia p aliq
q e libit cit acceptio psonaz, Si at i hac consideratioe
i licenciado ad magistiu aliis pfera no cit accepo psnaz.
Si go ab hor diuiti exhibeatur ppr diuicias ad que diuicie
nd faciut no cit accepo psnaz. cit at si ad hc ut diuicie
opent, Est at dupx hor. Vnus qui debet alicui roe sui ipius
ppr ppam sua uitute sicut e commendaco inuitaco et hui
z adhuc hore diuicie ut faciunt, Vn si tl hor alicui ppt
diuicias exhibeat cit accepo psonaz, Vn dt maxime va
lerius q homines qui uituti debent sunt tamen phi z aa hg
aput romos antiquos n pecunia ony patuit, Aliud
honor alicui debet s statu que ht i re publica sic em i
pa res publica honrat z ppr hc rex z principes z hui pne
honrant. s id 1. pe 2. Regem honorificate, Et q i terrena re publica
diuites statu obtinet altiore. io cives eorum qm i ba
bilonia pegnates dut ciuitates quos consant more gere
ur Aug dt i li. de c. d. i hiis q no st q diy, zc z diuites
honrant illis dumtaxat homini qui ad exteriore quietu
ptinet liatu e, Ad pmu go dd i hiis q ad fide xi ptinet pau
cit diuites paupiby pferent s mysteriis sacroz z alia
hui, Sz i hiis q mundi quiete requirit dz mundo gere more.
Ad 2m dd q z diuicie ingiy st quodda bony e ad diuina
pa ingiy pbet facultate ad uitabu agenda, Ad 3m dd q
ro i pcet ad hore q exhiber alicui roe sui ipius. 4m

13 Ad xiij sic pcedit. videt q aliquis peccat infamiam non repellendo. Cru
delis enim esse dicitur qui famam suam negligit, sed crudelitas
peccatum est ergo peccatum est infamie non resistere, preterea Ecclesiastica sancta dicitur Unicuique
mandat deus de proximo suo ut scilicet ei prosit exemplo et verbo, sed hoc impedi
per infamiam ergo quilibet tenetur repellere infamiam. Sed contra est quod con
tempnere infamiam videtur esse actus humilitatis, Unde in vitas patrum le
de multis sanctis patribus qui proprias infamias sustinebant non re
pellentes ergo non est peccatum. Respondeo dicendum quod utraque scilicet et contemptus fame
et appetitus potest esse laudabilis et viciosus, Fama enim non est necessaria homini
propter seipsum sed propter proximorum edificacionem, appetere enim famam propter proxim
tantum est, appetere non propter seipsum ad manem gloriam pertinet
Ergo contemptus fame racione sui ipsius humilitatis est racione non proximi
ignominia est et crudelitas, Illi ergo quibus incubit ex officio
vel ex statu perfectionis aliorum saluti providere peccant si infamiam
propriam iusto posse repellant, Alii vero quibus magis custodia sue
proprie salutis imminet possunt sue humilitati providentes famam vel
infamiam contempnere, Sed cum infamia dupliciter repellatur scilicet occasionem
subtrahendo et linguas detrahencium compescendo, primo modo omnes tenentur
infamiam vitare aliquas sine scandalo occasiones tamen si vero non posset
quod propter peccatum esset, sed 2o modo non tenetur nisi quibus debet aliis saluti proximorum
providere, Et hoc est quod gregorius dicit in omelia super ezechielem linguas detra
hencium sicut nostro studio non debemus excitare ut ipsi peccant,
Ita per suam maliciam excitatas debemus equanimiter tollerare ut
nobis meritum crescat, Aliquando et debemus compescere ne dum de nobis
mala disseminant eorum qui nobis ad bona audire patuerant corda
innocencium corrumpant, et infra etenim hii quorum vita in exem
imitacionis est posita debent si possunt detrahencium sibi verba compescere
ne eorum predicacionem non audiant qui audire poterant et in pravis
moribus remanentes bene vivere contempnant. Et ex hiis patet
solucio ad obiecta
18 Ad xiiij sic proceditur. videtur quod vicium preciosis
vestibus uti non est peccatum. Omne enim quod fit propter vanam gloriam
est peccatum sed preciosa vestimenta non portantur nisi ad manem gloriam
Unde gregorius in omelia de divite epulone. Nemo quippe vestimenta
preciosa nisi ad manem gloriam querit. videlicet ut honoracior ceteris esse
videatur. Nam pro sola mani gloria preciosum vestimentum queritur reparens
testatur quod nemo vult ibi preciosis vestibus indui ubi ab aliis
non possit videri, ergo usus preciosarum vestium est peccatum, preterea 1 thimo
heuntes alimenta et quibus tegamur hiis contenti simus, glossa quod
amplius est a malo est sed preciositas vestium est amplius ergo est peccatum,
Sed contra est quod bernardus dicit ad quandam reginam indue te delicate non pro
te sed ne dignitas regia vilescat, preterea 1 thimo ij. Non in tortis crinibus
aut auro aut margaritis vel veste preciosa glossa vel ut modum suum et ita
si aliquis preciosis vestibus utatur sed modum suum non peccat, Respondeo dicendum quod aliquis est

Loquendum de persona publica et de persona privata. Nam in persona publica considerantur
et status dignitatis et ipse persone conditio, ita quod duo ista se debent habere
ne dignitatis auctoritas veniat in contemptum et ne ipsa in superbiam au-
feratur. Propter primum ergo ei potest esse laudabile et ex preciosis vestimentis utatur
ad reverentiam auctoritatis et quod utatur vilibus ratione proprie humilitatis. Ita dum-
taxat ut nec ad auctoritatem conservandam fiat in superbiam et ne debita nimis
propria humilitas recedendo frangatur auctoritas, sicut dicit Augustinus et hac
ratione laudabiliter sacerdotes in divino officio preciosis utuntur indumentis
ad reverentiam divini cultus, et laudabiliter ab huiusmodi propter humilitatem in
quibusdam religionibus abstinetur. In eo autem qui est privata persona
virtuosum esset propter ipsam humilitatem abiectioribus indumentis utatur et quam
status proprius requirat, unde Gregorius dicit in omelia predicta: Si abiectio
preciosi indumenti culpa non esset, evangelista de Iohanne vigilanter non
diceret: Erat indutus pilis camelorum, licitum erat ut secundum morem
ipse persone preciosis utatur, sed peccatum si proprium morem excedat. Et quia pro-
sima dicitur relatione sicut et magnum, cum id quod est proximum uni
non sit alteri proximum, preciositas vestium attenditur secundum excelsum
ipsius morem et secundum hoc ipse est peccatum preciosis vestibus uti etc. loquitur Gregorius. Unde patet
solutio ad primum. Ad 2um dicendum quod in alimento et tegumento intelliguntur
omnia que nobis sunt necessaria secundum exigentiam nostri status.

Deinde queritur de culpa que contrariatur veritati fidei. Et circa hoc queruntur
duo: primo utrum hereticus sit vitandus, 2o utrum redeuntes
ad ecclesiam sint recipiendi.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod hereticus sit vitandus. Dicit enim Matthaei 13 in
parabola de zizania quod paterfamilias dixit messoribus:
Sinite utraque crescere usque ad messem, messis autem est consummatio seculi,
ut ibidem dicitur. Ergo per zizania intelliguntur heretici non sunt a consortio
fidelium separandi ante diem iudicii, preterea videretur quod hoc dum preciperet
faceret principes hereticos interficientes, sed contra est quod dicitur 2 Corinthiorum 6:
Exite de medio eorum et separamini. Et loquitur de infidelibus quod patet ex
hoc quod premiserat: Nolite ducere iugum cum infidelibus, ergo heretici
non est vitandus. Respondeo dicendum quod hereticus non est vitandus duplici ratione.
Una est ratione excommunicationis. Nam cum sint excommunicati non est eis
communicandum sicut nec cum aliis excommunicatis. Alia est vero ratione heresis
primo propter periculum ne eorum contagio alios corrumpat, secundum illud 1 ad
Corinthios 15: Corrumpunt bonos mores colloquia prava, 2o et
ne videantur eorum prave doctrine aliquem assensum prestare, unde
in canonica Iohannis dicit: Si quis veniat ad vos et hanc
doctrinam non habet nolite eum in domum ducere nec ave ei dixeritis.
qui enim ei dicit ave communicat operibus eius malignis, unde dicit glossa
sed quod vobis est instituta communio esse ad eum, alioquin simulacio est
que in Christianis esse non debet, 3o ne ex nimia familiaritate aliis contin-
gat occasio erroris, unde ibidem dicit alia glossa: Et si vos forte decepti

forsitan p tale verbum familiaritatem possent decipi qui crederent
illos placere nobis et crederent illis, unde glo. ord. ibidem dicit Cauta
apostoli atque eorum discipuli religione cautela utebantur ut si ubi
quidem quomodo cum aliquo eorum qui a veritate declinauerat hunc
paterentur. hoc tamen est intelligendum nisi cum aliquo loquerentur de eius
salute. Ad primum ergo dicendum quod in illo precepto patrisfamilias duplex con-
dicio intelligitur. una est ut exponatur preceptum de uli separacione malorum
a bonis et hoc accipitur ex ipsa questione messorum qui dixerunt vis
et imus et colligimus ea. hoc enim non erit nisi in die iudicii, 2ª condicio
est ut intelligatur preceptum quod mali sine periculo bonorum extirpari
non possunt, et hoc patet ex voce patrisfamilias quidem dicit Non. Ne forte
colligentes zyzania eradicetis simul cum eis et triticum, Quod
quidem tribus modis contingere potest. uno modo si aliis prodesset aliquid
de eius malicia constaret, unde dicit glo. quod monet dominus ne am-
bigue iudicemus, 2º si non esset in malicia obstinatus, unde non
expugnatur nisi propter contumaciam, unde dicit glo. ibidem monet non
cito amputare, quia qui hodie errat. forsan cras de-
fendet veritatem, Et ideo ultra dicit hereticum hominem post primam
et secundam correptionem devita, 3º si simul boni cum malis in-
voluantur. propter quod dicit ibi glo. Augustinus quod multitudo non expugnan-
da nec principes populi, sed tribus at remotis dicitur mali precidi sicut
I ad Cor. v. Auferte malum ex vobis, et sic patet solo ad 2m.
10 Ad 2m sic procedatur. videtur quod heretici revertentes ad ecclesiam non
sunt recipiendi quia peccaverunt in fide que est ecclesie fundamentum
et ideo in edificacione ecclesie non debent superedificari. ergo non debent
ab ecclesia recipi, Sed contra est quod ecclesia nulli debet claudere gremium
sicut ipse qui dixit Qui venit ad me non eiciam eum
foras Io. vi. Responsio dicendum quod quamdiu huius vite status durat homo non
potest esse totaliter in peccato obstinatus, hoc enim est in dampnatis post
mortem, et ideo quamdiu hac vita vivitur cuilibet relinquitur locus
penitencie, et ideo quilibet quantumcumque delinquens vel in fide vel in moribus
est ab ecclesia recipiendus ad penitenciam et commune dicitur esse heresis
novatianorum, sed tamen non est necessarium quod semper ad dignitatem recipiantur
nisi cum aliquis misericorditer dispensaretur propter bonum pacis
vel propter fructum aliorum qui inde speretur, Ad primum ergo dicendum quod quamdiu
diu fundatum fidei non habet ab ecclesia recipi non debet sed postquam
conversus incipit hunc recipiendus est.
11 Deinde queritur de hoc quod pertinet ad gloriam scilicet de visione dei in
patria. Utrum ab intellectu creato possit videri deus per essentiam
Et videtur quod non. Intellectus ad intelligibile est aliqua proporcio, sed intellectus creati
ad divinam essentiam nulla est proporcio cum distent in infinitum. ergo intellectus
creatus divinam essentiam videre non potest. preterea plus distat spiritus increatus
ab intellectu creato quam spiritus creatus a sensu. sed sensus non potest cognoscere
spiritum creatum. ergo nec intellectus creatus spiritum increatum, Sed contra est exo. 33.

super illud: Non videbit me homo et vivet, dicit glosa gregorii: fuerunt nonnulli
qui deum dicerent etiam in illa regione beatitudinis in claritate sua conspici, sed in
natura minime videri. quos nimirum minoris inquisitionis subti-
litas fefellit. Non enim illi simplici et incommutabili essentie aliud est
claritas aliud est natura, sed ipsa eius claritas ipsa claritas natura est. et
ita essentia dei videbitur a beatis. Responsio dicendum quod necesse est ponere divinam
essentiam videri a beatis, beatitudo enim est ultima perfectio rationalis nature.
Nichil autem est finaliter perfectum nisi attingat ad suum principium secundum modum
suum, quod ideo dico quia ad principium quod est deus attingit ad dupliciter.
Uno per similitudinem quod est quedam omni creature que tamen habet de
perfectione quantum consequitur de divina similitudine. Alio per operationem ut spiritualiter
iste modus qui est eius similis sic in unitate pure. Dico autem per operationem inquantum
rationalis creatura cognoscit et amat deum et quia anima immediate facta
est a deo ideo beata esse non potest nisi immediate videat deum, scilicet absque medio
quod sit similitudo vel cognitive sicut species visibilis in pupilla
vel in speculo, non autem absque medio quod est lumen confortans intellectum
quod est lumen glorie de quo in psalmo dicitur In lumine tuo videbimus
lumen. Hoc autem est per essentiam deum videre. Unum in hoc ponimus beatitudinem
rationalis creature quod deum per essentiam videbit, sicut philosophi animas nostras
felices ab intelligentiis agentibus posuerunt ultimam felicitatem hominis
continuationem intellectus nostri ad ipsam. Ad primum ergo dicendum quod proportio
dupliciter dicitur. Uno modo proprie secundum quod importat quandam determinatam (necessariam?)
et proportio requiritur inter intellectum et intelligibile, ad hoc quod sit cog-
nitio cum apprehensione qualiter divina essentia nunquam videbitur ab
intellectu creato. Alio modo dicitur vel per qualemcumque habitudinem et sic finitum potest
habere proportionem ad infinitum si sit perfectio eius vel aliquam habi-
tudinem habeat ad ipsam et talis proportio sufficit ad hoc quod
intellectus noster videat divinam essentiam attingendo non comprehendendo.
Ad secundum dicendum quod obiectio illa procedit de distantia secundum proprietatem nature non secundum
rationem cognitionis. Nam spiritus creatus non est sensibilis sed spiritus
increatus est intelligibilis. //

Secundum quotlibetum xj

Quesitum fuit de deo de angelis et de hominibus. De deo
vero quesitum fuit de immensitate ipsius de cognitione
eius et de predestinatione. Circa immensitatem vero dei quesitum
fuit utrum solius dei sit proprium esse ubique. Et videbatur quod
non. universum enim est in rebus materialibus, sed constat quod omnes partes universi sunt
materiales ergo universum est in omnibus partibus universi et universaliter quod sit ubique.
Non est igitur solius dei proprium esse ubique. Preterea ubi est quod est ubique et
e contrario, sed ubi non est hoc quod est deus ergo non est proprium solius dei esse ubique.
Et preterea per substantias spirituales extenditur causalitatem sed hoc quod dicitur esse ubique
pertinet ad causam causalitatis quia in solis corporalibus est proprium assignare
locum ergo multo magis esse ubique pertinet ad substantias spirituales.
Contra quod sit solius dei proprium patet ad commendationem eius regis pertinet

quod possit gubernare et in absentia sua regnum, sed deus est commendator omni
regi. ergo videtur quod et competat sibi ad suam commendationem quod gubernet
totum mundum sed aliquas partes in absentia sua per providentiam. et videtur quod non
sit dei proprium esse ubique. praeterea constat quod quaedam dicuntur deo propinqua
et quaedam remota. et quanto magis sunt remota tanto magis sunt corporalia.
Non autem posset dici ista propinqua et ista remota deo si deus esset ubique.
praeterea dato quod tota machina mundialis esset unum corpus continuum constat
quod illud corpus esset ubique. non ergo est solius dei proprium esse ubique. Contra ambrosius
probat spiritum sanctum esse deum quia est ubique. sed si esse ubique non esset solius dei proprium
ratio sua non valeret. cum ergo ratio huius valeat videtur quod sit solius dei proprium
esse ubique. Respondeo dicendum quod spiritualia dicuntur esse in loco non quidem per contactum
magnitudinis sed virtutis cuiusdam vel spiritualis. loquentes autem de aliquo rei
spiritualis virtute oportet nos loqui de loco in quo est. virtus autem dei est infinita
quae quidem infinitas apparet quantum ad duo. primo quia non solum excedit
creaturas quae sunt fuerunt et erunt sed et omnes quae possunt ymaginari esse.
secundo quia virtus dei simul et semel in omnibus operatur et in singulis secundum proprium modum
rerum. et ideo esse ubique proprie acceptum soli deo competit. Aliis autem rebus
competit esse ubique improprie. unde distinguitur modus quo deus est ubique
et quo aliae res quaedam aliquo modo competit esse ubique. Nam huiusmodi dicuntur
esse ubique quia sunt tamen in hiis quae sunt in presentia. deus autem est non solum in hiis
quae sunt sed et in ymaginatis et in preteritis et in futuris. Item aliae res non sunt
ubique sicut in loco uno sed sunt in diversis locis. sed deus ita est ubique quod est in
quolibet et in toto quia eius virtus habet efficaciam non solum in id quod est quae
universo sed in id quod est proprium utriusque partis vel et ideo est in omnibus sicut in uno
loco et sicut in pluribus quod est proprie esse ubique. unde cum hoc modo
solus deus sit ubique solius dei proprium est esse ubique. Ad primum ergo dicendum
quod numerus non est in rebus numeratis sicut in loco sed sicut accidens in subiecto.
propter quod numerus licet sit in omnibus numeratis sicut unita existentia non tamen est in
qualibet parte quia non quaelibet pars numeratur eodem modo. Item numerus non est
omnino unus sed multitudo quaedam. deus autem est in rebus per virtutem suam et in
singulis operatur ut dictum est. Ad secundum dicendum quod universale dicitur esse ubique et semper magis
per remotionem quam per positionem. non autem dicitur esse ubique et semper eo quod sit in
omni loco et in omni tempore sed quia abstrahit ab aliis quae determinant sibi
locum et tempus determinatum et per ista non sunt subsistentia. Ad tertium dicendum
quod substantia spiritualis excedit corporalem excessu dignitatis nec tamen non in virtute
agendi. immo videmus quod multae substantiae spirituales habent determinata
corpora in quibus agant sicut anima rationalis corpus humanum et ideo non est simile.
Ad quartum dicendum quod non esse ubique est ex defectu regis terreni propter [illegible] [illegible]
sive substantiae. deus autem cum sit incircumscriptibilis est ubique et tamen si non esset ubique
nichilominus gubernaret omnia providentia sua. unde in rege terreno non esse praesens
est ad defectum sed quod gubernat in absentia est ad commendationem. deus autem
ubique est et omnia gubernat. Ad quintum dicendum quod huiusmodi distantia et propinquitas
creaturarum ad deum non est secundum locum sed secundum similitudinem et dissimilitudinem. nam illa
quae magis assimilantur deo dicuntur esse sibi propinquiora. quae magis

recedit a similitudine eius dicitur esse sibi remotior. Ad 6m dicendum quod dato
quod tota machina mundialis esset unum corpus continuum non tamen propter hoc posset
ymaginari quod esset ubique sed in uno loco tantum quia totum id in quo esset ac-
ciperetur pro uno et non attingeret quodlibet parte quod esse ubique complec-
titur in sua ratione. Quo dicitur querebatur utrum deus cognoscat malum per

Circa cognitionem bonum et videtur quod non quia cognoscere unum per aliud
pertinet ad defectum cognitionis sed in divina cognitione nullus potest esse
defectus ergo videtur quod deus non cognoscat malum per bonum. Preterea cognoscere
unum per aliud est in cognoscendo discurrere sed in divina cognitione non est
discursus ergo cum cognoscere malum per bonum sit cognoscere unum per aliud
videtur quod deus non cognoscat malum per bonum. Preterea philosophus dicit in 1o de anima quod intellectus
qui semper est in actu non cognoscit privationem sed intellectus divinus est semper in actu ergo etc.
Preterea omnia que cognoscuntur cognoscuntur per aliquam similitudinem in ipso cog-
noscente existentem sed malum non habet aliquam similitudinem ergo deus non cognoscit
malum per aliquod bonum quod in eo existat. Contra est quod dicit Augustinus
quod malum cognoscitur secundum quod ab ipso bono discordat. Responsio dicendum quod propria
cognitio uniuscuiusque rei est secundum quod cognoscitur per propriam rationem in cog-
noscibilibus autem quedam sunt que habent rationem propriam absolutam ut homo et lapis
quorum propria ratio non dependet ex alio quedam vero sunt que habent propriam
rationem non absolutam sed ex alio dependentem sicut est in relativis et privativis
et in negativis quorum ratio dependet ex aliis que habent ad alia
nam ratio cecitatis non est absoluta sed dependens in quantum habet ordinem ad
visum cuius est privatio. Cum ergo deus omnia cognoscat secundum proprias rationes
dico quod illa quorum ratio est absoluta cognoscit absolute et non per aliud alia
illa vero quorum ratio est dependens et in ordine ad alia cognoscit
secundum ordinem ad illa ex quibus dependet. Cum ergo ratio mali non sit absoluta
sed dependens in quantum scilicet discordat a ratione boni cognoscit malum
secundum ordinem ad bonum secundum quod discordat scilicet ab ipso bono. Ad primum ergo dicendum
quod in illis que habent rationem absolutam est ad defectum cognitionis cognoscere
unum per aliud sed non in illis quorum ratio est ad aliud ut dictum est. Ad 2m
dicendum quod cognitio discursiva est cognoscere unum incognitum per aliud
cognitum absolute sed cognoscere unum incognitum per aliud cognitum ad
quod ordinatur non est discurrere in cognoscendo et hoc modo cognoscitur
malum. Ad 3m dicendum quod licet malum non sit oppositum divine essentie tamen est
contrarium effectui divine essentie. Nam bonum increatum non habet contrarium malum
sed bonis effectibus qui creantur a bono increato opponitur malum et
in quantum discordat ab hiis effectibus cognoscitur. Ad 4m dicendum quod
habet locum in primo intellectu qui cognoscit res per aliquas species suas
sed iste modus cognoscendi non est in deo qui cognoscit omnia per essentiam
suam. Ad 5m dicendum quod licet malum non habeat aliquam similitudinem in deo tamen
contrarium mali scilicet bonum creatum habet similitudinem in deo sicut in causa sua et ita
bonum cognoscitur per se ipsum malum vero per bonum.

Circa predestinationem querebatur utrum predestinatio imponat necessitatem

et concedebatur quia Constat enim quod predestinatus omnino salvabitur sed hoc non esset
nisi necessarium esset predestinatum salvari. Videtur ergo quod predestinatio necessitatem imponit.
Propter hoc ergo dicit apostolus Non est volentis neque currentis sed dei miserentis,
ergo videtur quod quicquid homo de salute habet sit ex sola predestinatione divina,
et ex non aliquo et videtur necessitatem imponere, Contra Augustinus dicit qui creavit
te sine te non iustificabit te sine te, Sine dubio quod predestinatio certi-
tudinem habet et tamen necessitatem non imponit. In predestinatione enim tria sunt con-
sideranda quorum duo presupponit ipsa predestinatio scilicet prescientiam dei
et dilectionem et voluntatem qua vult predestinatum salvare et tercium est prede-
stinatio que nichil aliud est quam dilectio in fine qua vult deus rem
dilectam, quodlibet autem horum trium certitudinem habet et inde necessitatem non imponit,
Et quod prescientia divina certitudinem habeat patet Deus enim cognoscit res non
hoc modo quam nos cognoscamus. Nam cognitio nostra est in tempore
et ideo intuitus noster respicit res sub temporibus variis scilicet presentibus preteriti et
futuri ut scilicet cognoscat preterita ut preterita presencia ut presencia futura
ut futura et naliter cognitio non divina est supra tempus et mensuratur
eternitate solum, et ideo non cognoscit res prout sunt in tempore sed prout sunt in
eternitate scilicet prout sunt presencia et hoc tam necessaria quam contingencia unde omnia
cognoscuntur tamquam presencia in sua presencialitate, Sed ergo et intellectus noster certitudinaliter
cognoscit presentia multo magis deus omnia sibi presencia certitudinaliter
cognoscat, ex quo nulla necessitas rebus cognitis inducatur, sicut
videmus quod aliquis existens in loco eminenti videt certitudinaliter homines veni-
encium aliquorum euncium per vias diversorum concursum et non videmus
nichil que sunt sibi presencia et aliis hominibus istis ex hoc nulla necessitas imponitur
Nam hoc non est nisi ex hoc quod in alto existens intuetur omnia in presencia
que euntibus in plano sunt preterita scilicet ea que retro sunt presencia illa scilicet que
sunt iuxta se et futura ea scilicet que anteriora sunt, Cum autem nobis divina
certitudinem habeat et tamen necessitatem non imponat. Sic patet voluntas enim dei
est efficax et perfecta causa omnium rerum, quia omnia quecumque voluit dominus
fecit, Cuius perfectio et efficacia apparet ex hoc quod non solum movet
et creat res sed et dat eis talem modum causandi in quibuscumque vir
determinatum modum contulit quo suos effectus produceret, unde quia
ipse voluit quedam esse in universo necessaria, et quedam contingencia constituit
quasdam causas quibusdam contulit ut contingenter causarent effectus,
unde voluit istum ut non solum effectum non solum esse sed et tali modo esse scilicet ut
contingenter vel necessario sicut quod voluit petrum non solum currere sed et
contingenter currere, et sic voluit istum vel illum hominem salvare sed eo
modo ut arbitrii libertatem non perderet et quod petrus vel martinus salvatur
habet duas causas unam scilicet voluntatem divinam et hoc habet certitudinem, Aliam liberum
arbitrium et hoc habet contingenciam et est in aliis rebus quia quod sint contingencia
convenit eis ex causa proxima quod non sint certa et necessaria provenit eis ex
prima causa rerum, unde prima causa rerum scilicet divina voluntas et de contingentibus
certitudinem habet, ex qua quidem certitudine non imponitur ipsis rebus aliqua necessitas

dicto

quia non solum vult ea esse sed tali modo esse scilicet necessario vel contingenter ut dictum
est. Cum non predestinatio certitudinem habeat et necessitatem non imponat sicut probatur
motus enim vel directio vel processio dirigendi in finem quod processio est ipsa pre-
destinatio est secundum constitucionem et ordinem causarum a deo constitutarum, constat
autem quod quando sunt due cause ordinate quarum una est necessaria et alia contingens
est effectus simpliciter contingens. In predestinatione autem sunt due cause ordinate quarum
una est necessaria et alia contingens est effectus simpliciter contingens, in predestinatione
autem sunt due cause quarum una est necessaria scilicet ipse deus et alia contingens scilicet
liberum arbitrium et ideo oportet effectum predestinationis contingentem esse. Unde quia
deus scit et vult istum et eum consequi talem finem predestinatio habet certi-
tudinem. quia non deus vult ut secundum libertatem arbitrii in talem finem dirigatur
huiusmodi certitudo predestinationis nullam necessitatem imponit. Ad primum ergo dicendum
quod hoc quod homo predestinatus omnino salvatur est ex certitudine divine predesti-
nationis non tamen est ibi necessitas absoluta sed condicionalis quia si iste est prede-
stinatus necessario salvatur non autem est necessarium simpliciter. Ad secundum dicendum quod
verbum apostoli non est sic intelligendum quod non sit nostrum velle et currere ex
parte nostra sed quia primum principium bene operandi non est a nobis sed ex misericordia di-
vina infundente gratiam. nichilominus tamen oportet quod ex parte nostra sit ad primum.

Circa angelos quesitum fuit de motu angeli scilicet utrum motus eius
sit in instanti. Videtur quod sic, constat enim quod mutatio angeli simplicior
est omni mutatione corporali sed invenitur aliqua mutatio corporalis in instanti sicut
illuminatio et huiusmodi ergo multo magis motus angeli est in instanti. ¶ Preterea
nobilissime cause competit nobilissimus motus. nobilissimus autem
motus est iste qui est in instanti ergo competit nobilissime cause scilicet angelo.
¶ Contra. Omnis motus habet prius et posterius, sed numerus prioris et posterioris
in motu facit tempus ergo in omni motu est tempus ergo nullus motus et angeli
est in instanti. Respondeo dicendum quod omnis mutatio habet duos terminos quos non
contingit simul esse. unde impossibile est quod aliquis motus vel mutatio sit in
instanti hoc modo quod idem instans ambos terminos amplectatur.
Unde sciendum quod in rebus corporalibus duo termini motus vel mutationis
dupliciter se possunt habere. Uno modo quod sit assignare instans in quo terminus ad
quem prius est et aliud in quo est terminus a quo ultimo est et tunc cum inter quelibet
duo instancia sit tempus medium sequitur quod de uno termino motus in alium
fiat transitus per tempus et tunc mutatio est in tempore et non in instanti
hoc autem contingit quando quod inter duos terminos motus est aliquid medium accipere
sicut inter album et nigrum et inter esse hic et inter esse ibi. Sed aliqui
termini mutationis sunt inter quos non est accipere medium ut inter album
et non album et inter ignem et non ignem inter tenebrosum et luminosum
quia affirmatio et negatio sunt secundum se immediate et sic privatio et forma in subiecto
determinato. et in talibus licet sit accipere instans in quo primo est terminus
ad quem non tamen est accipere instans in quo ultimo est terminus a quo. Cum enim
inter quelibet duo instancia sit tempus medium sequitur quod in illo tempore medio [illegible]

ex motore esset

quod e impossibile cu sint extrema eius immediata. ideo oz dicere q cu id
instans i quo primo e terminus ad que sit terminus alicuius temporis q i
toto tpe preceti duret terminus a quo. Et cu inter tpe et instans q e
terminus tpis no sit tpe medium no sit tussitus de vna extremitate i aliaz
i tpe. sz i instanti primo desinit ee terminus a quo et incipit ee terminus
ad que et huiusmodi mutacones dicuntur ee instantanee sicut illuminacio
generacio et corrupcio. sz oz q ille mutaciones sint termini motuum continuorum
et i tpe exoncium quia tpe i quo e ultimus terminus a quo mensurat aliquem
motum sz q accedit ad terminum ad que sicut per alteracionem materia
dispo ad formam et per motum localem corporis luminosi accedit ad situm
i quo illuminat. et sic dicitur q generacio et corrupcio sunt termini alteracionis
et illuminacio motus localis. Sic et due sunt mutaciones corporalium
sz neutrum harum pt ee i motu angeli cu motus angeli attendatur
sz diversos contactus virtualis angeli ad diversa loca qui quidem contactus
no sunt continui. vnde sequitur q motus angeli no sit continuus. et ita tempus quod
ipso mensurat motum angeli no e continuum cu continuitas tpis sit
ex continuitate motus ut dicitur ex 4 phisicorum. Nec eciam pt dici q motus
angeli mensuretur tpe continuo q e numerus motus celi quia motus angeli
no dependet ex motu celi. et sequitur q motus angeli mensuretur
quodam tpe i quo instancia sunt sibi succedencia sine continuacione quia
tpe ex hoc q e numerus motus ~~continui no e continuum~~. sz ex hoc q e numerus
motus continui. Sic et i motu angeli duo extrema motus non sunt

va

i duobus instantibus. primo ~~desinit ee terminus a quo et incipit ee~~
terminus ad que et huiusmodi mutaciones dicuntur instantanee sicut illuminacio
generacio corrupcio. sz oz q ille mutaciones sint termini motuum continuorum
et i tpe exoncium quia tpe i quo e ultimus terminus a quo mensurat aliquem
motum sz q accedit ad terminum ad que sicut per alteracionem materia dis-
ponitur ad formam et per motum localem corporis luminosi accedit ad situm
i quo illuminat et sic dicitur q generacio et corrupcio sunt termini alteracionis
et illuminacio motus localis. Sic et due sunt mutaciones corporalium sz
neutrum harum pt ee i motu angeli cu motus angeli attendatur sz
diversos contactus virtuales angeli ad diversa loca qui quidem contactus
no sunt continui. vnde sequitur q motus angeli no sit continuus et ita tpe quod ipso
mensuratur motum angeli no e continuum cu continuitas tpis sit ex con-
tinuitate motus ut dicitur ex 4 phisicorum. Nec eciam pt dici q motus
angeli mensuretur tpe continuo q e numerus motus celi quia motus angeli
no dependet ex motu celi etc. ut || Sic et i motu angeli duo

cat.

extrema motus no sunt i duobus instantibus inter que sit tpe medium
ut eciam vnum extremorum e i tpe et aliud i instanti quod terminat tempus
sz duo extrema sunt i duobus instantibus inter que no e tempus medium
Et oz dicere q motus angeli sit i tpe licet aliquo modo quam motus corporis sit
i tpe. Ad primum ergo dicendum q mutacio angeli sz predicta oportet ee simplicior
quam ista mutacio cuius duo sunt extrema i duobus instantibus inter que

cadit tempore medio cum motus duo instancium motus angeli non cadat tempore
medio. Secundo quia simplicior est quia licet aliquis unus continuus est in toto tempore
continuo cum hic unus continuus sit in instanti indivisibili et cum non
intercidit tempore medio sic non est. Et quia est simplicior ideo et secundum quod sit no-
bilior, unde patet solutio ad secundum. // Hoc quesitum est de partibus

Deinde quesitum fuit de homine. Et circa, ut de humane de factis
generatione de comunicatione humane nature. Circa primum quero duo primo de
anima 2° de corpore. De anima quesitum est utrum sit eadem substancia sensitiva
et intellectiva et ondebatur quod non. Nam anima sensitiva educitur ex potentia materie
intellectiva non per creationem. Non ergo eadem est substancia utrobique. Preterea substancia
que sit una et eadem eodem tempore mota et apposita sed sensitiva et ratio eodem tempore
moventur ad apposita sicut dicit apostolus Ro. vij. Video aliam legem in
membris meis repugnantem etc. ergo sensitiva et rationalis non sunt unius substancie.
Preterea corruptibile et incorruptibile non sunt eiusdem generis ergo nec eiusdem modi, sed
anima sensitiva est corruptibilis, intellectiva non incorruptibilis, ergo sensitiva et
intellectiva non sunt eodem modo et non eiusdem substancie. Preterea anima sensitiva est communis
nobis et brutis sed in brutis educitur de potentia materie ergo et in nobis non est
eadem cum intellectiva que est per creationem. Quod unius perficit una est perfectio
sed corpus humanum est unum perfectibile ergo anima que est perfectio est una.
Dicendum quod circa ordinem formarum est duplex opinio una est dicencium
et quorundam regnum qui dicunt quod secundum ordinem generum et specierum
sunt diverse forme substanciales et invicem advenientes sic est substancia
corpus, animatum corpus etc. alii dicunt ergo quod quedam forma substancialis est
per quam est substancia tantum et per consequens est quedam alia per quam est corpus deinde est
et alia per quam est animatum et alia per quam est animal et alia per quam est
homo et sic dicunt de aliis formis substancialibus. Unde sed hec positio stare
non potest quia cum forma substancialis sit que facit hoc aliquid et dat esse substanciale
vere tunc sola prima forma esset substancialis cum ipsa sola daret esse substanciale
et faceret hoc aliquid. Omnes autem alie post primam advenientes essent accidentales
nec darent esse simpliciter sed esse tale et in amissione vel acquisitione
ipsarum non esset generatio et corruptio sed tantum alteratio, unde patet hoc non esse
verum, simile esset in potenciis anime. Non sola prima scilicet vegetativa esset forma
substancialis et faceret hoc aliquid, alie non actus essent advenientes quod
est contra. Et ideo dicendum quod huius forme differunt secundum imperfectum et perfectum.
Est enim aliqua forma que non dat nisi esse corporis tantum, alia est magis
perfecta que et dat esse et vivere quocumque modo vivendi, alia que cum
hiis dat et sentire. Unde patet quod semper ultima est perfectior primis et hec secundum
priora sit perfectissima ad imperfectiores et ideo quicquid continetur in ipsis
totum est in virtute in ultima. Unde dicendum est quod una et eadem est anime
sensitive et intellective, sed intellectiva se habet ad sensitivam sicut perfectum ad imperfectum.
Unde autem anima sensitiva et intellectiva sunt eiusdem esse signum est quod non nisi anime
radicantur in una essentia unde una impeditur ab alia nisi et virtus
unius redundaret in aliam. Item cum intellectus non habeat determinatum organum in
corpore.

quo mediante exercet operationes suas non video ad quid uniretur cor-
pori nisi esset eadem essentia cum anima sensitiva. Sic ergo patet quod una est essentia
anime sensitive et intellective sed differunt secundum perfectum et imperfectum ut dictum est.
Ad primum ergo dicendum quod anima sensitiva educitur de potentia materie in brutis
in nobis vero non sed est per creationem cum eius essentia sit essentia rationalis que
est per creationem. Ad secundum dicendum quod non est inconveniens ad idem extendi secundum di-
versas vires vel potentias movendi ad opposita et ideo licet substantia anime sit eadem
sensitive et intellective potest tamen secundum diversas potentias et vires moveri ad opposita
ut secundum sensum moveatur ad ea que sunt secundum carnem et ratione ad ea ad que or-
dinatur. Ad tertium dicendum quod licet incorruptibile non sit idem cum corruptibili licet
tamen invenitur ad incorruptibile quoddam habet aliquam proprietatem quoniam corrup-
tibile est in anima rationali. Nam ipsa substantia anime est incorruptibilis, nichilominus tamen
habet aliquid in se secundum sensitivum quod est commune et corporali. Ad quartum dicendum quod licet
sensitiva sit communis nobis et brutis quantum ad rationem generis tamen quantum ad
rationem speciei alia est in homine sensitiva et alia in brutis et similiter alia in
asino et alia in equo et in bove quia secundum quod differunt aliqua specie. Ita est
differentia in eis sensitiva et ideo non sequitur quod si in brutis educitur de potentia materie
quod et in homine quia in homine est alterius speciei et est per creationem.

De corpore autem quesitum est utrum resurgat idem numero et ostenditur quod
non. Secundum philosophum in topicis idem dicitur idem numero quod est idem proprio accidente et dif-
finitione sed corpus in resurrectione non habebit eandem proprietatem quia modo est visibile
tunc non. Non eadem accidentia quia nunc albus crispus niger et huiusmodi que tunc
non erunt. Non eadem est diffinitione quia modo diffinitur per mortale tunc
vero non per mortale erit, ergo videtur quod non resurgat idem numero. Praeterea secundum proprie-
tates materie fit idem numero sed materia corporis resurgentis non erit eadem
cum corpore quod nunc est cum multe forme recipiantur in ea. ergo corpus
non resurget idem numero. Praeterea philosophus dicit in libro de anima quod non est eadem sta-
tua numero que destruitur et de eodem ere reficitur. ergo pari ratione
quod modo corrumpitur non erit idem numero cum eo cum resurget. Praeterea con-
stat quod homo humanitate est homo et una humanitate est unus homo, sed in cor-
pore quod nunc est et quod resurget erunt due humanitates, per mortem
destruitur forma corporis ergo erunt duo homines. Contra videtur quod corpus non
resurgat idem numero. Contra Job xix. Quem visurus sum ego ipse
et non alius etc. Respondeo dicendum quod ad hoc quod aliquid sit idem numero requiritur ydemp-
titas principiorum essentialium, unde si eorundem principiorum essentialium esset i-
pso individuo variaret non necesse est quod ydemptitas variaretur, et autem est
essentiale cuilibet individuo quod est de ratione ipsius sicut cuilibet materiali
essentialia materia et forma, unde si accidentia variantur et mutantur remanentibus
principiis essentialibus individui ipsum individuum remanet idem. Cum ergo
principia essentialia hominis sint et anima et corpus et remaneant quia resur-
get eadem anima et idem corpus, dicendum quod corpus hominis resurget idem numero.
Ad primum ergo dicendum quod obiectio ista procedit ex fallacia accidentis. Non enim idem homo idem

quod h͡t idem actus unit et p͡cca et idem p͡piu͡, s͡ id e idem uno quod e
idem cu͡ actite et idem cu͡ p͡p͡ia cu͡ s͡bm est idem cu͡ actite p͡p͡o et diffic͡e
et no͡ ia que h͡nt idem actus idem p͡piu͡ et una͡ diffinicoe͡ vn͡ p͡z q͡
obiacons s͡ie intellex͡t recon͡ Dato at͡ q͡ s͡ ey intitu͡ pcet
obiecto dd͡ intg͡l de actib͡ individualib͡ s͡ de dime͡sionib͡ et
h͡ec erunt i carpib͡ glo͡sis͡ Jte eit idem p͡piu͡ s͡ visg͡ Job viij͡o
Implebit os tuu͡ visu et labia tua iubilo͡ De diffinicoe ud
dd͡ e q͡ h͡ resurgat inmo͡rale tu͡ ne mo͡rlitas no͡ tolle͡ ab eo
q͡z na͡ hu͡ma eit ibi que ex s͡e h͡t q͡ sit mo͡rtalis͡ Ad zm dd͡ q͡
h͡ eadem ma͡ faciat idem uno no͡ tn͡ ma͡ nuda ne quo s͡it pu͡m i uno
s͡ vna ma͡ s͡ q͡ e sub dime͡sionib͡ e͡minantib͡ ipam fa͡ idem uno
reitent͡ i ma͡ carpis resurget cu͡ resurget corpus sub eisdem
dime͡sioib͡ et cu͡ eisdem pu͡is ecunlib͡ Ad zm dd͡ q͡ ph͡e dt gium
Ipe cui uult si statua reficia͡ ex eodem ere q͡ sit idem uno ul
tn͡ dd͡ q͡ omia artificialia pomu͡ dup͡r i gne͡ h͡i s͡p͡e q͡z
ul p͡ num sua͡ ul p͡ form͡ sua͡ N͡alia at͡ pomu͡ i gne͡ ul s͡p͡e
tm͡ p͡ form͡ forme at͡ artificiales s͡t ul actites io oz q͡ col
locent͡ i gne͡ ul i s͡p͡e p͡ num sic refic͡ eadem statua͡ Si no͡
co͡sidet͡ put po͡ i gne͡ ul s͡p͡e p͡ form͡ sic dico q͡m refiat͡
eadem s͡ alia q͡z alia e fo͡rm hu͡ius et a͡ illius i͡u corpe at͡ no͡ e sic
q͡z i corpe eit eadem fo͡rm͡ Ad xm dd͡ q͡ no͡ s͡t due h͡uaites i
corpe qd͡ corru͡pi͡ et qd͡ resurget s͡ vna q͡z pu͡a ee͡ no͡
mutant͡ s͡ s͡t eadem͡

De sacris no͡ gradu͡ quesita s͡t tal͡ p͡o de sacro co͡firmacoi͡s
z͡o de sacro eukar͡. z͡o de sacro matrimonii͡

Circa p͡m quit͡ utru͡ solus ep͡c debeat co͡fer͡e sacru͡ ofirmacoi͡s
vel q͡ quilibet sacerdos possit co͡fer͡e͡ co͡stat au͡ q͡ i ofirma͡coe
co͡fert͡ gr͡a s͡p͡ualis͡ s͡z hu͡ius gr͡e collaco sic e ordinata ut
no͡ possit impedi͡ co͡stat at͡ q͡ p͡ abs͡ecia͡ ep͡oz͡ multo͡cies
impedi͡ q͡z no͡ s͡t ubiq͡ p͡ntes igo oz co͡firmi p͡ minist͡u sacerdotu͡
qui s͡t ubiq͡ p͡nt͡es p͡ sacra͡ s͡t multiplica͡ p͡p͡r utilit͡e͡ igo du͡t comio
co͡fer͡ quo co͡p͡etit utilit͡ om͡ s͡ h͡c no͡ fie͡ si solus ep͡us co͡
fer͡t h͡c sacrm͡ i quo da͡ robur s͡p͡c s͡ci͡ q͡z no͡ om͡s h͡nt opor
tunitate͡ ep͡i igo oz fi͡ p͡ sacerdotes p͡ quos put om͡s co͡sequi
hac utilit͡e͡ p͡ co͡stat q͡ sacru͡ bap͡mi e maius q͡m sacru͡
co͡firmacoi͡s͡ s͡ bap͡ma p͡t co͡fer͡ p͡ quoslz sacerdotes͡ igo multo magis
co͡fer͡ In q͡m e cotr͡e ofuedo͡ R͡no dom q͡ p͡p͡us minister sacri co͡
firmacoi͡s e ep͡c et h͡c p͡ roe͡ et aucte͡ roe͡ quidem q͡z co͡firma͡o
ad h͡c fit ut h͡o i quada͡ p͡fcoe͡ co͡stitua͡ cu͡ de͡ ad robur s͡p͡c
s͡ci s͡ ut h͡o ex h͡c fiat fortis et robustus ad co͡fitend͡ et p͡ponend͡
fide͡ cora͡ regib͡ et p͡ncib͡ vn͡ et p͡p͡r h͡c fit i fronte ut no͡ pti
mescat ut ofunda͡ p͡poner͡ fide͡ cora͡ omib͡ et defende͡ Sic at͡

dionysius dicit tres sunt actus hierarchie scilicet purgare illuminare et perficere. purgare est proprium dyaconorum, illuminare presbiterorum et hoc consistit maxime in curialibus, perficere vero est episcoporum et ideo omnia sacramenta que ad perfectionem conferuntur pertinent ad collationem episcopi que sunt collatio ordinum, consecratio virginum et vasorum et confirmationis. unde aliquis non potest conferre confirmationis sacramentum nisi episcopus. hoc autem probatur auctoritate scripture, confirmatio enim cedit in locum impositionis manuum. hoc autem non poterat fieri nisi per solos apostolos, unde et per philippum qui predicavit verbum dei in samaria non imponebatur manus sed apostoli qui erant ierosolimis audito quod samaria recepit verbum dei miserunt ad eos petrum et iohannem et per eos scilicet. Tunc imponebant manus super illos etc. unde cum episcopi succedant in locum apostolorum episcopis debetur collatio sacramenti confirmationis. Innuitur tamen quod aliqua que in quadam perfectione hominem constituunt ex dispensatione committuntur simplicibus sacerdotibus, sicut collatio minorum ordinum et huiusmodi, quod et de confirmatione fieri posset cum dispensatione sine qua non debet conferre sacramentum nisi solus episcopus. Ad primum ergo dicendum quod non omnia sacramenta in quibus confertur gratia spiritualis potest conferre sacerdos. unde licet in sacramento confirmationis conferatur gratia spiritualis non tamen competit sacerdoti quia etiam in sacramento ordinis confertur gratia spiritualis que reservatur soli episcopo propter perfectionem in qua consistit et eodem modo confirmatio. nec obstat de impedimento quia possunt recurrere ad civitates in quibus sunt episcopi positi. Et per hoc patet solutio ad 2m. Ad 3m dicendum quod sacramentum baptismi est magis necessitatis non perfectionis et ideo propter eius necessitatem non solum sacerdotes sed et quilibet pagani possunt baptizare in articulo necessitatis ubi non habetur copia sacerdotis seu aliorum vel fidelium sacramenti. Confirmatio vero quia non est de necessitate sed constituit in quadam perfectione ut dictum est in minoribus reservatur solis episcopis.

Circa sacramentum eucharistie quesita sunt duo. primo de illis qui excluduntur a confectione propter fornicationem. secundo de illis qui excluduntur a participatione sacramenti propter excommunicationem.

Circa primum quesitum est utrum aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarii qui peccat mortaliter. Videtur quod possit audire sine peccato mortali. Extra enim precipitur sub anathemate quod nullus audiat missam a fornicario sacerdote, sed facere contra huiusmodi mandatum est peccatum mortale ergo etc. Contra est quod in multis locis per mundum sustinetur. Respondeo dicendum quod actus hic est considerandus quod aliud quantum ad ius naturale est per se malum, et aliud est malum quantum ad ius positivum. Quicumque enim sacerdos in peccato mortali existens celebrat peccat mortaliter. unde si constaret michi eum esse in peccato mortali et inducerem eum ad celebrandum peccarem mortaliter, et hoc secundum ipsum ius naturale quia hoc quod est provocare eum ad peccatum mortale est peccatum mortale. Ius autem positivum addit plus quod non solum si inducam eum ad celebrandum sed et si audiam eius missam pecco mortaliter, quod quidem constitutum est in penam sacerdotis fornicarii, attendendum tamen est quod hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicario

fornicario

sed de presbiteris fornicariis qui quippe dicuntur publici quando iudicio et sententia
ecclesie notantur publici, unde quicumque a tali fornicario publico audit
missam peccat mortaliter. Ad id quod obicitur dicendum quod si sustinentur a pre-
latis propter hoc non excusantur quia hoc est propter negligentiam vel propter [illegible]
et defectum ipsorum prelatorum qui non sunt ausi corrigere aliquos cum
ipse multa corrigenda cognoscat vel est propter timorem aliorum. unde
non excusantur propter hoc.

q°

Circa xiii quesitum fuit utrum absolute loquendo communicando sive stando
cum excommunicatis peccet mortaliter. Videtur quod sic quia multi magni doctores
et magni dicunt hoc facere quod preceptum ecclesie et peccatum mortale. sed ecclesia
mandat quod nullus loquatur vel comedat cum excommunicatis ergo qui hoc facit
peccat mortaliter. preterea quedam decretalis dicit ubi consulebatur summus pon-
tifex utrum possit participare excommunicatis quia est hoc pro vitando dispen-
dio mortis non debet facere et huius assignat causam dicens quia est peccatum mortale
ergo videtur quod quicumque taliter cum eis participat peccat mortaliter. Contra
quod nos videmus multos perfectos viros hoc facientes qui non hoc
facerent si esset peccatum mortale. Respondeo dicendum quod absolute per excommunicationem
separatur a communione hominum inquantum contingit separari a communione fidelium
Dico ergo quod absolute potest communicare seu participare cum excommunicato directe
et indirecte. directe quando in hiis que sunt fidei etc. et qui hoc modo
communicat peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter quia si communicat secum
in divinis sicut si orat cum eo vel cum eo vel audiat missam cum eo
vel in aliis sacramentis. Item si ex contemptu et hoc quocumque casu communicat
[illegible] cum eo quia contemptus ecclesie mandatum [illegible] peccat mortaliter.
Indirecte quicumque participat sicut in emere et vendere, indirecte non communicat
hiis que sunt hominis sicut in cibo in [illegible] et aliis que sunt simul humane
conversationis et sic hoc non peccat mortaliter sed venialiter nisi faciat ex
contemptu ut dictum est. Ad primum dicendum quod opinio decretistarum non est
vera quia ipsi plus assentiunt hiis que continentur in iure humano quam divino
cum plus sit assentiendum divino iuri quam humano, et ideo melior est
opinio aliorum qui dicunt contrarium. Ad secundum dicendum quod communicare cum excommuni-
cato directe est contra preceptum ecclesie et est peccatum mortale, sed indirecte non
est contra sed preter preceptum ecclesie et hoc non est peccatum mortale sed veniale. Unde
sciendum est quod quedam sunt per se mala et hec non possunt fieri sine peccato;
quedam non sunt occasiones malorum tamen et ista possunt fieri tamen sine peccato
mortali etc. est loqui vel comedere cum excommunicatis. Ad tertium dicendum
quod secundum quod quis debet subire mortem antequam peccaret mor-
taliter sed et antequam peccaret venialiter, quia peccatum in genere peccati nunquam est
eligibile, si enim esset eligibile nunquam esset peccatum et non peccare si faceret
et ideo per hoc non concluditur quod ideo non sit participandum eis quia est peccatum mortale
et qui hoc facit mortaliter peccat. sed quia etsi esset veniale non esset partici-
pandum eis et tamen non peccaret mortaliter participando. Vel dicendum quod decretalis intelligitur de
illis qui directe communicant excommunicatis.

1o Circa sacramentum matrimonii quesita sunt duo primo de maleficiis
2o de frigidis. Circa primum quesitum est utrum maleficia
impediant matrimonium. Videtur quod non. Opus dei est fortius quam dyaboli, sed
matrimonium est opus dei, maleficium vero opus dyaboli, ergo matrimonium est fortius
maleficio, non ergo impeditur per ipsum. Contra maior est potestas demonis
quam potestas hominis, sed homo potest matrimonium impedire ergo et demon.
Respondeo dicendum quod matrimonium est quoddam pactum. Nam per matrimonium unus
tradit potestatem sui corporis alteri ad carnalem copulam. Constat
autem quod pactum de impossibili nullum est, cum nullus se possit obligare ad
impossibile, et ideo quando aliquis obligat se per matrimonium ad carnalem copulam
sibi sit ei impossibile matrimonium nullum est. Sed notandum est quod impossibilitas
carnalis copule ex aliquo impedimento proveniens potest dupliciter considerari
quia vel impedimentum est superveniens matrimonio iam consummato
vel precedens; si est superveniens tunc matrimonium iam consummatum
nunquam solvitur. Item circa hoc sciendum quod impedimenta huiusmodi vel sunt perpe-
tua vel ad tempus; si sunt perpetua tunc matrimonium id simpliciter impediunt.
Si vero sunt temporalia seu temporanea tunc matrimonium non impediunt simpliciter
sed ad tempus. Ita tamen quod impedimentum utrumque sit precedat. De
maleficiis autem sciendum est quod quidam dixerunt quod maleficium nichil est,
et hoc proveniebat ex infidelitate quia volebant quod demones
non sunt nisi in ymaginatione hominum in quantum scilicet homines ymaginabantur
eos et ex ista ymaginatione territi ledebantur. Fides vero ka-
tholica vult quod demones sunt aliquid et possunt nocere suis operibus
et impedire carnalem copulam, et ideo huiusmodi impedimenta si prece-
dant et sunt perpetua ut dictum est simpliciter impediunt matrimonium. Ad
primum ergo dicendum quod et dyabolus est opus dei et non solum matrimonium. Et inter
opera dei unum est fortius alio, et unum impeditur per aliud magis
forte, unde cum dyabolus sit fortior quam matrimonium nichil prohibet per
ipsum matrimonium impediri. Utrum frigiditas impediat

ij Circa 2m quesitum est matrimonium. Videtur quod non quia senes sunt fri-
gidi et contrahunt matrimonium. In contrarium est quia nullus obligat se ad
impossibile. Sed impossibile est frigidis carnaliter alicui copulari
ergo si ad hoc obligat se pactum huiusmodi nullum est. Respondeo dicendum quod fri-
giditas eadem ratione impedit matrimonium sicut maleficium cum sit eadem
impossibilitas in utroque, verumtamen differt frigidus et maleficiatus.
Frigidus enim est impotens simpliciter quantum ad omnes, maleficiatus
vero est quidem impotens non tamen quo ad omnes sed quo ad unam tantum.
Nam maleficium consistit in ymaginatione viri vel unius mulieris
in quantum scilicet ex operatione demonis fit illi abhominatio aliqua mulier
quam pro horrore refugit et respuit, et ideo aliter impedit frigi-
ditas et aliter maleficium. Nam frigiditas impedit aliquem ita

q oporteat q remaneat absque omni spe cohabitandi si ab una
impediatur, unde si alter ab efficiatur potens reintegre pt matrimonium
unde frigiditas solvit contractum et impedit cohabitandum, ma-
leficiatus non impeditur quantum ad istam tamen, unde datur ei licentia nubendi
alteri et uxori sue unde solvit contractum sed non dirimit cohabitandum
ut iam patet. Ad primum ergo dicendum quod senes sunt frigidi et non quidem ad
actum generationis sed ad generationem prolis et ideo cum possunt carnaliter co-
pulari non solvitur matrimonium, frigiditas vero que omnino carnalem
copulam impedit solvit matrimonium. / quesita sunt quedam pertinentia ad co-
Ordinata comparationem non habet inter / parationem ad proximum, que da
vero per comparationem ad res que in usu hominum veniunt, / post
comparationem vero ad proximum quesitum est de correptione fraterna. / Circa
hoc duo queruntur. / Ubi in publico vel in privato corripere fratrem.
Primo utrum debeat / sicut vel proximum. Videtur quod occulte. Matthei 18.
Si peccaverit in te frater tuus vade et corripe eum inter te et ipsum
solum, videtur ergo quod occulte sit corrigendus frater delinquens. / Contra
dicitur, peccantem coram omnibus argue. / Preterea aliqui constitutiones hoc habent
ut si publice corrigatur. Respondeo dicendum quod huiusmodi correctio ex caritate debet
procedere et unde est quod dicitur fraterna dilectio et ideo oportet ordinem fraterne cor-
rectionis sumere secundum ordinem caritatis. Ordo autem caritatis est ut quis
bono proximi preferat quem bonum. Item ut velit bonum proximi et conscientie et
fame et hic que velit magis bonum conscientie quam utrumque habere non potest
et ideo hiis consideratis credo quod si esset aliquod peccatum carnale seu
spirituale quod vergit in detrimentum multorum statim est revelandum cum
preponderet bonum quod est in unitate caritatis quam privatum. Bonum est bono proximi sive
sit fame sive conscientie. Cetera vero non timentur multis detrimentum
tunc debet quis utrumque custodire bonum fame et conscientie corrigendo
inter se et ipsum. Si autem ex hoc correctio non sequatur tunc secundum ordinem
caritatis debet sequi adhibendo alium ut in ore duorum vel trium et in hoc
sciendum est ordo ut si peccatum sit publicum publice corrigatur, si non
solum tunc quantum ad occultum occulte / et ideo dicitur Si peccaverit in te frater tuus in si te sciente
publice coram omnibus argue. Et ex hoc patet solutio ad primum ut utrumque
secundum. Ad aliud ut dicendum quod in dictis constitutionibus ordinatum est et
sciendum est in hiis que vergunt in preiudicium et detrimentum societatis et collegii. /
Secundo queritur utrum si aliquis sciat peccatum proximi peccet mortaliter
reserando ea statim prelato suo. Videtur quod sic, quia facere contra ordinem caritatis
est peccatum mortale, sed statim revelare prelato est contra ordinem caritatis ergo peccat
mortaliter. Contra est quod hoc faciunt multi viri perfecti, qui non hoc facerent
si esset peccatum mortale. Preterea prelati possunt non solum de presentibus sed et de futuris
providere cautelam et ideo si esset revelatum non videtur esse peccatum mortale. Respondeo
dicendum quod verbum domini quod dicitur Matthei 18 de correctione fraterna intelligendum est sicut alia verba

que dicitur pertinere ad humanos actus, sic quod fraternalis debet esse quod dependet a caritate. Et ideo dico quod hoc cum debitis circumstantiis intelligenda sunt. Sciendum est autem quod in communi tripliciter proceditur secundum iura. Primo per inquisitionem et hoc est in penis publicis et non debet fieri nisi precedat clamor congregationis. Item per denunciationem et per accusationem et hoc est in privatis. Si autem procedatur per accusationem tunc debet fieri per scriptum qua obligatur accusans ad talionem et hoc intenditur ut fiat bonum vel publice vel hoc potest fieri sive notorie sive publice sive privatim. Si autem procedatur per denunciationem tunc debet precedere fraterna ammonitio quia huius finis est emendatio proximi et ideo debet servari ordo fraterne correctionis. Utrum autem statim cum quis sciat fratrem suum peccasse debeat denunciare prelato, dico quod in hiis distinguendum est de conditionibus subditi et prelati. Nam si sciendo quod frater per me corrigatur tunc non debeo hoc denunciare prelato. Si autem videatur quod hoc melius fiat per prelatum, et prelatus ille sit pius discretus et spiritualis non habens rancorem sive odium aliquod ad illum subditum tunc licite potest hoc denunciari ei et tunc non dicitur ecclesie, et quia non dicitur ei sicut prelato sed sicut persone private ad correctionem proximi et emendationem. Sed quia propter conditiones diversas prelatorum et subditorum non potest in hoc dari generale medium quia aliquis prelatus vel movetur ad odium aliquem subditum vel subditus non habet fidem verba prelati, ideo tenendum est quod per veritatem quod in omnibus istis semper fraterna est caritas et quod melius et magis expedire videtur et si ille intendat emendationem proximi fraterne quamvis potest bonum caritatis tunc denunciando non peccat. Si non denunciaret cum hoc sed hoc ex malicia et ut proximus confundatur vel deprimatur tunc denuncians sive accusans peccat mortaliter. Ad primum ergo dicendum quod si statim aliquis revelat prelato adhibitis debitis circumstantiis et conditionibus id quod videtur magis expedire non facit contra preceptum evangelii quia non dicitur hoc ecclesie sed persone private ut dictum est et ideo non peccat mortaliter. Ad secundum dicendum quod et ipsum nimis peccaverit mortaliter si denunciando prelato vel alii prave intenderet aliud quod est contra intentionem precepti. Ad tertium dicendum quod si aliquis revelet prelato culpam proximi intendens vel cautelam quod si aliquis revelet prelato culpam proximi intendens vel cautelam ut ad emendandum proximum expediens non fuerit vel ad huiusmodi quod ad emendandum proximum expedire non peccat. Si autem dixerit hoc sive prelato sive alicui amico suo peccat. Si autem dixerit hoc ex malicia tunc peccat mortaliter, quod si ex cautela alicui dixerit hoc ita tamen quod non veniat inde aliquod vel infamie vel vituperium proximi delinquenti tunc non peccat mortaliter licet in caritate non agat etc.

¶ Secundum quodlibetum xiii.

Quesitum est de rebus que sunt supra hominem et de rebus humanis. Circa primum quesitum est de deo, de angelis, de celo. Circa primum quesitum est de deo quantum ad suum esse, quantum ad sua propria, quantum ad eius predestinationem. Circa primum quesitum est utrum in deo
j sit tantum unum esse sive essentiale vel personale et sic in deo esse personale vel quod

Quia aliud est patrem esse, aliud filium esse, aliud spiritum sanctum esse, sed esse eiusdem non est aliud et aliud, ergo etc. Per primum forme est quod dicitur esse scilicet in divinis sunt tres proprietates personales que obtinent rationem forme, ergo etc. Contra Augustinus dicit: In divinis tantum est unum esse. Ad hoc dicendum quod veritas fidei hec quod in divinis solum est distinctio que est secundum relationes oppositas. Relatio autem sicut et quelibet forma habet esse ex comparatione ad aliud cui inest, unum etiam esse filiationis est per comparationem ad filium cui inest, relatio autem in divinis non distinguitur ab hoc cui inest quia est eiusdem cum re que refertur, sed distinguitur solum ex parte eius cui opponitur, et ex hac parte non consideratur esse relationis, sed distinctio et oppositio eius. Et ideo est in deo unum tantum esse essentiale. Ad primum ergo dicendum quod esse dicitur dupliciter: quandoque enim esse idem est quod actus entis, quandoque autem significat compositionem enuntiationis, et sic est actus intellectus quo intellectus intelligit. Et in primo ergo dicitur quod aliud est esse patris et aliud filii, verum est accipiendo esse secundo modo. Ad secundum dicendum quod sicut et quelibet forma proprietatis absolute facit esse secundum rationem qui est divinum esse et facit tamen unum esse in quibus proprietatis.

Deinde quesitum est de potentia dei et primo utrum deus possit facere duo contraria simul esse. Secundo utrum possit facere infinita in actu. Respondeo ad primum dicendum quod istud non imputatur deo impotentie, quia hoc non habet rationem possibilis. Ratione ante potentia activa producit actum sibi similem, et omne autem quod agit in quantum est ens actu, ergo effectus agentis est ens actu. Quod quidem ergo repugnat rationi entis actu repugnat potentie active, quod esset si contraria simul essent. 2a

Ad secundum dicendum quod esse ad infinitum actu possit supponi ex parte aspectu quod esset impossibile, quia sequeretur esse equale deo, sed hoc non sequitur quia cum deus est infinitum omnibus modis non adequatur ei quod est infinitum uno modo. Dato enim quod esset aliquid infinitum secundum magnitudinem non adequabitur deo, quia si sit infinitum quantitate, tamen est finitum specie, deus autem omnibus modis est infinitus. Cum ergo queritur utrum sit possibile deo facere ad infinitum in actu, dicendum quod non. Repugnat enim agentis per intellectum ad repugnat dupliciter: uno modo quia repugnat potentie eius, alio modo quia repugnat modo quo agit. Primo modo non repugnat potentie divine absolute quia non implicat contradictionem, sed si consideretur modus quo deus agit non est possibile. Deus enim agit per intellectum et per verbum quod est formativum omnium, unde oportet quod omnia que agit sint formata. Infinitum autem accipitur ut materia sine forma. Nam infinitum se tenet ex parte materie. Si ergo deus hoc ageret, sequeretur quod opus dei esset ad informe et hoc repugnat ei per quod agit et modo agendi, quia per verbum suum omnia agit quod omnia formantur. 3a

Deinde quesitum est de predestinatione. Utrum sit certa. Et videtur quod non, quia impossibile est predestinatum damnari. Sic Petrus si fuisset tunc statim mortuus quando peccavit Christum negando. Si non dicas quod locutio de dicto est vera, de re non. [illegible] contra quia hoc habet locum in formis separabilibus 4a

sed hec forma que est predestinatio est inseparabilis. Ad secundum dicendum quod predestinatio est quedam pars divine providentie; providentie autem dicit directionem aliquorum in finem et hoc presupponit scientiam et voluntatem. Sic ergo predestinatio habet certitudinem ex parte scientie dei que non potest falli et ex parte divine voluntatis cui non potest aliquis resistere et ex parte providentie que certissimo modo ducit ad finem cum deus sit sapientissimus. Ad primum ergo dicendum quod predestinatio habet certitudinem et tamen non est necesse predestinatum salvari sed remanet contingens. Deus enim est qui habet certitudinem ex scientia voluntate et providentia et nullum illorum contingentiam impedit. Scientia non quia scientia dei est futurorum prout sunt in presenti et sic habent esse determinata. Voluntas non quia voluntas dei est principium totius entis ergo non cadit sub ratione contingentis vel necessarii sed hec effluunt et ordinantur ex dei voluntate et ipsa dei voluntas facit quedam esse contingentia preparando causas contingentes et similiter necessarias causas vel ex effectibus necessariis. Sicut ergo voluntas dei impletur non tamen omnia necessario eveniunt sed eo modo quo vult ea esse et vult quod sint contingentia. Providentia etiam quia non tollit contingentiam ut dictum est. Ad secundum dicendum quod bona est distinctio. Sed ad obiectum de sensu dicendum quod aliud est de formis realibus et aliud de prescientia que imputatur ad potentiam ad actum voluntatis quia in potestate sua sicut in omnibus dicat hic locum disputationis oportet separationem in consideratione. In sensu non requiritur sed oportet quod res illa cadat sub hac consideratione. Et dico quod ille predestinatus potest considerari vel ut in se vel ut divine cognitioni relatus et primo attribuitur ei quod possit damnari alio modo non.

Decimum quesitum est de fato. Utrum omnia subsint fato. Respondeo dicendum quod primo oportet scire quid sit fatum et postea facilius patebit propositum. Videmus autem multa contingentia evenire et ideo fuit aliquorum dubium utrum ista que videntur contingentia reducantur in aliquam causam ordinatam. Et qui dicunt quod fatum nichil est ut Tullius dicit. Quidam autem dicunt quod in aliquam superiorem causam reducuntur et isti nominaverunt fatum a fando quia hec omnia sunt prefata aliqua superiori causa. Sed horum est multiplex opinio. Quidam enim reducebant hec in quandam seriem causarum quam dicunt fatum sicut stoici qui dicunt quod nichil est quod non habeat causam et posita causa necesse est poni effectum. Si ergo evenit ut effectus habeat causam et hec causa aliam causam et deinceps sicut qui est occisus de nocte quia exivit domum, quare exivit domum quia sitivit, quare hoc quia salsa comedit et quia salsa comedit ex necessitate moritur. Aristoteles videtur negare duo: primo quod quodlibet quod fit habeat causam sed tantum quod fit per se, quod autem accidentaliter non oportet esse per accidens; secundo dicit quod posita causa potest effectus quia potest impediri et ideo non semper vel non stat series causarum. Alii reducunt hec in aliam causam scilicet in corpora celestia ex quorum necessitate dicunt omnia accidere unde dicunt quod fatum nichil aliud est quam universis positionibus siderum sed autem opinio duplex est fla-

primo quoniam ad res humanas que pervenit ab intellectu que tamen sit utique
incorporea non subiaceret actioni alicuius corporis. etenim ponendo animam
subiacere virtuti corporum celestium. iterum ad eum qui ponit intellectum non differre
a sensu. ut dicit philosophus in primo de anima in fine. tamen per accidens et occasionaliter
subditur anima celo inquantum intellectus afficitur per passionem corporis non tamen
ex necessitate movetur ab eo. secundo quia multa in rebus naturalibus contingunt que non
accidunt ex necessitate celi. sed per accidens et hec non habent causam. alii reducunt
hec omnia in causam superexcellentem. scilicet in providentiam dei. a qua omnia sunt predestinata
et ordinata et secundum istos erit fatum quidam effectus divine providencie quia providentia
deus mentis est quando vero ordinis corporis prout est in mente divina fatum non est
explicatio illius ordinis prout est in rebus. unde dicit boecius fatum est
inmobilis dispositio rebus mobilibus inherens. Sic ergo accipiendo fatum
potest dici quod omnia subiciuntur fato. Non tamen est sic dicendum propter suspicionem
huius nominis fatum quo utuntur gentiles in suis erroribus. unde dicitur ozee ii.
super id Non vocabis me ultra baalim sed vir meus. quod idem est nec unquam
Sed deus noluit hoc quia baalim nomen erat cuiusdam ydoli gentilium
et ideo sunt vitanda nomina gentilium cum quibus nec conveniunt nomina habere
communia. Et ideo augustinus dicit. Si quis hoc nomine intelligit fatum sententiam teneat
linguam corrigat. ut non dicat fatum sed providentiam dei.
Deinde quesitum est de angelis. Et circa hoc quesita sunt duo. primo 6
Utrum esse angeli sit actus eius. Et videtur quod non quia actus intelligi-
mus alicui perfecti. angelus autem non perficit ipsi esse. Contra. hylarius dicit
Respondeo dicendum quod opinio avicenne fuit quod unum et ens semper predicant accidens
hoc autem non est verum quia unum prout convertitur cum ente significat substantiam rei et similiter
ens. sed unum prout est principium numeri sit accidens. Dicendum ergo quod unum quod est in
potentia et in actu fit fit actu per hoc quod participat actum superiorem per hoc autem
aliud magis fit actu quod participat per similitudinem primi puri actus
primus autem actus est esse subsistens per se unde unde complementum unumquodque
recipit per hoc quod participat esse unde esse est complementum omnis forme
quia unumquodque per hoc completur quod habet esse et habet esse cum est actu et nulla
forma est nisi per esse. Et dico quod esse substantiale rei non est accidens sed
actualitas cuiuslibet forme existentis sine materia seu cum materia et quia est
complementum omnium inde est quod proprius effectus dei est esse et nulla creatura
dat esse nisi inquantum participat operationem divinam et cetera. Proprie loquendo non est
accidens. Et hoc hylarius dicit. Dico autem accidens large omne quod non est pars essentie
sicut est esse in rebus creatis quia in solo deo esse est eius essentia. a^a
Secundo quesitum est utrum dyabolus cognoscat cogitationes hominum
Respondeo dicendum quod cognoscere cogitationes cordis potest contingere dupliciter
primo sicut in se et per se. secundo in aliquo effectu. Primo modo solius dei est. Jere. xvii. pravum est cor
hominis et inscrutabile. unde nec angeli sic eas cognoscunt. cuius ratio est
triplex. una apparet de bonitate esse quod habent. eo quod secundum gradum quo aliquid est ens
in potentia est gradus quo res sunt in anima. Alia est vero quia quod est in voluntate
esse alicuius non potest cognosci nisi a causa que nata est movere eam. Tertia autem

mo

solus deus. Augo cogitacões dependeant a volũtate sicut a sua causa solus deus eas cognoscet. Alia vero est qr angeli illi q cognoscunt per species naturales inditas cognoscunt. et hec sunt species rerum naturalium non autem cogitacionum quia hec non reducũt ad causam naturalem ut non pertinet ad cognicionem naturalem. tamen per effectus cogitacionum cognoscunt cogitacões sicut et homo facit, tamen ipsi subtilius cognoscunt effectus qui causantur ex cogitacõibus. Nam si cogitacões homo affectus sicut aliquis paruus et per has motus cor. et hos motus ipsi subtilius cognoscunt quam nos, et ideo cognoscunt de cogitacõibus cordis. Et hoc Augustinus dicit li. de diuinacõibus demonum. licet alibi dicat quod determinare ieius tale cognicionem sit presumptuosum.

8m Decimum quesitum est de celo et terra. hic quesita fuerunt duo. primo utrum celum et mundus sit eternus. Respondeo dicendum quod, licet mundum incepisse est de numero earum que cadunt sub fide non demonstrative que dependet ex simplici volũtate diuina potuit esse et non esse. ad hoc quod sit non inducit aliqua necessitas ex parte dei. Diuina autem bonitas que est finis rerum potest ita esse si non sit mundus sicut si sit.

9m Secundo quesitum est utrum celum sit animatum. Respondeo dicendum quod de hoc diuersimode senciunt doctores ecclesie. Dicit enim Ieronimus super ecclesiasten quod sol est animatus. Damascenus hoc negat. Et hoc dicta et est apud philosophos. Plato enim et Aristoteles ponunt corpora supercelestia animata esse. Anaxagoras non et ideo legitur fuisse occisus. Ego autem dico sicut Augustinus et super genesim ad litteram quod non refert ad fidem utrum sic sit vel aliter sit, unde hoc non determinat in enchiridion. addens quod si ponamus corpora supercelestia esse animata non ideo erunt in medio trium ordinum intrantes in societatem angelorum et hominum et animarum quia ille anime computabuntur cum angelis. Et hoc sensisse videtur ille qui fecit approbacionem cum dixit. celi celorum quid virtutes. Et ideo patet responsio.

10 Decimum quesitum est de homine quantum ad animam et quantum ad graciam et quantum ad culpam. Circa primum quesita sunt tria. primo quantum ad animam secundo de cognicione anime. 3o de effectu cognicionis. Circa animam quesita sunt. primo utrum anima perficiat corpus immediate vel mediante corporeitate. Respondeo dicendum quod in homine corpore est nisi una forma substancialis. Augustinus vero est hoc. Prima est quia si plures sequeretur non esset forma substancialis que facit esse simpliciter. sed forma accidentalis que facit esse hoc. Item si sic sit acquisicio forme substancialis non esset generacio simpliciter. Item quia si sic non esset compositum ex anima et corpore unum simpliciter sed duo simpliciter et unum per accidens. Si dicatur corporeitas forma est corporis. dicendum corporeitas dicitur duplex. quandoque tres dimensiones et hec non est forma substancialis sed accidens. aliquando dicitur quedam forma ex qua prouenit triplex dimensio et hec non est alia a forma specifica.

11m Secundo quesitum utrum anima sit ex traduce. Respondeo dicendum quod Augustinus hanc questionem non determinat sed indeterminata relinquit libro de ecclesiasticis dogmatibus. sed ille liber non est Augustini sed Gennadii, qui ipsam et nunc causa declarare.

Ardendum est tamen quod non. Et est una ratio philosophi de animalibus quia impossibile est quod virtus corporea producat id quod excedit corpus, vero anima intellectiva non est virtus corporea. Alia ratio est vii° methaphysice quia quidam posuerunt quod forme naturales sint ex creatione. Cum enim materia aeris recipit formam ignis aut inerat et celatur aut non, ergo fit de novo, non ex aliquo sed ex nichilo, ergo creatur. Solvit philosophus quod forma non sit sicut neque ens vel ens habens per se sed sit compositum quod habet esse subsistens. Si igitur est aliqua forma que per se subsistat illa habet per se fieri. Anima autem per se habet esse per se subsistens et remanet corrupto corpore et ita oportet quod habeat causam aliam sui fieri.

Decimum quesitum est de cognitione hominis utrum intellectus humanus cognoscat singularia. Respondeo dicendum quod ad cognoscere duplex: directe et indirecte sive per reflexionem. Oportet cognitum in cognoscente esse et hoc est in intellectu nostro per abstractionem a conditionibus individualibus et a materia et ideo cum vera cognitio sit per speciem, ideo non cognoscit directe nisi universale. Intellectus autem divinus cognoscit non per similitudinem a re acceptam sed per extensionem sue essentie ad res, et hec similitudo sive divina essentia in deo est omnium que sunt in re expressa similitudo, et ideo directe cognoscit quicquid est in re et quod pertinet ad naturam individualem. Sed quoniam philosophus, si separatus est intellectus et cognoscit que sunt in materia, dicit quod oportet quod hec cognoscat et similiter anima facta separata cognoscit intellectum et quiditatem in re per ymaginationem. Alio modo sive per extensionem in qua coniungitur fantasie que representat sibi fantasmata et sic indirecte cognoscit.

Decimum quesitum est de effectu cognitionis et primo utrum habitus scientie acquisite remaneat postquam habet intellectus. Respondeo quod circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt quod non, sequentes Avicennam in 6° naturalium quod species acquisite non remaneant in intellectu possibili nisi quamdiu actu intelligit, quod est falsum. Nam intellectus possibilis recipit species et retinet secundum modum suum. Unde cum ipse sit immobilis utpote immaterialis et incorruptibilis recipit species intelligibiles secundum modum suum et numquam inde recedunt. Ita quod sunt ibi et dum actu non intelligit sed habitu. Et dico quod remanet sive dampnatis sive in bonis. Sed destruuntur hii habitus scientiarum quantum ad modum sciendi quia hic ipse intellectus convertendo se ad fantasmata propter corpus et sonum propter hoc fantasmatibus indigemus sed ad utendum huiusmodi speciebus. Et ille modus non erit tunc quia non convertet se ad fantasmata ad modum bruta.

Secundo queritur utrum verba herba habeant virtutes, puta serpentes. Respondeo dicendum quod ad presens hoc est aliquarum secundum propriam naturam et secundum virtutem superiorum. Ubi quod mixtum ex elementis habet virtutem ex natura elementorum secundum motum predominantis elementi. Alia habet ex corpore celesti sicut quod adamas attrahit ferrum quod non reducitur in virtutem elementorum. Aliqui enim dicunt quod non solum naturalia corpora sed artificialia sortiuntur virtutes aliquas ex impressione corporum celestium puta ymagines vel sigilla sub certa constellatione facte, et si hoc est verum, sive quod super artificia sit huiusmodi virtus impressa, potest et dici quod verba prolata in certo tempore habeant efficaciam modicam. Sed hoc non est verum. Verba in rebus naturalibus omnia que habent aliquam virtutem ex corpore celesti

hnt illam gntē aliqua form. Vn nich agit ad spem n ex vte
corpis celest. z e pus i vnoquoq qm vtg ad talia, remoto
gu prior remo posti. Sic hnc virtutes attribunt aliquis
oz q radicent sup form aliqua. fforme at artificiales n st
nisi fic quedā. z io fm e q vba z huiusmodi vtutes as heant ex
corpe celi. sz si hnt aliquā hc hnt ex spu mundo qui immiscz
se vbis homi ut decipiat sz Augg. Vn aly utunt vbis fa-
bulosis z ficts z vanis quis ad illudendu hoies se imiscet
Vn omia ista friuola z supsticiosa st z ymagines asthonice
quis z si no assit aliq expssa inuocacio demonu tn est ibi qda
tacita coiuccio z qssio, tn si as dicat vba dei z sacra sine in-
uitacoe z fraude sz bona z diuina intencoe no e incantacio
Cviij sz oro, Et tn sup agi ibi, Dilatant philacteria sua rc reprehent
illos q collo vba ewn suspendunt, cu vtg ewn no sit i fugis
lrarz sz i fide. No tn dampno illos qui sup se ferunt ewn ex
deuocoe qz bta Cecilia ewn xo ss gerebat i pectore, sine
tn aliq addicoe vl vborz vl caracteru vl cetorz supsticiosorz
15 Deinde questitu e de homie qntu ad gram. Et circa hc quīn-
ta. po de sacris, 2o de vtutib, 3o de officijs, De po ta
st quesita po de sacris gnre 2o de efficacia sacrorz, 3a de
vnitate ecce. De sacris ecce quebant duo, pmo de baptismo
2o de pnia, De pmo quebat vtrz habeat aq vtute ad emundacom
i vtrz ipa vtute mundet vl vtute quitatis. Rndo dd q dupx e
opio ihuius no solu de aq sz z de omib ecce sacris, quida
eni dnt q sacra no hnt vtute vl vim opandi i aia sz tn
exercemo z diuina vtg quitas fat rn effcm, Et inducunt exm bn
Sicut as ep qui inuestiat aliqe de pbenda p anulu, anulg
no e ca pbende sz signu, Sz hc no e sane dcm qz sic no eet
aliq progatiua sacrorz noue legs ad vetbm qz eet i illa
vtg coassistens fidei credencu i xpm venturu iustificabat, Et
io ddu est q sacra hnt i se vtute iustificandi z ad aliqs
ordinat effcs ad quos se hnt no solu q sint signu, Vn
Augg. Que tanta virs aque ut corpg tangat z cor abluat.
no Dcm tn q dupx e vtg. scz ppa z instrualis sicut pz i serra, Sc
z sacra hnt vtute instrualem ad spualē effcm qz cu sacrm
adhibet cu intencoe virtg diuina efficit hnc effcm z hc e gnis
qz vbu p quod omia sacra virtute hnt hnt carnē z fnt vbu
dei. Et sicut caro xi hnt virtutē instrualē ad faciendu miracla ppt
qiuncz ad vbu sic sacra p qiunce ad xpm crucifixu z passu rc
16u Deinde quesitu est de pnia z pmo vtru no hns cura aiarz
possit absolui i foro cosciencie. Rndeo q aliud e i sacro pnie
et aliud i quibusda alijs sacris. Nam i quibusda qui hz ordinē pt
ex hc ipso inducere effcm sacri i omi casu s i illis i quis i d qd hc e

effectus sacramentorum est vere extra ecclesiam ex sacramentum unde sacerdos degradatus
et excommunicatus licet peccet tamen consecrat et baptizat. Et similiter episcopus conse
cratus quia confert caracterem in prima autem non imprimitur caracter sed ef
fectus et iustificatio penitentis quod non potest fieri nisi per potestatem iudiciariam.
Non habens autem curam animarum non habet hanc potestatem.
Secundo queritur utrum liceat in aliquo casu revelare confessionem. 17
Respondeo dicendum quod nec verbo nec nutu nec aliquo signo et facere contrarium est
sacrilegium. Nam ita est in sacramentis nove legis quia hec sonum efficiunt quod
significant. effectus autem penitencie est occultatio criminis ab oculis divinis
et sic occultatio fit per secretum confessionis. Et ideo sicut prophanaret sacramentum
qui conficeret corpus et sanguinem Christi de alio quam de pane et vino 18
Ita esset revelans sacrilegus. Respondeo dicendum quod contingit
Tercio queritur utrum liceat appetere episcopatum, appetere prelaciones dupliciter
contingit propter necessitatem urgentem. Et non urgentem. primo dupliciter vel quia
impositus a superiori vel quia non invenitur alius qui velit onus prelationis
subire. et tali necessitate existente meritorium est appetere. unde ysaias vi. Quem
mittam et quis ibit nobis. habetur. Ecce ego mitte me, cum ante
dixisset se indignum. 2o. scilicet quando non urget necessitas sic non licet, quia
non potest carere aliquo vicio iniusticie si velit se minor preferre maioribus
aut vicio presumpcionis si reputet se sufficientem preferre aliis.
Cuius dicit Crisostomus Primatum ecclesie concupiscere nec est iustum nec utile. sic 19
illud. Reges gencium etc. sacramentorum utrum compaternitas contrahatur
Decimo questitum est de effectu exorcismi predicti ad sacramentum penitencie ex
cathecismo et huiusmodi, et videtur quod sic. Dicit enim quedam decretalis
quod a proprio parvulo sal non potest fieri uxor ergo contrahitur ibi compaternitas
per cathecismum recipitur contra quia qui dat sacramentum baptismi efficitur compater ergo etc.
Respondeo quidam dicunt quod quia illa sacramenta sufficiunt ad causandam compaternitatem
quidam dicunt quod solum contrahitur quantum ad tria scilicet in cathecismo et con
firmatione et baptismo, Sed videtur quod solum contrahitur ex duobus scilicet in
baptismo et confirmacione, quia compaternitas similitudo quedam est paternitatis
paternitas autem non fit nisi in generatione et ideo solum in illis sacramentis in quibus
est quedam generatio spiritualis contrahitur compaternitas que matrimonium
impedit. Ad primum ergo dicendum quod id non sunt intelligenda sigillatim sed secundum accidentia
collective et simul, quia qui ipsi in omnibus istis adest efficitur compater.
Ad 2m dicendum quod cathecismus dicitur sacramentum pro fide non pro baptismo quem
nondum suscepit. et ideo dat sacramentum illi qui dat sacramentum baptismi.
Decimo questitum fuit utrum sit una ecclesia que fuit in primo tempore 20
apostolorum et que est modo, et videtur quod non quia nunc non utitur eisdem regulis
Tunc enim prelati erant sine auro et argento in zonis suis ergo etc.
Ex primo legitur quod Christus et apostoli fuerunt casti. modo autem ecclesia habet ergo etc. Contra
Matthei ultimo Ecce ego vobiscum sum usque ad consummacionem seculi, hoc
autem non intelligitur tamen de apostolis quia omnes mortui sunt, et adhuc seculum
non est consummatum. ergo etc. Respondeo dicendum quod eadem est nunc ecclesia que tunc erat, et
que nunc est, quia eadem est fides et eadem fidei sacramenta, eadem auctoritas.

et eadem pfessio. Vn dt apus duuis e xo. absit. Ad pm go dicendum
q uba ista tripr exponunt. hylarius et ambro exponunt s sensum
misticum dicentes Nolite portare aurum etc. n. i pponaibus misticis
amo uendere. No duas tunicas i no dupce anima habeatis.
Alij exponunt ad lram. et vna expo e singus qui dt q ia
uba no dnt p modum pcepti s pmissionis ita q qui n suat
no pcat. et qui suat melius facit. vt sit snsus Nolite ptare
i. qn itis ad pdicandum Ne solliciti sitis de expensis qr debet
nobis expi. dignus enim e mercede sua operarius etc. q d io pmitto
ut no porteret qr digni estis accipere ab alijs quibus pdicatis.
Sz paulus hoc no suauit. et tn g regula hac no fecit. s supero
gauit. Alia expo e aliorum scorum qui dnt q hec dcta sunt
pcepti s hoc pceptum datum est no ad semper suandum s ad pam
missionem. Bis enim eos misit. s an passionem iudeis et pus ome
gentibus In pma dixit eis In viam gentium ne abieritis.
In 2a dixit. Docete omnes gentes et pma mandauit q pdca
suaret. no aut i 2a. et ro huius est. qr i pma solum mittebat
ad iudeos apud quos consuetum erat. q magri corpis ab eis
sustentarentur. et io sine scandalo poterant accipere et uti ptate
sibi concessa. Apud uo gentiles no erat consuetudo qr apud
eos no erant huius pres et io fuisset eis scandalum et visum
fuisset eis p questu apti pdicare. Et paulus hoc pceptum n suat
i gentibus. Et io dns i 2a missione dixit. Nunc qui ht sacculum
tollat sim et peram. Ad 3m dicendum q singus iudex i expo g dotatis
et hoc sup id pos. Quare fremuerunt gentes. distinguit enim dsa
tpa ecclie. fuit enim tpus qn astiterunt reges aduersus xpm
et i io tpe no solum no dabat fidelibus s et eos occidebant.
Aliud uo tpt e nunc quo reges intelligunt et eruditi suiunt dno
ihu xpo i timore. Et io i isto tpe reges sunt uasalli ecclie
et io e alius status ecclie nunc et tunc No tn est alia ecclia.

Deinde quesitum e de virtutibus. pma de quadam vte intellectuali
s de vitate. 2o de virtutibus moralibus. De vitate quesita sunt
duo pma de fortitudine vitatis 2o de confirmatoe uitatis. Circa pm
quesitum est. vtrum vitas sit fortior inter vinum regem et mulierem
Et vr q vinum qr immutat magis hoiem. Item vr q rex qr
compellit hoiem ad id quod e difficilius s ad hoc q se expo
nat periculo mortis. Item q mulier quia dominatur eciam regibus.
Contra est quod esdre iiiio. Fortior vitas. Rno dicendum q hoc qo ppoi e inuenitur
dissoluendi i esdra. Dicendum i 1 q si consideremus ista iiii s se. s
vinum regem et mulierem et vitatem no sunt compabilia qr no sunt vnius
generis. tn si considerentur s compacom ad aliquem effectum generatem
vnum pot cpari. Hic at effectus i quem conueniunt et i q pnt

est immutacio cordis humani, et quod ergo inter ista magis immutet
cor hominis videndum est. Sciendum ergo quod immutatum hominis quoddam
est corpus et aliud est anima, et hec est duplex sensibilis et intellectiva, et hec est duplex
scilicet practica et speculativa. Inter ea autem que pertinent ad immutandum
naturales disposiciones corporis vinum habet excellenciam, quod facit per temulenta
loqui. Inter ea que pertinent ad immutandum appetitum sensitivum
excellencius est delectacio que est in venereis, et sic mulier est forcior.
Item in practicis et in rebus humanis que potest homo facere maxima
potestatem habet rex. In speculativis summum et potissimum est veritas. Nunc autem
res corporales subiciuntur viribus animalibus, et vires animales intellectui
practice subiciuntur speculative, et ideo simpliciter veritas dignior est
et excellencior et forcior. doctrina alicuius expediti sub — 22
Secundo queritur utrum accusatus iuramento non curandi teneatur
servare iuramentum, et videtur quod non, quia sit obligatus non debet facere ad
quod negat in detrimentum illius qui docet vel qui docuit, sicut autem esset
si alius curaret, ergo etc. Contra iuramentum non curandi tale experimentum potest esse in
salutis eterne alicuius, ergo tu non teneatur aliter curare, sic multo
magis debet aliter curare obligatus. Responsio. Non curare salubre
remedium sive quodcumque bonum est quod tali tenetur, ergo etc. Respondeo dicendum
aliud est hoc simpliciter et aliud in casu simpliciter loquendo non tenetur sed male fecit
iurando. Iuramentum enim non semper amittit vim quamvis iuramentum est
illicitum sed iurando peccat, quia iuramentum obligatus debet habere iudicium
iusticiam et veritatem. Sed si iuro quemque quod licet non facere puta
non ire ad ecclesiam ire vel non ire licet sit in licitum tamen iuramentum
interponere et animum obfirmare ad aliquod bonum non faciendum est
illicitum, quia hoc est facere contra sponsum suum, et ideo iuramentum contra omne id
quod est de genere bonorum est illicitum et non est servandum tamen in
casu servare tenetur puta si ille vel alius sufficiens medicus possit esse
curare et uti eo experimento in salutem corporis, et sic patet solucio ad obiecta.
Deinde quesitum est de virtutibus moralibus, et post de virtutibus speciales — 23
specialiter de quodam actu iusticie scilicet de restitucione. Circa
primum quesitum est. utrum virtutes morales sint connexe et videtur
quod non, quia acquiruntur ex actibus qui sunt diversi et distincti, ergo potest
acquiri una virtus sine alia. Contra Augustinus dicit nichil contra divinam scripturam
dicit ille qui dicit quod qui habet unam non habet omnes, contra morales virtutes
habentur ex consuetudine que requirit tempus. Respondeo dicendum secundum omnes sanctos vel
plures loquendo de virtutibus in genere duplex racio assignatur a diversis secundum quod
diversi de locuti sunt de virtutibus. virtutes autem cardinales dupliciter
accipiuntur ab aliquibus. Quidam enim dicunt virtutes esse quosdam
modos generales qui requiruntur in omni virtute puta quod fortitudo est
quedam firmitas animi in quolibet rerum temperancia est moderancia in omnibus rebus,
et sic, et secundum istos notandum est quod virtutes sunt connexe quia tales modi generales

requiritur in omni virtute. et si aliquid horum deficit non est virtus aliqua, quia si temperantia rectitudinem non habeat que est iustitia vel non habeat firmitatem que est fortitudo, talis non est virtus. Et hunc modum Augustinus ponit iiii° de trinitate et magister sententiarum. Alii autem accipiunt distinctionem harum virtutum secundum determinatas materias sicut declaratur et Peripatetici, unde prudentia secundum philosophum non est recta ratio in omnibus sed solum in agibilibus. Similiter iustitia non dicitur rectitudo quantum ad inquisitionem omnium creaturarum sed tantum quantum ad communicationes et distributiones et actiones humanas que sunt ad alterum. Fortitudo non dicitur firmitas circa quecumque sed circa ea que est difficilius animum moderari scilicet circa delectationes gustus et tactus que sunt maxime delectationes, non in quibuscumque aliis corruptionibus sicut sentire vel pecunie. Et 3° modo de virtutibus virtutes morales sunt connexe. Cuius connexionis ratio accipitur secundum philosophum ex parte prudentie quia nulla virtus potest haberi sine prudentia et impossibile est habere prudentiam sine virtutibus moralibus. Cuius ratio est quia prudentia ut dicitur est quedam recta ratio agibilium. Impossibile autem est rectam rationem habere circa ad ea rectam rationem. Circa principia autem agibilium sunt fines virtutum et circa fines unusquisque se habet ut per habitum illius virtutis. Et ideo necesse est quod prudens habeat secum omnes virtutes morales. Similiter alie non possunt haberi sine prudentia. Potest enim aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius virtutis sine prudentia. Et quanto habet maiorem inclinationem sine habitu virtutis tanto peius est et plus impingere potest sine prudentia sicut patet de equo qui habet fortitudinem naturalem sine discretione et prudentia. Et ideo dicit Gregorius cetere virtutes nisi ea que agunt prudenter agant et cetera. Est autem alia ratio connexionis in virtutibus connexis propter caritatem in qua connectuntur quia qui habet caritatem habet omnes virtutes connexas, et similiter qui habet unam habet caritatem. Ad primum ergo dicendum quod actus non sunt connexi sed habitus quia non potest esse actus temperantie sine actu fortitudinis vel fortitudinis nisi cum actu temperantie etc. Ad secundum dicendum quod hec dicitur quia non probatur per auctoritatem biblie. Ad tertium dicendum quod non dicuntur morales a consuetudine sed a more et dato quod non indigeat tempore tamen non habebit virtutem nisi sit prudens.

xx Deinde quesitum est de restitutione que est actus iustitie. Et circa hoc quesita sunt tria. Primo de illis qui propter partes sunt extra civitatem. 2° de eo qui mala fide prescripsit. 3° de eo qui aliena consumpsit. Circa primum queritur utrum expulsi propter partes possint repetere bona sua ab illis qui sunt in civitate manentes. Et videtur quod non quia multi de hiis qui sunt in civitate culpam non habuerunt ad eorum expulsionem. Item pervenerunt aliqui ex culpa alterius. Item expulsi fuerunt contra partem communem, et iniustum bellum ergo actio est contra eos. Item damna non sunt eis restituenda. Primo secundum philosophum cum mutatur ordo civitatis non remanet eadem civitas sed cum mutatur dominium et principatus mutatur ordo, expulsi non pertinent ad civitatem que prius erat ergo cives non tenentur eis ad restitutionem. Contra qui spoliatur a raptore potest recipere et repetere ea que sunt ei ablata ergo et illi expulsi. Responsio dicendum quod aut sunt expulsi iuste scilicet propter

corporis culpam et non potest repetere corporis amissa dicitur iniuste sine
culpa et sine debito ordine iustitie et potest repetere. Si autem habet
superiorem debet per superiorem petere restitui. si autem non habet superiorem
ipsi met potest si potest recuperare. Ad primum ergo dicendum quod non potest de
pro peccato alterius sed pro suo quia maiores omnia faciunt auctoritate et fauore
populi et populus in fauendo maioribus fuit in culpa. propter id intelligitur de pena
spirituali quam nunquam potest sine culpa propria non de corporali quam frequenter
pro alio patitur. Ad secundum dicendum quod nunquam iuste agit sed per eam inquantum
iniuste patitur eam. Ad tertium dicendum quod si sit ecclesia pro remanentibus et quod
tenentur sibi sed si aliter omnino non tenentur.

Secundo queritur utrum ille qui mala fide prescribit teneatur ad 27
restitutionem et videtur quod non quia lex dicit quod qui et mala fide prescribit
acquirit dominium. Contra decretalis dicit quod tamen non acquirit dominium. Respondeo
dicendum quod circa hoc est contrarietas ciuilis iuris et canonici. quia secundum ius ciuile
talis prescriptio tenet. secundum ius canonicum talis prescribere non potest. et ratio
huius contrarietatis est quia alius est finis quem intendit ciuilis legisla-
tor scilicet pacem seruare et facere inter ciues que impedirentur si inter ciues
prescriptio non curreret. Quicumque enim nullus posset uiuere et dicere. id
fuit meum quocumque tempore. finis autem iuris canonici tendit ad
quietem eterne et salutem animarum. Unde autem in peccato saluari potest in percipiente
de dampno uel alieno non recompenset et ideo dicendum est quod si quis prescri-
bat bona fide possidendo non tenetur ad restitutionem et si sciat alienum
fuisse post prescriptionem. quia lex potest aliquem pro peccato et negligentia priuare
iure suo. et illa alteri dare et concedere. Sed qui mala fide prescribit
tenetur emendare et satisfacere reddendo dampnum quod intulit. Ad primum
ergo dicendum quod verum est quod omnia sunt principum ad gubernandum non ad re-
cipiendum et dicit ad dandum aliis. et si leges tales sunt tyrannice sunt
et non absoluunt a conscientia sed a iudiciali foro et uiolentia.

Tertio queritur utrum ille qui rem alienam consumpsit teneatur ad 28
restitutionem. et videtur quod non quia ille cuius res fuerat non habet actionem
in consumptorem intellectae si ius habet casum in prescriptione. Contra ille mala
fide possidet alienum quod consumpsit. Respondeo dicendum quod tenetur cuius ratio est quia
quilibet tenetur ad faciendum iustitiam alteri. consistit autem iustitia in
quadam equalitate. Non nisi reintegretur equalitas non potest
aliquis esse iustus. Inequalitas autem fuit quod consumpsit rem non suam et ideo
oportet quod reddat. Ad primum ergo dicendum quod licet non habeat actionem in eum qui con-
sumpsit secundum ius ciuile habet tamen secundum ius diuinum cuius finis est salus
animarum et ideo ei repugnat. | Primo de officio expositorum

Deinde quesita sunt de officiis in quatuor | sacre scripture secundo de officio
predicatorum tertio de officio confessorum quarto de officio vicariorum.

Circa primum quesitum est utrum omnia que doctores sacri exponunt sint a spiritu 29
sancto et videtur quod non quia in suis dictis sunt aliqua falsa. Nam in suis expositionibus
quedam dissonant. Non potest autem esse verum quod est dissimile uel dissonum. quia utique

pb condicoib no pt ee vra, Con ad eunde ptinet ad facere ppt
fine. Sz finis scripture que e a spu sco est erudicio homi, hec at
erudicio hom ex scriptis no pt ee nisi p exposicoes scorz. go
exposicoes scorz sut a spu sco, Rno dd q ab eod spu scriptie
st exposite z edite ut dr. j. ad Cor. ij. Animalis homo no p
cipit ea que dei st. spualis aut iu et papue qm ad ea que st
fidei qz fides donu dei est, z io in expositio smom iutat nel
cia dona spc sci ut dr Cor. xij. Ad pm go dd q qmiue gtis
date no st hitg sz st quida motg a spu sco. aliqs si cent hitg
ppha qn vellet p donu pphare reuelacom hret quod fuc e
et io de aliquis occultis reuelandis aliq tangit mtis a spu
sco z aliq no sz aliqua eis occultant, vn dixit helyzeus
4 Re z. Et dns celauit a me, Aliqn z aliq dnt a seipis sic
pz de nathan qui cosuluit dauid q edificaret templu
qui pgea a deo reprehens z qi retractg phibuit hc ipi dauid
ex pte dei, hc tn cocedi e q qcqd i sacra scripta tr vm est.
aliqs qui cotr hc sentiret eet hetica, Expositores at i aliis
que no st fidei multa ex suo sesu dixerut, z io i hiis potuerut
errare, talia dca expositorz neccitate no inducut ut necce
sit eis credere, sz sola scripta canonica que i veteri et i nouo
testamto est.
28 Deinde quesitu est de pdicatoribz z circa hc
questa st duo, pmo utru aliqs possit pdicare ppa auctte
ita ut liceat pdicare sine licecia plati sui, et iu qd qz pdicare e bom
aliq facere, sz quilibz bom opari ad omes Galat. 6. go 7c, p dr
Eccl. xvij. vnicuiqz mandauit deg de pxmo suo go 7c. Rno ddm
q nullg qntucuqz scie magne ul qntecuqz scitatis nisi missg a do
ul plato pdicare pt, qz nulli agens natu est agere ultra sup debita
mam, pdicacio at e exhortacio z doctina, si sit publica respicus
tom ecciam, cura at eccie z cura publica ecclie comissa e platis
z io nullg dz aliqd exercere quod requirat auctte publica nisi aucte
plati, Ad pm go dd q cuilibz facere bom sibi pporcionatu
no at quodcuqz bom, Ad 2m dd q mandauit deg monere
pxim puata monicione et familiari,
29 Secundo quitur. Utru aliqs phibitg a pncipe seculari debeat
dimittere pdicacom, et iu qd. Nolite timere eos qui occidut
corpg dr pdicatoribz go timore pncipu no dnt dimittere, p
Act. iiij. Deo oz magis obedire qm hominibz, sz deg pcipit pa
platis q pdicent: ij ad thym. iiij. pdica ubu dei go 7c. p nullg dz
alicui obedire i eo i qo pcipit pncipes, sz pnceps pcipit phibendo
go 7c. Cont. Mat. x. dr Cu vos pseqti fuint i vna ciuitate fugite i
alia, Rno ddm q hic e opg duplici distinccoe qz qn aliqs phibet
pdicare, ul phibet solum a tyranno, ul simul a tyranno et platis,

1 Con

Si primo sic cum de multitudine sit aliqui qui audire volunt non est dimittenda predicatio quamvis sic sit moderanda quo ad tempora et loca vel ex timore ad tyrannum si impediat. et quamquam et tunc licet predicare occulte per domos sicut per apostolos legitur fecisse. Si secundo tunc debet cedere predicator et fugere ad alia loca secundum mandatum domini. Et hoc est quod gregorius dicit in dyalogo. quod cum omnes sunt mali et indurati debet dicere cum apostolo quia repulistis a vobis regnum dei etc. Alia distinctio est hic habenda quia predicator aut habet curam animarum annexam aut predicat ex necessitate officii. ad propria sponte, si primo sic non debet dimittere gregem suum propter periculum mortis. dummodo possit aliquid boni facere vel manendo cum grege. Si secundo sic etc si possit ibi manere et liberius fructificare non tenetur ibi stare ut ad ponendum animam suam nisi in casu puta si aliquis vellet corrumpere fidem et tunc ubi fides periclitatur tenetur animam pro fratribus ponere quia hoc est in precepto in tali casu. Si autem non imminet talis casus sic est in consilio. quia omnia consilia in casu sunt in precepto, Ad primum ergo dicendum quod deus precepit predicare non inordinate sed eo modo quo utile sit saluti animarum, Ad secundum dicendum quod non est ad dimittendum quod sit secundum dominum timore mortis quod si aliquis sine causa et sine necessitate ingerat se ad periculum non sit sapiens, Ad tertium dicendum quod falsum est. Nam secundum Augustinum aliquando imperator peccat precipiendo quod devotus miles non peccat obediendo maxime si militi non constat illud esse peccatum, Licerat predicatoribus accipere elemosinas ab

E certo quibusdam rectius, usurariis, et non queritur 1. Conclusio 10. Si nos vobis spiritualia seminamus magnum est si vestra carnalia metamus etc. Similiter ius naturale habet quod homo vivat de labore suo. Dignus est enim operarius mercede sua, Hoc enim concessum est homini a creatore In sudore vultus tui vesceris pane tuo, genesis iii, Conclusio: usurarii non habent nisi quod est alienum, Secundo dicendum quod de rapina usura et huiusmodi in generali loquendo non potest fieri elemosina, ysa. xvi. Odio habens rapinam in holocaustum, tamen in speciali casu predicatoribus qui predicant usurariis et monent eos restituere licitum est accipere et hec est una ratio, Alia est quia non habent aliquis unde vivat et in extrema necessitate omnia sunt communia et ab omnibus licet accipere ad sustentationem et necessitatem, 30

Deinde quesitum fuit de officio confessorum. Utrum aliquis possit confessiones audire de indulgentia domini pape sine voluntate proprii prelati, et videtur quod non quia quilibet tenetur confiteri proprio sacerdoti. Contra 31 proprio papa ulli prohibeat propter aliquam indulgentiam, Conclusio papa est super omnes. ergo cui vult quicquid et quantum vult potest committere et indulgere Secundo dicendum quod quidam dicunt quod quilibet sacerdos potest absolvere a quolibet peccato et licet non tamen faciat absolvendo tamen absolutus est sed verior hora fuit quia simul datur presbitero potestas conficiendi corpus christi et potestas clavium et ideo sicut potest consecrare qualibet hostiam ita potest absolvere quemlibet Sed hoc est

qz ng pt absolue ppa auctē n cu qui e aliqos e subditꝯ qa actꝯ fuit i ma ppria, et absolō sacral ht indiu annexu z hec indiu nō est nisi i subditos inferiores. Cui gō nō ht subditu nō pt absoluē, zc iurisdio nūn sacdoti determinata. Sicut at e de hostia que e ma determinata. Cui gō n a cura comitti ht clauem ligatā ut iuriste dnt. f qz nō ht ordinariā. Alij dnt q ng pt z auctē superiorf plati absoluē subditu inferiorf plati q nōtē ipig. puta nō pt auctē epi con nōtē prochial aliquē absoluē, hc z e erroneu qz ad absoluendū reqrit ptas sacdotf z iurisdico. epc at ht immediatā iurisdioz i omb. vn epc pt omy cōfessiōes audire z q nōtē psbri prochial, Et sic z i. cui epc qmittit z mlto magf si ppa qmittit, tn arcepc qz nō ht immediatā iurisdicōm i omb sui arcepatꝯ n exo appellacōe nō possz alicui dare licentiā ut auctē audiendi cōfōnes q nōtē epi z dyocesani suffraganei, Ad pm gō pz p ea que dca sut qz epc z ppa plꝯ pt qm sacdos, Ad zm ddz q hc nō est i p iudiciū si i auxiliū, qz audire cōfōnes nō e statū i fauore sacdotū aliꝯ multū erunt infideles hui. si ppr honore sacdotū peca ect cōfiti necēm, sz hc est introductū ad salutē

32 Deiñ quesitū est de officio vicariorū animarū curatorū an possit vices suas cōmitteē alicui alteri, Et uiz qt, qz effectus te hns iurute pt i ea i qua pt ca. Con qz hc uz conuenit illi. pu za. Diligenter agnosce uultū pecoris tui, Rn ddiz q ill qui e cōstitutꝯ vicariꝯ nō pt tam ptate cōmitteē sz pt pte, qz intencō committentis e ut exequa sz q pt ille tm cōmittit z forte talis nō pt totū face quod sibi cōmitti z io pt ad alti cōmitteē, Ad pm gō ddiz q effectꝯ nō ht pp tam iurute te nisi eēt expūs, Ad zm ddiz q hc ipm epc nō facit ut cognoscat uultū pecoris,

33 Deiñ quesitū fuit de ptinētibꝯ ad culpā z pō de peccatis z° de penis. De pmo qsita fuit duo pmo de ptinētibꝯ ad culpā originalē z° ad culpā actualem, De pcco oril qsitū fuit vtz traducat p traductō seminis, Rn ddz q qz orile pccm e n̄e z nō attingit psonā n qm e i tali nā, tō at huā nā e sic vng homo, vbicūqz gō ia nā recipit ibi e pccm n̄e q e orile. Nō q pcussio ht rōm culpe nō inquantū ipig manꝯ sz inqm fit a pnc nole,

34 Deiñ quebat de culpa actuali, Et pō de pcco cogitacōf duo fuit qsita. pmo utrū cōssꝯ i delectacōm sit pccm mortale, Rn ddz q hic nō quit de cōssu i delectacōm actꝯ qz hc plane mortale e sz de cōssu i actū cogitacōis tm sic cū aliꝯ cogitat de delectacōe fornicacōis z delectar z placet eidē cogitacō, Est z duplex delectacō cogitacōis vel pp ipam cogitacōz

vel propter rem cogitatam. Prima est cum quis cogitat de triangulo vel de bellis regum non propter rem sed propter ipsam cogitationem, 2a est cum delectatur cogitans de amico propter ipsum qui sit mihi per cogitationes et in cogitatione pulchris. Sic ergo cogitatio potest cogitari ut delectans propter cogitationem et non est peccatum sicut si deos narrare de fornicatione et occurrit pulcre vie et delector. Si autem cogitatio est delectans propter rem cogitatam implexe est quod perdat nisi ex amore fornicationis et ideo consentire in eam est consentire in amorem et in usum rei illicite et ideo est peccatum mortale. Utrum sit peccatum mortale et veniale quod. 35

Secundo de suspicione. Talibus enim comminatur dominus ysa. Ve qui diciti etc. Ecclesiastici. Nolite ante tempus iudicare. dicit glossa quod est veniale peccatum. Respondeo dicendum quod in illis que sunt mortalia peccata ex genere motus imperfecti non sunt mortalia peccata sed venialia. Adulterium enim est mortale scilicet quando est completa unde non autem quando est incompleta. Non enim quibus motus corrumpit est peccatum mortale. Iudicium autem est duplex scilicet de rebus et de personis. Iudicium de rebus per se est peccatum mortale puta dicere quod dare elemosinam sit malum. Iudicium autem de personis licet quandoque sit [illegible] non tamen per se est peccatum mortale nisi quando est omnino temerarium, unde Augustinus in sermone domini in monte. Si erramus in iudicio personarum non erremus in iudicio rerum, sed quando ex levi re procedit iudicium firmum in corde aliquando est mortale quia est cum contemptu proximi. Suspicio autem est quando imperfectum in genere iudicii et ideo est imperfectus motus et ideo non est mortale ex genere quamvis si fieret ex odio esset aliquando mortale. Ad primum ergo dicendum quod qui dicit bonum malum etc. Utrum liceat uti 36

Deinde quesita sunt de peccato operis tamen primo sortibus maxime in apertionibus librorum. Respondeo dicendum quod sors proprie est iudicium quod exquiritur ex aliquo ab homine facto ad inquirendum occultum. Dico autem ab homine facto, quia querere de futuris ab aliis non est sors sed aut augurium aut [illegible] aut [illegible] ut quando quis facit sicut geomantia ut cum taxillis et de festucis et in apertione librorum. Hec autem fiunt ad tria. vel ad inquirendum notitiam vel ad consultandum dubium vel ad divinandum, et fiunt tres sortes scilicet divisoria consultoria et divinatoria. Aliqui faciunt hanc qui committentes fortune sicut cum quibus non videtur debere [illegible] sorte ponamus quis debeat ire et hoc aliquando est veniale. Aliqui faciunt intentione requirendi iudicium alicuius [illegible] sicut quidam ad inquirendum iudicium astrorum hanc querunt sicut geomantici qui dicunt ad [illegible] motum celi magis [illegible], et est peccatum. Aliqui intendunt facere iudicium diabolicum sicut nabuchodonosor et hoc est sacrilegium. Aliqui iudicium divinum et non per se est peccatum, et sors divinatoria iiij^or habet gradus, et primo aliquando est peccatum leve vel non est peccatum, 2° peccatum est et 3° et 4° non per se peccatum est scilicet quando quis non ex necessitate facit. quia sicut est tempore domini [illegible] cum quodam [illegible] agere etc, vel quando sine debita devotione. Beda autem dicit ab rebus sacris

committit in rebus temporalibus sicut cum aperit libros pro temporalibus. vel qui de eo quod est supra nos inquirit sicut cum quibus non concordat. quia hoc est facere iniuriam sponso suo qui credit firmius esse in ecclesia vel in calleginis b...us / sed electione prelatum secularium inducit prohibet sortibus uti /

39. Secundo de retentione superfluorum utrum est qui non dat superfluum quod habet pro deo peccet. Dicit Augustinus quod qui retinet etc. sicut supra in octavo quotlibeto /

Tercio de complexione utrum aliquis possit esse complexus /

38. Deinde quesitum est de penis. Et primo de pena temporali utrum aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de religione si sit paratus corrigi et sustinere penam. Respondeo dicendum quod sic quia apostolus dicit Auferte malum ex vobis, modicum enim fermentum etc. Aufertur autem aliquis vel per penam corporalem et per hoc magis tamen est quod aufertur et ideo qui vellet penitere quantumcumque / sicut homicida suspenditur quantumcumque peniteat. vel per penam spiritualem et hoc ecclesia non facit nisi si quis esset contumax et ratio huius est, quia per penam corporalem aufertur aliquod temporale quod potest recompensari per aliud maius bonum, sed bonum spirituale quod adimitur non potest recompensari per aliud maius bonum eo quod sit temporale, et ideo non debet religio infligere talem penam quam diu vult corrigi. Et sicut est excommunicacio in ecclesia. Ita est expulsio a religione. Et ideo dicendum quod nunquam est nisi propter contumaciam expellendus, sed aliomodo est sequestrandus in carcere vel aliomodo /

Secundo de pena eterna. scilicet utrum anima separata a corpore naturaliter patiatur ab igne corporeo / In quinto quotlibeto articulo 3 vide /

Et hec est finis huius / Sit laus deo /

Sequitur tabula in qua sunt duo notanda. primum quot in quoto quotlibeto sit questiones / secundum quot questiones articulus sive quota sit questio illius quotlibeti

1 8 Angelus utrum dependat
a loco corporali secundum suam essentiam,
1 7 Utrum moveatur de extremo
ad extremum sine medio,
7 3 Utrum in angelo sit idem suppositum et natura
7 8 Utrum angelus substantialiter sit compositus ex essentia et esse,
3 6 Utrum angelus aliquis sit sanctificatus ... animae rationalis,
3 4 Utrum angelus influunt in
animam humanam,
6 7 Utrum omnes suos actus agat
per imperium voluntatis,
6 3 Utrum angeli produxerit in ... caelum empireum
4 3 Utrum angelus cognoscat suam ...,
4 4 Utrum angeli simplicitas patiatur compositionem ex substantia et accidente,
9 6 Utrum angelus sit compositus ex materia et forma
9 4 Utrum angelus possit esse
in cognitione matutina et
vespertina,
9 8 Utrum angeli ... actu ... potuerint ... et
...,
9 9 Utrum angelus moveatur in instanti,
9 10 Utrum angeli possint agere in
inferiora corpora
10 8 Utrum duratio angeli habeat
prius et posterius.
11 8 Utrum motus angeli sit in instanti,
12 7 Utrum esse angeli sit actus eius.
1 9 Anima utrum anima adveniente corpori corrumpantur omnes
aliae formae,
2 13 Utrum anima possit pati ab igne corporeo,
3 3 Utrum anima ... sciat infinita.
3 20 Utrum anima sit composita ex materia et forma.
3 21 Utrum anima separata a corpore
cognoscat aliam animam hominis
quem novit in hac vita,
3 23 Utrum anima separata possit
pati ab igne corporeo,
8 31 Utrum anima accipiat ... quas
... quae sunt ex...
eam 8. 3.

9 11 Utrum anima ... sit
a creatione,
10 7 Utrum anima sit sua potentia
quaelibet ...,
10 6 Utrum anima secundum suam substantiam sit
incorruptibilis,
10 4 Utrum anima intellectiva omnia
quae cognoscit cognoscat
in ipsa veritate,
10 8 Utrum anima separata a corpore
habeat actus ... potentiarum
11 7 Utrum anima ... et intellectiva
sint eiusdem substantiae,
12 9 Utrum anima perficiat corpus in
... quae ... ...
12 10 Utrum anima sit ex ...,
quae habitus habilis.
2 11 Appetitus utrum appetitus ...
sit ..., quae ...,
8 3 Aqua, utrum aquae ... quae
sunt super caelos quae ...
..., quae sacerdos ...
... quae deus
8 7 ... utrum ... ... in
vita humana ...
2 4 Baptizandus utrum pueri ... sint baptizandi invitis parentibus
6 8 Utrum puer qui nascitur in
deserto ubi non est aqua si moritur
sine baptismo possit in fide
matris salvari.
6 7 Utrum si ... qui baptizat
... dedit fidem
de ... si baptizatur
cognoscens ... ...
... ...
12 18 Utrum baptismus habeat virtutem
ad emundationem,
6 17 Utrum qui est baptizatus ... ...
peccatum originale ...,
8 19 Beatitudo utrum ... consistat in ... quam in affectu
... ...,
8 20 Utrum beati in gloria ... ...
ad contemplandam ... divinitatem ...
...,
1 3 Corpus, utrum ... ...
... ...

9 10 Utrum absolutione sacerdotis remittatur culpa

2 16 Utrum electus signatus qui moritur antequam illud arripiat habeat plenam indulgentiam peccatorum/
8 11 Utrum uir possit accipere crucem si timeat de incontinencia uxoris non uolentis sequi uirum/
8 8 Utrum idem sit uotum corporis ad crucesignatum et iacens in sepulcro
Cosinag quere platus
1 10 Confiteri uel confessio utrum sufficiat scripto confiteri/
1 11 Utrum confessor possit differre usque ad quadragesimam/
1 12 Utrum sacerdos parochialis debeat concedere suo subdito de licentia alteri confessionem et dare ei cedulam/
12 11 Utrum non habens curam animarum possit absoluere in foro conscientie
12 16 Utrum liceat in aliquo casu prodere confessionem quere platus
12 30 Utrum abbas possit confessionem audire de licentia prelati sine uoluntate proprii prelati/
12 31 Committere uel commissio
Utrum possit abbas uices suas alteri committere quere ubi supra
2 8 Consuetudo utrum excusat aliquem ne decimas soluat/
3 26 Conscientia utrum presbiter erraret
3 30 Utrum conscientia erronea liget
11 12 Corripere utrum abbas in publico uel priuato debeat corripere fratrem suum
8 19 Caritas utrum homo absque caritate presbiter possit sine merito offerre/
9 13 Utrum caritas secundum eam augeatur quere habitus/
6 19 Celum utrum celum empireum habeat influentiam super inferiora corpora
12 a Utrum et mundus sit extra aqua/

12 8 Utrum sit celum animatum/
1 8 Deus utrum primus homo in statu innocentie dilexerit deum super omnia/
2 7 Utrum tempus per quod deus mouet spirituale creaturam secundum Augustinum sit idem cum tempore quod mensurat motus uni corporalium/
3 1 Utrum deus possit facere substantiam sine forma/
3 2 Utrum deus possit facere quod unum corpus simul localiter sit in duobus locis/
8 1 Utrum in deo sit plures idee/
8 8 Utrum deus possit adinuicem indigere
8 2 Utrum in deo sit uirtus 8 2
8 7 Utrum deus id quod in nichilum redactum est possit idem numero reparare/
8 9 Utrum deus semper faciat nouam gratiam
7 11 Utrum deus faciat primum instans in quo potuit creare mundum/
7 2 Utrum peccata a deo possint deleri
7 3 Utrum deus possit uirginitatem corruptam reparare/
7 8 Utrum deus possit peccare simul
8 1 Utrum unitas essentie dei patiatur numerum cum unitate persone/
6 16 Utrum prius sit auersio a deo uel conuersio ad quamlibet bonum
a 6 Utrum immensitas dei excludat pluralitatem personarum/
a 10 Utrum deus possit facere ut albedo uel alia qualitas sit sine quantitate sicut in sacro altaris quantitas est sine subiecto/
8 1 Utrum idee in mente dei proprius respiciant res quam ad eum sunt uel speciei/
9 1 Utrum deus possit facere infinita esse in actu
10 1 Utrum unitas in diuinis ad potentie dicatur uel numerorum/
10 10 Utrum abbas metus causa possit inde deum pro eum/

11 1 Utrum solus deus sit primum esse uel
12 2 Utrum deus possit facere duo
contraria simul esse
Doctrine uel doctrina quid
predicator uel preceptor
Dampnatus quere infernus
3 8 Dyabolus utrum inhabitat
substantialiter hominem et quomodo per
modum
12 16 Utrum dyabolus cognoscat
cogitaciones hominum
Diligere quere deus proprium
1 1 Essencia diuina utrum beati
uideant diuinam essenciam uel
quomodo deus intellectus
12 19 Eternitas utrum sit una eternitas
infinita et que inter est
Excommunicatus utrum debeant
uitari excommunicati et quorum
excommunicationem sapientes
contraria opinantur
Elemosina quere religiosus
quare peccare
8 6 Eligere utrum necesse sit pro
eligere meliorem uel sufficiat
eligere bonum
Episcopatus uel episcopus quere
prelatus prelatio
8 a Filius uel filiacio utrum filius
sua filiacione distinguatur a
patre suo quere proprius
12 7 Fatum utrum omnia fato subsit
Gloria siue gloriosus utrum corpus
1 21 gloriosum naturaliter possit esse cum
alio corpore non glorioso in eodem loco
1 22 Utrum hoc possit fieri aliquo modo
miraculose
Utrum dampnati uideant gloriam
bonorum et maior poena eis sit quam uideri
8 16 quere beatitudo infernus
1 a Gratia utrum homo absque gratia
possit se ad eam preparare
quere deus
20 12 Honorare utrum qui honorat

dimittit plus quam dimittat pater
quere prelatus
12 12 Habitus utrum habitus sit
acquisitus remaneat in anima
post hanc uitam
8 8 Utrum et quo caritas uel gratia
alius habitus aut habitus gessit
10 11 Hereticus utrum hereticus sit
uitanda
6 Utrum certitudo inhesionis in
heretico uel in alio katholico
sit actus fidei uel uirtutis
10 16 Utrum heretici redeuntes ad
fidem ab ecclesia sint recipiendi
1 20 Hore canonice utrum clerici
qui tenentur ad horas canonicas
licet matutinas sequentis diei
in sero dicere
1 9 Infernus utrum corpus terre
magis uelle esse in inferno
quam peccare
3 27 Utrum dampnati in inferno gau-
deant de penis inimicorum
suorum quos uident sic puniri
8 14 Utrum dampnati in inferno uel-
lent suos proximos esse dampnatos
8 18 Utrum in inferno sit tantum pena ignis
uel etiam pena aque
1 11 Utrum corpora dampnatorum sunt
incorruptibilia
a 12 Utrum resurgunt dampnati cum
deformitatibus suis
a 13 Utrum dampnati in inferno puniantur
pena et fletu corporali
9 17 Utrum omnes sancti qui sunt in terra
canonizati sunt in gloria uel
aliqui eorum sunt in inferno
a 1 Intellectus creatus utrum ab
intellectu creato possit uideri
diuinam essenciam immediate
1 2 Utrum intellectus creatus possit simul
intelligere plura
10 10 Utrum ab intellectu creato possit
uideri deus per essenciam
12 11 Utrum intellectus humanus consistat simul
9 12 Ignorancia quere peccare
Impare utrum sit actus uoluntatis
uel uoluntas

+ 10 13 Utrum fama bona est tenetur peccare

7.7.2.

9 13 Irregularitas. Utrum papa possit dispensare cum irregularitate bigamie.
Infamia. quere peccatum.
Iniuria. quere religiosus.
Iurare. quere religio. peccatum.
7 a Iuxta fervitus (?) utrum sit [illegible] eius.
Liquor. quere species.
Locus. quere gloria. dotes.
6 13 Mors vel mortuus. Utrum mortuus paciatur ad detrimentum si executor eius differat dare elemosinas quas ipse in testamento dari mandavit.
6 13 Utrum executor licite tardare possit distribucionem elemosinarum ad hoc quod res melius vendantur. quere recipit officium venerato (?).
7 13 Utrum in meliori statu moriatur qui moritur eundo ultra mare quam qui moritur redeundo.
3 13 Mundus. Utrum derivative possit per unum de eternitate creature. [illegible]. dotes.
3 13 Matrimonium. Utrum malier (?) que post contractum matrimonium [illegible] carnaliter in matrimonium [illegible] facere eatie possit absque peccato viro suo carnaliter [illegible].
Utrum aliquis desponsat aliquam per verba de futuro et postea carnaliter cognoscat non quia consentiret in matrimonium sed volens fraudulenter subripere copulam carnalem si postea contrahit cum alia per verba de presenti sua sit uxor eius vel prima. quere baptismus.
7 a
8 10 Utrum votum simplex dirimat matrimonium contractum.
10 9 Utrum vir eius prius non potest sustentare si contrahendo matrimonium accipiat dotem unde possit invicem (?) possunt teneantur contrahere matrimonium ut contrahendo parem sustentat.
7 14 Utrum beatus Matheus statim fuit vocatus de theolonio ad statum apostolatus.
6 a Festum. Utrum liceat celebrare festum [illegible] [illegible].
7 10 Utrum post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens reddere possit et exigere debitum.
7 10 Utrum maleficia impediunt matrimonium.
Utrum frigiditas impediat matrimonium.
Martirium. quere caritas.
6 16 Mendacium. quod mendacium sit genus. Utrum id quod sit verbo vel quod sit facto.
8 18 Utrum mendacium semper sit peccatum.
Motus primus. quere peccatum. angelus. [illegible] de motu angelorum.
12 3 Utrum verba humana habeant virtutem ad movendum bruta.
8 17 Numerus. Utrum denarius numerus quo omnes cantare dicuntur esse perfectus sit cantor vel cantata.
7 8 Utrum si Adam non peccasset ibidem homines omnes salvarentur qui nunc salvantur. quere dies.
a 8 Notarius. Utrum notarius quando [illegible] dat plenitudinem [illegible] sit [illegible] vel non.
1 13 Officium. Utrum aliquis qui est prebendatus in duabus ecclesiis in die quo diversum officium sit in utraque ecclesia teneatur ad utrumque officium. quere obmissio.
6 8 Utrum clericus beneficiatus existens in studio dicat dicere officium mortuorum.
2 9 Obedientia. Utrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quam ad omnia.
9 17 Utrum subditus teneatur obedire prelato precipienti revelare [illegible] occulti.
6 11 Utrum magister [illegible] sit

obedię plato vel facię ad
ad dom̄ fr̄ib9 que vligios9
Oculg. quid p̄tor. vt
3 29 Obmissio. Vtr̄ ei qui p̄t̄
misit diui officiu dice
cu teuet̄ ad ipm̄ possit
impom alia pn̄a p tali
obmissioe vel ei sit impo
nend9 q̄ iter̄ obmissiu̅
3 10 Opinio. vtrū auditoes
diu̇sor̄ mḡror̄ theolo
ḡicu̅ diu̇sas ⁊ ꝯⁱas
opinioes exp̄ssas a pc̄o
si seqūt̄ opinioes f̄las
mḡror̄ suor̄. que exp̄itia
8 13 Vtrū qui s̄t diu̇se opioes
de aliq̄o f̄co qui s̄t mig
tuta p̄ct
a 14 Opari. vtrū opari maliq̄
sit ī p̄cepto.
1 8 Vtr̄ ab h̄c p̄cepto exc̄u
sent̄ illi qui sp̄ualib9 opib9
vacant
8 8 Ord̄o. vtrū ord̄o tm̄ valeat
p alia f̄ra sicut p se
8 5 Vtrū ordes mag̃ p̄sint
paup̄i mag̃ digno vel di
uiti p quo sp̄alr̄ fiunt
8 6 Pater. Vtr̄ eod̄ v̄bo di
cat se ⁊ c̄atura. que ẟgo
1 14 Peccatū vel p̄cm̄. vtrū
p̄cm̄ sit n̄a aliqua
1 16 Vtrū p̄ium sit ꝯmg
p̄cm̄ q̄m homicidiu̅
1 19 Vtr̄ p̄cet q̄ p ignorāciā
ꝯstitucōz p̄pe nō s̄uat
2 11 Vtr̄ appetē plac̄oz sit p̄cm̄
2 12 Vtr̄ p̄cm̄ sit p̄dicatoꝝ
h̄re oculꝯ ad t̄palia
2 17 Vtr̄ p̄cm̄ ī sp̄m s̄cm̄ sit
irremissible que opinio
religio
3 21 Vtr̄ si p̄mg ho nō p̄cass̄
tot fuisset mares q̄t fuere
8 16 Vtrū homo sine p̄cō
possit appetere sc̄ie s̄ciabmā
8 21 Vtr̄ p̄g motg s̄p sit p̄cm̄
8 31 Vtr̄ deg possit p̄cāe si mlt
creue m̄itꝯ. plactꝯ mēdacꝯ
7 16 Vtr̄ mulier accusata de adul
terio teneat̄ ī iudicio p̄cm̄
suū ꝯfiteri
7 18 Vtr̄ aliꝯ possit p̄care nimis
ieiunando vel vigilando
7 29 Vtrū p̄cā q̄ s̄t ꝯ p̄cep̄ s̄c̄e
tabule sint ꝯuiora p̄cāꝯ
que ꝯ p̄cep̄ p̄e tabule
6 11 Vtrū p̄cet qui ad eccīam
vadit p̄p̄ distribucoꝯ qui
alꝯ nō veīet. ꝟ accepit
b̄n siciūt vt deo s̄uiret.
8 12 Vtrū alꝯ h̄ꝯ de supfluo
p̄cet si nō dat paupi h̄c
petenti
10 13 Vtr̄ p̄cet q̄ q̄ p̄l̄t in sc̄iaꝯ
8 17 Vtr̄ q̄ꝯ alꝯ intēdat p̄cāe
tiꝯ p̄ccet
10 12 Vtr̄ qui honat diuite
p̄p̄ diuicias p̄cet
10 18 Vtr̄ uti p̄cōꝯ vestibꝯ s̄p
sit p̄cm̄
12 30 Vtr̄ p̄cm̄ adle ꝯduca
tu femīe
Vtrū ē qui nō dat supfluū
q̄d h̄t p deo p̄cet. quere
auisio. Captiue
Panis que sacram̄ sp̄es
Peccoꝝ que sacdos religio
Pinciū. quid peccatiue
1 20 Peccatū mortale. Vtr̄ mortaliꝯ
peccet mortale come do caꝯꝯ
8 21 Vtr̄ p̄mi motꝯ ī infidelibꝯ
sint p̄cā mortalia
6 12 Vtr̄ clici p̄cet mortalr̄
si ea que eis supfluunt ī
elemosinas nō largiunt̄
9 18 Vtr̄ p̄cat q̄ medo p̄ḡo
9 16 Vtr̄ h̄re plꝯs p̄bendas
sine cura diuꝯ absꝯ dispē
sacoe sit p̄cm̄ mortale

11 8 Utrum ab audiens missam for-
nicarii sacerdotis peccet mortaliter
11 9 Utrum ab grauando excommunicatus
peccet mortaliter
12 32 Utrum consensus in delectationem sit
peccatum mortale
2 18 Utrum suspicio sit peccatum mortale
Pena. Utrum duorum quorum eadem
pena digni sunt unus citius
possit liberari a purgatorio
Quere obmissio vel omissio
Omissio. Quere obmissio. sac.
8 28 Preceptum. Utrum consilia ordinentur
ad precepta
Utrum precepta ordine non
precedat consilia. Quere prelatus
7 1 Predestinatio vel prescientia
Utrum presciti possint dampnari
11 3 Utrum predestinatio imponat necessitatem
12 3 Utrum predestinatio sit certa
1 16 Prelatus vel prelatio. Utrum
frater debeat prelato precipienti
venialem culpam, et culpam
alterius fratris. Quere religiosus
appetere
8 17 Utrum prelatus catholice licite pos-
sit conferre beneficium suo
consanguineo preposito
digniori. Quere obedire.
7 13 Utrum prelatus debeat subditum
ab administratione removere propter
ad sibi confessum
7 22 Utrum ille qui eligitur canonice
in episcopum melius faciat conse-
tiendo electioni vel recusando
electionem de se factam
7 23 Utrum prelatus qui dat beneficium
suo consanguineo spiritualibus pro-
hac gregis sui exaltandi et di-
tandi committat symoniam
6 9 Utrum episcopus dans beneficium
bono pretermisso meliori peccet
2 9 Utrum mali prelati sit honorandi
11 9 Utrum solus episcopus debeat conferre
sacramentum confirmationis

12 14 Utrum liceat appetere episcopatum
Predicator vel predicans vel
predicare. Quere post religiosi intrare
Puer. Quere baptismus, religio.
Purgatorium. Quere pena.
1 18 Questio utrum magistri determinans C.
questiones theologicas magis debeant
uti voce vel auctoritate.
Quantitas. Quere deus.
11 6 Resurgere vel resurrectio
Utrum idem corpus numero resurget
Quere post mortem
1 17 Religio vel religiosus. Utrum
religiosus teneatur secretum fidei
sue commissum revelare suo
prelato precipienti. Quere peccatum
mortale
3 11 Utrum liceat iuvenes inducere
ad religionis ingressum
voto vel iuramento
3 12 Utrum idem sit obligati voto
vel iuramento possint in seculo
manere absque peccato
3 13 Utrum liceat pueros ad
religionem inducere
3 18 Utrum peccet qui aliquid iuvat
facit ne intret religionem
3 17 Religiosus qui non debet habere in
proprio vel qui possit electionem
facere de hiis que habet in electione
3 16 Utrum ab in religione existens
facere potest suum conventualem
opponere possit exire absque
licentia sui prelati ad subve-
niendum pauperi
3 19 Utrum status religionis sit
perfectior quam status sacerdotum
parrochialium et archidiaconorum
8 23 Utrum pueri non consentientes
preceptis sunt recipiendi
vel obligandi voto vel iuramento
vel beneficiis alliciendi ad
ingressum religionis
7 26 Utrum religiosi teneantur pa-
rere collaterali magis quam statutis

7 24 Utrum ille qui iuravit se non intraturum religionem possit licite intrare.
10 10 Utrum religiosus qui omisit votum obedientie teneatur in omnibus prelato obedire et in diversis
12 38 Utrum abbas debeat expellere de religione propter peccatum si sit paratus corrigi et sustinere penam,
2 12 Predicator vel predicando vel prodere. Utrum promisit pro i dictatori habere actum ad tempora
3 9 Utrum liceat quod abbas pro se petat licentiam docendi in theologia
7 28 Utrum ille qui semper propter manum flavam docuit per penam possit aureolam recipere
2 20 Utrum si episcopus doctrina aliqua aliqui venerentur a religiosis bonis et teneatur suam doctrinam venerari,
12 21 Utrum omnia que doctores sit dixerint sint a spiritu sancto,
12 26 Utrum abbas possit prius prepara ante
12 24 Utrum abbas prohibitus a principe praelati debeat dimittere posse
12 30 Utrum liceat prelatis recipere elemosinas ab usurariis,
3 22 Reclaudi utrum liceat ab aliquo moriente requirere quod revelet statum suum post mortem, que quere prelatus.
7 14 Restitue restitutio utrum si abbas incidens in latrones permittat eis pecuniam pro sui liberatione si mutuo eam accipiat restituere teneatur.
12 22 Utrum expulsus propter peccatum debeat restituere bona sua,
12 23 Utrum ille qui mala fide possidet tenetur ad restitutionem
8 3 28 Sacerdos utrum cum sacerdos confitetur dicit quod quod bonum fecit sit et in remissionem peccati sit satisfactio sacramentalis que confiti religio.
7 12 Utrum liceat sacerdoti dare hostiam non consecratam peccatori et occulto non penitenti,
6 10 Utrum pauper teneatur solvere decimas diviti sacerdoti.
7 11 Sacrum vel sacrale. Utrum forma in sacro culpa annihiletur, que prelatus,
10 3 Utrum species que remanent in sacro altari aliquid liquoris quiescere possint post consecrationem 10 3
12 14 Utrum opportunitas vel ex pannibulis ad sacrum,
9 7 Utrum in sacro altari sint accidentia sine subiecto,
7 12 Status utrum beatus Matheus fuit notatus de theo... statu ad statum apostolatus, que religio magis,
Species que sacrum illius
1 18 Scolaris utrum abbas teneatur dimittere studium theologie et si sit aptus ad alios docendum ad hoc quod intendat saluti animarum
12 38 Sortes utrum liceat uti sortibus.
12 39 Utrum liceat uti sortibus
a 18 Sensus utrum preter sensus litterales in aliis sacre scripture alii sensus lateant
a 17 Utrum debeat distingui in pluribus sensus sacre scripture,
a 16 Utrum isti sensus inveniantur in aliis scripturis,
Scriptura que sensus
7 10 Timor utrum ea que fiunt ex timore sint voluntaria — 𝔗
Theologia quere scolaris quere opinio
2 10 Vicium utrum venditor teneatur dicere vicium rei vendende emptori, — 8
7 9 Utilitas utrum illis cordis sit ... intellectus, que prius
12 20 Unitas utrum unus sit fortior ... unum verum vel et mulierem

276.

Volūtariū, que timor.
Questus p̄cessa, que paup̄.
12 21 Utrū utrū moales v̄tutes sint connexe
6 18 Virgo. Utrū aĩs possit ee
nalr ul' mēnculose sint
virgo & pater, que deꝰ festu
3 19 Usura. Utrū aĩs possit
licite retinē id q̄ acquisiuit
licite inveniendo de pecūia
usuraria, que p̄dicator.
1 2 Xp̄us. Utrū ī xp̄o sit tm̄
vna filiacō q̄ refert' ad
prēm & ad mr̄ēm.
1 3 Utrū xp̄s ī cc̄e ul' mortuꝰ fuit
2 1 Utrū xp̄c ī t̄ duo morte
fuit vel hō mūo.
2 2 Utrū quelꝫ paᵒ xp̄i suffi'
cū ad redemptōm huiꝰ
ꝙmis sine morte.
2 6 Utrū aĩs tenet' credē xp̄o
uisibilia mīāla nō fanta
3 3 Utrū aīa xp̄i sciat infinita
3 8 Utrū oculꝰ xp̄i pꝰ mortē
dicat' oculꝰ equiuoce ul'
vniuoce.
3 1 Utrū pꝰ r̄ōne xp̄c nō
comedit cibū b' inferendo
7 7 Utrū totꝰ sanguis xp̄i q̄
ē ī passe effusꝰ, ī r̄ōne eꝰ
ad corpꝰ redierit.
7 6 Utrū xp̄c maiꝰ signū dilc
cōis nob' o' tradēdo se ī
cibū q̄m ī paciēdo p nob'
ī cruce crucis.
a 7 Utrū fructꝰ xp̄i aīe ī pasiōe
puenit aīe ad ccīū aīe
a 8 Utrū corpꝰ xp̄i ī sua tom
q̄ntit' gtineat' sb' spēb'
panis.
a 9 Utrū eodē instāti sit
panis & corpꝰ xp̄i sb' ill' spēb'
9 2 Utrū ī xp̄o sit vā ypostasis tm̄
9 3 Utrū ī xp̄o sit tm̄ vnū ee.
9 8 Utrū ī eo sit tm̄ vā filiacō.

10 2 Utrū xp̄s sit descēsurꝰ ad
iudiciū ī terram.
8 20 Utrū pati martiriū p xp̄o
sit ī p̄cepto.
Ydea. que deus.
Ypostasis. que xp̄c
3 30 Yris. Utrū yris sit signū
diluuij nō futuri.

Sp̄m questis.
1 Utrū oēs hūanis dīna
ccīū inedit.
2 Utrū ī xp̄o sit tm̄ vā filiacō
q̄ refert' ad prēm & ad mr̄ēm
3 Utrū xp̄s ī cc̄e ul' mortuꝰ fuit
8 Utrū anīꝰ dependeat a loco
corpali sī sua ecīū
1 Utrū anīꝰ moueat' de cēio
mo ad cēiū sine mcᵒ.
6 Utrū aīa adueniente cor'
corrūpat' oēs alie for'
sbāles & accī'les.
a Utrū hō absꝫ grā possit se
ad grām p̄parare
8 Utrū pm̄ꝰ hō ī statu inoc̄e
dilexit dm̄ sup omnia.
9 Utrū corꝰ teneat' magꝰ
uelle ee ī inferno q̄ peccare.
10 Utrū sufficiat q̄ aĩs sc̄pto
cōfiteatur.
11 Utrū aĩs possit differre cōfōz
suā usq; ad q̄dragmā.
12 Utrū sacerdos parochial
debeat credē suo subdito
dicēti se alteri ee cōfessū &
dare ei eukariam.
13 Utrū aĩs qui ē p̄bendatꝰ ī
duabꝫ ecc̄iis ī die q̄ diuisū

officium sit in utroque ecclesia teneatur
ad utrumque officium
14 Utrum aliquis teneatur dimittere
studium theologiae etiam si sit aptus ad
aliquos docendum ad hoc quod
intendat saluti animarum
15 Utrum religiosus teneatur secre-
tum fidei suae commissum revelare
praelato praecipienti.
16 Utrum sacerdos debeat praelato praecipienti
revelare culpam occultam
alterius fratris/
17 Utrum peccatum sit natura aliqua
18 Utrum peccatum sit gravius peccatum
quam homicidium/
19 Utrum peccat qui propter ignorantiam
constitutionum dum praesens non servat
20 Utrum monachus peccet mortaliter co-
medendo carnes/
21 Utrum corpus gloriosum naturaliter possit
esse simul cum corpore non glorioso in
eodem loco
22 Utrum hoc fieri possit aliquo modo
etiam miraculose/

ii quodlibet

1 Utrum Christus in triduo mortis
fuerit idem homo numero/
2 Utrum quaelibet passio Christi suffecisset ad
redemptionem humanam generis sine morte
3 Utrum in angelo idem sit suppositum et natura
4 Utrum angelus secundum substantiam sit compositus
ex materia et esse
5 Utrum tempus per quod Deus mensurat crea-
turam spiritualem si aliquid sit idem
cum tempore quod mensurat motum
caeli corporalis/
6 Utrum aliquis teneatur credere expresse
in silva nutritus non facienti/
7 Utrum pueri Iudaeorum sint bap-
tizandi invitis parentibus eorum
8 Utrum aliquis propter consuetudinem possit ex-
cusari ne decimas solvat/
9 Utrum filius teneatur obedire parentibus
carnalibus quantum ad omnia/

10 Utrum venditor teneatur dicere
vitium rei venditae emptori
11 Utrum appetere praelationem sit peccatum
12 Utrum peccatum sit praelatum habere oculum
ad temporalia/
13 Utrum anima possit pati ab igne corporeo/
14 Utrum duorum qui eadem poena
digni sunt unus possit citius
liberari a purgatorio/
15 Utrum peccatum in Spiritum sanctum sit irremissibile
16 Utrum crucesignatus qui moritur
antequam iter arripuit habeat
plenam indulgentiam peccatorum

iii quodlibet — subsistere materiam sine forma/

1 Utrum Deus possit facere quod unum
2 corpus sit simul localiter in duobus locis
3 Utrum anima Christi sciat infinita/
4 Utrum oculus Christi post mortem dicatur
oculus aequivoce vel univoce/
5 Utrum per unionem Christus [illegible]
album [illegible] incorporando/
6 Utrum angelus aliquis creatus sit in [illegible]
7 Utrum angelus operatur in animam humanam
8 Utrum daemones inhabitent substantialiter
homines et quibus peccato mortali
9 Utrum liceat quod aliquis petat
pro se licentiam docendi in theologia/
10 Utrum auditores contradicentes
magistrorum theologiae habentium diver-
sas opiniones contrarias excusentur
a peccato si sequantur opiniones
falsas magistrorum suorum/
11 Utrum liceat iuvenes indu-
cere ad religionis ingressum
voto vel iuramento
12 Utrum illi sint obligati voto
vel iuramento possint in saeculo
manere sine peccato/
13 Utrum liceat pueros ad
religionem inducere
14 Utrum peccat qui aliquem inducere
facit ne intret religionem/
15 Utrum religiosus qui nihil debet habere
proprio vel qui possit eleemosynam facere
de his quae sibi in eleemosynam dantur/

16 Utrum abbas in religione exemptus fratres prioratum suum cum necessitate opprimitur possit exponere absque licentia prelati sui ad subveniendum pauperibus.

17 Utrum status religiosus sit perfectior quam status sacerdotum parochialium et archidiaconorum.

18 Utrum mulier que post votum continentie emissum contraxit matrimonium et facere etiam possit absque peccato viro suo carnaliter commisceri.

19 Utrum abbas possit licite retinere id quod acquisivit licite in matrimoniis de pecunia usuraria.

20 Utrum anima sit composita ex materia et forma.

21 Utrum anima separata a corpore cognoscat aliam animam hominis quam novit in hac vita.

22 Utrum liceat ab aliquo mortuo requirere quod revelet statum suum post mortem.

23 Utrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

24 Utrum dampnati in inferno gaudebunt de penis inimicorum suorum quos videbunt secum puniri.

25 Utrum si primus homo non peccasset tot fuissent nati mares quot femine.

26 Utrum conscientia possit errare.

27 Utrum conscientia erronea liget.

28 Utrum cum aliquis sacerdos dicat confitenti quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum sit satisfactio sacramentalis.

29 Utrum ei qui permisit divinum officium dicendum tenetur ad ipsum possit imponi in penitentia pro illo obmisso vel ei sit imponendum quod dicat quod obmisit.

30 Utrum yris sit signum diluvii non futuri.

31 Utrum demonstrative possit probari quod mundus non sit eternus.

xiij quodlibet

1 Utrum in deo sint plures idee.

2 Utrum in deo sit virtus.

3 Utrum aliquod elementum sit supra celum.

4 Utrum deus possit addere in infinitum in multitudine.

5 Utrum deus id quod in nichilum redactum est possit idem numero reparare.

6 Utrum proprie eodem verbo dicat se et creaturam.

7 Utrum filius sua filiatione distinguatur a patre suo.

8 Utrum sit idem numero corpus Christi affixum cruci et iacens in sepulcro.

9 Utrum deus per se faciat per se novam gratiam.

10 Utrum absolutio sacerdotis remittat culpam.

11 Utrum vir possit accipere dotem tenetur de incontinentia uxoris non valentis virum sequi.

12 Utrum subditus teneatur obedire prelato precipienti revelare crimina occulta.

13 Utrum papa possit dispensare in bigamie irregularitate.

14 Utrum teneatur vitari excommunicatus de quorum excommunicatione sapientes contraria opinantur.

15 Utrum prelatus ecclesie licite possit conferre beneficium suo consanguineo pro potiori digniori.

16 Utrum homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas.

17 Utrum circumstantia que per se est vitium per se sit peccatum.

18 Utrum magis deceat doctores theologie docere viva voce vel scriptis.

19 Utrum homo absque certitudine perfecta possit se martirio offerre.

20 Utrum pati martirium pro Christo sit in precepto.

21 Utrum primus motus per se sit peccatum.

22 Utrum primi motus in infidelibus sint peccata mortalia.

23 Utrum pueri non existentes in precepto sint recipiendi vel obligandi voto vel iuramento vel beneficiis alliciendi ad ingressum religionis.

24 Utrum consilia ordinentur ad precepta.

xiiij

1 Utrum deus sciat primum instans in quo potuit creare mundum.

2 ¶ Utrum peccati ad'o possit demereri
3 ¶ Utrum deus possit virginem corruptam reparare
4 ¶ Utrum deus possit peccare si vult.
5 ¶ Utrum totus sanguis xpi qui est in pane effusus tunc eius ad corpus redierit
6 ¶ Utrum xpus magis signum nobis dilectionis ostendit tradendo se in cibum quam patiendo pro nobis
9 ¶ Utrum lucifer sit superbior omni
8 ¶ Utrum si adam non peccasset homines unus salvaretur quam nunc salvantur
9 ¶ Utrum cibum cordis sit species intellectus
10 ¶ Utrum ea que fiunt ex timore sint voluntaria
11 ¶ Utrum forma panis in sacramento eucharistie annichiletur
12 ¶ Utrum liceat sacerdoti dare hostiam non consecratam peccatori occulto non penitenti
13 ¶ Utrum platus subditum a ministerio removere propter audita in confessione
14 ¶ Utrum in meliori statu moriatur qui moriatur in via studii ultimate quam qui moritur vivendo
15 ¶ Utrum si aliquis aliquam de facto et postea carnaliter cognoscat non quam consecrationis in uxorem sed eam nolens fraudulenter subripere cum ea carnaliter si postea cognoscit eam de verba de presenti sed sit uxor eius vel perpetua
16 ¶ Utrum mulier accusata de adulterio teneatur in iudicio peccatum suum confiteri
19 ¶ Utrum si aliquis iudeus vel usurarius permittat ei pecuniam pro sua liberatione si mutuo eam accipiat restituere teneatur
18 ¶ Utrum aliquis possit peccare nimis ieiunando vel vigilando
19 ¶ Utrum preceptum ordine nature precedat consilia
20 ¶ Utrum prima que sunt contra precepta secunde tabule sint graviora peccatis que sunt contra precepta prime tabule
21 ¶ Utrum beatus matheus fuit notus de theologico statu ad statum apostolatus et perfectionis
22 ¶ Utrum ille qui eligitur in episcopum canonice melius faciat consentiendo electioni vel recusando electionem de se factam
23 ¶ Utrum platus qui dat beneficium cum suo consanguineo propter hoc ut genus suum exaltetur et ditetur committat symoniam
24 ¶ Utrum ille qui propter propriam manum glorificavit propter primam possit aureolam recuperare
25 ¶ Utrum si ex doctrina alicuius aliqui recedere a meliori bono ille teneatur suam doctrinam revocare
26 ¶ Utrum religiosi teneantur patienter tollerare iniurias et fratres
29 ¶ Utrum ille qui iuravit se non intraturum religionem possit licite intrare
28 ¶ Utrum clerico qui tenetur ad horas canonicas liceat matutinas sequentis diei in sero dicere

Sequitur quodlibet

1 ¶ Utrum unitas essentie divine potest in uno cum unitate persone
2 ¶ Utrum quilibet agat aut eius agat per impetum voluntatis
3 ¶ Utrum angeli potuit esse in instanti celi empyrei
4 ¶ Utrum puer qui nascitur in deserto ubi non est aqua si moritur sine baptismo possit in fide matris salvari
5 ¶ Utrum si paganus qui baptizat iudeum cui ante dederat fidem de contrahendo matrimonio si baptizatus cognoscit eam postea carnaliter consummet matrimonium
6 ¶ Utrum credendo ad confessionem in heretico vel malo katholico sit actus fidei vel virtutis
9 ¶ Utrum liceat celebrare festum conceptionis domine nostre
8 ¶ Utrum clericus beneficiatus excommunicatus in prima teneatur dicere officium mortuorum

9 Utrum epc dans benefit bono pretermisso meliori peccet.
10 Utrum paup tenea decimas solue diuiti sacerdoti
11 Utrum magis meritoriu sit obedire plato uel facere ad ad dandum fris
12 Utrum clici peccent mortaliter si ea que eis supfluunt in elemosinas non largiuntur
13 Utrum morens paciatur aliquod detrimentum si executor eius differat dare elemosinas quas ipse in testamento dari mandat
14 Utrum executor licite tardare possit distribucionem elemosinarum ad hoc quod res defuncti melius vendantur
15 Utrum qui cum baptismus tenebat patrem oile in plenum
16 Utrum prius sit auditio a deo uel gustio ad quantitatem bonum
17 Quare medicum sit genus utrum id quod fit in uerbo uel quod fit in facto
18 Utrum ars possit esse nata uel miraculose sicut ignis et puer
19 Utrum celum empireum habeat influentiam super inferiora corpora

[illegible]

1 Utrum ars intellectus creatus possit uidere diuinam essentiam immediate
2 Utrum intellectus creatus possit simul intelligere plura
3 Utrum intellectus angelicus possit cognoscere singularia
4 Utrum notitia quam angelus habet de plenitudine sit actus uel non
5 Utrum firmitas anime christi in passione peruenit usque ad essentiam anime
6 Utrum immensitas diuina excludat pluralitatem personarum
7 Utrum angelica simplicitas patiatur compositionem ex esse et actu
8 Utrum corpus christi sub sua quantitate continea sub speciebus panis
9 Utrum in eadem instanti sit panis et corpus christi sub illis speciebus
10 Utrum deus possit facere ut albedo uel alia qualitas sit sine quantitate sicut fit quod quantitas est tamen sine subiecto
11 Utrum corpora damnatorum sint incorruptibilia
12 Utrum resurgent dampnati cum suis difformitatibus
13 Utrum dampnati in inferno puniuntur uermine et fletu corporali
14 Utrum preter sensus litterales in libris sacre scripture alii sensus lateant
15 Utrum debeat distingui quatuor sensus sacre scripture
16 Utrum isti sensus inueniantur in aliis scripturis
17 Utrum operari manibus sit in precepto
18 Utrum ab hoc precepto excusentur illi qui spiritualibus vacant

[illegible]

1 Utrum seminales aliqui quos deus creaturae dum ea perfecte sit creator uel creatura
2 Utrum ydee in mente dei proprius respiciunt res quantum ad naturam singularem uel quantum ad naturam speciei
3 Utrum anima accipiat species quibus cognoscat in rebus que sunt extra eam
4 Utrum et quo caritas aliquibus aliquando habentibus et non habentibus conferatur
5 Utrum alimentum conuertatur in veritatem humane nature
6 Utrum necesse sit se eligere meliorem uel sufficiat eligere bonum
7 Utrum mali prelati sint honorandi
8 Utrum ordo teneatur aliquis proximum sicut per se
9 Utrum suffragia magis prosint pauperi magis digno uel diuiti peiori

spiritualiter sunt

10 Utrum votum simplex dirimat matrimonium contractum.
11 Utrum peccet qui ad ecclesiam vadit propter distributiones quas alias non veniret quamvis accepit beneficium ut deo serviret.
12 Utrum aliquis habens de superfluo peccet si non det pauperi hoc petenti.
13 Utrum quando sunt diverse opiniones de aliquo facto qui sequitur minus tutam peccet sicut pluralitas prebendarum.
14 Utrum mendacium sit semper peccatum.
15 Utrum quando aliquis intendit peccare tunc peccet.
16 Utrum dampnati videant gloriam sanctorum et post diem iudicii.
17 Utrum dampnati vellent suos proximos dampnatos esse.
18 Utrum in inferno sit tantum pena ignis vel etiam pena aque.
19 Utrum beatitudo spiritus consistat in intellectu quam in affectu vel e converso.
20 Utrum beati in gloria plus feruntur ad contemplationem divinitatis vel humanitatem.

9m

1 Utrum deus possit facere infinita esse in actu.
2 Utrum in Christo sit una ypostasis tantum.
3 Utrum in Christo sit tantum unum esse.
4 Utrum in Christo sit tantum una filiatio.
5 Utrum in sacramento altaris sint accidentia sine subiecto.
6 Utrum angelus sit compositus ex materia et forma.
7 Utrum angelus simul possit esse in cognitione matutina et vespertina et utrum sit cogitatio vera in propria natura et verbo.
8 Utrum angeli eodem actu intellectualiter possunt movere firmamentum et forum.
9 Utrum angelus moveatur in instanti.
10 Utrum angelus possit agere in hec inferiora corpora.
11 Utrum anima vegetativa et sensitiva sit a creatore.
12 Utrum impare sit actus noctis vel vomitus.
13 Utrum caritas secundum esse augeatur.
14 Utrum peccatus in deo sit maius.
15 Utrum omnes sancti qui sunt in ecclesia canonizati sint in gloria vel aliqui eorum sint in inferno.
16 Utrum habere plures prebendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale.

10m

1 Utrum in divinis veritas ad personam dicatur vel notionem tantum.
2 Utrum Christus sit descensurus ad iudicium in terram.
3 Utrum species que remanent in sacramento altaris post liquorem consumi possint per consecrationem.
4 Utrum divina operatio habeat prius et posterius.
5 Utrum ante fuit sui prius.
6 Utrum anima secundum suam substantiam sit corruptibilis.
7 Utrum anima intendat animam quam cognoscit consistat in parte intellectiva.
8 Utrum anima separata a corpore habeat actus sensitivarum potentiarum.
9 Utrum ille qui promisit pro sustentacione si contrahendo matrimonium accipiat dotem utrum pro vinculi possit teneatur contrahere ut concedo precium sufficeret.
10 Utrum religiosus qui emisit votum obedientie teneatur prelato in omnibus obedire et in omnibus.
11 Utrum post votum simplex castitatis ab uxore contractus reddere possit et exigere debitum.
12 Utrum qui habeat divitias propter divitias peccat.

13 Vtrum peccet qui non compellit infideles
14 Vtrum uti vestibus preciosis sit peccatum
15 Vtrum hereticus sit vitandus
16 Vtrum heretici redeuntes ad
fidem ab ecclesia sint recipiendi
17 Vtrum ab iniectione manuum possit
inde dispensari per ecclesiam

XIIII

1 Vtrum solius dei sit esse presentem
ubique
2 Vtrum deus cognoscat malum
per bonum
3 Vtrum predestinacio imponat necessitatem
4 Vtrum motus angeli sit in instanti
5 Vtrum anima spiritualis et intellectiua sit
eiusdem speciei
6 Vtrum corpus cum anima coniungatur
7 Vtrum solus episcopus debeat conferre
sacramentum confirmacionis
8 Vtrum aliquis possit audire
missam sacerdotis fornicarii
qui peccet mortaliter
9 Vtrum aliquis loquendo vel cogitando
vel scribendo cum excogitatis
peccet mortaliter
10 Vtrum maleficia impediant
unionem
11 Vtrum frigiditas impediat
unionem
12 Vtrum aliquis debeat in publico vel
in priuato corripere proximum
vel fratrem suum

XVIII

1 Vtrum in deo sit tantum vnum esse
scilicet essenciale vel preter illud sit in
deo esse personale
2 Vtrum deus possit facere
duo contraria simul esse
3 Vtrum deus possit facere infi-
nita esse in actu
4 Vtrum predestinacio sit certa
5 Vtrum omnia subsint deo
fato

6 Vtrum esse angeli sit actus eius
7 Vtrum diabolus cognoscat co-
gitaciones hominum
8 Vtrum celum et mundus sit eternus
9 Vtrum celum sit animatum
10 Vtrum anima perficiat corpus immediate
vel mediante corporeitate
11 Vtrum anima sit ex traduce
12 Vtrum intellectus humanus cognoscat
singularia
13 Vtrum habitus sciencie acquisite
remaneat post hanc vitam
14 Vtrum verba habeant virtutem
ad mouendum verba putrida
operantes
15 Vtrum aqua baptismi habeat virtutem
ad emundacionem vel utrum per aliam
virtutem vel in te tactus comitante
emundet
16 Vtrum non habens curam animarum
possit absoluere in foro conscientie
17 Vtrum liceat in aliquo casu reuelare
confessionem
18 Vtrum liceat appetere episcopatum
19 Vtrum ipsi religiosi teneantur ex precepto
ambulare ad sacram
20 Vtrum sit vna ecclesia que fuit in
principio tempore apostolorum et que nunc
21 Vtrum veritas sit fortior inter
vinum regem et mulierem
22 Vtrum accipientes doctrinam atque
expulsi sub iuramento non
ingrediendi teneantur seruare iuramentum
23 Vtrum interesse mouales sit quaestionis
24 Vtrum expulsi per preces pos-
sint repetere bona sua ab illis
qui sunt in ciuitate manentes
25 Vtrum ille qui mala fide possidet
teneatur ad restitucionem
26 Vtrum omnia que doctores scripserunt
dixerunt sint a spiritu sancto
27 Vtrum aliquis possit reuere propria auctoritate
ita ut habeat reuere sine licencia pre-
lati sui
28 Vtrum aliquis prohibitus a principe

26 Vtrum ille qui rem alienam consumpsit
teneatur ad restitucionem

scandalum debeat dimittere predicare
30 Utrum liceat predicatoribus accipere elemosinas ab usurariis
31 Utrum aliquis possit confessiones audire de indulgencia domini pape sine licencia proprii prelati.
32 Utrum aliquis possit vices suas committere alicui alteri
33 Utrum peccatum mortale committat per tradacionem sermonis
34 Utrum consensus in delectacionem sit peccatum mortale
35 Utrum suspicio sit peccatum mortale
36 Utrum liceat fratribus uti magistro in capacionibus librorum
37 Utrum ille qui non dat superfluum quod habet pro deo peccet
38 Utrum aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de religione si sit paratus corrigi et sustinere penam etc. Finis est

Sit laus deo

Questio facta de emptoribus ~~et venditoribus~~ reddituum et fictuum sine censu facta a domino rectore

Utrum emere decem marcas pro centum marcis per se et suis heredibus imperpetuum vel ad tempus sit contractus licitus et a iure permissus sive usurarius. Et videtur quod sit licitus, quia emptio et venditio sunt contractus liciti et a iure permissi, de emp. et vendi. l. i et per totum, sed hic est emptio et venditio; *ad 2m p°*
igitur etc. Maior est nota, quia diffinicione emptoris et venditoris iuxta de emp. et ven. l. ii. Ubi dicitur quod emptio consistit precise in convencione precii, sed hic est convencio de certo precio et mercibus
igitur etc. Contra: in hoc contractu non est emptio, *obiectio*
quia in omni bona emptione debet intervenire res empta, que hic deficit, probatio, quia hoc est *solutio*
falsum, quia hic interveniunt decem marce nomine rei empte ex parte venditoris et precium ex
parte emptoris, quia hic est venditio. Si dicatur *2a obiectio*
tu iste decem marce non certe sunt in rerum natura, illud quod non est nec vendi nec in
emptione intervenire potest, probatio, igitur etc. dicitur quod est falsum *solutio.*
quia multociens sit vera emptio et venditio quamvis nulle res interveniant, sicut possum emere
iactum retis vel capturam piscium et avium, et dato quod in captura piscium et avium nulli pisces
seu nulla avis capiatur, adhuc tenet vera emptio et venditio et teneor ad precium dato
quod nulla res in contractu interveniat, ut ff. de contrahen. emp. et ven. l. penultima et
ultima. Secundo relinquitur quod iste contractus sit vera emptio et venditio. Si iste contractus esset illici- *ad 2m 2°*
tus et reprobatus a iure, hoc maxime esset ex eo quod esset usurarius, sed hoc est falsum, probatur,
quia usurarius contractus sit in solo mutuo, quia lucrum ultra mutuum sperantes et inde iura
spectantes, ut de usuris c. consuluit in Clementinis et c. consuluit, sed hic non est mutuum sed vera
emptio, ut supra probatum est, igitur non est usurarius.
Item dicitur usura sit duobus modis: in spe, ut in c. consuluit de usuris, vel in re, ut in c. quia frequenter de usuris, *conf 2*
vel ex concessione platorum, sed in hoc contractu nullus
est predictorum modorum usure modus, cum hic emptor non habeat spem plus recipiendi

254.

ar. 3° r — q(uod) x march(as) annatim, et venditor no(n) appe
tit plus vide(licet) s(icut) q(uod) C march(as) i(n) re, Et sic
si vi iste contractus esset illicitus a iure, hoc
maxime esset p(ro)p(ter) eo, q(uod) p(er) commutacione(m) t(em)p(or)is
ad recipe ultra sorte C march(as), s(ed) recep(ti)o
ultra sorte(m) no(n) facit contractu(m) illicitu(m) vel
usurariu(m), ut in locacione agri, domus vel cast(ri)
in q(ui)bus no(m)i(n)e locacionis recipit(ur) aliq(ui)d ult(ra)
sortem seu valorem agri, domus vel castri,
et tamen iste contractus a iure e(st) licitus, ut
de loca. et con. p(er) t(o)t(um) vtilitate, ¶ inbitis,
et c. ti. c., et ita ergo receptio ultra sortem
in hiis casibus contractu(m) e(st) licita s(ed) et in locacione

obiectio — Secundo pecunia no(n) cadit sub spe(cie) locacionis, ergo
recepcio ultra sorte(m) in ea erit usura, Et

solo — et p(ro)p(ter) quod ille contractus e(st) illicitus, s(ed) istud
est contra instit. de loca. et con. ¶ ultimo
ubi d(icitu)r expresse q(uod) p(er) locacione(m) pecunie
quis precium accipe p(otes)t, ergo dato q(uod) iste co(n)
tractus esset contractus locacionis q(uo)d tamen no(n)
e(st) vere s(ed) ver(e) empcio, adhuc esset licitus
et p(er)missibilis a iure, ut p(ro)batum e(st) s(upra)

In o(ppositu)m ar. — In contrarium arguitur empcio pecunie q(ue) in sorte(m)
no(n) computabitur e(st) illicita, s(ed) e(st) h(uius)mo(d)i, ergo
etc. Ma(ior) p(ate)t instit. quib. mo. contrah(itur) obligacio
¶ i, ubi d(icitu)r q(uod) pecunia solu(m) cadit sub spe(cie)
mutui et no(n) sub vendicione, ergo vendi
et emi no(n) p(otes)t pecunia p(ro) pecunia, cu(m) a(liu)d
d(ebe)t esse res vendita, et preciu(m) rei empte,

sorte — Mi(nor) p(ate)t q(uia) hic, iste x march(as) no(n) computat(ur) in
predicta summa, dato q(uod) ca(sus) p(er) x x annos
solvisset emptor, et sic p(er) istos x x annos
fructus istarum x march(arum) excedere(n)t sortem
summe predicte s(cilicet) C march(as), ergo hic no(n) p(otes)t
dici empcio, s(ed) magis q(uasi) palliacio usure sub
no(m)i(n)e empcionis. Ut t(ame)n p(re)dicta plenius veniu(n)t e(st)

no(ta)nd(um) le / 3 res — (multiplex) — p(ri)mo notandu(m), q(uod) res s(un)t triplicis, q(uia) s(un)t res ac
tua(le)s et rea(le)s in re(rum) na(tur)a co(n)sistentes an(te) co(n)
tractu(m) vendicionis, s(icu)t s(un)t castra, villa, Civi
tas, etc. et redditus s(upra)d(i)c(t)i castri, ville, vel
etc. q(ui) redditus aliq(ua)n(do) consistunt i(n) pecunia, aliq(ua)n(do)
i(n) frumentis, et aliq(ua)n(do) i(n) vino vel oleo, etc. Alie
s(un)t res q(ue) an(te) contractus actua(lite)r vel realit(er)
no(n) co(n)sistunt, s(ed) solu(m) p(er) contractu(m) empcionis

et vendicionis creant(ur) et incipiunt esse, et
iste res an(te) contractu(m) ip(s)e no(n) du(m) res, s(ed) solu(m)
res ficte, ut si Ticius dat Henrico C
march(as) sup(er) domo sua sub no(m)i(n)e empcionis
ut sibi et suis h(er)edib(us) annatim x march(as)
p(er)solvat, hic iste x march(as) incipiunt post
contractu(m) et an(te) no(n) fuerunt, et sic de aliis s(imi)li
bus contractib(us). Alie s(un)t res inval(en)tes inme
surabiles et ponderabiles, ut frume(n)tum, fru
ctus, q(ui)c(um)q(ue) pecunia et argentu(m), et iste
res q(uo)d na(tur)a sua importat se ipas, et h(abe)nt
p(ro) se valorem ab arte inductu(m), et ult(ra)
se valet ullus s(ine) p(e)cc(at)o aliq(ui)d accipe
p(otes)t, s(ed) si ultra recepit usura(m) committit,
et iste res p(ro)p(ri)e cadunt sub s(pe)c(i)e mutui,
et immediate p(er) tradicione(m) fiunt accipi
entis, et ip(s)e accipiens ten(etur) easd(em) res in
g(e)n(er)e no(n) in s(pe)c(i)e sub illo n(umer)o ponde(re)
et mensura sub q(ui)b(us) eas recepit resti
tuere, et si d(e) ea(s) ultra mensura(m) vel pondus
aliq(ui)d postularet vel reciperet, usura(m) co(m)
mitteret, cu(m) facere con(tra) n(atur)a(m) et valore(m)
illarum rerum, q(uia) solu(m) se ip(s)as importat, ut
d(ictu)m est, et tam cadunt sub s(pe)c(i)e mutui, instit.
quib. mo. con. obli. ¶ i, et mutuu(m)
d(ebe)t esse gratuitu(m), instit. e. ti. ¶ comodata,
et lucre vi(detur), ergo ult(ra) ip(s)as s(ine) p(e)cc(at)o nichil
e(st) accipiendu(m). Hiis visis, dico p(ro) 3(bus)
conclusionib(us), p(ri)mo dico, q(uia) res p(ri)mo s(cilicet) q(ue) — 9° p(ri)a
actua(lite)r et rea(lite)r co(n)sistunt in re(rum) n(atur)a an(te) — (ad)d(e) u(bi) re
contractu(m) initu(m) licite s(ine) p(e)cc(at)o i(n) p(er)petuu(m) et — et s(ine)
ad t(em)p(u)s, vel ad vita(m) h(uius)mo(d)i p(ro)ponere vel
p(ro) minori p(re)cio emi vel vendi p(otes)t. Sc(ilicet)
dico, q(uia) res 2(d)e s(cilicet) q(ue) an(te) contractu(m) no(n) co — 9° 2(a)
(n)sistunt realit(er), s(ine) p(e)cc(at)o et vicio usure ab
usurario vendi vel emi no(n) p(otes)t. Tercio
dico, q(uia) res 3(ti)e s(cilicet) q(ue) co(n)sistu(n)t i(n) n(umer)o po(n) — 9° 3(a)
d(er)e vel mensura quo ad ei(us) usu(m) p(ro)p(r)i(u)m ve(n)
di vel emi no(n) p(otes)t, s(ed) b(e)n(e) quo ad usu(m)
p(ro)p(r)iu(m) s(ecun)d(a)riu(m) vendi vel emi p(otes)t, p(ro)(a) — m(ai)or mi(nor) p(ate)t 9° p(ate)t
g° pro bis, q(uia) res p(ri)o(r)es et res licite emi
vel vendi p(otes)t q(uia) i(n) empcione et vendicione
venire et mediare p(otes)t, vera s(un)t h(uius)mo(d)i in re(bu)s.

Vide s(upra) possessiones agri campi via 2(a) parte, A(uctoritat)e fund(amen)t(um)
p(er) Urbanu(m) edificiu(m) et rusticu(m) 2(a) s(ecun)d(u)m Hugo(nem).

No(ta) q(uod) redditus ad t(em)p(u)s vel in p(er)petuu(m) vendi p(otes)t ex
s(uo) fundo seu h(er)editate, h(abetu)r (expresse) in Clementina
A(u)ctoritate de reb(us) eccl(esi)e alienandis vel no(n), h(abetu)r
h(abe)tur in aut(enti)cis de iud(ic)ib(us) ¶ speciali.

Ad 2m no. dico quod hic est pretium seu certe pecunie quantitas et hic est mobile seu res vendita sive in pecunia sive in alio redditu ut frumento constat, sed pretium et res vendita ad bonum et puram emptionem et licitam requirit et emptionem a iure faciunt valorem ut C. de sacro. ec. l. iubemus in prin. et in auten. de re. ec. non alie quam ab anathasio C. de hered. ut act. et ven. per totum, sed in contractu nostro casus recurrit hec diversi. certum pretium et res sive redditus annuus contractuo prout ut patet, quare iste contractus emptionis sive est ad tempus de iure et in perpetuum sive ad tempus de iure et in perpetuo fieri potest ut probant iura supra allegata.

Nec obstat quod licet per continuationem temporis fructus excedunt sortem, quia hic fieret venditio in qua emptor licet fructus. Nec tenetur ad restitutionem sicut in pignore ut de pig. C. cum contra. (Cum) 2a q. 2o § 1 quod res temporis contractus non constant in rerum natura in perpetuo et vero usque vendi ut emi non potest et hec sic probatur in vera licita emptione et venditione quod fieri proportio pretii ad rem venditam, sed hic non potest fieri proportio pretii ad rem venditam, quia est redditus constitutus super aqua donec constat contractus et huiusmodi redditus tempore contractus nichil erat, sed ut nichil quod est non ens sive redditus annuus contractus et ut pretium quod est aliquid nulla est proportio nec equalitas, ideo ratione inequalitatis iste contractus est illicitus sive in ipso nichil et aliquid quo ad valorem proportionari quod est impossibile. Item quod non est licite et in perpetuo vendi non potest ut de iure pro. i. lo cum aut et xiv q. iii quosibet et i q. 3 cum sic ... in quibus dicitur nichil habet quod non habet nichil vendit qui vendit id quod ipse tempore contractus non habet et per quos pro nichilo recepit pretium et de ... dat pretium de ... pecunia sua annuatim recepit a venditore redditus salva sibi summa pecunie principalis et sic per continuationem temporis ista summa pecunie principalis portat semper duplicata, quod est contra naturam pecunie ut dictum est supra. Item in isto contractu proportio debita pretii ad rem venditam i. pretium in isto per re vendita ut empta deficit et ideo est simulatio commensura... ut in glossa super capitulum in civitate de usuris.

Venditor recepit istas C marcas nomine pignoris et constituit se de illis annuatim solvere 10 marcas salva sibi manente solutione summe principalis, sed in solutione summe principalis iste 10 marce non computantur in sortem, quod est contra naturam pignoris ut de pignoribus illo nobis et c. cum contra. Et quod fructus pignoris in sorte computatur, sed in hoc contractu non computantur in sortem, ideo usuram committit et per quos contractus est illicitus et tenetur deo ad restitutionem fructuum perceptorum si contra ... non dimittat ... male ablatum restituatur ut de re. iur. peccatum ... et de usuris cum tu et c. consuluit in fine. C. ea quod 3 § ... 30 q. ... constat in modo pondere et mensura quo ad usum ... vendi non potest ... cadit sub specie mutui, sed mutuum debet esse gratuitum iure usurarum et de usuris c. consuluit et c. in civitate. Item que in modo consistunt ... commodata, ideo isto modo in vero usque ut vendi non potest. Item istas res que consistunt in modo pondere et mensura ... duplicem usum ... usum principalem et 2m ... principalis vini est ad potum, frumenti ad victum, pecunie ad alias res emendas et quo ad istum usum importat semper et accipiens eas sub nomine mutui eas solum quoad naturam pondus recepta restituere tenetur ut dictum est. Item ... usus 2us ... est ut istud possit vendi pro maiori pretio quod possit et in alias res magis utiles ... et ad eo negociari et isto usu rebus non est ... valor importans ab arte et ideo ... magis et minus vendere possit ... vendicio ... non sicut ut dictum est in quo ... constat valde dubia quod istas ... de pignoribus ... quod res quam contractu constat licite vendi ut emi potest. C. in ... et reddi tus census et reliqua ... in rerum natura ... vendi potest ... ut de relig. et ve. lo 2o et de symonia

(left margin) q. 29o ... ratio ... 9 p. ... q. 2 ... q. 3 ... et
(right margin) q. 3 9o ... ... q. 3 9o

de querelam/ et j q j qui sudet ¶ Con q^o 2^a qua d^r q; vel q actua i rep na no
possunt vendi ut emi no put/ ar^r q;
possum emere domu ab edificatore facie
dam/ et sak empco et vendico/ sz do
mus q fiet p pfacom artificii/ non e
ppe vendico et tm vendi pt/ C. de rer
pmutacione/ co placito ¶ Con 3^a q^o
ta/ q d^r q; vel q consistunt i mo pond
et mens^a vendi ut emi no put/ quo
ad ipsas usu pule/ Contra videmus
q; aves emunt p argento et eq^o ... emit
anulus aureus p pecunia ut argento/
ut Justin de re loca et condu § ite
quit 2 q^o d^r ... ¶ Ad has vos inducio
et ... ad puncta ... d^r q; vel facere ve
di no put/ dico q; q^o intt de rebus
prophanis et tpalibus/ et no de spuali
bus q ppe vendi et emi no put/ cu
no recipiat estimacom ... ut ff de re
di par loco § ultimo/ dicitis/ tm emitu
per bra emitelata emit/ ut de re
pul c. absolvende/ dico q; h^c e ver an
consecracoz/ sz postea no/ ut i c.lo dicto
absolvende/ in glo ... de q;
religiosi p sepultura emitem ia consecr
pecunias recipiunt/ dico si h^c faciunt ex
pacto symoniam comittunt/ de symo
c.lo no satis/ et c. cu i ecce/ et c. ...
q y. i cavasco/ et c. questo est ¶ Ad
vom q q^o 2^a/ ubi d^r q; domus ... ada
vendi pt/ dico q; vedi pt/ sz vendi
co no tz an tradicoz/ q; b... vne
deus ... emens re ... a contractu ...
... pt/ ut C. de pact... et C.
de rer pmu/ co placito/ vel dic/ q; i
no e ppe vendico sz opas locatio/
¶ Ad 3^a q^o d^r q; aurei emit p argento/
dico q; h^c e ver quo ad usu zariu/
sz no quo ad usu comunem/ ut dictu est
sup i 3^a q^oe/ vel dic/ q; ibi ppe no e
empco/ sz tm pmutacio/ ut Justin de

loca. et condu. § quit ¶ His visis/ viden ... ru adar
ad vos ... in pu^o q^one ¶ Ad pma/ qua d^r ... pu^a lia ad
q; contractus emptionis e licitus a iure ... vom p^a
dico/ h^c e ver/ si intelligit de rebus empt
pmo/ secus si 2°/ et cu d^r ... no e nece
vem in contractu emptionis intervenire/ dico
q; h^c e ver in contractibus dubiis/ ut si cap
tive ... et pisum/ et i actus reliquis
in quibus tenet ... dubietatis
... qua dubietate et eventu dubio
comitti ... alicui ... ult ... ut
de usur c. ... consuluit/ et c. in civitate
cu i isto contractu ... emens et
vendens dubio eventui se comisit/ et pure
ppe emptionis ... ut si ... p
... i iactura ... emptor
lucru et venditor dampnu/ et eq^o ... ibi
ut e ... emptor dam et venditor lucru/
et in utroque compensatur dap et lucru/
¶ Ad 2^a/ qua d^r h^c ... ex ... usurari ad 2^a
us contractus/ dico q; si intt de rebus 2°
sic e contractus usurarius et illicitus/ sz de re
bus pmo^o no/ et cu d^r q; usura ... du
... ipe/ dico q; ... sit ...
si emunt vel 2° ¶ Ad 3^a/ qua d^r h^c ... ad 3^a
magne ... q; ... tot ... dico
q; si empco sit de rebus 2°/ cu ibi et
contractus pignoraticius/ i fructus ...
... in sorte computandi/ alis contractus
usurarius/ et cu d^r de locatoe/ q; ... licite
recipit ult sorte/ dico q; vel locate no
consistunt in dnij locatarij/ sz ... usu
cao q; quo usu ipe dat ... sz vel q
consistunt i mo pond et mens^a ... p
tradicoz sunt accipien/ et offic dnis eas
... ad ... et pondus q^o ... re
cipit ipe ... et no ultra/ cu no ...
... ut ... aliqua quo ad ... comit
... nichil dabit/ sz ... dam
quo ad ... et no quo ad ... restitue
tenetur/ etc.

1444

Epistola sancti Eusebii ad Damasum Portuensem episcopum de vita miraculis et doctrina beati Jheronimi Cardinalis et doctoris gloriosissimi

Patri Reverendissimo Damaso portuensi episcopo et Theodonio romano senatori Eusebius olim Jeronimi sancti discipulus nunc vero eodem orbatus lumine cum dolore ac suavissimum gaudium. Multifarie multisque modis olim deus locutus est omnibus nobis per suum dilectissimum filium Jeronimum sanctum de sanctitatibus suis virtutibus et prodigiis multis que per illum fecit. ipse dominus deus meus mecum fecit satis. de quo etiam nos testes sumus. quem enim vidimus et oculis nostris eius gratiam perspeximus et manus nostre attrectaverunt de verbo eius. Et vita et doctrina eius vita manifesta est. Et quod ergo vidimus et audivimus annunciamus vobis. Erant enim tanquam oves errantes erroribus et superstitiosis fabulis non audientes sanam doctrinam sed coacervantes nobis prurientes auribus quem splendens de summo mediatoris induebat sanctitas variis pravitatis donec ipse eluxisset dies qui tanquam sol refulgens quinquaginta annis et mensibus sex multis laboribus et erumnis in fletibus in vigiliis ut nobis frangeret panem doctrine dissipans tenebras errorum refulgens et virtutis a pravitate liberans effulsit in templo dei incipiens ab oriente usque ad occidentem auferens bella hereticorum eorum arcum conterens arma et scuta sua comburens igni. Et ideo in ipso deus posuit prodigia super terram ut nomen suum notum fieret in nationibus.

Denique ponens usque ad fines terre sonando clipeos ab hereticorum iaculis illuminando mentes hominum scripture enigmata reserando solvendo nodosas obscura dilucidando dubia exponendo confutando et corrigendo falsitates. veritatem congregando linguis plurimis adimando ut nobis notas faceret vias vite et nos adimpleret gaudio. Letitia et exultatione templum dei coronabant et eius aditum ad infantiam lucerne non sub modio sed supra candelabrum in dei aula ponite. dudum irrigatur vere plenissima fecunditate possibilitate omnibus quam plurimum verborum per rectis elegantia singulari excellentia omnibus aperte patefecit ut inveniat in eum terrenis hereticorum et locum gloriam invenient. et ut fierent verbi sui eorum genus per amarum est dimovit et liberavit ab errorum perditione.

Ecce cum sim sicut stipula ante faciem venti et sicut lutum platearum. balbuciens loqui nesciens ... n valeo plene fodere valeo ... quomodo impetrare vobis summi patris et dei sue laudis Nempe illius apostoli Si linguis hominum loquerer et angelorum summis laudandi generis necdum attingem. Ideo non in arcu meo sperabo. nec gladius meus salvabit me sed deus meus est illuminacio mea qui docet et docebit manum meam ad prelium et digitos linguam meam ad loquendum ut quondam asine balaam Et imperium est regnum et imperium et dominatur a mari usque ad mare et a flumine

vsque ad terminos orbis terre. Cuius
cuncta sub potestate ditione. Coram
quo procedunt reges nec est qui possit
resistere sue voluntati. Qui quecumque
voluit fecit in terra mari et in
abyssis. Et per omnes linguas tanti
viri laudes meditabitur et nomen
suum annunciabitur principibus.

Hic vere fuit ille israelita in
quo dolus non fuit. Electus
secundum cor dei ad loquendum omnia que
sibi mandavit deus omnibus gen
tibus et regnis et doctor datus
in gentibus ut conuerteret euelleret
destrueret perderet et dissiparet et sa
pientiam verbum seminaret edificaret
atque plantaret. Hic fratrum amator
hic est qui ipsius plano librorum
volumina de lingua hebrea et greca
ecclesie officium primo ordinauit in
latinam non prius ponderatum transtulit.
totius sacre scripture fecit apocrifa pla
nam. ecclesie officium primo ordinauit
et totius sacre scripture fecit apocrifa pla.
Certe in huius lumine videmus lumen
et pane sue salutifere doctrine pa
sti ambulamus usque ad montem
dei Oreb. Hic est aqua vive flumen
splendidum tamquam cristallum procedens a
sede dei in ecclesie medio et ex
utraque parte eius lignum afferens
fructus tempore suo. Cuius folia ligni
sunt ad gentium sanitatem.

Vir iste intrauit in ipsis suis
apparuit deo dilectus et ho
minibus et oratur hunc per ecclesia
sancta. Vas vere admirabile omni la
pide ornatum precioso apud ecclesie
dexteram. De huius quid plura dicam
cum enarrant celi gloriam et
opera manuum suarum. Cuius annun
tiat firmamentum. Neque sunt loquele neque
sermones quorum ab eo non audiantur vo
ces eius. In omnem terram exiuit
sonus eius. O ineffabilis mira sa
lvatoris qui tot gentium animos
in scriptis admirari ut ad ea
que solus possidet plene sufficit.
pene Horum nisi preclaruit plus ceteris perspi
cacie. Hic est dux noster fidei ad
se trahens in celi culmen arcem.
Hunc perfectis potioribus ornatum
insignibus dignitatum. In cardinalibus et
principibus et oratoribus et interpreta
toribus in virtute se extendit. Cuius non
est secunda in pluribus virtutibus quia in
pletus fuit ex flumine sapientie. Et
ut verum dicam nunc illud regina
Sabba dicatur est sapientia sua
maiora sunt eius opera quam rumor
quem audivi. Quam beati boni essent qui
hi sunt qui tecum sunt corde. Qui malis
se odiunt effecit in malis in terra mea.
Sub umbra illius sedimus et fructus
eius dulcis gutturi nostro. Certa
autem de eo audivimus terra et co
gnouimus cum annunciabimus adhuc.

Sed quia non simpliciter loquimur ab hac
re et undique tenebus ut huius
dicere sit velis accipe Iohannes
baptista ipse est utique iure merito hec
nita. De iohanne dicitur. Erat iohannes
vestitus pilis camelorum in deserto.
De se et iheronimus dicit. Horrebant sacco
membra deformia et squalida cu
tis situm ethiopice carnis obdu
xerat. De iohanne iterum dicitur locustas
et mel silvestre edebat. De se iterum
iheronimus dicit. De cibis et potu taceo
cum monachi aqua frigida utantur et
coctum aliquid accepisse sit luxuria

Quanto plura iste pro iusticia sua
iste vir? et si eius spiritum materiale
ferrum non abstulit tamen martirii premio
non est conpertus. Duplex namque martirium
est, unum precidente gladio impiorum,
Alterum in infirmitatibus et adversi-
tatibus animi patientiam custodire. Cer-
te hic est vere martir qui pro iusticia
et magna verba et salutifera do-
ctrine sue verba, in quibus nichil la-
cunate falso, etiamsi forte a ma-
lorum cetu vilis putatur. Beatus
quem omnis fervor est sapientie, nec
inepte gessit in tempore dei, sed
in cunctis tribulationibus suis in-
vocavit dominum, non peccavit labiis
suis nec stultum aliquid contra deum
locutus est.

Tacitam namque est tribulationem
labores, afflictiones, cruciatus,
agones, flagella, famem,
sitim, clamores, carnis temptationes,
abstinentias, vigilias, peregrinationes,
carnis macerationes, inedias, ieiu-
nia, erumnas. Et non solum hec
sed innumera et innumerabilia pro Christi
nomine ipse in suo glorioso passus
est corpore, ut ipse loquitur: Stabam
in heremo constitutus et in illa va-
sta solitudine que exusta solis
ardoribus monachis horridum prestat
habitaculum, cogitabam me Romanis
potiri deliciis. Cottidie gemitus,
cottidie lacrime. Et si quando somnus
imminens oppressisset repugnantem,
nuda humo vix ossa herentia
collidebam. Et cum potius essem
scorpionum et ferarum socius, sepe in-
ter choros puellarum, et in frigido
corpore et quasi mortuo homine iam
sola libidinum incendia pullu-
labant.

Unde memini me diem
crebro iunxisse cum nocte
nec a pectoris cessasse verbere, posterius
donec iubente domino rediret
tranquillitas. Cellulam cottidie
et repugnantem carnem ebdomadarum
inedia subiugabat. Cellulam
meam quasi cogitationum consciam
pertimescebam et mihimet iratus
et rigidus solus deserta pene-
trabam, et sicubi concava vallium et
prerupta montium cernebam, illud
mee impere carnis ergastulum,
ubi mee orationis locus. Quantus ergo
infirmatus est, et ~~[illegible]~~ non ipse. Quis scandalizatur et
Sed si in infirmitatibus et laboribus non ego uror
laudandi sunt, et certe hic lau-
dandus est.

Infamias et contumelias et per-
secutiones quas ab impiis et
falsis pertulit fratribus, quis
valeat invenire. Quanta autem
modo sua fuit vita nisi considerare
inge in temporibus et impiorum hereticorum
et malorum hominum qui eum
oppugnantium qui etiam super eum
rugierunt ut leones heretici, qui
corripuit eos et tabescere fecit
sicut araneam animas eorum, et fructus
eorum de terra perdidit et semen eorum
a filiis hominum. Aperuerunt enim clamantes
~~[illegible]~~ lapsu? dederunt ora sua, et
deposuerunt eum et locuti sunt labiis
dolosis, et odio iniquo oderunt
eum, quorum corpus est inspectatus vita
pessimam et crimina. Circumdederunt
eum canes multi et tauri pin-
gues obsederunt eum, et insurrexerunt
in eum testes iniqui acuentes
linguas suas sicut serpentes

venenum
Et venenum aspidum sub labiis
eorum. Cogitantes malicia in
corde tota die constituebant prelia
supplantare gressus eius et fu-
nes extenderunt in laqueos pedibus
eius et circuierunt eum de tabernacu-
lis in opprobrium facti vicinis suis.
Semper tamen templum fuit ma-
gisterium eius et virtus admi-
rabilis in verbis suis et
fructus in omnibus operibus suis al-
leuans conuictos soluens compedi-
tos illuminans cecos et diriges
iniustos et dans fortitudinem et vi-
talitatem et virtutem plebi sue et
quasi tuba altisonans annuncians
cunctis iniquis scelera portas
peccatorum et vectes sic frangens constringens
triumphaliter doctrine sue. Videbant
autem hec impii despiciebant cor-
dibus suis sedentibus dentibus
suis in eum cogitauerunt et locu-
ti sunt nequitias. Arcum suum tete-
derunt et illum parauerunt et dispo-
nunt vasa mortis.
Cum ille esset plenus spiritu
sancto in oracionibus et operi-
bus bonis perseuerans vicia
mortificans bona viuificans
suscitans de puluere egenum et
de stercore erigens pauperem. Erat
non in vestibus equum neque in be-
neplacitis tabernaculi beneplacitum
fuit plebi neque sperans in diuitiis
sed fortitudine diuini solatus non for-
midauit aduersarios suos. Et pro-
prios correctoribus et doctrinis
suis tonauit dans impium igni
suo et sublimans cornu christi fui-
lias scelera lauando. Et bonis
humilis Christo. Et tacet qui non dominatur

qui in agone erat nisi qui legi-
time certauit. Videns autem eum vi-
ri iniqui quia et dolos compledit
eos quia et gloria sua et vita
filii in quibus fides non est, spiritu
suo compellauerunt eum et cetera
in abhominacionibus suis. Propter in-
uidiam eum captauerunt et prodito co-
ram plebe sine disciplina vestes multi
irridentes ei tanquam viro blasphemo
et iniquo et impetu fecerunt vna-
nimiter in eum et eiecerunt eum extra
ciuitatem.
At ille benignus pater clau-
milis et mansuetus coram
vicinis loco dans plagas
pro tergum suum oculi petra coram recte
dans inde passim ~~inde~~ conatus
palma ad antistitem summum in egressum
nazarenum vir infallibilis vir-
tutis vas admirabile complecteris
pane et lampas presulgida co-
dicem tuum et gloria angularis
lapis fortissimus exemplar mundi
columna aurea tanquam certe quanto
plus tunditur tanto magis consolidatur
b angelus ... inuiciis per-
loquens ... tot iniquis
Gratias ago deo meo quia dig-
num duxit ut me ... induit
Eos namque peruenire ad celestem
gloriam per infamiam et bonam famam.
Aperuit autem celos patiens
eius quia confirmata sunt
ibi virtus glorie eius et in
deo posuit fortitudinem suam ut a deus
recessit vincere cor eius. Anime
fortitudo superatus est et ipse acri-
tius est robore et preualuit in
infirmitate et fortitudo glorificata est
in virtute dextera manus sua con-
fregit inimicos quia adiutor
fuerit enim in bello et dextera sua

et protector factus sibi dominus in salu-
tem Et ideo cantemus domino qui mi-
rifice fecit amicum suum Et in compo-
sicione Iheronimi aquas dulces
de fontibus salvatoris Evanu-
erunt impii in cogitacionibus suis
et obscuratum fuit insipiens cor
eorum et dicentes se esse sapientes
in malicijs eorum stulti facti sunt
Commutaverunt veritatem in mendacium
Sed tu vitis de via arta
est et visio de celo pro-
cessit Et enim fatum d'ta
cu que apparuit et foueam
quam fecerunt incidit. Et impii
simul sunt conturbati quia dominus fir-
mavit manum eius Unde suspi-
res et diu expectare virum in-
stum et fidelem quod fidelis et iustus
in domo dei fuerit ad docen-
dos et eliminandum nequicias
pectorum quod nobis concedat et f'
mo Et impetrabilis ad dicendum
Sed inbecillis sensus quem infirmitatis
timor d'agit ma. Et subitus
me velata sit vestigia mea Ne
nimis ascendam Est enim angu-
sta porta et arta via et tantus
iste solidus pectoris et sapiencie
quem excitatos sunt sensus ad di-
cendum Que quamvis modica re-
linquens difficilia et ardua tam
viri ineffabilis Cuius laude
plena est terra Cuius splendor
plus est in celum Et carmina de maribus
eius ad preces sui cordis eloquia
Ardua aliqua transferre cupio
enarrare

Deus enim ope cuius ima-
go fuit ante faciem suam qui
et iustus est et iterum in
ditum suum reddens in

Videm laborum suorum factorum pa-
stor verus et bonus animam de
ponens suam et congregans oves
suas de fimo suis nonagesime
diebus ipse cum intollerabili et
onerosa agonis .. ..
quo et caro corporis adiutus
spiritus et ipse adiutus carnem
feliciter consummato portu quo ad
diu quesito De navigacione
huius maris per illos quo quos
et reptilia innumerabilia et
inimicorum que agonia colluctan-
tur decipiat et tradat ... cor-
de iam obtento suo dilectissimum
filium ... ... toga mor-
talis et prudencius ... carnis
infirmitate pectus immortali bravio
~~...~~ decoratum ad celeste at-
rium evocatur ut quod quasi in enig-
mate videat ibi faciem ad fa-
ciem videat ... ... gloria
glosa eius exuti de corpore iam
virgo Iam complet ~~...~~ nonaginta
et sex annos febre continua
valida. circa suas volunt-
ad ultimum et fidelis Circuibus
et novellas plantacionis stabi-
livit a iuventute sua. Cuius
voltus luctu tristes minores
in primis et minores persilup
admonens fletibus infremuit
spiritu et lacrimas in que ali-
quibus elevans oculos plorans
voce increpuit

Illi Eusebii dixit ipse
inutiles fudit lacrimas
Nomne vanum est que
defunctum plorare lacrimas quas
vivens non videbit mortis
huius corporis quod semel locu-

dns
tus est et audisti Audes con-
dicere et nosti sic voluntas nichil
posse resistere Iam fili rogo
ne spernas carnes ambolas flore
depinge Certe iure militie ar-
ma carnalia non sunt Deinde
vultu hilari et iocundo alac-
riore ceteros alloquens filios con-
clamat Cesset meror luctus
abeat Ecce enim vero gaude-
tur quia ecce tempus acceptabile
ecce nunc dies salutis et letitie
pre cunctis diebus vite mee
In quo fidelis dominus in verbis
suis et sanctus in omnibus operibus suis
Apperuit manum suam ut mea
[illegible] carcere
mortis huius ab reatus
mei genitoris Ade portas re-
serat ad superna [illegible]
patam filii sui sanguine perpe-
Nolite filii dilectissimi quos habui
in visceribus pietatis meum im-
pedire gaudium Nec prohibeatis
reddere terre quod suum est Corpus
meum statim committite terre date
eo quia factum est ut redeat
unde venit

Omnibus finitis verbis eo-
rum lacrimis madefacti
commendans suum sanctissimum
corpus ita sepultum et de-
forme [illegible] terribile
[illegible] Nam tanta
erat asperitas macie ut ossa
eius patuissent per articulos mem-
bra Sic videbatur excruciatum ut
lepre corpus potius videretur [illegible]
[illegible] humo ponunt tradiderunt
et ipsum linteo cooperuerunt
Tunc ubi vir dei terre sepultus

† manum

appetitum nimium iocunditatis
Conversus est ad fratres pre dolore
et angustia lacrimarum fontibus
inundatos inquit Hortor vos
fratres et dilectissimi mei filii quos
genui et cupio in visceribus ihesu
christi per dilectionem et caritatem qua di-
ligo vos ut pacificati pace
ut decet idcirco cum vos tamquam
dei ministros domus sacras et di-
vas ad spiritualia [illegible] ut
[illegible] ad [illegible] vos qui
spirituales estis Cur istas tot
infructuosas funditis lacrimas
Creator vos ipse inducat lac-
rimas [illegible] tanto prompti-
ores estote ad lacrimas [illegible]
ad culpam Si quis mortem flere
nam si malus est pena a morte
surgit Angeli gaudebunt in
celis Certe si bonus post mortem
angeli dolent ac vos ~~tamquam~~ tamquam
morientem lugeatis sed me tam-
quam portum attingentem gaudete

Quid imbecillius humane miser-
rie vite qua tot crudeliter
in dolores et passiones agi-
mur ut nulla horarum pena sit
qua vivens [illegible] a dolore
immunis sit et careat Si di-
ves sit anxietate undique
timore ne quod possidet amittat
Si pauper inopia agitatur ut inve-
niat Si homines [illegible] mundi ca-
ritas periculum ~~[illegible]~~ ne navis
mortalis corporis in hoc mundi
pelagio naufragetur Non
mediocriter pertimescat [illegible]
[illegible] doloris
[illegible] semper manet

in hac miseria vite. Et quod horum me tunis dolete. Non est navigantibus post labores maris manet portus in quo sunt tot thesauri quorum cuilibet vinum quantitatem collectantium. Post multam navigandi felicitatem. Post multas victorias iacedentes fine atque prope optatum agrum suggestionum dyaboli in hac hora ad laqueum peccatorum sue in destructio mortis pervenerunt. Non est in hac vita incommodus. Unicus peccati consultudo mortis imminet et ruina.

Ideo dum vivimus timeamus fratres. Unde apud sapientem timor domini initium. Unde militia est super terram qui hic vicerit alias coronabitur. Dum hac pelle tegimur nulla nobis inest certa victoria. Et ut exemplum tumingit timeamus, tradidit principium omnium malorum suum presumens ergo non timeret de se presumunt. Ergo inter latrones qui omnibus aurum secius creditur. Salvator quid nos aliud docet nisi semper timere. Vigilate inquit quia nescitis qua hora fur venturus sit. Nam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam.

Summus iste clavig. petrus sobrii inquit estote fratres et vigilate, adversarius vester dyabolus tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret. Nemo intrepidus eum secum te strictat qui fortior et sapientior est plus timeat, nam qui altius est cadens ruina

ioces casus incipit. Extra dyabolus clara est de malis non curat qui ruit. Et cadit iste sapiens salomon. Cecidit et genitor eius david electus secundum cor dominum. Timeamus fratres iterum rogo undique timeamus quia beatus vir timens deum. Et enim si consistat adversus eum castra non timebit cor eius. Et confirmat in eum plus in hoc sperabit. Prefectus dei timor sciat varius nulla timoris sciens deriditur sunt vanus non est caritas. Caritas et timor dei ideo sunt concordantes. Hoc dominum propheta exclamavit dicens: Confige timori tuo carnes meas.

Quis ex vobis est cupiens videre dies bonos accedat huc et illuminetur et facies eius non confundentur. Quod timet deum faciat bona et qui continens est iustitie comprehendet eam, et decorabitur in bonis dura eius et hereditate semine eius possidebit terram. Ergo firmamentum domini timentibus eum et testamentum eius ut manifestetur illis. Et quod bonum facit cum magna cautela timeat. Multi bona faciunt quorum fructus percipit. Quanta laudis appetitus decem fuerunt virgines et tamen sunt ab hostio celi deiecte. Non est sine hodie pars tuam de presumate et domino non fingunt nomen quia melius fecit non finire. Est irrationabilis pena paganorum infinitis maior quam malorum hominum per vena non facit, et huic maior per.

Nimis undique sanna vinco si nimpit foramine et animi hominis in hac solitudine

Qui colla avaritie iugo submittentes
qui luxurie fedati sunt turpissime
sunt detempati qui et minutia
divitiis pecunie occupati. unde tamquam
ipsi errantes in iumenta insipi/
entia sunt sicut et iumentis pla-
cent illis / et via civitatis quia
tali nunc ipsum non inveniunt in
regnum celorum illuc ipsis ingreditur
contemplo est arctior via eius
quam credunt / quibus larga vel time
ribus creditur. Tamen contu/
tioni permittit et ad eum accedere
firmamenti. regulas cum illis [illegible] non
denegavit / hec non ob hodie ob-
diunt [illegible] / venient dicebat apostolus
tempus in quo sanam doctrinam non
sustinebunt / scholes plures predicant
sed non sed veritatem predicant / simpli-
cium corda in peccatis alligant. Alli-
gant enim quia de peccatis minimis
in quam omnibus oculos [illegible] quinque
te.

vide hic

De falsis doctoribus et predicatoribus

Est enim doctor sicut gladius
anceps [illegible] scindit opere
et sermone quia pravos et infestos
vitiis iniquis et dolosis. Quo pri-
mus scinditur donat. Aqua cali-
ditatem quo lapis sursum [illegible]
vir luminosus quam predicabit ca-
ritatem / et si predicat et audientibus
non venit utilitas quod pre-
dicit audientibus [illegible] predicatorem
que opere denegavit / Sic loquens
ore et male vivens / opere se met
ipsum damnat. Plus enim tacens
valet talis predicans quam loquens.
Ecce quidem sit acceptus talis predicator
creditur per prophetam. Peccatori dixit
deus quare tu enarras iustitias
meas et assumis testamentum meum
per os tuum. Tu vero odisti disciplinam
et deiecisti sermones meos post te.

Multi loquuntur quidem audiunt
[illegible] subtiliter disputant
ornate loquuntur ut applausum ho-
minum capiant / [illegible] in plebibus
[illegible] et nihil faciunt. Si
[illegible] creditis modo credite / plus
movent corda bone vite exempla
quam [illegible] colloquia / plus facite et
post predicate. Propterea illos facere
et postea docere / sed non predicare sine
facere. Nam non dixit deus / qui
predicavit voluntatem patris mei sed
qui facit. Sermo predicatoris de faci-
entibus ea que predicant. Subtilium
verborum doctor [illegible] et non opere factor
est quedam animus inflatus et [illegible]
[illegible] sine fructu [illegible]
intelligite fratres que dico intelligite que
dico / multo plus meretur qui facit
et predicat quam qui facit et tacet.
Si solum bonum facio in solum mihi sed
et si predicans facio et mihi et aliis.
Unde quis ad [illegible] audiunt plu-
rimos [illegible]
civitates.

Sunt enim sed predicatores lux
ad illuminandum que per [illegible]
[illegible] corda caligantia [illegible]
[illegible] Vos estis lux [illegible]
[illegible] in tenebris illuminantur. Sunt sal
etiam ad condiendum [illegible]
[illegible] operibus bonis cui-
libet [illegible] predicationis officium
[illegible] faciat / [illegible] plus dicam
qui [illegible] et solum facit et alios non
docet tenet duo [illegible] Cui
[illegible] Iohannis [illegible]
sum [illegible] est et qui [illegible]

De [illegible] doctoribus

mundi et videns fratrem tribulationem
patientem et clauserit viscera ab
eo quomodo manet in eo caritas dei
quanto magis qui videt fratrem errantem
et mortalibus oppressum criminibus et
non instruit eum verbo doctrine ille qui
doctus est homicida et sine gratia
est. Limeat doctus et literatus qui
quamuis iniungit dominus predicationis officium.
Et non zelo suo verum dominum ministratur
et non eum vel pro exemplo vel vera
neglia in peccatis moritur tot de ma-
nu sua dominus requiret. Debito enim
maiori quidam eius qui tanto maioribus
habundauit beneficiis. non quod domini
sed pastores unus dominus et unus pastor
principalis est deus qui cognoscit oues
suas et regnat eas de manibus suis

Heu quod est hodie in ecclesia non pastores sunt
sed potius mercenarii ad quos
nichil pertinet de ouibus. illi
dixi extremo et ut verum dicam et
sunt sunt lupi rapaces qui oues
ues rapiunt et deuorant. Certe nil
peius nil abhominabilius quam cum
qui custodire debet dissipat. Heu
quod hodie in aliquibus ecclesiis non
pastoribus sed destructoribus quorum non
est pro maior cura quam extorquent tollas homini
et laboribus suis insatiabilius de-
glutiant et non solum eos a peccatis
non emundant sed et ipsi mettre vel eo
sua negligentia vel suis pessimis moribus
vel reprehendendis operibus eos compellunt
ad illicita. Ita si impunes quidem
deus eos relinquet deus amplius
non esset deus. Et ideo viri semper deum
filii hominum diu viuit sine deo in
timore et caritate et eum timore re-
spondite disciplinam eius ne peccati

De malis rectoribus ecclesie

de via iusta. Cogitate me filii
hominum et iterum dico cogitate et vi-
dete quam suauis est dominus. Diuites
egenuerunt et esurierunt et dormi-
erunt hic in diuitiis et volup-
tatibus nichil inuenerunt in manibus
suis inquirentes autem dominum non
deficient ab bono iunior fui et
enim senui et non vidi iustum de-
relictum et semen eius egens panem.

Imitatores paupertatis Christi
ut sequamur vestigia eius
qui cum in forma dei esset propter nos
omnia vos [?] fuit. In cuius domo
fuit diuitie et gloria. Semetipsum
exinaniuit formam serui accipiens
et pauper et inops natus est pau-
per et plus quam inops fuit quia
nemo viuit pauperrime mortuus
est et sepultus fuit. Unde vul-
pes inquit foueas habent et vo-
lucres celi nidos filius autem hominis
non habet ubi caput suum reclinet.
Apostolis etiam iubet non portare sacculum
neque peram et iuuenis consuluit re-
de inuenit omnia que habebat et
pauperibus erogare. Et quid deum
creditis cum non falli posse credite
alioquin non esset deus. et si ipsum non
posse falli creditis ipsum sequimini. Im-
possibile est diuitibus affluere et dominum
sequi natura denegat ut contraria
misceantur. Non potestis deo seruire
et mammone. Et ego fallor quod
ipsi decipiuntur in fine quia in na-
turam tue credentis. Cum diuitie sue
super te in egestatem. Diues hic
epulabatur cotidie splendide et in-
duebatur purpura et bysso. Et mortuus
est inops et expletus noluit credere

De paupertate
et contemptu mundi
et diuitiarum

xl.

in tormentis parturis semper. Nec
militans deo implicet se nego
ciis secularibus, ne saluatur rex
p multam patientiam suam nec
diuitiis suis est in eternis diuitiis
fallax ad salutem. Nomine diui
tiis gnita est superbia. et ubi
superbia est ibi pena. Nomine
omnia oriuntur mala ex superbia
tamquam ex una radice.

Cum enim diues factus est ho
et cum multiplicata fuit
gloria domus eius. Nomine
superbit et cum superbiore. nomine
pollueret ... eius ... tpe
et cum sedeat in insidiis cum diuitibus
in occultis cogitat ut interficiat
innocentem. Oculi eius in pau
perem respiciunt. et insidiatur in
occulto ut rapiat cum tamquam leo
in cubili suo dicens in corde suo
oblitus est deus. auertit faciem
suam ne videat usque in finem.
Est enim aliquis dominus diues ex
crapulatus a vino. Cum enim plus
moratur deus peccatis ad inferendum
iudicia plus inebriatur ira et
eo plus centuplo timendum est cum
longanimitate tollerat nequitiam
quam cum festinanter punit. permittit
enim deus aliquo tpe ditari et
pati bonos ab iniquis et superbis
ut sic super dorsum bonorum fabricent
peccatores et prolongent iniquitatem
sibi. et eo tempore aliquamdiu deus
obliuiscitur pauperum. sed in fine
non obliuiscetur in finem. Et tamen
in tpe pupillo adiutor est. cum de
relictus est pauper et superbus respicit
deus et humilibus dat gratiam.

Contere brachium peccatoris et mali
gni et exaudiens desiderium pau
perum iudicans ex pupillo et adue
ne et humili, et non apponat ultra
superbiam se. Quos magnificare se super
terram.

Quia ergo, dilecti mei filii ... pau
peres estis humiliamini sub potenti
manu dei, ut non amittatis quod
accepistis quoniam sciatis nulla paupertas
deo grata est sine humilitate. magnauit
deus de beata virgine incarnari propter
eius humilitatem quam ob alia quanta
cumque virtutem. Sicut ex sola super
bie radice omnia oriuntur mala. Sic
ex sola radice humilitatis generantur bona
disputare a saluatore qui mitis est
et humilis corde. humiliavit semetipsum
pro nobis factus est obediens usque ad
mortem.

Propterea quod dico vobis et persu
adeo, ut velitis esse ... ...
obedientes ... ... deum
complaceat ... ...
vocabulo ... ... non
... ... velle ... et nolle
... ... et vobis
nolle et uelle ... ... in
bonis et licitis rebus obedire.
nec multa nobis sunt precepta ut ...
... Non est obediens si neglegit
que sibi ... mandatum. Nam
... et cum ... ... pe
... et ... relictis omnibus
que habebant ... ...
... ... opera ... obedien
... sue ... voluntati ... ...
... aliene ... ... in
ultima cena ... ... reliquit
suorum cum abluens pedes discipulorum

De obedientia

de humilitate

pietas dixit. Nunc obedientes non sit
propter sensu quod docto dilectissimi filii sic
vos vinum non est [illegible] ita sit
vestrum velle unum et nolle. Non
est enim et iocundum habitare fratres in
unum.

Nec sit in vobis maior nec
minor sed qui prelatus est
sit sicut minister. Neque igitur
gentium imitari qui maior est in
vobis dicetur ceteris fratribus ut ab
eis gaudeat super vanis laudi-
bus extolli. Sed ad exemplum igitur
illius qui maior humilitate efficiatur +
Potius minor cum bene agit. Sed
bene diligatur sit erectus contra vi-
cia per zelum iustitie nullum sit tamen
ad aliud sedens sit diligatur homo
ut eius virtus edificetur magne di-
lectionis signum est honorem sibi quibus
tamen minimus representans. Si opere nil
bene vana nocet humilitas. Non
vera humilitas est unica tacendo pru-
dentie. Clama ne cesses exaltas igitur
qui tuba exalta vocem tuam annun-
cia populo meo scelera sua. Vetus
enim viria clamaret bene datum q
super petrum deus non timeret tu honore
teneres. Quod apostolus docens dicit
fratres et nolite timere sol non
occidat super iracundiam vestram.
Imperius est deus et iniquitas dilect
equitate videt vultus eius. Et
iniquus et vos oportet iusta. Ne-
gligetis vana pastoris humilitate
effici tanquam ut lupi in agnos au-
dere possint.

Non requiratur volumus po-
tentes, non est enim acceptor
personarum apud deum, verbi gratia
quod iustum est operamini

de acceptione personarum

velit. Nam iusticie unicuique dare
quod suum est, obedire oportet deo
et non hominibus. Nomine p vi[illegible]
tacticus metu potestatis indicat
vos metipsos et estis iudices co-
gitationum iniquarum. Plus honorat
iustitia via cum scelera et peccata. +
Non plus diviti honoretis | nisi melior sit
quam pauperem honorate, relucet | qui primo ut vi-
in paupere imago christi qui fuit de- | dera, multo plus
nitus ante modo. Omnes nos pro | pauperem
tres una carnis radice geniti
ob invicem sumus membra de corpore
uno, cuius caput est ille qui cernitur
ergo plus honoris meruit dives
quam pauper, forte est dives corpo-
ris. Sed si tamen dicas in hoc
seculo detegatur. Sed ditem honorat
in diebus plus pauperem, deo gratus
mundi, et si plus deo aliquid
in mundo diligis non dignus es deo
reddite ergo que sunt cesaris cesari
et que sunt dei deo.

Bonitas ubique honoretur | de misericordia
qualitas omnis detemperetur. | divitum et po-
Sed quis de hijs nunc est | tentum
in tenebras suis divitiis gloriantur
etiam etsi quedam, fetide carnis pro-
modo in cinerem revertuntur nobili te potentia
patris dignitate vana et levi
superbia multorum hominum in- | + tollunt et alios
sufflacione + ac se ob hoc credunt | despiciunt contemnen-
attingere gloriam celi solo habi- | do
humilibus et inde contemnentibus
prius deus spernit. Sed me ex
de hijs ut quomodo dixeram, ve-
ne vos qui ad celorum regna ditatis
nunc festinatis + facilius est enim | quam
camelum per foramen acus quam divitem

mere in regnum celorum Non ma
sit vba sed xp̄s Et tn̄ hoibus
est firma hec omnino non est vsq;
celum inquit turbabit et terra
vba autem mea non turbabunt Vlu
late o vos miseri nobiles et
potentes vento mutabilis fortune
elati qui alios contemnitis et
tamquam ignobiles conculcatis qui
lenius inde vanitatibus honorum
et falsorum dignitatum in signibus
obcecati eius vite vestre diuissime
celeri morte velud arcu sagitte
tela sucadit fortem de hac nocte
ponetur In inferno sine mensura
p aps mabimus monendo quae
timetis In laboribus hoium de medio
non estis immo cum hoibus non
solum sed cum dyabolis cruciabimini ac
flagellabimini Quanto enim ma
iori fuit gloria et leticia tanto
in inferno erit separata pena

Sed quid dicam de ipso sa
ncto xp̄m aplos elegisse
quorum omnium solus Bar
tolomeus fuit nobilis origine
Mattheus diuicias antequam apla
tum recepit mercebat Ceteri
autem erant pauperrimi pisca
tores Cur hoc nonne audiatis
Et xp̄s verax est et per eius
ex ore cuius audiui credita
tio sit Quod hominum vix apta
signo vnus repietur de mille
dum vero eorum in suo cerne pq
modicum tempus in tormentis perit
secutioe Sed si forte quis ex
eis viri hinc mirat ad que
ego sic ex hoc me quis interroga
ret respondem Nonne vniuo

credimus damnare hominem mor
tali peccato Et sic quod inquit e go
saluabitur certe de mulibus Sed
quid dicitis et morti amara
fluis aliud e quam quedam com
petens vas putridum vbi sup
ubi luxuria ubi auaricia regio
ne in diuitibus nobilibus et
potentibus Nonne ut latrones qui
tuentur violenter depredantur
et eos deprimunt et necant Qd
ex ubertate diuitum fatuis qui
ut pauperibus auxilia dare debuerant
receperunt Certe superfluitates ve
stimentorum superfluitates nunc educunt
de pauperibus frigore et inedia
morientibus non curantes Palla
et magna erigunt edificia ut
ea oculi humani conteplentur et
pauperes in plateis moriuntur
incomode Conuiuia alijs diuitibus
frequenter parant ut sensibus delica
tissimis sui ventris repleat in
gluuiem quibus pauperes fa
me perimit Quid aliud est
eorum vita quam peccata Et venit
tanta eborum e ipletus copia
Nonne ad fores eius adest luxu
ria Quid ergo amplius loqui
cum ois mortalium lingua defi
cit que peccata sciunt enarrare
nec deum inter commiando co
gnoscunt neque se ut puto aibi
tinentur mortuos Non enim faci
lis in peccatum labitur qui se moa
cogitat et deum sibi fore iudicem

Vere nimis e imbecillis
et miser qui horum non
meminerit Et cuncta diui
tiarum non facile vincit
Ideo ve dicit in Et iudices fau

+ esset

Quod pauperi
saluat

modicum

agnosceret et se mori crederet
non placuit tam secure dum
hii insani sed etiam perpetrant ut
in diuitiis ministris dum ut mulier
contemplaretur vultus hec sua e
meditacio hec predicacio et hec co
gnitio per diuersa perscrutantur leg
ut perorarent sicut mane et pa
rentes crebris vigiliis et medi
tacionibus sibi et filiis congregant
delectacionem pessimam in cotidiane
miro artificio ~~[illegible]~~ frequenter
mutant et ~~[illegible]~~ ut ludos hasti
ludia coreas precones convi
uia magna quinimo delicata fercula
suis alternatim exhibeant sodali
bus utique mulieres ad sua voluptatis complacencia
sufficiencie habeant elaborant
Sed ve miseri quid facitis
nec agnoscitis corpus an
tequam desolatis et animam in
fecitis Unde infirmitas et mors
tam improvisa Nunquid ex nimia
ciborum crapula et copia et frequenti
usu mulierum Deum deludere creditis
Vere deluditis vosmetipsos pro
corpore obliviscimini animam et cum
corpus simul cum anima destituitis an
tequam Ergo gaudete et iocunda
mini et letamini in hoc brevissimo
temporis spacio quod habetis ut postmodum cum
diabolo sine fine temporibus lugeatis
eternum facietis frequenter tristicie nescia
menta policetis ne forte vera di
sperat nobilitas nec sit quod vos
concedat ut in inferno verecundiam re
cipiatis et confusionem ubi quinimo
ubi delicata fercula ubi vina
precara mel immixta et cum aro
matibus separate epulemini et
inebriemini non enim post mortem

amplius facietis sed cum divite
qui cotidie epulabatur splendide
in tormentis ierenalibus guttam
aque minimam reportabitis nec
habere poteritis Cogite sollicita
verbum in luxuria complete vo
luntatibus Bernardus in consummacione
et ut de corrupcione colligatur quam
quam qua dabit deus ille in
fernus ~~[illegible]~~ in magno iudicio
die Ite maledicti in ignem eternum
qui paratus est dyabolo et an
gelis eius
Heu cor lapideum Heu cru
delia et cecitas quemadmodum
sollicita pateris imminere
ruinam non formidas Heu illud
diei tam terribilem et crudelem
in quo non solum de luxuriosis
vestibus sed et de ebrietatibus comessa
cionibus et de toto tempore quo vixisti
et eciam de quavis optabit te va
na locucione et cogitacione domino
reddere racionem Cur non emendas
cum moreris de die iudicii
nunc quod ad dominum cur te ma
lorum non penitet quamquam Ecce
mors properat die noctuque Ecce venenum
Ecce dyabolus iam se preparat ut te
recipiat Ecce divicie tue defia
ciunt te Ecce dimictes corpus quod tan
ta nimis diligencia aspectant
ut illud rodant quousque illud
totum consumant Ecce illa pistor
penas habeat infinitas eternum
errando per eum quis seculi vita
peccatis sollicita divitiis et gloria
et certa et placita non innovabis
hic quamquam non sit Heu scire vana quis
gaudia ad illam celestem gloriam
spera ad quam fecit eos simul esse

vanitate

index

Penitencia

illa sunt vera gaudia que nec o
culus vidit nec audivit auris
nec in cor hominis descendit, dimitte
ergo caduca et momentanea ut
sempiterna valeas eterna et perpetua.

De impenitentibus

Sed quid de hiis qui nec
dei timore, nec amore nec
mortis subsequentis tormenta
timent ut a peccatis cessent, Cum
condoleret si ut optat sua agere
non posset. dicitur ve ve mihi. qui
hic ridetis quia plangetis. ve qui
optatis gaudia temporalia quia vos
in vitis sustinebitis tormenta inf
fernalia. Ecce vobis modicum restat
temporis spacium implete mensuras
malitiarum vestrarum. ut veniat
super vos ira divina indignacionis.
Friami hic pro tempore iocis de
lectabilibus plenis et contentationibus
vocis et peccatoribus nec vacuum
temporis preterire permittat. Cum
moratur diu vivit cum gravitate vel
filios honores divicias et potestates
curam augere nobilitatem et famam
ut et filii vel posset quam fecerit
complere ipsius cum illis in inferno
ampliora patiantur tormenta.

De illis qui protrahunt penitere usque ad ultimos dies

Sed forte quid dicetis hoc
nimirum est dictum et in
terris qui deum peccatorum ad
se venientem recipit et indulgentiam
dare quod hic et consilium. Benignus
enim est deus qui credit et veni-
entes petit ad se ut condonet
redemit. Nonne benignus est deo quod
qui tot et tantas tollerat iniu-
rias a peccatoribus dans eis
temporis spacium ut emendentur.
Et hic nonne quod benignus est in
finit

tollando. ita iniustus est opprimendo
Sed forte quis iterum dicet, quia vir
in toto tempore quo vixerit male
fecit in mortis articulo accepta
adeo veniam obtinebit. Heu
quam vana suggestio et falsa me
ditacio viro de centum milibus
hominum quorum mala per vitam meretur
a deo habere indulgentiam. Unus
qui deum nec vidit nec agnovit
nec de eo audire voluit nec
se peccasse confitetur. nec quid pena
sit, nisi forte dormiendo novit
totus aliqua sordibus inundatus
que angustia premit filiorum etiam
desperatio que dolor divitiarum tempora
lium bonorum relictis. cum eis non
posse frui amplius se cernit quod
acceptam deo atque penitentiam que
non acciperet si adhuc se posse
semper crederet. Certe ve genus
qui diu sanus est et incolumis deum
offendere non formidat et morte
non metuit demum obtinere indu-
lgentiam. Cum dilexisse filii
pena quia solum quod placuit cum
se amplius non vivere cernit. qui
si eo mismit qualescumque peior
quam prius fuit. Ergo rectius me
dicam accepit in mortis articulo
penam qualisumque peccatorum
in corpore et peccasse vitam. quod
teneo verum puto. hic talia
experienda didici quia ei non bonus
est finis cum mala sit finis vite
qui peccare non timuit. Ergo fiendo
inde vanitatibus per vitam peccata
meminit apostolus Ut capiat mors
domini sicut eius et mors peccatorum

Et vidistis filii mei pessima
predilectissimi carissimi po
tentia et estote filii po
tentes et nolite timere corporis imperatores
divitias et potentiam quorum iam audi
vi quantum tantumque inbecillitatem et miser
iam et [illegible] non dicitur loquitur te
tur de operandis iustitiam potentiam
formidas. Etiam enim propter iustitiam
persecutionem pati beatus est et beatus
erit et si moritur beatior propter
nempe est in conspectu domini mors
sanctorum eius. Si cupis vitam tene
in Christo mortem noli timere pro Christo
que fuit condigna ad futuram gloriam
que revelabitur cum apparuit gloria que
[illegible] est et non super terram non speret
mercedem quam non habeat non sufficit
solum vanum nomen. Ideo quid est imi
tari Christum frustra vanum nomen qui
[illegible] perpetue [illegible] Christianus
omnis non est si autem [illegible] illud
beati Io. [illegible] Audistis quia antichristus
venit. Nunc autem antichristi multi facti
sunt quos ignorantes cum Christo paradisus a
Christo. Si Christum [illegible] et [illegible]
non semper [illegible] oportuit pati ut
ita intraret in gloriam suam quam
[illegible] nos intendimus sine
labore [illegible] [illegible] et tarde
ad [illegible] volumus [illegible]
[illegible] et post ea ignorantes [illegible]
divus nudus ingreditur [illegible]
[illegible] vestimenta [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] plenus ille
in [illegible] per [illegible] suis moriens
[illegible] deliciis sibi dormies [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] Zebedei filios [illegible] suis

si talicem quem bibiturus erat
possunt bibere.

Sed forsitan filii hominum non
sic iudicantes neque quod
[illegible] est [illegible] [illegible] dicentes
malum bonum et bonum malum
[illegible] ad [illegible] et venietis
audite me et narrabo vobis
que audivi et [illegible] et [illegible]
[illegible] in nec [illegible]
[illegible] a filiis hominum. Adquere [illegible]
bonum est. Et [illegible] ille [illegible] suam
posuit pro nobis et nos [illegible]
esse pro [illegible] que [illegible] bonum
[illegible] pone [illegible] amat [illegible]
sua [illegible] modo [illegible] Christus
pro nobis passus est nobis relinquens
exemplum ut sequamini vestigia eius.
Non se cogitare [illegible] [illegible] se
mors non innet [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] dicas [illegible] que
solum nomen et [illegible] [illegible] fide
predicas et [illegible] bonum est [illegible]
ubi opera [illegible] sine operibus mor
tua est. Certe [illegible] qui [illegible]
tantum [illegible] et [illegible] opere laudas
[illegible] negas quia si [illegible] saltem
[illegible] times et de [illegible]
et si [illegible] et malefactis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] malitia fit infinito peius
[illegible] quod fit [illegible] gratia
peccavit angelus peccavit homo
alter veniam [illegible] alter non [illegible]
[illegible] quia ille [illegible] malitia homo
vero suggestione diaboli peccavit

Sed forte dicis et ego [illegible]
suggestione peccavi diabolica. Sed
quia ego [illegible] [illegible] [illegible]
primum [illegible] [illegible]

Quod non debet timere mortem [illegible]

+ dicit

verecundaris

inmemie

Quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] at [illegible]

plurimis. Nam e contrariis multos
quod omne se opponit periculum ut
suo regi placeat. neque est illa
pena tibi esse occupato. Cui te ergo etc
dicis duo tamen suggestiones sunt et
ille, quod illa est non est occupato
sive occasio. quod ille solum unum
semel preceptum ut de ligno
non comederet. Novandum quod duo [illegible] suggestio
suggestio novat. neque quantum peccatum
Deo displiceat. novat ut
[illegible] et tu ut dicis nosti et
[illegible] et multa facis pecc.
[illegible] quod [illegible] sunt omni
diligunt eum in corde suo et lingua
sua [illegible] ei. Cor autem eorum
non est rectum ad eum nec fidem [illegible]
in testamento eius.

Tam sunt ypocrite Christianum

Si quis vero est homo
qui diligit Christum
et [illegible] sacerdos et
monachus in quo tamen in seculo se
[illegible] professio non solum renunciavit
omnibus que possidet sed et abne-
gavit semetipsum ita quod totus sit
mortuus mundo. quod nisi granum
frumenti cadens in terram mortuum
fuerit ipsum solum manet. Omnis
mundo vivit negatus mortuus
est Deo. Oportet namque hoc quod qui
vult perfectum et [illegible] ita mor-
tuum esse mundo ut tamquam mortuus
nihil de rebus secularibus
sentiat et cum apostolo dicat. Nostra
conversatio est in celis. Et iterum vi-
vo ego. Idcirco qui vere iustus
est vitam habet que mors est
non metuat amittere ut vitam
que Christus est valeat invenire.

cape

+ et vivo ego iam non ego vivit autem Christus in me

[illegible] qui [illegible] occidunt non ti-
meat. quod [illegible] non possunt occide-
re [illegible] quam cito labuntur.

suspirant. ubi gaudia que sine
fine manent. Sciant quod sola
via est qua itur ad celi patriam.
Certe si alio possem [illegible] timete
in tanto fieret medicus deus. Nos
enim quod dico vobis verba accepi ab
homine neque per eos didici sed per
eius [illegible] sunt dedici.

Itaque omnino oportet nos per
multas tribulationes acce-
pisse atque intrare in regnum Dei.
Currat in via quam per dietas et
[illegible] formatur mens [illegible]
[illegible] dampnatur in quo mundo
est beneplacita sua assequi
et a mundo diligi. quos Deus
diligit hos sepe corrigit et ca-
stigat. Ideo in mundo gloriari oportet
libenter gloriemini in tribulationibus
et adversitatibus vestris. Promisit
enim [illegible] sunt [illegible] diligo
in fine in [illegible] diligendo
eum [illegible] Amen
dico vobis quod plorabitis et flebitis
vos mundus autem gaudebit. Gaudete si-
cut mei dilecti cum oderit vos mu-
ndus desperate [illegible] gaudias
et opprobria ab hominibus et be-
neficia tibi vos [illegible] sunt ho-
mines et maledixerint vos et
dixerint omne malum adversus vos
mentientes propter filium hominis gaude-
te et exultate quoniam merces vestra
copiosa est in celis. Utinam in vos
insurgit totus iste mundus. Si vos
odit mundus scitote quod me mundus non
[illegible] quod si de mundo essetis mundus
quod suum erat diligeret.

Omne gaudium estimate
cum in multa [illegible] in seculo
opprobria et adversitates que
fortitudo et patria [illegible]
+ sedes.

De paciencia

oriuntur. Patientia autem perfectum opus
habet. probatur autem virtutes de hoc
per patientiam tanquam aurum per ignem
Quoniam etas habet virtutes sine pa
tientia aurum in vas fictilibus est.
In sola dicebat salvator pa
tia vestra possidebitis animas vestras
Fortitudo quoque est patiens vir
patiens fortis est animo. Quoniam pa
tiens et fortis est securus semper tibi vir
te spirituale per servare patientiam
in mente. cetera quod tu tempus est ad
cete in ope est patientia velut
in quo homo modo procellis navis
vera quocumque flante vento securus
navigat nullum timens periculum
nullus unum ad vindictam vel
odium proximi contumeliosa verba
commovent.

Estote misericordes sicut et pa
ter misericors est, quoniam pluit
super iustos et iniustos
et solem suum oriri facit super
bonos et malos. Iudicium sine
misericordia fiet illi, qui non facit misericordiam
Quia super exaltat iudicium. Si
non remiseritis illis qui vos offe
dunt. vobis nec pater vester remittet
Frustra petit misericordiam qui alius de
negat misericordiam. Remittetis igitur
Apostolus. Si quis in fratrem vos
redigit. Si ergo vos facere cedit
Rei qui stabilitas virtus/ sicut
tu misericors et proximum ut amicos
diligas in deum et inimicos
propter deum. Sermo ille nec fortiter ac
corpus misericordia confidens suos miseratur. Congre
gavit et non meruit securitate
iustis. Fides quippe sine misericordia fi
delitas est et non iustitia. misericordia mi
serendo illos misericordia tamen de misericordia

est/ propterea peccatum portat quod nos
damnat deus. quos sua sal
vat misericordia. Quoniam misericordia non indi
get. Nam non est impossibile
est hoc facere misericordem et prudentem
et nemini non placere. Nam bona / bona
misericordes qui ipsi misericordiam consequentur
Sacerdos et monachus proprie sine
misericordia est navis de medio pelagi
undique percussa quia vana reli
gio est qui tacet misericordiam proximi perdit.
et habitu differentes a secularibus
et concordem vitam non agentes
et ordine solum quidem sunt sacerdos
et monachus sed vita.

Heu dictum quod/ sepe est
magna tenere cumdam
hoc multa loqui. Certe ideo
est que undique fuit monachus et sac
erdotibus/ tunc adeo pravissimi
sunt sacerdotes et monachi quod vix
de centum unus separatus. Vel de
ceteris in modo tam crudelis bestia
est/ quam malus sacerdos vel mo
nachus. Nam corrigi non patitur
nec videre audire unquam peccata
ut sunt dictam quos perimet
malitia. Sunt hi tales sacerdotes
et monachi solum habitu et nomine
quorum vana est religio. Religio
munda et immaculata apud
deum et patrem hec est/ visitare
pupillos et viduas in tribulatione
eorum et immaculatum se custo
dire ab hoc seculo.

Heu quantum de quibusdam spiritualibus
habitu et nomine omnis cupidi
tas primo ut sunt dictam
Causa quorundam spiritualium est avaritia
scientia/ quia sicut lupi rapaces in

308.

vestimentis omnium ubi sacerdos r
monachus cupidus est et sine mensura
ab aliis plus quam a serpente fu-
gere. Sunt etiam nonnulli qui totum
suum studium conferant/ civitates et mo-
nasteria miro opere et ope ex pauperum
necessitate edificare. In quibus viget
tanta cupiditas ut terras et omnia
sibi deficere putant. Ubi cor ibi
mens. ibi est et sua meditatio
ut aliena marsupia possint
spoliare. Hos tales salvator
increpans inquit Ve vobis qui
edificatis monumenta prophetarum
Sunt qui monasteria edificant ecclesias
miro modo aptant bonum videtur
opus facere Sed pro ipsius pauperibus
multis facere bonum est/ unus in
opus tuum placatur deo faciunt
pauperes de hoc gaudeant/ quod
templum est vivus dei quam domus
Templum dei estis vos Amplius
inquit Tu pauperi vestimentum eius
viro de necessitatibus suis subveniens
tu errantem ad viam veritatis ducens
eo quam admirabile et nobile ac
deo gratum templum edificasti.

Frange esurienti panem
tuum egenos vagosque
duc in domum tuam
Cum videris nudum operi eum et
carnem tuam ne despexeris Nec
se excusat dicat Non habeo
quod pauperi sic tribuam Si ne
famem vel aliquid ultra cotidianam
necessitatem possides et pauperi in-
digenti non tribuis non furaris
fur es et latro. Si in delicijs
filii in rebus temporalibus solum
dispensatores et procuratores Si quod
superfluum quo alter frater egeat

\+ non possessores

possidemus furatum primo minimus
sumus aliquis ex inopia et necessitate
clamat tum extra ultra necessitatem retinet
quo tempore vivent qui fame
pereunt ille vivi furi fecit alle
totaliter quia non donatur
pauperibus necessitates.

\+ fur

Dicet forte miser meum est
non mea puto in domu
[illegible] quod Beda super quod cui
diminuit puteus quo potuit
dimittere quod sunt non capit Mt
sum ait inquinos vini qui intigis
bedit cist quod in medio vince
apportamus quod recedentibus fe-
cit ete quod pauperes possidebunt
in die iudicii coram omni dominus
iustitie vindictam proclamabit
Cum hec audis audiendo au-
diat quam in non vult cede hec
quam gravi peccat qui dicte usu-
rariis de congeritur. Ergo naturalis
papiri quod ab aves dependant
aves faciat? Eramus aliud loco
vetus predicat Eramus aliud
loco avium inimicat penitentie
undique ex coram deo neque loco
ferat tostoria Eramus quo dicta
de libris qui solido lapides qui
grant et muros erigunt de alta-
ria cum quesiti est con verum et qua
cogitatio ut linguarius ocul op
apparatus laudent buftibus et
tam aliquod sua sed arbitrium in...

Sunt et aliqui qui de rapinis
et sudore pauperum obla-
tos et victimas deo offerre
dicent oblatos an dinag clem-
tiam non pax sint albhomines
quis tam insipiens est. ut non

De offerentibus deo de rapinis/

intelligatur ex tua bursa non co
duc ad dei gloriam sed ad mundi
pompam. Et ideo dicitur. Quando di
cis nomine domini e edificare mo
steria vel inde honorem de. Bo
nis e divinis volentes pauperes
non sint passi nec inspellanti
deum tamen eos. Quo posset edi
ficare domum deo placitam vel grata
eius ex illis peccatis de quibus
pauperes plorant. Qualis inique
sit et vivere mortuos et spoliare
vivos et indigentia pauperum
offerre deo certe si licet placeant
deo ministra facta contra volente
et si a vobis velletis hec obla
quibus sicut in peccato. Nisi si deo di
splicet non potest placere suis.

Quapropter filii dilectissimi
deponentes omnem malitiam
omnem dolum et dissimu
lationes et invidias et omnes detractiones
sicut modo geniti infantes rationabiles
sine dolo lac concupiscite ut in
eo crescatis ad salutem. Si tamen gu
statis quoniam suavis est dominus. Vere
si non eritis sicut parvuli non in-
trabitis in regnum celorum. Parvulus
vides mulierem non delectatur pro-
pter eam neque deceptat intuendo
In iracundia non ... ledentes
non recordatur neque odit. Proxim
... non decipit. Et
ideo illius est regnum celorum. Cogitur
attingere ... hec parvuli innocen
tiam et simplicitatem imitari
studeat ... castitatem ... indum
... diligere et ... ma-
tris ... incumbe.

Quod debemus esse
sicut parvuli

Expoliate vos filii karissimi veterem
hominem et induite vos
armatura dei ut possitis
stare adversus insidias dyaboli.
Dyabolus in modo nichil possidens
expoliatis ergo modo vobis
montanos et cito velut v
... labentibus cum nudo pu-
gnetis. Quoniam anxiatis vestibus
cum nudo luctatis citius ad ter-
ram deicitur. Ergo ut vincere teneatis
sicut vos sunt cum dyabolo dimicare
vestimenta quae ne succubatis.
Terrena omnia que sunt corporis
indumenta quoniam ea possidet ac
vincet. Arma vero pugnatoria
sunt castitas patientia humilitas
et caritas. Hec arma si ad
versus insultus dyaboli quibus
induimini si fortis accingite for
titudine lumbos vestros et robo
rabitis brachium vestrum affectibus
et decor indumentum vestrum erit
et cum eritis in prelio procedemus
non timebitis a frigoribus nivis
et vobis fidelitas erit domini vestri
super penam que est ...

Quod debemus
pugnare contra
dyabolum

Cuius dyaboli luxuria est
illa inficit vim plenam
non est aliud peccatum quo
totiens dyabolus victor extat.
Fugite luxuriam. Nam sicut
... par est angelus
puro cum plus sunt angelus
Ita luxuria plus ... bestifi
cat et ut ita dicam multo
peiorem bestia hominem efficit.
De nullo alio legitur peccato deum
dixisse penitet me fecisse ho
minem luxuria hec facit opera
corpus debilitat et quasi

De fugiendo luxuriam

310.

semper illud morti destinat, fa-
mam denigrat, marsupia eua-
cuat, infinita inserit, homicidia
icat, memoriam ebetat, cor o-
culos utriusque hominis cecat, et
per ceteros iram prouocat. Ex radice
gule oritur. Pro nullo alio pecca-
tu tam manifeste iram ostendit
deus sine media quantum pro isto peccato.
Hoc ante tempus legis dicitur mundo
induxisse diluuium in Sodoma
et Gomorra combussisse et in-
ter alios homines puniisse. Hoc re-
the dyabolicum, si quis hoc capiatur
non cito soluitur.

De causis luxurie

In isto tamen certamine plus ne-
mo potest vincere nisi fugiat.
Nemo potest firmiter perdurare
nisi carnem domet. Item vino
inuitatur. Propterea in conuiuio Pau-
lus inquit apostolus inebriari
vino in quo est luxuria. Hoc
plus non sustinetur. Nisi ab
esca et ieiuniis vinum noceat.
Sed voltus contemplo mulieris
aptior diaboli sagitta est quam in
luxuria hoc cito deficit. Nullus
in hoc confidat vincens se fortis
est. Nec tam fortis est. Aptior
enim peccatum dicitur rapit. Nec
ergo hoc potest alicui dicere in
sinu suo ut vestimenta eius
non ardeant, aut ambulare
super prunas ut non comburantur
plante eius. Hoc est, nulla(?) ...
ignis et palea diabolus in-
sufflare cessat ut accendatur.
Unde plus inimicus fiet victor
nisi fugies. Unde viri cum mu-
liere sunt longa colloquia

De luxuria etc.

Sola in simul loqui faciat ...
tas. Cum mulieribus citata generat
mimmyla et blanda verba
si vero luxurie non capiatur laqueis
tamen sit inter viros et mulieres
... ut alter alterius nomen
negat.

Plurimi etiam sunt qui credunt
quod viro pro sinceritate
timeatis fili. Sed hoc a ... ...
pitis timendum est. In isto multo
plus quam verecundiam hoc sub
spiritualitatis nomine sit fornicationis
genus a pluribus. Heu quod
confratrum hodie non verecundantur
... ... cum ma-
le fecerint. Nichil est in mulieribus
virgines verecundia quamque pura
sed qui in hominibus contra malicia
ut ille putetur nuptiales qui
... doctus non est. Quod plane
sua est ... quam omnibus predicato
ut ob hoc frequentet ecclesias ut
mulieres videantur et eorum utan-
tur colloquiis. Tactus mulieris luxurie
amplius accendat appetitum quam
quod vir inter glaciem in maliciam
ista forte cum potes est, numquam te
contemplo plus peccas quam ni-
chil mulier mollis et tu fortem
te estimas. Illa in domo sedet
et tu vagando multe modo
eam illaqueas. Et alii eam
cogis ut hoc faciat. Nisi tu
facias ... deus tacet. Tu cogi-
tas quomodo non sit plus quam veraciter
tempore quo arguat te et statu
et tamen te sentire tua. Unde fili
estote prudentes sicut serpentes et
simplices sicut columbe. Et pri-

quare vilis eum antiquus serpens
Sint lumbi vestri precincti et lu
cerne ardentes in manibus vestris
et tunc viriliter agite et confortetur
cor vestrum quia qui debellabunt
vos timebunt et in deo facietis
virtutem et ad nichilum deducet
eos omnes tribulantes vos.

Predilecti mei diligite
vos inuicem. Non enim hoc
accepi ab homine sed a
saluatore. Hoc mandatum est preceptum
meum ut diligatis vos inuicem.
In sola enim dilectione omnium virtutum
bona consistunt. Sicut enim ex vna
radice multi oriuntur rami, sic
ex vna caritate multe generantur
virtutes. Si linguis hominum loquar
inquit apostolus et angelorum. Si habu
erim omnem prophetiam et nouerim
misteria omnia et omnem scientiam et si habu
ero omnem fidem ita ut montes
transferam, caritatem autem non habuero,
nichil sum. Certum vero caritatem
qui habet beatissimus est et patiens. Qui
autem vero habet caritatem qui non
tantum proximos diligit per affectum
cognationis et carnis sicut ethnici
et publicani faciunt, sed ita di
ligit inimicum sicut amicum. Ex hoc
vnusquisque potest cognoscere si manet
in caritate si ipse eum diligit qui
ei aduersatur. Forte hoc exemplum
nimis arduum est. Sunt tamen quam
plurimi qui diligunt sed male.
Multi enim diligunt amicum quem
dilectione dei perducit. Certum ad super
deum diligunt deo non sunt digni.
In cunctis virtutibus requiritur tem
perantia. Virtus est medium vi(ciorum)

diligere nimis malum est sed
ut ius exigit bonum est.

Omnis dilectio que nocet vi — De inmoderata dilectione
tanda, quia nimia dilectio
Dalilam in lamentationem tra
didit. Alii in inuidia deuenerunt
aliqui contra deum et dei obsequia — ~~agit~~
dimiserunt. Hoc quippe ait Ber
nardus: amor ut quem diligit
hic videre vellet nimium et in
ultus amor ignorat iudicium
nescit et vincit rationem. Certum
modum nescit neque aliud co
gitare potest quam id quod diligit.
Amor ipse non attendit de im
possibilitate solatium. De difficu
ltate remedium. Comprehensio est hoc
quam tamen hic amor deo possit
acceptabiles facere eos. Hic autem
non est caritas sed stultitia. Omnes
nos denique diligere oportet
sicut nosmetipsos ita ut vitia
non diligamus. Permittere malum
caritas est. Meliorem plus dili
gere iustum est. Sic diligendi sunt
homines ut bonitas exaltetur
et vitium detrahatur. Vera cari
tas exigit ut deum diligamus
ex toto corde ex tota mente
et ex totis viribus ~~nostris~~ ut
et ita eum singulariter diligamus
et proximum nostrum sicut nos. In hiis
duobus mandatis pendet lex
et prophete. Certum sine caritate
est sine deo est. Quia deus ca
ritas est et caritas deus est. Qui
manet in caritate in celo iam recep
tus est. In celo est vna caritas
omnium beatorum.

De vera caritate

Ubi caritas est vera ubi invi-
dia nulla est ibi ambicio
nulla cognoscitur neque mur-
muracio neque detractio neque discor-
dia sed est omnibus una et eadem vo-
luntas caritate fratres quia si non habetis
caritatem perfectam secundum apostolum precium
estis neque vult nobiscum deus
esse et quicumque sine deo est in mun-
do est. Ideo dilectissimi filii mei
hortor vos dum tempus habetis ne
in vacuum graciam dei recipiatis.
Gracia dei omnibus data est per filii
eius mortem dum tempus isto
brevissimo vivimus seminemus quia
post mortem suo tempore metemus.
Breves dies hominis sunt. + sic perdit[2] vere
attendite (?) mea vita dum adhuc
ordinetur tanquam sint mors nec.
Cum mortuus fuit homo non plus
descendet cum eo gloria domus eius
Qui invenitur in bonis operibus viuit
dum dies suos et in puncto
ad infernum descendunt opera
eorum sequuntur illum.

Preceptum est michi hortari vos
cuius mala que sunt vi-
ta mala sunt mors sine
malum sine bonum isto tempore se-
cundum illud id est post finem in-
tus inveniens non operatus
sicut tempus illud attende quod dum
lucem habetis non ambuletis
in tenebris quia ambulat
in tenebris nescit quo vadit
lux vera est qui illuminat omnem
et illuminat omnem hominem venientem
in hunc mundum ut quod filii lu-
cis sitis et tenebre vos non

Fratres hoc dicit ut ne
i de mala societate

comprehendat ad ipsum accedens
lapidem vivum ab omnibus reprobatum
a deo autem electum et ipsi tanquam
lapides vivi superedificamini et
in omnibus exhibeatis vosmetipsos
sicut eius ministros in multa paciencia
in tribulacionibus in necessitatibus in an-
gustiis in plagis in carceribus
in sedicionibus in laboribus
in vigiliis in ieiuniis in ca-
stitate in sciencia in longanimitate
in suavitate in spiritu sancto in cari-
tate non ficta in verbo veritatis
in virtute dei.

Non sit inter vos meda-
tio cum viris mediocribus
hominibus et deo est enim
vitas decus et virtus obstat me-
datiu. Omne fugiatis verbum
ocioso de quibus enim vos occupo
et vanis redemus deo tamen
silencium diligite ubi est multi-
loquium ubi frequenter est medacium
ubi medatiu ibi peccatum. Omnis
iniquitas equal et hoc priore
sentiet vel inordinate nullum ...
sit verbum in quo non peccat ...
homini. Semper diem meminet
legem. Et enim qui in lege domini
in meditatur die ac nocte
non abierit in consilio impiorum
neque stabit in via peccatorum et erit
tanquam lignum plantatum secus
decursus aquarum cuius folia
non decidunt et dabit fructum
in tempore suo. Et omnia quecumque fe-
cerit que prosperabuntur Et ...
[illegible]
[illegible]

qualem societatem habuit? Nunquam
cum agnus lupus habitat / vir ca-
stus cum luxurioso societatem an
conuersatur / plus enim nunquam con-
seruat vero diuicias in bonis huma-
ne operibus tempus malorum assidua
societate utitur? Cum sancto sanctus vo-
caberis / sanctus eris et cum viro in-
nocente innocens eris Et cum
electo electus eris et cum peruerso per-
uerteris.

Sicut enim mala noceret
societas Ergo bona prodest
nichil potest comparari huius
thezauro. quia bona munere socie-
tatem muniet. diuitiis affluimus
Certe vera dicam bonos bonum vel
malus efficit? Unde ob societatem
tamen pueri cor tanquam tabula
rasa in qua nichil pictum est
sicut dicitur. Illud quod quidem a societa-
te trahit usque in senectute retinet
siue bonum siue malum sit. Ra-
ro inuenimus tamen iuuene habitet
nam [illegible] per [illegible] apponatur
talem non [illegible] sed [illegible]
[illegible] et ubique doceat sapientiam senior
non etate. [illegible] societas consistat
Alioquin si stulti societate assi-
dua societate de stulto ad stulti-
ciam labetur.

Ante omnia filii mei nolite
iurare omnino neque per celum
neque per terram neque per ali-
quod aliud iuramentum. Sit autem ser-
mo vester est est non non Cuius oportet [illegible]
quibus [illegible] iuramentum [illegible] ipso [illegible]
[illegible] est dei [illegible] et dilectio
Qui non est [illegible] dei et ne [illegible]
[illegible] eius dei iudicare [illegible]
[illegible] non [illegible] nam dei

uane orationibus instate co-
tinuis. multum valet oratio fre-
quens et deuota Oratio [illegible]
de terra eleuata ad celestia
uehit / et facit [illegible] cum deo loqui
gratias [illegible] ab eo obtinet dicitur deuoto
sit deuota et mixta lacrimis
[illegible] oratio frequens [illegible]
lacrimis ad [illegible] diuinam
clementiam ad [illegible]
[illegible] Obtinuit
Ezechias [illegible] gratias a domino
suis lacrimis et orationibus [illegible]
[illegible] susannam quam [illegible]
liberauit dominus [illegible] Susannam
a iudicio dure mortis propter
orationes et lacrimas orationibus
Helie celum dedit pluuiam
quod clausum fuerat tribus annis
et sex mensibus Si quo [illegible]
petitis cum lacrimis in fide
nichil dubitantes. qui si fecit
[illegible] est [illegible] sinapis
quicquid petieritis fiat statim
Iste igitur dominus dimittit e in omnibus
qui tue cause et ne [illegible]
[illegible] gaudium [illegible] Cogitatio
[illegible] et [illegible] desiderium [illegible]
sit [illegible] domino. Cum ipso et
in ipso et per ipsum omnia sine
quo [illegible] per que manere
et sumus [illegible] ipso nisi pe-
[illegible]

De morte

Iam filii mei multa vobis
locutus [illegible] vel [illegible]
[illegible] ad quod natura
hac condicione sumus ut
corpore [illegible] nati fuissemus
si mori non debuissemus Quos
ipso non [illegible] dominus filio

sed pro nobis omnibus fecit eum
mori in illis sapiens. Qui per eius
mortem mors mea mortua
est. Nemo enim nostrum sibi vivit
vel moritur. Sed enim vivimus domino
vivimus, sive morimur domino mo-
rimur. Sive ergo vivimus sive mo-
rimur domini sumus. In hoc enim Christus
Christus dominus vivorum et mortuorum.
Si enim Christus mortuus est. Certe
non est servus maior domino suo.
Ideo et nos moriemur. Si enim
resurrexit. Quemque spem habemus
quod et nos resurgemus. Et sicut Christus
surgens resurrexit iam amplius non
moritur. Certe et nos post
resurrectionem nostram iam non mori-
emur. Sed per eundem Christum in gloria stabimus.
Cum enim mortuus fuit Christus vera-
citer primus mortuus est ut destru-
eret corpus peccati ut fieret
nobis corpus cum illo. Ideo per
resurrectionem et nos resurgemus
cum illo quia sumus membra eius.
Si autem Christus iam non plus moritur
et nos plus. Quapropter dic + dauid
dilectissimi filii mei. Si ut morior scio
quod redemptor meus vivit et
in novissimo die de terra surrec-
turus sum et rursum circumdabor
pelle mea. Et in carne mea
videbo deum salvatorem
meum. Quem visurus sum ego
ipse. Quem nunc video. Quem ne-
cesse manentem et non alius
loco mei. Et ipsi oculi
mei quem vos videtis
nunc conspecturi sunt.

Unde dilectissimi filii mei
videte quomodo caute am-
buletis non quasi insipientes
sed ut sapientes. Nolite secundum
carnem ambulare. Quia si secundum
carnem ambulabitis moriemini
sed spiritu ambulate facta carnis
mortificate. Nunc in cordis ex-
ultatione cantate et psallite.
Abicite vestimenta luctus
vel tristitie. Suscipite omnem de ca-
pite vestro. Iubilate deo psalm-
um dicite nobiscum. Qui liberavit
tempore per ignem et aquam et
educit ~~adiutor~~ in refrigerium. In- [+ nunc induxit]
troibo in domum domini et reddam
vota mea de die in diem. Ecce
quando lucrum est mihi mori. Quoniam
meum prime Christus deinceps erit.
Scitis enim quoniam si terrestris huius habitationis
domus dissolvitur ut alia suc-
cedat non manufacta habitatio
eterna in celis. Scitis quod mortale
nostrum oportet ut induatur
eterno. Quoniam peregrinatus sum
iam redeo ad patriam.
Ecce ~~pater~~ carissimi quod ego
in agone certamini ecce
portum attingo quem tanto
desiderio desideravi. Ecce de te-
nebris ad lucem. De periculis
ad securitatem. De inopia ad divitias
de prelio ad victoriam. De tristitia
ad gaudium. De servitute ad dominium
de temporali ad eternum. De fetore
ad odorem suavissimum. Nescio quid
hoc certus sum et illuminor ...
volvatur et sanor. Quod est certissimum
sum et iam laetificor ...
et iam vivificor.

De vita mundi

O vita mundi non vita sed m
ors. vita fallax. vita um
bra. vas subeale et vibratica
vita mendax, mox flores et statim
arescis. vita peruans. vita incerta
vita fragilis. vita momentanea et
caduca. que quanto magis crescis tanto
magis decrescis, quanto plus procedis plus
ad mortem properas. vita plena la
queis quot in mundo laqueas. quot
per te iam sustinet tormenta. Beatus
qui tuas agnoscit fallacias.
Beatior qui de tuis non
curat blanditiis. Beatissimus (beatissimus) be
atissimus qui te Deo privatus me
lior est negociacionis cuius argento
et auro. primi et purissimi fructus
eius.

De morte

O mors dulcis et iocunda.
Non est mors. que vitam
vam largis. que fugas
febres et vulnera fame extinguis
et sitim. O mors iniustissima pra
bonis. malis aspera. humilias su
perbum divitem et potentem. Et
exaltas humilem. per te pauperes
saciantur. tu avaros punis. tu
malis das supplicium. iustis et
in premium. Veni soror mea
amica mea ostende mihi ubi pa
scat dilectus meus. ubi cubat sponsus
meus. nec permittas amplius
vagari per devium incolatum
mei. Et porrige gladium tuum in por
rige in manum. trahe me post
te. paratum est enim cor meum et
contritum post te. Curramus odore un
guentorum tuorum. donec introducas me
in cellam domini mei. ut exultem et
gaudeam. eum amplexabo ad saciem

suam. et tunc cantabo et psalmum
dicam domino.

De morte

Ecce tu pulcra es amica mea
et amplius noli morari
Ecce omnes dies mei defecerunt
et anni perierunt mihi. velut umbra
domine aliquamdiu super me quia
te in veniendo exultavi. et in te
delectatus sum omnibus diebus vite
mee. Suscipe me. nam tu sicut
propter dominum meum. me salvasti
me vivificasti. Iam inspire in me
salutem sit mihi et libera me de a
quis multis. et de manu filiorum
alienorum. Ecce de tanto amore
meo. et adhuc eam per gratiam
in presenti. qua operata fuisti.
suscipiendo dominum meum. Unde ex
ultavi per culpam qua peccavit
meus genitor Adam. Veniat
in ortum dilectus meus ut fructum po
morum suorum comedam.

De morte

Defecerunt sicut fumus dies mei
et ossa mea sicut cremium ar
ruerunt et caro mea. Ecce
iam venit tempus migrandi mei.
Noli tardare. Accelera ut eripi
as me. quia amore langueo.
per te bona mors fiunt incipi
bonorum que feci. consummi per
ma que speravi. Utinam velas
deum ex parte cognovimus. eum venias
perfecte eum videbimus sicut est. nigra
es sed formosa. pulcra es et de
cora favus distillans labia tua
terribilis es et quis ipsum tibi de
sponsus est apud ipsos tu ancillus
regem principium. Nostram facias ho
minibus utrum tuum. tu confringis cor
nua peccatorum. et exaltas cornua

+ pr sic suscipe ul[illegible] pi[illegible] collocata [illegible]

[illegible] Illuxerunt coruscationes orbi
terre vidit et commota est terra
Apperi in dulces cor et gratia ina
nimas vite quas accipiendo
promisisti eo affusa domine mo
ueri iam sit in pace locus meus
et habitatio mea in syon. Spolia
me hac mortali tunica mea quam
feci ut indutam me vestimento leti
cie mea lucifera et ut invenire
possim dilectum meum quem in
mundo quesivi et non inveni. Quoniam
invenerunt me in hac solitudine cu
stodes qui tenent ciuitatem per
cusserunt me et vulneraverunt et tu
lerunt pallium meum custodes mu
rorum percussiones per et similiter
pene dolorum et malorum quo
dic compleuit in ima mea lo
quentes adversum me lingua dolo
sa et sermonibus odii circumdederunt
me et expugnaverunt me gratis. Po
suerunt adversum me mala pro bonis
et odium pro dilectione mea.

+ pr

De morte

Ergo bona mors spera
et compunge arcum scutum
gladium et bellum. Qui
moratus iam defecit paulisper
spes meus pro multitudine dolorum mea
iam consolaciones tue letificant ani
mam meam. Hoc vere mea audi
ens noli obdurare cor tuum qui
venia et appare ante faciem
dei ut inhabitem in domo sua
in longitudine dierum. Fuit in mi
sericordia vite pacis die ac
nocte labores et continue afflictiones
crimine fames sitis tem[illegible] vi
gilie temptationes et pestilencie

Audi gemitum vinculati. Solue
vinculatos mater. Suscipe quem
filium famelicum in regionem alie
nam et induc eum in sinum abrahe
patriarche et fac me intrare in
vineam domini sabaoth ut non
stem hic ociosus. Suscipe me
a via iniquitatis et educ me ad
viam eternam educ me de tenebris
et de umbra mortis. Disrumpe
vincula. Solue compeditum et il
lumina cecum. Exurge clipeum custo
di advenam et pupillum sedentem
in tenebris et habitantem in regione
umbre mortis. Unde lumen tuum
illumina nunc me et nunquam amplius
obdormiam in morte.

Heu et ehu heu filia proque
sissimo viro omnium eorum
constituta eius merror et
tristicia nec quis iam potat
se continere a lacrimis sed omnium cantus
una vox plangentium et mea sum
te faciens vinea ista tua
tulisti et plantasti eam ut quod
ante faciem tuam ab ea in lu
mine vultus tui ablaiti gla
sti nunc tu eam. Heu quid
sine te amplius sumus te faciens
tu pr tu doctor et refugium
tu exemplar innocencie. Sicut
nos tecum mors liceat. Iam
ad inclitum rendant crimina sicut
oves cum sine pastore ad
inchilum deuenies sic qui decur
rens modo erit qui consoletur nos
fient filii tui orphani et facti
pacientes ut canes nescientes
fouentes undique luo te mereri

petiro

Consolatio

Veni(et) q(ua)n(do) p(ri)m(u)s cecidit sup(er)
vos. no(n) deinceps videbim(us) po(pu)
lum congrega(ti)o(nis) q(uo)d faciat fide
lium sine te. tu disp(ositor) eras ec(clesie)
tuo(rum). tu minister eo(rum) gladio
o(mn)is tui. tu eo(rum) malleus et
scutum eo(rum) contra hostes d(e) o(mn)e
parte. ... leonum ... et
adduces eos in portum ...
gaudebunt et exultabunt i(n)n(o)c(entes)
et gratulabu(n)t(ur) p(o)p(u)li tui et tua
hereditate vocabunt(ur). cantabunt
in diebus ... et ...
... Succedet post
te ... in ... et vita fide
...

Tunc ille motus hos ... aliquantulum lacrimatus ... to(tu)s ... in medio ... ...
... applicabat. Conversus
ergo ad eos hac cum fletibus ...
voce. Ecce ... militibus ... q(ue)
... in x(rist)o et ... potentia ...
eius nolite timere ...
... a d(e)o ... in eum. Est
enim ipse primus et novissimus et ...
... in se. ...
... e(st) in ... et dilectus e(st).
Si aut(em) ego vos dimitto d(omi)n(u)s
nos nomine ... Ipse enim
vos constituet ... in via sua
diriget vos in semita ...
et non derelinquet vos in ...
... vos ... ego ... et
confortet cor v(est)r(u)m et ...
... Est enim d(omi)n(u)s in celo primus
et novissimus ... nos ...
... Non
turbet(ur) cor v(est)r(u)m neq(ue) formidet

[superscript marginal additions: "tre", "dea"]

158

Separate in ... et ...
... v(est)ra coram illo. Et ipse
erit adiutor v(este)r. Qua enim abies
vos utique me videbitis et gau
debitis ... Et non ... p(ost)
hos dies ... ego vado vos
... et ubi ego illic
et vos eritis in gaudio q(uo)d n(emo)
tollat a vobis.

Consolatio

Meme(n)tote filii k(arissi)mi q(uonia)m
p(ost) morte(m) Moysi d(eu)s
elegit Josue iudice(m) et
protectorem p(o)p(u)lo suo. et elevato
Elia p(er) turbine(m) ...
... in celum. Fecit Eliseum ...
in quo d(omi)n(u)s ... sp(iritu)s
Helie ... e(st)
manus d(omi)ni. aut oblitus e(st) ...
misereri. aut continebit in ira sua
... suas. D(omi)n(u)s erit ...
... et ... v(est)ra. et ipse re
stituet hereditate(m) v(est)ram vobis.
...abit, neque aliud pastorem
ego vobis eum dabit evangeli
... et ... in ...
et operabitur ... et rogo
d(omi)n(u)m meum ... et ...
me s(ecundu)m voluntatem sua(m). ut s(i) q(ui)s
fuit ... me sp(iritu)s ad obediendum
preceptis suis ... qui ...
vos pastoris et pastore fiat
... En Eusebium filium meum
dilectum ... et eum ...
me audietis. Ipse enim erit vob(is)
in patrem et vos ... filii obe
dientes ei ... eum ...
et ... et eum ... patria
Qui qu(i)d(em) vob(is) fuit ... ...
ad eum. obsecro vos ut ...
p(at)ris ... unitate sp(iritu)s ... v(est)r(u)m

cilis patris unum corpus et unus
spiritus sitis. Sicut vocati estis in una
spe vocationis vestre. Unus est dominus et
pater omnium nostrum. Cum una sint
omnes placere cupiens is eius
estote imitatores sicut filii karissimi
et ambulate in dilectione sicut ipse di-
lexit vos et tradidit semetipsum
pro vobis ut vos redimeret et fa-
ceret vos acceptabiles sectatores bonorum
operum. Unicuique ipse dat gratiam se-
cundum mensuram donationis sue. Det vobis
de rore spiritus sancti habunde ut placeatis
et ad colligendum eum delectatio
cor vestrum in lege sua et in preceptis
suis ut gustatis eum et faciatis
eius voluntatem nec vos umquam de-
serat.

Annunciatio

Tu autem Eusebi fili mi gratie
assistere videris fortis et semper
subditus esto domino nec emuleris
eum ut neque facias. Salus tua
in capite eius ut iustitia non
deficiat. Similior sis aliis. Leva
in celum oculos tuos. Lex dei scri-
pta in corde tuo. Noli timere
opprobria hominum et blasphemias
eorum ne metuas, sed spiritus a
domino assumes fortitudinem et venie-
nti super te periculo age et vo-
labis et non deficies. Unicuique
legis domini sicut loquitur eis
ne timeas a facie eorum quia
tecum ille qui est dominus deus cuius est
virtus destruendi et ille qui fo-
vea et a similibus non delinque-
ras sed a seductoribus tutabit
illos et est ille adiutor et pro-
tector in tempore tribulationis. Certe
satis timeo mortem licet primo

Canonica

ut plus dicam unde debet, vi-
tam habet qui sic bene agit. Con-
tere conatus te super poenitentiam ita
ut evellas destruas dissipes
et disperdas et edifices et plantes
oportet enim te et increpes que
ut possis alios malos corri-
gere. Dum non potes corrigendo
dicere et tu facias fili.

Tibi amodo maior est
labor sed maius premium.
Esto probus prudens et
pudicus hospitalis et doctor
inimici violentiam facito sed omnes
equaliter dilige et tanto quos
plus quanto melior est honoran-
dus presertim sit modestus. Non
litigiosus non cupidus. Enim
predica optime verbum dei omnibus propter
ditus inspirata et utilia ad do-
cendum. Accipe vera que predictis
hominibus ponam eum sanctis predi-
catio ad illuminandum arguendum
corrigendum et ad erudiendum in
iustitia ut perfectus sit audiens et
in omni opere bono instructus. Esto
enim alie parte sed et ad doctrinam ve-
ritatis dei sumat. Ecclesia ministra et
omnes seruandam doceas.

Iam in omnibus fili mi dilectissime
teipsum prebe exemplum bonorum
operum. Nam in omni parte bonum te
exemplum prebere debi-
litas sit corporis tui ergo te bene
docet faciatis omnia bona pro te
meritis dominum.

Patri meo Reverendissimo
portuensi Episcopo sibenus
faciat meus inconcusse ut
liceat me orationibus suis.

nec corpori dimittat opera que tanto
labore composui ab hostibus iniquis
et dolosis a quibus sepe impugnatus
sum a iuventute mea. Etiam pru-
dens custodiat contra eos qui mala
cogitant et illaqueant animas sim-
plicium, quos conatus sum educere
in viam rectam, loquentes contra ore
suo et gladium habentes in labiis
suis. Obmutescant [+ qui] et plus a bonis
et pietatis in monumentis domini
Spero enim in domino quia benignus est
et non derelinquit fideles suos.

Gaudium enim habeo magnum
et consolacionem permaximam de
anima domini episcopi vere mea [illegible]
et multe pacis et bonitatis [illegible]
[illegible] proponens [illegible] ad personam
et [illegible] dimittere pro me [illegible] [+ que]
[illegible] habeo in christo [illegible]
fiduciam [illegible] iram
domini de me [illegible] ipsum roga-
to ut tamquam fidelis pugnet mi-
les ne veniat [illegible] mala
gentis mee [illegible] [illegible]
et omnibus confidelibus et fratribus
in christo meis commendo.

Finitis hiis verbis vir
[illegible] iocunda voce [illegible]
ad fratres [illegible] accedite
filii mei ut tangam vos
antequam recedam a vobis [illegible]
[illegible] ante [illegible] [illegible]
[illegible] ut potuit melius
[illegible] cunctis patris [illegible]
[illegible] deinde voce mediocri ele-
vans vultu placato et iocundo
[illegible] in celum manibus [illegible]
[illegible] ad dominum oculis gaudio lacrimis
inundantibus dixit.

De osculo et amplexu

Pie ihesu virtus mea refugium [et liberator meus]
meum susceptor meus laus
mea in qua speravi credidi
et dilexi, firma dulcedo, turris
fortitudinis et spes mea a iuventute
mea, vita mea, dominus vite mee.
Et ego indignus opus manuum [+ in]
tuarum quod de limo terre creator omnium
formasti cum ossibus et nervis
compegisti cum vita et [illegible]
[illegible] tue clementie por-
rige dexteram, iube domine ne moriar
[illegible] est ut pulvis in pul-
verem revertatur et spiritus redeat ad
te salvatorem qui huc misisti
illum. Aperi illi ianuam vite
nam domine pro me in ligno crucis [illegible]
latus perfodisti [illegible] in
quo cum [illegible] veni dilecte mi [illegible]
[illegible] te [illegible] me
in domum tuam tu susceptor meus
es et gloria mea et exaltans caput
meum, salus mea, benedictio mea, su-
scipe me deus meus [illegible]
[illegible] tuam [illegible]
ad te [illegible] in hac morte
suscipe.

Possideat te beatudo sempiterna
[illegible] via clamitas
[illegible] fili dei
[illegible] lumine tue [illegible]
[illegible]
[illegible] in gau-
dium tuum. In tenebris sedeo et lumen
celi non video [illegible] sine qua
non vitas non [illegible] non [illegible]
non bonitas. Illumina oculos meos
ne umquam obdormiam in morte
nequando dicat inimicus meus preva-
lui adversus eum. Tecum [illegible]
vite mee [illegible] sit [illegible]

in paupertate vita ossa mea sicut
in frixorio confrixa sunt ergo ad te creator
medicus Sana me domine et sana
bor. Saluum me fac et saluus
ero et qui in te confido non confundar
tam. Aut quis ego sum peccator
deus qui tam audacter loquor
ad te. peccator sum in peccatis totus
genitus et educatus. cadauer putre
uas fetidum esca vermium. Heu mihi
domine. peccauit in celum. victoria super
pugnandos mecum vincens me quod
sum vincens et pauper. ali satiam
venti quadrupla

Oro

Dimitte omnia peccata mea et
merge de fecibus pauperes
Dicit dominus si placet domine
ditam non debes ad te reuertere
fugere. quia tu es deus meus caro
tua de carne mea. et ossa tua
de ossibus meis. propterea ne dere
linquas. quibus dextram adiecisti me
elevasti tunc. factus homo et deus
ex patribus eras permanens in vna
eadem persona est quo quasi tua vide
audiuit et moysmale peccasti nunc
inter confidentia ad te recurrens tamquam
ad fratrem et pater tua in misericor
dia condempnaciones diuinitate Tua
propter coniunge aduna me domine
coniunge et ne impellas me in
fine. Sicut ceruus desiderat ad fontes uidere
fontes aquarum ita peccatis anima viventium
mea ad fontem viuum petit
te sitit clamat aquas haurire
de fontibus saluatoris ne precor
amplius quando veniet et apparebit
ante faciem tuam domine mei qui repro
bens inspicias animam meam a
malefactoribus meis et a leonibus vi
tam meam

Utinam appenderentur peccata mea
quibus iram merui et calami
tas quam pro me passus es
in statera quasi arena maris grauior
appareret hec et propterea amplius compassionis
consolationem inueniam et dolorem ve
niam spiritus mei iam delectetur in
te. reuela in via tua. leticia
cordis mei inueniat te desiderium
meum Sicut ceruus fontibus potator fo
nez opus sum tibi et ego oppeto te
Intret postulatio mea in conspectu
tuo domine ut fiat misericordia tua ut
me saluum faciat

Ecce vix desiderantes dominum
in serieto quasi captus et
voluntate a labiis fem
minus iniectus sum. Tu ipse sana
sanctus ecclesie me. peccaui nimis
in vita mea et malum coram te
feci non te cognoui ingratus sui
tot beneficiorum tuorum. non ut debe
bam te laudaui. forte multo vobis
tacui in corde meo cum princip-abis
ad thesaurum cordis mei. piger
sum ut te sapiam recte Cor-
pus suum per vmbrales declinauit nimis
dilectio affectu. Vbis varias obin
quinami mens mea non per fruit
in testamento legis tue non cus
todiens quam custodire vidit vel non va
nitate fluctus mas aliis sociis in
utilibus inclinauit quamuis ne
as ad quod non aliis non conde
pendunt ad inde vel continent
plena dicta a planta pedis vsque
ad verticem non est in me sanitas
Certe nisi in ligno crucis mor-
tuus me admisisses dignum erat hunc

[Oro]

tua mea in infernis.
Ergo pater clementissime propter tanti
pretii quo me redemisti sanguinis
precium non me refutes ergo
sed omnis qui erravit in via reque
ram bone pastor et appone ca
mili tuo ut iustificatus in finalibus
tuus ita consumpta sum ut sicut
ille Petrus ingemiscit saluus ero.
Dolens feci sum iniquitates meas
cognosco et delicta mea contra me sunt
iam non sum dignus vocari filius tuus
quia peccavi in celum coram te an
ditui meo dabis gaudium et leticiam
Auerte faciem tuam a peccatis meis et
dele iniquitates meas secundum magnam
misericordiam tuam. Ne proicias me a fa
cie tua non sicut peccata faciam in
Redimam me deus deus salu
tis meus propter honorem nominis tui
libera me. Benigne fac in volun
tate tua ut inhabitem in domo tua
omnibus diebus vite mee ut in
seculum seculi cum desideratoribus laudem
te.
Surge aperi propter dilecte
aure mee et noli contemnere
qui fuisti pater et mater peccatis
Ostende michi faciem tuam sonet vox tua
in auribus meis. Vox tua dulcis
et decora facies tua. Nec auertas
faciem a me et ne declines in hac
quod a servo tuo ne recedas me c
iubeas proiciendo me opposito te
duce credo videre bona domini in
terra viventium. Veni ergo dilecte mi
egrediamur in agrum videamus si flo
rum vinea. Committe placitum
meum in gaudium in inclina
ad me aurem tuam accelera ut
de hac lacrimarum et miseriarum
valle eripias me.

Heu ubi tibi vir fessus eo
terminatur lacrimis et ma
nibus in celum erectis pau
latim premuit. Denique fratres in
tuens dixit. Obsecro vos filii
mei dilecti per virtutem et nomen
domini Ihesu ut corpus meum cum
dissolutum fuerit ipse proprie domini mei
sepeliatur ut illud fiat secun
dum rationem quod venientes apportaverint
medius inde extrahere filii nunque
vitar illud portet terra te no
decet terram parari lapidibus
Appetit enim natura sum pulvere quod
Iterum vos rogo domini mei afficiat
corpus meum christus in suo lumine vidua
lumine ut firmans super me oculos
suos det in auxilium et ministrat
me in hac via qua nunc spiri
turus gradior.

Tunc tercia fere ad locum
accedens sanctissimum corpus
Ihesu Christi attulit quod ubi
vir domini videre potuit nobis eam au
xiliantibus surrexit se in terram
prostrauit voce et lacrimis continuum
potuit clamans dixit domine quis ego
ut intres sub tectum meum me
rui enim sicut peccator ille Certe
domine non sum dignus nunquam ego me
lior sum quam ob peccata mea cum
mortis voluisti te unus ictu oculi
mirabilem cum te nunc tam humilias
ut parauis ad domicilium descendere
publicanum et peccatorem et non

De sepultura

De corpore christi

[Oro]

solum cum illo maduerat vis
ss tergum p(er)berit et madnari
iubes. Cuius ipse illud erat sac(er)
cirgeo (?) se vir gloriosus genibus
flexis cum cunctis credentibus
magnis lacrimis et suspiriis et
complexibus protractis pectus sui
dixit. Tu es deus meus et d(omi)n(u)s
meus qui pro me passus es.
An forte alienus (?) est tu es ille
spiritu deus esses solus an
o(mn)ia t(em)p(or)a et sine p(ri)n(cipi)o genitus
a deo patre eterna(liter) et in immuta
bili generatione qui cum ipso patre
et sp(irit)u s(an)c(t)o idem unus deus es
+ erat et es p(er)manens id quod es / unus unum
sine illa corruptione clamatus es
fieri (?) homo p(ro)pter nos / et deus et homo
es. Cum enim in v(ir)ginali ut(er)o homo
suscepisti te nec sine homine
deus es nec sine deo homo cuius
nec humanitas sit deitas neque de
itas humanitas non se confu(n)ge(n)s sed
cuius sit una et eadem de te
persona. Homo es tu et frat(er)
meus ut es sed sane (?) humi(li)
servi (?) passus es (?) mag(is) infirmitas
humilis (?) ego sed tu in te perfecte
tandem infirmitas et defectus non
fuit ut in me. In te fuit omnis
et omnis plenitudo gratie. Nos
enim tibi data fuit gratia non me
tacitam (?). Tua enim dicta stat(i)m
tu unita fuit inseparabiliter divinit(as)
omnia posse sanit(atem) et potentiam que
ipsa potuit deitas nunc tamquam ad
ad divina nam que in te ... + indi(visa)

De corpore X(risti)

eius patri equalis es. Tu ob illam
quam pro nobis assumpsisti redemptionem
humanitate maior es. nec tamen eo
aliquid minoris precium. Tu ille
nempe es super quem in Jordanis
alveo baptizante Johanne voce
sancta paterna celitus intonuit
hic est cui est filius meus
dilectus in quo mihi bene complacui
ipsum audite. et super (?) s(an)c(t)us in te
ut columba descendens te unum
cum patre et eundem verba
declarant.

Tu nempe bone Jesu pro
me tuis tam grande in
corpore tuo quod tuis corpore
subisti supplicium ut mortem
quam inter (?) in mortale flagi
tiis ... aliqui
prim ... ad ... u(n)iv(er)s
ali(bus) ... t(r)emebat
recupperares et totam humanitat(em)
naturam que corruerat in mortem
perpetuam / tuo pacifico patre / ad
vitam ... tuo tamen pro ipsis
fudisti proprio sanguine renovares.
... quando vite die resurgens
tua de illo in quo mortuus
iacuisti ... latitudine susp(e)cta (?)
complesti. Uno quidem ... tamen
data est fides ... sancta spes
ut sic ... et immortalis
resurrexisti ita simul et nos re
surgemus. Tu etiam post et bone
Jesu post tua ... s(an)c(t)a tua ... ter
resurrectionem xl (?) ... dies
quibus ... lucida ...
multiplicium ab inferis ...

resurrexisse declarasti et in ulla
creatura aliquos ad celos tuis
venientibus disposita tua virtute sua
ascendes inde et ianuas ipsas
paradisi ad dei patris dexteram con-
sedisti vere sine fine sedes. Tu
insuper bone ihesu a deo iudex
constitutus vivorum et mortuorum
sic in illo apocalypsi die ita in
tremendo et horribili universalis
iudicii die descendens reddens sin-
gulis secundum opera que fecerunt coram
te ecce tue parebunt vires omnes
subter te strata erit diabolus te
tue timebunt omnes qui tuum te
de tenuerunt.

Quid tunc infelices homines
qui mecum malefacient
clamabunt et dicent quod se
omnia convenientem fuerit. quibus illum
amor cum remedium mee. quid in
superbus potestas omnia convenient de ora
~~convenit insuper et~~ solum quod impedire
medicamentis dicet insuper et tam
sunt in medio flagicijs et vanitate
sunt amisere tempore plus divitijs
fallacibus quam in mysteriis plus
filios et filias et in eis gloriam
nomen quod ipsi te diligentes cum
tunc contra eos iratum invenient vel
sed tunc tam severum expectabunt
iudicem. tunc eos de minima quacumque
cogitacione apud accusabunt contra
et demonum caterva et super cetera
caterva. quotiens deum te offenderunt offi-
cerunt sed videbunt statim tunc sunt
sua multiplicata se adepturos

tormenta quibus corpus et ani-
mam cruciabunt tunc dyabolus sine fine
nullum medium spectivo refrigerium
peccatoribus. Ve ve miseris qui tecum
isto tam blando hoc mundo
bonis temporalibus ebrii et ne tam
inopia suis possessionibus non
auferunt sed insuper indigentia
addunt permaneant negligentie re-
digentur in beluas. Ve ve qui
saltem tanto hic timore peccatae
et tua provocare iracundia non
desinunt pro tuo noluit amore
in tenentem permanere

Sed quis super ihesu tuam ma-
gnificentiam tantam enarrare
ulla queat hoc dicere tanta
opera celi orbis mare et omnia que
in eius ambitu continentur capa-
cius pius qui solus totius mundi la-
borum pius es nec intus inclusus
nec extra exclusus sed solus in celis
ad patris dexteram residens omnibus su-
norum civium beatitudo et gloria que
tue celestia facie contemplantur
solus in terra pusillo ipsa continens
et concludens solus in mari et in
abyssis ad nutum ipsius omnia et
conservans solus in infimis potest
dominans sola tanta pacis bonitate
continens hic proclamatur sed integre
ac perfecte ac inseparabilis.

O ineffabilis admirabilis o
omni novitate novitatis
oculi in te allucidos vi-
dentis sapor fontes gustus odor
olfactus tactus et subtilis int-
ra auditus per fidem cordis inpurgatis

De magnificentia dei

De sacramento altaris

in te illa non sol(um) sed econtra b(e)n(e)dicte ip(s)e sola q(uo)q(ue) actu sp(iritu)s s(an)c(tu)s q(ue) no(n) tu(n)c ema(n)at i(n)telle(ctu)s s(ed) p(ate)r pa(ter) est s(ed) x(risto) illi toti et integer sic in celo ad dext(ra)m pat(ri)s re(s)p(l)e(n)dens. deq(ue) et h(ic) o vere pa(n)is vite q(ui) de celo descendisti da(n)s digne te su(m)me(n)tibus vita(m) et(er)na(m) sic ma(n)na q(uo)d in desc(r)to pat(ri)bus n(ost)ris p(re)bu(it) isti de quo d(ici)t q(uo)m(odo) ma(n)ducaue(r)u(n)t mortui su(n)t. Certe q(u)i te digne su(m)mit q(u)a(m)uis morte ta(n)ta a(n)i(m)a a corpe sepa(ret)ur tu(n)c no(n) morie(tur) in et(er)nu(m) q(ui)a no(n) illa sepa(ratio) mors est sed de morte ad vita(m) t(ra)nsit(us) v(er)u(m) q(uo)m digne te manducat m(o)do mo(r)tes treu (?) et(er)ne pa(n)e i(n)cip(ie)t eo q(uo)m p(re)sta illa mors e(st) vite a(n)tiq(ue) electis moria(n)tur v(er)e i(n)cip(iu)nt.

De sacrame(n)to

De i(n)dig(n)e su(m)e(n)tib(us)

† O panis angelo(rum) tu no(n) angelos i(n)fi(ni)tis et (?) glorificas. tu esca es a(n)i(m)e no(n) corp(or)is. i(m)pi(n)gwas me(n)te(m) no(n) ve(n)tre(m). q(ui) p(er) te no(n) i(m)pi(n)gwa(n)t(ur) s(ed) i(n)ut(i)l(i)b(us) nimis egen(t)es iace(n)t i(n)flagitijs. te ma(n)duca(n)tem n(on) co(n)uert(is) in te t(ra)ns(m)utas n(ec) tu(n)c p(ar)ticipacio(n)e efficit(ur) deus. (?) n(on) i(n) i(m) t(ra)ns(m)utab(is) velut alia facit co(r)porea esca. Sz (?) vt te i(n)digne su(m)e(n)tib(us) et(er)ne ad su(m)p(er)nam et beatu(m) te ite(ru)m t(ra)nsfigu(ra)s no(n) q(uod) te di(m)idicet illa ma(n)ducaci(o) q(u)a(m) i(m)passib(i)l(is) et i(m)mo(r)talis es. S(ed) sicut in d(icer)e q(uo)d dic(itu)r i(n) h(o)c sac(ramen)to te comedu(n)t v(e)l al(ter) t(al)i n(on) carnes pecudu(m) et uo(l)uc(rum) pri(m)o q(uo)d pec(us) est n(ost)re

De sac(er)dotib(us) i(n)dig(n)is

i(n)fe(ri)or(is) i(n)tu(i)t(us) actu tu(r)pissimo et te mane ma(n)duca(n)do come(n)du(n)t. vbi d(icit)ur castitas dormi(u)s nec an vigilas es(t) t(ame)n h(ec) accep(tu)m sacrificiu(m) est q(uo)d oblacio q(ue)da(m) elig(i)t(ur) q(ue) a(n)i(m)e p(ar)tes corp(or)is d(e) celo et de sede maiestatis tue sp(ecialiter) s(ed) h(ec) vell(et) sacrificiu(m) et libam(en) medicio (?) sic(ut) et pecto(rum) sol(i)us

Certe s(ed) v(er)a su(n)t q(ue) locut(us) es p(ro) d(ic)is p(ro)ph(et)ar(um) s(ed) i(m)p(er)iis solu(m) supplicacio(n)ib(us) p(re)ce(dit) es et(ia)m s(ed) t(ame)n placet cest(er)is q(uo)d re impedic(i)o e(st) sac(ri)ficiu(m) ne fiat q(uo)miq(ue) ni s(e) et n(ost)ra su(n)t sacrificiu(m) bonu(m) sit nec possit violari a mal(is) sac(erdoti)b(us) t(ame)n mali q(uo)d h(ec) no(n) dimidicat sacrificiu(m) v(er)u(m) q(uo)m q(ue) sacrificiu(m) sit ad sac(er)dotes p(ro)videntiu(m) et ad dampnato(rum) nec p(ro) q(ui)b(us) sit p(re)dest(inat)i. vmo n(on) recipit diui(n)a q(uo)d vita sacerdotal(is) agn(osc)it et cu(m) s(ed) s(e) celebre fac(it) sit eq(ua)l(is) eo (?) pc(?) q(ui)a vni(on)e et pen(it)e p(re)cepc(i)o magn(us) et i(n)scrutabile in s(er)ui(n)t pa(n)is acc(identi)a sig(n)u(m) p(er) p(ar)tes et t(ame)n i(n) q(ua)lib(et) p(ar)ticula tot(us) et i(n)teg(er) e(st) x(ristus) sic ca(ro) a(n)te ea eo q(uo)d (?) sup(ra) m(od)o sig(n)u(m) illa q(ui)a q(ua)lis s(ed) s(ed) in te vid(e)tur ac(ci)d(ent)i(bu)s et t(ame)n n(on) sig(n)is n(ost)ri corp(or)is te dentes vid(e)t(u)r ma(n)ducare velut ma(te)rialem pa(n)em et t(ame)n nu(n)q(uam) ma(n)ducaris.

o Nobile q(uo)ni(a)m in a(n)i(m)a q(u)o(d) sub pa(n)is et vini sp(eci)e tot(us) sit d(eu)s et h(o)mo su(m)it(ur) et ita tot(us) in pa(n)is sp(eci)e et i(n) q(ua)lib(et) eius p(ar)ticula et i(n) tot(us) i(n) vini sp(eci)e et i(n) q(ua)lib(et) gutta sic i(n) pa(n)is tot(us) et

De sacrame(n)to

vini ipse simul nam totus ipse est et integer sub parvis speciebus et sub qualibet minima coniuncte particula et idem totus in uni specie et in quatuor quotidie percipitur. O esca sanctissima que te comedentes deiis efficeris. Nunc ergo domine deus celestis et filii celestis omnes efficiantur a malis impletur bonis et immortales indubitanter efficiuntur. O saccus mirabilis cuius est de hoc regnum celorum peruenire ad celestem intimum conuiuium, cibus tuus in delectatione magna manducabunt. Non peruenit ad eternam primi regis eum ait te comedit in tui forme assimilans ad modum dei omnis. O comestio delectabilis in qua omnis saporis et odoris est suauitas. O delectamentum omnis medicina omnis suauitas et omnis lenitiuis a labore [illegible] et omne quod desiderari potest.

t Nunc vere vita es vitalis dulcis et amabilis atque iocunda. Tu vita es qua viuit omnis creatura et sine qua moritur. Odoris tui suauitas egros sanat et debiles corporis facit fuitus odor salubritas et fortitudo. Tu lux illa inaccessibilis que omnia illuminas. Ego remetet in lumine medium tua in die omnis est pacatur. Tuum omne regnum ante te humiliabitur. Ob quem omnia quecumque vis facis in celo et in terra in mari et in omnibus abyssis. Tuum mihi est quod possit resistere voluntati. In te ergo te et per te omnia sunt et sine te nihil. Eya ergo fidelis anima gaude et exulta. Ve

metuis hostes [illegible] delitiis ve pignus. Hoc sacramentis quamvis in quo non carnes leonis et thauros inmo olivam de loco salua tua corporis sumendum promittis. O signum dilectionis inopinabile in quo fit dator quod datur et donatorem ipsum domini. O quam magna dulcedo tua domine quam abscondisti timentibus te perfecisti eam sperantibus in te.

c Hoc diuinum excellentissimum venerandum colendum adorandum glorificandum amplectendum omnibus extollendum laudibus exaltandum cunctis preconiis sanctum in cordibus vigilibus retinendum et precius temporibus alligandum accedit ergo per lignum vetitum ad inferna per te releuatur ad gloriam eternam. Tu docte in tectis et erudiens hostias cogitacionibus. Tu infirmum et arrogantem superbum detestaris diuitem cum diuitiis inanem et vacuum ac de famelicum tu pauperem iustum panis et humilem impleas diuitiis. Tue domus vbertate satiabis. In te et per te est verbum meritum et equitas tecum. Potestas et fortitudo et victoria per te sit regnant vbique stabilis. Per te doctores predicant per te misteria comitatur de spiritu veluti diuinitatis.

t O superbiam potentes deponis de sede exaltando humiles tecum sit et diuitie. Te diligentes diligis quoniam ad te pro

de sacramento

de sacramento

~~32.~~

corde vigilat te inveniunt
quoniam et simplicibus et recto
corde te querentibus tu solus an
te principium omnium causarum et fons
et principium ... solus ante tem
pora eternaliter a deo patre genitus. O
beati qui te diligunt quoniam aliunde
quam te non dependent, qui de te
assidue cogitant, qui te digne
commedunt quoniam tecum manentes
vias tuas custodiunt. Et qui
te inveniunt vitam inveniunt et
salutem (margin: hauriunt) initiales eo certa inva
lidis ac semper dicta. delectabilis
et iocunda. tutissima atque super omnia
preoptanda. In qua tot sunt in
nominata signa et miracula im
mutata in quo omnis gaudium delecta
mentum et ad omnia gratias perfectius
invenimus. quam singularis et
inaudita tua liberalitas.
quam simplicissima atque perdita
claritas: ut tui memores ex
citem facias cum ad te venire
contemnat.

(margin: De sac^to)

Si quis igitur parvulus est veniat
ad te veniat et te co
medens fiat magnus et
relinquens senitas infantie
per vias ambulabit prudentie
Si quis debilis est ad te decli
nat et protinus fiat fortis.
Si quis infirmus sanabitur. Si
quis mortuus est si ad te venire
voluit vitam inerrabilem ap
prehendet. Sed quam magnus est et
fortis neque aliquis te desinat nam
si simulans in te veniat quo

paratus. Nemo enim sine te vivere
potest ad momentum. tu solus vitam
das omnibus creaturis. Ideo deficiat
cor meum et caro mea deus cor
dis mei et pars mea deus in secula.
In te solum delectatur cor meum.
In te consolatur anima mea. tibi
soli adherere cupit meus mea
quem quam elongat se a te peribunt
Et ante domine ne longe facias
auxilium tuum a me sed tuam
ad me inclina aurem inme
et edat pauper et inops ut
satietur et tui dimicos cor lau
dabunt te.

Lux invisibilis et inno
tegrin et omnia vellu
minans Ecce languescentem
vias medere mei fili david
clamito visum tolle quo te vi
deat spiritus egeo domine lignum
esto petra ut sis in inadim
torum et in locum refugio ut
salvum me facias et tuis am
bulem in medio umbre mortis
non timebo mala. quoniam tu me
cum es mortuus cum pre ...
iacens corrige ... me
et confitebor tibi gratias et in
firmus sum quam nulla aliqua
est sanitas in carne. medicus
es sana me. undique affligor
a frigore domine es indue me
fame in hac solitudine pro
ciblus es sacia me. Sicio sa
lubre poculum es. inebria me
infirmus sum de limo conditus et mo
est fila venit de altitudine maris

De sac^to

et tempestas demersit me labo-
ri clamans rauce facte sunt fauces
mee dum intenuit atque inops
ad etatem meam. Eduxit me de la-
queo iste protector meus. gu-
bernator meus. firmamentum meum
et refugium meum. dux meus
rex meus et deus meus. In
manus tuas commendo spiritum meum
que in terris sepius redemisti
cui vitam et mortem commisisti. Re-
spice domine famulum tuum meum neque
concludas me in manibus inimi-
corum. hodie tecum merear in locum
tabernaculi admirabilis usque in
domum tuam in lon-
gitudinem dierum in seculum seculi.
Ut finivit vir gloriosus
dum sacrum corpus suum super-
nudum ad terram supponi
iussit deinde manus in modum
crucis super pectus tenens symeonis
prophete canticum decantaret. Quo
finito omnes qui aderant cer-
nebant tanta in loco in quo ia-
cebat divinitus lux effulsit ut
instar solis radiorum splendor subli-
miter vibraret oculos ne posset in-
tuentem virum gloriosum aliqualiter
intueri. Cum a quidem luce ad
horam permanente tunc tantum
quidem agmina angelorum ibidem
viderunt undique discurrentium in-
sensibile in assumento solet eidem
nos angelos non viderunt sed vo-
cem celitus audierunt sic dicen-
tem. Veni dilecte mi. tempus est

De morte sancti Jheronimi

enim ut mercedem recipias pro la-
boribus quos mecum tam viriliter suppor-
tasti. Quidam autem nec viderunt
angelos nec audierunt vocem
hanc. Sed tamen a beato Jeronimo
illa finita voce hec audierunt
verba. Sequitur.
Ecce ad te venio pie Jhesu
suscipe quem tuo pretioso
sanguine. Cum subito ea
vox disparuit. et illa anima sanctissima
tam corpus eius scintillis radi-
ans carnis involuta sarcino-
la celorum superna adiit gloriam in qua
iam tanquam luminare apparuit immen-
sum et splendore infinite claritatis et
multorum commodum prodigiorum signum
nos per absconditi civitas supra mon-
tem posita. Nec voluit deus
ut in morte eius lateret sanctitas
cuius vita sanctitatis causa fuit
sanctitatis et salutis et totius ecclesie
utilitatis. Tanta denique reddi-
te anima odoris suavitas subsecu-
tus est per dies non modicos ut
nulla odoris suavitas recordaretur
etas. Sed dico dignum erat ut illius
vita odoris sapori clarescat in
dico qui ad veritatem in teme-
ritate fidei membra fetida suorum
vitiorum odoribus inflammabat
Eadem namque hora presbitero et
domino Severo Turonensi glori-
ose erat ultra in qua
sui eidem atque prout dicit de
miraculis illam et omnibus qui
erant domino adversus littera prescri-
dicitur Cyrillo episcopo
Iherosolimitano. Sedem ipse dominus

xxii

reuelauit. Cum iam dictus beatus
Cyrillus esset deuotus in sua ce-
llula orationibus insisteret subito
quasi raptus velut in extasi factus
visio quedam a mostris meno
vir ipse conspexit iter ad ce-
lum mirabile et speciosissimum videlicet
iter eo tota erat pulcritudo admi-
rando ut per posset eam mod tes-
tate cognomina saporevel uo
amicos esset lucidius illucque admi-
rans sin paulisper tardabat obliui-
sci. In hac quamdam meritis porta
amoris eleuaui oculos et
cete angelorum maxima a nostro
potestas veniebat alternatim
melodiarum et mellifluorum can-
tuum vocibus concinentium. quorum
videbatur vocibus celum et terra
et omnia que erant circumstantes ambiti
undique resonare fiebant et singuli
angelorum singuli manibus acce-
sos cereos quorum claritas solis
replebat lumen sed quod aderat
admirationi admiratio ad celos
vertens Cyrillus oculos non mi-
norem angelorum cetum multum in plu-
ribus ad viam venientem qui tol-
lentium animus cuncti expetens
interrogasset quid hoc esset sic ita cui
semper essent ut quitque dicere
nequiebat. At ille dum itanus asp-
tans gloriam vidit secundum p-
turbas qui preibant angelis et
sequebantur ciuitatem dei altam
pulcherrime venientem ad cuius dex-
teram erat saluator cum eo
pius veniendo Ecce qui in loco

quo cirillus degebat gaudium
fuerat et statim ei ter est locu
cognosceret neminem quod que ille
nunc quid quis est qui tanto
honore cetus omnes fiat illa
de sanctis omnibus fuit et aliquis
cognito. At ille esse que nominas
singulari affectu diligo caritate
sed quis ille est. At illa eius
per anima qui gloriam ita obtineo
quia spes ... ad meos pergito
filios et quos videris mutuo ut
a luctu desinant et meo sen-
tu congaudeat quia ego cog
nouimus fructus eius. illa beata vi-
sio ab eius et nam sicut et
fuit in semet reuersus perma-
nens Cyrillus ineffabili gaudio per-
fruendans ita quod per totam noctem
illam non se patitur per metis
letitia lacrimis continere.

Non ergo mirabilis est dominus in
sanctis suis. mirabilis in maie-
state sua. fecit prodigia de tota
domini fecit deutere dextera domini ex-
altauit illum notam faciens
in populis virtutem eius ecce dominum
amauit immensitas diuine largi-
tatis affluentia quid enim vero suo
patitur facit filio honoris et glorie
et non fecit cum tam copiosa
in vita et in morte cui gra
tiam munificentia dedit enim ei
dominus claritatem eternam et nomine
eterno reddidit illum et fecit
eum heredem gaudiorum supernorum
in quibus permanebit in secula
eterna singularis honoris et ad
mirandi gloria excedens perenni.

De laude sancti Jheronimi

aliorum gloriam precor et honorum v-
nos solum ipsa superat. dicat omnis
celestis comitatus collestibus. Sed
ipse est sponsus saluator noster omni-
bus [illegible] in celo fulgens insignitus di-
gnitate illa beata anima sed et corpus
suum nos cernat in terris radiare in
radiis ad cuius narracionem quantum
est redire.
Exuncto namque domino est viro
sanctissimo hora completorii corpus
illud tactus fragrans aro-
matibus [illegible]. contra illam no-
ctem insompnem duximus et cum
in magnis suspiriis pro damno
quod erat obuenat fletibus et lacrimis
pro sua qua obtinuit gloria gau-
dens vigilauimus. Mane autem facto
omnis pastor [illegible] condescebat in
sanctis debitis et obsequiis honore
debito consumatis. In bethleem
iuxta presepe domini in quo pro nobis
voluit [illegible] ibidem natus
virginis infans [illegible] vagiebat
corpus illud sanctissimum sacrum
coopertum [illegible] in terram ut ordi-
nauit sepelimus [illegible] ipso
die et [illegible] pro suis miraculis glo-
riosus [illegible] suum et
filium Jeronimum non sufficit enarrare
sufficeret lingwa carnis. Sed tamen
aliqua de multis ne nimis
prolixum sermo [illegible].
[illegible] a natiuitate [illegible]
ipso sepultus sine die vi-
dendi [illegible] corporaliter
[illegible] obtinuimus [illegible] et nunc
[illegible] et multis suspiriis corpus
deosculati [illegible] et lin-
gue ligamine et loquendi et au-

De morte sancti Jheronimi

dendi [illegible] est [illegible] et [illegible]
dignum [illegible] ut qui tenebris obs-
curatus [illegible] doctrinis et
exemplis [illegible] quas [illegible] illuminauit [margin: illuminauit]
[illegible] Sed sepe [illegible]
[illegible] operibus [illegible] ecclesie
[illegible] et [illegible] intelliget de
[illegible] et catholice fidei confi-
[illegible] que [illegible]
in die sui obitus glorioso et cae-
lum [illegible] corporale et [illegible]
et [illegible] splendor [illegible]
[illegible] ut apparuit qui videre a ne-
[illegible] spiritibus obumbrati de
loco [illegible] corpus clama-
bant [illegible] vocibus [illegible] [margin: valde]
Sancte Jeronime cur nos tam [illegible]
[illegible] flagellum fu-
isti viuus et nunc mortuus [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] Jeronimum blasphe-
mauit et eius [illegible] corpus
incendio [illegible] domina ad
aliorum [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] videntibus [illegible]
[illegible] et [illegible]
combussit [illegible]
[illegible] magna [illegible] [margin: [illegible]]
[illegible] tanta [illegible]
[illegible] et ad [illegible]
fidei [illegible] et [illegible]
fidei [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
fidei [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] deus
[illegible] voluit ut magnificaretur
[illegible] et [illegible]

De [illegible] hereticorum

erim magnitudo est iste toti ferme
mirabilia, cum certe non est plus homini
opera sua magna magnalia domini
quia per mundum reportat unumquodque
sui teste. Complevit, transire fama
in omnem terram et ad extrema terra
spatia intulit sua laudanda opera
tam rarorum miraculorum vita
corroboratur intemerata fides, quam
enim infinitis in interiora sanctis
confessione portatur caritatis et
Dei in immensum et cetera et vita
et omnis humana dicit semper
si vellent ora mea augere quam oportet
est in diebus meis quam auribus meis
audivimus nec sic exultata a saecu-
lis hominum.

Exultet itaque totus fidelium
coetus et celebret laetitiae
et exultationis deo carmen
alta voce quod quod omnis populus fe-
lix mereatur in caelo fundamine cuius
felicitatis lucis radii eos digne
in caelesti patria adeundos quorum
est vita perfecta et cibus et
triplicia, meritis suis et omnium fidelium
instituta. Sic itaque hoc pater mi-
sericordiae deus pro tali filii incessu pro-
clamare et per tanta eius gloria
inseparabili gaudium, licet ego ipse iam
proprie meis et propriis laudatoris
impedire. Ut tanto sicut cuius pro
tam felici viduata vir, defen-
sorem pugilem et capitaneum,
veritatis palmitem. Enim imago
fidei plantatur et colitur, non
in ipso impediretur filius tanto ac
beato patre sic per dolorem damni tam
inaestimabilis ea inflammet quam non
decenter. Saepe namque nimia
cordis abundantia plura homo
loquitur quam non vellet. Quid igitur
beatum patrem et dominum mihi vos refe-
ram. Ecce quam personaliter
me sic fortem meum quem dura mors
abstulit, patrem meum, deficio. Tandem invenire
rem et non invenio quid debeat
mea alia cuius amore languens. Tedet
animam meam vitae meae quam abla-
tus est a me vita mea et lumen
oculorum meorum extinctum est. Ecce
in gaudium omne tempus et meis oculis
lumen patrem videre non possum
obscuratus est sol meus et luna
non stat in ordine suo. Omnis ocu-
lus quid faciet pastoris pri-
vata munere. Quis vigebit ar-
bor radice decurtata. Quid
ergo dure fera mors cur patrem
recepisti filium tam mediocrem et
sibilus bonus pontifex diminuisti.
O mors crudelis non illi sed mi-
hi et paene toti ecclesiae quae subi-
tum ista dolet cui his disci-
pulis eius dixit: Pater non ali-
quibus adversa fatalia tua ab
eo. Quid fecisti? Utique
non considerasti quam tam cito a nobis
surripuisti qui non per istum magis plus
ei de virtute doctrina et pietate
sicut est perfectus cuius pater in
sancto dum laetatur vir et certator
armis integrae fidei contra hæreti-
cos bellator fortis, cuius sagit-
ta numquam abiit retrorsum nec
declinavit clipeus in bello et ma-
numque est virga (?).

Nolite flere plebes, flete
quem cecidit dux noster in
terrena ponere tanti filii incessu

ppe plorat mr ecclia / iam tenui
dabunt ea tanes mlta et qplu
malignantiu obfodebunt eam . qm
large fons e ab ea ampliator
cuius . iam ad sua no aspirat de
fontibus / iam tribulatio pxia e et
no e qui adiuuet . iam d ppulo
iacet ptector solitus . no est
surgat adusus malignantes d
eam . Ad dnm clamat d celis et
planctu ppa mr / induit vidu
itatis vestibus tanto viduata
filio / heu iam tenaltius ptendit
apostle et qpplabunt nisi me
docentes . et fraudulentas dina
tas . et seductores sui cordis in
nos . et no est qui resistat eis
Quatenus e fons vite et vena
disparuit aquarum viuencium
Et tu qui ducebas hanc
per Damasc ubi sunt plus
diligebas qm te ipsum /
ubi tu norma iuuenis / qpla
tor doctor / et ductor quos alu
isti qui ergo fides ei / sine tua
pr sco qplis velud abrupta
a corpe membra . Verbo ergo ne
pgis / vel tua locuta dispda
portata ergo tempore / saltem
tua appetit in memoria frequen
tius appdimus lrs glosis / tota
deo d nllo remedium ut in te
spei mee defixi anchora / plan
gis / deducite oculi tui lacrimas
per diem et noctem quia defecit
anchora tue spei ammi / solebat
manus / tamq flos feni iam no

cit t ampl memoria / vox est
sua dulcis et iocunda . tu verba
tua mel et dulcia in celum /
heu ... amissi qsolacionem
et adiutorem / ecce iam in illa
qplexio desecata quasi non
cit / qm pane fugo / t vite
... e lucerna d me extinc
ta ... no nobis ut ... sibi lu
cebat / Non modo ... celo splendeat
... dicam . cui qparabo
te / in qua ... veniat aio volun
ut qsolari / ecce ut intueor
a dies fer e ... et ... sibi
dicit Cur bone ... / iam ve
locit a tua sponsa quam in ecce mo
nous desponsasti / tam absolu
ta filio ptectore / et cum cunis
... bellicosis / forte voluisti huic
ei terra certe dne no co
gitabas ut ipa / sed et gaudens
reliquisti si nos ... orphanos
reliquisti . Non quacumque ... ad
... mistus et ... feces / qm ecce
ipe melius fiens in pace ... q
vite laboribus / et tecum ...
... dolos ... tecum intrent . dam
mi ecclia eo absente / etiam
cui videt ut tuum regit stabili
et defendit etiamq velud pius /
... bone ... deinceps fratres
filii iacentes . esurientes . cruciati
famelica ambulat ut canes
no ... qm cibi panem ...
re oues errantes no ...
pastorem / discipuli sine doctore /
...a sine ductore /

531.

En pr pre illud commine
nne sustentac(u)lo baculus
ubi est. quid faciant tanti
currus sine ductore et auriga ubi
tubas indica nobis / cur ne es
tre potius qui mte nil volu
isti hoc tremu Betleem bethe
em civitas Iudeae, quae non mi
nore de principibus terre iacet
quid fecisti / redde nobis quae re
tines preciam / sed et tu terra ter
andes itme clo no tanti / quia nil
terrenum, nil carnale / ecce
sua redoluit. Cum super ec-
clesie pastore thesaurum tuum sal
cibus organa / non prius electo
cesset / cum tui sibi secundum incor
darie que amissa tanta est
minus ante sit dolere officium / gravia
corporis silentio / tanta pro laudatione
terri damnum. Sed quia possum ista
lingua complicare lingua / certa eo sine
site accedit toti orbi utilitas et
ca virorum singuli salubritas curam
sustinet / quietaque horum dispensa
ac dispersa / sicut omnibus esse deest
aucta tamen et decoris in vita
sua et ideo eius recessu singuli
flere licet / ovem est quia se absconde
tibi operarie posset

ri — Ecce igitur inimicus pregat
tunc ubi bene geludam
quia pro nostra damnis ad do
lorem attinet / ut quia ipse illo pre
miebat omnibus utilitas et co
nsultatio / complicare non potest / ita dolor
et lamentatio / cesset igitur dolor
abeat tamen quibus orationis possumus
quia nollemus / quia non solum nullum

adhibeamus in medium dolori / sed
angeret. Si patrem diligimus multum
eius letitiam gaudeamus / et ne vero non
diligit qui sua tamen utilitatibus delectat
ideo et quod nobis evenit in
utilitas doleamus / et pro eo quod
cepit gaudiis collectum. Adest ergo
nobis hec dies magne letitie ca
tet quibus unum novum dno
ticum / sonorum iubilum vocibus mu
sica in omnibus et confessionalibus plau
dat hec plebs sancta / undique re
sidet sit. Corde obstinuit iam con
gregatu concitabat desiderio eius
devictis hostibus saeculi orta
venit triumphum. Certe coelibus
completis laboribus requie per
petuam sine fine. Iam non comitatur
neque sitiet amplius neque cadet
super eum sol neque ullus aestus /
ablata est ab oculis eius omnis
lacrima. Absit enim luctus. Iam
ecce dolor sibi non erit deinceps
Iam ecce incedens ut ille ...
coloquia tpe labiamur /

Magnalem ergo domino et
magnificentiam deo nostro
qui dei perfecta sunt opera
et omnes vie eius iudicia co
fiteamur domino et collaudemus
deum salvatorem nostrum / qui non
dereliquit servum suum sine adiu
torio in tribulacionibus quas ageret
quam vite miserie evadebant
illum. Sed adiutor et protector
suus factus liberavit corpus suum
a perditione a lingua iniqua
et a labiis operantium iniquitatem

et mundatum et eum sublimi-
ter collocavit infra parietes ma-
ioris. ubi omne est gaudium omnis
suavitas et quod desiderium est
ubi felix est securitas atque post
labores eterna quies. ubi dulcis
sollemnitas angelorum ubi vera
societas et caritas omnium civi-
um superiorum. ubi certe nemini
dolor nec timor gravat. ubi
nulla penitus agnoscitur angu-
stia tribulacionis aut adversitas nulla
ibi infirmitas nominatur. nemo
enim de suo fraudatur desiderio.
quia ibi utique mors. nulla pro
ibi [illegible] glorie [illegible] [illegible]
sed augmentum.

Ecce cum omnibus virginalis [illegible]
[illegible] mortuorum ubi te [illegible]
[illegible] [illegible] simul cum anima
predicant gloriam quia ne sola pos-
sideat anima sine immortali cor-
pore possidebit civitatem angelorum
vel hominum quanta sit maior prelia
gaudiorum et glorie que ibi sunt
quis sufficiens enarrare quis est
nitens ad hoc intelligendum
idoneus que nec oculus vidit
nec auris audivit nec in cor
hominis ascendit. Certe si hec quanta
sunt gaudia comprehenderet terrena [illegible]
[illegible] si [illegible] appeteret [illegible]
[illegible] vita illa apparet [illegible]
[illegible] [illegible] hominum quamquam
vellet et [illegible] ut illius
capax efficeretur. Hec vita cadu-
ca et momentanea [illegible] illius
mors [illegible] est [illegible] omnis

mundi fallax et vana leticia
pondus amarissimum et omnis sar-
cina honus quippe carnalium
desideriorum [illegible] optima
illorum elegit partem que ab
eo nullo tempore auferetur.

Ergo gaudete et exultate
et cantate et psallite
[illegible] [illegible] [illegible] glorioso nam
plena dimissa [illegible] est [illegible]
iam [illegible] in littore collo-
cavit. Anchoram spei tranquilla
iam [illegible] firmavit. Jam certe
bravium obtinet pro [illegible] agone
[illegible] seculi ab omnibus [illegible]
abstinendo cucurrit. Jam victor
de suis hostibus triumphavit
cum quibus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vilis dimicavit. Jam
denarium recepit pro quo tanto [illegible]
in vinea [illegible] [illegible] laboravit
Jam talentum reddidit domino
duplicatum pro cuius mercede in
gaudium domini meruit introire.
[illegible] [illegible] gaudebo et exultabo de
[illegible] [illegible] meo cantica novum
ut sit laus eius in ecclesia sanctorum
Ecce dilectus [illegible] meus candidus
sponsus electus ex milibus in
quo nulla est macula [illegible]
inter lilia in vinea domini [illegible]
[illegible] Ecce flos campi et rosa
nimis fragrans odore de orto
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Ecce cypressus de
celi altitudine se extollit ad
[illegible] [illegible] longe [illegible] no-
me suum ut sit in omni memoria
eius in benedictione.

exultate igitur iam patres
et diu letamini et lauda
te quia decet laudare dominum
quem amabat est et qui in finibus de
clarus patribus letor omnibus orbis cri
bentium fallacias heretici et sa
cri noscant ad mensuram docu
erit. Certe non est mortuus ut
estimant heretici sed etiam vic
tor ingrediatur in terra viventium et
etiam ibi refulget claritas per
petua palliata iam vetustis
amictis depositis corporis fragi
libus nova induit ac perpetua
undique. Hodie facta est de ipsius
morte letitia. Gaudete papa
quia iam anima eius hodie gloriosissimus
et cultor amator et
propugnator precipuus omnibus
extirpat hereticis dogmatibus
cum suis fallacibus auctoribus
de agro fidei catholice et de
certus sanctissimis et perfulgens sicut
sidus ac per orbis ut sol renitet
in agmina beatorum. Vale igitur
gloriose Iheronime et fac tuos apud
deum memoriam ut tua valeamus
proficere intercessionem ab omnibus peccatis
et nocivis et de futuro gau
dia que iam possides adipisci.

Explicit epistola beati Eusebii ad Da
masum portuensem episcopum et ad se
natorem romanum de morte gloriosi
Iheronimi doctoris eximii. Anno domini
m° cccc° xxviij per Nicolaum mag
de Mechdzyrzecz Polonie.

Incipit epistola beati Augustini yponensis episcopi
ad beatum Cirillum Ierosolimitanum episcopum
de magnificentiis beati Iheronimi doctoris.

Epistola sancti Augustini
ad Cirillum episcopum
Ierosolimitanum

Gloriosissimi christiane fidei athlete
sancte matris ecclesie lapidis an
gularis in quo nunc modo
firmata consistit nunc vero in cele
sti gloria fulgentis radiantis sideris
olim Iheronimi laudes venerabilis
pater Cirille plenius ut perci
piant lingua balbutientis prose
qui nequeo pollutis labiis me
is. Locutio nostra nescius celi enar
rant gloriam dei et opera que fecit
deus sed contra se sunt laudes celi
et laudes terrenalis creatura a laude
dei immobili non silentio. Tacebant
aut loquar de isto si tacerent lapides
clamarent. Certe loquar
et non tacebo quinimo laudare
Iheronimum quin opus indignus et in
sufficiens laudator existam cum
non sit preclarum in ore peccatoris laus.
Etenim vox tua ab eiusdem lau
dibus nunc cessabit sanctitatis
magnitudinem et linguam ne
palleto non inficiat quod etiam
magnus est iste vir sanctissimus mina
et metuendus super omnes qui in
terris nos sunt magnum etiam
vite excellentissime sanctitate magis
cepit singulis profudit magis
in maiorem sine gloria claritate
innaliis dei prodigiis in factis
metuendus ab sibi a domino credi
tam potestatem.

Tam magnus est iste glo
riosissimus Iheronimus in sue sancte
vite excellentissime sanctitate quod
patefacit mea lingua pe
ne eruditorum non sufficerent
lingue ut eius excelle
ntiam explicarent. Licet ego

de vita

Hic alter Samuel alter
Johannes bap[tista] vite excellentia et
sanctitate Helias et Johannes here-
mita magnus laboribus et ieiuniis
afflictationibus carnem maceravit
non immemor vite

Sequitur quomodo gloriosus heremita
erat per quadriennium in
heremo. Frater tantum sanctus
permansit quinquaginta annis in
penalibus. Eusebius ... quod perdere
recepit plenius et melius fatebatur
et ut melius tu et nostri vinum
et siceram non gustavit aliquando
ad esum carnium et piscium esum ita
se abstinuit quod nec ea nominare
volebat. Coctum quid non nisi in
ultima egritudine bis comedit. Cilicio — carne
horrido sacco velud etiopis ma-
cerans desuper panno vilissimo se
tegebat. Stratum aliud nisi terram
numquam scivit. Non nisi semel
fructibus aut herbis solis sine
radicibus pastus in die post vesperas
se erigebat ... deinceps usque
ad horam tardam noctis cottidie
vigilabat postmodum somno sopitus
intra dormiens usque ad noctem
mediam quiescebat. Alia quidem
... hora lectionibus et con-
tinuis ... quibus tota radiat
ecclesia ... lapidibus ... in-
tentus usque ad horam ... per-
* durabat ut quibus ... estimas
... intimissime.

Ter in die diris verberibus
carnem flagellabat
ita quod ex eius corpore
rivuli sanguinis effluerent

* Ita levissima flebat venialia peccata

Quomodo fuit heremita et
quomodo se flagellavit

bant ... audivit verbum aliquod
otiosum ... maximam su-
scipiebant. Sibi et omni ullum
erat quod aut sacris lectionibus aut
scribendo aut dicendo cunctos
occupabat. Et quid plura loquar
si ... singulorum vitas perpendam
eo ut puto maiorem neminem
invenimus. Nec quod ... nominaverim
fuisse heremitam sanctum Samuelem. — hic etiam Samuel
... variis ... undique
viribus ... fecit sancte
... deputatur. In cuius volu-
mine omnia ... influere ... ipse
testamenti ... vidi. In cuius
... forti ... per ma-
xima est dispersa.

Igitur ... et virtutibus in-
tuitus ... testa ...
ex ebreorum linguis in grecam
et latinam ... disponens
... declarans ... inquirat
et obscura dubia et ...
... officium ...
... edificat ... magna apparent
in ... ineffabilis profunde ...
liberales ... ita ... sunt
quod ... ullus ... plus ... adhuc
apparet. Et ... sacris ...
... suarum epistolarum quas ad
me direxit ... dedi ...
... hebreorum grecorum ... et medorum caldeorum
Arabum et pene omnium nationum
linguas et litteras tanquam si fuisset
in eisdem natus et educatus
scivit. Et quid plura dicam que
... singula ... incipit.

Cum me ista venerabilis
pater Cyrillus dicere non te
putem sanctissimi vitam et virtutes
penitus nescire, cum sibi potius
cognitas multo tempore. Ecce testor
deum si ex voluissem tacere non po-
tuissem ob tam ineffabilem iocun-
ditatem perfruentem anima mea et
spiritus fuerit et ipso celi curribus
magnitudine maioris glorie quam te[x]tura
mea scriptura exprimere sine fine
nulli dubium est. Iste pater meorum
ipsum vivam ex maioribus et
sublimioribus sedem obtinere. Cu-
ius ego tamen ibidem opera pernicie
et ipse pastoris precione vite ex-
titit clarus, qui ipsum unum de ma-
ioribus et sublimioribus celestis
regni civibus fore credo, ut ea
nobis plenius et certius comendetur
in meos per cuncte eorum matre
terrenis erat valde apparens
peregrinus in paucis et miraculis
insignibus quorum aliqua in venerabilis. Cu-
ius libros suos declamavi de
rebus vero per egregios qui tunc ibidem
mirabiliter fuit, ut etiam intelligo
velatam plurimorum audita paucis
dicere tibi ipse pater karissime supplico,
ut id bene volenti cuiusque po-
tentia et utilia mirabilia collecta
quamcumque facultas accedent, eiusdem
sanctissimi de nobis transmittere
non deneges.

Et ut ista sanctissimi
non lateat quid me a-
miserit domina clemens in
ipso sui obitus die accidit,
enarrare. Eadem namque die et hora

qua eius spiritus prudentis et inno-
centie carnis toga sanctissimus
vestimentum spectare immortalitatis
inopinatus leticie induit, dum ego
in cellula mea cogitarem animo
de cognitione equalis immortalitatis
aiabus beatorum quam eo sibi gaudio
glorie et leticie spiritum coniunctus
inde ex Christo maria bene co-
ponere beatum sabbatum implere
mi sermone quodam venerabili
arti episcopi Hieronymi dignitatis
carta calamo pugillarem ex-
maribus suscepturus verum nulla
scribere optabam sanctissimo secreta
mandans ut eius ex eiusdem sentiret
invenit. Circam enim in tam dif-
ficili non a nullo alio invenium,
me posse evidentius edocere.

Unde et iam scribens saluta-
cionis exordium sanctissimi provenit
ineffabile subito lumen in-
visis temporibus nostris ex inde
de laude eius ineffabili mande
caritatis odore fragrantia cellulam
in qua stabam intravit, ego vero
repletorum quo a me visu stu-
pore admiratione et conscientia anima
et membrorum virtutis amicus ne
sciebam. Et quod Deus maleficis
de exaltavit suis fidei et caritatis
faciens in sublimis virtutes suas
nesciebam et ex Deus misericordie
suis suis fidelem a carnis in-
mediatos desplicuisse et [illegible]
lumine eius in celo sedem praestet
nesciebam tunc nunc [illegible] vias
domini, nesciebam thesauros infinite
dei sapientie medicina non agnoscebam

cuncte

De miraculis ineffabilibus

+ cupiens

+ erga

168

et sue secreta et occulta iudicia
dei quem quoque facit sua ineffabili
sapientia ad finem conducit venire quo
autem vestri condempnat iustificat
et beatificat prout decuit quemad-
modum quod ego celum celi nunc inspi-
cerem lucem clarum ob sensus meos
odorem non sensit tam suavis
tam inauditus nihil abscondere-
batur. Hec autem meis in me per-
strepentibus cogitacionibus
quid queris ecce lux hec
dictis verba vox emissa augu-
stine augustine quid queris pu-
tasne brevi immittere vasculo totum mare
brevi includere pugillo terrarum orbem
celum figere ne continuo cessat vestra
motibus quod oculus nullus hominum
videre potuit tuus videbit quod
nulla auris percepit audiet au-
ris tua quod cor humanum nullatenus
intellexit neque cogitavit existi-
mas te intelligere posse infinita
rei quibus mensurari finis minime potest
qua mensura metieris poterit
totum mare in artissimo claudere
vasculo poterit totum orbem terrarum
pugillus tenere pugillus poterit
a motu quo celum desistere quod
gaudiorum et glorie quibus beatorum
anime sine fine potiuntur in mo-
dum intelligere proclamavi inspi-
ravit ego conscius declaravit dicere
ad hoc sine quo spectaculum impossibile
facit ne conoris donec tuum
impleatur vite cursus quia ne-
mo querat quod non alibi inter
quos tam feliciter gaudeo invenies

prout. Hec satagere tibi opere
operibus ut post mortem ibi quod hic prius
quesivisti aliquatenus metiri
tota vincas. Inde quum michi
illatis enim vobis hec ego pa-
vens semper admiracione Ieronime
vita pone amicum in hoc vigo-
racionis tuis nubibus aliqualiter
sumens audacia tremebunda
here dixi quod placet michi in sorte
qua tu felix es tam glorius
tam beneficius ad illa operatus
gaudia quum tam dulcia clo-
quia quantum nos facis velle
non ambigere ast ille nomen
meum inquit quecumque vero illi
presbiteri cum supremitate complacet
cum celebris meis ipsis in eadem quod
habeo qui in bethleem iude-
orum dominus deposito xpo omnes
celeste comitatu consorte omni-
bus decorata pulchre divinitatis
splendore illo induta immortalitate
et quod vestimento continua iuncta
et gaudio honoris varietate decore
nostrum omnium complexatur omni
diademate donata ad feliciter
et beatitudine vallata tam glorie
tamquam ineffabili pergo ad regna
celorum sine fine mensura nullum
etiam non conspecta de incorruptibili glorie
defferenti sed augmentum qui iterum
corpori iungatur glorificando et
non minus sed gloriam qua
sola ne hec continua sui dupli-
cata de illa sicut carnis immense
resurrexionis die te ego de me
amplius collatis verbis pre-

gaudio a lacrimis non cessans
sed iudicii et remuneracionis qua
inte tam mererer fieri pedi
sequus. Sed ego tam singularis
consolacionis que dilapsa de medio
anima caritatis affectio tenebris
et tuis monitoribus a peccatis
emendare tua gubernacione recto cal
le incessanter pede procedam
tuis defensionibus conniventis ad
versitatis gracie impendentibus protegar
tuo eciam sancto ductu salutis alti
gam portum. Placeat itaque
voluntati tue aliqua in interro
gati pandere. At ille quid op
tas dixit me tua voluntate scire
sanctissime? Vellem inquit in
telligere mentem beatorum an quidam
velle possit que optime neque
At ille. Unum augustine noveris
eciam sanctorum anime ita in illa eterna
gloria in deo sunt solidate et fir
mate eciam non tantum nequeat ipsis alia
voluntas inesse dei sed nec ad
hoc venire nisi quod voluit. Ideo quod
volunt obtinere possunt. Et in quo
cumque volunt et deus vult et
adimplet. Nemo quippe in hoc
fraudatur suis desideriis quando
nil preter deum aliquis sanctorum optat.
Ego ~~magis~~ michi deum volui quod deus
quocumque mea sunt desideria sunt
plenissime adimpleta.
Congratulandem pater sancte
Cyrille ~~[illegible]~~ receperim Laboris
sentencias et cetera que in glo
riam illa cum perempta patefecit
in hac scribitur epistola Cyrilli

tem eciam bethleem ad tantas reli
quias visitandas promittente
deo veniam non post multos
annorum circulos ubi tue que
audivi et in scriptis tradidi vi
debis pluribus ita
eciam thesaurus gloriosus cum eiusdem
merita manens trinitatis summe
veritatis et trinitatis veritatis
filio a patre generato spiritu sancto a
patre et filio procedente angeli
cas ierarchias et ordines
et chorus beatorum spirituum in patria
beata est animarum felicia et
utilia et quia iam minus in
telectibus quam in sensibus cui
deinde corpus inhabitat in pa
tefecit. Omnino sed omnium hominum
linguis loquitur non explicacionem fi
mone. Deinde a meis oculis lux
illa disparuit. Sed nichilominus post multos
diebus inestimabilis odoris suavitas
remansit. Quam mira sunt ergo
tot facies mirabilia tot et tanta
hominibus impercepta prodigia ad ipsum
ergo omnes clamemus et exultemus
deum quem gloriam laudis eius qui
dignus est omni laude nec sufficimus
sufficientes eum laudare. Intuitus enim
in domo domini candidus et purpu
ratus ubi sine dubio in sollemni
oribus iam sedem optinet quod
et ne clarius et veritatis lumen
protulit pluribus temporibus quam
uno censui eciam semper doctus ut
venerabilis vir doctrina et sapiencia
pollens cum hiis omnibus in ipso
die et hora obitus Jeronimi de
Jerusalem civitate videre meretur

adesse visioni de quo quidem in
solummodo reperiet ad me veciens
sunt testes volens itaque deus
ut sollempnis secundum modum non la
teret, velut sanctitatis sollempnis et pe
ne encores v invenim extollen
tissima ne illi qui sanctitatis illius de
lectabat sequi vestigia domini se
cum primum remuneraturus aliquos
a sanctitatis limite deviaverint et
ut et alii tot et tanta clarissimi
enens premia illius sanctitatis et
virtutis ~~[illegible]~~ vestigiis minime
cum pondus laboris priorum specie
die et hora qua ipse gloriosus vir
secundumque felicitate copiavit claritate
dam sibi gloriam devotos et ceteris
aliis ~~[illegible]~~ fratribus taliter
declarabat

Circa completorium ille in do
mo sua devotus cum ceteris
viris catholicis quorum duo
monasterii quidam venerabilis mar
tini dati morabatur in divinis devotius
loquentibus in celo vel ethere terra
est tam suavissimorum inauditorum
ineffabilium incredibilium infini
tas repente audit voces et or
ganorum tympanorum et tonorum
symphonie et instrumentorum so
nos quibus celum et terra et omnia
~~[illegible]~~ sibi videbantur undique re
sonare quorum suavitate eorum animo
pene a corporibus exalabant
statim postea omnes illi elevantes
oculos in celum totum ethera et
omnia que eius continentur am
bitu intuentes videre quidem
lucem superantem solis lucem per

claritatem clariorem ex qua odor
omnia aromata excedebat
hec illi tamen mirabilia videntes
deum exorantes patebant ut eos
cur talia fierent non lateret quin
de celo vox veniens dixit ista
nulla vos moveat admiratio
nihil vos videatur mirabile per talia
videtis et auditis hodie enim
rex regum et dominus dominantium
vestri dominus cognomine de hac nostra
seculo ad gloriosum secundum
in bethlehem iude commoratus
totum festivus obviam venit
ut cum per celis tanto honorifi
centius tanto excellentius et sol
lempnius ad sua intronizaretur
quanto per celis sublimiores vite
meritis fulget hodie enim a
gelorum ordines exultantes
et talibus vocibus alternantes
concrepantes suum cantant dominum
hoc patriarcharum omnium prophetarum
cetus hoc apostolorum et evangelistarum
coros hoc omnis sanctorum martyrum hoc
confessorum hoc gloria dei genitrix
cunctis omnibus comitata virginibus
hoc omnium beatorum acie letabunde
et festive sibi occurrit correspondere et comi
tes audit vox similiter. Secre
ti lux et talis odor per
seueravit per modicum perdurantes ex
stant statim liquet pro aliquibus
de sollempnioribus et maioribus
civibus fore eius et mira hic
et magnificence et est inditus
super omnes pene sanctos ob sibi
traditam potestatem nulli sic

quicquid dubium ita perfectus que
velit posse ipsum assequi sicut
pro ceteris voluntas sua dante
cohe(re)t magis. Nulla me tante au-
dacie putet ut fatear ipsum
Johannem baptistam quo testante
saluatore nullus maior sur-
rexit petro et paulo et ceteris
apostolis duodecim qui ab ipso sunt
electi sunt et sanctificati preeminere
in gloria. Sed tu et si [illegible] prohibere
vos ipsum illis minorem obtinere
gloriam in celi regno aliquatenus
audiam cum dicere. Sed tu ullas
videaris tenere cum sit ne presumas
dicere equalem illi in gloria secundum
fidem dummodo illis in vite sancti-
tate dispares non fuit. Sed non est per-
sonarum acceptor deus. Sed sin-
gulorum merita discernens cuique
reddens vnicuique quod meruit.
Ut si cuique videatur minorem
Johannem et apostolis secundum gloriam
obtinere parem videatur minorem confiteri meo
ipsum obtinere cum et si illius
sanctitatis insignia et laboris
merita illius scripture quia et
euangelistas vtriusque testamenti
vicaria officiorum eius ordinatori
sicut neque solus patribus sed
et futuris preparauit dicat pau-
lo maiorem fore mihi ipsum ab-
esse in gloria discordare in
vim tortor cum puto indicabit
omnia [illegible] lacrim-
[illegible] videar dum Jo-
hanni et apostolis in sanctitate et gloria
equale et sanctum secundum fateor
[illegible] non dum dicta
[illegible] in tempore Vide quanta

Hic sancto scilicet
augustino apparuit
cum sancto Johanne
Baptista qui
declarauit illi
Jheronimo [illegible]
beatos pares in merito

ut veritas non lateat et quibus
laudibus attollere credat uel amore
carnali quo ego a puero [illegible]
maxime deuiat uel sancte matris
in [illegible] uel alia quacumque causa
Sed hoc nec nos ambigat homi-
nes interdum [illegible] sed pro
sua [illegible] qua deus dat [illegible]
qui sicut exaltaret sanctos et
exaltando magnificaret. Eadem
presente nocte in eadem cogita-
re quid laudis quid ue debite
reuerentie et magnificentie Johanni
in huius [illegible] copia dimina
[illegible] hoc mo[do]. Dum itaque ut dixi
dispone[re]s [illegible] et optarem sibi
cogitationem aptam laude materiam
in hora adueniente noctis me-
me sompnis oppressit et ecce in-
magna affuit angelorum mul-
titudo inter quos fulgentes plus
iusto sole duo erant viri ita
pulcri et [illegible] ut nulla di-
cis [illegible] qua alter ab
altero differre posset. Quorum
sua portans ferebat alter de capite
ex auro et lapidibus preciosis
alter vero duo hii candidissimis
induti colobiis [illegible]
[illegible] et gemmis [illegible]
erant pulcris ut non valeam
quippiam ymaginari [illegible]
et illi [illegible] ambo ante me
splendentes paulisper steterunt
deinde ille qui [illegible] ferre-
bat sua [illegible] me sunt verbis
allocutus. Cogitas Augustine
quid laudis debeas de Johanne
in veritate proferre et [illegible]

cogitans non dum nosti sed
tunc ambo venimus ut cum b t
gloriam indicendi. Tunc dixit michi
sanctus quem vides Jeronimus ipse
est, qui sic equalis michi vita
in terris fuit, ita per omnia equalis
in gloria est, et quod possum et
ipse potest, et quod volo et
ipse vult, et sic deum video et ipse
videt et cognoscit et intelligit,
omnis in quo una et omnium beatorum co
consistit beatitudo et gloria, nec habet
maiorem nec minorem gloriam
alter altero sanctorum nisi quantum
magis et minus contemplantur divinam
speciem sive cognoscunt. Sed tu vero
teneas quod plus illo habeo aureola
michi est quod vitam finivi cor-
poris quam et pro domino sub labiis
et penas erumnas et afflic-
tiones verba et contumelias etc.
tamen valde. Quia qui ita paci-
enter pertulit, ita gaudent super
ipsum deum ac sic infinitatibus conside-
ravit vere sunt optatu et premia
michi non ascripsit tamen quod vita
gladio non finivit aureolam
que in signum datur michi talis
non habet. Sicut vero duo alia que
sciemus aureole sunt que solis virgi-
nibus et doctoribus dantur
mihi ab aliis distinentur. Ad quod
michi videbatur vidi etiam
eis tamen dixit michi. At ille Johannes
inquit beati sic quoniam tunc ad
te descendi michi in contractu et scio
gloriam eius ipsam gentibus nunc eis
tamen cum nomine quam honor et

inventa quem singuli sanctorum exhi-
bent ceteris omnibus quilibet nec sen-
tiens quis in celo aliqua sui invidia
ut in mundo, sicut enim in mundo quilibet
hominum ceteris magis pre velle
quam socii, ita in celo ipse ineffabili
caritate qua se invicem diligunt
beati dicitur quilibet sanctorum una alte-
rius gloria gaudere sicut sua quam celi
velle et quilibet maior ut quilibet
minor sibi esset equalis et quilibet
maior quam eius gloria sua esset
ita minor minorum gloria gaudere
pensata eius. Et hec primo potius
de sua sed prelatis esset impartiret; sanctorum
unde singulorum gloria est gloria et
gloria cunctorum est gloria singulorum
hoc dictis omnibus illa societas
discessit.

Post gressus ita quod semper
tactos in me subito sen-
tientias ardores quos
in me nunc quoque sentio. Con-
dempno tempore attente aliqualiter
me vel invidie vel superbie sive
arrogantie fuisse appetitus
vel cogitationes testis michi est deus
quod dum ... nomine quod
in tanta in me conceptus caritatis
fervor quod me plus afficio omnibus
sibi est quam super est. Hec ideo
dixi non ut laudis acqui-
siturus sed ut hic quis non
putet vana fuisse somnia
quibus sepe deluduntur mentes
... et cum deus altissimo
dicta et magna pro omnia ...
... magnifice gloriosus dominus ...
... sue magnifice opera sua
quam perfecta sunt nunc ... est

Nota de gaudio ipsorum et aliorum
sanctorum in celo

341.

iniquitas fere dum Ieronimus magnificetur qui in vita sua magnifice fecit in morte sua magnifica recepit eterna premia. Magnus est in merito et sanctus et excelsus in virtute excellentissime sanctitatis. Magnus sanctus excelsus in sapiencia ineffabilis profunditatis. Magnus sanctus et precelsus dominus in [illegible] ineffabilis glorie celestis. Mirabilis et gloriosus et laudabilis in prodigiis in visis inauditis et in operibus ineffabilis tuendis colendis et venerandis ob premia reddita a domino preterea honorem et gloriam semper in eternum accipient. Ego enim absque ut tantum sciamus quam est maior omni laude nostras faciamus in precio glorie sue laudes non minuere. Ideo si enim que deus magnificavit laudemus et exaltemus non ideo pigeat venari. Non putet quisquam Iohannem et apostolos de gloria et sanctitate equando Ieronimum Iohanni et apostolis exhibere iniuriam quam ipsi illi preferri et gloria et sanctitate si possent optarent. Gloria non et beatitudo eius eorum est beatitudo et gloria et eorum est sua et hec laus et gloria huic sancta a nobis exhibita Ieronimo Iohannem baptistam et apostolos venerari simul venerari ipsum quam ipsius per omnia est equalis. Cessetur igitur omni depulsa formidine Iohanni baptiste Ieronimum equalem et non Iohanne minorem quo nullus maior omni devocione et fiducia fateamur qui per meritum fatemur. Iohannis glorie derogamus et magis iniuriam inferendo quam laudes. Quod mei

in laudes eximii Ieronimi obtruli

imperite sermonis eius quamquam insufficienter quamquam vilissime quamquam nil est devocionem et mentem complectitur ad te venerabilis pater pio corde et magnanime supplicans ut ingenioli mei munera quod de mee imperite paupertatis non deridendo obsecracionis debita equanimiter pollicendo ad tanti viri laudes ut mee imperitas imperitie et exple bilitati et caritati eum de per eum mortuum eius laudum premie lingwe solvi eius laudes pro merentur minus debite satis cerciorem peccator venerabilis pater quo mecor ut diu illo sacris loco in quo illud sacri ~~in laudes~~ eximii Ieronimi [illegible] cadaver quiescat eius in tuoribus recommendes qui nullum dubium est ea que optat idem Ieronimus per quamvis obtinere nos omni spes aliquatenus defraudari desiderio sanctae deo gratias.

Explicit epistola beati Augustini yponensis episcopi ad beatum Cirillum Ierosolimitanum episcopum de magnificentia beati Ieronimi doctoris et presbiteri eximii.

Incipit epistola sancti Cirilli Ierosolimitani episcopi ad beatum Augustinum doctorem eximium de miraculis beati Ieronimi eximii.

Venerabili viro episcoporum eximio Augustino yponensi presuli Cirillus Ierosolimitanus pontifex et omnium sacerdotum infimus eiusque nostri

+ mandis

x qui deus voluit honorare

+ eorum singulis exhibet et quod illis singulariter exhibet Ieronimo exhibet si que et ipse

Epistola sancti Cyrilli ad sanctum Augustinum de laude et miraculis gloriosissimi Hieronymi

gratia cuius in terris sanctitas radiare non
cessat, illius scilicet sancti gloriosi Hieronymi
incorrupta caro in Bethleem ~~et~~
in secula seculi, quem continet et
et quantum ~~[illegible]~~ nosti. Eius (margin: bene)
virtus maxime colloquiis et do-
ctrinis. De quo animae velle differre cum
sim de tanto insipiens et indignus
quasi presumptio audacia. Sed hu-
militas tua me cogit dilecto ut
tibi aliqua scribam de prodigiis
quibus in presenti que per illum
in diebus meis fecit deus ut eum
celebrem in mundo faceret et cunctis
gentibus gloriosum. Tanti tamen eo-
rum sermonibus opus aggrediar
et [illegible] de mul-
tis pauca eloquar. Venerabilis obitum vi-
ri [illegible] meam [illegible] et mira-
[illegible] pacta te nosse non
ambigo. Etiam ut vir vene-
randus et in toto oblivioni non
dandus Eusebius nobilis Cre-
monensis eius discipulus in quo magistri
refulsit sanctitas et doctrina, cuius
sapientiam, probitatem et excellentiam
non ignoras, qui post beati viri
a [illegible] imperia [illegible]
suum [illegible] Hieronymi
dei [illegible] secutus ut nobis
indicavit eius crebra miracula
de quibus [illegible] alibi [illegible]
tabo. Reverendo patri Damaso
Portuensi episcopo et Theodonio
Romano senatori eius fratribus
presbytero viro Eustachio et mul-
tis et multis aliis quos non
[illegible] sigillati non egeret tibi

tempus per suas litteras reverenter
eius obitum sermone (?) intimavit.
Amplius ea quae nosti reiterare
forte superfluum et dicendorum im-
pedimentum. His ergo omissis
ad quaedam quae non cessant continue
clarere miracula litteris, ut se stilus vertat
ut tua poscit devotio. Et primo
de Eusebio viro sancto eius sancti
sui discipulo sumat initium.

Post obitum gloriosi Hieronymi
quaedam heresis inter Graecos
secta surrexit quae ad La-
tinos usque devenit quae suis ne-
fandis utebatur sermonibus probare
quod anime beatorum usque ad universalem
diem iudicii in quo corporibus eo-
rum [illegible] visione et contempla-
tione divina in qua tota consistit
beatorum sanctorum [illegible] et anime
damnatorum similiter usque ad diem
iudicii illud nullis cruciantur penis
quorum ratio talis erat: Sicut anima
cum corpore meruit vel peccavit
ita cum corpore premia recipiet sive
penas [illegible] et illius secte
negasse nullum fore purgatorii
locum in quo anime que non di-
gne suis peccatis in mundo plenam
egissent penitentiam purgarentur.
Crescente eius secta pestifera crebre-
scente tantus in nos dolor irruit
ut nos etiam pigeret vivere, quo-
niam tunc suffragantes episcopis et
apud viros catholicos commorantes
eis ieiunia et orationes indixi ut
suam agitari fidem divina nos per

De heresi que dicebat animas non torqueri nec premiari usque ad diem iudicii

mitteret. Bonitas quam vos et hunc
forte plus nunquam vidi. Celebratis diebus
completis ieiuniorum et orationum, ecce
quadam nocte gloriosus Ieronimus suo
predilectissimo filio Eusebio in orationibus
procumbenti manifeste apparens
benignitatis allocutione eum con-
fortans et dixit: In hac secta
perseverans nunc formidare. Cum
tibi rex summus imponendus erit, quem
Eusebius nimio fulgore splendentem
ita intuitus est cum oculis quamquam appa-
rere non valeret, intus quod de gaudio
summo conglobatus pre gaudio dul-
ces poculos fundens lacrimas
ita ut vix vocem formare posset,
quantum potuit clamare cepit:
Pater mi Ieronime, quis es et quod illa plu-
ries [illegible] ait: Cur me de-
seris, cur mea [illegible] quare [illegible]
teneas te non dimittas te non sine
me filio tuo dilecto [illegible].
Ad quem gloriosus Ieronimus: Non te igitur
fili dilectissime dimittam. Confortare vi-
riliter [illegible] me sequeris et sem-
per in gaudio permanebimus sine fi-
ne. [illegible] fratribus
tuis [illegible]
prope diem ubi meum [illegible]
in [illegible] convenient [illegible]
[illegible] vite et
tu [illegible] in hac [illegible]
urbe hac nocte defuncti ca-
davera in [illegible] in loco quo
mori [illegible] corporis sacras
deportari [illegible] quibus [illegible]
[illegible] vite
[illegible] hac [illegible]
sim [illegible] Cum valedicens
gloriosus Ieronimus disparuit [illegible]

me autem [illegible] ad me qui [illegible]
[illegible] tue [illegible] venerabilis Eu-
sebius [illegible] cuncta que viderat
enarravit [illegible] innumeras [illegible]
gratias agens et Ieronimo glorioso di-
[illegible] loco in quo pro nobis
de intemerata virgine salvator
natus est et ubi [illegible] sanctissimum
cadaver [illegible] Ieronimi est [illegible]
[illegible] defunctorum cadavera defe-
rentur. O mira [illegible]
[illegible] et [illegible] quot [illegible]
in te [illegible]
[illegible] et [illegible] suos [illegible]
[illegible] ab illis [illegible]
te cultoribus [illegible] credentibus
[illegible] magis [illegible]
[illegible] fidelium cetus
et [illegible] in voce [illegible]
[illegible] in medio
templi sui [illegible] vene-
rabilis Eusebius ad singulorum ca-
davera [illegible] manus
[illegible] in celum [illegible] au-
dientibus [illegible] oravit: Deus cui
nil impossibile [illegible]
[illegible] et [illegible] quod facis in
talia magna [illegible] et nullum
in te [illegible] tuos
tuorum [illegible] fidelium et ut tua
quam dedisti [illegible] intemerata
inviolata [illegible] maneat
ac [illegible] error appareat
per vitam et [illegible] gloriosissimi
dilecti tui Ieronimi [illegible]
cadavera [illegible] de ipsis [illegible]
voluisti [illegible]
singula [illegible] super carnem
gloriosus Ieronimus [illegible]

cadavera p(ro)tin(us) in ea sp(iritu)s vite
introivit qui ap(er)tis oculis omnib(us)
q(ui) inte(r)erant signis ostendit sibi p(er)fecte
restitutam et receperunt alio(rum) beato(rum)
gloriam et peccato(rum) penas tam pur-
gatorii q(uam) inferni clarissime omnib(us)
intimaverunt. Nam ut ut p(ri)mo modo
interrogati dixerunt beatus Ieronimus
eos adduxit secum in paradisum
purgatorium et infernum ut que
ibi agebantur patefaceret iussitque
sibi q(uod) dixit q(uod) ad corpora redirent
et de peccatis preteritis agerent penitentiam
q(uia) eo die et hora qua venerabilis
Eusebius migravit erat et ipsi
morituri erant ac etiam si bene agerent
cum eo gloriam adepturi essent
et fuit ita et ut insuper declararent
quibus igitur peractis multi de maiori
p(o)p(u)lo(rum) tam fidelium quam et illorum
terre defunctorum qui ad tam grande
concurrerunt spectaculum tam ...
...is meritum et vi(tam) vel conp(ro)missionem
... et beati Ieronimi multa exigentia
... magnis vocibus laudes
... retulerunt ... qui suos
in se sperantes non deserit. Et sic
angustie tempore in hunc mundi ma-
re fluctuantes malorum ... flu-
ctibus agitari permittit sed ne
naufragari queant ... ...
... animus vilis age non for-
midas ... fidei ... magi-
ni ... dimicare sub umbr(a) al...
tam pii p(at)ris qui suorum fidelium
p(at)res inefficaces esse sinit dominum
ipse et ... fiat ... Non enim
alit(er) ... ... non exaudiri
p(at)res ... tu ... ... non

p(er)fecte spes consistit vel quod petim(us)
non petenda sed ipsum dominum non tan-
tum ore sed toto corde clamemus. Dicit
affligimur et ipse qui dicitur in
virtute sua et nos totaliter ... re
spiciat oculo pietatis non p(er)mittit
nos temptari sup(ra) id quod possumus.
Sed ne nimis demum ...a proposito
meo ...diar ad incepta ... reddeamus
venerabilis Eusebii obitum ... co(m)-
plens primo et illorum virorum ...
trium quos resuscitatos ...
... ...bens quod cadaver ... quos
et die qua Eusebius de hoc
mundi valle miserie decessit et
aliquid Ieronimi ... diei
quo venerabilis Eusebius a dicto
Ieronimo in visione ... suprafatus
sed se ... ... die tres ...
... lacrimose ... febrium ...
valide se ... ... non
... ... a ...
et singulos ... fratres ...
... eos consolacioni (con)forta...
et ut ... manentes ...
admonuit deinde ... quo
gloriosus induebatur Ieronimus
... et sup(er) se ... ordi-
navit ... ... instar ...
... ... in qua iacebat
sancti Ieronimi cadaver sepeliri ...
... sacratissimi corporis domini ...
... se ... se ... et beato
Ieronimo commendat et ... domini
... ...
tus ... alternatim ...
psalterium ... et alia ...
... legentibus iacuit.

ergo

...ilia de ... introducam

De obitu sancti Cirilli

De metu maximo et gravitate pene purgatorii

tis quippe et cunctis hec in modis degentibus formidabile. Hoc quod narro. Die autem qua mortuus erat, per duas horas ante lucis adventum venerabilis Eusebius tam terribiles actus cepit pati quod circumstantes nimio pavore perterriti velut amentes in terra iacebant. Nam quibusdam turbidis oculis manibus iunctis semel faciem terribili voce et dira semel semiens clamabat: Non faciam, non faciam; mentiris, mentiris. Post hec ad terram se dirigens faciem firmans in terram quantum poterat clamabat: Adiuvate me fratres ne peream. Quod nos cernentes lacrimantes et tremebundi interrogavimus: Quid est pater? At ille: Non videtis demonum agmina que me debellare cupiunt? Et illi quid te facere volebant? Conabantur namque ut Dei nominis blasphemus invocarem. Et ideo hoc me nolle facere acclamabam. Cui illi: Carissime pater abscondebas faciem in terra? At ille: Ne eorum aspicerem faciem qui tam terribiles et horribiles sunt quod omnes pene que in mundo sunt respectu huius nichil sunt. Inter hec verba actus precedentes reiterans usque in horam devenit. Circumstantes autem qui aderant pavore et dolore perterriti velut mortui stabant quid facerent nescientes. Gloriosus in sanctis suis, mirabilis in maiestate sua, benignus Deus et se timentibus servos suos non derelinquens in tempore tribulationis. Ad extrema namque magis quam venerabili Eusebio perveniente gloriosus Ieronimus apparuit eum benigne confortans. Cuius adventu omnis illa demonum turba quasi timore inflicta cum timore perterrita ab eo velud fumus evanuit, ut plures circumstantes nimio quam ipsos divina dispositione se hoc vidisse dicunt. Sed hoc magis approbatur quam astantes audierunt voces ab Eusebio: Pater unde venis, pater, quare tantum moratus es? Ipso ne derelinquas filium tuum cum servitoribus astantibus. Alia vox insonuit: Audi fili et propera ne formides, quia te non deseram quem tantum dilexi. Qua finita voce statim inde decima venerabilis Eusebius expiravit. Anima quidem ergo et illi qui resuscitati fuerunt migraverunt, et ut puto cum Eusebio ad eterna gaudia pervenerunt. Orationes pro omnibus istis XX dies quibus per nostram resuscitati fuerunt se in tantam penitentiam dederunt quod sine dubio eterna bona habere potuerunt. Silentio pretereundum neque puto quod ab eisdem verbis per illos dies quibus vixerunt didicimus quamvis toto tempore cum aliquorum sancte vite illius quam post hanc lucem et mortalitatem corporis crimine a terra devenere ad nos. Sed quamvis multa ab eis didicimus tamen ad presens solum ea quidem referam. Quadam vice ad unum eorum me iussit cum quo

dixit lacrimante neque movet u-
bis consolamine admitteres com-
promissus tanti fletus causam
ab eadem cepi requirere cum plu-
ra me sic interrogatus nec tamen
ad interrogata respondens tandem
meis coactus importunitatibus re-
spondit Scio quod frater tu conceptus non igno-
rares sed scies tibi quod incessanter fle-
tus causa(m) ergo quod utique necessa- + ad quem
rium addiscas. Erat ille paulisper ta-
cens dixit eternales credidi pe-
nas et tormenta non solum dam-
natis sed etiam de purgatorio pa-
tientibus preparari Ad que ego de- + pt
cognitas que vera sunt et [illegible]
cum puto nimis quibus affligun-
tur penis equari penitus Ad quod
ille Scio omnis qui de mundo cogitare
possunt pene tormenta et affli-
ctiones mundi que hic videntur pene
comparentur omnibus que hic videntur
pene et tormenta solatia cum
mallem cum quibus vinctus fui ab
corporum [illegible] ponas mortis
ad finem mundi omnibus hiis que sunt
sine immodico [illegible] penis quas
quas omnes a[illegible] ab adam
[illegible] sigillati protulimus
ad[illegible] cum uno die in inferno
sive purgatorio morari que
illic videntur torqueri pena et
id si tamen interrogas fletus
timor penarum que peccantibus
inferre debentur Scio enim me ex-
cessive contra deum meum peccasse
et ipsum inferni sed non dubito
eternam de re ne miretur si pla-
go tu potius non plangam.

nos omnes admirari debes Scio
potius admirari eternas quoniam
cum se mori non dubitant scilicet
aliorum [illegible] non cogitant
talitas evadere penas sed tanta
[illegible] securitate vivunt.

Et ego dolore tactus in
[illegible] itaque ut vix ver-
ba formare possem dixi
Heu quid audio Scio ergo in
quo tormenta differunt ab hiis
que sunt de purgatorio infernalia
dixit Tunc ille inquit se nescire
dixit ergo eadem sunt magis ne
pene purgatorii et inferni
Scio unum est in quo differunt possunt
ergo infernales sine non quantitate
sed augmentum pro ...
dierum quando corpora creabuntur
ibidem cum animabus Et purga-
torii sunt cum sine magis post
completam (?) punitionem in eternis
gaudiis beatis perfruuntur
Ad hec ego Sunt omnibus in + penis
purgatorii contritionibus equalia
tormenta vel diversa Ad hec ille
diversa quidem in aliquibus ma-
iora et aliquibus levioria pro
magnitudine peccatorum Ita de pena
celestium beatorum omnibus ait istese di-
vina contemplatione gloriam in
qua omnes conspiciunt gloria qua + p
eorum singule tanta beatitudine
gaudia que nulla lingua co-
gitare possit beatitudinis gaudiis non
sunt paces ergo maiora hic po-
sidentes sunt alius suo opera
que fecerunt Scio et ait diversa

Nota dicit pene
inferni et purgatorii
et quo aliqui quam
aliqui diversis
puniuntur et de
maiori pena hoc
qua quis in mo-
riendo fuerit de
dum sit tunc gaudium
et merita alia

cessit ut scire possem me esse de
numero gaudiorum quorum tantum solum
est ipse deus in qua nulla vari-
etas potuit. Hec diversitas soli-
us satis patet. Nam eadem divina
contemplatio sane intelligenda sit
tam merces et gloria. sed aliquis pre ce-
teris maior. aliquis vero maior
... quod ob hoc fit quia sicut premium
est videant et cognoscant aliqui
minus videt et intelligit
et secundum amorem meretur gloriam. Aliquis
vero clarius videt intelligit et sic
plenius et sic maiorem possidet
gloriam. Sic etiam de illorum miseris
dampnatorum penis dicitur. Sed non
cum omnibus ... dampnatorum in uno con-
sistit penarum loco tamen diversis
tamen penis ... qua-
litates tanti ... sunt ut si
christianorum qui ibi torquentur et pa-
ganorum pene ut pagani ...
tamen ... eorum quia vani
falsi et peccatis ... fuere ...
nulla ... ineffabilia sunt ... ac
a nobis cogitabilia et digni-
nam illi in vacuum gratiam dei
receperunt neque voluntate a pactis
convertentur ... sacris que
... quas
pro nichilo putaverunt. Cui ego hor-
rore ... quod dicitis ... mihi
periculo ... inspicere ...
bus ut tantarum penarum tot
... hec ... si nollet
amore glorie. Sed ego quid ...
... audita patet ...
... ad quod ille
... magis ...
... tanta in loco quo ...

tus iacebam nostri gaudiorum
affuit spiritus multitudo ut
illic ... dinumerari non posset
quorum species ... ... ut nil
penitus nil ... horribilius
excogitari posset. Post hec ...
... flammis ardentibus
... se opponentes quorum
formas ... visionum ...
... ad me venientes quorum
... ad ... me
moriar suadentes in ...
quia ... quia tam ... quod
offendam non ... et ...
... nec ... in ...
... non va-
lebam. Clamavi ... spe
destitutus eorum ... panis ...
appetitum gloriosus affuit ...
magnus ... agmine an-
gelorum ... splendidior
me confortans ... ubi illos
nequissimos spiritus ...
me tamdiu ...
de quibus ... vocem ...
... ad ... neque
et omnes maledictionis spiritus veni-
entes ... ...
... quia
... et ...
... nequitias ...
... ab ...
illa maledictorum spiritu ...
... ululatibus et clamoribus
fuit ... quo iacebam ... accessit
... glorius ... aliquibus
... angelis ne a me
discederent sed quousque ...
... cum ... se
... Ecce quasi ...
... angeli qui a me custodie

De horrore demonum

pniacam, ducta pmittitis
me qfortac ... si forte aius
pdntacim pn hec aut qrolanno
colloquia lias qi decimo 2° bts
pd9 vcmes stans in lime[redacted] beloqui ter igt vcite
aia corpus relinquens tota q
mit et aebe q ete cpte fuit me sibi to
pssuc et angustia intellectu no
capet mens huana nisi ut
esto. p experientiam didiceris.
Si enim omnes huanas nulla
qrias alias angustias et
dolores estimaret ipso aie
dissolutionis a corpe, qparatiue
p nichilo computaret. si et ad
nec mi9 ardua et valde mor
talibus formidanda que pu
tanda lege pna opa non
ipsellam. Eo loquitur ma pidbt
claudi dicit occasu plus quo
nune fuit qd oi p mortem
qtigit no epple. Sz ego id p
certis affirmabam. Sequenti die +famfsunt
duobus aliis cu eo insimul
quoratis ad narracionis illius
percom redy cupicns hec et ab
illis duobus aliis pandire in
testimonio plidius educeret ita
ut hic iaz dicta fu recepent. Q'lz
dixi quoq intelia fuit ne ce
det in vacuo spiritus ipa plla
ne ci ipso int que vos p9 dissolua
bys q iaz audiui obnuss[redacted] dui
[redacted]denenit mes hp
anti qmus detegat. Ad q . c
qui in q audisti fugacitonar
ravat, dic Cirild Cyrille inqt
intrarat no c psse bu fari
qm spualia intr9 mic ff ilz
tepiscedit. Q9 namque no
te examinem fac et ti q9
aut qualis fit aia qgnoras/ uo
dicu ete qgnoscere omi et pn in
et finem a quo incipiunt oia
ad teedunt et ti quod pt dcq
aut qualis sunt tamen ipi9
qmisse corpt portas [struck] onus
non intelligis. nisi p speculum et
in enigmate. Sic est de anglis
et ceteris aliis incorporeis rel
liquet. Cu omi multa q sunt
et notissima d ipa nte puc in
telligens defectu intelligere non
possum9, sup celestia et spualia
omnino aliena a nra . qditione
quo intelligeres ut dictus est
nescis. sed ut potes ego de
cap dicit ille Eutuloquiar iqt
illud qd optas et dicas pau
lonu9 qd no possum. At ille
qm metu ea que pdic sunt
copte q ita testificabuntur
mea pdic aia a corpe tot sup
sunt [redacted] sed pssime et
doloribus dissoluta fluito
ictu oculi fuit incessu ante
dei iudicantem piudicas de ptis
Sz a quibus et quo no agno
nec scte ... nec in carnis
mole aggior tu dut aia
cat sive tamen ffunt celebrit
iprorz aie qditionibus d cogita
cionibus quid inde agere for
midanteis hon cur nescunt
incertes quibus hoc euenict
qd tuu nob certe p illius
no foci e illis ignorant a tenes
no preciens malloz eps toto +que
tpe gessi9 [redacted] pctorz inducer
late potius pmo tucta que
feci9 tac si facere pnita

nectes astantibus clare cantita
nti nimium mearum cogitacioni se-
creta fuerat apperta. Considera-
bam namque quibus esset agitaba-
tur tormentis hinc inde demonum multo
stabat mala testificans que fecera
scelera. Illo et ipsa declarante hinc
nosmetipsi nullatenus cantando
poteramus tunc eciam ipsius iudicem se
cunctarum scientem ipsum quibus
miseris mestissimum contristabat
heu quid dicam qua si mag
prestolabar ob omnibus uicem
ut formido hinc mala videns
vindictam ipsa acclamabant
nec vilius penas appellabat ho
mo quo quid ~~inimicus~~ operarentur
hinc nobis digna supplicio ob
tinere adeant. Exclamabat Cum
est iam nichil desperat nisi suarum
publicacionem que peccatoribus dig
latur. Ecce gloriosus Jeronimus cunc
tis splendidior astris a beato
Johanne Baptista summoque apostolorum pe
tro Simon et Angelorum ingenti
multitudine comitatus ad presidentis
iudicis veniens iram suam
suspendi necnon tempus nobis
spacium dari ob indulgenciam et
devocionem qua nobis contulerat
et pro erroris deprecandi invenit
ut voluit impetrauit. Deinde
nos secum duces cum illa beatorum
~~militis~~ societate ubi fidelium anime
mestarum gloria perpetuo persistunt
que ibi gerebant ut viderem
testacionem declarauit. Post hec
ad purgatorium et infima nos
deduxeris ne scilicet que ibi cantum
indicat. Sed voluit ut penarum

experiencia probaciones. Sit ergo
omnibus scitum patres karissimi quia
in ea cadauera sancto quo beatus
Jeronimus fuit iussus tangi venerande
Eusebius quem gloriosus Jeronimus
impetrauit ut ad corpus redi
remus mandans de hiis ut
que iam videramus testacionem pro
ceres quod nobis post die sancte de pre
sentibus penis nobis contigit debita
pandat opere. Cum beato Eusebio
qui te salutat opere quo magnitus satis
gloriam suis merces adipisci
et ob hoc corpus huic amici
sui committe. Multa scilicet Au
gustine hinc formidanda que
mortalium mentibus impressa
ab eisdem labentium omni tre
norum dimoe et timorem pungi
que tota ob circuit horrores ut pre
to funditus extirpaverunt palati
dicta que scilicet hiis causis imp
mortem plus cogitato procedentes
nec compos facimus solum iam
circumspicia statim audite proximo
te quosdam visitatum gloriosi
reliquias ut tunc quas sede
recepi hic faciebant. Hec omnia
sunt clauderet tactus venerabilis
Eusebius sepulturam ut ad in
tacula redditam enarranda quo
supremus sed polluatus sed enar
rasse. Obitus beati Eusebii ve
nerabilis et hinc beatorum petens se
rem ut precedentibus qui bonis
potui insigni. Quocirca non
puto astringi in superiores sed ne
pectoris sepulture pensas ita
pateret charitus namque venerabilis
viro Eusebio quod tanta plura

fuit miracula cunctis visa que
priores vite eorum testata sunt
quorum ad presens duo solum dicam
Archelaus quidam a nostro cenobio
per latronis et vigiliis privatus
corporali lumine statim ut Eusebii
corpus venerandum fecit tetigit
pristine lucis graciam est adeptus
demoniacus quidam cum [illegible] ad eclesiam ducer[etur] eidem
corpus obviaret contingens li-
beratus [illegible] etiam in eo gloriosissimi
senioris cadaver [illegible] et [illegible]
venerabilis Eusebii corpus ad
instar nigri [illegible] sepeli-
vimus [illegible] cum [illegible] cetera [illegible]
cimiterio hominum illorum bonorum qui
eadem hora sunt mortui fuit con-
tumulata. Hec ergo venerabilis
Eusebii facta prelibavit ut pro gran-
dia et ineffabilia locum teneat
predicta [illegible] senioris ea [illegible]
in [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] gestorum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] venimus
et [illegible] pastorum utilitatem
[illegible] [illegible] legam quorum omnium
quid predicte contra Sabinianum
heresiarcham pestiferum [illegible]
[illegible] [illegible] pro modo dicam
Sabinianus hereticorum [illegible]
duas asserens voluntates [illegible]
et quod peius est [illegible] [illegible]
[illegible] ad cuiusdam inopia
[illegible] [illegible] introducebat [illegible]
quod in [illegible] [illegible] [illegible] per se
[illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et pene [illegible]
et [illegible] voluntas [illegible]
[illegible] et altera [illegible] [illegible]
subire [illegible] passionem et
[illegible] [illegible] dicebat et [illegible] multi
volunt que [illegible] non potuit
tantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et magis [illegible] [illegible]
[illegible] namque [illegible] pestifer [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] omnium [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et ut sententiam
domini patris [illegible] [illegible]
[illegible] ut fidem et [illegible]
gloriosi senioris [illegible] [illegible] [illegible]
imputabat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sui obitum [illegible]
[illegible] heresiarcham [illegible] [illegible] ergo
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad cellam
[illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nam die
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] heresiarcha
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] a nona incepta ad
[illegible] [illegible] tendit [illegible]
[illegible] [illegible] heresiarcha [illegible] [illegible]
[illegible] ab ipso [illegible] [illegible]
[illegible] quod gloriosus [illegible]
senioris [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non
valens bone [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ar

De heretico qui dicebat duas voluntates
in Christo et quibus discordes quo [illegible] [illegible]

thiopus qui tanta beati Iohannis
afflictionum ani et deuacion solebant
ut si quid faceret domini et nomi
beati Iohannis permittebat, ubi quam
ab omnibus Iohannis dicebat, predicto
Hesperancie consortium assumpsit, dixit
eum increpans quod tot et tantas
contumelias nequiciasque deo aut
in eas loqui auderet gentes
et utrique obprobria sibi proposse
dicentes in fine se ambos statu
erunt quod se utrique in sequitas de
ei Horam nonam hoc opus beati
Iohannis per oppositum ostendit.
euidenter predictus Hesperancia ca
pite privatus. Cum autem antis
episcopi quibus singuli ad ipsa venire
annuit, similiter quod totum ac nocte
quotiens numquam orationibus vacauit
ut in opportunitatibus aliquid
eueniret a domino qui neminem
in se sperantem deserit. Magnus
deus et laudabilis nimis cuius
est sapientie non est numerus. Statuta
autem die et hora et loco Hesperan
in ecclesiam dirigentes quiescendo
dei famuli et filii tanquam [illegible] in
gressi deuorare, veluti se fecit.
deus non [illegible] nec finem
suorum precedens ~~[illegible]~~ gaudiens Et
tu [illegible] solidius se satiauit
credens inspectabilius tradunt Sta
bat autem omni fidelium coetu
ecclesia quibus fuerit sanctum illius
nomine clamitat [illegible] glo
Iohannis auctor fugiens se domine
orans supplicantem ne intendes
[illegible] mirabilior apparet et ergo

† tu sunt regine filius venies hic aliquis

totius prosperius laetius semper est
et admirans Cur Iohannis se ab
esset. Quid denique accidit quo
probabam; denique tu nil mali
apparet, seruire cepit Hesperan
cia [illegible] ut [illegible] quod
promiserat iam expleret.

O locum ac quos desolandos
ait saluamus saepe congau
dens et intrepidus tanquam
ad nuptias veniens laetificatos
episcopos et omnes alios katholi
cos qui ad hoc conuenerant se
confortabat, dicens vobis consulta
te mecum bene gaudete quo
liter constat quod non derelinquit
deus sperantes in se Et non
expandat plus magis quod putatis
nequitiis meum [illegible] hoc
gemina flectens Sic nisi locus
ad [illegible] in se placet [illegible]
et maior [illegible] digne supplicio
ne [illegible] locum teneat vitam
[illegible] quod se falsitas non est
ut admirabiles [illegible]
mortis ut [illegible] funus neque
non sint corpus. hoc dicens spe
culatori collum [illegible] ut feri
at ipsum rogat. Eleuat ac
speculator ensem [illegible]
venerandi caput uno ictu ab
scissum amputauit. Atque subito
gladius Iohannis [illegible]
manui [illegible] tenet ensem
Siluano imperante ut [illegible]
deinde Hesperanciam increpans
[illegible] ~~[illegible]~~ false sponsae
inueniens ac persequens Hesperancie
quinimmo ab hostem euanuit

oculis eius fuit eius pluribus v-
tinam enemitis. Confestim ut gloso-
rus Iohannes disparuit hec par-
capitis circa petrum a corpore detru-
catum tamquam per ense speculatoris
manus illud amputasset. Unde
tu quod autem mirabile erat, hiis
qui aderant illico stupefacti deo
gratias egerunt et sancto glorioso et ad-
mirabilis tam hec parabole dispe-
rederent. Erat enim venerabilis antistes
fiducia in deo et beato Iohanne fuit con-
fessus quia pro veritate modicum for-
midavit. Exemplar huius rei factus
est venerabilis antistes orbis v-
dimus. Non enim Adamus ille est
qui pro vite morte timet. Si enim
vos pro vobis animas suas posuit
ut ab eo nos redimeret fruituri
et nos pro ipso eius tempus est animas
mas fratres ponere. Mirum erat quod
quia neminem legitime certans
sit coronatus glorie obtinere. Quorum
de silvano ad deum nostri domini
quidam non minus ut puto mira-
bile eum sanctum narratio cuius
tot fuerunt testes quot et naza-
reth urbis et bethleem tenet
qui spere orbis huius viderunt. Se-
pius ille antiquus draco ob
suam deiectus superbia venerabi-
le antistite silvanum nimirum
molestie sancti in eum ut callidi
or ceteris animalibus conuter
re conatus qui ut virum dei
infamie redderet quibus qui suo sancti
exemplo releuabantur adiutorem
sine quiparatione sanctimonia suo ca-
dacione ad personam noctu quidam
formam virginis assumens cuidam
mulieri nobilissime iam vero sancti

quiescenti apparuit et se ad eam
accedens fingens concupiscentiam sui animus
inquietabat. Ad quod expauescens per-
territa mulier viri ignorans sanctitatem
quod sanctus ille eum solatium in thalamo
venerit nec quid facto faceret du-
bitans cepit voces emittere ita ut
clamoribus attoniti omnes cogni-
tati dormientes et non solum
de illa domo sed et vicinia
omnes ad portam mulieris talia
accurrentes quia fuerat interrogare
pandas mulieri. Inter ea se cal-
lidus serpens sub thoro ponens se
cepit latere qui autem accurrerant hec
audientes quibus hic ille fuit per
bitum quesiuere interceperunt omnia
illi diu scrutantes tandem
ad lectum venientes ubi serpens
latebat agnovit aliena spe-
ciem occultatum hominem invenerunt
qui eum accensis candelis in-
tuentes archiepiscopum crediderunt.
Ad quod omnes qui aderant stu-
pefacti et velut amentes effecti
quid agerent quid vero di-
cerent nescierunt. Surrexerunt eius
~~...~~ sancte nomine atque hec tam detestabile
scelere inopinabile quo eventu eius
interrogaverunt cur talia ne-
fas perpetrasset. At ille quid iterum
mali fecerit se nihil scire ad quid
negotium invitauerit. Quod
mulier eum audiret fac meditacionem
lacrimans tormentis cum ille
ut homines illos erga deum vir
ad maius odium incitaret esset
illud eciam diffamacione talia
cepit et tam abhominanda fama
nova quod nullus per turbationem animi
auribus potuisset sustinere. Quod

De calliditate demonis qua fecit erga sanctum
silvanum archiepiscopum in nazareth et eius
insolita paciencia de sui infamia

354

cum contumeliis et obprobriis
exacerbantes coacte ipso domum
suam compulerunt.

Hec autem sicut gesta
fuerant enarrantes Silua
num archiepiscopum [illegible]
et dignum incendio acclamabant
ecclesia de re ista nazareth est
commota [illegible] episcopi ita ut au
dientes eius nomen quibus bla
sphemaret anima [illegible] viri parva
et magis [illegible] [illegible] volat
ad minorum antistes [illegible] [illegible]
fama [illegible] os tamen non mos
+ vel ad iniurias aut adversa cor ma
nimose ad ullam se ultionis
inpararet gratias semper agens do
mino non sua licet [illegible] nos a
meruisse. Sic enim quod dicitur au
gustine non sola iniurias et
obprobria sed et [illegible] fugio
sed et quibuscumque ~~[illegible]~~
[illegible] fugere primus apud vero de la
boribus eius [illegible] ad ce
lorum regna non aliud quempiam
nisi laborem et afflictionum cu
mulo provenire. Quod enim a deo
debeo iudicare cum me a sua
vita et moribus discordem
inveniens nisi et discordem in
morte in primis [illegible] [illegible]
[illegible] et quia in [illegible] [illegible] vita
et mea [illegible] minor quippe au
gesta diu [illegible] revoluit homines
ubi ego et tu nil [illegible] volui
pagere [illegible] ad mea de
tegendam insipiam [illegible] dicas
plures ab eis pluviam [illegible]
audivisse me [illegible] [illegible]
se feliciorem [illegible] se ab eis

despici et [illegible] cruciabat. Cre
vit autem eius insania quod
eius opinio usque ad [illegible]
[illegible] et pravitatis affectus
pene omnibus [illegible] ut con
similiorum antistes [illegible] exalto
tantum non audeat canonem
in supremis [illegible] spectator omnium
suos finit factos labi in
blationem [illegible] ut se fidelis
paria eos reddat sed eos [illegible]
[illegible] in pessimi minime
dereliquit. Revoluto itaque
annis quo divina [illegible] [illegible]
circa dei [illegible] [illegible] Ci
vitatem nazareth ut illarum
[illegible] aliquam scandalum mi
tigaret vir dei oculte disce
dens ad [illegible] in qua gloriose
Iohannes [illegible] quiescit corpus
tamen ad [illegible] [illegible]
se in sepulture loco posuit
[illegible] per duarum horarum
spatium se manente [illegible]
[illegible] inflamatusque in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] super sepulturam
[illegible] ad eum velut
draco [illegible] [illegible]
[illegible] ad libidinis
[illegible] voluptatis [illegible]
[illegible] Cum agnus innocens
se despici gaudens humiliter
[illegible] ut [illegible] et sepe dicit bla
dis colloquiis invitabat [illegible]
[illegible] ille [illegible] audiens gla
dium ex vagina sua [illegible]
[illegible] impudica [illegible]
[illegible] ipsum ut pluviam [illegible]

iniungeret clamauit. Tunc cu-
m hec o[mn]ia Quirinus sancte glorie ve-
nerandus antistes opponeret in
guttur ipsius eleuatum gladium
imminere vir ille ... ier-
ra et se ut decebat se vir
nequissimus intremuit ut de lacu
caderet que offendit. Admirabile
hoc sed non minus est mirabile
illud quod restat et ... quod
alius superioribus vir nequissimus
hoc quod ... diuina percussum
fuisset ubi vidit prima gladium
arripiens a duobus viris ... im-
estimabili incensum Siluanum
interficere conabatur ne nimia
... loquatur id quod primus accidit
sibi euenit. Cum non diu vir
... esse in terra ... duo
simul alii ... qui videbat
diuinam vindictam ... hec tantum
sancte ... a domino ...
... quorum unus idem per alios
... furia ... vin-
dicte inflammatus ... qui
potuit exclamare ... virum
sua malitia. ... milites ad li-
bidinosas cogitationes voluptates
et ... in oculis ...
... nequitiae finis ... et
... posse ... ut omnes
... vibrato et denudato
ense et ut plurimum ... so-
lito Quirino glorie sancte exclama-
uit vir ille ut duo ... se ma-
et ense ipso interfecit. Vir autem
alius qui cum ipso ... hoc
intuens tremebundus ob ti-
morem ad ... euerteret ...

... maleficos ... putans ...
potuit clamare cepit. Sunt omnes
... esse maleficium Siluanus
archiepiscopus non solum milites vi-
tuperabat sed ... incantacionibus
necarat ... toto posse fuit
minimus milicie et ... gentes
... ac ... combureret
Siluanum archiepiscopum acclamantes
hec ad ... ...
... et ... ad tantum
... Stabat agnus
inter lupos atrocissimos fre-
mentes ut canes famelica
rabie non nimia ...
et letus tamquam ... propositis
nil dicat aliud nisi hec ...
... deum meum precam
... vir innocens ca-
pitis ab ... ut ad supplicia
tanto letior ... pena ...
deducatur. Et dum ego manum
... ipsis ... cuius ni-
mium ... optans ...
... et ... ipsos
inflammatos. Cum ... Silua-
no ceteros duceret subito ...
... ut ... de loco in
quo iacebat surgens tanto ...
fulgens lucis ... radiis cum ...
... celi vibrationibus cunctis videntibus
apparuit suo deuotissimo antistiti
prima ... cum sua Sil-
uanum ... capiens ...
hos qui ... capud ...
antistitis voce terribili ut om-
nes dimitterent imperauit. Cum autem
... fuit ... hec ...
ut ... timor ...
... timor ...

et omni vigore corporis destituti
in terram velud mortui caderent
Inter hec quedam mulier a nephando
spiritu obumbrata cathenis vinculata
compedibus ~~manibus~~ manicis et ferris al
ligata plurimum hominum manibus ad
liberacionis obtinende causam ad ecclesiam
portatur et ubi intravit post cum
tetigit limen ululatus et vo
ces terribiles ingerit miserere
gloriose Jeronime mei quia per te crucior an
tequam dyabolus eam dimitteret non cessa
bat. Cum Jeronimus gloriosus nephan
dissime spiritus ab hac ancilla dei fa
mula et tuas detege quas
erga Silvanum in ecclesia fallacias
in Silvani forma [illegible]
intendis. Tunc dyabolus vir gloriose
Jeronime ingressus in Silvani formam
ita ut ab omnibus Silvanus
archiepiscopus crederetur apparui et ea
que feci ut confusionem [illegible]
dei fratrum enarravit. Hec dicens
diris clamoribus et ululatibus
nephandus spiritus de templo disper
ruit. Et mirum tamen miracula quo
pacto Jeronimus gloriosus sui an
tistitis dampnum non derelinquens
Et mox optatam misericordie vocem loquens
Silvane frater placabo me
fortiter. At ille mi domine [illegible]
ut me [illegible] non [illegible]
Ad quem gloriosus Jeronimus conuersus
Et quod postulas tibi fiat quo
[illegible] velocit[er] venit reperit
dicens [illegible]
negavit [illegible] aut vivus
hec [illegible] Silvanus archiepiscopus
comprimamus. Fit ob hoc cunctis
stupor et admiracio maxima

undique mulierum et virorum minorum
puerorum confluunt multi cum lacrimarum
effusione. Tantam mandat voces la
mentabiles ululatus gemitus et
suspiria in tanta sonat quibus
se tenuit eo quod in Silvanum eo
insurgeret. Veniat ipse clamat
per totum ante noctem sequitur [illegible]
tum mulieres non recedunt ab ecclesia
ita ut mane facto clero ad an
tistitis venerandi funera parato
corpus ad Nazareth civitatis
honorifice [illegible] deportatis tam
civibus quam ipsius Bethleem
populi in hanc civitatem in qua
[illegible] circa corpus aliud [illegible]
ut decedit loquar. O vera vir
admiranda Silvanum venerandi
presul mea vita plene promoveri
[illegible] per dicendorum gaudiis parat
~~[illegible]~~ circa cuiusdam venerandi presulis acta
sunt. Sed quedam alia hic minus
stupenda [illegible] [illegible] permaxime
narratione. Enarrandum
puto quod satis miraculose [illegible]
relacione [illegible] [illegible]
[illegible] dicti duo viri
nobilissimi et temporibus locuple
tes [illegible] beato fide vir [illegible]
[illegible] ut ingentalium [illegible]
[illegible] gloriosi Jeronimi miracula
audientes [illegible] alloquendum
[illegible] ad [illegible] operibus deuo
[illegible] reperit ~~[illegible]~~ iter
ut [illegible] gloriosi Jeronimi reliquias
visitarent. Cum iam incepto
itinere [illegible] a [illegible] devenerunt
[illegible] nemus ubi nulla hominum
aut equorum vestigia [illegible]
[illegible] Jeronimi [illegible] nomen

[illegible] in [illegible] ubi [illegible]
Jeronimus duos [illegible]
[illegible] [illegible] visitabat a [illegible]
[illegible] [illegible] protexit

cuius se custodie tradidit. Interim
peruenit nuncius quod latrunculos ex-
citabat princeps quidam se plus
quingentis latronibus hos et illos
ad aliquid deformis rei ut iuvenes
interficerent ut ad eundem et ceteros
spolia reportarent. Is itaque prin-
ceps hos iuvenes intuens et
quosdam latronibus ut ad eos
interficiendos accederent imperavit
exinde principis implere iussa cupientes
assumptis armis illorsum quasi
dicebant Alexandrini tonitrus cum
fragore ruentes. Magna siquidem gloria
secum multa et magna prodigia
a fratribus narrantur talia nusquam visa
Accesserunt latrones ut iuvenes
mactarent. Sed dum prope fuissent quos
primo solum cernebant duos par-
vulos innumerabiles esse videntes
inter quos vir quidam praeibat
tamquam lucis circumfulgens ut nimi-
ende in eum aliquatenus propias ac-
cederent. Apprehendit timor stupor
et admiratio hos latrones quod
aliud possint facere nescientes
inter ad alios latrones invicem
et ubi iam fuerant a longe conve-
nientes retrorsum solum duos ho-
mines ut prius viderunt. mi-
rantur nimis latrones et se al-
terius abeuntes ceperunt ad
iuvenes hos ire retrorsum.
At ubi appropinquaverunt ut prius
viderunt, tunc magis ac magis
stupefacti latrones cernentes se
in vanum redisse terga verterunt
et velociter ad suum quod longius
stetisse spectantem principem
devenientes narrabant eos

principis quod tamdiu facturi
Sed cum rem gestam audiret
eos insipientes et fatuos affir-
mans duodecim aliis latro-
nibus convocatis cum eisdem iuvenes
iuvenes homines mittit
currunt a longe duos cernunt.
Sed propius ut prius viderant
sic et isti eorum primus timent
hastas trepidantes cor simul a-
mittentes cum vigore desperati-
tantum inter redeuntes eos late-
ter secuntur cupientes quid
demum accideret edocti propi-
dant. Vos hoc nostri iuven- + homines
tes hos videntes et inter
se qui hic sint audire percunctari
demum iam occaso sole incli-
nata die. Cum quod in nocte fa-
ciant nescirent illos per lat-
nes viatores estimantes ad
eos compulendo statuerunt decli-
nare. At ubi latrones iam car-
perent. Idem latrones duodecim + plurimo
cuius latrones virgorum adepti
iuvenibus et ipsi plurimo
obviaverunt. Qui omnes simul
viri admirantes salutaverunt
interdum interrogant latrones
qui sint unde veniant et quo
pergunt. Et illi viri inquiunt
de Alexandria venientes be-
thlehem pergimus ut gloriosi Jero-
nimi reliquias visitemus. Ad hec
latronum princeps qui illi nec
fuerunt viri qui inter nobis
cum veniebant arguunt
hos illa fore viatores et se

postquam vero inuenit nequam
ipsos et tres alios ad au-
dire diuina que gesta fuerant
a b. latino narrata propter
illos obprobrius neque ipsi ob qua-
tam accidit et narrata debeat
indicare eximbus illi ob aliud
tam ... et glorioso Iacobo cu-
stodire ... hec euenisse
et nescire dicunt Ad hec latrones
spiritu sancto qui ubi vult spirat
subito inspirante omni quam
prius habebant ferocitate depo-
sita mitram eorum pedibus pro-
uoluti pro enormitate flagiciorum
veniam postulantes illos
ad latrones alios perduxerunt
Et quid dicam non minus pari
ad ... nocte
ad latrones ... ducunt
post hec quod eis acciderat decla-
rant coram suppliciter orantes
ut hos flagiciis ... iam
compulsos ad gloriosum videndum
cadauer sancti in ... conuenit
hos ... latronibus de-
... permittit ... suo pro-
... et illis ... domi-
nam ... audeat ... ipsa
... non cessantibus ...
... loqui verba latro-
nibus ... plurima ... rabie
... mox in eos impe-
tum ... demendans po-
tuit ... triumphalis
eleuare Et ipsis glorioso an-
... postulantibus corpus

illos depono donec illi qui
fuerant accedit ... a glorioso
Iacobo postulare illatus
valuit ... missa clemencia
... saluatoris ... modo
quos volt faciat ad ...
... aduenire ...
... tam ... omnium videbis
latrones ... altus deo et
beato Iacobo ... debitas
agunt laudes cuius ... re-
uerentes reliquias visitare
... plus ...
... qui ... tempus ibi ...
... cum ... al-
... ad ... ne-
moe ad gloriosum Iacobum ...
peruenit Cunctis hec ... in
... perpetua enarrantes
baptizantur itaque ...
alexandrini et cunctis ...
... conuersati re-
ligiosa in quodam cenobio
vitam duxerunt latrones autem
illi ... ad lucem ... et
et laudabilis vite domina gratia
et beati Iacobi meritis peruenit
Eo tempore constantinopolitanus
... in ... spe-
cialiter ... longo dierum
spacio ... pene
... illi ex ...
... in urbe constantinopolitana
duobus accidisse ...
... a roma urbe in ...
... venientibus ... glorioso Iaco-
... corpore ... quod ...
... potest ...

... aliud ... quo
... tres adolescentes
morti adiudicatos ...
... illos ...
...

Illi duo iuvenes cum iam appro-
pinquarent [illegible] a Constantinopoli
forte distanti miliarium spatium
antequam vero duobus miliaribus
introirent [illegible] in loco
quorum veniebant duos co-
[illegible] quorum mor-
tis [illegible] resonante ru-
[illegible] et loci eiusdem viri insignis
[illegible] quibus illorum fuit
[illegible] vestre
[illegible] diligen-
ad se eum venientem ~~[illegible]~~ ins-
pectos iuvenes quippe venan-
[illegible]
ab eisdem [illegible] in-
fectos [illegible]
iuvenes illorum se [illegible]
viribus [illegible]. At illi cor-
de [illegible] verba cor- ad vis
[illegible] se
[illegible] quia
[illegible] iustitia
non [illegible]
ad constantinopolitanum domini
capti iuvenes [illegible]
ne [illegible]
quod non [illegible]
iuvenibus iam [illegible]
[illegible] solito [illegible] decolandi.
Heu quale cor audiendo tot
lamenta [illegible] quos et iu-
ventutis et pulchritudinis max-
ima venustas et ortus nobi-
lissimus decorabat, posset se
a lacrimis continere. Flentes itaque
iuvenes [illegible] pallidas
facies lacrimis rigatas [illegible]
latus gemitibus [illegible] suspiria

[illegible] non cessantes [illegible] dicebant
Iacobe [illegible] perimimur quod [illegible] num est
[illegible] et tale
quod [illegible] meruimus [illegible]
Heu romana urbs [illegible]
ortus non [illegible]
[illegible] ad locum [illegible]
[illegible] supplicii ibidem [illegible] mul-
titudine maxima [illegible]
[illegible] iuvenes conducuntur
O ineffabilis [illegible] dei [illegible] qua
celum [illegible]
ad se [illegible] oblivisceris [illegible]
[illegible] in loco [illegible] ple-
[illegible] in celum
[illegible] iuvenis [illegible] clama-
[illegible] magna voce inquit
Iacobe [illegible] auxilium [illegible]
[illegible] portus [illegible]
[illegible] saluberrima et vital-
[illegible]
[illegible] supplicationibus [illegible]
[illegible] non
[illegible] liberationis opem
[illegible] solita [illegible] quod
[illegible] iustitia con-
demnandum. Ecce ubi dixerunt co-
lla [illegible] carnificibus se
[illegible] dicentes aliud
Querere [illegible] Iacobe [illegible]
[illegible] lacrimis [illegible]
[illegible] ad se [illegible]
[illegible] Iacobus [illegible]
non potuit [illegible]
[illegible] et carnificum corda
[illegible] ad passionem [illegible]
Elevatis [illegible]

innocentum carnifices colla feri-
unt et colla percussorum gla-
dii porfirici lapides fuerant
respuunt admirantes carnifices
credentes se ictus fefellisse
denuo elevant ut plenius
possint enses et feriunt sed
ut prius insensibilia in-
nocentum colla manent. At illi
iterum atque iterum sed enses ut
essent palee [illegible] retro
conversi ex quo ut astantes
admirantes et semper nescie-
bant [illegible] omnes capti [illegible]
gentium de tam insolito mi-
raculi [illegible] Tan-
dem [illegible] et ipse fuit lator et
convertit iubet [illegible] carnificibus
ut se indicarent denuo ferirent
et sic omnimode illesa colla
innocentum manent. Stupens
magis ac magis iudex [illegible]
ignarus ~~[illegible]~~ [illegible] nil sciens
aliud [illegible] cum fiant inp[illegible]
nesciat cogitare precepit itaque
iudex omni mora postposita
iudices tradi [illegible] inno-
centes vinctis [illegible] flammis
circa ipsos mox copiosus
ignis accenditur infunditur
lignis oleum et pix ut cor-
pora citius [illegible] crudeli
incendio se [illegible] protegeri
ab [illegible] gloriosus Iohannis
a flammis [illegible] se inno-
centes [illegible] verbis in-
nocentes potuit liberare [illegible]

ignis flamme incensio [illegible]
[illegible] et innocentes [illegible] alios co-
[illegible] gloriosi Iohannis salubre
permanet velud se in amoeno
[illegible] viridario et locu-
do [illegible] inde [illegible]
[illegible] ad [illegible] miraculis
[illegible] desideriis cupiens
[illegible] in se [illegible] diebus
[illegible] [illegible]
vellent abirent solutos
liberos censuit [illegible]
mox gloriosi Iohannis [illegible] in-
nocentes [illegible] plantas ma-
nibus tenens pedibus [illegible]
et [illegible] statutis diebus
[illegible] [illegible]
[illegible] octo die [illegible]
et [illegible] [illegible]
[illegible] et iudex omne gloriosi
miraculum patefactum que
viderunt cum ad [illegible]
innocentes fuerant deputati
[illegible] omnes [illegible] lau-
des [illegible] [illegible] Iohannis
gloriosi mox de [illegible]
innocentes [illegible] et maxi-
mo honore [illegible] ab omni
populo [illegible] [illegible] in
urbe constantinopolitana [illegible]
[illegible] et dolore [illegible]
[illegible] [illegible] honori-
fice et [illegible] gaudio
cum ineffabili et tandem [illegible]
deo [illegible] [illegible]
nopolitane populis civitatis

Bethleem attingentes vene-
racione debita gloriosi presepii reli-
quias visitarunt Statimque
deposita sarcina cum omni-
cenobium in quo gloriosi Jeroni-
mus vixit intrarunt et vacantes
die noctuque prece et oracionibus
celebris vite sancte exemplari in
predicto cenobio adhuc
permanent.

Agnete admiracionis gau-
dio devocionisque eius pre-
dens invenimus miraculum
contigit. Ad mite formidis
spatii sequens. In partibus orientibus
monasterium apud superiorem the-
bardiam quedam duarum sancte
ante duos annos dictis quibusdam
et doctrina monasterium per publice
et excellentia decoratum in quo
pene ducente domine vita et con-
versatione religiose religione
continua decora et moribus
permanebant. Ad hec quibus
in primo figurant antecessores ut quod
haberent una avuncula confu-
dant. Alta via quatuor cuiusque sa-
napti namque et [illegible] mod-
eri prius quam [illegible] preest pro
alia valens certe maria pre-
[illegible] fundo et sanctimonie religiosis
ut dura naufragia non admittat.
Cum hec sint satis per narra-
tionis historia recitabit.
Quilibet itaque pollens preterea
monasterium virtutibus vivi possi-
[illegible] quo venit symonie

virtus resonabat. Nam inscicie
dyabolus in corde dimidium quod ob-
tinebatur ab ipso ut se conpelleret
in monialem recipere non tantum
intuitu caritatis et misericordie
sapiencie quam blandicie spiritu
desiderio recipiebat pecunia
nulla cum monasterium inire ma-
sua poterit nisi cum pecunie
quantitas certa intrat. In hoc
sequenti monasterio erat sanctimonialis
quedam domina etate quadragena
que ab infantia sua in reli-
gionis ordinibus omni tempore so-
luta puro deo vivebat et virtutum
aliud exemplum abscondebat.
Cum nocte quadam ut soli-
ta erat in oratione ante gloriosi
Jeronimi apparens locum illud in
medio silencio luce perceperit
cum ut abbatissam ceterasque
illius cenobii moniales ma-
ne congregatas invocans quod non
in pretio iam inventa manu
ceperint religione domina subito
exspectaverint dictis quibus dispa-
ruit. Perterrita virorum imprecata
sanctimonialis domina cuius hec fuit
talia videns mirata in seipsa
anime perturbans totam illam
peregit noctem insompnem et cum pri-
mum diei adveniret omnes
in capitulo supradicto [illegible]
nabulo congregavit et cum
admirantibus ad que tanta
fecerit festinacionem in capitulo
congregatis sanctimonialis domina
certe asserens mediocriter videat

hic habetur
exemplum mirabile
quod illas reli-
giones in quibus
non nisi data
certa summa
aliquis assu-
mitur ad reli-
gionem

et audiat omnibus patefecit
illico cunctis monialibus
eo quod ipso hanc explanat
fatuas nichil esse mentitum. Demum
omnibus hanc forte illa ebri
etate nimia sompniasse.
Illa vero acceptam contumelia
patienter ferens se immeri
to de eadem re quidem privatam
nimium dolens sed de sua desperatione
gaudens ad solitas redijt oratio
nes supplicans quamvis ne suis comon
alibus quod audierat enunciet.
Transactis igitur diebus decem
nocte media predicte sanctimoniali
dum hanc pro re devotis orationibus
incumberet gloriosus iterum apparuit
Johannes eidem ut que prius nuncia
verat monialibus denuo intre
pide nunciaret. Allocutione ma
nente benigna Ad que illa
quis inquit es domine. Illa in
maneans Johannes ille inquiens
ego sum Alius cuius enarravit alijs
Illa vero sciens eam credulitatis quod
agere quid ne dixit, inquiens
Tandem malivolas a monialibus
insana et ebria reputari quod
dum que preceptis congregacionis
iterum monialibus que videat
et audiat voluit intimare
Monet ut ea asseruisse penitus co
respondit dum ipsa inducit pro
de proximo assistentibus ante
in ipso capitulo cum magnis
exclamacionibus accriminaret. Trans
actis tribus diebus devenit
eidem predicte sanctimoniali domine glo
riosus Johannes ineffabili qui fonte

vallatus angelorum in nocte aque
media eam excitavit eamque
ingressus est clamans ut de illis que
monstro ne publica fatuam tacere
expectaret. Cui illa vero multis
lacrimis supplicaret ne hoc fieret
inquit gloriosus Johannes ad abbatissam
et cetera pergito sine mora postquam
porta eius intrabis et nisi pe
nitebit hanc nocte sentiant
divinam ultionem. Et ante in sua
permanebit duricia statim
apertis ambabus occulis nos mo
nitis eius simul abscessit. Hec
igitur audiens sanctimonialis an
xia plena et trepidus capitulum
adijt et campana cepit uehe
menter ad capitulum sorores acce
dunt. Responde conventus abbatissa
dum somno excitata congregata
est ab hac sic pulsatione exasperata
irata a ad capitulum properavit
et ubi illam vidit dixit ei a
nimis increpans nullum voluit
audire verbum prorumpens et ait
cessaret hec agere secundum amplius
in monasterio non maneret. Cui sanctimonialis
domina ne tardes inquit que
agere que promitto gloriosus me
ostendit in hoc loco amplius non
mansuram gloriosus enim Johannes
apparuit in somno hoc statim monas
terio fuerit indicatio prefecerit hoc
audiens abbatissa dixit cepit
hanc estimans eam vexari a
capite ista fari et hortaretur

in margin: inqt

in margin: in

comotus misit ut hanc primus
de monstro confingeret mandans eidem
ut aliquam [illegible] qui dum ymaginem pro
modo feriret [illegible] ut sic ab inceptis
operibus resiliret. Hac de re sacra
[illegible] divina [illegible] patuit
de monstro esse contra [illegible]
doloribus repleta [illegible] monstro
novare cucurrit.

Crudelis quidem deus
fortis atque potens est quis
resistat ei. Sicut enim cum
homines non formident, eius tamen
irritant eius iram scientes
latius posse ab eius ~~[illegible]~~ ma[iestate]
[illegible] ut eius cor magnum et
incomitabile [illegible] non applicedat.
Saltem hys insertis terreantur
exemplis. Audiant qui aquam suam
confidunt divitijs quique iura con
[illegible] exemplum cui sine avaricie
feditate quale hinc monstrum
a deo [illegible] precaveat. Sanctum ante
et de celo est inditum iacula
[illegible] pene [illegible] hostis [illegible]
divina [illegible] quod subito totum
arruit [illegible] in omnibus [illegible]
moralis ita ut ex eis aliqua vi
na non remanserit. [illegible] res
illa in quadam [illegible]
monstro quod apud [illegible] scholastica
[illegible] factum est, arte [illegible] pa
pena vina manet.

Igitur censui primum ma
[illegible] aliqua alia [illegible]
tum peccantes manifesti
[illegible] declarata addere ut forte
forte [illegible] multe [illegible]

corda tenacia plus quam lapidea
in carnea vertentur. Certus [illegible] ob
peccata eveniet. [illegible] hec quia
sunt tenaciter ut homines sicut ad
[illegible] Abiecta et eum [illegible]
sint homines [illegible] alia re
diguntur. Hereticus quidam hereticus
quadam die ad [illegible] quendam
in Ierosolimum [illegible] publice
disputabat. Cumque sacerdos ad sue
partis defensionem auctoritatem quendam
secundum glossam allegaret, ut [illegible]
[illegible] Iacobi [illegible] pestif
[illegible] de glosa [illegible]
[illegible] [illegible] neque
[illegible] voce [illegible] voce
[illegible] voce
deinceps [illegible] non [illegible]
[illegible] insuper alius hereticus
pestifer [illegible] in quadam
disputatione [illegible] glose [illegible]
auctoritatem [illegible] cum [illegible]
[illegible] sua temeritate [illegible]
subito [illegible] divina ultione percus
sum non [illegible] voce [illegible]
clamare [illegible] dies sine a[illegible]
[illegible] non desistit [illegible]
miserere glose [illegible] a te
penitus [illegible] [illegible] to[tum]
illum diem [illegible] vocibus po
[illegible] clamans hora completorii
miserabiliter [illegible] qui ad [illegible]
[illegible] eventum [illegible]
Hereticus quidam alius pesti
fer [illegible] cui [illegible]
[illegible] [illegible] imponat
[illegible] in [illegible] glose [illegible]

De miseria hereticorum

De heretico qui infixit gladium guttur ymaginis sancti [illegible] et cruor inde profluxit

ymaginem eius cernens vitam pe-
tens vindictas inquit meis ma-
nibus tenuissem quod te meo gla-
dio iugulassem. Hec vero dicta ce-
cidit gladius e vagina sua et
in ipsius ymaginis guttur infi-
xit se cuius magnitudine sancti Jacobi
tota facies mirabilia manda-
ta. Cum ipse opera sua simili-
ter non apparet potuit quidem
inhabilis in ymaginis gut-
ture gladium fixe dicitur. Sed
de ymagine gladium et gla-
dio manum removere minime
res illatus ausus fuit quos
quorum ex percussione gladii
tamquam ex homine vivo tamquam
unda fluxit qui usque modo
pro miraculo declarando fluere non
cessat. Eadem insuper hora qua
res ista acta est iudicii in atrio
comitis sanctus gloriosus Jacobus cum
gladio infixo apparens posse-
ssori quidem videram fieri
postulatur narrans que ei
sibi fecerat et dicens absque.
Stupefactus itaque medius cum
ceteris qui astabant ad eandem
properans vidit manu gladium
ymaginis guttur infixum
teneri. Sepius eum preterierunt
ut hec viderunt magnum fuit
quod a gladio innocens.
Captus itaque liberatus in sua
provincia dimittitur ob aliud
non se dolere nisi quod primo

no tenerent. Jacobum igitur
eius a populi nunc lapidibus
lignis et cuspidibus et lanceis
iugulassem. Nepos meus
Johannes quem agnoscitis omnes
fuliginis pulcritudine quem in
in locum filii adoptaveram ut pu-
to et perdite quod ei evenit enar-
ravit. Est enim ut prestabilis
morte quiescit plenus
non temporibus. Captus itaque
inquit Johannes ante duos
annos a Persis et Persarum regis
ministro venditus est. Quam e-
minentem pulcritudinem ad vi-
rum spectanda obsequia deputa-
tus. Cum autem per annum regi cum
non pro dolore et tedio per-
mansisset eodem innocens cum
die pedente regi servicio pre-
stitura se a lacrimis non potuit
continere. Sed ipso intuentis lacri-
mas ab eo audite inquit
causam extra qua in quodam
eum castro quibusdam precepit
militibus custodire. Sequenti
itaque nocte in eodem castro co-
gitaret diviis lacrimis undique
madefacto in sompnis eidem glo-
riosus Jacobus veniens manum eius
cuius ut sibi videbatur capiens
ad civitatem Jerosolimam secum
duxit. Expergefactus mane pu-
tans in castro se a militibus
retineri in domo qua mane
se invenit qua dominationem
veluti amicus quia inter in castro
vel in domicilio meo staret

nullatus detinebat. Unde post
tionis rediens emissa nocte
dominatam famulam optatam.
Currit igitur ad me famuli
adest solutus ineffabili gaudio
iubilantes. Exutae dubius
accurrens quem apud invictum
putabam pietati eius carmine quod
quod ei accidit enarrante. Deo
et glorioso Ihesu laudes maximas
persolvimus. /
Sanctimonialis quedam
dudum iam pene puellula
facta etate iuvencula
sed ipsa inter cetera sapiens beati Ihesu
nominis devotissima in quodam ce-
nobio dudum multa satis uti
opinor diligenter vivit. Cum quid
audiret de contigisse. Cum multe
quam ipsa in cenobium que hic illuc
per plateas et vicos discurrere
nunquam cessant. Cum stultorum
more flagrantes amas virorum /
ullo tota die ceteras curas recte
prorsus compescere mulierum specialiter
licet ut cum duras mulierum te-
stacionis quolibet inter maxima ca
compellant necessitas quo suas ce
llulas quamdiu fugit / neque enim
aliud agit opus / quam aut ora-
tionibus vacet aut lectionibus et
meditacionibus impliceretur aut
corpus reficiat dormiendo. et
aliqua manibus operetur opera.
Semper tamen scripturam divinam
ruminando / hos dormis super
antiquus diabolus operibus
invidens. ut eam a suo proposito
revocaret. cuiusdam nobilissimi
iuvenis animum in eiusdem san-
ctimonialis tantam incitavit
concupiscentiam quod nil potuit
die noctuque aliud nisi quomodo
posset eam attingere cogitare
Contra nostri in voto huius ob
tentus continue perget nullum
remedium aliud reperire quibat /
tanta namque iuvenis nube ca
liginosus optavit. ut multo-
ciens suis principis tbatu affab-
licens voluit se aquis interire
suffocandum. Stulti amoris
stulti iuvenis cattona de-
die in die crevit / ut licet ad
specialem amicos refectat ob suam
ius amoris pudiciciam exurat de
se omni penitus ad quod auxilio
destitutus. quendam inimicos
magum veneficia et demonum
incantacionibus nephandis artibus
quendam pervenit ei magis
quod se optatum compotis fuit pe
rimere optimo. Tunc veneficiorum
magus suis carminibus convo-
catum demonem decipiendi causa
nocte media fecit ad sanctam
dominam monialem. Ad cellulam
namque accedens demon super ut
intra cellule sacri gloriosi ymago
in celle aperte tamen nimis
recepit limen contra res augusti
ut multiplicabus pacis accepis
tantus gloriosi sacri divina timor

46.

inesset; ut eis sue picture non
audeant apparere. Nam pro decorem
obitum corporis illa propria demum
rediit ymago ab eo quamvis diu
effugatus [illegible] quamvis [illegible]
opus nequam spiritus desperans
ad [illegible] invertitur. Cumque
ad monialem [illegible] negat pa-
dem ob gloriosi Johannis ymaginem
in cella pictam eciam cum den-
tibus magnis dimisit. Mox quo-
que [illegible] aliud demonem [illegible]
pro [illegible] mittit ad quem opera
facienda [illegible] [illegible] quod [illegible] ca
at [illegible] hodie forte manus
vacuus [illegible] nocte
cepit emittere. Cui nec Johannis hunc [illegible]
nis [illegible] que ultimo non +
[illegible]. Ad hec tempestas multa
que in orationibus in cellula in-
sistebat. Quibus [illegible] fundit vo-
ces minus pavens [illegible] pro-
[illegible]. Non cessante diabolo
[illegible] clamare. Excitate illius
cenobii moniales [illegible] pre-
sentia [illegible] ad illa con-
veniunt cellam. [illegible] dum [illegible]
at ut illa forte spem nequam
[illegible] quiramus [illegible] 5.
debeat qua de ca[illegible] intrare
narrans [illegible] diabolus [illegible]
[illegible] gemitibus et ululati-
bus [illegible] pavidus et [illegible]
nus [illegible] a Johannis [illegible] at
nei rogat eas ut sub [illegible]
ante [illegible] abscindi [illegible]

gratiam invenire. Et ubi hec
monialibus audivit deo et gloriosi
Johannis laudes reddunt [illegible]
[illegible] supplicat ut demonem
hunc nullatenus [illegible] de co-
cenobio effugaret. Vix [illegible]
[illegible] finitis diabolus magnis
stridoribus quo eodem loco [illegible]
magna [illegible] cum capite tam
verberibus et [illegible] flagel-
lavit ut per multa horarum spa-
cia [illegible] aliquid [illegible] vitale
[illegible] apparet. Dixit cla-
mans vocibus [illegible]
[illegible] ad illam [illegible]
moniales [illegible] ubi-
bus vindicabor [illegible]
[illegible] tu se pene [illegible]
ci [illegible] suas videns
autem [illegible] sibi auxilium ad
[illegible] ad [illegible] portu Johannis
gloriosum [illegible] naufragus se [illegible]
glorie [illegible] Johannis [illegible]
ad tuam clementiam [illegible]
[illegible] ei solitam mi-
sericordia [illegible] ne denegabis
[illegible] nam [illegible] hac [illegible]
[illegible] amplius [illegible] tam
horribili nos [illegible]
inde [illegible] flagello
a [illegible] ab [illegible]
[illegible] fumus velud fumus
ab eadem nequam spiritus
evanuit. [illegible]
iacuit [illegible] magnis in-
[illegible] capitis [illegible]
alicuius auxilio potuit se move-

uxor eius accepta pecunia magna
antequam de loco surgeret cunctis
tabulis codicibusque quibus ar-
tes illas nequissimas operabatur
venditis et [illegible] cibus quos habebat
et pauperibus erogatis completo
anno illo se ad primas [illegible]
in quadam spelunca clausit
in heremo in qua per quadra-
ginta [illegible] [illegible] operatus [illegible]
multa satis et penitentie asperitate
pollens. Quero igitur nunc ab
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ne quod illi contigit sibi
postmodum doleant contigisse. In-
sanus itaque iuvenis tantis [illegible]
[illegible] [illegible] laqueis
se videns omnis de sue volup-
[illegible] desideriis nephandi-
ssimo defraudari quadam
nocte laqueo se suspendit.
Et sic infelix temporali vita po-
tius et eterna se privavit.
[illegible] quod malorum turpissimum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mul-
tam [illegible] [illegible] et corporis
[illegible] [illegible] istud nequissimum
arbitror scelus. Ego ipso namque
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et pene [illegible]
[illegible] omnium mala [illegible] ac
novum testamentum [illegible] patet
exemplis [illegible] et [illegible]
manifestissimis [illegible] de-
claratur. Ad quid autem ut ma-
ior detur [illegible] se [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non est [illegible] [illegible]

[illegible]. Aliud tamen exemplum
mei nepotis [illegible] etatis forte
decem et octo annorum cum quanto
dolore nimio subrogatur ista
non est ambiguum quem incipio
enarrare maximis tribulacionibus
mea memorie [illegible]. Sed
[illegible] [illegible] est ut [illegible] ma-
[illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] illa nequeo [illegible]
Nepos equidem meus [illegible]
nomine [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad meas [illegible]
manus. qui [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] ne illi [illegible]
[illegible] quod contigisset, que tanta
diligentia suo infortunio cum
[illegible] ut a pluribus a me ge-
nitus putaretur. [illegible] itaque
idem puer infelix etate non
[illegible] [illegible] [illegible] corporis
sed non [illegible] [illegible] ita quod
plus moribus [illegible]
bonitate et multe [illegible] ele-
gantia [illegible] [illegible] [illegible]
a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Is namque [illegible] etatis
sue annis [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] que tamen ab
[illegible] [illegible] luctus [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible]
[illegible]. Sed [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non sufficeret. Ut ergo
eius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] rogavi [illegible] [illegible]
[illegible] in quid nepoti meo ac-
ciderit revelaret. [illegible] [illegible] a

[illegible] [illegible]
[illegible]

xvi.

niens glorius secundum proximus
obtinui quod gliscebam. Quam autem
cum me quadam die hora nona
tantus circumiret fetor quem in
naribus illatus portabam to-
lerare. Licet diu reputans mecum
tractatus unde hic adesset tan-
tus fetor admirarer. Cumque
mox utrumque elevarem oculos
insolitam nepotem meum vidi
terribilem visionem, ita quod mox
ipsum nimium non audebam
...ram cathenis igneis col-
ligatus fornacis instar flammas
~~sue~~ fetidissimas evomebat.
Ad hanc itaque visionem subito
me tam vehemens timor ar-
ripuit licet diu pluries loqui
vellem formandi vocem fa-
cultatis copiam eam consequendo
aliquamdiu in me redditus re-
miniscens essem. Nepos vero respi-
ciens tremebunda. Ad hec
ille ululatibus et suspiriis
utinam miserum non fuissem
ne tam diris cruciatibus con-
deputatus. Nam pro tribus me
temptationis machinationibus pec-
cati is temporibus perpessus. Heu quod
dicam tantus in dolore assu-
mi pro pluribus admonitus quos
mira peccatis non deservivi. Blasphe-
miam completam colloquiis ab
eis ... paratus fui. Cum autem
suffert mihi per corpus cum
meis totis viribus perpollere

per nulla impune peccata me cu-
stodi damnationem nisi quod delu-
mari pie delectabar, quod in mor-
te accepta penitentia quamvis sublata
pugnaverunt ut debebam pro-
posito confitendo dignam non
merui adipisci veniam. Et
hec dicens a meis disparuit
oculis, talis autem eo abeunte
remansit fetor ut in alio loco
habitare nullus auderet in eius
locum quem turpissimi ludi
scelus sine abhominationibus ma-
iestatis oculi conspicerent. Ego
ne vos benedicti merui re-
piat repetitis meritis pere-
te nos victores gloriat diu
tempore imperii quod postmodum
penitentia fecerit fructus. Ut igitur
vanus tante ruine ludi
pericula effugiat nos plenius
in omni incorrupte studui quam
alia tragedia quod hinc patet
subrogabo.
In Germania vero duo re-
pletis diebus diu mi-
quidam ludentes quam
aiunt que habebat consumpsit et
secutus secundum morem ausi
blasphemare blasphemiam que
nephande blasphemie ...
fundente verbis et ...
pectoribus ... mox de celo
fulmine veniens ... intonuit
... ludentibus
bus qui accidit quod enarro
cum omnes illi sunt ... impe-
ludum ut ... hoc ab
eis audisse et totam rei

+ hys dens

sorienti se vidisse fantasma inferni
et demones exultantes cum [illegible]
ipse secunda qui se inimicis alea
ctor ludum secundum simonem [illegible]
utrumque dictis suis incipit ludum
quo quidem simulacro quasi
unus lapsus inferni se terra ap
periens illas solo absorbuit
ita ut ex eis amplius nil fuit
inspectum visu nostri veris
confessionis comprobatur Sed certe quod
dico quomodo nullo possum comprobare
testibus tamen magis teste qui
ea vix pro ipsa duodecim comprobabis
[illegible] meas in qua in illam
[illegible] ac nobilissimus fuit qui
dam miles territoriis nimium
locuples qui [illegible] se
ludo cuidam scultori amore
creature potuisti non solum a suis
eum non corrigere Sed et cum
reprimere prava inficere cona
batur Sed adultus factus et
[illegible] [illegible] oculos
suum inclinavit Vt sermo suus
eius magis non [illegible] alibi
cum [illegible] magnas die et
corpus [illegible] [illegible] ob
amorem [illegible] [illegible] dic
tenens namque illius militis
filius crudelis morbus [illegible]
destitutus de die in diem pe
cuniis tam suis tamquam suorum
amittens in ludis et blasphe
mijs crudelis ex inmundicijs
pre constantie demum attigit

duodecimum que quidem ad ve
[illegible] despoliet cum pre lu
dis insistens ludum eundem
ut gloriabat non solum in
primis principijs [illegible]
Et quod ille se secundum que
ludens pluribus [illegible] ita
se inimicis [illegible] victor
[illegible] dumtaxat
ipso [illegible] in
terrenum hominis [illegible] videntibus
locum in quo ludebat velociter
de adveniens eum pre infelicem
rapuit sed quo eum attulit nulli
accensus hominum est compertum Sed
impetuo eum detulit in infirmum
cadam [illegible] ad [illegible] mee
[illegible] fenestram que [illegible]
quo ludentes degebant pater et
filius ex opposito stare me po
suerant quod me vide[illegible] nisi
[illegible] tam formidabil
ea [illegible] igitur nunc
[illegible]
[illegible] morbus se fulce
ne [illegible] cadentes ex morbo
iuvenal [illegible] informatus
statim in canitie [illegible]
[illegible] quod enim nove ter
te imbibitur de facili non deletur
[illegible] et [illegible] filios
correctionibus et [illegible] cum
[illegible] [illegible] ferant [illegible]
radices [illegible] facilius evel
[illegible] ne flendi [illegible] et in
futuro eis [illegible] eveniet

Contra parentes
qui pueris
suis plures volu
ptates permittunt

Nam nisi fallor ad ebriorum
pravam devenimus artissima
et sine ambiguitate aliquam appro
pinquavimus etate comparata cetatibus via
dicit. Uno scito opponitur alterum
per se patet. Eundi ad perditionem re
latissimam et multis pene infinitis
liminibus plenam fore constat
credi cum innumerus peccatorum ad
perditionem tendentes sint in hoc tempore
quorum scilicet hominum non solum
paganorum sed et illorum quos
baptismatis sacre unda lavit.
Nam de paganis nulla ori
tur questio qui dampnentur maiorum
fore liquet. Nam multiplicabus
nequissimis flagitiis quorum
nulla pene tempore cognoscitur
emendatio. Quamvis respice
quid dico potest bonis et malis
hominibus concedatis. Non est qui
bonum faciat non est usque ad
unum. Ecce omnes post suas mu
ltas et peccata ambulant vo
luptates. Conspiciunt concludi
debes quod ad eterna beatitudinis gau
dia rarissimi perveniunt quod
infinite qui et omnes pene
sacre scripture auctores attestantur.
Infinita siquidem cogitavi potest
peccatorum intueri ad sequ
virtutem efficacius demandum
hoc ex omnibus unum exemplum
decet nec ab hoc discrepat quod
nulli quod ad eterna non pervenire
nec alienus posse gaudia.

nisi omnibus non perdant sed
totaliter tempore comparatis. Verum
sufficiat exempli breviter iam
fine dato operi et presentia nos
dicta iam huius operis fine ipsi
quos breviter introducamus et
duo paene admiranda que
venerabili viro Nicolao Cicestr
ensi archiepiscopo referente didi
ci a primo dicam.

Venerabilis iste archiepiscopus
predicte Cicestr secundum divina
tione nimia benefi
cus ut cuius caritatis bo
nitatibus colerent relictas
voluptatem totus caritate
fundus recipere voluit. Domi
nus etiam sua visione quo
rumdam letitia adimplevit. Quin
inter donorum suorum etiam
in donaria supplendantissime
more solito impleret me in
stat nunc quoniam mecum
dignatus est iam diebus pluribus
commoravit et tunc ad hoc manus
ad adhuc vitam tempore longo
duxit. In Xº namque Augu
stine hinc venalem pontifi
ce salutat supplices igitur
in suorum vorum audiens venale
pontifico enarravit hoc
ille in civitate Candia contigisse.
Sacerdos quidam fuit sue ma
ioris ecclesie custos immundicius
ebrietati et luxurie deditus
non dum completo anno insurrexit

Terribile sacerdotibus ebriosis
et luxuriosis

de loco sancto inungitur. Cum dictus
in eodem sepultus baratro
sacerdos damnatus cuius primus cu-
stodibus innotesceret ad exemplum
Sequenti nocte tantus in ecclesia
cum scilicet dormitorio fuit strepitus
et tumultus nimius in illa eccle-
sia inhabitantes ... pavore in-
genti veluti ad terram ruere ...
rent. Stantibus itaque cunctis circa
ecclesiam strepitus ... vehementes
campanarum et sonitus audientes
sed nichil penitus videntes di-
vinam quidem ... clementia
... cur ista fiant debeat
revelare. Et ... audito ...
sentiunt ... diluculo
... cessante cuncta que sunt in
in ecclesia reperiunt revoluta
et quasi undique planius per-
mixta violata. Ad hec in ecclesia
tus potius orationes ...
... quod sequenti nocte eve-
niat ... ...
... videre. Sequenti nocte
duplex strepitus et pavor ... tribu-
latio est secuta ... ...
repleti ... amaritudine
et ... ...
adiutorium a domino ... ...
Sicut ... ...
... ...
... ... omnibus in
ecclesia ... ... gloriosus
Ieronimus subito ... ...
... in ecclesiam ... ad
altare et cunctis videntibus

et ... ...
... ...
... ... illius infir-
... ... indigne ...
... ad ... ...
... ... mandavit
ut ... ...
... ...
... ... fla-
... ...
... ...
... ...
... ... quod ut ...
... ... ad
implevit deo et beato Ieronimo
laudes ... ...
et ... illa cessavit ...
... ...
... devotorum maxima
... ... In eadem
... ...
... ...
... moribus et locuples
... ...
... ... valde ...
tam pene devotum et fidu-
... in beato Ieronimo ...
... ...
... In cuius ... ...
usque ad xx annum ... in-
... moribus ... ...
usque ipse ... ...
... ...
... tam nobilissimus ...
... ...
... ... ad ... ...

Aliud ...
ubi ... in
... ...
ad ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
ad ... ...

titas ad lectum ac feroce ne
sciunt declinans puellam qui-
dam cum pulcherrime corporis re
intentionem sibi in matrimonio co
pulauit. In tantum amoris re
tibus ita se capiens quod aliud
preter ipsam nimie poterat cogi
tare de die in diem cepit dimi
obsequia obliuisci ac quia
nimis dilexit ipsam et obli
tus fuit deum alienum se ob
litus fuit domus inferni sibi
completo itaque anno quo cum
puella iuuenis inperitus
recessit non tamen in matrimonio qui
ta complendae libidinis copulam
Sumpserunt tempus apostata
ca 98 iuuenis frater puelle illaqueatus
amore eius die cum concupiscentia eius
amplexibus frui tamen quem
optauerat adeptus super
accidunt iuuenes et exemplo
iuuenis sunt astuti ffinxit
nocte iuuenem puelle vitia
iam pacta. Cetera cogitat
eius quo valeat modo ...
... copulatur diebus pluribus
se simulans se per noctem Atque
die quadam cordialiter vibonem
dispensans pergere proficisci et latens
per diem in aliud noctem media
domum iuuenis reportauit se a
puelle fenestra clam ut ...
prius ordinauerant ambo ...
ad thalamum in quo eius et
uxor stabant perdens sibi po
stulat aperire dimittere illi
et tamen perdit uehementer
pulsanti negligunt thalami
hostium reserare. Cum ...
foris thalami iuuenis ua
et furore nimio fornacis ar
dentis instar undique infla
matus uxorem primo euagina
to gladio interficit deinde
sub thoro ipsum latentem fratrem
interemit. Hec itaque crudelis ...
... multo tempore per
inde ... illuc et errans
cum quibusdam ... incepit ...
dam tirannos itinera depredari
ac tales ingulare perseuerante ita
quod eidem tempore per x annos scelus
... implicatus glacie
... refugium et
...die quadam aduesperante
luce ... mercator se
... ne ille solus ...
... prauas suadens nam
ille ... tot et tanta vicia
abhorrenda ... operatus
. Cum in bosco ... diuersorum
aliqua ... ita ut ...
... et ... bona ...
singulis diebus ad eius ...
... voluntate perpetrabat ...
igitur ... mercatorem
... ad solita ...
... opera ...
cum eisdem ... uibrans
lanceis ... mercatoris instar
+ ~~...~~ ... in cum ...
... a ... eius ... re
tinca donec eius lateri gla
+ obuiauit veniens

dius instigaretur deinde manum
elevans interficiendi cum gladio
tenuit ut percutere non valeat
iam opplere. Ad hec Iohannes
gloriosus amoris inquit Iohannes
quem tu diligis loquendi aliquando
[illegible] licentiam datur. Ad quod
tyrannus amore inquit cuius quem
nominasti et loquendi et procedendi
licentia est ut postulas concedo
tantum quod portas machinam
iam depone. At confestim gloriosus
ego ipse sum Iohannes. Huc propter
tuam salvationem veni ne divinitus
a te impetrata [illegible] in va
cuum pereunt te tantum quod perpetrasti
peccaminum iam peniteat. At te
ipsum recedas ne formides hunc
[illegible] me venias propter tuam salu
tem et ore et corpore suppliciter
apud divinam misericordiam [illegible]
ne mihi dignas est [illegible]
[illegible]. At pre [illegible]
[illegible] et [illegible] onera iam depone.
Aliquando me tu custodem et
supplicatorem non habebis hiis dat
gloriosus Iohannes ab illorum oculis
disparuit. Ad hec [illegible]
tyrannus et qui cum illo erant ti
more et admiratione tam [illegible]
te ad terram cadens per horam
non potuit elevari. Tunc [illegible]
in totum et qui cum illo erant
spiritus sancti gratia est infusa et lumine
eos celitus illustravit qui primo
in vindictam [illegible] mutati sunt
[illegible] ad [illegible]
[illegible] videre deinde ad [illegible]
[illegible] et ignota [illegible]
in magnis se corporis [illegible]
et vite strictissime tradiderunt.

Miraculum illud quod videtur
[illegible] solicitasse in [illegible]
[illegible] in quadam
monasterio [illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible]

Aliud quo [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible]
[illegible]

+ [illegible]omini

+ tandem

sui eius militis fallax pulcritudo
huic decantat maxime per com-
burens et asperis prefatis diabo-
la iuvene superari taque hos
iniquos subtiliores artes cepit
cum ore iuvenis devoracit
Sicut itaque inter eos pugna g-
ravis diutius agitur quievit cast-
issimus iuvenis sevivit pessi-
mus inimicus vincitur vincens omnes
et + gloriosissimi certaminis castitatis
sermone [illegible] et vicit dona
temporis nobili vilipendit [illegible]
ea genitore ad mortem egro-
tantis visitacionis causa ingrediente
ex monasterio [illegible] Nam protinus
eodem iuvene inventus et compulsus
tam sit pre dolore nimio mo-
riturus si [illegible] filii frustratus
crebris clamoribus acclama-
bat ob quod dolens monachus
timens ne militis visu cor mol-
lescens et ignes + intidum violacionis
potius inter fratrum qui [illegible]
[illegible] suggestu supplicacionibus incli-
natus erga parentem [illegible]
volebat [illegible] cum [illegible]
infirmantem [illegible] a monasterio re-
cedendo [illegible] cum nil [illegible]
tam nocivum [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] nulla [illegible] per-
manet in [illegible] quies [illegible]
[illegible] [illegible] et va-
[illegible] implicatur eciam adem
[illegible] [illegible] [illegible]

+ eidem

prima

idem plenitur [illegible] In [illegible]
itaque manens + inibitus die-
bus tedio tam vehementi affectus
est quod sibi videbatur esse fon-
tanibus [illegible] deple-
to die [illegible] sic sua [illegible]
dam pulsione mandite insimu-
[illegible] post terra simul congre-
gatus casu [illegible] decepta
cuius [illegible] deceptus tam
dire libidinis cuius fortis [illegible]
bus et abhominabili corpora
sunt subito iaculatis cor eius
[illegible] et instigante diabolo
vulneratum et paene eius ad illi-
cita et omnibus abhor-
renda [illegible] timor
verecundie invitabat heu quid
dicam [illegible] mens
observancia [illegible]
militis [illegible] [illegible]
collocucione [illegible] in [illegible]
[illegible] facie [illegible] assidue militis
[illegible] palea [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] casus inevitabilis
ex [illegible] et femine pulcritudo
timor [illegible] eveniret
quae timebat et [illegible]
quod tanto tempore [illegible] neque [illegible]
[illegible] aliorum non illud [illegible]
est [illegible] in quo [illegible]
[illegible] monasterio
vite [illegible] egreditur sed [illegible]
libidinis tam nephande [illegible]
[illegible] nil aliud [illegible]

sordis hoc nefarius scelus fa
ciens impletis oculorum visibus
videre cogitans perire fugisse in so
pno retardatur dandatur inter
per ac nocturnis conspirationibus
inventis retardat de die in die in
mactare maritum ante eorum domum pa
tria domus ebrius meretricibus
fuit nocturnos. fuit prenis ac
omnes familias marcia monet
admirans cui ipsa tam vehemens
arripuit mutans et alterans
mansueta. Ignorabant si quid
rei tam odiosum esset eius con
tigit pignorari. Ad inquirendum eius
duobus ad se ex mostris desti
natis mentis retardi remittitur
Illud refeneris tedium recedendo
quod prius detulerat opinando crepi
tans in mostrio corde dixit mo
ribi. Cor vero a parte aliqualiter
suo recedit. Hoc sibi fit studium
sceptuarum ut attingat perpetua quam
affectat. Hec contemplans demorum
in peccatorum modum innemat ex
plendens prout aliennis sim
et a veritatis cognitione dimissus
extremie adherens eius iugo quem
simo inbecillum collo submisit
libidinis nonus tenebris sic suis
defecerunt dies eius conficiunt
sicut in frixorio ossa eius et in
matur doloribus vita eius ir
revoli fit simul animali oblivione
in toto dimittit clementia cordis
tota die cogitans quibus modis
apparatis abilis ut poculum

mortis valeat degustare hoc
quod sive inopes et miseri et ceteri
homines egentes et exules quam a deus
elongantur tanto fit peior hominis
tibus alialibus vir in peccatis capta
cia a deo maiori spatio elo
gatur et quanto celum distat a terra
et oriens ab occidente tunc ergo
patre dum dimissa gratia est sublatus
cogitanti demum quod morta vix
sume nefas et ignavis in opera an
dieere et auditum horribile vo
luptas adipiscende repente male
cholici consilio seminator discor
dia tale sibi insinuat consilium
occulto cogitanti. Nam certe
ut per tu tempestate noctis me
dio cunctis dormientibus veste
deposita mortali sumpta quoque
te laycali cicius ex monasterio pri
vatis clam adeat maritos et de
sinu crepusculo noctis latet
intrans ubi uxoris poris latitat
donec dormiente ipsa ad caute
attendat sive voluptas libidinem
completus placet inganic mes
iniquitatis consilium cogitatum. sed
dum ex ipsum tali posse ex potesta
tiuius affectum inceperit. Sequitur
igitur adveniente noctis medio
subplenitur ad fores cenobii cla
ves gerens manibus portari. sed
ad hospita veniens. tamen illa no
ctem hunc illuc discurreret quo
fit in loco porta non inveniret.
Stupore et admiratione percitus
cur hic fit nocturno invenit
iam matutinali cum ad lau

deos debitas dimitas monachi quo
cubabat pruriente hiis compl
litis ad cellulam ingressus ma
nens in cella ibi adquiescens p
dicti illius promitti fatis sumpti
quod nunc fecit audite mirabili-
dico que non potest operari peccatis
sensibus contra leonem pugnans
tempore gloriam adripiti clamans
nuncupatur tercias putans age p
le peccatis cum leo fortissime scos
contendebat. Cessa gloriose secundo
ymaginis venia flecte ipsi
ultimus non salutans et te peccatis
precibus concedit ut inspiciam
qua sodis cedas ut diua nau
fragia non admittas. non propter
impericia secundo gloriose similia
quo frangis a incendibus vacaret
Retinebat perque monachus in
cellula ille denuo et orans
et psalleos diuinos mancipatam
ymaginem gloriose secundo tabule
insignitam et in diebus sin
consuetudine gulis antiquam ~~[illegible]~~ flectens
genua se eam plures commen
dabat secundo ut eius mira de
menta cunctis innotescerent illo
enim die precabatur ne malum
faceret quod volebat. Conuenerat
vero hic ille monachus sequenti no
cte uterque ad cenobium socii pergere
Sed quod precium nocte facta
id facit quod nec adhuc innuit inse
am uis x unum se menses
singulis noctibus hoc euenit

Completo namque nunquam ins
derlo in somnis beatus iohannes
pissimo cuidam heremite mo
nacho apparuit in specie suo q
certa nocte eidem reuelans quod
iste monachus faciebat mandans
eadem ut diceret illi monacho e
narranti declarare. quo ipse eu
ob sui imperiti frequenter eu
prodit. ut heremita non videretur
ad cogitatum precedendo pectus
et ei cuius velox deinceps sibi
precipit concedens se de ipsius
custodia premonebat discessit
ergo certius ab eadem hanc aut
sibi que videtur monachus al
tere enarrauit. At ille se
quod hec dicat non intelligere
pluribus detestans se frustra
copie dicens sibi fuerit cerebri va
nitatem hec somnia euenire
Ceassit monachus et recedit
gaudens proximi nocte secreta
nullam aim propositum solitum
secundo vouananda. heremita mo
nasterio ad vetrum opus [illegible]
diu afferauat pergens ad se
nim labitu reperiat vel [illegible]
bus ergo nunc diu [illegible] a
mo mala cogitauat oper
agendo honeste solito precato
sibi reddita perace ut voluit
se effecit. Ecce in fine gloriose
secundo clementia non defecit.
Recedens itaque de monasterio

+ sororis se dextro
lateri applicavit

nocturna hora alicuius temporis occul-
tans fratres domus advenientes pro-
dictam illud undique cinxerunt cumque
noctis crepusculo domum intrassent
ad lectum in quo virgo soror
sue quiescere solebat clam
procedens tamdiu sub eodem late-
bat quousque sororem dormire po-
tuit estimare. Cumque igitur
spoliatus vestibus sororis +. Ut ergo
soror levi sompno dormiens ex-
citatur nec virum viso se sensit
mane ad matrem properantes
dires cum clamoribus ad se
omnes pater convocavit. Currunt
ad puelle thalamum cuncti cum lumine
et tandem in lecto fratrem invenerunt ia-
centem apparenter et semper pri-
vatum cuncti qui convenerant et
dolenter indignatur a filio pater
discriminis tamen tam iteratum
sed filius filicio confitetur. Ut enim dixi
voluit gravius demonis que sua
insultacionem coperit ut poterit
sollicitor et astutior fieret ad sa-
piendum et in peccatis se tuendum. Nec et
cum pro sua demonis quibus de sua
parte accidit et spacii exuto
enim maior inest demonibus facultas
quando in mari mundi huius peri-
culoso et innumerorum agminibus
pleno in bellis carinis na-
vicula navigat tanto ma-
ior instat timor et astutia
se tuendi. Confirmitas perpetuum
ille temptator dyabolus no-
cendi possidet artes quinimmo
perit longius aspicere. Certe
plus nil nocet quam spretis aliorum
consiliis ut sua voluntas propria
ambulare qui sue tamen vo-
luntati credit in cunctis que facit
finem odibilem advenerat.
Magnus ergo iam finito cur-
tis timor de fragilitate nostra ma-
xima et de dyabolica calliditate
et astucia demiratur magna
cum spes venie peccatoribus declar-
atur. Demus itaque se modicus a
dyabolo decumpatus delusus et
est in tanta miseria captiva-
tus per amicus suffragiis gloriose
confessionem cumque de devotus capitat
suam miseriam et culpam re-
cognoscens in se
ipsum redijt et de eadem pena
demonis cum retardacione ab-
iecta lugens et dolens ad
fontem pietatis speravit deum
vero in suo dilectio per duos an-
nos in tanta se abscondere
asperitate afflixerunt ut facta
cor suis insufficientibus cogitare
et completis annorum duorum circulo
ante dies modicos ex hoc
seculo feliciter migravit.
Sed dyabolus damari por-
tueri opus predicte iccepit
liber aliqua omnibus imper-
ta corde audio intelligeri

-178.

De quodam cardinali emulo beati Jeronimi qui misere interiit

que ob eius reuerentiam dicere
non dimittam. Rome cardi-
nalis quidam beatissimi nostri
gloriosi Jeronimi emulus et detractor
dum die quodam in quorumdam con-
spectu cardinalium more solito
ore audaci et temerario contra eum
insurgens verbis prorumperet, dolore
subito ventris impellente ad
occulta nature loca properans et an-
tequam recederet expirauit, viscera
omnia pariter emanauit.

De alio deuoto sancti Jeronimi qui propter dimissionem vestium et ciborum superfluitatem condempnari debuit et intercessione beati Jeronimi vite restitutus fuit

Alius quoque presbyter cardinalis An-
dreas nomine, ita non plus quam
gloriosi Jeronimi deuotissimus cultor
pridie in romana urbe in-
tis [illegible] expirauit quin
cum iam in cella eius pararentur offi-
cia que solent fidelium fune-
ribus exhiberi corporibus.
Assistente summo pontifice cum
pene toto clero et populo Romanorum
qui ad eiusdem audienciam venerant
honorandum [illegible] eiusque
ululantibus et crebris ge-
mitibus inferentes stupentibus
cunctis et velut amentibus
effectis tamen [illegible] a somni dormi-
tione excitatus mirabiliter
consurgens. Cui ergo a romano
pontifice remoto [illegible] ma-
iori beati petri apostoli cunctis
populis clamantibus interrogaret
intulit ista: illa dum statim
domino apparuit iudicandus et

iam per vestium et ciborum quibus
actenus usus eram nimia
superfluitate tantaque [illegible]
condempnaret. Subito adue-
nit quidam sole splendidior
niueque candidior qui sum-
mo Jeronimo ad se innitens
[illegible] intelligo [illegible]
[illegible] flexis genibus [illegible]
[illegible] corpus iterum [illegible]
pedibus [illegible]. Quibus
finitis verbis in ictu oculi [illegible]
[illegible] corpus
restituta. Ad hec [illegible] summus
pontifex et ceteri audientes [illegible]
[illegible] nota ipsis [illegible]
[illegible] laudes
[illegible] deo et beato
Jeronimo collaudantes.

Ulta nos [illegible] af-
fectio commonet et con-
[illegible] plu-
rimi [illegible] deum et beatum
[illegible]
[illegible] ab
[illegible] quorum
[illegible] pauperis
de [illegible]
[illegible] et
[illegible] sua [illegible]
in [illegible] ad [illegible]
[illegible] vestimentorum
per diem in die [illegible] ab
[illegible] et pauperibus quorum
[illegible] rapturam manu la

+ superfluitatibus

tracium devorant, fame mo
rientibus et frigore non curant./
Hoc esse non credis quod dicam sunt
scriptus aut anno [illegible]
dicamus magni ac iuxta sta
tus temporalis sed praeclare insinuati
lleaurssi in peccatum apus reputata
duo confugerim opus reputatum
Pontificatus enim vitium juste
ditos diffunditur per proxima
loca respicit + non magis exitus
Crucianti enim omnium quod nil negli
gentia episcopi ac clero in peccata
demisit de tot tenetur domino
reddere rationem. Heu quid Augustinus
hunc dicam. Quae nobis imposuit
pondus. Cuius sarcina sed
debiles ego humeros
quid portabo. Cum esset Augustinus
hinc undique me torquentes agi
ac duo cruces in promptos [illegible] sine
mensura timore majoris periculi
secte gemina affligor et crucior
Occurrimus et temporalem statum
fugere quod potes laudabis esse
cratu atque vicariatu dei in
ignem vel Sed in illis qui in eo
vitam agunt multum terrenorum
qui mundi pompas et gloriam
appetunt non collaudo / primus
eius consules. Ut cum fugiat
possunt, melius esse fugere
quam eam terrenis vitam agere
terrenorum quam in pontificali cu
lmine locati agendo ad infima
et profundiora nimium loca de
cidere. Tanta periculis creandi

quis peccatus plura donaria
recepimus. Intelligis opus
plurimos potius novam gerere
quam centrum, potius lupos in
pascua quam pastores. Et servuto
res et magis quod dicat quod in reos
qui bonorum clamat de praeda
incedunt pauperum lupinis
faucibus suspendunt alios
et vestra devorant et consu
munt. Quod absurdum et absque
ingenio et deflendum hinc
id est depiunt ut talis absque
muneribus curatis gementibus mino
ratur quibus per deum non timeat
pastores veniunt a suis
abominationibus retardentur.
Audiant ergo hoc illis episcopi
quae narrabo proximus et sal
tem aliorum calamitatibus ter
reantur./

De suplicibus cuiusdam prelati
in dicto episcoda ab hoc
bus [illegible] vite incommoda
inestimabili quidam degebat
monachus Helias nomine an
tiquissimus magna vitae sancti
radians qui in vita beati Bernardi
ex familiaris valde fuit./
Hic etiam liberius [illegible]
[illegible] plures eviar
[illegible] hic quadam die ut
plures in testificavit monachis
vita venerabiles fide [illegible]
qui se hoc dixerunt ab eius
[illegible] ore multociens audisse/

vemede

Solitis inanibus orationibus
somno repentino aliquantum
obdormivit. Et ecce in vision
quo quid[e]m deus militonis
crudeli et occulta sine sedib[us]
respiciens elemeta in quodam
pallacio mire et ineffabili pu[l]-
critudinis et mirabilibus imagi[nibus]
cecidit ut sibi videbatur. cum dic-
tus pr[ior] boni pallatiu[m] hinc
illinc circumspiciens eius amena
ret[ur] pulcris tam vehementer
videret iuxta quedam tribunal
a quibusdam nimie pulcris
iuvenibus stratis tapetibus
et vestibus auro gemmis et
multa artificiosa ~~varietate~~ decorati
cuiusque picte involuto in
quo positum eos quidem et
decoribus tunc aptius tante cla-
ritatis ut nil valet aliud
quis habere. magna virorum pul-
cherrimorum comitate stipate veni-
ens se posuit ut iudicia exer-
ceret. Tunc primo quedam anima que fu-
isse ambasiatoris prioris
ab aliquibus ibidem existentib[us]
post modum intellexit nequ[i]s spi-
ritibus catenis igneis vin-
culis ut vincta instar forna-
cis flammas erumpens sulphu-
reas de prelata maiestate regie
presentatur. que pro his que de aquo
interrogaretur cepit diris vo-
cibus et infernalibus man-

vaniloquiis; maxime

pompis

sionibus dignissima acclama-
re. Hanc iure cetatis maxime
assignans pulchram cum quibus
vanis mundi intentis cum
cunctis et vocibus et clamoribus
pulsatos delectabatur. Ex quibus
finitis lata per iudicem sententia
ut penis infernalibus ~~pen~~
traderetur donec corpus iuncta
duplices penas in perpetuum
sustineret. mox illa presente
verbis omnis illa nequam spiri-
tuum turba vinctam cum diris clamo-
ribus retraxerunt. Deinde
alterius cuiusdam anima que
fuisse theodonis senatoris pre-
dicte sedis venalis damasce-
nus dicti episcopi prior intellexit
ante maiestatem regiam astan-
tibus multis nequam spiritibus
eam fortissime accusantibus
presentatur. Cum quo a dextris cum loqui
cunctos liceret et illinc ex
adverso alius iudicem vir quidam
speciosus sole splendidior ut
sibi videbatur pene totis a
sanctis eminentior ad regis
pedes devotus se pedibus se credo
quo quid[e]m surgente eos im[m]a-
gina clementiam a iudice ei impet-
ravit cum sciret omnibus se op-
ponens accusantibus hunc
sibi dilectissimum et devotum et
ei omnimode exhibuisse reveren-
tiam specialem. Tunc mox

dixit

Facundi audaciam abstulit
et in tantum terrore omnino evanuit
Post modum se flectens ante se
flexis genibus eius fidelissimo
suo veniam et eciam requiem
solita precatur et mira infinita
clementissime elargivit ita tunc
ipse pro omnibus commissis flagiciis
in purgatorio purgaretur suis
precibus ut voluit et adeptus
cum omnis illa nephandorum demonum
multitudo gemens et ululans
de illo loco se penitus evanuit
Mirabile autem dictu hoc unus
iuvenis quidam pulcherrimus
toto sindone per pallatium veniens
adveniens se accedens se fore dixit
a petro patre romanorum eius de
notissimo quibus cunctis precibus erant
dies sibi impetrare a domino fi
lius dignaretur. Ad quem rex quod
inquit a filio meo Ieronimo
petrus postulat etc fiat.
Verbis omnibus sic finitis a sompno
illo mox ille monachus gratiarum
laudes innumeras deo reddens
et Ieronimo glorioso qui diem
illum in quo tam miranda vi
derat prenotans. Eadem procedo
intelligerit de episcopum antiocenum
et theodonium senatorem ex hoc
seculo migrantem quo liquide se
pateret licet vana sompnia non
fuisse. Magna putabas
augustine ... aliquis

admiratorum mentes velut
se quod nomen et mandatum
eius ponens dum in tuis preci
nis viris quasi semper Iohan
baptiste et eciam apostolis Ieron
ymum equalem in sanctitate et
honoribus sine dubio efficaci
tibus et temporibus infectis
comprobares. Certe nos et alii
licet ambiguitas ...issima et
cum fide et devocione suffia ista
fecimus et puto aliquibus eius vi
tam sanctam et eius tanta
operibus prodigia et miracula
pergnoscentibus admirationis causa
evenire. Ex tam hec verba sic
erunt ... ad vitam eius declarandum
~~...~~ ex meas levissimas
et inepcias nunc illas expone
re decrevi. Obmissis omnibus
aliorum miraculis quia venera
bilis vir Cirillus episcopus Alexandrinus
se vidisse suis ad me diebus
plurimis ... affirmabat breviter me
dictam

... beati secundum gloriosi obi
tus anno completo in die
natalis gloriosi Iohannis dum
penitentis compleret laudibus sua
tuitivis dum ... potuisset
... modo solito in terra solute
ante altare cunctis penitens
dum gloriosi flexis genibus
ipsius gloriam et excellentiam
multa ipsius dulcedine contempla

Quomodo sanctus
Iohannes baptista
apparuit cum beato
Ieronimo ...
exponens sibi
quomodo esse equales
in merito et gloria

retur. Repentino somno ibidem
aliquantulum obdormiunt, et ecce
in ecclesia ut sibi clarissime videbatur
binatim quorundam speciosorum
virorum agmen ultra humanam esti-
mationem candore albicati sua
ingressus contextim turba ue-
geminata mirando ordine veni-
ebant. Deinde binati omnes ad
altare procedentes et ibidem fle-
ctentes genua ad sedendum
singuli in ecclesia se ponebant.
Cum ergo illorum virorum iam ecclesia
esset valde plena, post omnes
duo viri eminentiores ceteris
in toto splendore atque pace infini-
te pulchre lucidis stolis indu-
ti candidissimis auro et gem-
mis undique ineffabiliter in-
signitatis venientes ecclesiam pariter
ad quorum introitum intrant, omnes in ecclesia residentes
statim flexis genibus eisdem
summa reverentia prociderunt.
Cumque illi duo viri altera ab
eisdem reverentia exhibita in du-
abus cathedris aureis mira
lapidum preciosorum varietate et pul-
chritudine decoratis sibi a quibusdam
pulcherrimis iuvenibus preparatis
ambo pariter consedissent, et ceteri ple-
aliquantulum tos ~~aliquandiu~~ permanebant.
Interim facto inter eos silentio
cepit alter duorum eorum alterum
impellere ad laudandum eundem
loqui admirationis alterius oper-

ut quisque ~~suo~~ prius incipere deberet.
De primo singuli, ut secundus
Iohannes cuius erat illa dies sol-
lempnitas laudes et magni-
ficentias explicaret, magnis
vocibus acclamant. Cuius unus
illorum sermonem mox incipiens
laudes sanctissimi cursoris domini
tanta loquele dulcedine ta-
torque verborum ornatu miro et
sine gravitate prosequitur ut prorsus
non esset lingua humana declarare
finito itaque sermone illo alter
qui Iohannem baptistam eunti dicebant
invocabant eidem astantes responsione
multiplicatis hec tractatibus
ad eius honorem et gloriam ~~est~~
locutus est.
Ocius iste meus beatus
Iohannes equalis in gloria
equalis est in sanctitate nec eorum
laudum est alterius sermo pre-
cursus. Vere iste dignus est ut eius
laudibus nunc insistam. Hic
vere lux est que tenebras effu-
gavit errorum et cunctos illu-
minans sermonibus a veritate clari-
tatis. Hic fons est aque vive
salutaris ad quem sitientes omnes
accedunt largissime satiantur.
Hic arbor altissima cuius cacumen
celos ascendit et cuius dulcibus
frondibus de suavi cuius opere
fructu aves celi se sociant sta-
biles et universa sancta se sociant.

patri meliorabat adhuc nunc sacr-
amentis. Hic mecum Bethleem fuit
in seculo. et tamen non invicus nec car-
nem abstinens manducavit.
Hic mecum virgo vixit ab pu-
ericia. Hic mecum fuit presbiter et doctor
spiritualis illustris. Hic mecum sacer-
dos vixit. Ergo Christi in sancta et vi-
tam corpoream dereliqui. Hic et
post vitam non accepit templum
Christi in sancta et doctrine sue perpe-
tratione virtutem. Corpus suum to-
tum gessit in seculo cum miris
afflictionibus et doloribus. Ergo Christi
ante sedem pervenit invictus et
gratiam imitator. Hic pro nobis
tenemus cunctis cottidie sinistra-
tor. Et ab hereticis tanta laceratio-
nibus defensator. Ergo semel
in baptismate Christi dominum manibus
ipsius tetigit in Iordane. Hic
non solum manibus ipsius
tenuit in altari mactatum, sed in
ore ipso manducavit. Hic
in sanctitate per omnia equalis
tamen cum ambobus equali tenuit
vite finis in nihil comparando.
Hec et alia multa scripsit de
beato Johanne que ibi Cyrillus
Cyrillus non potuit memorie
totaliter commendare. Iam hora
dicta prima adveniente ecclesie
custos nomine Crispus inveniens
dormientem eundem manibus
portavit. Expergefactus itaque pon-

pontifex stupore admiracione
et gaudio admodum, que viderat
custodi cum lacrimis enarravit.
Deinde illo die missa sollempne
celebratus nutritor nostri leta omni
populo declaravit.

Sunt insuper plura que
dici possent miracula vi-
sione utilia et miranda
sed ea que de beato hoc opusculo
sunt inscripta. Sed ne prolixitate
operis aliquid legentibus tedium
oriatur unico solo miraculo quod
non diu completo mense in Beth-
leem pacatu est perfecto concluam.
Aprilis fuit enim dicte die quinto
facto post octavas penthecostes
circumsederunt multi suffraganei et
nobiles maxima turba virorum
et mulierum in ecclesia in qua cor-
pus quiescit corpus secundum hiero-
nimi confratres honore et reve-
rentia tamen debita et devota
Quamvis cognomine sacris induti
vestibus ad locum fovee in qua
corpus venerandum iacet, accedentes
terram cepit effodere sepulture
fratribus qui circa corpus medio abla-
tum in tumulo marmoreo mira
pulchritudine undique decorato quem hac
de causa fuerant fabricatum prius
ponendum. Cum iam facta fovea
vacuata nichil inventum
corpus sacratissimum in medio fo-
vee tamen iacere a nulla
parte terram tangens permane-

bat magis nec corpori aliqua vi-
olatum. quod mox elevatum ad
odorem vehementissime et suavi c(on)-
[illegible] olfactus hominum iuxta sepe-
tum collocavimus in altari. Cecus a predictis
reliquie ferme videntes ext-
ant illo die me teste qui
adeant aliquibus sunt pacta mi-
racula gloriosi aplicanti ea mul-
tarum temporis eorum. Ceci vero
reliquias tangentes statim visu
pristino receperunt. Cives papie
demoniaci [illegible] vi [illegible]
eorum plurimorum hominum dextris
[mandi] sunt plenam libertatem. Mulier quedam
vidue paupercule puerulus
cuius unicus filius in cisterna fuit
per [illegible] ne suffocatus
quem mater inveniens dolens et
lugens mox in ulnis puerulum
cadaver ad foveam in qua sepul-
tum fuerat corpus gloriosi Jeroni-
mi deferens eum in foveam proiecit se [de terra]
dicens. vita Sancte Jeronime glo-
riose hinc non recedam donec
resuscites michi unicum filium me-
um quem amisi. Inaudibilis [illegible]
dictus in [illegible] sunt facies [illegible]
impreceta statim ut terram contacta
puerili corpus tetigit eadem est
[illegible]. Quidam vir cor(pus)
cuiusdam sui filii de sepultura
in qua per triduum steterat corruptum
mox ad foveam illam currens
detulit et illud cum in fovea

proiecit quem mox illico fuit
vite pristine restitutus.
Mirabilia pene semper
innumerabilia que facta sunt
a mane usque ad vesperas
quo quidem tempore gloriosi Jeronimi
cadaver de fovea dessepultum
in altari extitit collocatum.
Sed tunc quorum mirabilia ultra non
procedam. Unum tamen quod nocte sequen-
ti accidit non silebo. Cum hora [illegible]
vespera corpus illud [illegible]
in monumento quod preparavimus po-
suimus. Sed mane monumentum
vacuum et iunctum et corpus
[illegible] fovee pristine invenimus
restitutum. Quod dum ego plurimum
admirarer nocte sequenti in dor-
miendo beatus Jeronimus apparens
in visione plurima gaudia pre-
stitit. Sed inter cetera [illegible] dixit
dilecte Cyrille [illegible] meum
in qua iacet [illegible]
quousque [illegible] ab [illegible]
[illegible]. Et quid tunc
[illegible] multa [illegible]
Ad hoc congressus quod videam cu-
[illegible] eius et [illegible]
[illegible]. Quod ante quam hoc
adveniret aliud non acquievi.
Et quid utile autem hominum de hac
epistola [illegible] non in eis [illegible] gloriosi
Jeronimi [illegible]
non superfluum inutile et non bonum
solum [illegible] et negligen(tes)

causa hoc accidisse ab omnibus
indicetur. Mi Augustine ka
rissime in tuis oracionibus mei
esto.

Explicit epistola beati Cirilli Jeroso
limitani episcopi ad beatum Augusti
num yponensem episcopum doctorem
eximium de miraculis sancti
Jeronimi eximii doctoris ecclesie.
Sub domini anno M° cccc xxxviii
in apostolorum philippi et iacobi
vigilia feria quarta hora xiii
per nicolai pechko manus
de maioris polonie wedzirecz
Cracouie in marie virginis gymnasio

Dn̄o

Hee sunt conclusiones pro honore et sanctitate
Sacrosancte generalis Sinodi Basilien in spiritu sancto
legitime congregate, ecclesiam universalem representantis
per universitatem Studii Cracovien in opusculo se-
quenti deducte.

9º 1ª Sacrum generale Basiliense Concilium ecclesiam universalem representans spiritussancti instinctu rite est institutum.

9º 2ª Sacrum generale Basilien Concilium spiritussancti instinctu rite institutum ecclesiam universalem representans tempore sui adventus in spiritu sancto legitime est congregatum ac recte continuatum.

9º 3ª Sacrum generale Basilien Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans plenitudinis potestatis sue principalem a deo sibi habet immediate collatam.

9º 4ª Sacrum generale Basilien Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans propter plenitudinis potestatis sue principalem sibi a deo immediate collatam super auctoritatem summi pontificis et consequenter supra summum pontificem obtinet potestatem et principatum.

9º 5ta Sacrum generale Basilien Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans ab Eugenio quondam pontifice summo dissolvi non potuit nec est dissolutum.

9º 6ª Sacrum generale Basilien Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans in robore suo inviolabiliter persistens in omnibus per ipsum auctoritate sua conciliariter actitatis et factis stetit et efficaciam habuit et habet processum.

9º 7ª Sacrum generale Basilien Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans in depositione quondam Eugenii pape quarti iustum et racionabilem habuit processum.

9º 8va Sacrum generale Basilien Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans in electione sanctissimi domini domini Felicis pape quinti modum legitimum et canonicum tenuit processum.

9º 9na Sacro generali Basiliensi Concilio in spiritu sancto legitime congregato ecclesiam universalem representanti necnon sanctissimo domino domino Felici pape quinto per ipsum rite ac canonice electo et instituto ab omnibus christifidelibus salvari volentibus est obediendum necessario.

Reverendissimo in christo patri et domino domino Sbigneo dei gracia Episcopo Cracoviensi
nostreque universitatis Studij Cracoviensis Cancellario preclarissimo. Cum hijs
qui honoris dei, fidei katholice et presertim subditi gregis commissi salutis sit curam
pervigilem habere. Etenim quamquam in omni eventu veritatem fateri, vel annunciare,
nemo causa salutis volens sit astrictus, tum quia per nonnullorum ipsam veritatem
annunciancium non missione sed ultronea temeraria que ingressione veritas
ipsa nonnunquam redditur suspecta, tum quia sepe ex subditorum culpa agitur ut
eciam ab eis qui missi presunt predicacionis sermo subtrahatur. De primis Je-
remie scribitur: non mittebam prophetas et ipsi currebant. ecce non missio
nec loquebar ad eos et ipsi prophetabant, ecce doctrine suspecio. De secundis
habetur Ezechielis iii°. lingwam tuam adherere faciam palato tuo et eris mutus nec
quasi vir obiurgans quia domus exasperans est, nam et si quidem ad veritatem
annunciandam immittuntur, dum tamen huiusmodi missionis fructus non sequitur,
a domino cohibentur, quia dicat talibus christus. Nolite sanctum dare canibus neque
margaritas spargere ante porcos. In necessitatis tamen articulo quo scilicet
pro ipsum vel ipsos tamen vel quorum interest super ipsa veritate dicenda quilibet respondere
sub salutis sue interitu ipsam palam profitendam obligatur, tunc eciam si tacet
haut dubium quin sibi preiudicium irrogatur, nam et in eo casu doctrine veritatis
a doctoribus pretermitti prohibetur, veritas namque pretermitti non dicitur cum aliqua res
vera tacetur. sed cum veritati illius rei preiudicium generatur, quod quidem fit vel ex
doctrina contraria vel ex aliquorum taciturnitate inquit beatus Thomas in scripto
quarti distinccione ~~propterea~~. in solucione articuli tercij questionis illius utrum veritas
propter scandala sit dimittenda ~~super doctrina que veritati gratia veritati in se dero~~
~~gatur, ex utroque non solum et ex doctrina contraria et ex quorundam~~, ~~casu pre~~
~~missa taciturnitatis~~ ex utroque itaque maxime in casu premisso et ipsi veritati
derogatur et infirmi ac debiles scandalisantur. quorum utrumque morale est et
edificat ad iehennam. Dicit enim beatus Gregorius in secundo pastoralis sui. Sicut
incauta locucio in errorem pertrahit ita indiscretum silencium eos qui erudiri poterant
in errore derelinquit. Sane cum per venerabiles viros et egregios magistros. Marcum
Bonifilij Sacre theologie professorem Stanislaum Sobenoth de Poznamen (de Pozna men)
~~Tridentine~~ Scolastici ~~posnoniensis~~ ~~Canonicos~~ Cracoviensis Plocensis que ecclesiarum, dominum
Derslaum de Borzimow Archidiaconum et Canonicum Cracoviensem decretorum doctorem
necnon Nobilem virum Wilhelmum de Barina. Sacri generalis Concilij
Basiliensis in spiritu sancto legittime congregati eciam olim nuncios. Sanctissimique
domini domini nostri Felicis pape quinti Oratores et Nuncios Regium hoc polonie inclitum
et presertim universitas nostra Cracoviensis super eiusdem Concilij ac prefati domini hactenus
allegatorum assensu pariter que veritate dicenda docenda ymmo et scribenda
patenter solempniterque vigore Concilij ac pape prescriptorum in preciarum hortati
et requiruntur quo fit ut in casu premisso non veritatem katholice quam universitas
nostra in predictis sentit ipsa fauore vel timore cuiuspiam sinistro seducta contraria
dicere nec ipsam tacere sive dissimulare ymmo verius ipsam eciam vestre publice profiteri

doce nemo et in scriptis inspta eorundem Oratorum et Nuncior requisitionem redige
sub salute sive obtentu arctatur. Quia igitur ut de alijs quibus ad q
tales obligatum ad presens taceam sit ut premissum est requisiti verbis et scriptis
veritate prestare doce ac non esse ad postea ingerere, nec lpam combustam ad pauca
respiciendam et plus sensui suo pertinaci cum racionem insistere, suspectum redde,
neque spe altissimi impositi sunt canibus dicente neque margaritas vestras porcos spar- — et spa r i
gere si porcis luce vero alijs quod sponsa dei fidele agimur in dei ecclesia luce, secundum — regno po
quod scriptum est Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti et qui ad iusticiam — Lome nio
ac erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates Danielis xij. ac per — (i. si qui lingue di sto)
hoc ipsos ab erroris et ignorancie caligine ad lucis et veritatis trinite ut et
ipsi patre qui in celis est in hijs pariter nobiscum glorificet reducere, veritas
quam veritatis mea erant sentit in hijs in humilitate utriusque deducatur
in conclusionibus infra secundum ordinem descriptas. Quarum prima est hec.

(3ª pª) Sacrum generale Basiliense Concilium ~~in spiritu sancto legitime congregatum~~ ecclesiam
solem ruentis sponse instructum rite est institutum. Ecclesia profecto olim
in etate sua florida erat veluti mir pulchre dilectionis tutoris agnicionis
et sancte spei. Cum viz filij eius robustiores amicti ~~auro~~ auro primo et purissimo
divine sapientie erant et argento eloquentie fulgebant et virtutum gemmis ornati
rutilabant, cum scilicet filie eius infirmiores composite et circumornate ut similitudo
templi erant, cum scilicet lucebat sapientia et scientia dei sollicitudo et pietas in pastoribus,
caritas constantia et fides fuebat in muribus, castitas simonia puritas
et devocio splendebat in claustralibus, mansuetudo compassio et benignitas
in principibus et militibus, Iusticia fidelitas beneficium sive liberalitas in civi
bus et ruralibus, Parva humilitas et obedientia in pauperibus, nec in aliquo statu
deerat ei quicquam glorie vel decoris usque in parte eius senecta et senium, cum
refrigescente caritatis calore tendere cepit in eius filijs iniquitas avaricie.
ambicionis. simonie. iniusticie. ceteraque vicia sine numero ferme, ita ut heu
egressus est iam a filia syon omnis sic sancta ecclesia pene omnis decor, et sancta
est vilis et abiecta nimis et polluta menstruis Treni primo, ita que videtur
esse in derisum et improperium et solitudinem, et obprobrium inimicis suis iudeis
(a exposita) paganis hereticis. alijsque infidelibus, Itaque ipsa in illa tempora devenisse ap-
tissime videtur de quibus apostolus 2ª ad Thimoteum iij. predixit Salvatore in qui ipse
quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa, et erunt homines seipsos amantes
cupidi. elati. superbi. blasphemi. parentibus inobedientes. ingrati. scelesti
sine affectione. sine pace. criminatores et incontinentes. immites sine benignitate
proditores. proterui. tumidi. voluptatum amatores magis quam dei. habentes speciem quidem
pietatis. virtutem autem eius abnegantes, et quod dictum est factum est sicut populus ita
sacerdos Osee iiij. In quibus verbis apostolus nulla penitendi spem obmisit
quia non verbis suis sufficiente comprehendit. quibus homines etatis nostre mores

[facinorum]
sive verius facinora descripsit, quod tria mala ad tantam generalem correctionem [illegible] constringunt, quorum primum
est multiplicatio heresum, secundum deformitas morum, et tertium dissensiones sive bella
regum et principum Christianorum. Quorum primum piaculum atrox et lamentabile in populo Christiano fit
primum malum, quod letali veneno fideles inficiat, quod fideliter serpat, quod cancer vulnera
pauca in medium proferri de heresi Bohemorum scissura sensibus nostris apertius subiecta
deducuntur. Ipsa namque ipsorum heresis singulariter [illegible] Constanciensis Concilii celebrationem
in dies continue invalescebat, unde qui in errorem illum inciderunt persequebantur ecclesiam
Dei et omnes sancte fidei cultores, quasi hostes ipsorum capitales, bona ipsorum invaserunt,
rapuerunt, occupaverunt et hactenus occupant, et si quos ex ipsis et presertim viros eccle-
siasticos et religiosos in manus ipsorum fortuna infausta deducebat, quemvis quos legis
sanctitate ad facinorosos quosque puniendos invenerunt, non contenti novis et inauditis in
eos suppliciis animadverterunt, et ut singula ipsorum nephanda sermone generali com-
plectamur: semper cogitabat, semper satagebat quo nobiles, principes, duces, barones
et reges atque omnem religiosam militiam ex politica de fide Christiana diminuerent,
scinderent, tollerent, et prorsus radicitus evellerent et annichilarent, et huiusque
primatia ipsorum perduret, et si facultas ipsorum ad premissa se extenderet et ipsis oppor-
tunitas sese offerret [illegible] hiis filia et [illegible] deteriora veluti antea at- [scripta]
temptaverunt. De secundo eciam malo puta morum deformitate sive laicorum sive clericorum
si discuti deberet quis est qui debiti parte minima absolveret? Nulla siquidem a parva
admodum in omnibus fides, nulla religio, nulla contractuum seu pactorum eciam iuramento
firmatorum observancia, quos est qui honestate quampiam verbis aut ex factis
observet? Omnes qui sua sunt querunt, et omnia divine atque humane societatis iura
dissolvunt. De tertio insuper malo puta dissidiorum et bellorum ultra premissa
pauca stilo brevi ponuntur, nonne populus adversus populum surgit, gens adversus
gentem, sunt in dominos populi, in principes et duces, in alios inferiores, et ob rapinas
omnes [illegible] oppugnant et presserunt. Ex quibus clades [illegible] spoliaciones, prin-
cipum [illegible] civitatum et aliorum locorum insignium eversiones in dies sequuntur:
facti evidencia luce clarius ubique fere terrarum id ostendit. Cum igitur hec tria
in genere mala in totum paene orbe sathane instinctu sint diffusa, pro ipsorum
efficaci expulsione valde oportunum erat institui concilium presens, ut sicut hec
mala tota ecclesiam, que corpus unum est, [illegible] unius membri lesione totum
offenditur, passim tangunt, ita patrum et seniorum ecclesie ex omnibus partibus congregatorum
consilio de ipsorum remediis salubribus provideretur. Ita et ob easdem causas conci-
lia [illegible] temporibus preteritis [illegible] sanctorum leguntur instituta. Nam [illegible] primo
factum est generale concilium super eo quod aliqui dicebant legalia [illegible] cum
evangelio de necessitate salutis observanda, cuius oppositum concilium illud diffinit
et errorem illum a cordibus fidelium amovit. Unde de conciliis generalibus per Christum [illegible]
pace [illegible] institutis scribit Ysidorus libro vi° ethimologiarum [illegible] canones
generalium conciliorum a temporibus Constantini ceperunt; in precedentibus namque annis per-
secutione fervente docendarum plebium minime dabatur facultas, inde Christianitas in
diversas hereses scissa est, quia non erat licencia episcopis in unum convenire nisi tempore supradicti
imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis libere congregari, sub hoc etiam sancti patres

in Concilio Niceno de toto orbe terrarum convenientes unius fidei evangelice et apostolice
secundum post apostolos simbolum tradiderunt, inter cetera autem Concilia quatuor esse universales
Sinodos quibus tota principaliter fides complectitur quasi quatuor evangelia vel totidem paradisi
flumina ferunt, prima Nicena sinodus CCCXVIII episcoporum Constantino augusto impe-
rante peracta est in qua Arriane perfidie condempnata blasphemia qua de inequa-
litate sancte trinitatis idem Arrius asserebat, consubstancialem deo patri deum filium eadem sancta
Sinodus per simbolum diffinivit etc. Hec ipse. Secundo generale Concilium propter viciorum
evulsionem ac morum reformacionem legitur institutum. Actuum enim 2o capitulo cavetur
congregatum fuisse Concilium super rebus quorum unum fuit de moribus et vita communi
inter apostolos et per discipulos observandis. Et Numeri xi dixit dominus ad moysen. — et auferam de spiritu tuo tradamque eis
Congrega michi viros de senioribus quos tu nosti quod senes sint populi et magistri ut
sustentent tecum onus populi: et tu non solus graveris. Tercio legitur concilium generale propter
3o bellorum sedacionem pacis quoque reparacionem fuisse institutum. Unde Actuum vi capitulo
Cum esset murmur et contencio inter Hebreos et grecos super ministerio seu fructu (?)
ac modo ministrandi et mensis apostolorum discipulorum ac credencium quibus erat vita
communis apponendi, convocata multitudine discipulorum ad Concilium ordine in talibus
statuendo murmur predictum et contencionem sedaverunt. Et primi Machabeorum v capitulo
legitur ecclesia magnam cogitationem quid facerent de fratribus suis qui in tribulacione erant
et oppugnabantur. Sicut ergo olim tum homines in profundum viciorum tum racione
ignorancie intellectus tempore scilicet legis nature in quo adeo fuerunt obcecati ut in pessimos
ydolatrie errores caderent, tum etiam racione affectus tempore scilicet legis mosayce in quo
tante malicie fuerunt quod etiam legem dei observare non possent, devenissent,
deus gloriosus nolens ipsos in eternum perire filium suum mediatorem dei et hominum ipsorum
misit et qui semetipsum pro nobis ut nos ab omni iniquitate redimeret et populum sibi
omne fere — acceptabilem mundaret dedit, sic temporibus hiis, malis novissimis tum homines
in tantam insaniam tam intellectus ut multi a fide discederent, tum etiam affectus ut a
morum et virtutum tramite fere omnes declinarent pari passu incidissent, miserator
et misericors dominus adveniente tempore miserendi eorum remedium salutare quod habet puta sacro-
sanctam Sinodum Basiliensem inter ipsum et homines veluti Abigail inter David et
Nabal virum suum stultum mediatricem institui procuravit. Et licet secundum dionisium de divinis
nominibus omne opus quod deus in creaturis efficit toti simul trinitati communiter constat,
cum in ipso dei potencia sapiencia et bonitas appareat, certum tamen opus certe persone sive
quod ab ipso illi attribuitur illius persone magis relucescit aspectu, et ergo in horum temporum
defunctis reformacione dei bonitas magis complecteret qua non dedignatur celestem sue sit — magis resplendet
extreme fere — egrotati fuerint et ipsum a predictis emplastro tali curare ideo sacri Co-
ncilii huius institucio post predicta institucio spiritui sancto magis est ascribenda. Sic ergo
sacrum hoc Basiliense Concilium spiritu sancto institutum vite est institutum. ~~institutum est~~
Item predicto instituto ipsum dirigit hoc modo — ~~per capitulum frequens Concilii Constanciensis spiritu sancto conditum postmodum~~ primo quia
sacratissima Constanciensis Sinodus per decretum frequens spiritu sancto inspirante
conditum hanc eandem sacram Sinodum Basiliensem instituit et quia decrevit post-
modum celebratum Senense Concilium in quo iuxta institucionem eiusdem decreti
frequens tunc de loci electione per fienda in futurum nova prima congregacione

quo ad eius inchoacionis tempus post septimum Concilii Senensis a fine eius Concilii Senensis calculando

tpe p decretu freques sc instituto tractictur Civitas Basilien electa fuit,
fuerunt eciam omnia sucessivis tpibus summor pontificu aucttibus roborata.
Na dive recordacionis Martin ppa quoad tpus ad celebrand Concilium sic institutu
et ecia civitatis electionem approbavit, et Eugenius subsequens ad aplatu assup
tus quo ad tpus et locum celebrandi Concilii ptinebat sua ecia bulla et
aucte munivit ut pz i accone sessionis prime Concilii istius Basilien
Ex quibus ia deductis elicit conclusio prima sz Sacrum gnale Basilien Conci
eccliam vlem reptans sponsi instinctu vite e institutu. ¶ Conclusio
secunda Sacru gnale Basilien Conciliu ecclam vlem reptans sponsi in
stinctu vite institutu tpe suo aduentu i sponso ltime e congregatum. ¶ Ante
quid dixomus ipm esse institutu racionem alicuius loci et tpis et necessitatis invenientis
ut ia e deductu. Ipsum tn esse sacrum et i sponso ltime congregatu ex quatuor
causaru suarum lgittimarum earum quibus sic ostenditur, Na causa finalis congregacionis
ipius ex ltima tplexa e sz heresium extirpacio, morum reformacio et bellorum
sedacio. quia sicut ppt has causas sponsi instinctu vite e institutu sit eodem
immo sponso parante ppt easde e ltime congregatu. qd pz in decreto sessi
onis ipius secunde ubi dicitur Sacrosta gnalis Sinodus Basilien vlem ecclam
reprsentantis reptans ad ppetua rei meoriam ad laude dei omnipotentis ac hendre in
dividue et trinitatis gloriam et honorem p heresium atque errorum extirpacionem, morum
i capite et i membris eccle dei reformacionem, ac Regum et regnorum atque aliorum xpicolarum
lavu ad invite auctoe discordiarum pauite dissidencium pacificacionem i sponso
ltime congregata. Sed q hee cause sint ltime pz ex deducione conclusionis prime
¶ i patet ex hec q ex tpis no modicu honor et gla dei i eccla sua crescit et
augmentatur extirpacio quippe heresium de directo e restauracio glorie dei p super
bos usurpate, Na heresis oritur ex superbia vel cupiditate unde aug dicit
hereticus e qui alicuius tpalis comodi et psertim glorie principatusque sui gra novas
opiniones gignit vel sequitur, addita tn ptinaci defensione, opinio eni falsa
et erronea i heresi habetur p materiali, ptinacia ut e formale, extirpacio igitur
heresium e illa ptinacia et duricia i heretico frangere. Due ecia cause finales ulterius
vz morum reformacio et bellorum sedacio i unam vz eccle reformacionem deo utique
grata et accepta cedunt, p quo libeat paulisper advertere, q forma eccle
duplex e. Una e intior sz ipa fides q e habitualis seu aptitudinalis
dilectio dei, racione cuius eccla no deformatur immo ppt ipam sponsus suus ea appellat
pulchram et decoram Cant vii dicens Quam pulchra es et q decora carissima
i deliciis. racione quo huius forme no eget reformacione. Alia e eccle forma
exterior puta quedam compago, observanciarum legum statutorum, cerimoniarum, regularum
discipline ac religionum, quia forma predicta ab eccle nascentis exordio usque
tpris congruencia no sine spiritus sancti instinctu struxerunt. Ista siquidem observanciarum
legum forma et compago sit a prius p omnem statum ecclasticum instructa se illa
forma exterior ppt qua i eode canticorum libro licet eccla dicatur pulchra et
decora pariter terribilis ut castrorum acies ordinata. Sicut enim Nepe sicut exercitus
bene compositus et ornatus bellicis et timendus suis hostibus appareat ita mir eccla
his regulata observancys disciplinis et i legibus composita demonibus hereticis
generaliter tn terribilis videtur et formidanda. Quo circa laudabilis sollicitudo

statura tua assimilata est palme et ubera tua botris

et indissolubili copula et ducatu pollitie ecclesiastice in manutenentia et conservatione quasi forme ~~consti~~ [illegible] in principali reparatione ipsius consistit si quibus arte demonum ea disrumpi contigat. legimus enim in scriptura sacra quod aliqui reges israel ultimum deo placuerint eo quod templum a sordibus et spurcitiis mundare et sartatecta reparare curavit quanto magis ecclesie reges et duces deo placent si hanc formam ecclesie si hunc ornatum potiorem per quem sponso suo grata redditur in mittere vel tenebunda in statu suo tenere satagunt et contendunt. Causa vero efficiens ~~[illegible]~~ Conciliis istius est illa suprema potestas sive auctoritas quam dei filius verbum incarnatum hominibus communicavit et dedit in terris. dedit quidem eam hominibus quia ecclesie vero sue sponse et summo pontifici eius officiali et administratori vero et suo vicario ut infra patebit ~~[illegible]~~ qua ratione huius auctoritatis sibi collate Concilia generalia habet instituere et congregare. et hoc instituerunt et congregaverunt licet enim generalia Concilia sicut multa iura decreta et decretales sonant a papa habeant regulariter institui et congregari in certis tamen casibus congregatio conciliorum generalis licite fit sine summo pontifice ~~vel papa~~ puta cum nullus papa desinit esse per mortem naturalem vel civilem sive canonicam que est eius depositio vel si caderet in perpetuam maniam vel si esset captus et non posset adiri. Secundus dicitur sufficiunt de convocando Concilia monitus convocare renuit in preiudicium totius ecclesie postmodum et tangat ipsum. In his enim duobus casibus Concilium generale ecclesiarum prelatis universalis congregatum vel cetus cardinalium non residente papa congregato concilio ecclesiarum ~~[illegible]~~ universalis possunt Concilia generalia instituere et ea congregare. Tertius casus si concilium postremum est a papa vel aliis licite congregatum statuat certum tempus et locum pro generali concilio celebrando sicut iam est prelibatum. ~~[illegible]~~ quia non est rationale neque equum ut propter corruptionem vel maliciam cuiusque membri totum corpus detrimentum patiatur. sic igitur auctoritate ista summa Conciliorum et summorum pontificum Concilium hoc est congregatum et specialiter quondam domini Martini tunc summi pontificis tempore congregationis huius Concilii advenire ipsum in loco suo scilicet Basiliensi congregari mandavit et dominum Julianum sancti Angeli diaconum cardinalem solus presidentes commissarius sanctitatis vestre vita sua eidem Concilio prefectum vice sui simul eidem Concilio preferri. Materia enim huius Concilii et illi viri sunt qui et clavium potestate pro regimine ecclesie et sacramentali unctione infusa divinitus sapientiam receperunt. istos scilicet domini ecclesie prelatos sacramentaliter unctos et consecratos quibus per illa consecratione unctione quasi sapientiam divina infunditur dummodo cum humilitate et submissionis devotione dictamen legis suscipiant unctorum. de hoc habet sacra scriptura multa exempla testimonium. Primo et si Saul homo rudis et ineptus asinarum custos post unctionem a Samuele precepto domini data factus fuit sapiens et propheta adeo ut in populo hoc admirationis oriretur proverbium Nonne Saul inter prophetas primi Regum x. quod et ei Samuel predixit insiliet in te spiritus domini in te scilicet post unctionem et prophetabis et mutaberis in virum alterum. Idem prophetatum de David inerudito adolescente legitur quem cum sup[ra] unxit cum Samuel directus est spiritus domini in David ab illo die et deinceps primi Regum xvi. Si igitur in viris istis ad regimen populi temporale ac civile ordinatis in libris unctio a deo tanta sapientie contribuit influxionem quanto magis credendum est et firma fide tenendum quod vero olei potentiam resistat quod hii qui ad gubernationem et pasturam ~~[illegible]~~ ovium oleo consecrati

a papam donavit

ipsum quotiens

de Conciliis [illegible] scilicet Constantiensi et Senensi

[illegible]

interesse non valens bulla sua eidem Concilio ad presidendum deputavit post obitum ipsius et Eugenii successor electus idem Eugenius [illegible] in actione Sessionis prime Concilii Basiliensis committens eundem dominum Julianum [illegible] dominum Martinum

[illegible] capud ecclesie [illegible] unitate et auctoritate [illegible] capita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Concilium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] capud [illegible] capud ecclesie [illegible] [illegible] capud [illegible] [illegible]

[illegible] medelis [illegible] [illegible]

Tertia causa formalis huius Concilii sumitur a forma ipsius. Unde dicendum quod Concilii potest
dici forma sicut in omni virtute morali: una quae est in ordine ad suum obiectum et alia in or-
dine ad finem. In Concilio enim haec caritas et mutua dilectio est forma in ordine ad finem:
quia in nomine dei omnes sunt congregati, ut infra dicetur. Est et alia forma Concilii scilicet respiciens
obiectum eius quod obiectum est investigare veritatem requisitam, penes quod scilicet singulariter Concilium
in ratione Concilii formatur et determinatur attenditur, et illa scilicet per moralis philosophos nominatur libertas
seu discretio. Augustinus: in consulendo liber sit, nam ubi non est libertas ibi non potest dici Concilium. Non
tamen illa dicitur libertate vanitatis quia superbus reputat, de quo ait Job: Tamquam pullum
onagri se natum liberum reputat. Ibidem [illegible] Onager scilicet asinus silvestris nulli
accubat praesepi, nec iugum [illegible], vincula disrupit, et vagus per campos quaerendo pascua
discurrit. Ita [illegible] superbus et vanus nullum modum disciplinae, nullam in agendis rerum
regulam, nulli autem se submittit, fantasias suas solum vagas sequitur et hoc libertatem
vocat. Absit libertas talis ab hoc Concilio, ubi [illegible] ad mensuram fidei et ad [illegible]
loquendum est ut ait apostolus. Absit quod homines passim et ad libitum loqui permittantur [illegible]
regulis et [illegible] determinationibus. Sic ergo patres et domini in Concilio congregatos ad [illegible] sacrae
scripturae ut boves aream domini triturantes alligandi ora, [illegible] doctorum [illegible] — alligati sunt et
frenandi, ne vanis fantasiis per incultos campos ut onager discurrat, sed inter eos sit haec
libertas ut unusquisque vel [illegible] nec clamore nec iniuria nec violentia opprimatur et opitule- — opprimi et opitulari [illegible]
tur quod dicit de sua ratione et scripturarum testimonio corroborare (instaget et) satagat. Haec est vera libertas quae Concilii
formam perficit. In Conciliis namque non tumultu nec clamoribus sed ratione et scripturarum allegationibus
in modesta disceptatione est, sicut pulchre nos docet apostolus prima ad Corinthios [illegible] dicens:

Si conveniat tota ecclesia in unum et omnes linguis loquantur, intrent autem fideles et ydiote
nonne dicent quod insanitis / ecce quod repellit loquela tumultuosa / et [illegible] instituit
loquendi scilicet interpretationem spiritus, inquiens cum convenitis unusquisque vestrum psalmum habet
doctrinam habet apokalipsim habet. linguam habet / interpretationem habet / omnia ad edifi-
cationem fiant postea sequitur. si autem non fuerit interpres in ecclesia taceat qui dicat nullus nisi ex
interpretationibus spiritus loquatur / et tamen generaliter pro libertate loquendi scilicet interpretationem spiritus
dicit itaque fratres emulamini prophetare / et loqui linguis nolite prohibere / omnia autem honeste
et secundum ordinem fiant in vobis / qua forma libertatis ut dixi generale sacrosanctum concilium sollerter tenuit
et in agendis observat;

unguitur et consecratur divine sapiencie gustu eius namque est participes fuit, et eo consensus
quo Christum unctum unctorum sanctorum pastorem unum animarum sequuntur et imitantur. Et
nedum isti unctis utriusque iuris domini sunt et quam magistri et doctores sacre theologie concilii
quorum studio et opera Spiritu sancto cooperante numquam deest in dei ecclesia, quod in figura 4 Regum 4
innuitur ubi dicitur quod ydria farine non deficiet. farina namque ydrie nobis doctrinam
sacrorum eloquiorum et sacre scripture sensuum explicacionem in ecclesia dei signat, quibus ipsa fides
in suis credibilibus veluti frumentum in mixtura per interpretaciones spirituales doctoribus
ecclesie largitas minute farine adaptatur, ut ex ea ad nutrimentum fidelium et ad refoci-
lacionem animarum panes saluberrimi conficiantur. Sicut enim farina numquam deficiet in ydria
quod est dictum quod scripture sacre doctrina vel notitia ad salutem numquam deficiet in ecclesia
et hoc Spiritu sancto doctorum cordibus suis et aliis donis ea explicante, unde salvator noster
promittens ecclesie dicebat: Spiritus sanctus quem pater mittet in nomine meo docebit vos omnia
et suggeret omnia quecumque dixero vobis. Iohannis 14. et alibi Iohannis 16: Cum venerit spiritus veritatis
docebit vos omnem veritatem. in cuius rei signum ignaros piscatores ydeotas ac sine litteris
homines in ... scripturarum doctores et eloquentes effecit. sic veritas numquam deficiet, quia
succedentibus sibi doctoribus per spiritum sanctum instructis veritas fidei continue explicatur. qui doc-
tores multiplicibus spiritualibus donis secundum veram necessitatem fulciuntur, de quibus donis
Paulus apostolus prima ad Corinthios 12 dicebat: Alii datur sermo sapiencie secundum eundem spiritum,
alii sermo sciencie, alii genera interpretacionum, alii genera linguarum, que dona sunt fidei con-
firmacione, propterea que in ecclesia non potest se extendo ecclesie datorum permisit, et hoc per spiritum
sanctum continue assistentem. Ait enim: Rogabo patrem, et alium paraclitum dabit vobis
ut maneat vobiscum in eternum spiritum veritatis. et ysaias assidue spiritus sancti docendo
ecclesiam providens ecclesie in persona domini dicebat: Dabo tibi panem artum et aquam brevem
et ultra non faciam avolare doctorem tuum ysaie 30. scriptura sacra dicitur panis artus
quia a doctoribus non ad libitum proprium sed secundum sensum a spiritu sancto efflagitatum debet intelligi et
exponi quod inter ... ... alibi exponitur sacra scriptura quam spiritus sanctus
efflagitat. hec ... est dictum etc. et ultra non faciam avolare doctorem tuum glossa dicit
id est spiritum sanctum qui est verus sacre scripture expositor et doctor veritatis, de quibus quidem prelatis magistris
et doctoribus in concilio isto congregatis qui tum propter dignitatem ministerii, tum propter munditiam
vite requisita dicuntur sancti, dicit propheta regius: Congregate illi sanctos eius qui ordi-
nant testamentum eius super sacrificia. Ex quibus premissis conclusionis mee tres sequuntur
partes, prima quod generale Basiliense concilium est legitime congregatum et sacrum. Secunda quod sacrum
generale Basiliense concilium est legitime congregatum. Tercia quod sacrum generale Basiliense
concilium est ecclesia plurimis virtutibus et ... ... virtutibus, prima pars patet quia ob causas
istius concilii generalis Basiliensis sunt legitime et sacre, sicut ut clarescit ex premissis
... ... est sacrum sunt sancti legitime congregati. Secunda etiam patet ex premissis et singulariter
patet ex hoc quia sacrum istud concilium temptacionibus pressuris et tribulacionibus non modicis iam diu
velut navicula per fluctibus et procellis expositum sola dei ... signat spiritus sancti
potencia et virtute, veluti et navis illa semper inviolabiliter in vigore suo perseverat
nunc quod de eadem novella ecclesia sine religione ... cum apostoli pro ea sermonibus et
miraculis instruxerunt principes sacerdotum et qui cum eis erant eam persequebantur, Gamaliel
legis doctor vir ille venerabilis plebis honorabilis in concilio congregato, Actuum 5, informabat

Et nedum hoc generale concilium propter has causas et ... assistenciam spiritualem ... est eciam ... et ... ut infra patebit ...
... sive ... concilia ... particularia sive synodus ... sive synodus generalis ...
... et synodi provinciales et episcoporum ... caput est vel ecclesie est caput ... et potuit dici ... ut ...
... ... quod ... ... a capite ... ad ... ... vel caput in ...
... ... in capite ... ...
... ... capita ecclesie ... ... capita ... ...
... ... papa est caput ... ...

fides

et congregandis

in spiritu sancto

at contra

ad hunc

iam diu

pentitet ...

printa contra

Sicut et in aliis civitatibus magnis ducatuum seu et regnorum fit et hoc conpigrecia continua. Ubi principales posse et auctoritatem suorum subditorum habentes simul conveniunt et ea que civitati eius bona concernunt tractant et diffiniunt. Et tunc ea que per ipsos tractantur diffiniuntur et fiunt huiusmodi civitas acceptat, ymo nec acceptat dumtaxat per ipsam tractari diffiniri et fieri dicitur. Alias enim civitatibus huiusmodi magnis providen non

possit eum singula ipsarum supposita ad locum unum congregari nequiunt. Sic et de ecclesia ubi monarchia per totum orbem in supposita sub longe lateque diffusa pariformiter est censendum. Quia in conciliis sub illius ipsa quoque et magna pars eius ordinat et disponit. Alias in ipsis rebus suis et aliis subsistere posse non posset eum ipsa tota nunquam congregari queat. Unde et per sacri tunc

dicens discedite ab hominibus istis videlicet apostolis et sinite illos quoniam si est ex hominibus consilium sive opus dissolvetur, si vero ex deo est, non poteritis dissolvere eos. Sinite illos ne forte deo repugnare inveniamini. Patet etiam hoc idem ex hoc quod si duo vel tres ut sunt civitates in nomine meo congregati fuerint in medio eorum sum. Latet premio et per multo amplius ubi tot prelati et seniores ecclesie columpne ex omnibus mundi partibus in unum ad dei honorem et ad ecclesie sue sancte edificationem congregati sunt in medio eorum hec eadem civitas que idem cum sponso est consistit. Verum etiam patet ecclesia nacionis universalis per orbem terrarum dispersa in unum conciliari locum in singulis suis suppositis nequit congregari. Sed ex omnibus eius diocesibus prelati et pastores nomine totius diocesis et auctoritate convenerunt et singuli suas dioceses representant. Ex quorum congregatione concilium generale resultat et ecclesiam universalem totam in quibus suis diocesibus representat. Unde in actibus apostolorum xv capitulo legitur: Orto namque super questione de circumcisione fidelium, convenerunt apostoli et seniores videre de verbo hoc quam convenerunt. Et tunc infra in eodem capitulo subditur: placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia. Ubi textus in glosa legitur quod singuli de ecclesia sicut habet veritas determinanda convenissent. Seniores igitur ecclesie et prelati conciliariter convenientes et concilium generale constituentes totam ecclesiam universalem representant et omnia que conciliariter per ipsos fiunt ecclesia universalis ac si per ipsam facta foret acceptat et per ipsam fieri dicitur. Hoc etiam per Constantiensis et Basiliensis concilium confirmatur ut patet in actibus eorundem. Sic igitur patet conclusio 2a. Sed sacrum generale Basiliense concilium ecclesiam universalem representans spiritus sancti instinctu nec instituto tempore suo adhuc in spiritu sancto legitime est congregatum.

In eodem in margine: ubi ad tractandum bona ecclesie et contra · ecclesie · utilia · et continuatur

Conclusio tertia. Sacrum generale Basiliense concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans plenitudinem potestatis sue principalis a deo sibi habet immediate collatam. Licet enim plerique verba illa evangelii ait Christus: Tibi dabo claves regni celorum et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in celis et quodcumque solveris super terram erit solutum et in celis, soli persone Petri data constituisse aut per ipsa potestatis clavium ecclesie plenitudinem sibi datam fore arbitretur. Si tamen aperte textum evangelii consideraverit in illo loco, clara luce constat verba premissa Petro in persona ecclesie pro omnibus apostolis dicta fuisse et per consequens eadem potestatis plenitudinem ipsi ecclesie in persona Petri datam constituisse. Non enim solus Petrus in eodem capitulo de fide interrogabatur sed omnes apostoli. Vetus namque Christus in eodem contextu venit in partes Cesaree Philippi et interrogabat discipulos suos dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? Et paucis interpositis subdit discipulos suos alloquendo: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Symon Petrus dixit: Tu es Christus filius dei vivi. Hic aperte considerari potest quod cum omnes de fide interrogaverit Petrus unus fidem pro omnibus confessus est sibi a domino pro omnibus responsum est: Tibi dabo claves regni celorum. Unde Rabanus doctor antiquissimus: claves ceteris apostolis date sunt tu Petro date constituitur nec non in episcopis ac presbiteris omnis ecclesie. Discipulos enim secundum eundem superexpresso capitulo ait xvi quod de se sententiam interrogat, ut confessionem vere fidei digne mercede remuneret. Sed Petrus solus tamen tantum ob apostolorum ut alius videt in vice fide confessus est dicens: Tu es filius dei vivi. Quam confessionem vere fidei Christus per clavium traditionem remuneravit. Sic et illud verbum Luce xxii: Oravi pro te ut non deficiat fides tua nomine ecclesie Petro dictum fuisse conspicuum est. Cum statim post hunc iubetur alios plerosque a vera fide ut pueri hoc deviavit, que fides in ecclesia remansit. Habetur etiam doctrina sancti doctoris Augustini primo de doctrina christiana capitulo xviii in medio est habitum.

Et nec hoc generale concilium dicit per Christum suos tarsos et pignerat, propter assistentiam spiritus sancti, cum est certum iuxta dictum Bernardi sive sententiam Vincencii et dominum Baccalarium cum dominum Eymundum in Baccalario et capitulo dicti Baccalarii sive Eymundus Baccalarius in summa ipsius et alibi alibi dicit quod caput est corpus ecclesie et est caput, quem non dicitur papa ut patet.

Iudicium pro conciliis unius est ad veritatem quam unus de animo vel mente, unius consilio, et per [illegible] congregati multi omnes prelatos ut ipsos ad plus sint sancti.

Conciliis decretum est.

Conclusio 3a.

poli

[right margin] congregati ligata et · a ea · p · sed clam · ecclesie · ad · a simili · sed de quo

vbi claues a dno ecclam recepisse aptissie fatet̃ ait ed in eod ... tco thas ergo
claues dedit eccle sue, vt q solueret in terra essent soluta et i celo, et q ligaret
i tra ligata essent et i celo. Et i li° de agone xpiano sic lo'. Ecclie claues regni
celorum date sunt cu petro date s', et qn ei dicit' ad oes dict'. Et sr Joh in forma
vbis his vti'. Si i petro no esset eccle sacrm, no ei dicet dns tibi dabo
claues regni celo', et quecuq soluer in tra soluta erut et i celo. Si hr petro tale
don e no q̃r sit eccla ut q in tra ligant ligent' in celo, et q solu' in tra
soluat' in celo, qa cu excoicat eccla i celo ligat' excoicat', et cu reconcilia' ab eccla,
i celo solunt' reconciliatus. Si h' g° i eccla fit, petrus qn claues accepit ecclam
scam significauit. Euidet at plus i psona pet' cu alteri vba ista ad ecclam di
ropit, usq ad deductom gehenoris quarte pbebit. Nec qs pmissa queq
moue debet q p vba de futo xpus i loco pallel° locutus sit cu d't' dabo cla'
re et qdcuq li' s' s' tra' erit ligatu et i celis etc, ymo ecc' a' pon ubi aptiq
ptas clauiu collata e eccle p vba de futo talis collato qpun' quecuq s... alli
gauetis s' tra erut ligata et i ce° etc. Cu hac pmissione luculent' Joh xx ipe
xpus adipleuit cu insufflauit et dixit eis Accipite spm scm quor remiseritis
pcta remittunt' eis et quor retinueritis retenta st eis, ubi aplis et p eos i eis
toti eccle ptate clauiu mai' satis cotulit. Hc etia elongiquo innuebat regius
ille ppha a spu sco afflatus cu de vngeto eccle ptatis quo plati eccle vngu'
logre dicens Sicut vngetu i capite qd descedit i barba barba Aaron.
Sz cum e dupl' barba, nuq Aaron hebat duas barbas. barba e congregatio
pilorum a capite dependentium. p barba igit' prima q nullis esse cognitur, congregatio
fideliu .i. sca eccla designat' que no ab Aaron s' a capite suo .i. xpo q caput
e eccle scdm aplm dependere scitur. Vngetu g° ptatis ecclesiastice a xpo
capite descendens descend' p° i barba .i. i ecclam .i. p° et pnca' a xpo di
ecclesie, deinde descend' i barba Aaron .i. i sumu pon' et ab ipo i ceteros
eccle platos q noie barbe aaron figuratur. qr alij eccle plati ab aaron
q fuit sumus po, et sumu po' eccle sigat auctem sua concilio generali non
repete sine existete, recipiut. Vnde et si vm sit aplos pus fuisse factos
sacerdotes i cena dni recipientes ordinis ptate corpus xpi vm consiciendi sive ipsa
cone spussa factos esse ... epos recipientes ptate ordinis conficiende
corpus xpi ministeru tractandi ordinis ptate ex eq i tata ul' i tra ... no rece
perut n' a petro pus missioz spus sci. Vnde sup illo vbo luc' ul°. Vos
at sedebitis i ciuitate quo adusq induamini virtute ex alto dicit Cris. Sicut
milites inuasuros, nullos nisi sunt copie do' sut armati. sic et aplos
an spussa descensum xpus egredi no pmisit. certu e at q pus missioz
spus sci solu petrus caput ofm aplorum et om apostolorum remasit, ~~statu nepe~~
quilibet et cetei eccle plati auctem sua a sumo po' q successor e petri
recipiut. statu nepe quili ad caput unu reducitur alibqn no eet dicedus
status sed casus, vnitusq at e cu 'f vnitas ibi e status. tota at status epatus
e cui' ierarchie caput e epatus xpi, ad que oes epatus et plectonet ... tocius

quecuq ligauis in tra erut ligata et in celo, et
et eccle auctem h'ec p° pet' edi'
sz clauium eccle ptatem ecce a xpo fuisse tradita
sinagoge
et simul ipo extante si se de h° no intromitteret

Sed si dicatur, si Christus potestatem clavium petro tradidisset, tunc petrus Christo vivente papa fuisset et papatus officium exercuisset, quod tamen minime legitur convenisse. Verum quod Christo vivente nullus preter ipsum in ecclesia supremus fuit, nec quod petrus Christo vivente potestate vicaria utitur opus quod [illegible], sed statim post Christi mortem. Unde Christus ipsum in tempore futuro sed post eius mortem supremum in ecclesia pastorem eius vicarium esse solum instituit, et sic dicit Christus // supremum ecclesiastici ordinis reducitur. Iuxta illud primo petri v. Commissum est nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum. Pastor autem iste supremus solum petrum ad placitis sedis elegit, cum ei dixit: Tibi dabo claves; in sua autem placatione tunc confirmatus fuit, cum iohannis ultimo ei dixit: Pasce agnos meos, non hos vel illos sed indistincte omnes, et ibidem sibi dixit: Pasce oves meas. Super quo verbo dicit glosa quod finito prandio commissionem omnium soli petro commendavit Christus et nulli alteri, ut per gelasium papam [illegible] sic probatur. Ex quo ecclesia est sponsa Christi in fide sibi desponsata, Osee 2o: Sponsabo te mihi in fide. Sponsam dicunt eandem auctoritatem habere qua sponsus suus ratione desponsationis. Gregorius [illegible] est propter eius auctoritatem apparet quod ecclesia sibi desponsata. Sed Christus habet potestatis clavium plenitudinem ut infra patebit, ergo et ecclesia sua sponsa et concilium ipsam representans immediate a Christo habet potestatis clavium ecclesie plenitudinem. Ergo gelasius papa [illegible] Sacrum generale Basiliense Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans plenitudinis potestatis sive privilegium a deo sibi immediate collatum. Unde qui potestatem petri in ordine ad alios apostolos ad potestatem totius ecclesie videre vult, inquirat originalia sanctorum doctorum ad intellectum sacre scripture exponentium, et maxime beati Augustini summo opere in [illegible] doctrinis [illegible] voluminibus [illegible] inspiciat.

Conclusio quarta. Sacrum generale Basiliense Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans propter plenitudinem potestatis sive privilegium sibi a deo immediate collatum super auctoritatem summi pontificis et consequenter super summum pontificem obtinet potestatem et principatum. Sicut in [illegible] est summus pontifex sive papa ubique terrarum [illegible] est iudex universalis et ordinarius. Filius enim dei verbum incarnatum illam suam auctoritatem sibi commendavit, de qua ipsemet admirantibus turbis per eiusdem miraculum manifestando ait, ut dicebat: Ut sciatis quod filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tolle grabatum tuum et ambula. Quo viso admirantes turbe glorificaverunt deum qui talem potestatem dedit hominibus. Hanc siquidem potestatem peccata dimittendi dedit hominibus, tum quia ad salutem hominum ordinata est, tum etiam quod pluribus hominibus eam communicari voluit. Communicatur enim ecclesie sponse sue ecclesie et similiter Concilio ~~[illegible] congregato ecclesiam eandem representanti~~ ut supra ostensum est. Communicatur insuper etiam summo pontifici vicario suo generali. Sicut enim ipse est unus deus, unus presidens in omnibus et unus rector, ita omnem populum quem sibi peculiarem elegit pro regimine dando ei politiam sub [illegible] per monarchiam ab aliis distinxisse; ideo huius potestatis usum per potestatem iurisdictionis moderari voluit et ordinari usque ad hoc quod plenitudinem huius usus potestatis uni supposito in constructionem unitatis ecclesiastice politie deputavit, et sic illud unum suppositum per hanc potestatis plenitudinem efficitur et est ecclesie monarcha in politie ecclesiastice, ~~[illegible] politie [illegible] fit ei hec monarchia per potestatem iurisdictionis ut dictum est.~~ Unde Cirillus alexandrinus in libro thesauro sic inquit: Sicut Christus dux et sceptrum ecclesie gentium et iudeorum accepit a patre plenissimam potestatem eiusdem super omnem principatum et super omne quodcumque, ita ut genua ei cuncta curvent, sic et petro et eius successoribus plenissime commisit, et ita nulli alii quam petro Christus quod suum est plenum sed illi soli dedit. Et idem super Actus apostolorum: petrus solus est caput ecclesie, et ne in ecclesia scisma fiet, ut Hugo dicit [illegible] super petram / potestatem petri dimittendi peccata ipsius congruebat ecclesie quod auctoritate non propter [illegible] et aliis ecclesie ministris concessisse ut infra clarebit.

Marginal notes (left):

3[illegible]

quod et ipsum in potestate illa post resurrectionem [illegible] post [illegible]

Tertia [illegible]

mediate qua auctoritate ipsa in suis conciliis generalibus omnes veritates catholicas de vii sacramentis, de ecclesiasticis officiis et censuris, [illegible] sacramentis et ritibus, de moribus utendis et ceremoniis, de veneratione reliquiarum et imaginum, de indulgentiis, de ordinibus et religionibus, et de singulis ad salutem animarum conducentibus, et omnibus divinis modis et institutionibus [illegible] sponse ordinavit et auctorizavit.

Ad probandum autem hanc quod [illegible] ut quarta [illegible] sui [illegible]

pro quo primo paulus adducendum Christus [illegible] potestatem dimittendi peccata non quod auctoritative [illegible] nec ministerialiter quia [illegible] omnibus ecclesie ministris [illegible] media inter potestatem auctoritativam et ministerialem, quod [illegible] sacramenti [illegible] in nomine [illegible] similiter etiam baptismus [illegible] passio virtute et efficaciam [illegible] sacramentis [illegible] potestatem petri dimittendi [illegible] ut [illegible] sacramentorum administratione [illegible] noluit [illegible] et ideo paulus [illegible] dedit hominibus [illegible] potestatis ministerialis quam ipse et aliis ecclesie ministris [illegible] inspectione [illegible]

Marginal note (right):

et sponsabo te mihi in perpetuum et sponsabo te mihi in iustitia et in iudicio et in misericordia et miserationibus et sponsabo te mihi in fide

[illegible] solus dei [illegible]

ponatur exemplum in quantum sufficit praesertim patet et non alius accessit ad illum nisi filiorum Zebedei cum filiis suis adorans et petens aliquid ab eo. dicit sedeant hi duo filii mei etc. Matth. xx. respondit Ihesus nescitis quid petatis. circa quod dicit in sumario Joh. [illegible] Cris. non solum marco euangelista mater ipsorum fratres ipsos accessisse ad illum et hec eadem postulasse intelligere possumus quod a filiis erat commissa. Sed certe quia in primis non quesiuit ad mulierem ipsam se petere sed quasi ad filios committentes respondit nescitis quid petatis. Ita in proposito si probauit ecclesiam seruare congruum est quod de petro [illegible] quod [illegible] in plurali dixisset vobis dabo sicut nulliter dixit in plurali nescitis quid petatis eo quod pro pluribus erat ecclesie postulatio

a filio super omnes qui filii sunt potestate accepit. non solum ut moyses in gente una sed in uniuerso orbe. Sed opticus Bernardus ad Eugenium papam considerans libro ii dicebat singulis episcopis singulos tibi uniuersos populos reddit unus Christus. Sed habet etiam [illegible] distinctione [illegible] in nouo testamento. Sic ergo ligandi soluendi que potestate prius accepit a domino ceteri uero apostoli cum eadem pari consortio honorem et potestatem acceperunt ubi glossa super verbo pari dicit omnis episcopus fit par apostolo quantum ad ordinem et vocationem [illegible] omnes petrus tamen maior fuit aliis in ministratione. Et alia glossa super predicto verbo dicit ex dispensatione aut dignitate apostolos ceteros antecedebat quia ipse aliis praedicandi officium et alia honori dispensabat. Item super verbo illo tibi dabo claues etc. ait glossa quia qui regni celorum maiori prae ceteris confessione confessus est petrus merito prae ceteris ipsius collatis clauibus regni celorum ipse donatus est. ab eo ex quo dicit una tamen sicut [illegible] euangelii honori prima facie apparet quod si petrus pro omnibus Christo interroganti vos autem quem me esse dicitis non tamen pari gradu pro se et pro aliis et similiter non ex ecclesie Christus replicat sed pari gradu pro petro et pro aliis tamen videtur. beatus es symon bariona quia caro et sanguis et ea que sequuntur usque ibi tibi dabo claues. sed quia solus maiori confessione prae ceteris donatus est dicens tu es Christus filius dei viui merito ipse prae ceteris ipsius clauibus collatis regni celorum est donatus. Augustinus si enim pro omnibus ecclesie et pari modo petrus respondisset verisimile est quod Christus in plurali replicasset vobis dabo claues regni celorum etc. Vigilant dicimus prima facie apparet eo quod non intendimus discrepare a doctrina beatorum Augustini et aliorum dicentium vnus pro omnibus sunt unus pro multis videtur pro eo quod vnitas erat in multis sed dicere volumus quod non ex ecclesie seu pari gradu pro se et pro aliis videtur sicut preferetur nam quia maiori prae ceteris confessione ceteris maiori dignior ecclesie et ita suo modo de replicatione tamen dicit tibi dabo et non vobis. Verum inmere in pluribus actibus apostolorum talibus petrus prae ceteris merito locum loquendi optinuit primum. Unde huius celsitudinis potestate sermone de apostolis beatus Augustinus admirando miro proclamat. Cuius inquit plebeum piscatorem apostolorum [illegible] sacerdotibus praefici, regibus obsistere, reges sanctificare, regnis omnibus imperare, mundum legibus frenare, demones sub pedibus calcare, omnem celestis potestatis honorem in terra positum tenere. Sed ecce ex eandem potestatem clauium ecclesie plenitudinem et ecclesie ipsi et suo pontifici a Christo immediate esse collatam. Non tamen secundum eundem modum sunt vocationem. Sicut aliqua familia unum et eundem thesaurum alio modo possidet et habet dicitur et alio modo ~~alius familie~~ dispensator. sic alio modo possidet in ecclesia hanc potestatem plenitudinem et alio modo summus pontifex. Sed quidem in ecclesia hanc potestatem tamquam thesaurum a suo sponso sibi collatum. habet illam summus pontifex in dispensatione. Est ergo illa potestas in ecclesia auctoritate ut in consortia et in consortio regie dignitatis et auctoritate. Est et in suo pontifice sicut propria ut in officiali et administratore siue dispensatore. Est etiam in ecclesia quia sibi perpetuum dispositum sempiterna et indemniabiliter. Est in summo pontifice temporaliter et deuiabiliter. Cum summus pontifex etiam in hiis que fidei sunt potest errare. Ut etiam petrus errauit et non recte in veritate euangelii ambulauit propter quod paulus ei in faciem restitit et coram omnibus quia reprehensibilis erat reprehendit ad Galat. 2o. Nec mirandum quod potestate ecclesie et summi pontificis duplicis eandem tamen et a saluatore fides ecclesie eidem dicitur fides petri dixit ei Christus petro luce xxii Ego pro te rogaui petre ut non deficiat fides tua. Clarum est quod salua auctoritate loquebatur de fide ecclesie volens et non de fide personali petri. et tamen dicit tua. super quo dicit beatus Augustinus sua erat commissione quod sibi [illegible] agendorum proposita claui sunt et tu aliquando conuersus. ~~[illegible]~~ [illegible] putet quod honor principibus dati sunt ad ecclesie dirigendum sicut per verba praescripta amplius coniugit sit nos oportet [illegible] ut dicunt glossa super petrus in pe uel. Non ut dicuntur in clero sed forte

Ecclesia sicut apostolus ad Ephe. vto Christus dilexit ecclesiam, et semetipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret mundans eam lauacro aque in verbo vite ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi sed ut sit sancta et immaculata

Margin notes (left):

Sicut ei et suo pontifici [illegible] aliis prelati inferiores [illegible] potestas sua ecclesie sit ministri et dispensatores ad ministerium [illegible] ecclesie diuinitus ordinatam. et ad [illegible] sunt ecclesie dati sicut manifeste insinuat apostolus i ad Cor. iii ecclesie dicens omnia vestra sunt siue mors siue vita siue presentia siue futura, siue apollo siue paulus siue cephas. Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores ministeriorum dei. [illegible] gregis ex animo.

petrus

vudit

ipsius

suo

et sponsus [illegible] ipsius [illegible] fide

Margin notes (right):

et pro se

sed apostolos gradu [illegible] pro se confessus est

honorem tamen quod est plenitudinis potestatis clauium ut ipsi a Christo immediate sit collata

ad quod ipso gusti[?] ite ad fidem ecclesie quam indeficientem sibi xpus putabat ut inde acciperet unde alios confirmaret/ nam textus sic querit tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Habet igitur in ecclesia hanc fidem cum plenitudine potestatis/ habet eam successor petri in plenitudine dispensacionis/ Sic pari passu hanc potestatem clavium plenitudine habet in ecclesia auctoritative sive potestative/ habet et eam summus pontifex qui est monarcha monarchie seu policie ecclesiastice administrative sive dispensative/ Ita quod primus post fidei vallidissima confessionem regni celorum claves petrus a xpo meruit accipere/ et post tria amoris obtulit interrogatorum iudiciarie potestatis virtute sive locorum apostolorum primatu suscepit/ Quare de re constat ipsum et eius successores potestatem clavium et iurisdictionis primo et preeminentia super singulos de ecclesia immediate a xpo obtinuisse/ Ideo christus super id tibi dabo claves regni celorum ait petrum principem apostolorum instituit ut ecclesia unum principalem vicarium haberet ad quem diversa membra ecclesie recurrerent/ si forte inter se dissentirent/ quare sicut inconveniens videretur dicere quod petrus non potuisset solvere et ligare sua auctoritate ceteros apostolos aut discipulos in provinciis et parrochiis eis deputatis/ quod dicit glossa luce x. papa tenet locum ecclesie petri/ episcopi locum apostolorum/ presbiteri locum lxxii discipulorum/ sic non apparentia habet dicere quod papa non possit solvere et ligare in dyocesi cuiuslibet episcopi et parrochia cuiuslibet curati vel absolutionem et ligacionem quibus placet committere et omnia per se ipsum vel per commissionem presuppositis tamen presupponendis que ipsi episcopi vel presbiteri possunt facere/ Sic quod ex premissis colligitur quod licet eadem potestas clavium sit et in ecclesia et in summo pontifice et papa et utrisque a xpo immediate collata. ex quibus aliquo modo re ista suppletur intuentibus et ecclesia et summus pontifex videntur esse auctores eglis[?] intimis: tamen de ista condam[?] constat ipsos esse dispensatores quod ut dictum est ecclesia habet auctoritatem illam modo nobiliori et magis digno scilicet auctoritative sive potestative/ summus vero pontifex solum officialiter ministerialiter et dispensative/ habet eam ecclesia sempiterna et indeviabiliter/ summus vero pontifex temporaliter et deviabiliter ipsam ipsi vacacione quorum modorum habendi ecclesiam universalem sive Concilium generale legitime congregatum constat tamen esse supra pontificem summum sive papam summum ratione primi modi ecclesiam universalem sive Concilium generale legitime congregatum summo pontifici sive pape preesse/ ratione secundi claret ecclesiam universalem sive Concilium generale legitime congregatum in papam si demerita sua exigerint posse inducere et per quod veniens ad generalem iuram prelatum ponitur cum et sic[?] potestate et lege sibi a xpo tradita pro altum iudicare, arguere, corrigere et condempnare/ est supra ipsum et ecclesia universalis sive Concilium generale legitime congregatum pro summo pontifice sive papam iudicare arguere corrigere et condempnare si demerita sua exigerint/ ergo ecclesia universalis sive Concilium generale legitime congregatum ipsam virtute est super ipsum contra bonam auctoritatem non. cum sit quod sola auctoritate procedat. Secundo probatur ex precepto domini quod in evangelio dixit xpus ait/ si peccaverit in te frater tuus corripe eum inter te et ipsum. si te non audierit adhibe tecum duos vel tres si illos non audierit. dic ecclesie. si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus dicit autem summus pontifex sive papa sub nomine fratris comprehendi patet quod et petrus aliorum membrorum se fratrem nuncupavit Actuum primo capitulo ubi scribitur in diebus illis exurgens petrus in medio fratrum dixit/ erat autem turba hominum simul fere c xx. viri fratres oportet impleri scripturam quam predixit spiritus sanctus per os david de iuda et cetera insuper ad gentium premissam sat id quod scribitur Actuum viii. ubi cavetur quod cum samaria recepisset verbum domini

Cumque duo haberent eandem potestatem ita tamen quod unus illorum habet eam auctoritative et potestative. alter non ministerialiter solum et dispensative prius est super secundum. sed sic est de ecclesia universali sive Concilio generali legitime congregato ipsam virtute et summo pontifice ratione commissionis seu donacionis a xpo sibi facte ergo ecclesia universalis sive Concilium generale et cetera est supra summum pontificem, contra non quod maioris auctoritatis est et potestatis habere potestatem aliquam auctoritative et potestative quam habere ipsam solum ministerialiter et dispensative quicumque potestatem auctoritative et potestative potest ordinare et ad libitum suum disponere potestatem habentis eam ministerialiter et dispensative/ Hoc autem patet ex premissis et quod videtur supra et quod scribitur

loquor de ecclesia quia est sancta et immaculata/

---

quod tamen ad huiusmodi dicitur respondeo quod ecclesia universalis concilialiter non congregata potestatem clavium plenitudinem a xpo sibi immediate collatam habet auctoritative sive potestative licet quod non actu exercitive cum per se ipsam actu eam exerceat nichil ipsius auctoritatis actu principaliter exequitur. Nichilominus ipsa ecclesia universalis concilialiter congregata habet eandem clavium potestatis plenitudinem et auctoritative sive potestative et sibi actu exercitive quod tunc et ipsam per se exequitur potest actu et exercetur et et ipse sibi clavium potestatem et ipsa in statum exercitii[?] vel sicut sunt non ... concilium ... clavium ... sunt collacione tamen non est...

esse[?] dispensatores

si demerita sua exigerint

est quod ecclesia pro iudicare vel si demerita exigerit pro papa[?] Nisi sz at in spo[?] ecclesie summum pontificem posse corrigere vel vide re ecclesiam quod lex[?] ... tristissima posita est ecclesia non est formosa sine ruga et macula et ... non et ... ipsa possit per ... et iudicium et ipsius ... super et infra ...

Dixit apostolus ad ephe v. viri diligite [illegible]

Concilium generale apostolorum misit ad eos petrum et Johannem in quo denotatur quod Concilium
generale apostolorum erat super petrum arguendo a maioritate mittentis ad minoritatem missi de quo
habetur luce vii ibi dum dicitur Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites
et dico huic vade et vadit et alii veni et venit et servo meo fac hoc et facit et similiter
habetur in p^o di. xcv et xci d^t in mittente notatur auctoritas et in misso subauctoritas. Non obstat
quod aliqui dicunt petrum ibi missum potius consilio quam auctoritate quia cum magnitudo petrus non fuit
missus solus non fundatur illorum intencio. Item facit ad idem quod scribitur in Cronicis electis
aliorum ubi ponitur quod cum petrus apostolus papa primus xpi appropinquante tempore sue passionis sibi
elegit in sede apostolica successorem Clementem Concilium generale apostolorum considerans hoc ad
bonam ecclesie policiam non convenire electionem per petrum de persona electi factam penitus reprobavit et linum et post eum cletum petri successores in administratorem summi pontificatus
prelatos constituit et ordinavit. Hoc eciam ecclesia universalis approbavit et tollavit quod non fecisset
si Concilium generale super summum pontificem sive papam non esset. Sic ergo Concilium huiusmodi
dictam electionem eadem racione potestatem eligendi linum et consequenter cletum habuit. Non obstat
quod aliqui dicunt quod ecclesia tunc non erat congregata quia licet tunc publice non congregaretur propter
metum infidelium secrete tamen congregabatur ut patet in epistola in qua dicitur quod oracio fiebat sine in-
termissione ab ecclesia ad deum pro eo scilicet petro vel minime ecclesia in membris suis principalibus auctoritatem
et posse predicta faciendi generalibus concilialiter tenuit et ipsam totam ecclesiam representavit. Porro post
predicta concludo sic Omne totum est maius sua parte. Cum ergo omnes fideles secundum apostolum sint unum
corpus in xpo sequitur quod totum istud corpus sit maius et dignius aliqua eius parte. Cum ergo summus
pontifex sit membrum huius corporis quia secundum apostolum ad Ephesios v^o caput ecclesie est xpus et caput
xpi est deus i ad cor. xi. Si ergo caput xpi est deus magnitudo est ergo multo magis caput pape est deus
et sic quantumcumque papa fidelis papam credens est membrum ecclesie ergo totum corpus ecclesie universalis
vel Concilium generalis ipsam ecclesiam representans est maius et dignius in auctoritate et potestate
quam summus pontifex sive papa. Cum ergo ecclesia universalis sive Concilium generale Basiliense
in spiritu sancto legitime congregatum ipsam representans ecclesiam auctoritate sua est super summum pon-
tificem sive papam. et auctoritatem eius scilicet summi pontificis quo ad eius operaciones ordinare
limitare et restringere legitime potest et potuit prout de facto iam ordinavit limitavit et
restrinxit. quia presentibus omnibus sancte Romane ecclesie Cardinalibus et multis archiepiscopis
patriarchis episcopis et prelatis ac diversorum principum ambasiatoribus et Illustrissimo
principe domino Sigismundo quondam Romanorum rege de consensu omnium suprascripto
mandato Sacrosanctum Constanciense Concilium diffinivit hoc perpetuum statutum die sexta
mensis Aprilis in quinta sessione eiusdem Concilii Anno domini m^o cccc^o xv domino ~~Re-
verendissimo Cardinale de Ursinis in pontificalibus celebrante~~ et promulgavit
ac promulgari iussit in hec verba. Hec sancta Sinodus Constanciensis in spiritu sancto legitime
congregata generale Concilium faciens et ecclesiam katholicam militantem representans
pro extirpacione presentis scismatis et unione ac reformacione ecclesie dei in capite
et in membris facienda ordinat. diffinit. statuit et declarat quod ipsa habet immediate
a xpo potestatem cui quilibet cuiuscumque status dignitatis eciam si papalis existit obedire
tenetur in hiis que pertinent ad fidem et extirpacionem scismatis et generaliter ad reformacionem
ecclesie dei in capite et in membris. Item ut patet in effectu conclusio nostra premissa scilicet
Sacrum generale Basiliense Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans potestatis
plenitudinem potestatis sue pensata vel a deo immediate collatam super auctoritatem summi pontificis quam
super summum pontificem obtinet potestate et principatum.
ipsi Concilio ~~[illegible]~~ vigente sibi repetente liberam administracionem suam operacionem;

Item quia licet summus pontifex sit
papa racione donacionis sibi
commissionis a xpo immediate
date sancte habeat summam ac-
ulterius clavium ecclesie potestatem
nolumus hec eius potestas ulterius

si petrus solus fuisset missus
possit aliquo fundari opinio
opinio sua

in principio

successive =

reprobandi =

ad ro. xii

i ad cor. xi

Armenico

402.

~~[illegible]~~ dissoluccionem pretensam per ipsum factam per Bullam predictam et nonnullos ~~ipsius~~ de Concilio predicto Basiliensi a tempore inchoationis legitime continuatum fuisse et esse perpetuum et fuisse continuari ac perseverari hinc dicta ad predicta et premissa ad ea perinde ac si nulla dissolucio facta fuisset ~~[illegible] quod ipsum Concilium [illegible] per ipsum dissolutum [illegible]~~

9 v.

Conclusio .v.ta Sacrum generale Basiliense Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans ab Eugenio quarto pontifice summo dissolui non potuit nec est dissolutum. probatur conclusio. quia ecclesia universalis seu Concilium generale Basiliense ipsam representans tamquam sua et potissimum per concessum atque errorum extirpacionem morum in capite et in membris ecclesie dei reformacione ac Regum et Regnorum ecclesiarum atque specialiter ad invicem auctore discordiarum privatarum ad invicem dissidencium pacificacione fuit et est semper ipsum igitur conclusio vera. antecedens patet per primam partem ex conclusionibus precedentibus. et per secundam partem ex decreto Concilii Basiliensis ~~[illegible]~~ ~~sessione decretum [illegible] Eugenium tunc papam sive summum pontificem~~ ~~[illegible] dicta sessione [illegible] Concilii [illegible]~~ ~~[illegible] Ysidorus~~ ~~[illegible] [illegible] causas suas post narracionem quatuor Conciliorum principalium ut supra [illegible]~~ Hec universalis ecclesia / Hec sunt quatuor Synodi principales fidei doctrinam plenissime predicantes sed et si qua sunt Concilia que sancti patres spiritu dei pleni sanxerunt post istorum quatuor auctoritatem omni manet stabilita vigore. Cum ergo huiusmodi Concilia generalia post quatuor principalia et ante istud Basiliense generale Concilium facta a nullo pontifice summo sine ipsorum consensu potuerunt dissolui sed in sua stabilitate firma persistere meruerunt / longe amplius Concilium istud generale Basiliense in spiritu sancto legitime congregatum ab Eugenio quarto summo pontifice et potuit dissolui tamen ipsum a nullo precedentibus Conciliorum legitime ex tanta auctoritate et Conciliorum generalium et potestate summorum sit stabilitum. quia auctoritate duorum precedentium Conciliorum scilicet Constanciensis et Senensis et duorum Romanorum pontificum scilicet Martini et quondam Eugenii / Et sunt hec probatur conclusio per decretum Basiliensis per eundem Eugenium tunc pontificem summum in prima Sessione eiusdem Concilii approbatum et quod decreto causas per quas Concilium licite dissolui poterit declarantur. ~~quorum~~ sub inter cetera in hac forma cavetur Statuitur ex certis racionabilibus causis ut presens Basiliense Concilium prominens eciam si papalis sint dignitatis dissolui aut de loco ad locum mutari posset nisi de expresso consensu duarum parcium singularum deputacionum votorum singulorum scrutandorum subsequentium ex approbacione duarum parcium congregacionis generalis similiter scrutandorum votis ac demum in Sessione publice fiat deliberacione / quorum tamen nullum in pretensa dissolucione huius Concilii Basiliensis seu translacione in Ytaliam per graciam devocione locum habet. Sed si obiciatur decretalem ex [illegible] a quanta parte eorum qui in Concilio fuerunt qui vigore cuiusdam cedule quam conciliarem appellant sub Concilii Basiliensis dicebant devolutum ~~[illegible]~~ irregulariter erat conclusum et in Sessione publica lectum tamen [illegible] facta fuit per Concilium idem Basiliense cassatum et dampnatum / et licet bulla Concilii fuisset bullata tamen [illegible] cum clandestine et false ~~[illegible]~~ ~~[illegible] [illegible] [illegible] Tharentini [illegible]~~ ~~ut [illegible] caput [illegible] Sindicatus fuit [illegible]~~ ~~et [illegible] degradandus~~ / cum nullo iure repugnant Concilium in illa cedula in qua se fundaverat / sed ipsimet Concilium conciliariter ordinatum ut si [illegible] iusta [illegible] tamen debitum procurans [illegible] valet non [illegible] ipso illo Concilio ad aliquem locum eleccionem per [illegible] Concilio [illegible] [illegible] igitur Concilium

Margin notes (left):
in spiritu sancto legitime congregatum
Constanciensis ~~[illegible]~~ supra allegato
[illegible] ~~[illegible]~~
ad libertatem suam
ut supra [illegible]
Sessionibus xi
Eugenius attestatum
in xxxvi Sessione

quod e pnceps supmus lege sibi illa statuerit, qua na ratione dici potest, q
ab eadem sibi recede no licuerit visis psertim lrimis impedimentis Ammoniciis
datis, et p illa parte maiore parrum, ne i tantu pecuniis exbursaverit, nulli
aute alteri facultas alterius loci eligendi dabat ut cedula ipa sonabat, non go
p hmoi decretaculu Concilium istud gnale Basilien potuit dissolui nec e disso
lutu. Nec valet argumentu quo sic arguit seu arguit possit papa conuocat Con
cilia genalia ~~go i aucte maior e~~ et pls i eis pe ~~presidet~~ papatu exercere officia
go i aucte maior e qm ipa q pt ad libitu suu etia aliis renitentibus dissolue
ea videtur licet ipe debeat et conuocet Concilia no tam pp hoc ht maior q Con
ciliorum conuocatorum ~~a ptate~~ sic primo exregione maior e Conciliorum ptas q sua
Ad declaratur q quatuor aplorum Concilius gnalibus i qbus licet petrus psidebat
et aliqua ex ipis conuocabat no tam maiorem auctem q talia Concilia hebat
Sicut eciam Rex conuocat regnum suu .i. maiores e pn les regni no ht maiore ptate
q totu suu regnu Unde licet petrus i primo aplorum Concilio de quo Act p(rimo)
psidebat, vba sua ad fres suos coaplos dirigens et dicens: Viri fres etc tam ipsi
materiam per petrum ppositam diffinierunt et duos statuerunt puta Joseph iustu
et Mathiam et cu sors cecidisset sup Mathiam ipm aliis aplis xi annumeraverunt. Ecce quo
p huius Concilii decretu ostenditur q licet petrus huic Concilio psidebat no tm
ipe solus sz simul cu aliis diffinierunt. Ite scdm Concilium aplorum fuit conuo
catum per petrum i quo tamen statuit decreta de baptismo de penitencia et de comuni
corporis vita tenenda. Ecce petrus Concilium conuocavit et tam apli et alii fideles una
secu h tamen statuunt de quo Concilio hetur Act 2o. Similiter in tercio de quo (?)
et murmure inter hebreos et grecos sup officio ministrandi habito de quo Act
vi petrus qui multitudinem discipulorum conuocavit sed apli cu discipulis aliquos ad ministrand
elegerunt et duo decreta fecerunt. Similiter in quarto Act xv ubi de legalium
observacione licet petrus conuocasset credentes i magna multitudine et ipo p modu
opinionis sue i ipo audito tam Jacobus minor q ibi erat ordinarius puta
Jerusalem p modum determinacionis de mandato credencium fidelium dixit Ergo iudico
etc. Et sup hoc decreto legalium fuerunt lre directe gentibus no tm a petro sed
a toto Concilio sub hac forma misse Apli et seniores fres hiis q sunt Anthiochie
etc. Ecce licet ibi petrus Concilium conuocaverit no tam maiore ptate q Concilium
habuit sz de mandato Concilii Jacobus et no petrus determinavit. Ex quibus
Conciliis elicitur q licet petrus i Conciliis istis p ipm conuocatis habuit
psidenciam reverencialem sive honorariam sz primo loquendo et materiam tractanda
ponendo, no tam habuit psidenciam auctoritativam sive iurisdicialem diffiniendo.
Sic et in de successoribus petri et Conciliis gnalibus e intelligend, q sz licet
papa ipa conuocet et in ipo psidenciam reverencialem heat, no tam ht psidenciam
auctoritativa sc in diffiniendo sive iurisdicialem, qa dicta gnalia Concilia sunt ad
(?) doctrinam scripta sunt ad Ro (?) No go sequitur papa conuocat gnale
Concilium ~~go i aucte e maior qm Concilium~~ et pe ~~psidet~~ i ipo exerc papatus
officium. go pt ad libitum suu etia aliis renitentibus dissolue ipm. Pz go dicta
quia licet ~~psidebat~~ psideat et exerceat papatus officium in ipo quantum ad psidenciam
reverencialem no tam quantum ad psidenciam auctoritativam sive iurisdicialem

[Left margin:] conocate
[Right margin:] conuocatorum
[Left margin:] in psti
[Left margin:] et psidebat lo quendo
[Left margin:] cu aplis aliis (?)
[Left margin:] et iniciata tractanda ppo suerat et p(?) vocem habuit
[Left margin:] in auctoritate e maior Concilium
[Right margin:] go ipe

[Addition at foot:] Item arguitur sic: si eccia in casu ppa renitente papam conciliariter pt congregare, ut p deductione (?) sicut go aucte ecclie e sup
ppe auctem q ex appositione (?) nec equalis equalitatem q acto sz solu maiore. Sicut manus (?) maior et aucte est eo
gnale Concilium q ipm iam congregatum in esse conservare eo q maioris virtutis medicina sanitatem restituere q in
duram q ipam solu conservare et p simpliciter bonum dictam potest conservare sz no sic instaurare, tu go Concilium gnale
contra auctem ac voluntatem ppe ipo sz renitente potest se conciliariter congregare ut est deductum go a forciori
eccia Conciliariter congregata pt se in esse conciliari ppa renitente conservare, sz quod go maiore

racione cuius auctoritas sibi ista competeret. Et si dicatur eadem sunt principia resolucionis
et composicionis, dicendum quod philosophus loquitur indefinite seu particulariter, scilicet quod aliqua principia
sunt eadem principia resolucionis et composicionis, non tamen omnia. Vel dicendum quod ibi loquitur
de principiis naturalibus seu in libris, non tamen intelligendum est de omnibus spiritualibus, quia sacer-
dos virum et mulierem matrimonialiter coniungit et tamen eos dissolvere non potest nec dis-
solvit. Sic in proposito. Unde solum verum est auctoritas illa quod talia principia extendat
et quod ab auctoritate maioris imperii se ad utrumque, modo auctoritas pape licet se extendat ad conciliorum convocacionem non
dimittendo non potest. tamen ad tempus resolucionis. Sed auctoritas concilii quo ad quod unum quo ad utrumque ex-
tendit maior. Non ergo Eugenius quondam papa auctoritate sua propria sua dissol- | quod volunta-
et fuisset dissolutum lucionis Concilium generale Basiliense dissolvere potuit, nec est per eum dissolutum. Profecto tempore eius | ipso remittente
si Concilium generale per ipsum potuisset dissolui, vacillaret utique Conciliorum preteritorum
auctoritas et presertim Concilii Constanciensis, a quo istud dependet et firmiter cuius decretis est
institutum. Unde si Concilium aliquod generale in spiritu sancto legitime congregatum et catholicam eccle-
siam representans per papam posset dissolui, absque dubio de ceteris non modicum posset hesitari.
Quid ergo roboris aut firmitatis in ecclesia dei foret remanere, si sacrorum Conciliorum
auctoritas mutaretur et invalidaretur. per que post sacra evangelia catholice fidei heresis
convicta est et eluadatur, preter hec et aliud enormium inconveniencium sequetur, quod ~~ita conci~~
~~lium quod novit Eugenius celebrandum per Concilia alia et Martinum papam~~
omnia ~~institutum contentum quia~~ alia futura a Romanis pontificibus omnibus eciam contradicentibus
ac venientibus dissolvi foret possibilis est. Et quo quanta possent mala accidere quis
satis enarrabit si insurgant in ecclesia hereses, errores, superstitiones, vicia, defor-
mitates ac bella contra Christianam religionem perturbare non modicum possent et in pre-
cipicium deducere. Si papa velit catholicam incorrigibiliter et notorie scandalisare, suo
quis consumeret testet quod per dei ecclesiam muniri potest opponeret exemplo catholicorum populum et plebem domini sicut esset pannus devorare. quia Concilium generale quod
possit talia emendare et corrigere seu talibus obicem et impedimentum ne veniat, iniustrue
vel non congregabitur papa prohibente vel congregatum de facto iam eo mandante dissol-
si quod fulcimento et ecclesie cite precipimus facto et ab ecclesiis expresse ea et haberent teneta vetur, cassabitur ergo Concilium Constanciense et istorum primum decreta quod declarant in his
que ecclesiam catholicam statum generalem pertinent nichil posse immutare, frustra ergo membrans
occupat, si papa unico suo verbo illa revocare posset. Concilium ergo generale
a quod et quod impletum est in dominio incidencia Basiliense in spiritu sancto legitime congregatum propter indictam convocacionem inter ipsum et quondam Eu-
genium papam exorta que victum et non debuit nec debet, quia fuit ipsum et alios Ro-
collocasset et manos pontifices in iure possessione Concilia dissolvendi collocavit. Ex quibus
sequitur conclusio mea quinta scilicet Sacrum generale Basiliense Concilium in spiritu sancto legitime
congregatum catholicam ecclesiam representans ab Eugenio quondam pontifice suo dissolui non
potuit nec est dissolutum. ¶ Conclusio sexta. Sacrum generale Ba-
quod sexta siliense Concilium in spiritu sancto legitime congregatum catholicam ecclesiam representans in robore
suo inviolabiliter persistens in omnibus per ipsum auctoritate sua Conciliariter actitatis
+ effectum suum et efficaciam habuit et habet processu. Sicut premissum est supra communis
est, unde opera ad extra sunt indivisa tamen propter speciales respectus aliqua pri-
aliqua filio, aliqua non spiritu sancto attribuuntur. Unde ad propositum loquendo, doctrina illa quod
lis scripture cavillis carens oriunda est edocuit attribuimus filio. illa non quam
+ Conclusio ista magis quantum ad primam eius partem sed ergo quod omnibus premissis patet
eo quo enim sacrum hoc generale Basiliense Concilium ecclesiam eciam representans presertim
institutam vite et institutum [illegible] in eo spiritu sancto legitime congregatum
[illegible] et ab Eugenio quondam papa ad inferiorem auctoritatem eius Concilium fuit
[illegible] dissolui non potuit nec est dissolutum [illegible] et patet ipsum
[illegible] suo fuit robore permanere et sibi omnia per ipsum auctoritate sua de qua in
[illegible] conciliariter actitata et suum effectum et efficaciam [illegible] habuisse et
habere. Et hoc ulterius clarius sic deducitur

mentibus hominum invisibiliter inspiravit spiritus sanctus, docti sunt ergo apostoli Christi a filio, docti sunt et a spiritu sancto. De prima doctrina scribitur Johannis xiv c. Ego sum via veritas et vita, via dei in veritate docebis. Sed quia de doctrina huiusmodi ipsemet dixit apostolis suis Non potestis modo portare, tunc ergo tempore ab eis corporaliter migraverit, nec ipsi tunc ad eandem suscipiendam facultas competit, iuste igitur videtur quod ipsum esse[m] gratia et veritatis magister scolam suam sine doctore alio dimisisset, ideo subiungit Cum autem venerit spiritus ille veritatis docebit vos omnem veritatem, Joh. xvi. ~~Ecce quae assignat eis magistrum spiritum sanctum veritatis qui docet omnem veritatem et ille qui locutus est per prophetas prout in simbolo fidei canimus.~~ Et ut identitatem doctrinae veritatis suae et spiritus sancti designaret post promissum dixit per verba superius allegata de meo accipiet et annuntiabit vobis. Sed numquid ipsis tantum qui tunc praesentes erant magistri spiritus sancti promissionem receperunt, utique eadem postea esset gratia et post apostolorum obitum sine magistro scola veritatis remansisset ac maneret. Non ergo in personis propriis sed ut fidelium universitas promissione spiritus sancti ita deum suscepit, quod evidenter insinuat ipse promissor tunc de eodem magistro superius loquens dixit ut maneat vobiscum in aeternum. Perpetua est ergo illa concessio non personis illis tantum sed universitati fidelium facta quae est katholica et unus sancta mater ecclesia. Non ergo deficere poterit haec promissio sive concessio quia illum qui veritas est habet promissorem. Non ergo carebit in aeternum sancta mater ecclesia katholica magistro vero qui numquam ea deserit sed perpetuo ea via dei in veritate docebit et docet. Huius autem veri magistri qui veritas est et via dei in veritate docet principale et indubitatum tribunal est sacrum generale concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam ipsam universalem repraesentans ut Celestinus papa in quadam epistola ad sacrum

in Epheso constitutum concilium directa testatur sic inquiens, Spiritus sancti testatur praesentia congregatio sacerdotum. Certum est enim quod legimus quia non potest veritas ipsa mentiri, cuius in euangelio est ista sententia Ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo ego sum in medio eorum. Quod si ita est quod tam brevi numero spiritus sanctus non potest deesse, quanto magis nunc interesse credimus in uno cum conventu turbae sanctorum. Est namque concilium et pro debita veneratione tollam in quo nunc apostolorum frequentissime illius quia legimus congregationibus aspicienda reverentia est haec Celestinus. Beatus autem Augustinus in epistola ad Januarium Generalium conciliorum in ecclesia saluberrima auctoritas est per quam omnia ecclesiastica negotia terminantur. Sed et quidam Hispaniarum doctor sanctus loquens sacro concilio sic inquit Valde namque esse prospexi verum in unum convenire ut in tunc trinitas divinitatis dominice fidem credo eius sanctae trinitatis divinitate huic sacro concilio interesse. Ecce quod aperte sancti isti doctores testantur magistri veritatis quod summus deus est sacrum concilium tribunal esse indubitatum nec solum horum sed et omnium doctorum sanctorum ista fuit et est firma et indubitata sententia. Quid multa loquimur in hiis: certe nil magis indubitatum apud scolas esse debet quam quod sacrae dignitatis divinae tribunal in quo spiritus sanctus omnem veritatem docet est sacrum concilium generale, vacillaret utique omnis structura sanae doctrinae nisi hoc habet stabile et immobile fundamentum. Symbolum quod solemniter in ecclesia dei cantatur nisi a sacro generali concilio Niceno in quo spiritu sancto inspirante a praesulibus qui tunc convenerant est compositum. Non nisi a generalis concilii assertione tenemus quod hos libros quos ipsum sacrum concilium canonicos et autenticos decrevit canonicos et autenticos

ymmo dicit beatus Thomas in secunda secundae q. ... articulo ... quinto in solutione articuli vii quod pro rito legis veteris leprosus non emundabatur a macula leprae sed emundatus ducebatur ad sacerdotem ut leviticum xiv ... de sacerdote cui iubetur leprosum esse mundatum pariter et purificatum a macula lepra mundata erat sed purificari et iudicio sacerdotis restitueretur consortio hominum et cultui divino, et sicut beatus Thomas congerebat ex quibus ut divus mandatis pro ritu legis corporalis lepra mundaretur per sacerdotes declaratur in iudicio ... qui tunc sacerdotes iudicio dei assistentia fidelibus ... non est aliud nisi ut eorum iudicium et sacerdotum sanctum inviolabile et firmum permaneret

reputacione demque et inter ceteros librum Judith in numero sacrarum scripturarum legitur computasse
prout in prologo eiusdem libri beatus Jeronimus testatur. Et statim firmissime constantissimeque
teneque quorum sacri Concilii generalis firmat auctoritas. Nonne et ipsi apostoli simbolum fidei
in primo celebrato generale Concilio quintum ediderunt. Nonne et emergentes questiones
congregato Concilio diffinierunt, et cum nulla vox de celo sonasse legatur ausi sunt
tunc dicere Visum est spiritui sancto et nobis Actuum xv°. Non quod localiter esset sed quia congregatis
eorum insensibiliter inspiravit. Unde ab eorum tempore et eorum magisterio docti plus
christiani hunc morem servavit, quod si que difficultates circa doctrinam vel fidei surgerent
congregato episcoporum et aliorum patrum conventu per diffinicionem sacri Concilii generalis spiritus
sancti prestolabatur iudicium, et quod ibi diffinitum fuit cum summa reverentia semota
dubitacione quasi ab omnibus christianis est acceptum. Ad quod unum magis meo
et continua recordacione dignum adducam exemplum, quod cum ille sanctissimus doctor et
martir Ciprianus cum episcopis [illegible] baptisandos fore qui ab hereticis suscepisset
baptisma decrevissent a consuetudine ecclesie recedentes sacri tunc generalis Concilii
determinacioni suam sentenciam submiserunt. Cuius demum error a sacro generali con-
cilio extitit reprobatus. Sic et nunc sacrum generale Basiliense Concilium in spiritu sancto
legitime congregatum ecclesiam universalem representans divine dignitatis in quo spiritus sanctus [illegible]
docet et [illegible] indubitatum et in omnibus per ipsum auctoritate sua conciliari [illegible] a fide
habuit utique et habet sanam et efficacie processum. Et ut hoc experimentaliter appareat
in medium modum illum utique racionabilem et sanum quem in reduccione Bohemorum
quasi unum principale optinuit [illegible] quod ipsum est congregatum ad presens adducam in exemplum.
Cum videlicet beatus doctor apostolus ad Titum iii° dicentem Hereticum hominem post primam et
secundam correccionem devita sciens quia subversus est qui eiusmodi est et delinquit cum
sit proprio iudicio condempnatus, considerantes ipsorum hereticorum duriciam qui nec ad inpor[tunitatem]
Concilii Constanciensis nec ad vocacionem nec admonicionem Senensis Concilii venire
voluit ad gremium sancte matris ecclesie ab ipsorum erroribus redire volebat potius brachio
et manu secularis tradere contendit qui tum temptare lenibus medicaminibus putavit per
[ra]ciones et dulces persuasiones posse emollire. Hoc tunc sacrum Concilium considerare
[illegible] quorumpiam est [illegible] hominis et potius vult manuduci quam cogi et illud [illegible]
[illegible] molles frangit iram. Sermo durus suscitat furorem [illegible]
condescensione eiusdem hereticorum ruditatem dignatum est atque suavibus racionibus et dulcibus
[illegible] eloquiis eorum duriciam emollire temptavit. Sic enim non in multis scripture
sacre locis reperitur quod [illegible] offensus per peccata et obstinacionem plebis pluries
edixit se amplius non velle curare sinagogam et populum sibi peculiare neque
eorum salutem amplius zelare, nichilominus tamen [illegible] et [illegible] ut ad ipsum
redirent, nullatenus desistat. [illegible] salvator noster piissimus ut [illegible] in ewangelio
dum offerretur ei quedam [illegible] a demonio vexatam vilo [illegible] quod ulterius [illegible]
[illegible] assistencium eo quod sanitatem petebat assidue [illegible] signa ipsis non
denegavit [illegible] mercedula et pusilla [illegible] ipse [illegible] [illegible] paciar vos
et illico [illegible] [illegible] illum ad [illegible] [illegible] ecclesie [illegible] [illegible]
ipsorum duriciam [illegible] et una [illegible] ad [illegible] per eorum [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] beatus Augustinus li. xi contra Faustum [illegible]
dicit ego enim non crederem nisi
me auctoritas ecclesie commoneret
et beatus Thomas dicit maxima [illegible]
consuetudo ecclesie que semper in omnibus
est emulanda quia et ipsa
doctrina katholicorum doctorum
ab ecclesia auctoritatem habet [illegible]
[illegible] quod magis standum est
auctoritati ecclesie quam Augustini vel
Jeronimi vel cuiuscumque doctoris
[illegible] beatus Thomas 2a 2e q. x ar. [illegible]
[illegible] in responsione [illegible] et
in suo [illegible] [illegible] dicit magis
[illegible] auctoritatem ecclesie [illegible]
[illegible] [illegible] emulanda
et ipsa doctrina catholicorum
doctorum ab ecclesia auctoritatem
[illegible] magis standum est consuetudini
ecclesie quam auctoritati Augustini vel Jeronimi
vel cuiusque doctoris

reduccio

senciebat

maiore dum causa subest Similiter nunc ecclesia saepe pertinaces haereticos iuris rigore dampnat sciendo quod gla-
dio saecularis exponitur, saepius etiam benignitate utitur suae doctrinae uberius extendere *ut videant*
non cessat. Ut fuit factum super facto in Graecorum schismaticorum reductione si obex non in-
dedignatur tervenisset. Et quemadmodum circa antiquitus ipse legaliter se habuit sic et in aliis suis
processibus sacrum hoc generale Basiliense concilium ductum spiritu sancto rationabiliter indubi-
habuit tanter se habet. Nec obstat quod huic sacro Basiliensi concilio suppositorum nimia pau-
ipsa citas hic non ipsum infirmat nec in agendis sibi obicem ponere potuit nec potest. Nam
in Alexandrina sacra synodo tunc temporis dei ecclesia depressa valde fuit et tamen
beatus Eusebius ibi cum paucis admiranda et fructuosa fecit. Et in concilio
Aurelianensi presbiteri fecerunt ediderunt canones quorum auctor maiore hilaritate
spiritus constituit. Et [illegible] tertia sexta synodo. Unde sicut ibi spiritus sanctus pre-
dens presidebat sic et hic in paucitate presidebat spiritus sanctus et providet. Immo ipsum est ecclesiae
dei ut tunc [illegible] vincit cum leditur, tunc intelligitur cum arguitur, et tunc
sit secura cum superari videtur, inquit beatus Hilarius libro de Trinitate [illegible] ex quibus
clare patet generaliter conclusio septima scilicet sacrum generale Basiliense concilium in spiritu sancto
legitime congregatum ecclesiam universalem representans in robore suo inviolabiliter persistens in omnibus
per ipsum auctoritate sua generali actitatis et factis firmitatem et efficaciam habuit et habet
conclusio septima processum. ¶ Conclusio septima. Sacrum generale Basiliense concilium
in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans in depositione quondam Eugenii
pape quarti iustum et rationabilem habuit processum. Patet supra in deductione
conclusionis quarte ubi ostensum est ecclesiam universalem sive concilium generale in spiritu sancto
legitime congregatum ecclesiam universalem representans auctoritatem suam esse supra summum pontificem
seu papam et signanter in hiis que pertinent ad fidem ad extirpationem scismatum et re-
formationem generalem ecclesiae in capite et in membris, unde post paragraphum decreti Con-
stanciensis Frequens ibi allegatum in paragrapho sequente subditur: Et quod si quis cuiuscumque
status aut dignitatis etiam si papalis existat mandatis statutis seu ordinationibus aut
preceptis huius sancti concilii generalis et predictis et ad ea pertinentibus contumaciter obedire
contempserit nisi resipuerit condigne penitentie subiciatur et debite puniatur etiam ad alia iuris subsidia si
opus fuerit recurrendo. Ecclesia ergo universalis seu concilium universale papam vitantes papam si
demerita sua exigunt potest iudicare, corrigere et condigne punire. Hac enim potestate
de facto usa extitit iam tempore quo inceperunt concilia generalia sub papa Silvestro
celebrari quod fuit anno domini CCC [illegible], ipsa namque sancta et inmaculata
universalis ecclesia ab illo tempore potestate ista usa extitit tollendo hereses, delendo scismata,
reformando ecclesiam, deponendo papas seu antipapas, reducendo per concilia generalia
totam christianitatem ad obedientiam latine sive Romane ecclesie et pacem ac unitatem
multaque alia bona que longum ad presens esset enarrare que tamen cronicas intuentibus
clare patere possunt in conciliis generalibus faciendo. Unde enim quo per mille annos
et ultra pro tunc ecclesia universalis seu concilia generalia gerentes se per papis et similiter
papas demeritis ipsorum exigentibus [illegible] iudicavit, corripuit et punivit, ac etiam
deposuit et universalem ecclesiam sub uno capite univit, hereses sustulit, pace in populo

Marcellinum Anastasium, liberium, Johannem xii, Benedictum viii, Benedictum iii et Johannem xxiii

405

zemo paruit / et inuabi^a bona i dei ecca ut pz lege^{bus} scorꝝ patrū
de quo sup dcta fecit ultra quingentos ius ꝑpu sibi a deo collatū ius eciā ipsius sup ptate
consuetudis ꝑscriptione quodamō iā acquisiuit Unde de eccle csuetu^{dinibus} ꝑscriptione s^t da
masten^s li^o x^o sum̄az suaꝝ. semp eccle cosue^{do} suada e · et cīriu dogmata
tisantes et sua praxim cofirmantes no ꝑt audiedi Cū g° ecca vlis seu
concil^m gnale auctem ysta et ptate sup ꝑpam sic iure diu^{ti} assiuit iuste
ac effica^r quelz et ipm ꝑpam p excessibus suis si quos comiserit iudicare corrigere
puire ac eciā deponere si qntitas delicti sui exegit potit ut iur ̄q tenꝫ
delicti sit et plagaꝝ modus cu licz nulla particulare ꝑsona sup ꝑlat̄
conci^m potit iudicare corrigere et puire ꝑpam put iura multiplicia caute sp̄u
sco inspirata ponunt dicentia ceteros ipse iudicat et a nemine id e a nulla singulari
ꝑsona iudicatur et nullus e q dicat sibi cur hic facis, vel q̄ Si ꝑpa Sil' ꝫ
q iij. Nos / dicitur Nos iudicabit ꝑpam sede addit tum ibi nisi ꝑpam iusticiam de
sideante vbi em̄ ꝑpa sitit et facit iusticiā et i di bonit^{te} iusticia et vite vi
uet stonꝫ ea certe in tali casu n^c singularis ꝑsona n^c particulare conciliu ꝑmo
n^c vlē iudicabit ipm qr aliorum causas honi deus volu^t timare p homines
singulares sz reges platos principes et comunitates etc Sz sedis istius ꝑsule
suo sine questione reseruauit arbitrio Sic g° ubi ꝑpa iusticiam et bonā vita
actoriq eccle saluacoꝫ desidaret procuraret et separet verbo et ope faceret
nullus Nos posterꝫ ipm iudicabit etc Sz si ꝑpa sue et fratrum salutis negligens
deprehendit^r in et inutilis et remissus in suis opibus et scandalisat eccaꝫ vlez
p sua vicia et pcca notoie et pub ce uel p cofessione aut p facti euidenciam
etiam blem fit et sit qtinue detior et incorrigibilis tunc non iudicabit p sola gnale co
alii aut qdepnabitur seu puabitur certe sit / ad hoc em̄ data e eccle vlis sed
concilio gnali ipam representanti ptas sup ipm Non em̄ data e eccle ꝫ separabi^r
et q no possit ab ea quomodo amoueri ꝑ separabi^r. Na ex quo sibi pmissu e q p̄t renunciare sponte ipi eccle dando
ei libellu repudij et ai sponsus et sponsa no deant sine ad hoc diuiso iure
cesseri potit simi^r sponsa sua eccla ipm repudiare maxie cu no sit sponsꝫ
eius verus sed solu sponsꝫ vicarius et ta ꝑstitute qrit ea quotidie ipse est
vel tyrannide seua tractare, ea lamiando vel plagiando vel bona sua dissi
alios pando vel qr labuti auctee sua sibi i ordine ad ea a xpo collata. nullu
quippe statu nullu dignitatis gradu nullu ministracionis genus sed modū dei &c
accionis eccle sponso i sponse sue destructionem. sed solu i eius reformacoꝫ sed edifi
cacoꝫ p^a ad Cor x° . kt nia sz hoc sponsus eius vnus pabolice fecit hic xpo · in ti
vbi ab illo q nina sibi ad ppam et aliorum utili te dispensanda data no
luit sed ipam in terra defodit p aſtatos aufri a ipam alti dd prep^t. Cu
g° sacrꝫ gnale Basileꝫ Conciliu qndā Eugenium ppam qrtu fuisse et
esse notorium et inditu contuacē / mandatis seu preceptis vlis eccle inobedien te
et i eiat parte rebelle persistere / violatore assiduum, atqz contemptore sacroꝝ
Canonum sinodaliu, pacis ac vnitatis eccle pturbatore notorium vlis

ecclesie scandalisatorem, symoniacum, periurum et incorrigibilem, scismaticum, a fide devium, pertinacem hereticum, dilapidatorem iurium et bonorum ecclesie, inutilem et dampnosum ad administrationem et Romani pontificii seu tituli quodcumque honore et dignitate se reddidisse indignum, utrumque ordinem pietatis non solum temperamento maximo adhibito servato deprehendisset, qua in multa longanimitate patientia et mansuetudine per plures ammoniciones exspectatus ut excessuum suorum emendacionem efficeret salutarem, adeo ut amplius differri non possit quo minus fidei katholice et saluti universe religionis christiane sub auxilio spiritus sancti provideretur, ne ex ulteriori tolerancia iusticie sanguis perditarum animarum de manibus patrum in concilio existencium requireretur. Basiliensis eadem sancta synodus pro tribunali sedens per suam sententiam diffinitivam ipsum fuisse et esse talem ut premittitur pronunciavit, diffinivit et declaravit, ipsumque papatu et Romano pontificatu ipso iure privatum esse declaravit et pronunciavit, ac nichilominus ipsum ab eisdem amovit, deposuit, privavit et abiecit, sibique omnem obedientiam christifidelium abstraxit, prout hec omnia in decreto sessionis tricesime quarte eiusdem sacri concilii clarius continentur. Ex quibus patet veritas nostre conclusionis principalis, scilicet: Sacrum generale Basiliense concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans in deposicione quondam Eugenii pape quarti iustum et racionalem habuit processum.

Margin: Basiliensis · quo ordine (?)

¶ Conclusio vi[...]

Sacrum generale Basiliense concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans in electione sanctissimi domini domini Felicis pape quinti modum legitimum et canonicum tenuit processum. Hec conclusio ex precedentibus conclusionibus sequitur ex declaracione quadam. Cum enim sacrum generale Basiliense concilium tunc in omnibus per ipsum actis sua conciliari auctoritate et facti firmitatem et efficaciam habuerit et legitime processerit, ut concessum est, quod et in deposicione Eugenii quondam pape quarti et in electione sanctissimi domini Felicis pape quinti legitimum et canonicum tenuit processum. Secundo ipsum (?) quod aliud est loqui de statu et auctoritate summi pontificis et aliud de persona summi pontificis in statu illo instituenda. Cum et statum illum Christus immediate instituit et Petrum primum personam summam auctoritatem sibi illam conferendo in statu illo primo collocavit. Unde patet quod ... ad eundem pertinet legis potestatem executricem instituere, quia frustra esset legis sanccio nisi statueretur auctoritas cuius amore vel timore fieret ipsius execucio, sed populus legis christiane est institutor, ergo ipsius solius est et potestatem legis executricem, qualis in ipso est status papalis, instituere. Secundum patet ex textu ... Sacrosancta Romana ... et canone Anacleti, ubi dicitur ibi: Sacrosancta Romana et apostolica ecclesia non ab apostolis sed ab ipso salvatore nostro primatum obtinuit ... licet Petrus a Christo principalitatem auctoritatis illam habuit, tamen et secundario ipsam ab apostolis recepit; unde in eodem canone infra subditur: Et inter beatos apostolos quedam fuit discrecio, licet omnes apostoli essent, Petro tamen a domino concessum est, et ipsi inter se idipsum voluerunt ut reliquis omnibus preesset apostolis, et Cephas, id est caput et principatum teneret apostolatus, quam et eandem formam suis successoribus et reliquis episcopis tenendam tradiderunt. Si igitur ecclesia universalis sive concilium generale et personam summi pontificis in auctoritate illa

Margin: concessum est · qui legem instituunt · i. summus pontifex qui universa ecclesia sub Deo (?) · Petrum et quos (?)

vacante instituit, et autem illa sibi principatus a Christo ratione talis status concessa seculares concedit et concedit quod patet per glosam decreti xcvi d. hic [in margine: ut decretum] etiam ubi dicit glosa habet ergo Romana ecclesia id est papa qui solet vocari Romana [in margine: oct.]

ecclesia a deo, et a conciliis, sed imperator a populo quia orbis maior est urbe [in margine: auctem]

~~[illegible]~~ populum & legum (unde dicit quidem etc.) papa habet

principatus potestatem a Christo in hiis que sunt de iure divino utpote sacramenta conferre etc.

seculares non a conciliis in hiis que sunt a iure positivo ut beneficia conferre

concilia convocare etc. Secundo quia ecclesia vel eius sive concilium generale habeat

personam summi pontificis in statum illum sive vacantem instituere patet etc. sic quia

persona ad talem statum instituenda aut est instituenda per institutorem divinam

aut per institutionem humanam, non per institutionem divinam quia aut hoc esset

per institutionem antiquam divinam aut per novellam, non per antiquam quia Christus non instituit

nisi post Petrum poneretur talis persona, et post illam personam talis et sic de

inceps in statum illum, nec per novellam quia hoc esset per novam revelationem que non

apparet, relinquitur ergo quod per institutionem humanam puta per ecclesie electionem sive

concilii generalis que vel quod autem clavium habet summam et plenam

et hoc de facto etiam apparet et continue est practicatum quia de facto papatu

vacante per cardinalium electionem in quos potestas eligendi papam a tota

ecclesia fidelium ipsa per concilium generale non convocata est transfusa. Cum ergo

potestas eligendi papam resideat in ecclesia sive in concilio generali convocato

ipsam ecclesiam representante, considerans ipsa sacrosancta generalis Basiliensis synodus

quibus sit onusta dispendiis quot et quantis sit plena periculis ecclesie

Romane nimium prolixa vacatio, cum post depositionem quondam Eugenii pape quarti

quatuor menses et amplius defluxissent ad electionem novi Romani pontificis

processit, et religiosum ac nobilem virum Amedeum ducem Sabaudie in solitu

dine Ripalie Gebennensis diocesis in virtute gaudentem, honeste conversationis et vir

tutum domino in spiritu humilitatis ac simplicitate et humili habitu servientem in summum po

tificem universalis Romane ecclesie iuxta decreti Clementis aut libri bellagii ...

Confessionis ipsius vita et eius disposicionem sic diu considerans hec sancta synodus

et spe magna gerebat in domino quod prefatus Amedeus pro sapientia experiens iustitia cle

mentia ceterisque virtutibus suis plurimos fratres salutis efficiat in populo dei fidem

conservando mores confirmando pacemque componendo inter principes christianos

ac populos velut sanctitatis amator et pacis cultor qui cum omnibus pace et cum

nullo dissensionem aut discordiam habere studuit domini sue ... et laudabiliter

preposita grandium et plurimorum prudentissimus gubernator ac in spiritualibus et eccle

siasticis rebus non mediocriter operatus, habita super hoc in quatuor deputationibus

omnium suppositorum huius sacri concilii concordi et unanimi deliberatione ac demum

in generali congregatione conclusione subsecuta ipsam electionem laudavit, recepit

et approbavit et quia suprahabundanti ac certa scientia decreto ratificavit et confirmavit

declarans eundem Amedeum absque ulla exceptione ab universali ecclesia electum habendum

tenendum et reputandum debere in verum et certum summum et Romanum pontificem, et hic ipsum

[Margin note, left:] Alii non dicunt quod ecclesia auctoritatem qua papa habet immediate est a Christo et nichilominus ... ab ecclesia non quo ... quod ab ecclesia eam habere dicatur quia ecclesia ipsum in statum illum instituit vel ... auctoritatem statui illi a Christo concessam confert, si hoc est conferre ... et istud fortissime ... primum per secundo ... dicunt, etc. ... potestatis ... quod Petrus tamen ... apostolorum ... ante ecclesiam ... iurisdictionis ut ... habuit, vel cum ille ... et 2m quod alii dicunt ipsum ecclesia generalis ...

confessionis

per eiusdem decreti publicationem ad noticiam cunctorum voluit deduci. Nunc conclusio octava videlicet Sacrum generale Basiliense Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans in electione sanctissimi domini nostri domini Felicis pape quinti nomine domini legitimum et canonicum tenuit processum.

Conclusio nona

Conclusio nona et ultima

Sacro generali Basiliensi concilio in spiritu sancto legitime congregato ecclesiam universalem representanti necnon sanctissimo domino domino Felici pape quinto per ipsum rite et canonice electo et instituto ab omnibus christifidelibus salvandis volentibus est obediendum necessario. Omnis divisi sunt ecclesie acceptiones prout tamen proposito meo deserviunt. Continetur primo accipitur ecclesia militante ecclesia, videlicet pro omni fidelium aggregacione, que ecclesia militans est corpus unum misticum secundum apostolum prima ad Cor. xii multa membra unum ut corpus. Et sicut in corpore humano est quedam unio membrorum naturalis sicut est unio que est per nervos, alia formalis que est membrorum per participationem unius vite communis ab anima. Sic in corpore ecclesie Hugo in libro de sacramentis similiter duplicem assignat unionem. Unam que est materialem et hanc appellat unionem per fidem, aliam formalem que fit per caritatem. Unde sicut membra arida et rigida motu carentia sola continuatione sunt et dependent in corpore, sic mali fideles solum secundum fidei sensum et non secundum motum caritatis sunt in corpore ecclesie mistico. Istius siquidem corporis mistici ecclesie christus secundum quod homo est caput, ymmo longe de capite unde apostolus ad Ephesios primo ipsum dedit caput super omnem ecclesiam que est gloriosa, dicitur caput secundum humanitatem quia secundum illam iungitur ei ecclesia natura et gratia, pro quo notat Allexander de Hallis in iii parte summe sue. Unde caput ipse sumptum non solum dicit rationem influentie sed etiam rationem influencie et conformitatis nature, primo modo trinitas videlicet diceretur caput corporis mistici ecclesie, similiter christus secundum divinitatem scilicet secundum rationem influencie tamen puta sensus fidei et motus caritatis. Divinitas enim movet et regit ecclesiam et infundit ei gratiam qua sentit per fidem et moveatur per caritatem. Secundo vero modo christus secundum humanitatem dicitur ecclesie caput quia ei iungitur et gratia fidei et caritatis et similiter natura propter naturam humanam conformitatem quam habet cum ecclesia. Porro secundum beatum Thomam in 3a parte q. viii ar. vi ut sic caput in alia membra influit dupliciter, uno modo quodam intrinseco influxu prout virtus sensitiva et motiva a capite ad cetera membra derivatur, alio modo secundum exteriorem quandam gubernationem prout scilicet secundum visum et alios sensus qui in capite radicantur dirigitur homo in exterioribus. Interior fluxus gratie in membra ecclesie est a christo ut dictum est, christus ergo dicitur caput corporis ecclesie. sed influxus in membra ecclesie quantum ad exteriorem gubernationem potest aliis convenire, et secundum hoc dicuntur ipse qui alicui aliqui prout ~~dici corporis ecclesie capita [illegible]~~ ut supra christus in celum ascensurus ne corpus suum misticum videlicet ecclesiam sine capite acephalam dimitteret, Petrum quantum ad hanc ecclesie exteriorem gubernationem ipse instituit ecclesie caput vicarium. Sed iam corpus misticum dicitur ecclesia sancta katholica. Ista quidem est secundum illud Canticorum iiii Tota pulchra es amica mea et macula non est in te licet enim ecclesia ratione forme interioris de qua supra dictum est multis desertoribus potest dici deserta, tamen ratione forme exterioris scilicet fidei dicitur tota speciosa

Ecclesia accepto primo: uno duas simulationes de parabolis in quibus ad et virginibus prudenti et fatuis [illegible] christi et sagene bonos et malos pisces includit congregati et agro semen bonum et zizania continet [illegible] unum corpus

q° et quinta ad illam et quinta ad eius probationem pro ut intuenti patet ex quibus tenebis primis patet [illegible]

ut sic dictum est

pro paupere sunt

et apostolus 2a ad corinth. xo intelligit dum despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere xpo despondi inquit vos virginem castam in singulari devotionis unitate fidei et puritatem, itaque puritate fidei ipsa ecclesia casta dicitur et immaculata, quam in xo qui baptismatis flumine se abluit ab omni turpitudinis macula ...

2 pulchra quia fides quae spiritualis dei dilectio in actuale tendens ipsam in ordine ad finem per caritatem formatur et actualiter completur, et hoc mediante spe quia mediante spe fides tendit in caritatem. Unde Beda super cantica dicit. Sponsa ecclesia casta est fide munda opere speciosa lucens et fulgens caritate, et quamvis puritatem et immunditiae eam attigerit ... illud suscipit ... illud consentit sed corrigit et punit et optimat ... omnibus neque commissa sunt quae ... Haec Beda. Vel ecclesia katholica dicitur sancta propter efficaciam sacramentorum quae contaminari non possunt. Vel dicitur sancta ratione sancti et salvatoris quia solum in ecclesia et non extra sanctitas

[Margin: pro ... archam diluvii ipsam figurantem et non extra salus fuit.]

salvatorem esse potest. Circa quam sciendum ecclesiam sanctam katholicam credere et articuli fidei in symbolo apostolorum extra. Credo sanctam ecclesiam katholicam, et non in sanctam ecclesiam katholicam ... Dominus opponens ... Credite in deum et in me ... Petro et Paulo ... secundo dicimus credere nisi in deum ... Ecclesia igitur katholica cum suo capite vicario sit pure aliquid tantum creatura non debemus dicere credo in sanctam ecclesiam katholicam, sed credo sanctam ecclesiam katholicam. Sicut eam Leo papa dicit. Et quia fides non comprehendit in se fide unum pro ... completive ... qui offendit in uno factus est omnium reus. Jacobi 2o. Sicut ergo ad faciendum completiva ... esse ... requiritur ut faciant omnes eius partes, sic ad hoc ut aliquis habeat fidem integram ... ut omnes credat fidei articulos. Necesse est ergo salvari cuilibet volenti ut sanctam ecclesiam katholicam credat, et nedum sufficit ad salutem ipsam fide credere, verum etiam requiritur ipsam palam vero cognoscere et confiteri, ... corde creditur ad iustitiam ore ... fit ad salutem ut ait apostolus ad Romanos 10. ... sufficiat ... doctorum ... ab ecclesia ... intueri volenti clare sit deductum sacrosanctam generalem Basiliensem synodum esse in spiritu sancto legitime congregatam esse ecclesiam sanctam katholicam repraesentantem et sanctissimum dominum dominum Felicem papam quintum vicarium ... electum per ipsam esse ecclesiae caput cuius ergo fideli salvari volenti concilium generale Basiliense in spiritu sancto legitime congregatum esse ecclesiam katholicam repraesentantem et sanctissimum dominum dominum Felicem papam quintum vicarium ... per ipsum electum eiusdem concilii ... ecclesiae esse caput credere et confiteri est necesse. Nec in hac re dissimulatio seu neutralitas sufficit ad salutem, immo est peccatum mortale in casu haereticum et damnabile, quod probatur quia ubi ista dissimulatio seu neutralitas fit ad hoc ut videatur cui parti, an scilicet sacro generali concilio Basiliensi et sanctissimo domino Felici papae quinto vel Gabrieli olim dicto Eugenio, maior pars praelatorum regum et principum adhaerebit ut sedem quam per aliquos iubiatur dicit vincat qui vincet, id est quia ille pro papa habeatur

[Margin: vel ignorantia] qui ... saeculi potentum fraude vel odio sinistre ... vi aliam supprimet et ipsum a sede sua ... depellet, et tamen deus ... occulto suo iudicio ecclesiam suam ad tempus pressuris et tribulationibus possit exponere ut supra habitum est quo tempore Constantini imperatoris ecclesia ... erat oppressa ... plebium nunc dabat facultas, unde sanitat in ... ecclesia quae non ...

[Margin: Et sic antipapam cum suis satellitibus papam ... cum suis sequacibus ... iniurie ... neutrales et dissimulantes sunt subsequentes.]

... episcopis in unum quemque, antipapam ergo esse verum papam ... dissimulatio et neutrales in fide persistentibus ad tempus violento opprimere ... violentiae et oppressionis et dei et ecclesiae ... occasio et cooperatores ... ecclesiae et summi vel pontificis ... adhaesione ...

[Footnote:] ... corde ... credere aliud vero ore profiteri aut ... probatur ... in ydolatria ... aliquam ... non esse ... quibus ... ydola colat ... deum ... in ... fuat ... tamen crucem ... sed ... tenet ... sancta et preciosa ... et ... quo ... quod ... ut ... neutralitate ... mortale

credent et sic a fide eccle orthodoxa arlu fidei vnu[m] sanc[tam] viz eccla[m] ka[tho]licam
caput suu[m] vi[delicet] .i. p[a]pam rite [et] ca[noni]ce ia[m] elec[tu]m includente no[n] credentes disce-
dent, et fide[m] amittentes extra corp[us] eccle mistica[m] siue eccla[m] s[an]c[t]a[m] katho[lica]m
ex[tr]a qua[m] salus no[n] e[st] excident et sic p[ro]p[ter] h[uius]mo[d]i dissi[mu]lacio[n]e[m] [et] neutralitate[m] eterne morte
[et] scismatis [et] da[m]pnacio[n]e[m] mere[n]t. Distinguo si est g[ra]ue [et] p[er]iculus ple[nu]s [in] hac re
hoc t[em]p[or]e neutrale e[ss]e [et] dissi[mu]lare. Veritas ne[m]pe fidei in h[uius]mo[d]i v[er]itatu[m] p[ro]phana
no[n] e[st] ingredie[n]da n[e]c spectanda sicut n[e]c alia v[er]itas [in] triu[m]pho duelli cu[m] q[ui]s p[ro]ue[n]ire [i]n
sit exhibe[n]s de p[er]iurio vel ... Cu[m] suscepti .... Sed p[ro]p[ter]ea q[uod] doctores s[an]c[t]ore[s]
[et] ab eccl[esi]a app[ro]ba[t]i [pro] determinacio[n]e [et] s[cri]ptur[is] s[an]c[t]is [con]certa[n]t. Vel illa neutrali-
tas [et] dissi[mu]lacio sit ad h[oc] q[uod] co[n]cordia [in]t[er] ip[s]os puta Conciliu[m] sacru[m] [et] d[omi]nu[m] olim Euge[nium]
Felice[m] papa[m] q[ui]b[us] vni[tur] et Gabele depositu[m] mutua expecta[n]t, et ut odiu[m] [et]
indignac[i]o[n]e[m] alti[us] part[is] no[n] incurrat. Sed h[oc] e[st] effugere odiu[m] ho[m]i[n]is mortalis [et] incurre[re]
odiu[m] [et] indignac[i]o[n]e[m] dei o[mni]p[otent]is cui tales tepidi [et] neutrales sociat[i] in iniuria dei
suo[rum] dissi[mu]latores valde abhominabiles existu[n]t, q[ui]b[us] [in] p[er]sona angeli .i. ep[iscop]i lao-
dicen[sis] eccl[esi]e apoc[alypsis] iij. p[er] xp[istu]m d[icitu]r. Scio op[er]a tua q[uia] neq[ue] fri[gi]d[us] es neq[ue] calid[us]
utina[m] fri[gi]d[us] esses a[u]t cal[i]d[us]. S[ed] q[uia] tepid[us] es [et] n[e]c fri[gi]d[us] n[e]c calid[us] incipia[m] te e-
uome[re] ex ore meo. Nulli[us] a[u]t[em] ex o[re] dei euomi[tu]r n[isi] p[ro]p[te]r p[e]ccatu[m] mortale. Igit[ur]
tales tepidi [in] hac [con]templac[i]o[n]e v[er]itatu[m] fidei eccle [et] p[er]sistit dissi[mu]lacio[n]is [et] neutraliza[cionis]
mortal[ite]r p[e]cca[n]t et eterne da[m]pnac[i]o[n]e[m] meru[n]t. Vel ista dissi[mu]lac[i]o [et] neutrali-
tas sit ad h[oc] ut audiat[ur] [et] videatur doctor[um] s[an]c[t]or[um] p[ro] parte opposita determina-
c[i]o[n]es [et] s[cri]pta, et q[uia] licet i[n] m[ater]ia p[ro]babili doctores s[an]c[t]i [et] katho[lici] mutuo sibi inuice[m]
possint [con]tradice[re] i[n] m[ateri]a t[ame]n ar[ticu]lor[um] fidei p[er] sp[iritu]m v[er]itatis q[ui] omne[m] v[er]itate[m] ad
~~salute[m] necessaria[m]~~ docet ne ho[m]i[n]es i[n] t[e]n[e]b[r]is [et] p[er]plexitates inuoluantur et nesci-
ant q[ui]d crede[re] [et] tene[re] debeant doctores h[uius]mo[d]i s[an]ctos [et] ab eccla app[ro]batos no[n] sunt
sibi mutuo [con]t[ra]rie. Frustra g[ra]o h[oc] expectat et v[er]itati fidei ~~...~~ discredit,
et si h[oc] sit p[e]cca[tu]m mortale e[st] [et] h[er]eticu[m]. Si a[u]t[em] ipsi dixerint se i[n] parte [con]cusa[tio]nis
v[er]itati fidei no[n] discredi[mus] q[uo]d absit. Vel q[uia] ipsi dubitant et q[ui] dubi[us] i[n] fide e[st]
se[n]d[us] e[st] infidelis q[uia] dubi[us] i[n] fide i[n]fidelis e[st] de h[er]eti. dub[iis]. Sup[er] quo v[er]bo
d[icit] glo. Bich. De fide enim nulli[us] debet dubitare. sed firmit[er] crede[re] ar[ticu]los fidei
de si. tui. ca[pitulo] p[ri]mo in p[rinci]pio al[iter] saluus e[ss]e no[n] poterit, [et] p[er] alias allegac[i]o[n]es
i[n] fine eiusde[m] glose dl[icet]. Nulli[us] e[ni]m titubare d[ebe]t i[n] fide ut ibi dicitur. Et sup[er]
v[er]bo i[n] fide d[icit] glo. Lauren. Etia[m] i[n] tenui ar[ticu]lo e[st] de h[er]e. l. p[rim]a i[n] fi. [et] hec
quo ad arti[cu]los fidei q[ui] [con]tinent[ur] i[n] simbolo Credo i[n] d[eu]m. Q[ui]b[us] p[er] fide sola ad
h[ab]enda e[st] credulitas ex h[oc] ibi. De g[ra]o sc[ilicet] q[uo]d ista dubitac[i]o[n]e q[ui]d pu[ta]
s[ed] q[uod] mor[talite]r [et] da[m]pnabi[lite]r p[e]cca[n]t. Si a[u]t[em] dixerint no[n] dubitam[us]. Sed assensu[m]
~~...~~ p[ro]p[te]r clariore[m] informacio[n]e[m] [et] maiore[m] deliberac[i]o[n]e[m] ad t[em]p[u]s suspendi[mus]. I[d]
idem sequ[itu]r q[ui]d pu[ta] s[ed] ip[s]os i[n] fide e[ss]e dubios [et] dubitantes, tu[m] de aliqua
v[er]itate dubitare aliud no[n] sit n[isi] assensu[m] intellectus ~~...~~ sup[er] ipsa eade[m] v[er]itate p[ro]p[te]r clariore[m]
informac[i]o[n]e[m] vel melior[em] deliberac[i]o[n]e[m] de h[uius]mo[d]i v[er]itate sce[n]da suspende[re], p[re]s[er]tim
in h[uius]mo[d]i co[n]t[r]ou[er]si v[er]itas iam p[er] doctores s[an]c[t]os famosos [et] ab eccl[esi]a app[ro]batos suff[icienter]

Marginal notes (left): p[ro]p[ter] q[uo]d — de eccle plat[is] [et] clericis ... spectaculu[m] ... — ut intellectus inv — ve
Marginal notes (right): olim Euge — et solu[m] i[n] pa[rte] — in fide — et p[ro]p[ter] q[uo]d in fideles et da[m]pna[bi]les

et expresse sicut in proposito est declarata vt habetur per beatum Thomam in 2a 2e q. ii. ar. v. in pe
de quibus obiectum fidei per se est illud per quod homo beatus efficitur pertinentes autem vel
fidei = secundario se habent ad obiectum virtutis fidei omnia que in scripturis diuinitus tradita continentur
sicut quod Abraham habuit duos filios, quod dauid fuit filius ysai et alia huiusmodi
Et subdit quantum igitur ad prima credibilia que sunt articuli fidei tenetur homo explicite credere sicut
et tenetur habere fidem quantum autem ad alia credibilia non tenetur homo explicite credere sed solum
implicite vel in preparatione animi inquantum scilicet paratus est credere quicquid in diuina scriptura continetur
Sed tunc solum etiam huiusmodi tenetur explicite credere quando hoc ei constiterit in doctrina fidei
contineri haec ille. Modo credere statum ecclesiam katholicam integram scilicet cum suo capite
est articulus fidei, tenetur igitur homo explicite credere ipsam et sacrum generale Basiliense conci
ipsam veritatis et non dubitare seu neutralizare Lectore in presenti huius operis
missum est, quandoque requisiti ab aliquo vel aliquibus auctoritate vel quorum interest, super vitam
dicenda et ipsam tacet morem parant. Quid autem aliud est dissimulare et neu
trizare in aliqua veritate quam ipsam tacere et non palam profiteri vt habetur per beatum Tho. in 2a
2e q. iii ar. ii. in responsione principali, Cum hoc sit necessaria ad salutem cadit sub precepto
diuine legis, confessio autem fidei cum sit quoddam affirmatiuum non potest cadere nisi sub precepto
affirmatiuo. Vnde eo modo est de necessitate ad salutem quo potest cadere sub precepto affirmatiuo
legis diuine. Precepta autem affirmatiua non obligant ad semper et si semper obliget, obligant
autem pro loco et tempore et secundum alias circumstantias debitas secundum quas oportet actum humanum
limitari ad hoc quod sit actus virtutis, sic ergo confiteri fidem non semper neque in quolibet loco est de
necessitate salutis. sed aliquo loco et tempore quando scilicet per obmissionem huius confessionis
subtraheretur honor debitus deo vel etiam vtilitas proximis impendenda. Puta si
aliquis interrogatus de fide taceret et ex hoc crederetur quod non haberet fidem vel quod
fides non esset vera vel alii per eius taciturnitatem auerterentur a fide in huiusmodi
h b. tho enim casibus, confessio fidei est de necessitate salutis, sic in proposito. Cum iam sint requisiti
de fide ipsam dissimulare neutralizare et tacere et alios scandalizare et ipsos a fide
eadem auertere constat esse peccatum mortale et dampnabile. Contra eciam ad huiusmodi viros fidei
dissimulatores ~~neutralisantes et dubitantes~~ neutrales et dubios non incongrue potest et sic nos
dici illud quod Helias ad omnem populum israel similem in fide mutatem et dubitantem
dixit 3 Reg. xviii, Vsquequo claudicatis in duas partes si dominus est deus sequimini
eum, i. si sanctissimus felix papa quem auctore dei vobis in dominum et in papam est institutus
sequimini eum sibi scilicet adherendo et obediendo, si autem baal quidam Eugenius vt non
Gabriel depositus baal scismaticus et errorum auctor pauritate est deus et caput
vestrum sequimini illum. sed pariter quidem quid prophetis baal populum domini seducentibus
et ad talem neutralitatem inducentibus ~~quadringenti quinquaginta~~ scilicet quadrin
gentis quinquaginta fuit et iam sequitur in eadem historia dixit quod ad populum
helias apprehendite prophetas baal et ne vnus quidem fugiat ab eis, quos cum appre
hendissent duxit eos helias ad torrentem cison et interfecit eos ibi, quod
in vobis prophetis i. prelatis et sacerdotibus populum regum per vestras dissimulationes et neu
tralitates ad idem faciendum seducentibus attendere timete non in corporibus sed in animabus
Et occisio illorum in corporibus figuram est occisionis et mortificationis vestre in animabus

Sed huiusmodi dubii neutrales et opini se forte [illegible] [interlinear: dicunt ipsa]
dicunt opinabilis ~~et dubia~~ quod in contrarias multorum est posita, cuiusmodi aqua co[illegible]
[illegible] et famosi sibi videantur addicunt ut credentes palam esse unam quod in un[illegible]
~~[illegible]~~ opinabilis et quod licet de veritate certa et determinata credibilis
[illegible] auctores et prelatos iste contendunt de veritate [illegible] ista
[illegible] dicta dubitabilis licet ~~[illegible]~~ et opinabilis [illegible] et [illegible] opinari [illegible]
[illegible] defendunt hunc eorum obiectum, videmus quod [illegible] vero opinabile [illegible] ac
[illegible] [illegible] quod ut convenient declarare assumunt [illegible] [illegible] opinabile magistri
[illegible] prologo libri [illegible] et alibi [illegible] loquitur de [illegible] in [illegible] Bonaventure
[illegible] veritas agnita dicat [illegible] [illegible] [illegible] hac lumine sensibile [illegible]
[illegible] effectum [illegible] quod in luce et aliud quod tenebras et absconditur manifestat
[illegible] nulli displicet sed omnibus placet et delectabilis [illegible] delectabile [illegible]
lumine [illegible] illis et oppositum qui in oculo et per noctem tenebris
cogitatus pessimos complere cupiunt iuxta illud Job 3° qui male agit odit
lucem. Sicut ipsa veritas que lumen spirituale dicitur duplicem habet effectum unum quidem
[illegible] et intellectum informat et sic hunc effectum placet [illegible]
[illegible] omnes ea afficiant iuxta [illegible] [illegible] omnes homines [illegible] [illegible]
Aliud vero habet effectum cum est revelata ignota et ea in manifestum deducit
et propter illud effectum multi eam respuunt multi sibi adversantur multi de ea
scandalisantur quia multorum detegit crimina et [illegible] revelat [illegible] ipsa celare
voluit et si penitus negare [illegible] sufficit eis [illegible] sub obscuro et
[illegible] ad propositum isti [illegible] propter hunc effectum veritati adversantur [illegible]
opinione ne palam luceat ipsam [illegible] veritate que [illegible]
[illegible] abscondita [illegible] [illegible] tegi opinabilemque facere [illegible]
[illegible] [illegible] in re [illegible] adducendum est quod si [illegible] [illegible] [illegible]
apiat [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] huiusmodi videmus enim quod omnium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
querunt ipsius ad [illegible] nam avarus liberalem dicit prodigum
et prodigus [illegible] liberalem dicit avarum. Si ergo [illegible] difficile
in questionem ponitur et [illegible] in affectum cordis [illegible] [illegible] dubio magis
non [illegible] in [illegible] [illegible] ad contradictionem [illegible] trahere [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] indicium et sub opinione remanet [illegible] quo a [illegible] [illegible] [illegible]
plures [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] non
[illegible] materia dicitur est opinabilis quod in [illegible] multorum posita [illegible]
[illegible] opinabilis qui a principiis fidei [illegible] adeo est elongata quod
intellectus quantumcumque [illegible] eam ad ipsa principia reducere nequit
[illegible] appreciabis hinc et inde [illegible] qualis esse non [illegible] de materiis
[illegible] [illegible] immediate [illegible] [illegible]
principiis fidei non ~~tam~~ [interlinear: tantum] ~~distant~~ tantum distant et in lege [illegible] que

ut nunc illi ex ipsis

perfectissima est et completa secundum veritatem et nunc sub dubio propter aliquorum pe-
tulantem velle, ut apparentibus luculenter est ostensum. Ex premissis patet quantum
veneni latet sub huiusmodi dubio opinabili propter illos qui tuerunt in affectum
contrarie; sunt nempe veritati (agnite) in affectum repugnantem aut opinantem
penitus aut opinabilem facere se conantur, immo etiam in simul pec-
cant deinde ad in affectum contrarie tuerunt in heresim incidunt, quos propheta
describit dicens pervertit quippe iniquitas eorum tuerunt in affectum contrarie
et sic cogitaverunt et locuti sunt nequitiam iniquitatem in excelso locuti
sunt. Videant ergo huiusmodi in hac ~~re~~ re dubii neutrales et opinantes
in a [illegible] que est primum fidei ~~veritate ad est ipsum fidei~~ puta fide[illegible]
talibus conflixit vel ad ipsum fidei primum repellere et revocare possit
aliorum mihi sine dubio veritatem respicit sub dubio ~~neutrale~~ opinan-
tes neutralesque ~~[illegible]~~ propter multorum ~~[illegible] opinionum quorundam~~ immo
eorum contradictionum cadere nequit ~~[illegible] in hac re [illegible] multorum~~ contradicentium
~~sic dubitando opinando et neutralizando [illegible] adherendo et credendo~~
ac et in anglicis conventiculis famosioribusque fautoribus ~~[illegible]~~
[illegible] ab aliis decipiuntur dispensantibus voluntatis motibus dispensan-
tes quoque sit aliorum sensus ut eo opere detur vel ratione preceptum sit in deo aliud
[illegible] aliis aut videntur placeat veritati ut non intellecte ut offenderunt, impru-
dens error obruta ac voluntas invidia resultet quia horum huius secu-
li opera in illis diffidentie filiis qui non ratione voluntate subiciuntur nec
doctrine studium impendunt sed hiis que presumunt, propter vera conceptione inter-
num vel sed placita contra secretates quos iniqua voluntas non ad intel-
gendam veritatem sed ad decepcionem placencium inclinat, non deprehendentes de
veritatem sed ab ea ad fabulas convertentes auditum, quorum per [illegible]
magis placita quam docenda cogitare nec docenda deprehendere sed deprecare
doctrinam conceptam [illegible] in prologo [illegible] sua et de illis dicit
presbiteris senibus quibus credidit multitudo quasi senioribus populi et iudi-
cibus et condempnaverunt Susannam ad mortem. Daniel xiii. [illegible]
Daniel [illegible] illorum dixit inveterate dierum malorum nunc venerunt peccata tua que opera-
ris [illegible] iudicans iudicia non iusta innocentes opprimens et dimittens noxios
dicente deo innocentem et iustum non interficies. Et alteri dicit Chanaan et non
Iuda species decepit te et concupiscentia subvertit cor tuum, sic faciebatis filiabus Israel
et ille timentes loquebantur vobis sed non filia Iuda sustinuit iniquitatem vestram
non ergo in hac re [illegible] et [illegible] dicta [illegible] dicta dissita [illegible] ut premissum est
propter multorum contradictionem dubitando opinando et neutralizando [illegible]
[illegible] et ad [illegible] et ab [illegible] se [illegible] ut [illegible] scismatis [illegible]
dissensiones heresis et errores multiplicantur nunc [illegible] confusiones [illegible]
et multiplices pullulat obprobria [illegible] est cum [illegible] [illegible]
fovea heresis et errorum nutrimenta scandalorum, [illegible] et pacis perturbacio
[illegible] et [illegible] libere indulget [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] libido [illegible] omne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] calamitates [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
et omnes religiones et [illegible] relegantur edicta /

-clia d

de tribus

Debet enim rectum de Nulla / Nulla ratione sacerdotes haberi set qui sub nullius presidentis providencia gubernantur. Tales enim acephalos id est sine capite prisca consuetudo nuncupavit. De alijs autem passim sic mutatis verbis eadem distinctione beatus Jeronimus [?] kathedra. A kathedra petri super quam fundata est ecclesia defecit in ecclesia se esse non confidat. Et Crisostomus super athos [?] dicit Ejus potestas ligandi et solvendi soli petro data esse a domino videatur / omnibus tamen apostolis data est et nunc datur omnibus episcopis et presbiteris. Et subditur ad propositum tuum / ideo tamen prius petro clavis regni celorum et principatum iudiciarie potestatis accepit ut omnes per orbem credentes intelligant quod quicumque ab unitate fidei vel societate petri quolibet modo semetipsos segregant tales nec a vinculis peccatorum absolvi nec ianua possunt regni celorum ingredi nisi forsan resipiscat. Ex quibus omnibus clare patet conclusio mea finalis scilicet. Sacrosancto generali Basiliensi Concilio in spiritu sancto legitime congregato ecclesiam universalem representanti necnon sanctissimo domino domino felici pape quinto per tempus vite ac tamquam electo et instituto ab omnibus christifidelibus saluari volentibus est obediendum necessario. Sed sacrum generale Basiliense Concilium in spiritu sancto legitime congregatum ecclesiam universalem representans esse et sanctissimum dominum felicem papam quintum vite et tamquam electum caput et summum pontificem esse / credere / profiteri et ipsis obedire tenetur christifidelis saluari volens est notum. Ergo tenetur horum predictorum susceptione credenti / profiteri et ipsis obedienti datur saluatio vel magis per Christum vos recipit me recipit et qui me recipit recipit eum qui me misit / hoc quantum ad ecclesiam sive sacrosanctam generalem synodum Basiliensem representantem. Et qui prophetam in nomine prophete recipit mercedem prophete recipiet / Et qui recipit iustum in nomine iusti mercedem iusti accipiet / et hoc quantum ad sanctissimum dominum felicem summum pontificem / qui et propheta et iustus congrue potest nuncupari. Propheta quidem id est videns quia ipse et commoda et pericula ecclesie sue videt et patrum providentia tenetur iustus ecclesia / clementissimi iusti scilicet patres generalis et victorij [?] veri vice [?] officia christianissimi / ad quorum receptionem scilicet primum et dominum nostrum Jhesum Christum nos de hic per ipsam gratiam et demum per gloriam in premium eterna digne ille dominus noster Jhesus Christus per suam in secula benedictus amen.

Et quamvis presens reverendissime hec conclusio mea a nobis tamquam in divinis et canonum scripturis fundata merito credatur virtute katholica [?] epistola / quod tamen inscripcionum compilacionibus [?] sicut in edendis libris et tractatibus fidei materiam concernentibus caveatur temeritas / que ut a sapientia dissidet plurimum ita est a sapiente studiose fugienda / hanc vitandum meam professionem talem sive concludendam statuo / ut michil quod talibus digressionibus pertinere nobis posuisse fateamur. Unde quemadmodum in alijs operibus meis ita et in hoc / primum sancte matris ecclesie et demum reverendissimi vestri reverendissime approbacioni et emendacioni iudicium competentum. Suscipiat ergo vestra potestas vestra toledissima [?] opus hoc / et in statera iudicij vestri appensum excellenti peritia sua trutinet examinet et prout gestum et petitum

prudentia vestra trutinet

Marginal notes: presidem professione obediencie (id est – et viij – ex prudencie pre spe – victoria tui et de – publica pro

quicq[ue] i[n] eo contractib[us] videbi[tur] indige[re] corrigat et emendet, ut sic amplio[r] p[ro]ba
tu[m] arbitro secur[ius] p[ro]curatib[us] sacri Basilien[sis] Concilii oratoribus et nunciis
possit exhibere et i[n] publicam venire notionem:

Magnificentissimis ac
Nobilissimis dominis Ba-
ronibus Ulrico de Ro-
semberg alias de wessele
Ulrico de Nova domo
Hinkoni de truschina
de lichtemburg et henrico Berka
de Duba Aliisque famosis clientibus
a. b. c. et prudentibus d. e. f. civi-
bus civitatum electis in concilio
et congregacione Czaslaviensi per
predictum generale concilium Capita-
neis et dispensatoribus Regni Bo-
hemie Fr. N. dam vilissimus et ab-
iectissimus sacerdotum. Salus et
pax christi et sue ecclesie sit cum omnibus
vobis. Ad honorem dei omnipotentis
promovimento et confirmacione fidei or-
thodoxe et prolabente predictam
fidem in Regno Bohemie et Mar-
chionatu Moravie infecte oppur-
ganda motus consilia ac naturali com-
passione pretendo vestras dominaciones
cum timore. et ea qua decet reverencia
paucis scriptis adhortari et presertim
contra iiiior articulos / in quorum fide
vestras defixis voluntates / aliosque
per epistolas in Regno Bohemie nitimini
compellere / ut predictos teneant. Sane
summus creator totius orbis et guberna-
tor propositos regum sui ad hoc ut-
tor legittime presideant regant et di-
rigant populos sibi subiectos dedisset
communes leges et potestates non tamen
ad hoc voluit / ut illa sine limi-
tacionibus confusa et indistincta
fiant. Sic ergo potestatem secularem
sic et spiritualem tamquam potestates sibi
invicem impermixtas auctoritatibus
suis volunt contentari. Hinc
est quod primus status est potestas secularis
data sit adeo auctoritas ut
indicet populos in equitate et
gentes in terra dirigat quare illi
datus est non sine causa portet
gladium sed tamquam dei ministro
cum debet esse vindex malorum
et iustorum revelator / ut in diebus
suis oriatur iusticia et habundancia
pacis. Cui quidem potestati

Primus est potestas secularis

debent dominitate subici populi / non
solum propter iram / sed et propter con-
scienciam / ut hoc totum testatur magnus
sanctus paulus ad Romanos xiii
dicit inquit Omnis anima potestatibus
sublimioribus subdita sit. Non enim
potestas est nisi a deo que autem a deo
sunt ordinata sunt / Itaque qui resistit
potestati dei ordinacioni resistit qui
autem resistunt dampnacionem sibi ac-
quirunt. Nam principes non sunt timori
boni operis sed mali. Vis autem non
timere potestatem bonum fac et habebis
laudem ex illa. Si male feceris time
non enim sine causa gladium portat
dei enim dei minister est vindex in iram
ei qui male agit. Ideoque necessitate
subditi estote non solum propter iram
sed propter conscienciam. Ideo enim tributa
prestatis ministri enim dei sunt in hoc
ipsum servientes. Reddite ergo debita
cui tributum tributum cui vectigal
vectigal / cui timorem timorem / cui
honorem honorem. Ecce officium
et auctoritas secularis potestatis. Nullum
autem ei concessum est limitata / vel
auctoritate sua in materia fidei vel ecclesia-
stica quicquam statuat diffiniat aut
determinet. Sed hec auctoritas vo-
catur limitata et concessa et commissa
eciam hominibus status spiritualis quorum
in lege domini est voluntas et in le-
ge eius meditantur die ac nocte / quorum
insuper subtilia ingenia tam in materia
fidei quam ecclesiastica a teneris / frequenter
operam adhibuerunt. Nec autem omnis homo
huius status spiritualis de se presumendo
posse hanc audeat temeritate usur-
pare. Ideo sponsus suus tamquam provide
regit matrem sanctam ecclesiam katholicam
in eadem eciam ad hoc ipsos officia-
les legittimos ordinavit. Testatur
hoc in ad Ephesios sancto paulo
in hec verba Ipse dedit quosdam quidem
apostolos quosdam autem prophetas / quosdam
evangelistas alios autem pastores et
doctores / ad consummacionem sanctorum
in opus ministerii / in edificacionem corporis
christi. Et prime Cor. xii Et quosdam
deus posuit in ecclesia / primo a-
postolos / secundo prophetas / tercio doctores

Contra potestati secularis
nichil est determinare
vel determinare in
materia fidei vel
ecclesiastica sed solum
potestas spiritualis
cui hoc incumbit
ex officio sicut hoc
patet in auctoritate apostoli / et
prime dei

deinde gratias curationum, opitulationes
gubernationes genera linguarum. Numquid omnes apostoli? numquid
omnes prophete? numquid omnes doctores? numquid
omnes virtutes? numquid omnes habent gratias
curationum? numquid omnes linguis loquuntur?
numquid omnes interpretantur? ¶ Ecclesie officiales
de statu spirituali, ad quos ex officio
pertinet in dei ecclesia materiam fidei et
ecclesie tam tractare, declarare et diffinire
ad alios christifideles, ac sic diffinita
per eos et determinata tamquam per capi-
tales fidei duces suos subditos ad
credendum et tenendum obligare. Et
hoc expressissime docet non quevis scriptura
sed sancta sanctorum dominus deus,
qui precipit et mandat Deutronomii xvii

lex et preceptum dei in deutronomio

sub hac forma: Si difficile et am-
biguum apud te iudicium perspexeris inter
sanguinem et sanguinem, causam et
causam, et lepram et non lepram, et
iudicum intra portas tuas videris verba
variari, surge et ascende ad locum
quem elegerit dominus deus tuus, veni-
esque ad sacerdotes levitici generis,
et ad iudicem qui fuerit illo tempore, queresque
ab eis qui indicabunt tibi iudicii
veritatem, et facies quodcumque dixerint
qui presunt loco quem elegerit dominus,
et docuerint iuxta legem eius, se-
querisque sententiam eorum, nec declinabis
ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem
superbierit nolens obedire im-
perio sacerdotis qui eo tempore ministrat
domino deo tuo, et decreto iudicis
morietur homo ille, et auferes
malum de medio tui, cunctusque
populus audiens timebit, ut nullus
deinceps intumescat superbia.

modus loquendi hereticorum contra predictam legem dei

Ecce hanc legem domini dei in
mandata tenuit et tenet fidelis
sancta ecclesia dei a tempore sue con-
stitutionis. ¶ Quam mos eius hereticorum
dente impugnat mordaci, in omne
eius despicientie prohibent summum sacer-
dotem platum iudicium, auctores
prescriptam particulam contentam in hac lege
et docuerint iuxta legem eius.
¶ Dicunt enim quomodo emendare
non est hoc iudicatum iuxta legem
eius. Et sic die hodierna communica-
tores sacramenti sub utraque specie,
aufugientes hanc domini legem
et sibi pertinaciter contradicentes sine
timore dei populo prenunciant talem
communionem sub utraque specie omnibus
hominibus sic esse necessariam, quod sine
ipsa non sit salus cuiusque viatoris,
et ad hoc plures congressi sunt scripturas
mendacibus sententiis eas impug-
nantes. Et tales hanc preciosam
legem domini apud seculares vili-
ficant, et ipsam pertinaci animo
spernunt et abiciunt, et sic populum in-
ducunt in heresim manifestam.
¶ Sed det dominus huius precepti
legis seculari populo hanc intellige-
ntiam, ut ad animum reducant
sui erratus cleri plurimos errores
et moneant quomodo ad non credendum
ita de facili in hac materia communionis
sub duplici specie contemptoribus legis
domini proxime ante dicte. Sed in-
ponimus iuxta legem domini predictam
ascendant ad locum, ad sacerdo-
tes levitici generis qui presunt loco
scilicet tali officio et dignitati, et sciu-
ntur moribus veritatem. ¶ Rogo
quis attendat domini seculares con-
cordantie cum hac lege domini, ecclesia
catholica doctrina, scilicet Gregorius, que
habetur di. xii, inquisit nimirum
preceptis apostolicis non dominet sup-
erbia, vel resistat sua per obedienciam
que a sancta Romana ecclesia et
apostolica auctoritate missa sunt salutifere
impleantur. ¶ Sed eiusdem sancte
dei ecclesie que est caput nostrum
communionem habere desideratis, non
novum aliquod preter institutione
percipimus, sed illa que olim videtur
indulta sumamus. Et sequitur: Cum
nulli dubium sit, quod non solum ponti-
ficalis causatio, sed omnis sancte
religionis relatio, ad sedem apostolicam
quasi ad caput ecclesiarum debeat
referri, et inde normam sumere
unde sumpsit exordium. ¶ Ex hac

conformitas parte legis predicta cum ecclesia patrum premissa

precedente lege domini et doctrina tam [sanc]ta
sancti Gregorii, patet luce clarius, quod
ad nullum alium in terris pertinet quam
ad summum romanum pontificem quicquam
diffinire vel statuere, et ad collegium
eius sanctum, et ad sacrosancta
generalia concilia in materia fidei et
ecclesia. Et ad idem sanctus Ambro-
sius xxiiij q. i. c. Quod omnibus ad se
Expanimus. Idem etiam dicit sanctus
Ieronimus ubi supra capitulo Hec est fides.
Ipsa beatissime et multa aliorum sanctorum
patrum decreta idem protestantur.

(margin: Exhortatio Bohemorum opposita)
Premunio autem et exhortor dominos
seculares ne permittant se per suos
sacerdotes erroneos induci in hunc
errorem, ut vellent dictorum sanctorum
dicta, que tota approbata ecclesia,
more Waldensium hereticorum abicere
et negare. Nam si hec lex domini an-
dicta vult teneri, non dubium esset quin
sicud unus est deus, unum baptisma,
sic etiam foret una fides, tam illorum
qui sunt contra ecclesiam, et se esse
in ecclesia arbitrantur. Et sic patet

(margin: primum contra primum oppositum)
quod hec lege domini et dictis sancti
pauli, et decretis sanctorum patrum
quod sola determinatio, diffinitio,
limitatio, et constitutio in materia fidei
et ecclesia, quatuor articulorum contra
tota universalem sanctam ecclesiam katholicam
facta, quos quidem articulos salutiferos
nominatis, et ad illos tenendum
quibus in vobis est cupitis universum
regnum obligare, auctoritate caruit et
legittima potestate, ymmo sunt oppressivus
laqueus sunt et est contra legem domini.
Ideo nec vos ipsos, nec quoscumque
alios hec sola constitucio potuit ob-
(margin: Contra secundum oppositum)
ligare. Etiam oppidicta lege
domini et doctrina sancti pauli et
decretis sanctorum patrum patet
quod archiepiscopus pragensis cum
omnibus magistris studii pragensis
ac universo sue dyocesis clero est
insufficiens et inhabilis ad diffi-

niendum quicquam aut statuendum in
materia fidei vel ecclesia, quod totam tan-
gat ecclesiam. Et per sequens hec constitutio
tam quo ad clericos, quam quo ad lay-
calem populum, nullius debet esse ro-
boris et momenti. (margin: viii venit obstinata pertinacia in bohemis contra que scilicet utraque)
Cum ante
inepta moralissimi Senece dictum
sufficienter in veritate comprobatum, precipitare
omne consilium et consciencie iudicium, dum
res cupiunt in effectum. Sed quia clerus
vester ultra nimis profunde sua opinionum
ita maxime per qua lex est affectum permisit-
submittere. Ideo perit omne consilium
et iudicium consciencie clerici huius. Hinc est
(margin: que mala venerunt ex obstinacia bohemorum primum malum)
quod postposito timore dei per suas de-
ordinatas predicaciones in crudelissimas
hominum occasiones, per eos est populus
concitatus, et dimissa fraterna karitate
per magistros et doctores alios quam hominum
sic ecclesia stantes, contra regnum Bo-
hemie, ut suas opiniones falsas,
quamvis toti ecclesie contrarias, in fenem
que sciunt deducere valeant oppelle
(margin: secundum malum)
provenerunt. Hinc etiam horribilia
mala, quorum non est numerus contra
sanctissime iudicium persona occulta et
dolosa consilia, et publicas predicaciones
et per se et suos socios, ac discipulos
erroneos in regno Bohemie et Mar-
chionatu Moravie ordinaverunt, propterea
hec mala predecessorum in introducta
sunt nobis incommittenda nec in perpetuo
ea inducam. Nam universa sapientes et
intelligentes quam in fontibus per inob-
ediencia[m] vestram per quam ducemini
ad dampnosissimum scisma et scitis manda-
datis ad dampnatorum vestrorum, animarum
et perpetuam infamiam et opprimuntur, et
quod alias ordinatis non audeo
nominare sed per se patent illa mala.
Ne ergo videar perterrores con-
fictos homines velle a suo proposito
abducere circe conversionem intendo pre-
missimum paucis adducere scriptis.

(margin: probatio quod ecclesia katholica est universitas fidelium per totum mundum diffusa)
Pro quo primo suppono quod universalis
sancta ecclesia katholica sit universitas
fidelium orthodoxam fidem integram
in sacramentis ecclesiasticis societate
habentium. Sequitur hoc supposito sit-

quamvis fidelibus clara, tamen radicalis fidei scriptura veniat in medium ad ostendendum ipsam esse veram. Et primo illud Mathei xxii, quod veritas sic loquitur: Simile est regnum celorum homini regi qui fecit nuptias filio suo, et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, qui congregaverunt egressi omnes quos invenerunt bonos et malos, et implete sunt nuptie discumbentium. Super quo beatus Gregorius in omelia sua sic dicit: Ecce iam ipsa qualitate convivancium aperte ostenditur quod per has regis nuptias presens ecclesia designatur, in qua boni cum malis conveniunt. Permixta quippe est diversitate filiorum, quia sic ad omnes fidem generat, ut tamen omnes per immutationem vite ad libertatem spiritualis vite culpis exigentibus non perducat. Quousque nam hic vivimus, necesse est ut viam presentis seculi permixti agamus; tunc autem discernimur cum ad finem pervenimus. Boni enim soli nusquam sunt nisi in celo, et mali nusquam sunt soli nisi in inferno. Hec autem vita que inter celum et infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita utriusque partis cives communiter recipit, quos tamen sancta ecclesia et nunc indiscrete suscipit. Item ad propositum est Augustinus super Johannem in libro de baptismo, et habetur de consecratione distinctione iiii: Et unitas ecclesie que late patet in sacramentorum videlicet societate et communione, cum complectitur cum granis et paleis corporaliter mixtas, ita ut neque illos iusti vitent neque ab illis iniusti. Sic sunt in ecclesia mali sicut in corpore humano humores mali, qui medicina expelluntur de corpore. Sic et cum hac katholica sententia concordat Isidorus de summo bono capitulo primo dicens: Sic inquit: Sancta ecclesia ideo dicitur katholica, quia universaliter per totum mundum est diffusa. Sed et sanctus Augustinus cum sancto Ambrosio in cantico de laude dei dicit: Te per orbem terrarum sancta confitetur ecclesia.

Et in canone misse presbyter sacerdote offerentem dona munera et sacrificia sic orat pro forma ecclesie: In primis que tibi offerimus pro ecclesia tua sancta katholica, quam pacificare, custodire, adunare et regere digneris toto orbe terrarum. Ex quibus patet quod quamvis periculose errant qui tam predestinatos viatores haud etiam viatrice suis falsis dogmatibus esse asserunt. Hoc enim assertum dogma duplicem errorem in se includit, quorum primus omnis sancta hereticorum qua scismaticorum sibi singulariter appropriat. Sic et omnis sancta predicta tantum se asserit orthodoxam tenere fidem, in qua soli predestinati finaliter moriuntur. Et sic secundo volunt quod tam ipsorum dispositio in materia fidei tamquam verorum officialium sit servanda. Secundus autem quod sancta ecclesia katholica que est sagena missa in mare mundi congregans de omni genere pisces bonos et malos, secundum rei veritatem est universitas fidelium orthodoxam fidem integram in sacramentis ecclesie societatem habentium. Quamvis autem unus predestinatorum tamen sit ecclesia sancta, ut testantur sepe scripta sanctorum, non tamen invenio in aliqua quos sanctorum auctoritate dicat haud etiam sanctam predestinatorum esse katholicam ecclesiam.

Suppono itaque quod hec mater sancta ecclesia katholica in fide errare non potest, stante eius veritate. Hoc supposito erat quodam apud sanctos doctores et alios fideles principium fidei per se manifestum. Quamvis non nulli hiis modernis temporibus ad colorandum suas quas noviter contraxerunt perfidias ipsam satis nolle difficultate fidelibus tam [illegible] sic potiter introducta. Ista veritas que mentiri non potest sponso salvo conductu et sua assertione dixit Luce xxii Petro cui iam erat commissa custodia

contra quod ecclesia katholica et fides orthodoxa non est in bohemia et prius quod [illegible] vera salutis sunt

2a propositio

probatio quod ecclesia katholica non potest errare in fide que [illegible] oppositum tenentium [illegible] bohemis [illegible] hoc probatur oppositum [illegible] ecclesie et regimine spiritus sancti

ecclesie. Symon ecce sathanas expetiit
vos ut cribraret sicut triticum. Ego autem
rogavi pro te, ut non deficiat fides
tua. Sed constat fidelibus quod Christus
orando pro fide Petri non pro alio ora-
vit quam pro fide ecclesie. Non enim
Petrus fidem aliam a fide ecclesie
habuit. Ex quo iuxta sententiam sancti
Pauli una est fides, unum baptisma,
et unus dominus, fides eciam singularis
vel personalis Petri cito deficit post
post hoc. Igitur sic dicere possumus quod
Christus non fuisset in hac peticione
exauditus. Cum tamen teste Paulo
Ebreorum v° Christus pro sua reverencia
est exauditus. Et Johannis xj dicitur
quod Jhesus elevatis sursum oculis dixit:
Pater, gracias tibi ago quia audisti me;
ego autem sciebam quia semper me au-
dis. Insuper Christus pollicetur securitatem
ecclesie: Et porte inferi non pre-
valebunt adversus eam. Portas
inferi inquit secundum Nicolaum de Lyra recte
esse dicimus atque peccata quo ad agenda
vel etiam hereticorum doctrinas quo ad
credenda, que adversus ecclesiam pre-
valere non possunt. Quapropter
si communio talis fuisset debita
de necessitate salutis sicut volt asser-
tio pestifera. Et eciam sancta
katholica mater, nec in fide nec
in opere tenuit hanc communionem, nec in ipsa
ipsam practicavit, sed plura centena
annorum, ex predicto concluditur quod porte
inferi prevaluissent adversus ecclesiam
tam quo ad peccata et vicia, quam
quo ad hereticorum doctrinas, et asser-
tio Christi esset mendax. Et secundo pe-
ticio Christi qua oravit patrem
ut non deficiat fides Petri fuisset
non exaudita, quod absurdum et horri-
bile apud fideles reputaretur. Affir-
mative ergo tenendum est et credendum quod
mater sancta ecclesia katholica in fide
errare non potest stante evangelii
veritate. Sic enim bene salvatur quod
ecclesia fundata est supra firmam petram
scilicet dominum Jhesum Christum, contra quam porte in-
feri non prevaluerunt, quia ipse cum
ea est usque ad consummacionem seculi,

pro orthodoxe eius fidei directione
ecclesiam. Etiam permittere dicatur est
prudentie ecclesie fidelium spiritus sanctus in be-
nignum rectorem, qui ipse doceat ipsam omnem
veritatem. Sed quod communio calicis sa-
cramentalis esset de necessitate salutis
cuilibet christiano, que nec in fide nec
in opere per longa tempora ecclesia est tenta,
quo ergo hic error non decessit in m-
ecclesiam spiritu sancto conveniendi? Namque sub-
ditorum ignorancia quod venit
invincibilem peccatorum confusionem
rectori imputari. Ezechielis iij°
Speculatorem dedi te etc. Amplius
presuppositis et pronotatis, patet quod divi-
nitate domino inspirante sancta ecclesia
katholica, sancte sua magna siquidem
iuste et sancte mutare potuit et
mutavit usum et modum concedendi
aliorum sacramentorum et plura aliorum
in lege domini fundatorum, prout vide-
batur saluti hominum expedire. Ita
iuste et sancte mutare potuit et
mutavit usum communicandi sacra-
mentaliter in utraque specie. Ad quod
intelligendum notandum est introducen-
do notanda de auctoritate veritatis ecclesie
sancte katholice. Ad quod sunt via
et attendere ad experienciam verum
magistram optimam, que peccata que
prius sancta sunt manifeste convincunt
brevi ora claudunt. Et hic a corde
legis domini ordinare ad alia processimus.
Ecce quam plebs quam quatuor
sacri evangeliorum ordine conscripserunt,
non Bartholomeus, Nicodemus et
alii. Cum rogo auctoritate christianam
tam omissis aliorum evangelistis horum
iiijor scilicet Mathei, Luce, Marci et
Johannis evangelia ad tenendum
et predicandum publice acceptavit. Sed
nulla talis auctoritas preter auctoritatem ecclesie
dari potest. Et hinc Augustinus appli-
cando magnitudinem auctoritatis
ecclesie dixit: Nequaquam crederem evangelio
nisi me katholice ecclesie commoveret
auctoritas. Quia docta spiritu sancto
acceptando iiijor evangelistarum evangelia
dedit fidem illis, et per exceptionem
aliorum evangelia et illa non habent fidem.
Item magna auctoritas in hoc
cognoscitur ecclesie quod ecclesia sancta katholica

Marginal notes:

communio in bohemorum secta ... in quibus venit ...

primo ignorancia propter bohemos ... quod porte inferi etc.

primo quod asse[r]cio Christi non esset vera et eius peticio non exaudita

3m quod reddit ideo et inveniuntur spiritus sancti regentis ecclesiam permittentis eam errare

probatio quod ecclesia katholica iuste mutat usum sacramenti altaris et instituit quo ad laycos sub sola specie panis communicari, quia ecclesia auctoritate quam multa ordinavit et mutavit et fidem ordinavit; probatur patet in approbatione quatuor evangeliorum et non aliorum et fide predictorum et sancti ... mutacionem aliorum preceptorum et aliorum in lege contentorum mutando plura precepta scripture

probatio de evangelio

Augustinus

Item de pueris baptizatis quorum salutem sine fide approbat

fidem fundaverunt que nusquam in ca
none biblie reperitur / quam si negare
audeat quis aptius iudicabitur he
reticus / Nam ut dicit Augustinus concordi
ter cum omnibus sanctis doctoribus quod
nis parvulus recenter baptisatus nec
corde credit ad iusticiam / nec ore
confitetur ad salutem / Et tamen in nostra
fidem ecclesie / Et tales inter credentes
et fideles reputantur Unde Augustinus
de baptismo parvulorum c. xviij ponit
parvulos baptisatos professione i. nomine
credencium dictos / non nisi quod consue
tudine antiqua ecclesie canonica
et fundatissima parvuli baptisati
fideles vocantur / Et infra inter
credentes igitur baptisatos parvulos
numerabis / nec iudicare ullo modo
aliter audebis / si non vis aptius
esse hereticus / ergo eos habere vitam eternam
nolo eos sine ista fide et sine sa
cramento huius fidei permittere vitam
eternam / Et infra Nam Racionaria
tiones eorum scilicet pellagianorum ad hoc
videntur compellere sed auctoritati reperi
untur ecclesie / Unde non modica sanctitas
hominum obviantur / sed ipsorum infancium
lacrimis tamquam clamo protrahatur
Ecce auctoritas ecclesie fundavit tibi
fidem / ad quam sub pena heresis
obligaris / et parvulos baptisatos
qui non possunt ore proprio confiteri
ad salutem / nec corde proprio credere
ad iusticiam / ut tales inter credentes
eciam et fideles debeas computare
Item nullus canon biblie te
docet quod si quis mortuus fuit
et non credidit talis salvabitur /
pocius habetur Marci ultimo Qui vero
non crediderit condempnabitur / Fides
vero ecclesie tibi instituit quod firmiter
credas quod parvulus baptisatus si
ante usum racionis moritur salvabitur
Unde Augustinus et ponitur canone
xxx q. j. c. firmissime / Ubi sic
habetur / parvulis vero qui nec dum
propria voluntate credere / nec pro
peccato penitenciam quod originaliter
trahunt agere possunt sacramentum

fidei quod est sanctum baptisma
quamdiu racione etatis eorum capax
esse non potest sufficit ad salutem
Item sola auctoritas ecclesie nobis insti
tuit / ut compatres in baptismo
parvuli fidem pro ipso spondeant loco
ecclesie / Et quod fides ecclesie sufficiat
parvulo sit baptisato quamdiu ad eta
tem non pervenit ad salutem
Et sic auctoritas ecclesie nobis in
stituit / ut parvuli aliorum pedes
ad fidem veniant / et aliorum
corda credant / et per aliorum linguas
in baptismo respondeant / et sic
fidem confiteantur / Et ut per verba
beati Augustini multiloquium in breviloquio
involvatur / que habentur in canone
dis. xj. c. ecclesiasticarum institucionum
quasdam scriptas / quasdam vero
apostolica institucione per successores in
ministerio confirmatas accipimus
quasdam vero consuetudine robora
tas probavit usus quibus paritus
et idem vel usque pietatis debetur
affectus Unde quis aliquantulum sa
cratis scripturarum apertius hesitaverit
Si enim attendenda consuetudinis
ecclesie nisi per scripturas a patribus
traditas nichil conformiter quam re
ligio destinctam laciatur sic inventi
vim respicientibus liquido constabit
Ecclesie enim ut conminde concordiant
scriptura salutifera crucis signaculo
fideles docuit insigniri / Vel que
scriptura digesta super panem et cali
cem presbiteros consecracionis verba
commendavit / Nam vero i. solum in
quod in evangelio continetur / vel ab
apostolo quolibet in scriptura secretis
fidei sed et alia plura adiungit
magna in quod vim commendata
misteriis Ecclesie usus oriente
nos orare litterarum forma docuit
et quod benedicimus fontem baptisma
tis oleo unccionis / Hinc et credit
quod ter oleo in virginum quos bapti
sanamus / vobis ab renunciare sathana
et angelis eius informam
Unde hec et alia in hunc modum

non pauca nisi tacita ac mistica
tradicione apribus eccia^to more ac
reneracioni diligencia sit in misterys
obseruata magis silencia quam publica
scriptis hec ibi Ecce auctas et co
suetudo eccie quanta est Sed adhuc
parum adiciendum est de fide, quam que
dat et stabilit auctas eccie Vnde
Augus ho iii de li ar et hetur de cose
dis iiii Illud perscrutari homines solet
sacramentum baptismi xpi quod pro sit
paruulis cum esse accepto pie per
suoum quisquam quam potuerint
cognoscere Tamen mire satis pro
recte credimus prodesse paruulo fides
eorum a quibus consecrando affert
Et hoc eccie commedat auctas vt
eo quisquam senciat quod sibi prodest
sua fides quando in aliorum bus
qui propriam nondum habet praestem co
modat Item sanctus Thomas sca
2e q 10 ar 12 d Maxima habz
rum et auctem consuetudo eccie
que semper in omnibus est imitanda
scia et ipsa doctrina doctorum katho
licorum ab eccia auctem habz Vnde
subdit magis est standum aucti eccie
quam aucti Augustini vel Jeronimi vel
cuiuscumque doctoris Item hac auctem
custodiz doctoris Item hac aucte
eccie totus canon biblie habz fidem
Item hesdre scribe credimus e eade
aucte qui bibliam innovauit Sic
eccia recepta est translacio bti Jeronimi
aliorum dimissis Item hec auctas
dixit patri et filio et spiritui sancto in
diuinis hec persone nomina Item
eccia ordo festa celebrandi Jeiuniorum
et vigiliarum obseruacio et totus ordo
cerimoniarum ab hac eccie aucte est fun
datus Et hanc fidem credendi et
tenendi Docet spiritus sanctus
per prophetam dum dt Interroga patrem
tuum et annunciabit tibi maiores
tuos et dicent tibi Item auctas
eccie plura mutauit prout supra
sacre et primo de sabbati sanctione
Nam legitur in genesi quod post crea
cionem sex dierum cessauit dominus
die septimo ab omni ope quod pa
trauerat et benedixit diei sep
timo in legittimum sempiternum et
constituit sub penis durissimis

diem hunc septimum a que a cunctis domina
omnibus celebrem obseruari Et pro
feruori ratificatore sue constantissime
voluntatis et pro diligentiori custodia
speciali nomine consignauit dicens Memento
vt diem sabbati sanctifices Nullum
enim aliorum preceptorum tanto memorie
signo consignauit Et precipuo
hunc diem septimum celebrem obseruari
pro speciali causa Requieuit dominus
die septimo ab vniuerso ope quod patra
uerat Et propter hanc requiem dominus
nominat hunc diem sabbatum septimum
diem sabbati Vnde eccia sancta
katholica tempore aplorum obser
uauit hanc formam diuini precepti
nauit hanc formam diuini precepti
Diem septimum sanctificando De
inde vero eadem mater eccia sca
katholica dirigente domino aucte sua
ex certis racionabilibus causis hanc ce
lebritate diei sabbati pter auctem septime
sacre permutauit Item dominus
precepit moysi xiiii in lettrum septimum
vt fidelis celebret populus pascha
domini ad vesperum diei quintadecima
mensis primi Et sic aplorum longe
post ex doctrina fidei septime obseruat
postea vero duce spiritu sancto eadem
eccia katholica attendens diem re
surrectionis dni hanc celebritate
in diem dnicam sua aucte permutat
In super dns precepit leuitici xxiii
et Deutro xii Aplici hoc
abrogauerunt Actus primo precipue patres
ex doctrina spiritus sancti sub hac forma
visum est spiritui sancto et nobis nichil
aliud impono vobis oneris quam
hec necessaria vt abstineatis
vos ab immolatis simulacrorum et san
guinem et suffocato et fornicacione
A quibus custodientes bene
agentes valete Eccia vero docta
spiritu sancto racionabiliter permutauit forma
domino et licud fuerat sicud racionabile
ipsam est hoc obseruare
Item ad mutaciones que circa sacra^ta
eccie contigerunt descendit volo
Eccie sacrum mirum quod est primum de mutacione materie
etate et multiplicitate dignissimum minoris

/tus quo ad locum quia et in loco terrestri / delica
tissimo scilicet in paradiso quo dominus deus est
institutus / Item statu hominis, quia
in statu primus / qui erat innocens et i
mmunis a peccato / Item causa significatione
vel mysterio, minorem eius significat
coniunctionem christi cum ecclesia. Et sanctus
paulus dicit de matrimonio Sacramentum
hoc magnum est / in christo dico et
ecclesia. Et per ordinata multiplicationem
ecclesie summe necessarium hoc tamen sacramentum
in principio sue institutionis erat illi
mitatum / Ita quod masculus et femina
Uterini et germani poterant legit
time matrimonialiter copulari. Et
post aliquantum generis humani multi
plicationem ecclesia dei devovit con
here uxorem in prima linea consanguinitatis
Et deinde propter habundantem huma
ni generis multiplicationem / postquam eius
arctando sacramenti determinavit de
bere contrahi uxorem usque in propinquiori
quam in quinta linea consanguinitatis. Et
sic patet quod certus usus sacramentorum
conceditur paucitati hominum, qui tamen
multitudini ex certis causis denegatur
/ et sic potuit esse, quod in primitiva
ecclesia, quando adhuc pauci erant ho
mines christiani, dabat sacramentum
eukaristie eis sub utraque specie
non sub multis periculis. Deinde
multiplicatis ad magnam numerositatem
christianis ecclesia ex certis causis priorem
modum communionis in sacramento eu
20 karistie immutavit. Item in primi
tiva christianorum ecclesia licuit sacerdo
tibus contrahere uxorem. Deinde
vero ex causis rationabilibus sancta
romana ecclesia hoc sacerdotibus
3o amputavit. Item salvator noster
dominus noster ihesus christus Matthei xix
diffinit ne quis dimittat uxorem
suam excepta causa fornicationis
et si quis dimissam superduxerit for
nicatur cum ea. Deinde autem
ecclesia katholica non solum
ex hac causa, sed ex pluribus causis aliis
romana facit divortium / ut propter
frigiditates et maleficia. Deinde ex
[illegible] / ex causis heresis et pluribus
causis aliis. Ecce quanta auctoritas

ecclesie que tot et tantas fecit mu
tationes circa tam magnum sacramentum
Item christus dominus noster ihesus christus de baptismo
circa ascensionem suam docuit apostolos
suos eisque precepisset et formam
singularem sacri baptismi limitasset
dicens Matthei ultimo Ite et docete
omnes gentes baptisantes eos in
nomine patris et filii et spiritus sancti. Et sic
precipiendo et iniungendo hanc formam
baptismi nullus dubitare permittitur
hanc formam baptismi, quod toti ec
clesie iniuncta et preceptata ecclesie sancte
katholice eadem forma baptismi.
Et tamen non post longum tempus
ipsa [illegible] tempore apostolorum ex precepto sancti
petri tamquam summi pontificis
mutaverunt hanc formam baptismi
per dominum ihesum christum toti ecclesie iniunctam
ac preceptam / formam aliam longe
a priori differentem in hanc scilicet
in nomine domini nostri ihesu christi. Cum
autem hoc nomen ihesus christus / dicat
unam tantum personam, sed duarum naturarum,
hec autem nomina pater et filius
et spiritus sanctus dicunt tres personas et cum
una persona nam patet manifeste
esse differentiam inter has duas for
mas baptismi scilicet in nomine patris
et filii et spiritus sancti / et aliam puta in nomine
domini nostri ihesu christi, quia est diversitas
inter res contentas et significatas
sub specie panis sacramentalis et sub
specie vini sacramentalis / ymmo
videtur quod maior sit differentia inter baptis
mum qui fit in nomine domini nostri
ihesu christi / quam inter communionem factam
sub una tantum specie et communionem
que fit sub duplici specie. Si ergo
potuit ecclesia quod est maius, quare
non posset mutare quod est minus
Nec debet quis dicere, quod ecclesia primi
tiva maioris fuisset auctoritatis [illegible] spiritu dei
quam nunc moderna ecclesia quam dicitur regunt
augeri [illegible]
Nemo dicat ecclesie primitive tempore
valere istis temporibus ecclesie eo quod
christus et apostoli fecerunt miracula
et non nunc, quia tunc fiebant
sanitates corporum / nunc animarum

Conuinc aut dicunt doctores quod
sacramentum habet sibi formam appropriata
mutantur q si de est in applicatione sacramenti
talis forma non est vere sacramentum
quo non differunt baptismus factus in
nomine patris et f et sps sci et baptis
matus in nomine domini nri ihu xpi quia
quo hec forme sunt inter se sic supra
patuit longe differentes Quibus tamen
videtur mihi q hoc velle dicere aut
ponere duplicem sm rem et essentiam
esse baptismum Cum hos bap mos
pono tamen sm formam aut rone
differentes Nam confiteor unum bap
tisma cum sancta et in sancta eccla
katholica in remissionem pctorum Differ
runt tamen adhuc ab inuicem ad tan
tum q eccia sancta statuit ut iam
amplius Nemo deinde sub hac for
Ego te baptiso in nomine dni nri
ihu xpi baptiset Ecce in hoc fun
damentali sacramento quod est via per
quam intratur in dei ecciam et sine
quo non potest alia capi rite sacramenta
quod etiam dicitur sacramentum fidei si
heri posset Et q nec alia saba
mota credit sunt esse necessarium
Ecce dico quia est mutatio quo ad
formam et hoc aucte matris sancte
nris vniuersalis eccie Facto
aut de mutatione forma etiam hoc de
sacramento tam quo ad tempus bapti
sandi quam quo ad etatem baptisan
dorum In primordio eius huius sacramenti
baptizabantur tantum illi qui sciebant
per se fidem vnde post ea aut pro
hibuit eccia ne subsit dampnacionis
periculo pueri vel alii carentes vsu
ronis Item etiam destatuit eccia
q sollempnius baptismus preter
vigilias pasche et penthecostes
non celebraretur et q baptisandi ex
cluso articulo necessitatis quod eta
tem in qua per se vnde fidem sci
rent ad predictas vigilias bapti
sandi seruarentur Hec omnia scorum
patrum canones continet satis plane
ne Item etiam sacramentum dni
ssime eucharistie immutatur per scam

etiam formam consecrandi Nam non
obstante scriptura dicente in hoc vbi
dicitur non addetis ad verbum quod ego
loquor neque minuetis Eccia consecran
do eucharistiam contra verba euangelii
addidit hanc dictionem enim Que etiam
videtur super addere certitudinem et firmitatem
super verba euangelii q hec dictio enim in
proposito certitudinem videtur importare
Forma autem eadem consecrandi est data
aquarum forma cuiuslibet in ore
creaturarum Ex his omnibus et singulis
tam ex fide preter auctem scripture
facere constabilia quam oppinata
rone visus quiuerunt eta facta
cognosci per maiorum aucitas
eccie sancte katholice que continue
regit in via fidei et eccia ea presens
spm Primus ergo dubitare
permittitur nisi infidelibus eorum tamen
vt premissum est mutationibus que
facte sunt eccie aucte quorum digeste
domus matris eadem sancta eccia
katholica communionem apud laycos de
bina specie ad vnam speciem iuste et
racionabiliter permutauit et si debita
daretur audiencia que in differenti
oculo in hac materia aspicerent con
tendentes perducerentur in medium
scripture et rationes sine dubio con
cluderent Sed vnde aut et dum
de se pertinaciter in fide sed moni
bus eccie seu eorum sacratorum eccia
a sancta matre eccia katholica
est grauissimum pctum vnde sancta
commune Scisma in eccia dei
facere grauius pctum reputat
quam legem dei contemptibiliter
cobinire unum quam ydolum ado
rare dum sic inquit Et hec
canone primo q. Non afferamus
stateras dolosas vbi appen
damus q volumus pro arbitrio
nostro dicentes hoc graue hoc
leue est Sed afferamus diuinam
stateram de scripturis sanctis
tamquam de thezauris dominicis et
in illa quid sit grauius appendamus

Cor[m]

q pctm scismatis est valde graue

tempore quo dominus propria delicta recitabat peccatorum exemplis / cauenda monstrauit cum ydolum fabricatum et adoratum est. Et scisma temptatum est et ira dei contra temptatores accensa est. Et ydolatrie gladio punita est. Et expositio libri bellica est de et pugna captiuitate. Scisma vero hiatu terre sepultis auctoribus viuis et ceteris celesti igne consumptis. Nimis iam dubitaret hoc esse sceleratius quam illum quod est grauius vindicaretur. Et beatus Augustinus in epistola contra donatistas et habetur canone xxiiij q. i in Sic dicit. Quisquis a catholica ecclesia fuerit separatus / quantumlibet laudabiliter viuere existimet hoc solo scelere quod a Christi vnitate disiunctus est / non habebit vitam sed ira dei manet super eum. Ad hunc beatus Jeronimus super illud etiam dixit dominus petro // tibi dabo claues regni celorum de scismaticis dicit / quod non possunt petrus soluere / nec possunt celum intrare / et sic dicit hunc eundem eundem indicanda potestatem habent apostoli hunc et omnes in ecclesia episcopi et presbiteri. Sed ideo eam petrus specialiter accepit / ut omnes intelligant / quod quicumque ab vnitate fidei et societate ecclesie se separauerit nec possunt peccatis solui nec celum ingredi. Item Beda super apostolo circa eundem locum dicit. Quicumque ab vnitate fidei vel societatis petri apostoli / quolibet modo / semetipsos segregauerint / tales nec vinculis peccatorum absolui / nec ianuam possunt ingredi. Sed et beatus Ambrosius tenet et assentit quod in scismaticis / non est vera fides. Sed ad hoc allegat sanctum ciprianum martirem / et habetur canone xxiiij q. i in hac forma. Nam ad se cipriamus episcopum Catarum nec collam putauit vocare nisi vere fidei gratia per veritatem quam sorte

ad illud locorum in scismate regnorum illud quod ecclesia / erat lucifer eius se auctoritate quamuis diuiserit quamque fide copulasset et fidei sue reliquisset heredes non tamen putat fidem esse in scismate. Nam et si fidem erga deum tenet / tamen erga dei ecclesiam non tenebat cuius patiebatur voluit quorum artus diuidi membraque lacerari. Et cum enim propter ecclesiam Christus passus sit et Christi corpus sit ecclesia non videtur ab hiis Christo esse exhiberi fides a quibus passio eius euacuatur atque distrahitur hec ibi. Ecce quam periculosum est esse in tali scismate et nocimentum. Sed quia omnis hereticus quilibet atque scismaticus / dicunt tamen suam fidem et sectam esse veram et katholicam / et omnes homines sectam in sua secta plene suo conuenientem assentiunt esse scismaticum vel hereticum. Ideo necesse est inuenire / quis quid est cognoscendus hereticus vel scismaticus. Ad quod sunt valentes scire / quid est heresis et quid est scisma / vnde heresis est dogma falsum sacre scripture vel fidei vniuersalis ecclesie contrarium. Et appositum pertinaciter defensatum. Et appono in descriptione predicta fidei vniuersalis ecclesie quia propter dogma falsum / quod contradicit non scripture sacre sed fidei vniuersalis ecclesie / sicud est fides / qua fundatur ecclesia sancta katholica / propter autem scripture sacre / scilicet illam / quod paruulus baptisatus si moritur ante annos discretionis indubie saluus erit. Scisma autem est illicita dissensio a communione ecclesie tam eorum inter quos in hoc vnitas esse debet / et sic patet quod hereticus et scismaticus est qui ab vnitate fidei et amoribus ecclesie katholice se disiungit. Item nota

q̄ est heresis

bohemi scismatici

quis est hereticus et scismaticus

de cognicione hereticorum et scismaticorum

est verbum beati Jeronimi contra sextum
dist. xxxv ca. Super illud Si quis
vobis dixerit Ecce hic est christus
vel Si quis ergo promisit vobis, quod in
deserto gentilium et phorum dogmatum
christus moretur, aut in hereticorum pe
netralibus qui dei pollicentur archa
na nolite credere, sed credite quod ab orien
te usque ad occidentem fides katho
lica in ecclesiis fulget. Item ad idem
est Augustinus de quo civitatis super eodem
textu Orientem enim et occidentem
nomine orbem voluit significare
per quem futura erat ecclesia. Secundum al
lium sensum quo dixit dominus videbitis
filium hominis venientem in nubibus
celi Convenit etiam fulgur no
minari quod maxime solent micare
de nubibus Constituta ergo auctoritate
ecclesie per orbem terrarum clara atque
manifesta consequitur discipulos ad
monet atque omnes fideles, ne scis
maticis atque hereticis credant quia
unumquodque scisma et unaquaque
heresis aut latum suum habet in orbe terrarum
partem aliquam tenens aut in ob
scuris aut occultis conventiculis curio
sitate hominum decepit ad quod pertinet
quod ait Si quis vobis dixerit, ecce
hic est christus, aut illic quod significat terrarum partes aut provinciarum
aut in penetralibus, aut in deserto
quod significat et occulta conventi
cula hereticorum Ex quibus verbis patet
luce clarius quod quilibet fidelis debet
diligenter aspicere ad fidem, que ful
get ut inter omnes quinque partes
in toto orbe et illi debet fideliter
adherere Et constat quod fides que
hec tenetur in regno Bohemie de
communione calicis, cum aliis multis
punctis quia non fulget in orbe
terrarum ab oriente in occidentem
Ideo hec fides dividit et scindit
sic credentes ab omnibus in toto
orbe christianis Et ideo ergo tales
bohemi sunt divisi credentes, non
sunt scismatici Item Augustinus super

psalmo lxx° super illud verbum polluerunt
testamentum eius sic dicit legem testa
menti eius quod polluerunt in semine
tuo benedicentur omnes gentes Et
post pauca in hoc ergo quod promissum
est testamentum in semine tuo benedicentur
omnes gentes et in qua dimisisti uni
tatem omnium gentium et in parte rema
nsisti polluisti testamentum eius hec
Augustinus Ad hunc audi Augustinus in
et habetur in canone scrobi dorcet
cognoscere scismaticos sic inquit
etiam sanctitatibus fidei consentiunt
et veritate ecclesie katholice et so
cietati non conveniunt Sed ipsam
disrumpunt societatem, Non volentes
cum fraternitate universa communicare et
cum in corpore ecclesie hii ecclesia non sunt
in ecclesia nec in Ecclesie katholice
unitate in mali deficientes prima
ad unitatem ecclesie katholice requisito
huiusmodi autem sunt scismatici qui simo
res ac deifica et ecclesiastica discipli
ac actus sui gubernatorum nec morum
pacem tenent qui licet in facie zelum
habent legis et cetera dei et prophetarum
quos etiam se complere contendunt quam
ex ecclesiam scindunt qui potiorum
a clero plebis et pastore proprio molliunt
evellere et fraternitatis bene sibi in
vicem coherentis gluitinum et concor
diam dissipare catholici non sunt
nec sunt in ecclesia hec Augustinus Item
ad idem ipse Augustinus loquitur et habetur
capitulo xxiiij q. i. Et est contra dona
tistas sic dicit Quemadmodum credunt
quod christus in carne venit in qua
natus et passus est et cetera Sed tamen
ab eius corpore quod est ecclesia dis
sentiunt ne corpus quid sit cum
toto corpore quocumque difficilium
sed in aliqua parte separata inveniuntur
manifestum est eos non esse in ecclesia
katholica hec ibi Anglicus ergo
esset et secundus cum omni ecclesia
convenit Item dicit Augustinus et habetur
in canone xxiiij q. i. ca° Omnis
catholica secundum eam partem detes
tatur cuius etiam universalem apostolicis
sedibus roboratam non communicare

ap bohemi sunt scismatici

quod est heresis

cognoscit. Item Conhardus hec in dictis
suis super cantica sermone lxvi sic de
scismaticis et hereticis cognoscendis
dicit: Non ignoro quod se solos esse
corpus christi gloriantur, et sibi hoc
persuadent. Persuadent hanc potestatem
se habere cottidie in mensa corpus christi
et sanguinem consecrandi ad nutriendum
se in corpus christi et membra, et sub-
dit: Nempe seducunt eciam sed
cum dicunt ei qui dicit: Non potest
abscondi civitas supra montem posita,
et infra irridet nos qui baptisamus
infantes quod oramus pro mortuis, quod
sanctorum suffragia postulamus. Non
credunt ignem purgatorii restare
post mortem, sed dicunt statim ab
soluta a corpore vel ad requiem transire
vel ad dampnacionem, quod est heresis
Waldensium. Concrevit ergo ab eo qui
dixit quod peccatum esse quod neque
in hoc seculo neque in futuro remittetur.
Cur hoc dixit si nulla manet
in futuro remissio purgatoria peccatorum?
Nam quid vos quia ecclesiam non cognos-
citis non est mirum si ordinibus ec-
clesie detrahitis. Sic insultant non
recipiunt sacramenta contempnunt, si
mandatis non obediunt, peccatores in-
quiunt sunt apostoli, archiepiscopi, episcopi
et prelati, ac per hoc nec dantes
nec recipientes ydonei sacramentorum.
Numquid ista duo conveniunt episcopum esse
et peccatorem? Falsum est. Episcopus erat
Caiphas et tamen quantus peccator,
qui in dominum mortis dictabat sentenciam.
Apostolus erat Iudas et licet avaris-
simus et sceleratissimus electus a
domino. Iohannis vi. Non ergo inquit
elegi vos xii et unus ex vobis
est dyabolus. Supra kathedram
Moysi sederunt scribe et pharisei, et
qui non obedierunt eis tamquam
episcopis inobediencie rei fuerunt,
et in ipsum dominum peccaverunt precipiente
et dicente que dicunt ab servate et
facite. Patet ipsius scribe quamvis
pharisei quivis videat maxime et
maximos peccatores propter kathe-
dram tamen Moysi ad eos nichilo-

minus quod ait dominus: Qui vos au-
dit me audit, et qui vos spernit
me spernit. Et subdit multa quidem
et alia hunc proposito studio et insipiencia
aspiratibus erroris in ypocrisi loquencium
mendacium mala persona sunt. Sed
non est respondere ad omnia, deinde
labor infinitus et minime necessarius.
Nam quantum ad istos nec racionibus
convincuntur quia non intelligunt, nec
auctoritatibus corriguntur quia non
recipiunt, nec flectuntur persuasionibus
quia subversi sunt. Probatum est quod
mori magis eligunt quam converti,
et ceteros ad hec arta lites. Hec
ibi super et patet per plura istorum
quod heu in regno Bohemie sunt [quod Bohemi se se sciunt]
multi tales qui in materia fidei et ecclesie
et circa seu in moribus ecclesie
speciales tenent pertinaciter opiniones
contra totam universalem sanctam
matrem ecclesiam. Et quero ab adversario
an ante annos viginti tunc quando
tenebatur in Bohemia fides cum romana
ecclesia, sic quod omnis eis sub una specie
sufficeret laycali populo ad salutem
non obstante alio impedimento et aliis
punctis in quibus nunc ceteri de
Bohemia a romana ecclesia discordant,
aut tunc Bohemia fuit pars via
membris sancte katholice ecclesie vel
non. Et supposito quod nullus Bo- [si non tunc nullus fuit in ea salvatus]
hemus sane mentis dicet quod tunc
Bohemia non fuisset pars membrum
sancte ecclesie katholice quibus
sic in Bohemia nullus tunc fuisset
salvatus, quia extra talem ecclesiam
nulli est salus, racioni Ergo si hoc
amo dicit quod fuit pars membrum
sancte ecclesie catholice, tunc quero:
quo, ergo adhuc manet pars
ecclesie predicte, quoniam a quo posse fidem
permutavit et tenet aliam fidem
a fide communis ecclesie omnis se dicit
esse probum. Sapientes hoc per-
niciem iudicare sciunt, quod eo quod
Bohemi non audent sua fide
dare ad cingendum iudicium ka-
tholici iudicis contra regnum Bohemie

tenetis fidem cum communitate christi
declinans quod tales bohemi sint suspecti
de heresi et scismate Secundo quia con
temnunt gladium materialem et spiritualem
mittunt contra alios christianos qui
tenent cum communi ac generali fide
ecclesie Tertio quia magistri et sacerdo
tes Bohemi tenentes quod communio sub
utraque specie sit hominibus de neces
sitate salutis dicant quod omnes con
trarie gentes sunt fidei inimici et
ideo non audent consentire suis ma
gistrorum doctorum et aliorum scienti
ficorum virorum de contrariis gen
tibus publicam audienciam et
informacionem dicentes astute more
hereticorum quod non est tentandum doc
trinam dei et fidem katholicam ad
iudicium hominum et presertim peritorum
Sed unde hoc probabunt se solos esse
fideles cum nulla signa sanctitatis neque
miraculorum in eis appareant

De tribus autem aliis articulis pau
cam dicam Primo de libertate verbi
dei quam concupiscitis quod libere verbum
dei sine impedimento predicetur Non
dubito quin verbum dei in regno bo
hemie habuit ordinatam libertatem
super omnia alia regna mundi Sed
sacerdotes qui heu per eorum de ordi
natas predicationes primo malum
quod in regno bohemie dominis heu
dyu continuatur scisma quod suscitarunt
multo tempore nec ab actu predicationis
eorum desistunt hoc originalibus suis
pendant et privant Ideo astuti
prohibent constitutiones per eos subordina
tam prohibuerunt ne quod iustum
est patiantur Sed in cautelam
debet esse illud proverbiorum xxii
Eice derisorem [exibit iurgium] cessabunt
et cause cum eo et contumelie
Super quo dicit Beda Eice hereticum
qui corrigi non potest de ecclesia
et cum illi libertatem predicandi
abstuleris ecclesie katholice amplius
non pestes Ideo officiales spiritua
les propter dispensationes in corporis

officiis non impediebantur qui sine
dubio de libertate ordinata predicandi
providebant Caveatis autem ab inordina
ta libertate predicandi docentes vos
mala plurima atque que communiter inordinata
libertate predicandi sine operta sunt vel
in summa vel in peccata mutabis
Secundo de manifestorum peccatorum coer
tione Det deus omnipotens ut hec
fiant in effectu et omnia mala in ecclesia
dei moriantur Sed tamen sane scire
debetis quod etiam ecclesia sancta spiritu sancto non
nunquam prudentissime tolerat
minora mala propter infirmitatem hominum
ut per hoc maiora mala sint sopita
Et sic ut dicit glossa in prologo ante
leviticum meretrices publicas in
civitatibus esse permittit Nec res
publica propter imperfectionem multorum
que castitatem servare non possent
dissensionibus que propter libidinem
insurgent conturbetur Et ad hec
augustinus in libro de ordine sic dicens
Aufer meretrices a civitatibus
et omnia conturbabis libidine etc
Tertio de ablacione temporalium a
clero videte ne regnum a clero
spolietis et sic ne spirituales ducis
a deo etiam auferatis Contra
vero tamen hanc intencionem sunt
decreta sanctorum patrum in canone
tamquam prolatum per eos Nec
seculares ad hoc faciendum habent
legittimam potestatem Caveatis
autem vobis ne avaricia agitet
corda vestra vel alia affectio
inordinata Item sacerdotibus
vestris erroneis et insipientibus
non sic de facili fidem date qui
vos ad hos errores induxerunt
non apponite et non cumulata
mala prioribus malis que fe
cistis Doctores magistros et
viros sapientes aliarum nacionum
super vestra informatione immediate
et forte publica audiencia ordina
ta quam vobis dari a domino
rege sepe postulastis in col
[illegible] magistrorum doctorum

et aliorum honorabilium virorum de
regno expulsorum puncta possent re
haberi etc. ¶ Hec quatuor
sunt puncta in quibus contra dei
volentes etiam concordastis. Sed multa
puncta alia sunt propter que ad invicem
contenditis et litigatis, nec mirum.
Nam Beda super illud proverbiorum
Inter superbos semper sunt iurgia
qui autem cuncta agunt cum consilio
reguntur sapientia. Sic inquit
Iurgantur inter se semper heretici.
Iurgant et ceteri reprobi quia non
honorant veritatem esse unitate
fidei et veritatis. Fideles autem
qui consilio divini dogmatis suam
non cessant regunt in ordina
tione sapientie qui iurgari non sinunt
sicut ibi. ¶ Licet vos autem intra se
et contra se essetis divisi in malo
tamen vobis mutuo consentitis
et sicut vulpes in capitibus essetis
divisi, in caudis tamen quibus
post malum trahitis estis colligati
ut vulpes. Ecce nunc de vobis
verificatur illud verbum quod scribit
beatus Augustinus super psalmo Exultate
deo adiutori nostro, super illo verbo
Israel si me audieris non erit
in te deus recens et loquitur de here
ticis vel scismaticis inter cetera
sic dicens: Vulpes enim opinionum
varietate discordant, similiter tamen
vanitate colligantur. Ideo Sampson
vulpium caudas colligavit, et ignem
alligavit, incendit messes
alienigenarum scilicet philistinorum.
Sampson interpretatur sol eorum, id est populus
qui est sol eorum scilicet quibus lucet
ipse. Non enim est sol de quo illi
dicturi sunt: Erravimus a via veritatis
et sol iusticie non illuxit nobis.
Et alibi sol iusticie est in penis
eius, vulpes autem sunt insidiosi
et maxime heretici latentes in te
nebris et ramosis anfractibus,
decipientes et ore mentientes, de quibus
in canticis dicit sponsus: Capite

nobis vulpes pusillas que demoliuntur
vineas, id est conventicula hereticorum qui etsi
dissentire ad invicem videantur,
in malum tamen in cauda id est in pos
terioribus consentiunt et simul unitate
tenentur et igne corrupte que caudis
trahunt incendunt messes. Hec
Augustinus. Ut supra. ¶ Amantissimi bo
hemi redite ad cor, videatis ne
hec pravitates hereticorum et scisma
ticorum insint vobis. Congrega
mini omnes dispersi, reddite ad can
cellas sancte matris ecclesie, ubi est
una fides sicut est unus in ca
pite dominus Ihesus in secula benedictus.
¶ Sed ut verba amputem
finem laborique imponam, restat ex
hortari ex caritate populum cui scribo
ut declinet a malo faciatque quod
bonum. ¶ Primo michi est ad te
populo sublimis regni Bohemie,
et presertim tibi amenissima civi
tas Pragensis, tum sim velut
incognita persona, et nullus pene
noverit. Ideoque verecundum
ac onerosum michi consideranti
quis quibus scribam, quia aliter
hoc alius indicare posset. Sed
lenius rem verecundiam presumptam
tollerare, quia apud deum preteriti
veritatem silencio et absconsione
iusticie condempnari. Ipse enim
dicit: annuntia populo meo scelera
eorum. Erit michi in testimonium
ante faciem domini. Si dicere
potes iusticiam tuam non abscondi
in corde meo et veritatem tuam et
salutare tuum dixi, propheticum ferre
reor, tamen verecundia relictata p
me pluralitate scribere sermonem rudi stilo
Ad populum gloriosum sua incorporata
parvula et parva, si forte audeat
et quiescat. Scimus siquidem si homines
isti redierint ad patrem pauperis
qui non credunt potentum minus
Nonne quodam in babilone ad
vocem pueri mutaverunt omnis ille
populus qui senibus iniquis seductus

indicabus fuerat rensus e admiratu
et sit finalis sanguis innocentis e
in die illa Ita nunc quoque et si ad
adolescentulus sim ego et contemptus
dico non annorum paucitate sed natura
potens est tamen deus est dare voce
pueri vocem contra alios veritatis propter
fiat ut et plus quod nichilominus
testatur et seductio ad iudicium reuertat
Mea autem defensio adversus vos qui
me persequimini pro hoc scripto et impugnatur
dentem mordace est quia infideli
tate e anime contusa et portio e
michi cum bohemis et hinc e quod regni
dolor meus est anime penitus alienus
Dimitte ergo me queso dimitte ut
plangam paululum apud vos
dolorem meum sed non meum
tum sed et totius regni Bohemie
Nonne dolor et clamor est hodie
primissimum regnum caput meum
doleo dolor autem infidelitatis
atque scismatis fere per totum regnum
et specialiter in amenissima civitate
Pragensi est diffusus et ut in hac
habundancia loquar lacrimarum in tua
approbacione maior erroris Nonne
doctores magistros prelatos sacerdo
tes diversos religiosos et omnes quos
hominis katholicos a te turpiter eie
cisti ipsos quoque demum domibus et
rebus tuis manibus spoliasti
O Pple stulte et insipiens Mea
columba nonne illi et caput cor
et oculi tui erant Tuum ergo
nunc o Praga immo quid nunc
bohemia nisi sine capite truncus
corpus sine oculis frons effossa
facie tenebrosa Aperi gens
misera oculos tuos et vide de
solacium tua Tuo in brevi muta
tus est color tuus optimus facta
est quasi vidua domina gentium
principes provinciarum Revertere revertere
Sunamitis revertere ad cor et agnosce
vel iam sero et recordare in quo
statu primates qua tua causa
et que in ea agitis Cum tuam
fidem katholicam reputas Ecquid

sed rogo racionis libra discuciat
quo fides tua diligit decorem domus
dei et locum habitacionis glorie sue cum
irrecuperabiliter perit decor domus domini
tamquam promissum regnum bohemie
commandus tuis tua fide indicata
et hoc suadente Dolor quis te docuit
si non fides tua civitates opida
villas monasteria castra municiones
et alias diversas hominum habitaciones incipe
tenere et tonbinte Insuper tua
fides in te extinxit caritatem
et hinc nos primum Nonne deinde
antique civitatis tuos mactetur
pessima perstrauisti Tanto quod nulla
hominum tam spiritualium quam secularium
per regnum Bohemie gladio et igne
atrocissime consumpsisti Inter tua
tanta mala reputo non minimum tua
maxima spolia que fecisti Tuum
mo vel latri amplioris vel carioris
preci arridet tibi nisi quod in eo non
bellissima tua sunt meliora sponsus
Tuum tunc quam multi non solum de
plebe sed eciam de clericis et de prima
tibus nonnulli perierunt in pessimis
dogmatibus et insipientie tuo
fauerunt tibi Nunc vos sicud ma
nus tue contra omnes sic manus
omnium contra sunt contra te Numquid
est a sagone tuo indubius dimis
perter te et filios tuos qui in te
sunt Ve ergo nunc Pple miserande
et ve duplo quia ante Ve non
tam ab exteris nacionibus non tam
a feritate barbarorum ve eciam a fa
cie tuorum tibi Ve a domesticis
et amicis a clade et abintestina
crudelitate proditorum et acerrimo
nubus viscerum Quare enim con
vos mutuo insurgitis rabie
scismatis agitati Sic quia dum
ad unitatem ecclesie non reducimini
magis ac magis vos
mutuo destructis ut patet
in vestra flagrancia monetari que
annichilatur sicud vos Ve tibi
fratia fratre in medio tui et a fi
liis et aputibus Ve non solum
ex gladiis sed a laboribus iniquis et

et aliqua dolosa. Admonensque in malo vos alterutrum confortatis et labiis invicem statis, invicem perditis et abinvicem consumemini. Congregacionem oves disperse, redite ad pascua, redite ad ovile sancte matris ecclesie katholice, redite prevaricatores ad cor, quod loquor non quasi hostis comminans, sed quasi amicus obiurgans, quia vera amicitia non umquam obiurgatorem, adulatorem vero numquam. Sed precibus obsecracionum adiungo, obsecro pro proposito reconciliamini deo creatori et redemptori vestro, reconciliamini sanctis martiribus Vito, Wenceslao, Sigismundo, Adalberto et proprio vestris patronis, qui quondam apud vos, sed propter grande peccatum, quod multiplicatis et peccastis in eo et persistitis, reconciliamini ecclesie omnium sanctorum, quorum ubique tamen audito hoc verbo scandalizati sunt. Alioquin pagina ista contra vos in testimonium erit. Sed iam finem loquendi omnes pariter audiamus. Amicitiam iusta clade, commonicionem periculum, exhortacionem voluntate, hortatus sum ad meliora. Superest ut aut devotacionis penitencia et correpcione letetur ecclesia, aut de iusta imminente dampnacione lugeat, afflictionibus et habitis contemnore et expectacione que superveniet universo orbi etc.

Tractatus magistri Symonis de Thisthnovo

Utrum eciam sancta katholica statuere potuit ut corpus domini sumatur a laicis sacramentaliter absque sumpcione sacramentali sacri sanguinis eius. Et videtur quod non propter decretum Christi Johannis VI: Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Item prime Cor. XI dicit apostolus: Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis, quia dominus ihesus in qua nocte tradebatur accipiens panem et gracias agens fregit et dixit: Accipite et manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur; hoc facite in meam commemoracionem. Similiter et calicem, postquam cenavit, dicens: Hic est calix novi testamenti in meo sanguine; hoc facite quocienscumque biberitis in meam commemoracionem. Et habetur similiter in canone misse. Item Gelasius papa, sicud habetur de conse. di. II: Comperimus quod quidam sumpta tantummodo sacri corporis porcione a calice sacrati cruoris abstinent, qui procul dubio quia nescio qua superstitione docentur astringi, volumus quod aut integra sacramenta percipiant aut ab integris arceantur. Preterea ad perfeccionem huius sacramenti pertinet manducacio corporis Christi sine sanguine erit sacramentum imperfectum, quod ad sacrilegium pertinere videtur. Unde Gelasius ibi supra subdit, quod divisio unius eiusdem misterii sine grandi sacrilegio esse non potest. Item Ciprianus in epistola ad Cecilium scribit quod quidam episcopi vel ignoranter vel simpliciter in calice dominico non hoc faciunt quod ihesus Christus dominus et deus noster sacrificii huius auctor et doctor fecit et docuit. Nam si sacerdotes Christi sumus, non invenio quem magis sequi quam Christum debeamus. Item si in lumine Christi ambulare volumus et precepta eius et monita

Non recedamus, et eadem que magistri docuit et fecit discipulos suos observare et facere, neque ipse apostolus neque angelus de celo potest aliud nunciare preter quod Christus nunciare docuit sicut et apostoli eius annunciaverunt. Item ad hoc inducte sunt auctoritates sanctorum et doctorum, et sic pro negativa questionis procedit. Contra

Item opponitur et pro parte affirmativa est consuetudo totius ecclesie romane que est magistra et doctrix totius veritatis ad salutem pertinentis. Confirmata in concilio Lateranensi ubi determinatum fuit quod etiam in articulo mortis laici non communicarent sub specie sacri sanguinis que consuetudo etiam fuit iam approbata per sacrum generale Constanciense. Unde Augustinus loquens de auctoritate romane ecclesie in libro de cura pro mortuis agenda sic ait: Etsi nulla esset auctoritas sacre scripture que doceret orare pro defunctis, tanta est auctoritas ecclesie romane et eius consuetudinis, quod nullo modo potest errare, et ergo pro lege firmissima sine dubitatione est tenenda. Et dicit sanctus Thomas 2a 2e q. iiii articulo xii dicit maximam vim habet ecclesie consuetudo, que semper in omnibus est emulanda quia et ipsa doctrina katholicorum doctorum ab ecclesia auctoritatem habet. Unde subdit quod magis standum est auctoritati ecclesie quam Augustini vel Ieronimi seu cuiuscumque doctoris. Item Augustinus ad Januarium dicit quod conciliorum in ecclesia est saluberrima auctoritas quibus etiam negocia ecclesie terminantur. Et in libro de fide katholica dicit: Si quis aliquas scripturas aliquas preter illas quas ecclesia katholica recepit vel in auctoritate habendas esse tradidit, sive venerat(ur), anathema sit. Item Gregorius decretorum [illegible] dicit: Sicud sancti evangelii iiii^or libros, sic quatuor concilia suscipere et venerari me fateor, et subdit: cunctas vero personas quas prefata concilia venerantur amplector, que dum universali consensu sunt constituta, se et non sunt illa destruit

quinsque qui presumpserint absolvere quos ligaverunt aut ligare quos absolvunt. Item Ambrosius contra Novianum de concilio generali Lateranensi [illegible] sequens statutum generalis [illegible], a quo me nec mors nec gladius poterit separare. Item Augustinus ad Cassianum presbiterum dicit: Mos populi dei et instituta maiorum pro lege tenenda sunt, et sicud prevaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt. Item beatus Ieronimus super [illegible] dicit quod plures evangelia scripserunt, sed quatuor tantum sunt per ecclesiam recepta, et propter [illegible] ipsa [illegible] dicit acta Andree apostoli et Thome apostoli esse apocriphos, et similiter evangelia Tadei, Thome, Barnabe, Petri, Bartholomei, et Andree apostolorum dicit esse apocrifa et propterea invalida, quia non sunt ecclesie auctoritate firmata. Ex quibus patet clare quod ecclesia katholica potest constitutiones, tradiciones et precepta facere, articulos fidei explicare, dubia emergencia interpretari et obscura quoque declarare et reserare, neque potest aliquo errare in hiis que sunt de necessitate salutis quia regitur a spiritu sancto. Item testimonio Christi hoc confirmatum est, Luce xxii: Petre rogavi pro te ut non deficiat fides tua, ubi omnes doctores tenent quod intelligitur de fide ecclesie adversus quam porte inferi non poterunt prevalere. Item hanc auctoritatem condendi, statuendi, determinandi, interpretandi et declarandi habet ecclesia katholica et summus pontifex, ceteri prelati, rectores et pastores pro diversis temporibus, locis et qualitatibus causarum et personarum, sicut expresse legitur Mathei xxiii: Super kathedram Moysi sederunt scribe et pharisei; quecumque dixerint vobis facite. Item alibi: Qui vos audit me audit, et qui vos spernit, sicut patet per omnes postillas et glossas sanctorum et doctorum in eisdem passibus. Unde Bernhardus in libro

Hyllario et Ambrosio dicuntur pro generalibus

de auctoritate

de auctoritate generalium sed ecclesie

Quod ipsa sacra ecclesia catholica non potest errare, sed et confirmatur et auctoritate Christi

X

dedispositione et precepto apostoli. Sive deus sive homo solitarius dei mandatum quodcumque tradiderit, non aliter accipiendum est quam si preciperet deus eternus evidenter est [illegible] pseudo [illegible] sive homines sive angelos hominibus suis patefaciat beneplacitum deus. Ex quibus patet

patet affirmativa conclusionis. Sed eciam controversia est inter adversarium ecclesie romane et eiusdem ecclesie obsequiosum defensorem de isto termino ecclesia katholica. Ideo pro responsione conclusionis primo ostendendum inducta summarum doctorum quid sit ecclesia katholica sicut est articulus in simbolo apostolorum et niceni concilii contento. Secundo breviter ostenditur quod ecclesia katholica potest aliquis constituere etc. ut supra dictum est, et respondetur aliquibus obiectionibus adversarii. Tercio finaliter respondebitur ad quesita. Ex primum ad primum dicunt doctores quod ecclesia sancta katholica sicut est articulus fidei aliud est quam archa domini in qua boni et mali electi et reprobi usque ad finem seculi continentur quorum omnium est caput Christus. Unde Augustinus in expositione huius articuli dicit: Sancta vero ecclesia est que baptismi sacramento peccatorum contagione deletis fraternitatis [illegible] in [illegible]. Et katholica dicitur id est toto terrarum orbe diffusa hec vero a solis ortu usque ad occasum omni fidei splendore diffunditur et in uno corpore continetur cuius caput est Christus. Item de fide ad petrum dicit: firmissime tene et nullatenus dubites archam dei esse katholicam ecclesiam et in ea usque ad finem seculi frumento mixtas paleas contineri. Hec etiam bonis malos sacramentorum communione misceri et in omni professione [illegible] sive clericorum bonos esse simul et malos. Idem super psalmos [illegible] deus dicit de finibus [illegible] multi scripturarum sacrarum testibus asserta sine debet katholica ecclesia toto orbe diffusa

et debet malorum commixtione usque in finem seculi quod boni in sacramentorum communione sociatate non obsunt adversus donatistas manifestatur. Aliosque sunt in similiter errore et ab unitate dissentientes hec Augustinus. Ex quibus patet quod illi sunt heretici ut donatiste et manichei qui dicunt quod in ecclesia sancta katholica est tantum numerus omnium predestinatorum sicut secta hussitarum dicit et affirmat. Item gregorius super illud: Simile est regnum celorum homini regi qui fecit nuptias dicit: ex parte ostenditur quia per has regis nupcias presens ecclesia designatur in qua mali cum bonis conveniunt. Item idem dicit: simile est regnum celorum decem virginibus etc. ubi hec nomine complecte quod corpus omnium illarum fatuarum et prudentum dicit esse sponsum. Ex sic patet quomodo accipienda est ecclesia katholica ut est articulus fidei in qua sunt due potestates terrena et spiritualis. Et est hugone de sacramentis libro v parte ii ca. iiii terrena potestas caput habet imperatorem spiritualis vero summum pontificem. Ut dicit Ieronimus super illud ait petro: Tibi dabo claves regni celorum habuerunt signum et alii apostoli eandem iudiciariam potestatem quam habent nunc omnis ecclesia in episcopis et presbiteris. Sed ideo eam petrus specialiter accepit ut omnes intelligant quod quicumque qui ab unitate fidei et fidelium se separant nec peccatis solvi nec celum ingredi possunt. Etiam omnes apostoli et aliquos suos successores accepit sive potestatis [illegible] ut eis in omnibus tamquam membra capiti obediunt. Unde glosa ibidem dicit: Ideo enim eum principem apostolorum constituit ut ecclesia unum principem habeat pape vicarium ad quem diversa membra recurrerent quod si diversa capita

[Margin notes: positio [illegible] — quod ecclesia catholica — eo quod [illegible] — misterio [illegible] fidelium]

essent in ecclesia unitatis vinculum
rumperet. Sicut ergo in corpore naturali
est ponere caput unum, in quo sunt
omnes sensus, et plenitudo sensuum
Sic in ecclesia katholica militante
est ponere caput unum scilicet romanum
pontificem in quo est plenitudo
potestatis et auctoritatis et ad hec sunt
multa dicta sanctorum et doctorum, et
successorum petri, qui fere omnes
fuerunt martires, usque ad silvestrum
ut linus cletus anacletus, mar
cellus, marcellinus etc. qui asse
runt quod sicud summus pontifex roma
nus est caput ecclesie militantis
i. totius populi christiani per mundum diffuse
Sed romana ecclesia est caput omnium
ecclesiarum per mundum diffusarum, que
aliud quam romana ecclesia sentit neque
sentire neque docere permittitur, sed
eidem se conformare debet. Unde
Sixtus papa xxiiii q. 1 Hec est fides ro
mane ecclesie, omnes hereses destru
ens et nullam sonet, cuius confessio
a domino ihesu christo glorificata
cuius fides heresim nullam umquam
sensit. Item beda in sermone beati
johannis baptiste hodie dilectissimi
dies illuxit etc. et infra eius
illa mater et magistra omnium ecclesiarum
ecclesia romana eius dedicata est. Ego
pro te rogavi petre, ne deficiat
fides tua, in honore johannis
baptiste post salvatorem nostrum et
matrem eius consecrata est et
signata. Ex quibus dictis patet
quod ecclesia romana est caput
omnium ecclesiarum per orbem diffusarum
quam omnes in divinis officiis prosequi
debent honorifice, et contra
hanc ecclesiam katholicam nemo
potest salvari. Unde Augustinus in libro
de correctione donatistarum ad bo
nifacium comitem dicit. Ecclesia
katholica sola est corpus christi
cuius caput est salvator corporis
sui. Extra hoc corpus neminem
vivificat spiritus sanctus. Non sicut

Itaque spiritum sanctum qui fuit contra ecclesiam
Item idem ad petrum de fide, firmissime
tene et nullatenus dubites omnem
hereticum et scismaticum cum dyabolo
et angelis eius eterni ignis incen
dio cremandum, nisi ante finem
vite fuerit reincorporatus et reinte
gratus ecclesie. Item sanctus Thomas
secunda secunde q. 1 articulo x, movet
questionem ad quem pertinet articulos fidei
et alia universalia statuta totam
congregationem fidelium concernentia sta
tuere determinare. Et proposito videtur
quod ad summum pontificem cuius princi
palis auctoritas super totam ecclesiam con
cessa est a christo. Ex quo patet
propositum dicendum. Patet etiam quod
adversarii de secta hussitarum non
debuerunt aliqua novitate in populo
regni bohemie in ritu sacramen
torum seu divinarum traditionum induce
re preter communem consuetudinem totius
ecclesie, sine consensu aut consultatione
summi pontificis et ecclesie romane
quoniam contra hoc ab unitate fidelium
se scissura faciendo diviserunt. Sic
etiam scribit Richardus contra fratres
lugduni celebrantes conceptionem
virginis, sine romane ecclesie auctoritate,
sine quo eos acriter increpavit. Post
hec procedendo ad secundum quantum ad ti
tulum conclusio. Dicendum quod ecclesia
katholica potest facere constitutiones
traditiones cerimonias, et precep
ta pro salute fidelium et divini
cultus honestate, quoniam non minoris
auctoritatis est ecclesia ewangelica
quam mosayca que hoc fecit
ergo et ewangelica potest facere
Patet hester 9° ubi iudei con
stituerunt xiiii diem adar
esse sollempnem. Item Judas
machabeus et fratres eius cum univer
sa ecclesia israel constituerunt ut
agatur dies dedicationis altaris
ab anno in annum per dies octo
primi machabeorum iiii. Item david con
stituit cantores et summos sacerdotes

quod ecclesia catholica
sive romana potest
facere constitutiones
etc., quia mosayca
hoc fecit

438.

palpon xxxv. Consimili ergo tradiciones ecclesie que spectant ad religionem et honestatem non sunt reprobande sed laudande. Alioquin veniet super illos quod Deuteronomii xvii dicitur: Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat deo tuo et decreto iudicis, morietur homo ille. Item in novo testamento ecclesia primitiva aliqua ordinavit que Christus expresse non ordinaverat ut patet Actuum xv ubi dicitur: Visum est spiritui sancto et nobis nichil ultra imponere vobis oneris quam hec necessaria ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum sanguine et suffocato. Et beatus paulus ad thimotheum vi: Cum ipse et sui pertransissent civitates tradebant eis custodire dogmata que erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant ierosolimis. Si autem dicat adversarius quod illa decreta habuerunt a spiritu sancto, dico quod verum est et modo ecclesia. Idem spiritus est qui revelat misteria in ecclesia sua. Nonne vides quid dominus dicit Johannis xvi: Multa habeo vobis dicere que non potestis portare modo, cum autem venerit spiritus ille veritatis docebit vos omnem veritatem. Glosa: necessariam saluti vestre. Ergo dei ecclesia alia addit quam Christus corporaliter docuit saltem explicite. Doctrina spiritus sancti et Christus non potest errare neque in fide neque in moribus. Et hec est illa unctio de qua Johannis in canonica dicit que docet de omnibus. Item beatus dionisius pauli discipulus scribit pulcherrimum librum de ecclesiastica ierarchia in quo docet ritus et cerimonias tam magnos sacerdotes et presbyteros dispensatores sacramentorum tenendas et habendas. Sed querit

adversarius utrum doctrina Christi sufficiat ad salutem, et per hoc volens institutiones ecclesie reprobare et per quas iam exstant. Et quia questio est multiplex et perplexa. Nam si dixerimus quod non, inimicus fidelium scandalizabitur; si dixerimus quod sic, statim dicet adversarius quod institutiones ecclesie superflue sunt. Et ideo sapientibus breviter posset dici implicite vel explicite doctrina Christi sufficit vel quantum est de se vel quoad imbecillitatem nostram. Tamen istud multipliciter distinguentes querendum est quid adversarius appellare velit doctrinam Christi. Si solum illam quam ipse ore proprio dixit, tunc clare superfluit apostolorum doctrina et non tenemur ad illam. Si illam quam ipse dixit per se et per apostolos qui secum erant, tunc superfluit doctrina pauli. Si autem per doctrinam Christi intelligit verba que dixit per presidentes in primitiva ecclesia, tunc presidentes ecclesie habent eandem auctoritatem, quia sicut verba illorum erant Christi, ita et verba eorum qui nunc presunt, eo quod spiritus regit illam et istam ecclesiam toti orbi dictum est: Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Et: Vos non estis qui loquimini etc. Et: Qui vos audit me audit etc. Et sicut scientie liberales sunt ancillares sacre theologie ut tradunt doctores super illo verbo Proverbiorum ix: Vocavit ancillas suas ad arcem, sic declarationes, precepta, sanctiones, consuetudines sunt ancillares ad ea que sunt de necessitate salutis propter debilitatem creature racionalis. Unde propheta: Declaratio sermonum tuorum illuminat et intellectum dat parvulis. Et Danielis ultimo super isto verbo: Transibunt multi

Addendo primitive ecclesie

utrum doctrina Christi sufficiat ad salutem

nec multiplex erit scia q dicunt gloze q hoc erit p oppositom et declaratom sacre scripture Ephus clare responsio ad omnia patet que adversarius posset obicere in hac pte eo q sepe in scriptura legitur non addes aliud neqz diminues Hus illius p verborum xxx pot intelligi p aliud i qrm veritati quod non potest facere eccia romana que nunquam heresim passa est pot patet ex iam dictis vel pt intelligi tradiciones alias sup addendo mandatis xpi dimissis et neglectis sicud dicunt doctores sup illo vbo xpi Ve vobis qui decimatis mentam et anisum et que potiora sunt legis dimittitis sc misericordiam volo et iudicium et subdit salvator oportuit eum ista facere et illa non obmittere dicit alibi me pat dns Judeos dicens Irritum fecistis mandatum dei pp tradiciones vras et hoc de secundo phali

de communione sub vtraqz specie

Attentum ad tantum quod est difficilius respondendo ad questitum principale vz vtz eccia potuit statuere q laici communicent sub vna specie tm etc qua questionem movent doctores sub aliis vbis sc vtz liceat communicare laico sub vna specie tm vbi sic procedam primo pono responsionem magri sententiarum in qrto et eciam aliorum doctorum vz Allexandri de halis domini bone venture sancti Thome Alberti magni Richardi de media villa qui omnes concordant in hac materia Scdo respondendo aliquibus fundamentis ad oppositum et p responsione [illegible] magri sententiarum [illegible] dicens q duo sunt res illius sacramenti sc contenta et significata sed est corpus xpi Alterum alia significata et non contenta sicud corpus xpi mysticum sicud est vnitas fidelium quorum est caput ita eciam duo sunt modi manducandi primus sacramentalis quo mali et boni edunt Spiritualis quo sc boni manducant Unde Augustinus quid est xpm manducare non hoc solum in sacramento corpus eius accipere Multi enim indigne accipiunt sc in ipso manere et habere in se ipsum manentem Spiritualiter enim manducat qui in vnitate fidei ecclesie quam sacramentum significat manet Nam si discordat a xpo nec carnem xpi manducat nec sanguinem bibit et si tante rei sacramentum ad iudicium sui accipiat cottidie Spiritualem manducatorem Augustinus distinguit a sacramentali dicens ut quid paras dentem et ventrem crede et manducasti Credere in eum hoc est manducare panem et vinum bibere qui credit in eum manducat eum Item manducando est [illegible] quo ipse dicit qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo [illegible] vero non in me manet nec ego in illo et si accepit sacramentum acquirit magnum tormentum Item nulli ambigendum est ut dicit Augustinus Ecclesie corporis et sanguinis domini participem fieri Et quando xpi membrum efficitur nec alienari ab illius panis calicisque consorcio et si antequam illum panem edat et calicem bibat dum in hac vnitate corporis xpi constitutus abscedat quia illius sacramenti beneficio non privatur quando illud sacramentum invenit q significat In illo enim sacramento corpus et sanguine sunt nobis quedam [illegible] quod et fecit nos ipsos Nam nos ipsi corpus ipsius sumus Item qui discordat a xpo non manducat carnem ipsius

Responsio Allexandri de hales super hanc

nec sanguine bibet. Et si tante rei sacramentum ad iudicium suum cottidie accipit. hec magister in forma. Item Allexander in parte sua quarta super questionibus de necessitate actus manducandi querit utrum necesse sit manducare corpus christi, et arguit auctoritatibus iam inductis Johannis vi nisi manducaveritis etc. ad Corinthios xi. Etiam ex statuto ecclesie, omnis utriusque sexus. Item quia baptismus est sacramentum necessitatis ex decreto christi Johannis iii nisi quis renatus fuerit etc. Similiter sic videtur quod hoc sacramentum sit necessitatis Johannis vi nisi manducaveritis etc. Augustinus vero arguit quia illud sacramentum et solum illud est sacramentum necessitatis quo non suscepto suo vivit vita gratie qui illud susceptum est. Quod patet de baptismo, et ante susceptionem baptismi. Ergo si hoc sacramentum est necessitatis, tunc ante eius susceptionem nullus vita gratie vivet. Hoc autem est falsum, quia tunc nullus salvaretur, si moreretur ante eius susceptionem. Respondet iste doctor dicendo quod sacramentum non est de necessitate salutis, quantum est ex sua institutione, sed si est, hoc est de mandato super addito. Ubi gratia ecclesia constituit quod fideles communicent semel in anno et in morte. Unde siquis negligit non est sine contemptu, et peccat mortaliter. Et hec institutio est sub precepto ut patet ex decretali predicta scilicet omnis utriusque sexus. Ad illud autem dicit quod aucte Johannis vi intelligitur de manducatione spirituali, que est per fidem sine qua nullus adultus salvatur nec etiam parvulus. Et sic intelligitur illud de textu Johannis vi dictum a domino nisi manducaveritis etc. Ad aliud de institutione ecclesie dicit quod quod institutum est ab ecclesia ita debet observari, nec potest negligi sine

offensa supponente facultate. Hec iste doctor in forma. Item dominus Bonaventura in iiii° sententiarum distinctione xii movens questionem utrum necesse sit ad hoc sacramentum accedere, et arguit eisdem auctoritatibus quibus dicit Johannis vi. Et contra arguit per Augustinum quid paras dentem et ventrem, crede et manducasti, quod sufficit ad manducationem. Non ergo tenemur sumere sacramentum et verum est quia effectus sacramenti est deletio venialium et augmentum virtutum sed neutrum est de necessitate salutis ergo etc. Item si necesse esset accedere tunc parvuli qui non accedunt nec manducant omnes dampnarentur. Respondendo dicit iste doctor quod sacramentum non est de necessitate salutis quantum est de sua institutione, sed si est, quod officium necessarium est, eo quod ut enim sacerdos sumit de altari, sed si in libertate sua remanet et non magis quam alius homo ex debito sed magis de bono et equo ex mandato autem super addito, quia ecclesia instituit, ut fideles communicent semel in anno, et in morte. Unde siquis negligit ex contemptu peccat mortaliter. Racio autem quare ecclesia instituit est, quia hoc sacramentum est salubre, et multi errant negligentes se in sua salute. Institutio autem ecclesie sunt sub precepto omnis utriusque sexus. Cum ad annos discretionis pervenit saltem in pascha recipiat eukaristie sacramentum nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam racionabilem causam duxerit se abstinendum. Alioquin vivens ab ingressu ecclesie arceatur, et moriens christiana careat sepultura. Constat autem quod hec est pena excommunicatorum. Ex hiis patet responsio ad obiecta. Verbum enim domini Johannis vi intelligitur de manducatione

Responsio Bonaventure

spirituali que est per fidem et karitatem
sine qua nemo hominum salvatur, et
hec fides etiam est in parvulo aliquo
per infusionem et per incorporationem, hec iste
doctor in forma scilicet. Item Richardus
de media villa, movens eandem questionem
cum eisdem argumentis quibus supra,
Respondens in corpore questionis sic breviter
dicit: Ad primum hoc sacramentum
potest considerari dupliciter, primo quo
ad significantiam, secundo quantum ad
efficatiam. Si primo, ad primum species panis
et vini sunt de integritate sacramenti
quia significant corpus et sanguinem
domini que ab invicem fuerunt separata.
Secundum vero ad efficatiam, quia
sub specie panis totus Christus sub
integralitate continetur et perfecte sumitur.
Notetur quod sub una specie tantum hec
iste doctor. Amplius sanctus Thomas
in 3a parte questio lxxx articulo xii
movens questionem eandem, utrum liceat
corpus domini sumere sine sanguine,
factis predictis argumentis in forma,
Respondens ad questionem, dicit in
forma que sequitur: Ad primum circa huiusmodi
usum sacramenti duo possunt considerari,
unum ex parte ipsius sacramenti, et
sic convenit quod utrumque sumatur scilicet
corpus et sanguis, quia in utroque
consistit perfectio sacramenti. Et
ideo quia ad sacerdotem pertinet
hoc sacramentum consecrare et perficere,
nullo modo debet ipse corpus sumere
sine sanguine. Ex parte autem sumentium
requiritur summa reverentia et
cautela, ne aliquid accidat
quod vergat ad iniuriam tanti misterii,
quod precipue posset accidere
in sanguinis sumptione, qui quidem
incaute si sumeretur de facili posset
effundi. Et quia crescente multitudine
populi christiani in qua continentur
senes, iuvenes et parvuli, quorum
quidam non sunt tante discretionis
ut cautelam debitam circa usum
huius sacramenti adhibeant, ideo
provide observatur in quibusdam ecclesiis
ut populo sanguis non detur,

et hec doctor in forma. Et ergo doctor
tam theologi quam iuriste concordant.
Et etiam bene ordinavit communicare
laycos sub una specie tantum propter
duas causas. Prima ad vitandum
periculum effusionis sanguinis. Secundo
ad vitandum periculum erroris et in-
fidelitatis, qui posset cadere in menti-
bus simplicium. Possent enim credere
quod totus Christus non continetur sub utraque
specie. Et tamen iste doctor respon-
det ad arta in oppositum que fie-
bant etiam in principio prime questionis
dicens: Ad primum, quod Eclesiastes ipsa loquitur
quantum ad sacerdotes, qui tamen
totum consecrant et totum etiam sumunt,
deinde ad secundum quod dicitur: Ad primum perfectio
huius sacramenti est in utraque specie.
Respondet quod perfectio huius sacramen-
ti non est in usu fidelium sed in
consecratione materie. Et ideo nichil
derogat perfectioni huius sacramenti
si populus sumat corpus sine sangui-
ne, dummodo sacerdos consecrans
sumat utrumque. Ad tertium de representa-
tione passionis que magis videtur
esse in sanguine dicit ipse: Ad primum
representatio dominice passionis agitur
in ipsa consecratione huiusmodi sacramenti,
in qua non debet corpus sine
sanguine consecrari. Potest autem
a populo corpus sine sanguine
sacramentaliter sumi. Nec in hoc
eis sequitur detrimentum, quia sa-
cerdos in persona omnium sanguinem
sumit et offert, et sub utraque
specie totus Christus est, ut supra habitum
est. Hec sanctus Thomas in forma
ubi supra. Item idem doctor in 4o
sententiarum di. xii articulo ii movens
questionem, utrum aliquis a communione
omnino cessare possit, quia etiam
statuit tempus in quo fideles
communicare debent. Unde qui
omnino cessant efficiuntur rei trans-
gressione precepti. Respondens
etiam ad primum argumentum dicit:
Ad primum hoc sacramentum de sua prima
institutione, quamvis non sit de neccessitate

salutis. Tamen consuetudo ecclesie
efficit necessarium, etiam licet non
sit nobis necessarium simpliciter ut sine
quo non esset salus. Sed tamen
ex suppositione finis ut si homo sic
in vita spirituali sinceriter persistere vellet.
Item eodem articulo dicit: Item ille
qui consecrat debet sumere corpus
et sanguinem nisi impediatur vel
per violentiam, vel per mortem, vel per
infirmitatem, quia ex hoc aliqualiter
alius perfectio sive significatione
accipit ex parte ipsius consecrantis,
qui quia aliis sacramenta ministrat,
igitur primo debet esse particeps di-
vinorum. Respondendo etiam ad
tertium argumentum eiusdem conclusionis
dicit: Item sacerdos reus fiet
legem secundum canones iudicaretur ma-
ximus, quia tenet personam Christi sa-
crificantis et mediatoris inter deum
et populum. Secus est de aliis qui
non perficiunt sacramentum, quia eis
subtrahitur calix sanguinis propter
periculum effusionis. Unde sacer-
dos in passione qui non consecrat
sacramentum propter oppressionem inco-
nam dominice passionis que sit
illa die capit sacramentum sub
specie corporis et non sanguinis licet
non capiat corpus sine sanguine.
Quo ad hoc Allexander de Hales pro-
fundus theologus et antiquus
movens questionem utrum liceat
sumere corpus Christi sub specie pa-
nis sine sumptione sub specie vini.
Respondendo ad questionem dicit:
Dicendum quia Christus integre sumitur
sub utraque, igitur licet sumere Christum
sub specie panis tantum sicut fere
alantis ubique fit in ecclesia. Ecclesia
autem illud sacramentum dispen-
sare consuevit sub specie panis
tantum propter periculum effusionis
quod forte accidet si sub specie
vini ministraretur, tamen etiam propter
vitium infidelitatis, que si non
invecto supplicium inectibus in-
gereret, si sub utraque specie daret.

Possent enim sumptores credere quod
Christus non contineretur integre sub
altera specie tantum. Unde ut dicit
Albertus quibusdam religiosis
personis petentibus et instantibus
ut sub utraque specie sumerent sacra-
mentum eukaristie, sacerdote procedente
cum facere sacrificium, videbatur
sacerdoti et aliis circumstantibus
quando patenam repleri sanguine,
ad quod obstupuerunt ipse re-
ligiose et circumstantes. Sed cum
sacerdos communicare preter hostie
totus sanguis versus est rever-
titur, et sic petitioni et temptationi
earum fuit penitus satisfactum. Dominus
autem conveniret dispensarunt sub
utraque specie, ostendendi modum
consecrandi et sumendi a quo accepit.
Item in primitiva ecclesia, utrum
licet ibi solum sit mentio de
dispensatione huius sacramenti
sub specie panis unde legitur ibidem:
Erant autem perseverantes in doc-
trina apostolorum et communicatione frac-
tionis panis. Glosa interlinearis
sine quibus sive sit et iterum ibidem
cotidie perdurantes unanimiter
in templo frangentes circa domos
panem. Glosa interlinearis spiritualem
et corporalem. Et sic patet
manifeste ex omnibus istis quod
ecclesia secundum diversos status
eius et diversa tempora potest ordina-
re de dispensatione sacramentorum
cum solum baptismus sit absolute
de necessitate salutis, quamquam unusquisque
sit particeps corporis Christi. Propter ad a...
hoc patet etiam responsio ad ar-
gumenta facta ex prima parte conclusionis.
Unde decretum domini Johannis ad de[cretum]
XXII non obligat absolute, nisi
quem ad communicationem spiritualem. Ad
dictum Gelasii dicitur quod intelli- ad dictum Gelasii
gitur de consecrantibus. Ad dictum
Cipriani dicendum quod breviter Ci-
prianus redarguit secundum
sanctum Thomam illos qui

eukaristia in cena dabat ad manducandum corpus
suum angelus [illegible] quarto dicit eukaristia
que est dicta non debet dari populo supplemento com-
municacionis, quia non legitur Christum aliis
discipulis panem intinctum dedisse nisi Jude.
Ex quo patet quod solum dabatur populo corpus domini
sub specie panis tantum. Ad hoc est Albertus
magnus et Nicolaus de Lira [illegible] parri-
siensis et omnes doctores qui super hac materia
scripserunt et ecclesia romana que pro tempore et loco
et qualitate causarum applicavit aliqua ad
que tenentur de necessitate salutis, sicut articulus
de processione a patre et filio et quod corpus Christi
in azimo conficitur [illegible] et quod non
de necessitate consecrare in pane non fermentato
sicut fuit error grecorum et multa alia de-
claravit [illegible] de necessitate hereticos etc. ut patet
[illegible] ad [illegible] et [illegible]
[illegible] parte [illegible]

Denique quia ad usum fundat se [illegible]
[illegible] et precepto domini quod dicit Hoc facite
in meam commemoracionem. Ad hoc dico quod [illegible]
[illegible] post hec [illegible] precepti nisi
Lucas [illegible] ubi dicit accepto pane et
gracias egit et fregit [illegible]
hoc facite in meam commemoracionem. Unde glosa
Beda: finitis [illegible] pasche veteris [illegible]
[illegible] ad novum [illegible] in sui commemoracionem
ecclesiam frequentare desiderat ut pro carne agni
vel sanguine sui carnis sanguinisque sacra-
mentum in panis ac vini figura
[illegible] sacerdos in eternum factus [illegible]
melchisedech sic [illegible] et [illegible]
ad finem [illegible] ecclesia [illegible] ministros in [illegible]
[illegible] passionis domini non desinet frequentare
[illegible] et [illegible]
[illegible] ecclesia romana sentit
ut dictum est. Item quod arguit ad usum [illegible]
[illegible] apostoli [illegible] apostolus [illegible]
[illegible] sub utraque specie, dico quod non est negandum
quin ecclesia [illegible] sic fiat et ita dicunt
multi doctores non [illegible] de necessitate salutis.
Unde super hec [illegible] [illegible] dicit
quod [illegible] fidei [illegible]
[illegible] ecclesia [illegible] fuit
maior devocio fidelium [illegible]
passionis Christi et maior [illegible]
fidei [illegible] fidelibus cottidie [illegible]
[illegible] Unde Anacletus papa dicit: facta
consecracione omnes communicent qui nolunt ec-
clesiasticis carere liminibus. Sic enim apostoli ut dicit [illegible]
doctor statuerunt. Post modum visum fuit

ut solum ter in anno communicet scilicet pascha
penthecoste et in nativitate Christi [illegible] modum
[illegible] semel in anno scilicet in pascha et ad
huc multi ydonei non inveniuntur. Unde sanctus
Augustinus [illegible] super [illegible] verbo Luce [illegible]
[illegible] nisi [illegible] sacculo et pera qui
habet sacculum tollat [illegible] et peram dicit [illegible]
[illegible] constancia [illegible] bone [illegible]
[illegible] et [illegible] precepta [illegible]
[illegible] mutantur. Item quod dicit ad usum
quod Christus dixit accipite et manducate
et [illegible] bibite, quod [illegible] sic [illegible]
dico [illegible] quod Augustinus in libro de civitate dei super
[illegible] passione ait Invitat dominus [illegible]
[illegible] scriptum. Item [illegible] glo[sa]
[illegible] ad Corinthios [illegible] ait [illegible] dicit [illegible]
intelligi caro Christi [illegible] que crucifixa est et
sepulta et spiritualiter [illegible] de qua
ipse Christus dixit: Caro mea vere est cibus
et sanguis meus vere est potus. Qui manducat
[illegible] mea carne et bibit meum sanguinem in
me manet et ego in eo. Et [illegible]
doctor intelligit de corpore Christi quod est misticum
[illegible] de manducacione spirituali. Item ecclesia
removet [illegible] sacramentali
[illegible] decentes [illegible]
admonere nisi [illegible] [illegible]
[illegible] et publicos penitentes [illegible] dicit
beatus Dionisius in ecclesiastica ierarchia
[illegible] qui hoc sacramentum requirit summa reverencia
actuale devocione et cautela [illegible]
in ipso recipiente que non possunt [illegible]
[illegible] [illegible]
ecclesie isti non sunt [illegible] digne [illegible]
[illegible] hoc sacramento [illegible] sic asserciones
[illegible] Item [illegible] idem sit
[illegible] ad verba Johannis [illegible] nisi
manducaveritis etc. et Johannis iii nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu non habebit
vitam in vobis. Unde [illegible] quod non
sit tante [illegible] necessitatis [illegible] sic [illegible] nisi
[illegible] ecclesie [illegible]
Christi quo intelligat [illegible] obediencie. Item [illegible]
ultimo Christus precepit apostolis predicare et
baptizare omnes. Item predicate [illegible] bapti-
zantes eos in nomine patris etc. Unde [illegible] ad
[illegible] baptizare
[illegible] necessitatis [illegible] quo bap-
tismo [illegible] salvari. Item ad
[illegible] multa alia dogmatizant fidei katholice
et [illegible] gracia quo in hac [illegible]
sit [illegible] ecclesie katholice

Dum obsequium cum non videatur quod melius intellexerit
verba Christi quam omnes doctores qui predictam
conclusionem in forma movent tenentes quidem de
quibus supra. Nisi dicat quod iste in intellectu quo ipse
sit de verbis Christi habeat revelacionem specificam
qui permisit eum in aliis tamen temporibus deliriare et
dampnabiliter errare. Contentus enim est ut
dicit omnia reliqua dimittere dum tamen in hoc
solo possit permanere vel nimium sue proprium
affectus vel quadam superba erubescencia
ne in omnibus errasse videatur. Et ut multa
paucis complectatur, cum sancti communiter glozent verba
Christi de manducacione spirituali, que est sine littera
ut scripture capit Augustinus. Ut quid paras ventrem
et dentem? crede et manducasti. Et in libro con-
fessionum ubi post vocem Christi dicit: Cibus
grandium sum. Et item manducans non manducat
et non manducans manducat. Et sic [illegible]
cui in apostolus credendum est de intellectu verborum
vel ecclesie katholice et approbatissimis doctoribus
aut sue novelle et affectate assercioni
in qua sectatores [illegible] sunt in ipse disseminatores.
Videant ne volendo tenere verba carnis ad
litteram eruet sibi oculum aut precidat sibi
manum cum pauperibus lugdunensibus iuxta verba
Christi: Si oculus tuus te scandalizaverit etc.
Aut si revelacionem sibi hec datam fuit est
claruerit miraculis et credimus ei sicut semper
suo verbo ei credere non erit securum contra
communitate ecclesie cum fama que communiter famatur non
cito deperditur. Heresis teste Augustino contu-
macia pervsus in defensione pravitatis. Denique
videat sanctum Adalbertum [illegible] suo vitam
et alios sanctos regni compatriotas et prelatos
ecclesie romane conversacione laudabile te-
nentes, et Hungaros quorum sanctus Adalbertus
fuit apostolus sicut docentes et Augustinum et
Gregorium in vite comprobat apostolum anglorum
et scotorum hunc ritum servare et quo hucusque
usque non permisit deus neque permittet ecclesiam
et sanctos suos errare in hiis que sunt de necessitate
salutis quorum ignorancia nemo nemini excusat.
In hiis omnibus prima de porcione processi et
katholica veritate firmiter roboravi. Sit
tua clara circumspectio habunde [illegible]
ne in [illegible] Nobilis ac generose domine quod
tenendum sit in mea proxima professione
et eiectis argumentacionibus sophisticis
plus dampnosis quam fructuosis. Cum in hiis
que sunt fidei non credatur laycis ad dicta
et plus clericis quam [illegible] sed pre-
latoribus spiritu sancto repletis et divina reve-
lacione divinitus veritatis inspiratis. [illegible]

graciis et supplicatas tue flamma devocionis
que me hoc opusculum subire eciam
impulit, cum pari affectu et studio
id committo et ad pedes sanctissimi domini nostri
Martini quinti et reverendissimorum patrum
et dominorum sancte romane ecclesie Car-
dinalium prostratus supplicaturus de intimis
visceribus ut id acceptare dignentur meum
opusculum gregis domini permansurum sumptibus
consumptum et comune quod ad informacionem
multorum lucubracione nocturna pariter et
diurna actum est. Si quid vero pater
clementissime fuit dissonum corrige si
quid nimis conturbate karitate conscriptum est
et velut [illegible] non contumacia
oblique voluntatis sed potius [illegible]
novitacia [illegible] in intellectus mei
apparuerunt limitibus devolasse etc.
Et sic est finitum in nomine sancte unice et
individue trinitatis

porte inferi non prevalebunt
p adversus eam Math. xvi.
Auctoritas ecclesie tanta est quod artat
omnes fideles suo decreto et consti
tucione maxime in materia fidei et
aliis arduis, quecumque auctoritas sacrosanc
te omnes constringit ad credendum tenendum
et asserendum quod ipsa fideliter credit tenet
et asserit et ad reiciendum et non tenendum
quod ipsa reprobat et non tenet, teste beato
Augustino libro de fide vana sic dicente:
catholica ecclesia per orbem diffusa tribus
modis probatur constare et regi, scilicet in cano
nica tenere auctoritate scripturarum, ac
tradicione universali et constitucione [illegible] propria
et particulari. Si auctoritate sacrosancte tota
ecclesia constringitur universali tradicione maiorum
sicut conciliorum, nichilominus sanctorum
constitucionibus et propriis institucionibus utique
ecclesia per locorum varietates [illegible] ubicumque
ordinacionum [illegible] subsistit et regitur,
secundum Augustinum. Sed surrexerunt filii
belial et precursores antichristi Wyklefiste et
Hussite qui sacrilega [illegible] man
tantes adulterio et super auctoritate ecclesie
se efferentes multa credunt tenent et asserunt
que numquam sancta universalis ecclesia credidit tenuit
et asseruit nec hodie credit tenet et asserit,
dicentes et si non verbo tamen facto in hoc vestigia
patris sui dyaboli imitantes, Ysaie xiiii,
in celum scilicet auctoritate ecclesie conscendam super
astra celi, id est prelatos et doctores qui sunt sal
le celi, id est ecclesie militantis, exaltabo
solium meum, sedebo in monte testa
menti [illegible] veteris ad [illegible]
retorquendo in lateribus aquilonis [illegible]
[illegible] omne malum [illegible] ascendam super al
titudinem nubium, id est sanctorum doctorum scrip
turas sanctorum patrum canones et decretales ac
glosas famosissimorum compositorum et ab ecclesia
receptorum, qui velut nubes terram, id est ipsam
ecclesiam militantem suis scriptis canonibus et
decretis et composicionibus irrigant et fecundant,
et similis ero altissimo, id est deo, qui multa regnis
[illegible] utrumque iam superiorem non cognoscunt
in terris. Unde isti Wiklefiste heretici
et Hussite scilicet faciunt. Unde in materia fidei

de vii sacramentis ecclesie, de clavibus, officiis et
censuris ecclesie, de moribus, ritibus et ceteris
ipsius iuribus libertatibus et sacris rebus ecclesie,
de veneracione reliquiarum et ymaginum, de indul
genciis, ordinibus et religionibus in sacris, [illegible]
ecclesia oppositum tenent asserunt et dogmati
zant, super celum, id est auctoritatem ecclesie, invocan
tes consentientes et [illegible], [illegible] ecclesie
generalis, qualibet scilicet ecclesiam reputantes
ad [illegible] universitatem catholicorum in toto orbe in
[illegible] ad [illegible] statim volunt. Doctores sanctos
ecclesie columpnas et alios doctores sanctos
ac scolasticos in suis compositoris ab ecclesia
approbatis et canones sanctorum patrum ipsorum
erroribus contrarios omnino abiciunt, contra
pro suis erroribus colorandis et roborandis
male intelligentes valde diligenter allegant
et [illegible] [illegible] qui illorum auctoritati [illegible]
[illegible] ut glosatores decretorum et decretalium
qui non multum fuerunt in theologia eruditi, sicut
patet in tractatulo de corone laycorum sub [illegible]
[illegible] per ipsos compilato evidenter. Ideo sic
pertinaciter pro suis erroribus insaniant et
heresibus tamquam portas inferi nituntur adver
sus ecclesiam prevalere, quod tamen salvator qui
mentiri non potest [illegible] dicere asseruit de suo
dudum dicto, id est: et porte inferi non prevale
bunt adversus eam. Unde in ipso quatuor articulos
suprascriptos in suo tractatulo protestantur se
velle sive per mortem sive per vitam de
fensare, et cuius auctoritate defensabunt? [illegible] iste
quia porte inferi prevalebunt adversus eam,
quorum [illegible] [illegible] a multis retroactis annorum
ecclesia tenuit asseruit et diffinivit, cuius
auctoritati assercioni et diffinicioni stare deberent si
essent catholici, aliquas instituciones proprias
cavillaciones et scripturas male intellectas
et prius non receptas [illegible] corpore [illegible]
[illegible] iudicandi et ut heretici condempnandi,
teste beato Augustino contra Faustum sic dicente:
Qui contra sua [illegible] legis [illegible] illegitima
obstinacione defendunt [illegible] emendare pati
[illegible] neque [illegible] ut heretici condempnandi [illegible]
qui maiorum [illegible] concepta sua [illegible] er
rorem [illegible] contendunt toto posse defendere
pati magis mallent quam corrigi, secundum Augustinum et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quippe et [illegible]
[illegible] fragilitas [illegible] [illegible] nimis [illegible]

sanctas sanctorum patrum decreta contempnentes et usque in hodiernum sacrilegium procurare dyabolica presumpcione contra beatum Augustinum qui dicit: si ista heretica conveniunt per auctoritatem sacre scripture et communi sentencie [illegible] veritati ecclesie et sanctorum patrum decreta informari recuperant non conveniunt inferiori sed cavillose necnon nullius iudicis competentes hec iniuriis diffinicioni se volunt submittere quamvis pluribus audientibus verbis scripture pluribus vicibus verum veritatem unius partis contradictoriam veritate declarare sed toto mundo per suos sectatores pluries habent promisse ac mutatis per cavillaciones suas et promissiones mendosas in suis erroribus se sustentant deo permittente et dyabolo operante non advertentes id apostoli 2 ad Thymotheum 2o noli contendere verbis ad nichil enim utile est nisi ad subversionem audiencium super quo beatus Augustinus exponens et doctrina pagina magis verbis enim contendere non est curare quomodo error veritate vincatur sed quomodo tua dictio i. assercio alterius diccioni i. assercioni preferatur qualiter ipsi conveniunt inferiori non ut eorum error vincatur sed quomodo eorum assercio erronea assercioni catholice preferatur et audientes per eorum cavillaciones seducantur proprie mendose et ypocrite procurales adiuvantes eciam laborant laycos sibi contra clerum et eciam adiuvantes et cum istas contra portas inferni i. istos quatuor articulos erroneos et hereticos late aperiunt per falsam scripturam male intellectam et fallunt veritate sapiencie contra et porte inferi non prevalebunt adversus eam eam posse ordinaverunt in Egra anno domini 1431 post conductum prestitum eorum informacioni repellentes quam facere postularunt dixerunt eo in publica audiencia quod non venimus informari sed informare et hec in loco facto predicant illos quatuor articulos cum allegacionibus male intellectis pro intencione illorum articulorum in nichil fatentibus nobilibus et clericis huius regni putantes in scriptura multiplicare in prefacionis defendendum idcirco ego professione catholice veritatis teneor eis [illegible] iniuste et ad iudicio pauca colligere ut fideles per eorum scripta multiplicata non fallantur sed ut veritas clarescat luculenter contra eos hereticos

- infra hic

dei [illegible] quamvis quod eorum articuli erronei primo heretici et ipsorum allegaciones sane intellecte in brevi pro tractatulo superius premisso per eos congeste in illo ipsorum capitibus famulantur
Prima porte inferi i. primus articulus est quod verbum dei per regnum Bohemie libere et sine impedimento a sacerdotibus domini predicetur et nunciatur. hic articulus in hoc textu intendit quod verbum dei absque licencia pape et ordinarii et contra [illegible] presbiterorum quod intelligunt per libere et sine impedimento in regno Bohemie et ea racione in dicto regno cum vocat in sermone per eos predicetur et nuncietur. Et quod iste sit intellectus composicio eorum dicta cum in Bohemia ita fecerunt et cotidie faciunt non habita licencia pape archiepiscopi vel episcopi ordinarii in cuius diocesi commorantur ausu temerario predicantes et absque presbiterorum consensu errores et hereses seminantes sed et in scriptis [illegible] quod hic articulus per inde est hereticus quia per Innocencium 3m in decretali cum ex iniuncto predicaciones sit proprium in ecclesia in temeritate sua absque licencia pape specialiter vel episcopi dyocesani de officio predicacionis audeat se ingerere sub pena excommunicacionis nisi mutata abscisione. Ad hoc item ut heretici obviet sed hec libro v de hereticis capitulo cum ex iniuncto et excommunicamus. Et hanc constitucionem tempore Innocencii pape tercii ante ducentos annos fecerunt viri catholici doctores et prelati ac quam ecclesia usque ad presens usque hodie conduxit sed a tanto tempore fuit et est tenta ac inviolabiliter observata. Si ergo ista constitucio fuisset irracionabilis et iniusta ac sacre scripture contraria ut asserunt adversarii Wyclefiste et Hussite, ecclesia utique per tot annorum spacia fuisset heretica tenens ac asserens per tanta tempora contra sacram scripturam et per auctenticam scripturas decretalibus iniusta dogmatisans quod dicere sit dementie hereticam asserere vel estimare indicere quod contra eos omnes [illegible] concilium Constanciense in spiritu sancto congregatum vere eciam reputans viros hac prohibicionem et hac dogmatisacionem per vos eciam per tot centena annorum tentas et observatas esse sanctam iustam et catholicam articulum super ipsos collatum istius per hereticos et utique certe [illegible] non ipsa sed iste articulus Wiclef in similitudine continuatur: tam licet dyacono ut presbitero predicare verbum dei absque sedis apostolice auctoritate sive episcopi

catho[lico]rum. Et sic articulus ipse capitur. Unde in
eo quod dicit quod verbum dei libere et sine impedimento
a sacerdotibus domini predicari, est quia voce a
domino eadem hora aquiescit et sic in primo casu
sic et in aliis. Alio sensu eos esse illicitas et im-
pedimentum. Et ita est sicut consuevit in de-
fensa a theologis Wiclif scripturarum mater ca-
tholicorum. Item quod hic articulus prodit salua-
toris dicens: Rogate dominum messis ut
mittat operarios id est prelatos in messem suam
id est ad predicandum. Cum dicto salvatoris confor-
mas se apostolus dicens: quomodo predicabunt nisi
mittantur ad Ro. x. Sed dicti non predicabunt
nisi se de predicatione ipsa intromiserint temere
nisi ad eos dominus mittat dicens Euntes autem
predicate dicentes quia appropinquabit regnum
celorum Mt x. Vias ubique predicate. Et huius
missionis apostolorum baptista tunc rerum credere
eis contulit dominus quibus infirmos curate, mor-
tuos suscitate, leprosos mundate, demones
eicite. Rogo quo ut dicat Wiclif et Husse
quibus eos misit ad predicandum non etiam roma-
ni ab gratia recepit vel episcopi catholici. Tunc quo-
modo aussi sibi auderet predicatoris officium
usurpare contra constitutionem ecclesie sancte Wiclif
et sententiam sacrum superius allegatam. Si dicunt
vel quod missi sunt a deo doceat de missione
per aqua sicut forte si sicut sed contingit
apostolorum apostolus dicens: ad predicandum missionem
infirmos curate, ipse autem firmos et sanos
ad varias infirmitates immo ad mortem
per suas deducunt per cautos. Apostolus denique
dicens: mortuos suscitate, ipse autem vivos
mortificat innumeras strages committentes
et sacerdotibus christi domini peculiaribus
non parcentes, eo quod innumeros sacerdotes domini occi-
dunt et combusserunt. Apostolus etiam dicens leprosos
mundate, ipse autem bos catholicorum nedum in regno
christi sed in hoc regno polonie sanos crudeles et
leprosos effecerunt. Apostolus insuper dicens demones
eicite, ipse autem quosque missos homines per
quinsta sua et suos sanos demonia
indiderunt. Sicut sic stat quod ostenderet eorum
sine missione a deo. Nec Johannes baptiste domini
virgo dubitat in columbas columbam in virgini
quod que. Et sicut Johannes baptista in persona missione
auctoritates scripture protulit in medium dicens
Io. i. Ego vox clamantis in deserto dirigite viam
domini rectas facite semitas eius. Sed dicitur ymo vos
dico quomodo Wyclif doceat. Tunc sicut inducte

supradicta non sunt acceptanda pro ipsorum a deo
missione. Cum sit dyabolica et non dei, nec eum dissen-
sionibus de ubi ad scripta ut predictorum seductorum
hereticorum, perversorum, sacrilegorum, tyrannorum,
hereticorum etc. Quod si non docuerint per miracula
quod sunt missi a domino, vel per scripturam convinctam eorum mis-
sionem speciali approbationem, sunt a predicatione repellendi.
Sic etiam olim heretici dicunt se missos a deo
ut haberent suas libere et sine impedimento prevent
quod et isti intendunt per illum articulum probare.
Item contra istum articulum militat sententia scripture
etiam cum dicitur alibi apostolus de paulo qui
nec ab hominibus neque per hominem sed per ihesum christum
et deum patrem. Sicut sunt apostolus ad Galatas
i. Et Barnaba socius eius segregate mihi
Barnaba et paulum ad opus ad quod assumpsi
eos. Sicut predicantibus tunc ieiunantes et orantes
imponentesque eis manus dimiserunt eos.
Act. xiii. Et item post ascensionem in celum precepit
ne se de predicatione intromitterent donec perciperent
auctoritatem quibus dicitur sedete hic in civitate donec
induamini virtute ex alto. Luce ultimo. Cum quo
concordant voces et auctoritates sacre scripture plane
ostendunt istum articulum esse hereticum et constitutionibus
et decretis sancte ecclesie et sacre scripture contradicit.
Ad auctoritates per eos allegatas scilicet Euntes in
mundum universum predicate evangelium omni creature
Mr ultimo. Sed auctoritas per eorum modum nichil facit
nec sunt ita sic accepta ut ipsi asserunt. Ab ecclesia
dicitur et reperitur ab episcopis in suis consecrationibus
et constitutionibus in quibus et prelatos ecclesiarum
predicare sicut eundem dicentem in suis consecrationibus scripta
sed omnes dyaconos et presbiteros ut cantum in
universum mundum ad predicandum obligaret in universo
orbe quod si non predicarent essent in via dampna-
tionis eterne quod dictum est absurdum et erroneum
eorum esse impossibile eo quod non sciant
omnia ydiomata quorum non possunt predicare quorum
ydiomata ignorant. Preterea obligatus ad
predicandum in universo orbe quis esset obligatus
ad impossibile quod est falsum. Quod non religiosus dyaconus
vel presbiter tenere manere in monasterio
et ipso deo obligatur ad predicandum in universo orbe et
religiones essent male fundate. Et cum preceptum
sit quos ad dyaconos et presbiteros et ceteras
constitutiones sanctas ipsos precepta non sunt
servant. Et apud eos sicut non est magis
quod hic tenent et credunt quod ostendunt in pertica
quod monachos et moniales de monasteriis expellunt
eos apostatas faciendo. Alius dicit quod sicut
dicitur toti orbi toti generi et toti mundo prelatorum

Responsio ad auctoritates ad Euntes in mundum universum etc.

2° pars

Alius ...
mit

non sacerdotibus singulis in ordine in gradibus et ulterius
non ut apostoli discurrerent per universum mundum predicare
sed quilibet in sua terra fuit, et si aliqui prohibiti
non tamen in universo mundo, sicut Andreas in Achaya,
Thomas in India, et sic aliqui pertransierunt loca
et sic dampnati. De quibus glosa super Mathei [illegible]
quod posteri isti eorum vices gerebant. Ut sic in mundo
singuli sacerdotes et dyaconi non sunt assistendi
[illegible] sed per pecata [illegible] moriuntur, nisi [illegible] sua
si desperatus sufficiens mittatur ad predicandum in
universo orbe ut dicunt adversarii fidei, sicut li-
cet cuilibet sacerdoti predicare quando et ubi vellet, quia
in illis verbis ut de corpus ut locus litteratus [illegible]
[illegible] ius quod preceptum ad id faciendum per [illegible] mis-
sione. Ex quo sequitur ista perturbacio et
confusio in ecclesia dei, non uno volente predicare
in uno loco et in eodem loco alius superveniens
[illegible] et quod diceret ego habeo ius et pre-
ceptum predicandi, ego volo pro isto loco predicare
quia quilibet ex ipsorum verborum [illegible] habet ius et
preceptum, eadem ratione alius. Sed quanta esset ista
perturbacio in ecclesia dei et confusio, tanto ma-
ior inconveniens [illegible] quod quilibet araret et meteret
ubi et quando vellet in agro alterius temporali. Secundo
sequitur quod nullus sacerdos vel dyaconus posset per
papam vel quemcumque ordinarium prohiberi pro quacumque
[illegible] a predicacione [illegible] ad [illegible] quilibet habet
ius et preceptum a deo ad predicandum in universo
orbe sed in hoc casu magis est obediendum deo quam
hominibus. Sed hoc oppositum est contra sacram scripturam, cum
ibi duo predicatores, scilicet Paulus et Barna-
bas, vetiti sunt a spiritu sancto loqui verbum in Asya
et cum temptarent ire Bithyniam non permi-
sit eos spiritus sanctus, Actuum 16. Tercio sequitur
quod quilibet hereticus non esset prohibendus a predi-
catione, dyaconus ut Actuum 3 non possit prohiberi
quia per salvatorem [illegible] sed quantum ista
sunt absurda in catholicis [illegible] dubitare. Ad
[illegible] auctoritatem quod apostolus per ista verba verbum dei
non est alligatum [illegible] ad [illegible] non concessit tan-
tam licenciam sacerdotibus et dyaconibus quod ubicumque
et quando vellent sine impedimento predicarent
sed quod predicatores vinculata adhuc ad [illegible]
verbum dei per [illegible] potest predicari, et hec est in auctoris
intencionem [illegible] b. Gregorii libro 3 [illegible] moralium
[illegible] [illegible] vibrabit hasta et [illegible] clipeus sic
[illegible] verbum dei non est alligatum, quia predicatores
pro defensione fidei supplicia patiuntur ad eandem
[illegible] quos volunt rapere et [illegible] non

desistunt verbum apostoli ubique usque [illegible] [illegible]
[illegible] usque ad vincula quasi male operans
sed verbum dei non est alligatum, ac si diceret hasta quam
[illegible] ferior [illegible] verbum sagittas emittere.
Non desisto [illegible] crudelitatis accipio [illegible]
cor infidelium verba loquendo transfigo, nec [illegible]
[illegible] patiens [illegible] prudencius
contra infidelium [illegible] sagittas predicacionis retorquent
[illegible] ut [illegible] in persecucione
[illegible] non [illegible] quod cor predicatorum
non [illegible] quod pro corpore [illegible] et alios
[illegible] Gregorii [illegible] quod non [illegible] ut he-
retici a predicacione suspendantur non quod verbum
est alligatum quia illis non predicantibus ad
hunc sunt [illegible] catholici [illegible] per quos verbum
dei libere predicatur. Nec talis prohibicio sit in
[illegible] ut alligacionem verbi dei, sed ut [illegible]
[illegible] tollere predicatorum quorum sermo
ut cancer serpit in [illegible] [illegible] quam
aliena [illegible] [illegible] demonia non fune
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ponunt
[illegible] [illegible] ut nos docet heretica
[illegible] [illegible] [illegible] pro [illegible] heretici
[illegible] predicacione [illegible] [illegible] draconum
[illegible] in [illegible] calice babilonis [illegible]
[illegible] nam ut facile valeat [illegible]
persuadere [illegible] [illegible] [illegible] permiscent
ut [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
trahat, et [illegible] [illegible] [illegible] Gregorius in
moralium [illegible] ista auctoritas [illegible] errorem [illegible]
[illegible] non concludit, non enim [illegible] verbum
divinum non est alligatum [illegible] per sacerdotes [illegible]
quos b[illegible] sunt vocat ad [illegible] sacerdotes
[illegible] verbum dei libere et sine impedimento
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] predicare [illegible]
ista intencio apostoli [illegible] Gregorius attestatur
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] auctoritas [illegible] illud [illegible] esse
hereticum quia [illegible] [illegible] et insti-
tucioni ecclesie [illegible] [illegible] et [illegible]
Constanciensis concilii repugnare [illegible]
quod [illegible] auctoritates allegatas [illegible] pro confir-
macione sui erroris, quia ad ipsorum [illegible]
multa absurda sequuntur, sed in solucione
eorum evidenter est ostensum. [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

nullo pcto mortali indispositi insuper, et hoc intelligit de necessitate salutis, eo quod est lex et preceptum divinum, id est salvatoris Joh vi dicentis Amen amen dico vobis nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis, ista autem sunt communione omnium fidelium sub utraque specie celebrata. Secundo auctoritas horum scripturarum opposita et doctores scilicet ecclesie catholice contra errorem in nullo suffraga. Ad quod dicendum quod verba theologica supposita sacra scriptura sunt considerata in aqua sua propria construenda est ad alios passus scripture, quia non est validior oppositio nisi cum una passus sacre scripture opposita per aliud quod sunt oppositi et tamen est equaliter credenda, et propter hoc construenda est ad oppositionem scilicet doctorum et oppositorum, qui fuerunt homines eruditi non solum humana gratia vel studio sed divina revelatione et inspiratione spiritus sancti. Unde quia regulariter quod nunc sunt etiam in primitiva ecclesia ut hodie est de necessitate salutis et precepto quod laycus communicet sub utraque specie. Confirmatur cum scripturalis adest et glossa super Joh 3° qua pollet ad Nicodemum magistrum synagoge Amen amen dico tibi nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnum dei. Hoc Nicodemus non intelligens dixit quomodo homo potest renasci cum sit senex, nunquid potest in ventrem matris introire et renasci. Hic autem opponens verba sua volens ipsum de eo instruere dixit Amen amen dico tibi nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei, ecce oppositio omni textus quod salvator intelligit de nativitate spirituali verba sua, hic autem de carnali secundum Nicodemum intelligit quomodo homo potest nasci cum sit senex. Et sic Joh vi salvator dixit ad iudeos Amen amen dico vobis nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis, iudei autem non intelligentes dixerunt litigantes ad invicem quomodo potest hic carnem suam nobis dare ad manducandum. Unde multi audientes ex discipulis eius dixerunt durus est hic sermo quis potest eum audire. Jhesus autem sciens vi[illegible] murmurationem opponens verba sua quod intelligebat videlicet spiritualiter id est spiritualis significat caro id est spiritualis carnaliter non prodest quicquam. Verba enim que locutus sum vobis spiritus et vita sunt id est spiritualia

intellecta vitam prestant omnibus ac sit spiritualiter sanctam sub illorum verborum Amen amen dico vobis nisi manducaveritis carnem filii hominis etc. Statim subiungit dicens qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo, super quo dicit vero beatus Augustinus in omelia sic dicens, denique exponit quomodo hoc fiat quod loquitur et quid est manducare eius carnem et bibere eius sanguinem, hoc est ergo manducare escam illam et bibere eius sanguinem in Christo manere et Christum manentem in se habere. Ac per hoc qui non manet in Christo et in quo non manet Christus procul dubio non manducat spiritualiter eius carnem nec bibit eius sanguinem, sed tante rei sacramentum ad iudicium sibi manducat et bibit. Ecce quod expositio glose Christi et beati Augustini, quia ista verba Amen dico vobis nisi manducaveritis intelligit de manducatione spirituali omnium fidelium non autem de manducatione sacramentali, sicut illud Joh 3° Amen dico tibi nisi quis renatus fuerit etc. intelligit de nativitate spirituali sicut salvator exposuit. Hec vero manducatio spiritualis est ita propterea secundum illos verbum sacramentum quod sic fit quod quis quod efficitur membrum Christi, qua manducatione omnis salvandus potest sive puer sive adultus sive sit propositus nullatenus sit salus, ista est de necessitate salutis. Sed sacramentalis manducatio sicut est bona et efficax manducanti, sic manducatio ac sacramentalis est communis bonis et malis sed tantum sancti non etiam sumunt. Boni sumunt, mali sumunt, sorte tamen inequali vite vel interitus. Ista qua manducatione non intelligit textus iste per eos contra allegatus, nec sunt alia textus fundamento videlicet Amen dico vobis nisi manducaveritis etc. Et isto fundamento pulchre est sic fundat destructio erroris ipsorum de communione omnium fidelium sub utraque specie per eos non sane intellecta credentibus destruitur, quod isti autem salvatoris intelligenda de manducatione spirituali patet hic nisi ut necessitate salutis dicitur per aliquas auctoritates et tales racionales. Primo quia beatus Augustinus ad Bonifacium non cogitet vitam habere non posse parvulos quod sic expertes corporis et sanguinis domini i. id est intelligite expertes sacramenti dicente domino nisi manducaveritis etc. Sed cum quosque fidelium corporis et sanguinis domini propterea dico quod in baptismo membrum Christi efficitur. Et hec de cum. dis. iiij in ecclesia, secundum id est beatus Augustinus in omelia dicit Hunc itaque cibum et potum quem volunt intelligi societatem corporis et membrorum quod est sancta ecclesia in fidelibus cum illis in [illegible]

cui dicit Augustinus

2°

3°

Augustinus super i° verbo i^e ad corinthios: Unus panis et unum corpus multi sumus. Nulli dubium est tunc corpus et sanguinem unumquemque percipere, sicut quum membrum corporis efficitur, ut alienetur ab illius passionis calice, si est constitute, sed Augustinus panem illud edat et sanguinem sacramentaliter et de hoc [illegible] in unitate corporis abscedat, quia illius sacramenti virtutem non sumit. Quum non verbo quod sacramentum sit intelligit, manducat [illegible] verbo quod sacramentum est, quum credendo et accedendo spiritualiter manducat, quia sic in corpus Christi vivere, ut unde ipse spiritualiter vivat.

4to Quod Augustinus ibidem: percipere corporis et sanguinis Christi vero vivit, non sumens tunc sacramentum, quod et mali faciunt, sed pertingens usque ad spiritus participacionem, ut in corpore domini tamquam membrum maneat et eius spiritu vegetetur.

7to Ad idem est B. Jeronimus super epistolam ad ephesios: pro quibus dupliciter intelligitur caro Christi et sanguis, vel ista que crucifixa est et sanguis qui lancea militis effusus est, vel ista spiritualis et divina de qua ipse dominus ait: caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus, et nisi manducaveritis etc. etc. Quod confessio [illegible] oppositorum et plana scriptura doctorum qui ea auctoritate ipsorum fundamentum male intelligunt de communione omnium fidelium sub utraque specie et de necessitate salutis, non est intelligenda de communione sacramentali sed spirituali, et non dubito ita confidere quod actus palpare posset sed [illegible] quia non videt divina et astute curare [illegible] adhuc cavillabit, sed quod valeat ista cavillacio [illegible] sicut hec fact. apprehendit [illegible] ostendit quia si ita auctoritates intelligunt de manducacione et bibicione spirituali, et hec de necessitate salutis, sic quia in eodem [illegible] sibi contradicunt, quia in uno loco conductores non [illegible] declara[illegible] in eo [illegible] promisit: Ego sum panis vivus qui de celo descendi; si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum. Et item: Hic est panis de celo descendens, si quis ex ipso manducaverit non morietur. Et item: Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Et item: Hic est panis qui de celo descendit, non sicut manducaverunt patres vestri manna in deserto et mortui sunt; qui manducat hunc panem vivet in eternum. Si ergo sufficit iuxta illos textus allegatos ad salutem et vitam eternam manducare solum hunc panem, quia in talibus auctoritatibus non fit mencio nisi de pane, ergo de necessitate salutis non est omnes fideles comunicare sub utraque specie. Et ex alia parte [illegible] adiungitur est de necessitate salutis iuxta [illegible] predictam [illegible] nisi manducaveritis. Sed ista sunt manifeste contradictoria, quia in uno illorum veritatem non dicunt, ergo sunt probanda.

2a Item 2° arguitur: fideles layci [illegible] devote sacramentum sub specie panis tantum manducant et bibunt sacramentaliter. Ergo satisfaciunt illi textui: nisi manducaveritis etc. Et probatur quia non est cibus corporis similis sub specie vini. Patet in i° devote sacramentum sub specie panis vocatur caro corporis et sanguinis [illegible], unde corporis manducant et unde sanguinis bibunt. Patet [illegible] in simili [illegible] panis [illegible] et [illegible] vel vino [illegible] 1° cibo unde panis manducaverit et unde [illegible] vel vinum [illegible] bibere satisfacit [illegible] quoad utrumque sic in [illegible] in hoc sacro divinissimo sub specie panis corpus Christi [illegible] et sanguinis, et [illegible] sumunt fideles corpus Christi et sanguinem, ergo manducant et bibunt. Sed quia sic sumunt sic consumunt, non potuit [illegible] consumunt [illegible] nisi manducaveritis carnem etc. [illegible] in principio creavit deus celum et terram. Notum autem est per doctores quod deus sic et sic creavit celum et terram, sed quod sic et sic [illegible] dici non potuit, ergo oportebat dicere [illegible] in principio deus creavit etc.

3a Item 3° arguitur: si esset de necessitate salutis [illegible] textum nisi manducaveritis etc. omnes fideles comunicare sub utraque specie, sequeretur quod [illegible] ecclesia fuisset heretica a multis retroactis annorum, sed hoc dicere est absurdum, sed hoc consequens quia ecclesia per multa tempora annorum [illegible] nec layci sed [illegible] sacerdotibus celebrantibus [illegible] una specie tantum etc. [illegible] per [illegible] rubricam missalibus et [illegible] institutam et decrevit, et [illegible] sacrum concilium generale Constanciense [illegible] reputans [illegible] et [illegible] per [illegible] una [illegible] multis retroactis annorum [illegible] sub una specie tantum etc. institucionis [illegible] et non [illegible] fuit heretica, quod fuit probandum [illegible] de necessitate salutis et preceptum [illegible] omnes fideles comunicare sub utraque specie. Alie auctoritates per ipsos allegate nichil concludunt, quia [illegible] quod sacramentum [illegible] sub utraque specie Gelasii [illegible] intelligi de sacerdotibus [illegible] qui celebrant et comunicant per se et toto [illegible] non celebrant sub utraque specie [illegible] sub utraque specie. Layci autem quia comunicant tantum [illegible] comunicare sub

una esse tantum. Et quia istud venerabile sacramentum non
solum est sacramentum sed sacrificium quod offertur pro
fidelibus vivis et defunctis, inquantum est sacramen-
tum sufficit ad recipere sub una specie panis non
solum a laycis sed a sacerdotibus non officiando id
sacramentum recipientibus sive sanis celebrare non
potentibus sive infirmis in articulo mortis consti-
tutis, inquantum vero est sacrificium debet sub utraque
specie consecrari a solis sacerdotibus qui celebrant
sumatur, et sub utraque specie offerri quia sub sola
consecrari et offerri debet sub utraque specie ut dicit
Gelasius papa et sicut non licet ecclesia
sic sacrificium istud instituit, cum offerendum consulti
voluit solis presbiteris ut sumatur et deinde
ceteris sed non sub utraque specie. Hec ille. Quantum autem
quod sic communicabant in primitiva ecclesia quod
[illegible] sed ecclesia primum ritum immutavit
et immutare potuit, sed cum corone [illegible]
[illegible] fidelium in primitiva ecclesia immutavit
et immutare potuit, sic istud ritum communicandi
laycos sub utraque specie. Et sic formam baptismi
in primitiva ecclesia tentam et observatam
immutavit et immutare potuit, quia in primitiva
ecclesia baptizabantur in nomine Ihesu ut legitur Actuum
8 et 10 capitulo, sed hanc formam baptismi in primi-
tiva ecclesia tentam per apostolos et observatam
immutare cassare et annullare potuit nullo
[illegible] dispensacione istius sacramenti sub utraque
specie, tum quia forma baptismi est de essencia sacramenti,
communicare autem populum sub utraque specie non est
de essencia sacramenti sed est usus et dispensacio
sacramenti quod est variabile sacramentum, quia si [illegible] communicat
ut sub una specie vel sub utraque adhuc sacramentum
est sacramentum, tum ideo quia sacramentum eucharistie quo
ad susceptionem eius sub una vel sub utraque specie non
est tante necessitatis sicut baptismus [illegible] de pueris
qui in suspicione [illegible] sed sine baptismo
[illegible] sicut et [illegible]
post baptismum communicantes. Et [illegible]
[illegible] sub utraque est de necessitate
salutis [illegible] formam baptismi [illegible]
[illegible] potuit et annullare [illegible]
et aliis. Sed contra istud errorem de communione
parvulorum [illegible]. Ad suspicionem istius sacramenti necessaria
est actualis devocio et reverencia que non est
in pueris [illegible] apostolus [illegible]
ipse [illegible]
non habent [illegible] pueri [illegible] sacramenti
et non habent [illegible] suscipiunt ad

delecionem culpe vel ad augendum virtutem vel
merentes [illegible] suscipiunt
quia hoc sacramentum susceptum non habet adeo efficaciam
et virtutem in recipiente, non primum potest dici quod pueri
post baptismum illam habent culpam non [illegible] quia mereri
non possunt sed nec demereri [illegible] quia non habent
usum racionis, usus cum racionis et voluntatis libere
est radix meriti et demeriti. Et contra istud errorem
est quod ipse beatus Augustinus ad Bonifacium et habetur de con-
secratione [illegible] ubi dicitur non cognatis [illegible] vita
[illegible] non posse parvulos [illegible] corpus et
sanguinis domini [illegible] dicente domino nisi manduca-
veritis [illegible] fidelis corpus et sanguinem domini
percipere [illegible] qui in baptismo membrum Christi efficitur
[illegible] Sed ut magis absurditas huius erroris
appareat inconveniencia que ex isto errore sequuntur
adducuntur. Primum periculum est in effusione quia
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] de loco ad locum [illegible]
[illegible] ad infinitum longe
distante [illegible] ambulabat [illegible]
[illegible] ambulabat [illegible]
[illegible] consecrata
[illegible] a laycis
[illegible] in barbis longis [illegible] ad laycos qui
barbas [illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible]
et ita [illegible] ibi esse [illegible]
[illegible] in estate [illegible]
et alii vermiculi [illegible]
vas clausum [illegible] putrescere et fieret
abhominabile ad bibendum et ita non esset [illegible]
[illegible] consecratum in missa. Et
[illegible] congelare et utroque tempore estatis
et hiemis esset periculum. Sextum periculum est in
[illegible] vini [illegible] apud [illegible]
[illegible] ad celebrandum et [illegible]
[illegible] quia vino [illegible] indiget [illegible]
[illegible] centum [illegible] mille duo milia [illegible]
[illegible] sexta [illegible]. Et [illegible]
in quo [illegible] consecracio [illegible] vini et
[illegible] ad tot milia [illegible]
[illegible] Albertus magnus in tractatu de celebra-
cione misse [illegible]
[illegible]
[illegible]

Margin notes (left): 2a; ecclesia potuit ritum communicandi immutare et ordinare; 3a; [illegible] de communione parvulorum; 2o

Margin notes (right): 3o; [illegible]; 2m; 3m; [illegible]; 6tum; Albertus magnus

461

posset confici in calice, cum tamen hoc non sit contra ...
7m et veritate quod ille Septimus articulus est in sole
incredulitatis inductivus, quia ex ea sequeretur contra
quod et de spirituali mentibus ipsorum se ingereret
si cibus foret sub utraque specie dandus. posset enim nolle
quod hoc non contineret integre sub una specie tantum
sicut corpus hoc esset tantum sub specie panis et sanguis
8m tantum sub specie vini. Octavus si hec sunt et sic est
veritatis ita pereunt et perierunt omnes alie
societates precedentes a defectu et ob gratiam
tot clerici quot doctores et prelati qui non possent eum
se opposuerunt ita consuetudini viri septi [illegible]
9m Nonus quod ecclesia nostra nova si vultis erraverunt
in fide multa [illegible] aliorum et in bonis
moribus quia se communicant et communicari hoc laycos
10m sub una specie tantum. Decimus in clerus bohemicus
indicat sacrosancte cum dicunt ad esse de le-
ge divina et precepto Christi quod nunquam fuit necessari-
um et ita vitantibus catholicorum et viri divini
apponunt ad ipsam temeritatem contra et pretioza
3o omnes sanctos igitur eluserunt et [illegible]
in se nec addas quicquam verbis illius et arguaris
et inveniaris mendax. Ad idem B. Jeronimus super Apo-
ca. ultimo si quis apposuerit ad hec apponet deus
Undecimum super illum plagas scriptas in isto libro. Undecimus
quod inducunt ipsos in errorem ut credat ad
esse de veritate salutis et precepto Christi quod non
est ... fuerunt ... quod ... erat ...
12 omnino et [illegible] in sanitate nostra quod ...
nec ad spirituale sed ad temporalem dispensationem
dispositionem ... in Bohemia ... manifestat
... et ad plura consuetudo
ab ecclesia est introducta et diutine observa-
ta quod layci communicarent sub specie panis tantum
a quo ... per legem ... non licet
reprobare ... auctoritate ecclesie plibito immutare
... et ... civitas ... p[?]aalis
non est ... lege civilis ... ut liquet pluribus con-
suetudinem ... racionabilem intro-
ductam et per legem ... propria voluntate
immutare ... nimis temerarie fecerunt Wykle-
ste et Husite quod ... contra ecclesie quod tot
et tanti doctores approbaverunt et approbant et nullus
famosus doctor reperitur reprobare ... sub utraque
specie ... et ... convincit se ...
... non ... calumpniam ... Jo
Concilium Constanciense ... etiam reputavit
... et errorem ... con-
suetudine ecclesie de communicatione laycorum sub una specie
... decretum approbatum contra ... tanquam he-

ticos declarando et ut tales ... iudicandos pu-
niendos. Et 3a porta sive articulus 39
1o tercia porta .i. 39 articulus est quod dominium
seculare super divicias et bonis
temporalibus contra preceptum Christi clerus
occupat in preiudicium sui officii et dampnum
brachii secularis quod ab ipso auferatur et tollatur
et ipse clerus ad regulam ... Christi et vitam apostolicam
qua Christus vixit cum suis apostolis reducatur. Iste
articulus habet duas partes prima quod clerus bona
temporalia occupat in preiudicium sui officii
et dampnum contra preceptum Christi et regulam ...
et apostolicam. Secunda quod bona temporalia per potentes seculares
auferantur a clero et tollantur. Sed sciendum
quod iste articulus includit articulos Wikleff
condempnatos. Primus est quod contra scripturam sacram
est quod viri ecclesiastici habeant possessiones
Secundus dotare clerum est contra regulam Christi. Tercius quod Silvester
papa et Constantinus imperator er-
raverunt ecclesiam dotando et illi recipientes
ecclesiam ... quod domini temporales possunt ad arbitrium
suum auferre ab ecclesia bona temporalia
possessionatis delinquentibus et iste respicit
2am partem istius de dicto articulo quod ... quod
domini temporales debent auferre bona temporalia
a clero suo delinquente sive non et reducere
eum ad vitam qua Christus vixit cum suis discipulis
Et liquet condempnatio istorum articulorum Wik-
cleff sufficienter convincitur condempnatio istius articuli
3i per eas ... illos quod includit sive
opus esse amplius in ea nisi laborare
Sed tamen ut error et falsitas appareat ... 5o
et septimus unde ... primo clerus de veteri lege
fuit dotatus ex precepto dei Veteri lege et
nova approbante ... Exodi 22, Levitici
ultimo ... et alibi dicit ... Malachie 3
ad Hebreos 7 ... xviij ... quas
duas concordancie ... xxxvj
filiis Levi ... ad ... in possessionem
pro ministerio quo serviunt in tabernaculo
federis. Et ibidem ... ad sacerdotes ...
... in ... suo ... quod
similiter ... pro ministerio quo serviunt
in tabernaculo testimonii ... ad ...
pertinent sacerdotum ... et ...
... a ... tempore ... ad ... datas
... et possidere ... possessiones temporales
et bona temporalia .i. non est contra legem dei et preceptum
viros ecclesiasticos illa possidere et per consequens
nec contra legem Christi et preceptum ... lege divina et

ideo quod non adiscent. Sed quod decimas vel eciam prius dicta
non habuit toto tempore vacacionis sue, tunc ad hoc dominus
ecclesiasticus habere et possidere quod quidem non habuit et pos
sedit, et per quas dominus ecclesiastici per brachium
seculare non sunt per spolia bonorum ad clerum spectan
2° cium reducenda quod potest argui adversariorum. Item David
[illegible] unus sed ordo qui applicavit filiis Israel
post divisionem per Iosue factam terram promissionis fra
tribus per sortem, ita quod sua pars sibi assignata
cuilibet tribui iusto titulo iure possidebat sic
et decimas applicavit sacerdotibus quibus et alias
possidebant sed post divisionem terre promissionis decimas
oblaciones debitas temporibus ex usus ipsorum et ultra
Numeri 18 separatim ergo patet conclusio quod decime domini [illegible]
oblatores deo sanctificate non ad libitum hominis sed ex
precepto et lege dei ad ius cleri et possessionem
pertinent et sibi debentur non ex gracia sed ut possessio
eis sibi debita iusto dominii [illegible] et ut
[illegible] iustum pro ministerio quod fungunt in servicio domini
sic dicitur filiis Levi: decimas in possessionem
pro ministerio quo serviunt michi in tabernaculo. Numeri 18
Et item: ego pars tua et hereditas tua in medio
filiorum Israel. Et post quod debet intendi dominum esse de
putanti tibi ego pars tua et hereditas tua. Et Iosue
13° Tribui autem Levi non dedit possessionem
sed sacrificia et victimas domini dei Israel. Ipse est
Numeri 18 hereditas eius sicut locutus est illi. Ergo sic concluditur
quod decime non sunt elemosine sicut Wyclefiste et Hussite
garriunt. Quis enim nisi insensatus dicat quod elemosina
data alicui ut elemosina non debetur ei ex gracia sed ut
eis iustum servicium pro ministerio debentur illis ut possessio
eis iusto dominii iure titulo. Sed quod plures [illegible]
non magis sibi decimas deo quam plures iudeorum
ymo multo plures ad recognitorem sui dominii [illegible]
plura dona [illegible] et cetera. Nec clerus
nove legis est minus ydoneus et insufficiens habere
decimas in possessionem iusto titulo domini illas et
[illegible] pro ministerio quod clerus veteris legis, sicut
est quia tota scriptura veteris et novi testamenti quod sacerdotes
nove legis non debent habere decimas in possessionem quod
3° [illegible] istis articulis [illegible] hereticus. Item lex divina
non [illegible] legi [illegible] legi divine clerus veteris
legis quod esset pauca [illegible] decima [illegible] cum multis
~~[illegible]~~ dotatus et ditatus preter decimas,
habebat enim 48 civitates cum suburbiis suis
ut habetur Iosue 21. Habebat domos [illegible] habebat
sacrificia et oblaciones domini primicias frumenti
vini et olei Numeri 18 sibi et sacerdoti ex precepto
domini [illegible] oblaciones et sacrificium et [illegible] pro peccato
atque delicto reddebant in et cedit in sancta sanctorum

tibi dedi et filiis tuis. Deuteronomium 18. Si ergo
ista sicut possidebat clerus veteris legis ad hoc fuit
in templo populorum iudeorum quod erat ex precepto et
lege dei, tunc ergo non licet talia vel consimilia possidere
clero nove legis, cum non sit minus ydoneus aut
minus bonus, ymo magis ydoneus et magis
bonus et magis sufficiens ad possidendum talia ad
hoc ut serviat domino deo et Christo ymo magis
grate et placent quam clerus veteris legis, et
cum Christus et eius sancti apostoli non habuit. Primo non
habuit [illegible] ubi caput reclinaret. Mathei 8.
Sed quod clericus in Christo et suis apostolis sic non
conformabat non sunt contra legem et preceptum. Ergo
articulus hereticus. Item levitici ultimo [illegible] quod ergo con 4°
secratur domino sive sit [illegible] sive ager non
redimetur nec vendi poterit quia quicquid fuit semel con
secratum sanctum sanctorum erit domino et cedit et
possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Et
Numeri 18 dicitur sacerdoti quod primum domino donatur quod ex voto
reddiderunt filii Israel tuum erit. Si ergo licitum
erat in veteri lege sanctificare domino quicquid vellet
ex voto vel ex devocione [illegible] in nova
lege sive sint civitates sive ville sive castra
sive predia [illegible] licet deo offerre et sancti
ficare ex voto vel devocione, et sic ultra decimas
et precepta in 3° articulo enumerata agros sanctifica
tos et plura ex voto vel devocione levite ius
possidendi a domino habuerunt et sacerdotes nove
legis habent ius talia possidendi oblata et
consecrata domino ex voto et devocione, et per quod
iste articulus est hereticus de aliis possessionibus quod
de decimis [illegible]. Item quod patet quod omnia data ad
laudem dei sunt bona deo sanctificata et consecrata
ex sanctum sanctorum domino a [illegible] et potestate laycali
in usus et necessaria cleri a domino deo assignata
tunc asserere est hereticum quod manus laycales non co
mittunt sacrilegium sed id deo subtrahere sive
spectat pro clero auferendo, cum [illegible] deo
sanctificata et consecrata et aliud [illegible] alio auferre
contra preceptum domini quod est sacrilegium, et per quod
Wyclefiste et Hussite garriunt errant [illegible]
[illegible] assuetis quia in hoc potestas lay
calis non [illegible] sed in tantum clerus rediret ad
vitam Christi et apostolorum. Item prima bona mobilia 5to
et immobilia [illegible] iure levitico ad eos
devoluta poterunt semper lege possidere quia ha
bebat erat aqua [illegible] ultra decimas [illegible]
[illegible] levitis de bona [illegible]
tuis [illegible] Israel in qua [illegible] et volunt

454.

Leuite desiderantis loca que elegit dominus ministrabit in nomine domini sui sicut omnes fratres sui leuite
qui stabunt in tempore coram domino partem ciborum eandem
accipient quam et ceteri excepto quod in urbe pa-
terna successione sibi debetur, id est a sacerdoti
clero noue legis eciam hodie licebit possidere
Nisi forte dicant Wyclefiste ista disparitate
quod clericus noue legis debet esse magis perfectus
quam clerus veteris legis, sed lex noua est perfectior le-
ge veteri. Sed quod possessio bonorum temporalium non

quod dicere non repugnat statui perfectionis primo

repugnat perfectionis statui, quia Abraham fuit valde diues
et tamen patriarche filii sui et fuit perfectus, quod
deus dixit Abraham Genesis xvii ambula coram
2° me et esto perfectus. Secundo Augustinus celibatum Johannis
non prefert coniugio Abrahe et tamen celibatum
Johannis constat pertinere ad statum perfectionis, ergo coniugium
Abrahe pertinebat ad statum perfectionis
et quod fuit valde diues ergo diuicie non repug-
3° nant statui perfectionis. Item si humilitas virginalis
castitatis in clericis faciunt eos perfectos, ergo et vo-
luntaria paupertas in clericis cum sit consilium e-
uangelicum perfectionis secundum Christum dominum. Et ita fuerunt pauperes
in clericis viri sanctissimi et doctissimi Siluester, Gregorius,
Augustinus, Ambrosius et vir Stanislaus, Wo-
albertus, Thomas Cantuariensis et alii multi.
Sic eciam ad magnum honorem sancti Wence-
slai cantatur quod fuit humilis in vita, castus in
delicijs et pauper in diuicijs. Non requiritur quod
prelati et viri ecclesiastici ad hoc quod sint perfecti
renuncient omnibus temporalibus in actu sed in preparacione
animi ut sint prompti et parati illis renunciare ad
voluntatem dei et utilitatem [illegible] possidere. Et licet ad hoc prudentes et iuste
karitas obligatur, ideo in prelatis et viris ecclesiasticis
propter perfectionem status maiorem et excellenciorem debet
esse voluntas et paracior ad omnia temporalia
respuenda maiore humilitate in conuersacione et ma-
6to iorem fiduciam in pauperum [illegible]. Item licebat
sacerdotibus veteris legis decimas vendere et pro eis
pecunias accipere et possidere. Sic in commu-
4° tacione leuitarum pro primogenitis filiorum Israel in
ducentis lxxiii pro quibus mandat dominus Moysi
accipere quinque siclos per singula capita et dedit
pecuniam Moyses [illegible] [illegible] pondus sanctuarii
et tradidit eos Aaron sancto sacerdoti et
filiis eius Numeri 3°, ergo sacerdotibus noue legis
5to licet pecunias habere et possidere. Item Actuum 4° in fine
scribitur Joseph autem qui cognominatus est Barnabas
ab apostolis quod est interpretatum filius consolacionis, leui-
tes Cyprius genere cum haberet agrum vendidit illum

et attulit precium et posuit ante pedes apostolorum.
Ex quo arguitur iste Joseph leuites vel iuste
possidebat agrum vel iniuste. Si iuste, ergo lici-
tum erat leuitis habere possessiones pro eis. Si
iniuste, ergo non habuit ius vendendi, et per
consequens apostoli non debuerunt precium agri ab eo accep-
tare, non potest dici secundum, tamen idem Joseph fuit vocatus
in scriptis actuum sic 2° Secundo dici primum, ergo leuites
agros possidebat et tenebat et non contra legem veterem et legem
dei, sic eciam licet sacerdotibus noue legis agros
possidere. Item tantum seculariorum quam diuersorum sapien-
9° ciorum virorum in ambiguitate doctissimi et sanctissimi
Augustinus, Ambrosius, Gregorius, Siluester, Woyciechus,
Stanislaus, Thomas Cantuariensis, Hi-
larius et Paulinus qui omnia bona sua aut
reliquerunt et pauperibus erogauerunt postea
facti episcopi possessiones ecclesie congregatas non
sicut fideles conseruauerunt sed acceperunt nuncios
fidelium hereditatibus bona ecclesie ampliauerunt
ut habetur xii q. i copiosis hii non verisimiliter fa-
cerent, nisi et bona ecclesie debere accipere et
contra legem veterem et preceptum possidere, sed dant nominis
significare nunquam ea suscepissent, possedissent,
conseruassent et ampliassent. Nunquam eciam ad plures
iniustos titulos bonorum ecclesie pro quo intemptaret
sanctissimus martir Christi constitisset usque ad necem. Vnde
Stanislai deus dedit ut defectum pecunie sua
nomine eciam mortuo ad prohibendum testimonium de pos-
sessione vnius ville ecclesie Cracouiensis suscitasset. Contra
auctoritates eorum quod Christus conuocatis duodecim ad ance
apostolis misit eos ad predicandum precipiens et aorp
dicens: nolite possidere aurum et argentum neque
pecuniam in zonis vestris. Item Matthei x. Respondetur secundum
Augustinum quod sic preceptum est pecuniam non sumendam
sed preceptum fuit in crastinum non esse cogitandum
Matthei vi: Nolite solliciti esse in crastinum. Sed
quod non fuit ad hoc preceptum ut tunc pecunie
sunt contra statum sed ne deo ministranti incommodum et pro
inopie timorem iusticia deserat. Sic sunt
dicti: Nolite possidere, ac non mandauit apostolis
pecunias non esse seruandas ad necessitatem eorum,
sed non possidendas ad thesaurisandum et super-
fluitatem et auaricie incrementum, quod renocauit
affectum eorum ab inordinato temporalium amore,
et ideo non dixit non solliciti eritis in crastinum, nec
dixit non habeatis aurum vel argentum vel pecunias
in bursis vestris, sed dixit utrobique nolite, id est non
habeatis voluntatem inordinatam et affectum inor-
dinatum ad sollicitudinem de crastino et aurum
et argentum possidendum. Item non est dissimilis
super agrum Matthei x sed dicitur in conuersacione

pius vite loculos habuit et pecuniam in loculis
a fidelibus oblatam quas iudas proditor contrectat
Jo. 12. Augustinus quod dominus accepit loculos in quibus ista
que loculos habuit cui angeli ministrabant
nisi quia etiam eius loculos habitura erat ecclesia ne
quibus postea scandalum pateret cum aliquando siue
suorum eius animaduertet ista necessaria percipere
et habetur 12 q. 1 Ceterum apostolus paulus legitur
mandasse corinthiis ut in sustentacionem pau-
perum collectam facerent per unam sabbati ut cum
ad eos venisset visitandum tunc collecte non
fierent quod periculum fuit destructio capitale.
Et in actibus apostolorum 11 propheciam Agabi
qui prophetabat per spiritum famem futuram in universo
orbe facta est prouisio per fratribus in iudea qui erant
... Et per nauigati cum apostolo paulo in
posita sunt utensilia et victus preparatus ad
plures dies 27 quod ut auctores rupe heresim
catholicam ne ... sunt apostoli et ipse apostolus
paulus contra preceptum christi quod verba sonant facere
videantur aliter si inde intelligant ... quod
sunt apostoli et paulus apostolus contra dampnabunt
... preceptum sunt inde intellecta fecisse teste
scriptura comment ... augustinus de con-
cordia ewangelistarum ... dominum non precepisse
sed magis admittere dixisse permisit cum
eis ut absque auro et argento et aliis sump-
tibus ad predicandum irent accepturi sumptus
ab hiis quibus predicabant ... probiciet
dignus est enim operarius cibo suo. Ita tamen
quibus ipsis sumptibus in predicacione ewangelii uteren-
tur. Ad supererogacionem pertinet quod paulus
... ad corinthios ... quia in sacrario
operantur que de sacrario sunt edunt et qui altari se-
ruiunt altari participantur. Ita et dominus ordina-
uit hiis qui ewangelium annunciant de ewangelio
viuere. Ego autem nullo horum usus sum. Aliter
quia etiam habentur per christum et apostolos colligenda
erant in iudea quemadmodum ... deserant non
sunt missus nisi Math. xv. Ad apostolos ... sub-
sidia ... ne abicitur Math. ... post passionem
... erant etiam in gentibus fun-
danda et ecclesie stabilienda ... ta-
men paulus et barnabas missi ab apostolis
iudeis intimauerunt dicentes vobis oportebat
primo loqui verbum dei et quia illud repellitis et vite
eterne indignos vos iudicatis convertimur
ad gentes. sic precepit nobis dominus actuum 13.
Et ab hoc noluit christus ut haberent possessiones in
iudea sed omnes possessiones domorum et agrorum
vendebant et precium distribuebat actuum 2o et 4to.

Et preterea sicut hec verba allegata ad apostolos per christum
prolata arctant prelatos et viros ecclesiasticos
ut dicunt aduersarii ad non possidendum quecumque
bona temporalia siue in pecuniis siue in possessioni-
bus, a pari sed ... palma ... luce ... loculos
... non solum ad apostolos et discipulos septuaginta
sed ad turbas quia ... cogitauerit ... ipsum
... nunc renunciauerit omnibus que possidet
non potest meus esse discipulus. arctant omnes
spirituales et seculares ut renunciaret omnibus
que possidet. Et omnes spirituales et seculares
nichil deberent habere in proprio sed omnia in communi quod
dicere de omnibus secularibus et spiritualibus habentibus propria
ponere in via dampnacionis et quod faciunt contra
legem dei et preceptum christi ... Et huius opinionis
fuit iulianus apostota possessiones auferens
christianis ... dicto christi spoliando sive colo-
rando. sed nunc wiklefiste et hussite spoliando
clerum ... Nolite possidere aurum
... colorant male intelligendo et sicut ...
luce 19 voluit opponere ... catholicorum sic
... opponenda admittat et opposiciones
doctorum et presertim augustini per auctoritatem Nolite
possidere aurum ... contra clerum allegata
Ad aliam auctoritatem ... 20 principes gencium
dominantur eorum et qui maiores sunt potestatem exercent
in eos non erit ita inter vos. Et idem habetur luce
22. Et 1 petri 5to non dominantes in clero sed forma
facti gregis ex animo. Per ... saluator non
prohibuit prelatis dominium sed libidinem dominandi
... instar regum gentilium docuit enim quod
prelati non debent subditos suos opprimere ut
... superbie sed ... gregorius ... 1
moralium ca. 31 super 10 ... non in vicio
... 20 et luce 22 vos
autem non sic ... non dominium ...
... prelatos ... apostolus ...
... 1 thymo. ... episcopatum desi-
derat bonum opus desiderat ... nichil potest ...
... Ad aliam auctoritatem apostoli 1
ad thymo. 6to habentes alimenta et quibus tegamur
hiis contenti sumus ... clericis ...
... bona temporalia ut possessiones ...
... et seculares ... hiis ...
cupiditate acquirendi divicias ...
... spiritualibus ... stati ... habent diuicias
... in ... et in ...
et desideria inutilia nociua et inutilia ... in
interitum et perdicionem radix enim
omnium malorum cupiditas et hec ... vo-
lunt diuites fieri non ... quod non ...

Ad aliam auctoritatem

Ad aliam auctoritatem

possessores sacerdotes qui ponunt cor suum in acquirendis illis incidunt in supradicta mala.
ad 2am auctoritatem Ad 2am auctoritatem apostoli ad philipen. 3o imitatores mei estote et observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram. Hanc auctoritatem inprudenter allegant, cum apostolus nichil loquatur de divitiis et bonis temporalibus vel possessionibus, sed premonet corinthios ad se proximus imitandum in spiritu, ut hereticos quales sunt isti, sophistice fore falsificatores verbi [illegible] dicit [illegible] ad quod pervenimus id sapiamus quo ad veritatem fidei, et in eadem permaneamus regula quo ad vite conversationem et statum perfectionis. Imitatores mei estote et observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram, scilicet formam vite et doctrine [illegible], non autem istam formam sed ipsi preponunt aurum et argentum, non enim michi. Et Paulus [illegible] ad corinthios 4o imitatores mei estote sicut et ego Christi. Ista auctoritas non est quod eos nichil possidere faciat, sed in hoc errore quem volunt id sapere in fide cum aliis, et in ea regula vivendi permanere in qua pervenerunt et in qua institui sunt a baptismo, non attenderetis id quod in illa sanctorum tenebo fide in qua puer natus sum et posuit Christus vera illatione imitandi.
Ad auctoritatem deuteronomii Ad auctoritatem deuteronomii xviii [illegible] in terra eorum nichil possidebunt nec habebunt partem cum eis, ego pars et hereditas tua in medio filiorum israel, nichil possidebunt decimas oblationes contenti, quas in usus eorum et [illegible] [illegible] deuteronomii id sed hoc non habebunt sacerdotes et levite et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquis israel quia sacrificia et oblationes domini nichil accipiet de possessionibus fratrum suorum [illegible] iste auctoritas [illegible] in [illegible] [illegible] prohibuit quod filii israel nichil ad [illegible] decimas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt primitias sacrificia oblationes sive quod voto, sive quod devotione dabat, sive sit aliud sive [illegible] sive agri [illegible] levitici [illegible] ut [illegible] ibi est [illegible] quod quod voto redderent filii israel [illegible] [illegible] potuit [illegible] bona mobilia et immobilia quo prima successor [illegible] deuteronomii id [illegible] iste auctoritas in terra eorum nichil possidebunt nec habebunt partem cum eis decimas oblationes contenti [illegible] quod nichil debent possidere quo divisione [illegible] promissionis facte per iosue inter filios israel [illegible] decimas et oblationes a deo pro eis deputatas, et quo [illegible] deuteronomii id nichil [illegible] [illegible] de possessione fratrum suorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et sacrificia offerrent non volunt decimas quas habent

pro sua portione quam fuerunt in tabernaculo, et quo [illegible] filiis levi dedi omnes decimas in possessionem pro ministerio quo serviunt michi in tabernaculo federis. Et item ego pars tua et hereditas in medio filiorum israel, id est ego debeo michi [illegible] [illegible] ut offertur voto [illegible] quod devocione illud totum pro parte tua et hereditate deputavi. Si enim [illegible] rapuisse quod deo [illegible] [illegible] [illegible] non fore obligatos ad serviendum [illegible] [illegible] deus voluit pro eis [illegible] [illegible] separare sibi decimas oblationes et sacrificia ut quo [illegible] cognoscerent in servicio dei et populi in hiis que spectabant ad deum et salutem populi sicut [illegible]
Ad 3am auctoritatem apostoli ad thymotheum ultimo [illegible] tu autem [illegible] dei hec fuge [illegible] inprudenter allegant [illegible] ad 3am auctoritatem apostoli
[illegible] apostolus de cupiditate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malorum est cupiditas quam [illegible] appetentes erraverunt a fide et paulo post [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfectis [illegible] tu autem [illegible] dei [illegible] hec fuge cupiditatem et mala que inde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auctoritas inprudenter [illegible] [illegible] ad errorem [illegible] omnibus secularibus et spiritualibus [illegible] [illegible] fuge cupiditatem et malum que inde [illegible] et in bonis operibus se exerce. Et quia isti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] radix omnium malorum non fugiunt in talia mala incidunt in rapinas in spolia in sacrilegia in homicidia in tyrannides [illegible] [illegible] [illegible] cupiditate a fide erraverunt, propterea [illegible] [illegible] apostoli non sunt homines dei sed [illegible] et [illegible].
Ad ultimas allegationes Ad ultimas allegationes [illegible] allegant pro se [illegible] augustini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnes illi possessionum [illegible] fuerunt [illegible] et ampliande [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] clerici [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad quam formam ista [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] clericos [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] postea [illegible] [illegible] non derogat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in conspectu dei et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ipsum sine quibus non possunt deus et ecclesia omnis maneat ubi voluit et ubi placet non eos aufferendo dicant etc. Videte ergo quantum ille garrulus scripture facere presumit cum impertinentes allegaciones nulla vi veritatis adducta concludant pro articulo 3o per quem laycos conantur contra spirituales incitare et ad sacrilegium inducere ac per hoc statum totius ecclesie conquerentes destruere sicut in Bohemia iam fecerunt. Vere articulus pro porta quarta

Quarta porta quartus articulus quod omnia peccata mortalia et specialiter publica et alia que ordinacioni legis dei contrariae in quolibet statu rite et racionabiliter per eos ad quos spectat prohibeantur et destruantur. Verum mala destruccio legis dei quia male vivere et bene docere peior bene vivere et male docere pessima destruccio male vivere et male docere. Primorum cathedra tollitur testante salvatore Mathei 21 super kathedram moysi sederunt scribe et pharisei non enim sine doctrina veritatis ita per malam vitam in ea sedebant tamen sunt passi testimonio christi approbante et eis obedire precipiente cum dicit omnia quecumque dixerint vobis facite secundum opera autem eorum nolite facere. Aliorum autem cathedra qui bene vivunt et male docent evelli oportet ut sic scandala Mathei 15. Aliorum cathedra qui male vivunt et male docent errores et hereses secundo est penitus succidenda et igni comburenda sicut enim arbor ... succidi precipitur tanto multo magis arbor nociva est succidenda et in ignem proicienda omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur Mathei 3. Sed autem Wykleffiste et hussite sicut arbores male nec fructum bonum ... facientes nominum eorum quod quorumque bene vivunt quo ad apparencia alii manifeste male vivunt et vere male docent errores et hereses ... et diversas predicantes et tenentes contra de viris sacris ecclesie de clavibus officiis et censuris ecclesie de mollicientibus canonis ... libertatibus et sacris rebus ecclesie de veneracione reliquiarum et ymaginum de indulgenciis ordinibus et de religiosis in ecclesia et quantum est in eis toto studio ecclesie et religiosis vane depredantes et fidei contrariam tenentes et observantes nituntur pervertere et nova inducere que doctores ecclesie sacram scripturam et sanctorum patrum sanctiones ideo sunt

plagas omnibus catholicis in isto articulo quarto ut indicaverit ab eis incipiat ... et cum tales heretici et errores sunt per concilium Constanciense improbati et brachio seculari per eciam contrariae rebelles et pertinaces iam devicti et inde ... sunt evellendi et de ecclesia extirpandi per ipsum brachium seculare peccata cum in mollibus ... errorum et heresum modica et que reputantur eorum quod peccata in mollibus occulta ut macula quantumque grama sed non excludunt penitenciam ... heresim totum credulitate tota massam catholicam reddit hereticam et tollit bolum quia sicut modicum fermentum totam massam corrumpit ut dicit apostolus I ad corinthios v et ad Galathas quinto ... si quis de omnibus credat que catholica et unum teneat hereticum pertinaciter tolus sua credulitas non catholica sed heretica reputatur ut scribit b. gregorius de fide ad petrum dicens in eo quod est sine non credit articulis et contra repugnat et quamvis dubitat hereticus et fidei catholice inimicus apparet ... sicut ... in uno sentit et omni rem ... Augustinus. Iste autem maledictus cuneus Wykleffistarum et hussitarum non tantum in illo articulo sed de omnibus pluribus male senciunt tenent et credunt offendunt in quo ad specialem descendere non nisi longo ... sicut dicunt ... ipsum ... ignorantia conducendo ad usus clericorum catholicorum plurimi ... augusta superbia et luxuria in paucis de clericis catholicis quod peccata sunt ... multiplices et ... sicut ... peccata in clericis catholicis per illos ad quos spectat destrui postulant et extirpari de suis erroribus et heresibus tamen ... sacietatem aliarum personarum clerici catholici in moribus errantes in suo tetarulo ... ponderant sua enormia scelera et flagicia que proposito et ipsorum complices committunt ... ut sunt super adulteria incestus cum virginibus deo consecratis defloraciones in una ... diligenter ... in ... habentes et ... in aliis locis ... sacra ... plurime ... homicidia sacrilegia et incendia villarum et civitatum depredaciones secularium et spiritualium in rebus ... et non sacris spolia ... monasteriorum et ecclesiarum insignium ... monachorum et monialium de suis ... expulsiones et ipsorum ... ad apostasiam et ... invasores ... reprehensores ... contractores reliquiarum ... sub suspicione et ...

ꝯ diu pensiores et alia innumera mala q attrauc
to no sciale capinigeda cuju mestiuz et
equa pondo quo ad seipos et q ad alios
no cosmatos et q suas gratuissias et ne
pharias mestrias plenius phiseut clerici
cattho petri monta i rctis dare dignendo et
pniendo ubi q clerii cattho cum inuisentdit
pelatus couictendo et q detiuis cipo p
ausdes anis sacdotes Wyklef et hussitaru
ca pylato manus lauat se de tlibus nepha
dis cumibus suffise conisando q etiam ciss
displiceant. s quo ut sit diu ut p vo potit
quiad cu oia mala pus enuata eorum sug
gestioe pdicatoe sotiatoe comittut hiij
de ipis vere p ezechiele dr ipu edificabat
priete illi at liniebat eu ubi gregi in
mori priet quippe uoce peti denuncia de
nequant. edificat go priete e cum se q
peti obstaculum construit. s priete liniunt
qui spectib pcta adulant ut q ipi
puis agentes edificat ipi adulatores quasi
nitidu reddit h grege. na quitucuq
mala ac mai eij rlatis sup quit siel
parro sectarios comittut nemimplic
dadut et conusant. s ipa scta ne phiaca
ac scta sui lege dei arbitrit p ipos i
iquos sacdotes eu in emdatisse precepto
decalogi adinsant q duo p ysa ve dicit
dapnacois comina dub de q dicat malu
bonu et bonu malu ponentes tenebras
luce et luce tenebras ponentes amaru in
dulce et dulce in amaru ysa v to sigi
pt illi dici emicos Wykleff et hussitarum
et salmi ay agiti in pitoris in alijs pestir
pacoes quenti in isto anno incpetaliter
etc trabe de oclo tuo et tuc uidebis ejice
festucii de oclo fris tui. pcta cu oia clici ca
thoti veritate psidie et heresis ac aliorum
maloru p eos comissorum q isti emicos peti
tiat et ostet e q festuca quo e cisumut
cleri cattho in modij deliquem trabe p
maria abo cui no reiecta corrige. Qlit
eu oclus aptu ad iudicandu minima fphuc
et acma. claucho eo ad iudicand suia nimia
et amplicatoe sui reiecta cosidit aut aliorum
errata et pcta minima vsphuc q in anno
q to enuauit et pinie libita. ipa inpu
ta religncleres. seu de ordibus et lepibus iag
faciut inceriore q ay oia deret destrui et
anullari quore boica pusa et pdicates

saule destruie si eos eatuis saucorum no ini
miret ut puis corp pdicari et si no vita
tis sing. tu qualis pena ncq. de q apo
ca ij co sr ptas equor in corp et caud
corum erat sup quo dr grego in moralib
niq in ore habz dorecum sed in cauda
eo scclamu pon signa p caudam quippe
q retro est hinij sctli ptas designat
uis et apli ad philippen 3o. vnd aut
que retro oblitus ad ea q an sr ext
dor retro e oinc q tulit an ea de
qd deceus pmanz ipse go equuli p
us pdicatoib ubiqz inpulse pauali
creutibg in ore et cauda ptas q ipi
quid p aia suadendo pdicaut si et tpa
libus ptatib fulti p ea q ret si se q
altat et consuat. h grege. Et se inote
tes ac bonis reputant mdayant. Sed
pcta adeo yma isplie postulat inuitati
inlictiu eoipa et sua nemo ymiad
impunita religtes qadmo sint phe
et phisei adulterij lapidu postula
tes ptis q maioribus incitit lege noua
in detentis et lege amorfet cau in lege
trare et scintas recucatos scelerum sacie
aut mudates qd aplis no c cocesso
sup mdo redarguit eos b aug de
dinco bapt quitalors se qui q quitus ar
rogancie tumor e quia humilitatis
et lenitatis oblimo et arrogancie quia
iactatio ut quis se posse facere credat
qd ut aplis concessit dus ut zizania
a frumto putet se posse discerne. qd et b
grego h vita nec scelus et infidiu scta
sicut in me subsistit ita deruda p
tua cuius eorum recipit quos nec scta
ecclia indiscrete pusillp et ptp ino in eorum
pone discernet. Sed quo pz q iste articulus
e erroneus cu io q lege dei et euans
vult reduce in lege trare et scientas ut
omnia pcta mortua corpora puniant
cu io q ecc hort et doct h sace q e q et
diacon. Sed qd deus aplis no cocessit
pe uniu psunt q de isto articulo colorato
no se petit puire aliorum pcta. s iste
articulus Wyclef volut indiuc eo de punatiu
q q planct puit ad suu arbitriu dicos cor
rige delinquentes intelligunt eu q pcta mor
tua publica nec et occulta i quolz statu

seclar et spual p eos ad quos spectat i. laicos et seculares et peta dictorum pp[re]latorum
pos et duos sectares corrigant et puniant
et si emendare no cravimt tam dui spua
les qu seclares p laycos et secularesque in bo
nis destruant et in corpibus coerceant in
nuc ptcat in boh[emi]a tale tyrannidem
et confusionem babilonicam hic in polonia
induce p istum artlm sicut laborantes
qui artlus ad istum sensum d[icitur] hereticus scanda
losus et totius pollie spualis et seclaris
turbatiuus et destructiuus ut ostensum est
in simoe in pxima synodo in Gnezna
pdicato/ quare artlum hic qui breuitatis
impugnare obmitto. Et ultra isti here
ti et monstruosi cum detrudit deponentes
crimina et malis aliorum ut ipsi iusti appa
reant nam ad hoc bonos mali arguunt ut
detestari peta et esse iusti videantur, tam
credunt se hinc pyam et sanctam intencionem
deo complacere et eius lege de pcep adimplere
subiungentes qui si ab ultra ipsorum pyam
et sanctam intencionem, quia eis asserat in
pudica et enormia dicta tam falsa et
iniqua teste apostolus hca. Sequitur quod
creato tot inima flagicia et peta gra
dia et nephanda committere qui de se sunt
mala non pnt hi fieri in hiis b pia et sancta
intencione se hic allegat, cuius contra
in sacra scriptura legitur qui homicidia et furta
cibaria spolia mendacia sunt enumerata in via
dei pcepta et alia pluria tenuitate quia co
missa pnt si pia et sancta intencione cum
sit dicere qui pcep decalogi sup quibus
solus deus pt dispensare. Et valde est
mirandum qui tanta mala et publica
materie in eis videntur pelancs eis ad here
aspirat et eos commendare no verent
clauis omnis audi ut legit in temporibus
retroactis hereticos et pub[li]ce malos hic
sectatores. Nam sicut b qui alii religiosas
homines mentes alit hunc modo deuota
tas temptat, non prius mala quia depuatur
a pte obiiit, bonus et latent insidias
pus sit sciuntur. Illis deludit familiaribus
pus magis se maxime insinuat. Isti deludunt
bonos omnes qui honestate se tacitu se
palliat, ut mala quia eis publice inducere
no valet tecto bone actionis velamine
pus intromittat. Sic et membra eius sepe

cum ascita nequa nocere no pnt bone actionis
spicie sumunt, et bona quidem sepe opa cohibet
si peta se inceant, quinquies cum si apte mala
essent minus obesse clerus si sumunt ad deu
pice bonore ut dum vacet in eis recipiunt specie
qua aaut se imperite sumunt. Deinde quod di
tat, dei questio apolis intuentis publica
tis velamine nunc facit et quod pducere
et ipse cum catherinus designat sicut
anglicus lucifer ad romanos x. hiis quartum hic
aut wicleffistae et hussite se anglos luce
no vident in ope si maxime dyabolos incar
natos tot et tanta patrantes nephanda
inaudita qui gebleos et turci facere abhor
rent, intemplo in multos hic sectatores
rem no capit qualemcumque specie satanis si quia
peta seclarum quitumque reipublice
dimittentes in pus pdicacionibus yniarum
specialiter clerus confundit mendose
et infirmat ad spoliandum bona tpa cleri
ipsos seclares omnem pressionem inducere, ast
ponteres eos in hoc no paret si niem qui p
cepta decalogi et sanctorum patrum sanctiones
eo in clerus no de bona tpalia papali
in eius potestatem dum tpe dotacionis clerie per
constantinum miraculosa vox audita e tpe sancti
silvestri hodie venenum infusum e ecclesiam
et no de dipls sanctum silvestro possessiones
acceptasse et tenuisse si eas venenosas
clero vocem miraculosa agnouisset. Nec sancti
doctores augustinus ambrosius gregorius hylarius et
alii sancti episcopi possessionem possessiones et bona
tpalia tenuissent et ampliassent si ad hunc
sensum sanctum huiusmodi reuelacione reputassent ideo
intelligere e aliud quam sicut dicunt si sancta e tpe
dotacionis colligere, qui sicut cum qui seclares
tpe dotacionis spuales et clericos p sequuntur
qui corpora sepe sanctorum e et uno iam in corpore gedi
diuiditur et hoc venenum wycleffistarum et hussitas
toxicati seclares clericos catholicos psequuntur
et ad hoc eis hic venenum induleesit qui crimina
sacrilegii et rapine in eis no detestantur. Similiter
vt habent ottones cattaseros spoliatori
et utique spolium cleri tunc tantum est sa
crilegium teste hugone de sancto victore libro
2o pte ii se dicit. Sacrilegij quoque
stirpale de retine in sacrilegii culpa
no pnt nisi hoc sint adquorum substantiatores
diuina ordinacione instituta sunt. Hec aut

e dra mi' decrat' et cetat' ecc'e possessiones
q' decime institutor' et possessio'e ad acta
pticent tunc re possessionis ad aliquos pos
sessores si commutatio' [illegible] no' put decime
aut ad aliquis omo possidere no' put, ille
go no' put auffri iste [illegible] in illis [illegible]
prelato' d' si aufferunt [illegible] in iste si [illegible]
[illegible] et de [illegible] plura dicta sunt in [illegible] articulo
cessi q' malitia ypocrisi [illegible] fecit hu'
[illegible] [illegible] si [illegible] et asserit dicunt q'
ipi sunt soli boni [illegible] sacerdotes, ad sic [illegible]
[illegible] in opa' [illegible] [illegible] aliis in [illegible]
[illegible] et no' [illegible] observantes se peyores
arbitrie et ad [illegible] ipsos et [illegible]
paro'n et no' [illegible] [illegible] et [illegible]
no' [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] q' d' aug'
[illegible] a [illegible] suo [illegible] aut contra aug'
o' faustu' d' [illegible] faustus ego [illegible]
et [illegible] [illegible] et in [illegible] et in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut de
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] impleat
d' [illegible] opa' [illegible] [illegible] [illegible]
in me [illegible] illas q' [illegible] fiunt
vides paupere, vides [illegible] [illegible] pa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] sustinente [illegible]
[illegible] ego te [illegible] renunciavi [illegible]
[illegible] [illegible] remitto ad opa et [illegible] te [illegible]
si in me no' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] no' e' [illegible]
[illegible] [illegible] si [illegible] impleat [illegible] nove
[illegible] [illegible] [illegible] si distribuero omnia
mea pauperibus et tradidero corpus meu' ut
ardeat caritate aut no' [illegible] nichil p
[illegible] [illegible] [illegible] ego dico tibi no' est
[illegible] [illegible] [illegible] dicente q' sine fide impossibile
e' placere deo, q' ego [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] e' [illegible] [illegible] et
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] de plurimis [illegible] et
si in [illegible] dormiunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] qui [illegible] [illegible] ecc'e [illegible]
[illegible] no' [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et se [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ecc'e, [illegible]
[illegible] et caritate [illegible] [illegible] [illegible]
ad unitate ecc'e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] no' dilige
[illegible] [illegible] caritate [illegible] [illegible] [illegible] et qua
[illegible] e' q' paulus d' si distribuero ad [illegible]
[illegible] et si tradidero corpus [illegible] [illegible] de
deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q' [illegible] [illegible]
diligit, [illegible] [illegible] de deo [illegible] [illegible] a [illegible]
unitate ecc'e divisus e' [illegible] quod no' est
salus e' [illegible] se morti [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] auro loco
e' in quo [illegible] [illegible] unitate ecc'e [illegible]
penas pati [illegible], [illegible] [illegible] no' [illegible] q' auro
locus e' in quo [illegible], ac si apte [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conflacione ignis [illegible]
ad [illegible] tormento me cruciat [illegible]
[illegible] no' purgat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], no' [illegible] [illegible] [illegible]
q' [illegible] et statu ecc'e [illegible] [illegible]
[illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in fide
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] ad hebreos [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] p
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ecc'e
[illegible] [illegible] nos [illegible] [illegible] [illegible]
d' [illegible] [illegible] erroris et [illegible] in [illegible]
benedictus Amen

Sequitur tractatus Wyklefistarum et Hussitarum que contra iam huic iam illi putantur ad defensionem ipsorum in preiudicium contra quem est subscriptus tractatus secundus qui eundem tractatum ordine suo procedere debet ut conprehenditur in tractatu secundo

Nos capitanei, magistri, cives, consules et scabini totaque communitas civitatum Pragensium, capitalis regni Bohemie, et aliorum fidelium huius regni Bohemie insistencium.

Notum sit universis fidelibus, quod fideles in regno Bohemie insistunt et domino mediante insistere promittunt sive per mortem sive per vitam cunctis cum possibilitate pro articulis infrascriptis, nisi de oppositis per scripturam sacram ac rationabiliter fuerint edocti.

1us articulus. Primus, quod verbum dei per regnum Bohemie libere et sine impedimento a sacerdotibus domini predicetur et nuncietur, iuxta sententiam salvatoris Mathei ultimo: Euntes in mundum universum predicate ewangelium omni creature. Nam secundum apostolum verbum dei non est alligatum, sed oratum est pro eo, ut sermo dei currat et clarificetur ubique, Thessalonicenses iii°. Et loqui linguis in ecclesia nemo debet prohibere, ut dicitur i ad Corinthios xiiii.

2us articulus. Secundus, quod sacramentum divinissime eukaristie sub utraque specie, scilicet panis et vini, omnibus Christi fidelibus nullo peccato mortali indispositis libere ministretur iuxta sententiam et institutionem salvatoris, qui dicit: Accipite et bibite ex hoc omnes, hic est calix sanguinis mei novi testamenti, qui pro multis effundetur, Mathei xxvi, Marci 14, Luce 22. Quibus verbis preceptum apostolis cum dicit: Hoc facite. Glossa, vestris similibus: Accipite et aliis date in meam commemoracionem. Et Johannis vi salvator omnes fideles obligat ad sumptionem huius sacramenti sub utraque specie dicens: Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam. Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo. Et apostolus i ad Corinthios xi: Probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat. Et ad idem est canon de consecracione Comperimus. Et Concilium Carthaginense et postea in canone 26 q. 6 His qui. Et canon beati Gregorii in omelia paschali, et postea de consecracione dist. 2 cap. Quid sit. Et canon Augustini eadem dist. Dum frangitur. Et canon eiusdem cap. Passus. Et canon beati Jeronimi super Sophoniam prophetam et postea i q. i Sac-

dotes. Et eodem modo beatus Dionisius libro de ecclesiastica ierarchia capitulo de eukaristia. Et Ciprianus martir epistola 3a de lapsis. Et beatus Ambrosius libro de sacramentis et postea de consecracione dist. 2 hoc sacramentum. Et Origenes omelia 16 super Numeri. Et Augustinus libro primo de simbolo et idem in sermone xl°. Et Ambrosius in cantico suo Exultet iam angelica turba celorum, et libro tripartite hystorie. Et Beda in omelia super Johannem i°. Et Leo papa in sermone quadragesimali qui sic incipit Predicaturus vobis etc. Et Fulgencius de divinis officiis in libro cuius prologus sic incipit Ea que pro anima . . . Et Remigius super i Corinthios 10 calicem benediccionis. Et Thomas super quarto d. 44 et idem parte 3 q. 80 et q. 83 articulo 2o et q. 82 articulo 3o. Et Innocencius in libro suo de sacramentis libro 4 capitulo 16 et capitulo 20. Et Lyra super illo verbo Proverbiorum 9 Venite comedite panem meum, et super i Corinthios 2o. [illegible] Laudunensis in suo tractatu. Et Albertus magnus in suo tractatu de officio misse, quorum scripta et testimonia lectori relinquimus propter brevitatem. Quibus ipse allegacionibus doctorum et canonum . . . quod nullus potest contra veritatem salutis sub utraque specie laycos communicare, sed allegaciones multiplicat et errores introducat.

3us articulus. Tercius articulus, quod dominium seculare super divitiis et bonis temporalibus, quod contra preceptum Christi clerus occupat in preiudicium sui officii et dampnum brachii secularis, ab ipso auferatur et tollatur, et ipse clerus ad regulam ewangelicam et vitam apostolicam, qua Christus vixit cum suis apostolis, reducatur iuxta sententiam salvatoris Mathei x dicentis: Et convocatis xii apostolis misit eos precipiens et dicens: Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris. Et Mathei 20: Principes gencium dominantur eorum, et qui maiores sunt potestatem exercent in eos; non ita erit inter vos. Et Luce 22: Reges gencium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici vocantur; vos autem non sic, sed qui maior est inter vos fiat sicut minor, et qui precessor sicut ministrator. Et idem habetur Marci x. Et ad idem i Petri v°: Non dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. Et ad Timotheum vi: Habentes alimenta et quibus tegamur his contenti simus. Et Corinthios iiii: imitatores mei estote; et ad Philippenses 3: imitatores mei estote fratres et

obseruate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram
forma autem apostolorum fuit quia argentum et aurum non est
michi ut dicitur Actuum 3o. Et ad idem est Numeri 18 dicit
dominus ad Aaron: In terra eorum nichil possidebitis
nec habebitis partem inter eos, ego pars et hereditas
tua in medio filiorum Israel. Numeri xviii, Deuteronomii 10o et
xii et xviii et 28, Josue 13, Paralipomenon vi, Josue
xiiii et xviii, Ezechielis 44: Ubi dicitur Non erit autem
eis hereditas, ego hereditas eorum, et possessionem
non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum.
Et ad idem Thimothei ultimo: Tu autem homo dei hec
fuge, scilicet divicias, si et questuosum esse. Ubi
glosa ordinaria: Nichil tam apostolicum tam proprium
quam si habeo ecclesiastica in ...
tenet locum diuiciis huius seculi studeat quia
non solum sibi ipsi sed et ceteris omnibus obest quia contra
... dat formam ... hec fuge. Et ad idem est
Jo. Augustinus Ambrosius et postea in canonibus 12 q. 1
... clerici et capitulis ... Et Cle. li. 3o ti-
tulo de vita et honestate clericorum ... sinit ...
Et Bernardus ad Eugenium papam in libro et alia
plura testimonia scripture.
Multe allegaciones fiunt et contra nupticias(?)

4us articulus. Quartus articulus quod omnia peccata mortalia et specia-
liter publica atque deordinaciones legi dei contrarie in
quolibet statu rite et racionabiliter per eos ad quos spec-
tat prohibeantur et destruantur. Quoniam illa qui
agunt digni sunt morte non solum qui ea faciunt sed
etiam qui consenciunt facientibus, ut sunt in populo
fornicaciones, commessaciones, furta, homicidia, men-
dacia, periuria, artes superflue, dolose et super-
sticiose, questus auari, usurarij et hijs similia.
In clero autem symonia heresis et exacciones pecuni-
arum a baptismo, a confirmacione, a confessione, pro eukari-
stie sacramento, pro sacro oleo, a matrimonio, a ... missis,
tricenariis et ab alijs missis emptis, a funeralibus,
a defunctorum vigiliis et anniuersarijs et alijs,
a benediccionibus, a sepulturis, a pulsacionibus, a con-
secracionibus ecclesiarum et altarium et capellarum,
pro prebendis et beneficiis et placitis dignitatibus,
prelaturis, palliis, temporalibus et indulgenciarum,
et alie innumere heresies que ex hijs oriuntur et pullulant,
etiam prauiloquia impura et turpia ut sunt im-
pudica concubinatus cum augmento prophano
filiorum et filiarum atque fornicaciones, ire, rixe,
contenciones, simulate ... et homini ... supplicia
pro libito exacciones offertoriorum, pixidacionis et
supplicia temere pro premissis ... illusiones,
que omnia et singula quilibet fidelis xpianus

et similiter sub malis specie ... in sese et
in alijs personis et ut ipsius dyaboli odire
et detestari ... in omnibus ordine et
statu sine acceptione, quia ut ipse predicat apostolus
ad Galatas vo regnum dei non possi-
debunt.
Multa mala clerus ... ab erroribus et
heresibus qui sunt in ecclesia gravioria tacet quibus
ipsi sunt implicati de vij sacramentis de clauibus,
officiis et censuris ecclesie, de moribus ritibus,
cerimoniis, iuribus, libertatibus et sacris rebus
ecclesie, de veneracione reliquiarum et ymaginum,
de indulgenciis, de ordinibus et religiosis
in certa.
Et si ab ultra hec nunc preter intencionem
et spem aliquis nos afficiat impudica et
nominata ... plus et magis testibus
a xpifidelibus ... cum non sit aliud in corde nostro
totis viribus vi et toto posse placere deo
domino nostro Jhesu xpo eiusque legi et ... et
hec puncta ... fideliter agere et implere
et huic tam malo aduerso ac cunctis nobis
ad hec impugnanti et qui deum ab huius-
modi sanctis audire volenti et proprie in
defendendo veritate euidenti ... ad quam omnes
obligamur ex debito iuris vocacionis nostre
potestate et nos concessa brachio seculari
eidem velut tyranno et antixpo crudelissimo
usque ad ultimum resistere oportebit. Et si
per quempiam multis ... ad sinistram
scandalosi actum fuerit, cum nichil nisi est
bonum eiusmodi ... preter intencionem
nostram esse ... prestamus. Si non ...
proponere ... dapna a nobis inferri
... videantur ... a inevitabilis
in hec necessitas a oportuna ... et nostra cu-
tela adversus violenciam tyrannicam nobis ...
misat ... prestamur in hijs omnibus;
si cuique in nobis quibus ... ... mali ap-
pareat ... nos ad ... uifor-
macionem parati sumus ... Anno domini M°
cccco xixo finis articulorum Wyclefistarum et Husse-
tarum hereticarum.

Pro salutacione in christo ihesu dirigo pro-
dilecione sincera in caritate non ficta
cum omni reverencia sine adula-
cionis scrupulo et offensa qualibet pre-
mota. In desiderio anime et corporis
tamen quid mundi prosperitas valet in
hac vita presenti si non consequitur corporis et anime
sequitur in vita futura, teste salvatore
Math. xvj capitulo quid prodest homini si lucretur
universum mundum, anime autem sue detrimentum
paciatur, aut quid dabit homo commutacionem
pro anima sua, melius fuisset ei si non fuisset
natus homo ille teste salvatore Math.
26 de iuda et sequacibus eius, cum sal-
vator ait, filius quidem hominis vadit sicut
scriptum est de illo, ve autem homini illi per quem
filius hominis tradetur, bonum erat illi si natus
non fuisset homo ille, quia illos nichil
aliud sequitur nisi vermis roderis semper
et ignis perpetuus, ysaie ultimo vermis
eorum non morietur, et ignis eorum non extin-
guetur. Ideoque dixi frater mi in christo dilecte,
nosti dictum salvatoris quia ut et ego Math.
xviij qui sic ait si peccaverit in te fra-
ter tuus vade et corripe eum inter te et ip-
sum solum si te audierit lucratus es fratrem tuum,
si autem non audierit te, adhibe tecum
unum vel duos, ut in ore duorum vel trium
stet omne verbum, si autem non audierit eos
dic ecclesie scilicet clero id est prelatis, si autem non
audierit eos sit tibi sicut ethnicus et publi-
canus, sic ergo frater mi quod pervenit ad audi-
tum meum multorum relatu tibi notorum et
te sequencium, scilicet timore dei reverencia, doct-
rina et correctione tuorum prelatorum postpo-
sitis es eis inobediens, tu tamen non dica-
tur, si plures fuisti requisitus ad eorum
obedienciam per conduccionem filialem et pla-
torum, sed omnia ista postponis quo sensu
ductus nescio, video quippe frater mi di-
lecte quod tucior es inrationabilem tamen quod
fecisti in assumpcione ordinis sacri in quo
promisisti prelatis omnibus salubribus obe-
dire quod utinam fecisti sed facis ut filius
inobediens magnus et in scitum proximis et
futuris sed in dedecus permanebis ut pote
hodie audiens hic inde quo ductus,
et non relatu aliquorum sed ipso
auditu percipis ab hominibus nobilibus
notum in omni foro sed in ecclesiis vel de
tocius chori, scilicet magister petrum

et pincernam quia qui perjurat deum blas-
phemat quem in teste invocat, quia in
hac scilicet b. tho. 2a 2e q. lxxxix nichil
aliud est nisi deum in teste invocare. Unde sicut
quod super Math. dicit qui jurat per benedictum
et diligit deum per quem jurat. Sic testis tuus
deus sit qui jurasti prelatis tuis in
laudem obediencie, nunc autem per preparacione omnium bo-
norum in ecclesia dei sectorum ut patet per sanctum augustinum
super symbolo apostolorum coronam sectorum
ubi dicit sic, qui inobediens est fit scisma-
ticus et qui non habet caritatem sit hereticus.
Studeas ergo prelatis obediencie, ergo oportet te votum
de illo reddere coram deo tuo, teste david
in psalmo xvij, vota mea domino reddam
in conspectu timencium eum, ideo frater mi dilecte
non delectet te multitudo turbarum multarum
te sequencium et te sequentium, plus quam obediencia
dei et prelatorum tuorum propter non omnes qui te
precedunt et te secuntur et qui te contrahunt decipe-
hunt ut dicunt, benedictus qui venit in nomine domini
in ore Math. xxj capitulo, sed posterior vult
dicunt et dixerunt maledictus qui venit
in nomine dyaboli et non dei sed abissis qui
comiguet regnum per universa boemie terras
et eum intrasti pragam civitatem commota
est universa civitas dicens quis est hic quidam
dicebat hic est predicator de fide, alii
non dicebant non sed seducit turbas et
sic frater mi dilecte cum sunt plures blandi-
entes quorum voluntatem imples, et qui ex
tuis sermonibus gaudent monicetancibus
oculo tamen diligenti tibi prospice ne amen
sed postea venenum in facie fundat deus
per scorpios, qui soles horum mellificare
lectus lingit dormiet, et excitabis cum
venenum sibi infundat, ex quo maiore infla-
tur medeli sicut in aquis vallum ita
frater mi dilecte noli inflari verbos superbie
et iactancie, propter levem lenicionem id est adulacionem
te sequencium et te sequentium sed mergere te in
aquis vallium humilitatis et obediencie
tuis ut salvator consulit luce 19°
et 18 capitulo qui se humiliat exaltabitur, et
qui se exaltat humiliabitur, et ergo superbis
non datur gracia sed humilibus iacobi 4to ubi sic
dicit deus superbis resistit humilibus autem dat
graciam, et sic frater mi dilecte, vide humi-
litatem iuste, et quantum potes tu dei ad
imitacionem fuge eorum opinionem ut in presenti vita

aliq̄ boni mēart et iustitia divisoe dei
et iusto etiā̄ fmart et ne ab bloro
stoid in psid, ulsu deprimerent et malorum
spiritu etiā horrol poterit. Propterea
inspice iam et vide obedientie utilitatem, per quam
mundi salvator et per eius transgressionem
totus mundus perditus est in maligno et
miseriis innumerabilibus, ut Gen. 2° et 3° capitulo, omnibus
membris partibus et toto genere humano. Quia sine
obedientia nec placet deo, sed nec saluti
sine affirmatione sanctorum doctorum quorum ...
beatus Bernhardus, qui posuit obedientie
utilitatem et inobedientie nocumentum, sic dicens
O quantum brevium inobedientie, qua angelus celum,
Adam paradisum, Saul regnum, Salomon ...
dei perdidit, et beatus Augustinus in sermone
... sic dicit: si ieiunaveris diebus ac
noctibus, orationi feceris, si in sacco fueris vel
cinere, si nil aliud feceris nisi quod in iudicatum
est in lege, et tibi ipsi visus fueris sapiens,
et obediens non fueris spirituali patri, omnis
virtutis perdidisti ... et Christus fuit o-
bediens patri usque ad mortem, ad Philippenses 2°.
Et beatus Bernhardus dicit: attendite fratres obedientiam
salvatoris mei, quia ne perderet obedientiam, perdidit
vitam. Et Petrus ... dicens, Actibus
apostolorum v capitulo: obedire deo magis oportet quam hominibus.
... est si in salutem vis ... obedire prelatis
et esse membrum catholice ecclesie. Unde
sic dicitur: catholica ecclesia est totius communitatis
malorum et bonorum congregatio. Unde de ca-
tholica dicit omnis qui est fidelis deo et prelato
suo, ... extra unitatem catholice
ecclesie, quia sicut ... ad invicem membra humani
corporis ad caput, quod est caput ecclesie ca-
tholice, ad Ephesios v°, ubi sic beatus Paulus ait:
quia vir est caput mulieris sicut et Christus caput
est ecclesie. Sic ecclesia catholica in membris suis
in electis suis, sicut ad invicem membra
humani corporis ad caput suum, a quo ...
omnibus iusti in ordine suo gubernant, ut me-
mbra humani corporis, oculi sunt doctores, dentes
sunt predicatores, pedes sunt agricole,
... pastores, porro sicut
quod de ventre corporis egreditur, sunt immundi et
alii facinorosi ... ventrem
mundi ecclesie ... quos in morte egressi
... ut porci devorant, sed totum
corpus ecclesie compage conglutinatum. Hoc si-
mi dilecte si vis esse oculus catholice ecclesie,
cuius caput est Christus, sic vis in principe et
futura ... fidelibus malis ... ita quan-
do bonus regnum celorum promittendo. Vel

a capite cuius caput Christus in ecclesia
catholica. Oculi sunt prophete qui futura pre-
viderunt et predixerunt in veteri lege, sicut in nova lege fuerunt apostoli et sunt nunc veri
predicatores, qui alios de via erroris ad lumen fidei et iustitie deducunt. Ut
in unius ... ex illis. Aures autem ecclesie sunt obedientes, nares sunt discreti, ... sper-
ma quod per nares ... sunt ... et ... qui inde ... dispositi ... de ca-
pite Christo demingitur.

... membre sancte matris ecclesie
sis obediens et non ... te primo
obedientiam ... mentis ... humiliam
voluntate. Anima que extra unam
catholicam est infidelis est, et qui
infidelis est iam iudicatus est ... a
sede salvatoris qui dicit: qui non credit
iam iudicatus est. Nam vide
quod sicut oculus ... extra
caput oculus ... et sicut
ad motum capitis oculus movetur
et non vice versa, sic quilibet fidelis
ut membrum ... debet se movere
ad motum sancte matris ecclesie
et non caput ad motum ... tue
... simplicis persone aut ...
... qui nolunt ut ...
... et non ipse per ... Et
sic constat plures ... ...
... spectam ... que ...
petit ... vel ... Quapropter
ecclesie militantis est ... et est
immediatus vicarius Christi ...
dixit ... in persona sancti Petri
Iohannis xx capitulo. Symon Iohannis
diligis me plus hiis ... pasce
oves meas. Quod ... vo-
... et ... et super petram
meam ... ecclesia
... regnum celorum ... tibi
dabo ... quodcumque ligaveris super terram
erit ligatum ... quodcumque
solveris super terram erit solu-
tum et in celis. Que omnia ... sin-
gula ... ad successores
sancti Petri ... voluit
... qui debent ... regere
... quibus omnes ... per
obedientiam ... salubriter ...
... et ... sunt
... substitutis in ...
et in ... locis ... ...
est ... illos qui dicunt quod non
sit ... ceterisque prelatis
obediendum ... contrariantur
salvatori qui dixit Luce x°.

ad apostolos et ad omnes successores eorum
Qui vos audit me audit Et qui
vos spernit me spernit Et qui me
spernit spernit eum qui me misit
Et sanctus paulus ad Ro. xiii
sic dicit Omnis anima potestatibus
sublimioribus subdita sit. Non
est enim potestas nisi a deo, que autem sunt a deo
ordinata sunt Itaque qui resistit
Qui autem resistit sibi ipsi dampnacionem
acquirit Sed forte dicens scias mi dilecte
ex aliquorum mala informacione qui se
excusant ab obediencia prelatorum dicen-
tes quod prelati sunt Symoniaci avari
luxuriosi superbi et alijs peccatis ob-
noxij, non est eis obediendum Audi
salvatorem qui dicit Mt xxiii°
Super kathedram moysi sederunt
scribe et pharisei omnia quecumque
dixerint vobis servate et facite secundum
vero opera eorum nolite facere Et sanctus
petrus in canonica sua prima ii° c. sic
ait Subditi estote omni creature
humane propter deum sive regibus
qui precellunt, sive ducibus tamquam
a deo missis ad vindictam male-
factorum Sed sic timendum est dete et
de tuis sequacibus qui dicitis quod eciam
excommunicacio pape et aliorum nichil
sit Audias sanctum gregorium qui dicit lxxx°
Scelus paganitatis incurrit quicumque
christianum fore se asserit et sedi apostolice
per inobedienciam contradicit Sermo
contempnat vincula ecclesiastica, non
homo quod ligat sed christus per hominem con-
stat penitus reddit Sed forte di-
ces nullus debet excommunicari nisi
pro mortali peccato Et sic a solo christo
recedit et tali excommunicacio solus
prius non excommunicat omnes homines
pro mortali peccato, secludens eos a re-
gno celorum et a societate omnium sanctorum
Alia excommunicacio est maior que
fertur a iudice vel a iure et talis
precedit ab hominibus et tali excommunicacione
homines excommunicantur pro mortali peccato
propter inobedienciam que semper includit
mortale peccatum Et non tantum inobedi-
entes excommunicantur, sed eciam eis par-
ticipantes qui recedunt eorum errores
confortant et eis in crimine consenciunt
incidunt canonem de excommunicacione
qui dicit Cum excommunicato scienter
et sponte participat eadem sentencia ex-
communicatorum innodatur nec potest ab-
solvi nisi per sedem apostolicam Quia
canones dicunt Quod consencientes et
facientes pari commune pena
Et sic ab officio dignitatis excommunicati
existendo sunt suspensi Alias si
exercuerint mortaliter peccant, quia
sunt indigni et in mortali peccato
Et privat utilitatem omnium bonorum operum
quo ad vitam eternam Et hec patet in
corporibus mortuorum excommunicatorum,
quia qui diu excommunicantur integra
manent et absolucione superveni-
ente mox solvuntur Et secundo Iheronimo
tenaciter super de fide Sectam excommunicatio
dicit Nonnulli sacerdotes auctoritatem
predicandi sibi vendicant dicentes
missi sumus a christo Sunt id est magistri vel consilio
dixit Euntes in mundum universum
predicate evangelium omni creature Nobis
mi sic dilecte frater te cupio tu certus
cum duplex est missio quedam spiritu-
alis et quedam localis, spiritualis
fit a christo vel episcopi consecracione Et
alia fit a prelati admissorum, quia
nisi enim missione spirituali quilibet
sacerdos missus sit a christo, tamen quilibet
sacerdos qui vult debet predicare ita
ut deo placeat et hominibus prosit
at, de secundario mitti a loci prelato
Et de secunda missione intendit
sanctus paulus Et ipsa innotescit
Sed minor de tesi mi dilecte quod
sine illa missione ausus fuisti
et ausus es multas ecclesias constare
ibidem predicando et vltelius illarum
ecclesiarum prelatorum voluntatem

Margin notes:

potestati dei contradicenti resistit

Non obstat earum malicia

auctoritate ewangelij

Textus beati petri

quando vero excommunicacio pape et prelatorum

de pro ... excommunicatione ... apostolica

Quando sacerdotes debent mittere ad predicandum

hussite volunt ubique predicare sine voluntate prelatorum et eorum requisicione

472

no adutendo in preiudicium sacre
scripture Et sacrorum Canonum et
in dampnationem anime tue Et in of-
fensionem maxima populi utriusque
sexus Et non plus solummodo de sup-
perfluitatibus asserendo In memoriam
dicti salvatoris qui dicit Io x°
Amen amen dico vobis qui non
intrat per hostium in ovile ovium
sed ascendit aliunde ille fur est
et latro Qui autem intrat per hostium
pastor est ovium Et ibi peccatis
dicens quod non sit offerendum plebanis
et sacerdotibus quia nullibi hoc
scriptura precipit offerri presbitero con-
sideratione in te et tibi adherentibus in
hoc quod aliis subtrahere intendis
et tibi ipsi te usurpare et tantum
mercedem accipere Cum lex non
prohibet dicens Ecce tibi non vis
minime fiat aliis Item si mi dilecte
ideo quod plus lucralis non indu-
tat ad offerendum avaricia sacerdotum
ut tu dicis cum ceteris sequacibus
Sed dei mandatum est ut tolli-
gatur et sacra scriptura veteris
et nove legis et sanctorum doctorum
Nam primo dicitur offerentibus ex o x
x iij Ter in anno parebis coram
domino invenies offerens et festa
celebrando Et in Ewangelio Christi ait
v t Si offers munus tuum ante
altare et ibi recordatus fueris
quod frater tuus habet aliquid adversum te
relinque ibi munus tuum ante
altare et vade primo et reconcilia-
re fratri tuo et tunc veniens offeres
munus tuum Et in eodem ewangelio
viij Salvator leproso dicit vade
et ostende te sacerdotibus et offer
munus tuum quod precepit moyses
in testimonium illis Et sanctus
Paulus in corinthios ix Qui ewangelium predicat
[illegible] et de altari eius non man-
ducat Quare si [illegible]
vos non magnum si vestra metamus

Et alii pratis nec sunt quare non
potius nos An nescitis quod qui alta-
ri serviunt de altari participant Ita
ordinatur hys qui ewangelium annunci-
ant ut de ewangelio vivant Et gregorius
talo vij dicit omnis christianus pro-
curet ad missarum solempnia aliquid
deo offerre Item homo qui offert
non offert plebano sed deo licet
plebanus accipit nomine dei [illegible]
Sed quid in [illegible] quid tibi de isto
plebano Dum ergo simus illud
ad quod obligati sumus ex mandato
dei Item si mi dilecte Ideo revera
dicere indifferenciam populi Et in con-
fusione prelatorum cum unus ex illis
[illegible] in sermonibus tuis Et de-
cime sit pure elemosine et
quod pure possit peccata prelatorum suorum
vel sacerdotum ad libitum suum auferre
hoc non est verum decima elemo-
sina est libera donatio et volun-
tas alicuius sponte exhibere Et
Decime non sunt pure elemosine
Decime vero non sunt
tales donationes voluntarie
ymo sunt preceptorie et non volun-
tarie ut habetur secundo paralipomenon xxxi°
capitulo ubi dicitur sit decimas da-
bunt filii israel iussu regis Et
secundum legem Unde quod sunt decime
dei de vi xxvij Et numeri xviij
ubi dominus dixit ad aaron Ego
pars et hereditas tua in medio
filiorum israel filiis autem levi dedi
omnes decimas in possessione
pro ministerio Et levitici xxvij dicit Omnes
decime terre sive de frugibus sive de
fructibus arborum domini sunt et
ille sanctificantur Et exodi xxii°
Decimas tuas et primicias
tuas non tardabis offerre Et
Malachie iii° Inferte omnes
decimas tuas in horreum meum
ut sit cibus in domo mea et
probate me super hoc dicit dominus

Si no apparueo, uos catharacter
celi, et effundeo benediccionem usque
ad habundanciam, et increpabo
pro uobis Et sanctus paulus ad he
breos vij capitulo Et quod de filiis leuis
sacerdocium mandatum accipientes
mandatum habent decimas sumere a
populo secundum legem Et in libro iiij capitulo
xxxv^o legitur Et uos fuerunt de
scripta oppida leuitarum que fuerunt in
unius habebant Que figura
fuit sacerdotum noue legis ad
possidendum temporalia Et sic eciam
Abraham dedit decimas ex omnibus
que possidebat regi Melchisedech
quia erat sacerdos dei altissimi et
benedixit abrahe Genesis xiiij Et in
noua lege Constantinus imperator
dedit decimas largas Ecclesie et
temporalibus dotauit eam et sui multi fuerunt
successores Et specialiter in terra nostra Bo
hemie sanctus wenceslaus et sui suc
cessores quorum virtus laudatur in eciam
dotacione Sed forte dices quare
deus mandauit ueteri et noue
legis decimas dare sacerdotibus Res
pondetur quia homo decima dra
gma perdita erat id est decimam partem
angelorum In nouem choros angelorum
implere loca malorum angelorum et
solus Christus obtulit se sacerdotibus ut
legem impleret luce v capitulo dicit
Non veni soluere legem sed ad
implere Conspice iam uidendo pro
prias quod sacerdotes noue legis
non adinuenerunt offertoria et de
cimas sed deus ordinauit offerre et
dare decimas Et quod offertoria
non propter peccata sacerdotum quos prouinciales
uel ducum et tu dicas tu tenes
potest retinere uel auferre ad libitum
suum sub culpa mortalis peccati Quod
dubitet sacerdotes christi Et regum
principum hominum subditum presbiteris

et ingros censeri De honore pa
pe et sacerdotum Racione instancie
insciabilis esse cognoscitur et singulis
obligacionibus illum sibi et sui potestati
subiectum conatur a quo recedit non
solum in terra sed in celis semper ipsos
posse ligari et solui Et gelasius
papa imperatori augusto sic scripsit
Tu imperator pendes ex illorum iudi
cio, non illos posse ad tuam redigi
uoluntatem Et ibidem Gelasius sic
sic dicit Inspice cum tu uidebis
regum et principum colla sublimata
genibus sacerdotum et oscula eorum
dextra eorum credunt ex omnibus com
municari Quando qui malediceret summe
uel episcopo uel sacerdoti cuique in curr
tinem sacrilegi, ut dicitur in q x iiij
et c ij Et alia scriptura dicit qui
maledixerit principi morte moriatur
Exodi xxj Qui maledixerit patri
uel matri morte moriatur Et non
tantum carnali sed plus spirituali id est
prelato scilicet matris Ecclesie Quando illi
uideant, ne contingat illis uel
eis sicud contingat Datan et abi
ron Numeri xvj capitulo Qui uiui cum omni
sua familia submersi sunt in
infernum propter ymmo quod fecerunt contra
Moysen principem suum detrahen
tes sibi in dignitate prelacionis uo
lentes ita esse digni in prelatura
sicud ipse fuit, quod non dedit illis
illud deus sicud moysi dedit
Et eciam in eisdem clauibus quas ui (Quomodo in udicio officia sacerdotum)
sitas prodicando, officia ministerii
dictum uolendo, magnam clauium
Ecclesie et sancti officium in offen
sam ut patet dicitur xviij capitulo ubi sic
saluator ait Ecclesie prelatis Amen
Amen dico uobis quodcumque liga
ueritis super terram erit ligatum et in celis
Et quodcumque solueritis super terram erit
solutum et in celis Et sanctus Johan
nes in canonica prima c iij dicit Qui
scis quia cognoscis deum sic ma

(Left margin: Quare deus mandauit dare decimas)

474

data eius suamque / quia qui dicit
se nosse deum et mandata eius
non custodit mendax est / et in eo
veritas non est / qui autem servat verbum
eius vere in eo caritas perfecta est In hoc
scimus quoniam in ipso sumus qui dicit
se in christo manere debet ut quo ille
ambulavit et ipse ambulare Christus
ambulavit nulli malum nec bonum
inordinatum suggerendo / nullum
spoliando / nullum in odium alterius
deducendo / non inmemorantes dictum
salvatoris capitulo v talis ubi sic dicit
Qui autem dixerit fratri suo racha
reus erit concilio Qui autem di
xerit fatue reus erit gehenne
ignis Et hoc dicit sanctus Iohan
nes in canonica sua prima capitulo iiio
Qui odit fratrem suum homicida
est Et scitis quoniam omnis homicida
non habet vitam eternam in seipso ma
nentem Si ergo diligimus nos invi
cem deus in nobis manet et cari
tas in nobis perfecta est In hoc //
intelligimus quod in eo manemus et
ipse in nobis quoniam de spiritu sancto
dedit nobis Sed qui non servat //
mandata dei odit fratres suos
ipsis maledicendo detrahendo
et forte consilio vel auxilio spo
liando et totum vulgum contra
ipsos contra eos incitando non spiritus
veritatis in eo Sed spiritus erroris ut
ipse sanctus Iohannes testatur
prima canonica capitulo iiii sic dicens / Co
gnoscimus spiritum veritatis et erroris
fratres karissimi si diligimus invicem
quia caritas ex deo non est Et omnis
qui fratrem diligit ex deo natus est
et cognoscit eum qui non diligit non
novit eum quoniam deus caritas est Ideo
in eodem capitulo dicit sanctus Iohannes
karissimi nolite omni spiritui credere sed
probate spiritus si ex deo sint quoniam multi
pseudoprophete exierunt in mundum

et omnis spiritus qui solvit christum ex
deo non est Et hic est antichristus de quo
audistis quoniam venit et nunc in mundo
est Quod ergo fuge peccatum odii fraternitatis
quia ipse sanctus Iohannes dicit in canonica
sua prima capitulo iiio Qui facit peccatum
odio habet fratres suos Et hic ex deo
non est sed ex diabolo est quoniam ab initio
diabolus peccavit bonis obviando
ne intraret locum eius / quod cum aliis
propter superbiam deservivit In hoc /
apparuit filius dei ut solvat opera
diaboli Et forte dicetis sicut ad predicta
Ergo nolo me cum aliis ad heretices
in hoc facto clerum reducere ad tempus
et ad statum apostolorum ut nichil pos
sideant Et liberius verbum dei predicent
et pompam et luxuriam et
avariciam et alia peccata non ad
mittant nec exerceant / sed mi dilecte
quis tibi dedit ut potestatem dei
infinitam / et prescit et providet potencia
infinita interminabilis est i. vis potesta
tem dei limitare quod deus nollet / nec
posset aliter quam voluit et potuit
facere / tempore apostolorum / cum tamen multa
servantur successoribus eorum que tunc
in primitiva ecclesia apostolis non re
velavit / nec etiam aliis lxxii discipulis
/ nec tunc eorum sequentibus ut patet
Iohannis xvio capitulo ubi dicit christus adhuc
vobis habeo multa dicere sed non po
testis portare modo / cum autem ve
nerit ille spiritus veritatis / docebit
vos omnem veritatem / et sic ex
inspiratione spiritus sancti / in ecclesia
moderna omnia modo honoratiori
et devotiori / ymmo et meliori
quam in primitiva fuerunt sunt
disposita Ecclesia apostolorum in primitiva
ecclesia plus erant solliciti de
conversione gencium ad fidem
christi quam de ornatu ecclesie vel
de custodia vel ornamentis

l
inistroꝝ ecc(les)ie ut pz act(uum) ij vbi d(icitu)r
sic petrus / penitenciam inquit agat et bap
tisetur vnusquisque vestrum in nomine
ihu xpi et in remissionem peccatoꝝ
vroꝝ Et accipietis donum sp(irit)us
sancti / Sed iam eccl(es)ia s(an)c(t)a instructa
sp(irit)us s(an)c(t)i gr(aci)a / informata e(st) ad modum
ornatorem ymmo ad omnia gnelioꝝ
quibus modus comittere ecc(les)ie sunt
bona Sz timet sp(irit)us s(an)c(t)us no(n) o(mn)ia
recindauit ap(osto)lis s(ed) m(u)lta reservat
successoribus suis ut pz in omni
processu ecc(les)ie Sed videas ne simoni
bus tuus terram bohemie in errorem
tlem deductas sicud fuit deducta
t(er)ra Asye et partes eius gomaceles
Terra tu illuc venerunt pseudo
p(ro)phe / redyxerunt cleꝝ ad temp(or)us et
statum Ap(osto)loꝝ / possessionibus eos
spoliando p(er) potenciam principum et
militum nec simplicium Et cu(m) priuati
fuerunt omnibus possessionibus gravius
et gravius cepit peccare p(o)p(u)lus et
viue sine timore dei / Cu(m) autem
p(er) sacerdotes corripent(ur) p(ro)p(ri)etas eoꝝ
expulerunt eos Et demum p(o)p(u)lus
carens sacerdotibus conversus est in
paganismum usque in hodiernum
diem Ecce quantum malum int(er) lyte cleꝝ
et possessione spoliare / Nam p(o)p(u)lus
quoque aspicietes cleri p(otes)tatem timet
graviora peccata p(er)petrare et ad
mittere Nam ois p(re)latura sup(er) hec
data e(st) / vt plati o(mn)es errores suffo
cent / et o(mn)es erroneos in s(an)c(t)a et erro
nea eoꝝ doctrina comp(ri)mat ne
p(o)p(u)lum simplicem seducat velud
quondam modern(i) in bohemia fa
ciunt qui ut liberius excedat eꝛoꝝ
eoꝝ contemp(n)unt intelligendi q(uo)d ecc(les)ie
ne accedunt ro debent m(u)lta mala
de plat(is) ad tegend(um) mala simplicium
inducunt seculares ꝯ sp(irit)uales p(er) eoꝝ
detractores et confusiones ꝯsimi
latam s(an)c(t)itatem suam et cleri spoliat(ur)

nobiles et ciuitatenses p(er) simulatam
s(an)c(t)itatem / ad defensionem eoꝝ attrahant
Terra erroem quadruplicia assen
cia armat contra p(otes)tatem platoꝝ p(er)o
ut claues ecc(les)ie quibus difficulo est
resistere sine impensis magis et expe
sis p(ro)p(ri)us Secundo querunt p(otes)tatem prin
cipum et nobilium ut defendant(ur) ab
aliis contra iurisdictionem ecc(les)ie et p(re)
latoꝝ ut faciat illa q(ue) uolunt
sine sit bona sine mala vel bona
inordinata ut resistere possint
ecc(les)ie clauibus et plat(is) qui eos cor
rigant vel aliis iurisdictionibus
coarctat et reprimunt ut homines
simplices seducant Tercio quod
omne malum qui excogitare vel
edicere possit et dicunt sup(er) pre
latos et illos o(mn)es qui eis non
concurrant ut malum eoꝝ quod ipsi
faciunt ecc(les)ie vel mai(us) te copiant
ut s(an)c(t)i vltra alios appareant
Quarto sp(ec)ificus et sp(irit)us vltat sa
ano et p(er) quem regit s(an)c(t)a mat(er)
ecc(les)ia et membra eius. xp(ist)ifideles
et suggessit ut sp(irit)uales et s(e)c(u)lares
homines dotarent p(re)laturas ad
resistend(um) mal(is) et erroneis ut pz
Jo xiiij° ca° vbi x(ristu)s d(icit) ille uos
docebit o(mn)ia quecumque dixero uos
Et sic studeas igitur diligentissime
fugere cuiuslibet peccato mandata dei
spernando / quia du(m) es in aliquo peccato
mortali / et non servas madata dei
nec deo places nec tibi nec aliis
p(ro)dess(e) poteris ut pz p(sal)mo l(ib)ro
Vbi deus sic loquitur peccatori
et omnibus sibi sequentibus / peccatori
aut(em) dixit deus Quare tu enar
ras m(ihi) et assumis me p(er) os tuum
Tu vero odisti me et p(ro)iecisti sermo(n)es
meos retro Si videbas furem cur(re)
bas cu(m) eo Et cu(m) adulteris porcionem
tuam habuisti lex mali(ci)a et li(n)
gwa tua concinnabat dolos Sedens ad
versus fratrem tuum loquebaris et ad(versus) f(iliu)m m(atris)
t(ue) po(ne)bas scandalum hec fecisti et tacui Et
alius sapiens d(icit) non est speciosa

laus in ore peccatoris. Sed dices volo aliquis videri quod apparuisse in dicte sic est ypocrisis, quorum vita brevis est ut dicit Job xx capitulo. Hoc scio a principio ex quo est positus homo super terram quod laus ypocritarum brevis et gaudium ypocritarum ad instar puncti. Et sanctus Bernardus in epistola ad suggerium abbatem sancti dionisii. Blanda et periculosa laus cum laudatur peccator in desideriis et iniquus iniquus benedicitur. Et sanctus Gregorius in pastorali. Cum peccato operi laus tribuitur quid est aliud retributio rerum digna vili precio venundatur. Et Seneca in libro de moribus Bonum est laudari, sed praecipue tunc est esse laudabilem. Tu cito laudaveris vitium et omnia credere virtutem et in eodem Seneca de quatuor virtutibus in quadragesima epistola. Sit tibi tam triste laudari a turpibus quam laudaris propria. Ideo salvator ait Matthei vii capitulo. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium etc. Et Matthei xxiii amen dico vobis scribe et pharisei et ypocrite et dicentes teri

De communicatione laycorum sub utraque specie

Et sic prelates omnibus et similiter [illegible] in admiratorum plus admiror, nunc admirari sufficio quia presumptione audes populum laycalem sub utraque specie sacramentali communicare. Nescio hoc faciendo contra voluntatem Christi et dei et contra intellectum totius sacre scripture et contra canones sancte matris ecclesie Romane [illegible] sunt contra voluntatem Christi in cena sic et dei voluntas fuisset laycalem populum sub utraque specie sacramentali communicare et ad eandem ultimam cenam in qua dedit corpus suum et sanguinem suum sub utraque specie sacramentali [illegible] ad vocasset matrem suam

mariam virginem gloriosam que tunc dignior fuit omnibus apostolis, que tunc iam fuit ter sancta ut dicit sanctus Thomas in compendio theologice veritatis et lazarum discipulis, et hospitem cum familia cum qua fecit cenam suam ultimam quia multum dilexit eum. Et Joseph ab arimathia nicodemum et alios similes qui commitabantur eum, sed hoc non fecit. Ideo voluit eis ad hoc non fuit ut populus laycalis communicaret sub utraque specie sacramentali. Sed forte dices Matthei xxvi capitulo. Tamen Christus dixit bibite ex hoc omnes. Loquitur de consecrantibus et consecrantibus in persona apostolorum quibus tunc tradidit formam conficiendi et modum sumendi et postea fecit sacerdotes. Et Luce xxii dividite inter vos verum tamen est quod Christus dixit ad omnes ibi tunc electos preter Judam traditorem suum ne separando eum ab aliis ostenderet eum suum traditorem et furorem petri excitaret et aliorum apostolorum contra eum. Et ut ostenderet quod non tamen dat se bonis sed etiam malis ad manducandum et potandum, quia multi mortui et salvati antequam Christus natus fuit et innocentes pueri et sanctus Johannes baptista et multi tunc quando Christus ascendit salvati sunt et erant non manducantes nec bibentes sacramentaliter corpus et sanguinem domini sub utraque specie panis et vini. Et hoc probat sanctus Marcus evangelista xiiii c. sic dicens Et biberunt ex eo omnes illi xii apostoli tunc et non plures alias evangelista dixisset [illegible] scripto quod est plurimum evangelium quod evangelista plurimi dicit. Et ibi tunc porrigendo eis corpus suum et sanguinem sub utraque specie sacramentali consecravit eos in cardinales episcopos. Accipite et comedite hoc est corpus meum designans presbiteros futuros omnes

Contra [illegible] laycorum [illegible]

[illegible]

Loquitur de consecrantibus et consecrantibus in persona apostolorum quod tunc tradidit formam conficiendi et modum sumendi et postea fecit

offerentes et non laycales potius quod tantum
sub una specie communicare et non sub duabus
speciebus sacramentalibus. Hoc idem patet ex satis-
factionibus Christi quas Christus fecit turbis
et discipulis ante mortem et post re-
surrectionem suam. Et primo patet Iohannis vi
capitulo ubi Christus satiavit quinque milia hominum
de v panibus, et non dicitur potasse sed
satiavit. Et Luce ultimo ubi Christus recumbens
cum discipulis duobus in E-
maus accepit panem et benedixit
ac fregit et porrigebat eis panem
sine sanguine in omne id est corpus et
non dicitur vinum. Ubi Christus ostendit quod non
sint voluntatis eius ut populus laycalis
debere communicare sub utraque specie, quia
si voluntatis eius fuisset ad hoc tunc existens
satiatoribus potasset turbas et dis-
cipulos aliquo potu. Et tamen non fecit,
ideo voluntatis eius adhuc non fuit quod populus
laycalis sub utraque specie communicaret. Et
ut invenitur est ut patet ex evidentiis iam
dictis et assignatis. Et ipse est contra
sacrarum scripturarum, patet primo per vetus te-
stamentum quod quodammodo pronosticatum
et signum signatis explanavit et quo-
modo proportionaliter aliquid aut aliud
in futuro nove legis contingat
veteri evenit ut dicit sanctus Thomas
contra ... quod veritati nova lex
correspondeat multi id est veteri legi.
Lex antiqua ostendit multis figuris
quod tantum offerentes id est sacerdos debet sub
utraque specie sacramentali communicare et populus
laycalis tantum sub una specie panis
et non vini. Et primo patet Genesis xiiii
capitulo ubi Melchisedech rex Salem
obtulit panem et vinum qui erat
sacerdos altissimi. Et iii Regum xix
legitur quod Helias surrexit et comedit
panem subcinericium et bibit
aquam, et ambulavit in fortitudine cibi illius usque ad
montem Dei, et erat propheta altissimi.
Et in Levitico legitur ubi non licebat
filiis Israel uti libaminibus id est offeren-
dis infundendo ut vino oleo et
melle nisi Aaron et Levitas tantum qui
portabant offertorium tantum. Et Exodi
xii capitulo ubi dicitur filiis Israel Carnibus
hostiarum ... ipse postea sanguinem
fundens in altari id est committens
sacerdotibus qui debent consecrare et
sumere sanguinem Christi sub specie vini
in altari. Et sanctus Thomas ponit fi-
guram utriusque speciei sacramentalis in virga
Aaron ubi prefigurabatur quod de-
beat offerre, quia innatas qui sacer-
dotem prefiguravit et per favum mellis
significabatur sanguis Christi cum duo
tunc offerentis quod offertorium est sacer-
dotis. Et quod laycalis populus tantum
debeat communicare sub una specie
panis patet in figura Exodi xii ubi
multitudo filiorum Israel immolabat
agnum usque ad vesperam pasche
et comedebant azimos panes
et non bibebant sanguinem eius.
Item manducabant panem de celo
et non bibebant vinum. Item alias
angelorum dicitur esca ministrasti populo
tuo. Et panem celi dedit eis et
non potasti vino. Et sic de aliis
figuris patet in multis locis veteris
testamenti, que ponere longum et
tediosum esset. Hoc de antiqua lege.
Nova non lex ostendit et specialiter
Evangelium sancti Iohannis vi capitulo quod populus
laycalis non debet sub utraque specie sacramenti
communicare sed tantum sub una specie panis,
quia quandocumque loquebatur Christus ad tur-
bas de corpore suo mistico et
sacramentali numquam fecit mentionem de vino
nisi tantum de pane ut patet Iohannis vi capitulo
ubi Christus dicit Ego sum panis
vivus qui de celo descendi. Si
quis manducaverit ex hoc pane
vivet in eternum. Et panis quem
ego dabo vobis caro mea est pro mun-
di vita ... ad mulierem dicentes

Contra vetus testamentum (margin)

Contra novum testamentum (margin)

ita quod tunc primo loquebatur ad turbas de corpore suo fecit mentionem de pane. Et ubi fecit mentionem de pane et vino sic loquebatur ad sacerdotes conse... sic loquebatur de manducare et bibere spiritualiter ut ... Iohannis vi (margin)

quo p. h. d. n. c. s. ad manducandum
Et alias modicum infra dixit in
eodem c. Qui manducat hunc panem
vivit in eternum Et non dixit qui
et bibit hoc vinum Ecce quomodo loque
batur ad verba non faciens mencionem
tamen de sanguine Sed quando dixit
Nisi manducaveritis carnem filii
hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis quo
ad literam prout verba sonant Cristus
enim dixit ad apostolos et futuros
presentes quod implevit in ultima
cena et adhuc implevit in sacer
dotibus offerentibus et non in aliis
sacerdotibus ut infirmis et cap
tivis nec in laicis communicantibus
tempore suo Et non tamen literaliter
ut verba sonat Nisi manducave
ritis carnem filii hominis exponi potest etiam et
plus spiritualiter quam solus dignatus
est eadem verba exponere sic dicens
Spiritus qui vivificat caro non prodest
quicquam Verba mea que locutus sum
vobis spiritus sunt et vita id est spiritualiter
sunt intelligenda et non sacramentaliter
tamen Non quod predicta verba intelliguntur
magis de fide spe et caritate
quam de sacramentali manducacione
Non enim habent verba in longo processu
sic dixit Cristus Ego sum panis
vite qui venit ad me non esuriet
et et qui credit in me non sitiet
unquam Ubi sciendum quod nullus sanctus
nec alius sacre scripture doctor hunc
textum Nisi manducaveritis carnem filii hominis etc.
exposuit de manducacione et bibicione
sacramentali scilicet panis et vini exceptis
hereticis scilicet Nestorio et Palagio
et eorum sequacibus Sed omnes exponunt
de manducacione et bibicione spirituali
Cristum imitantes qui dixit verba
que locutus sum vobis spiritus et

Et Nestorio et Pelagio hereticis

vita sunt id est spiritualiter sunt intelligenda
et sic non sacramentaliter Et Augustinus super
id Jo vi c. Caro mea vere est cibus
et sanguis meus vere est potus
[illegible] dicit hoc est quomodo man
ducare illam escam et illum bibere
potum in Cristo manere et illum ma
nentem in se habere ac per hoc qui
non manet in Cristo et in quo Cristus non
procul dubio non manducat eius
carnem nec bibit eius sanguinem licet
ille Sed forte fratres mi dilecte opponi
tur dicens Qui non manducat eius
carnem et non bibit eius sanguinem
sacramentaliter non habet vitam in se id est perpe
tuam beatitudinem ut dicit Cristus
ubi te [illegible] volo quod secundum inten
cionem glosse super Johannem
Duplex est manducacio quedam spiritualis
tantum que fit per fidem spem caritatem
De qua Cristus hic intelligit Et
de qua eciam sanctus Ambrosius et
sanctus Augustinus dicunt crede et man
ducasti Et talis manducacio
est de necessitate salutis sine qua
nemo potest salvari et de ista Cristus dixit
hic Nisi manducaveritis carnem filii hominis etc.
spiritualiter quia ista prerequirit baptismum
fidem spem et caritatem Alia est manducacio
sacramentalis et ista non est de necessitate
salutis licet sit magne utilitatis
Iterum secundum glossam manducacio illa
illam vitam dat que est vita gracie
nec vitam glorie Et enim non sunt
plures vite necessarie ad perpetuam
vitam nisi iste due tamen secundo man
ducacio illa sacramentalis non est de necessitate
salutis Et quod non dat vitam gracie
id est remissionem peccatorum patet quia
illa vita datur per baptismum per contricionem
et confessionem et veram penitenciam et
illa vita prerequiritur ad illam
dignissimam manducacionem sacra
mentalem quia alias communicans
non reciperet ad salutem sed ad dampnacionem

Facta [illegible] quod manducacio sacramentalis non dat vitam gracie nec glorie

ut pz p sanctu paulu p[ri]e cor[inthiorum]
xi[o] ubi dicit sic Qui mandu
cat et bibit calicem d[omi]ni indigne
iudiciu[m] sibi manducat et bibit
no[n] di[iudicans] cor[pus] d[omi]ni ut pz de Juda
et de mult[is] eius sequacibus Et
q[uo]d no[n] dat vitam glie [et]c sicut
uitam g[rati]e usq[ue] ad finem uite cor
poral[is] stantem cui uita gl[ori]e
btitudo et[er]na / et uisio dei ineffa
bilis / ut pz de pueris qui decedu[n]t
post baptism[um] Ult[ra] si illa mand[ucati]o
sacramental[is] e[ss]et de n[ecess]itate salutis
tunc homines a p[ri]n[cipi]o mundi usq[ue]
ad passione[m] [christ]i / omnes dapna
rent[ur] et dampnati e[ss]ent q[uo]d tamen
est falsum / Quia multi patriarche
et p[ro]phe[te] et alii plures s[an]cti sunt
qui no[n] manducaverunt corpus [christ]i
sacra[men]taliter eo q[uo]d tunc no[n] fuit institutum
sunt saluati ut pz in Adam in
Abraham et in ysaac et in
aliis multis probis ueteris testa[men]ti
Ult[ra] q[uo]d post ascensio[n]em d[omi]ni m[ille]
et xl annis usq[ue] no[n] porrigentes
et no[n] manducantes omnes e[ss]ent dapn[ati]
q[uo]d est falsum / quia tunc ap[osto]li omnes e[ss]ent
dampnati quia nullus illorum porrexit
sub utraq[ue] sp[eci]e ut pz act[uum] ii[o] c[apitulo] ubi sic
di[citu]r Erant aut[em] p[er]seuerantes in doct[ri]
na ap[osto]lorum et communicatione fractionis
panis et no[n] potatione uini / et o[mn]es
sancti usq[ue] nunc ... / immo et omnes s[an]cti filii prom[is]sa
ludmilla s[an]c[t]us wenceslaus s[an]c[t]us
adalbertus s[an]c[t]us procopius / et o[mn]es
[christi]ani bohemie dapnarent[ur] q[uo]d est
erroneum immo hereticum / quia nullus
eorum porrexit n[ec] aliquis illorum man
ducauit sub utraq[ue] sp[eci]e sacra[menta]li
p[re]t[er] sacerdotes et h[oc] offerentes Sed
quia no[n] manducaverunt sacra[menta]liter
s[ed] tamen spiritualiter in uirtute sacrificii
et no[n] ipso re[rum] sacramenti tamen no[n]
erat tal[is] ca[usa] [christ]i sed sp[eci]e fide et
caritate Et h[oc] informat nos s[an]c[t]us
paulus p[rim]a Cor[inthiorum] x[o] sic dicens
Nolo uos ignorare f[rat]res q[uonia]m patres
n[ost]ri omnes sub nube fuerunt et

omnes mare transierunt et omnes in
moysen baptizati sunt in nube
et in mari et omnes eandem escam
spiritualem manducaverunt et eundem
potum spiritualem biberunt Bibebant
aut[em] omnes de spirituali consequente
eos petra Petra aut[em] erat [christ]us
Et s[an]c[t]us Aug[ustinus] s[er]mone iiii d[icitu]r de s[an]c[t]is
s[e]c[un]d[u]m ... contra pelagianos
hereticum sic d[icit] Nemo etiam saluatorem
no[n] cogitet q[uo]d illi qui no[n] sunt ex parte
corporis et sanguinis d[omi]ni n[ost]ri ih[es]u [christi]
dicente d[omi]no Nisi manducaveritis car
nem filii hominis [et]c Tunc unicuiq[ue]
q[uo]d fidelem corporis et sanguinis dominici
participem fieri qui in baptismo
membrorum [christi] particeps efficitur
Nec ab ...orum panis sacra[menta]lis si de
cesserit p[re]paratione huius buccelle no[n]
p[ro]uat[ur] et sic no[n] omnes spiritualiter man
ducantes et bibentes sanguinem eius
saluabuntur nisi b[e]n[e] dispositi Et for
te dices q[uo]d no[n] sufficit t[em]p[or]e et loco
optimis debent de sacramentis mandu
care et bibere Nobis strafs ... esset
preceptum [christi] manducandi eius carnem
et bibendi eius sanguinem sacra[menta]liter aut[em]
tamen illi saluarentur qui manducarent
carnem eius et biberent sanguinem
eius sacra[menta]liter et tot alii qui nunq[uam]
receperunt q[uo]d est falsum ut prius pa
tuit de multis s[an]c[t]is Et[iam] nullus doctor
exponit preceptum [christi] pro t[em]p[or]e et loco
optimis quia cadunt tunc omnia
mandatum dei ita exponeret[ur] et
sic homo qui uellet mandatum
dei impleret Et qui nollet dimitteret
pro t[em]p[or]e et loco cum tamen mandatum dei
semp[er] est implendum Quadruplex
est manducatio corporis [christi] Ubi tamen
mi fr[ater] dilecte scire uelis etiam q[uo]d
manducatio est diuisa diuersimode
Quia quidam sunt qui no[n] manducan
tes manducant Ut uiri contemplatiui
et prelati pueri baptizati in notitiis et
alii qui decedunt ut in fide et
caritate ut inuenes d[omi]ni Unde s[an]c[t]us
Aug[ustinus] de illis dicit Crede et man
ducasti Secundi sunt qui manducantes

Nemo manducans sacramentaliter non est de necessitate salutis; ... ; ... et ... ; Apostolus.
Augustinus; Non sufficit manducare pro loco et tempore.

non manducat ut in peccato mortali sa
cramentum sumentes de quibus sanctus
paulus prima cor. xi sic dicit Qui
sumit indigne reus erit corporis
et sanguinis domini Tercii sunt qui
manducantes manducant ut
fideles contriti et confessi penitentes
de quibus xpistus dicit Jo. vi capitulo Caro
mea vere est cibus et sanguis meus vere est
potus Qui manducat hunc pa
nem vivet in eternum Quarti sunt
qui non manducantes non mandu
cant ut homines desperati delecta
tes plus in peccatis quam in gratia
dei Et qui semel adminus in
anno non communicant illi debent a
cetu fidelium excludi et illis
sepultura ecclesiastica prohibetur
ut satis manifeste ostendit ut patet
in canone omnis utriusque sexus
de penitentiis et remissionibus Et de
illis dicit xpistus Johannis vi
nisi manducaveritis [illegible]
in vobis Sed spirituales offerentes sub
utraque specie sacramentalis scilicet panis et
et vini Et laycales solum sub
una panis specie tantum Sed forte
dices tu quod sanctus paulus
scripsit prima cor. xi c. hic ideo
ut communicaret homines spirituales
et laycales sub utraque specie sacramentalis
dicens Ego enim accepi a domino quod
et tradidi vobis Respondetur quod
sanctus paulus non scribit aliter cor
inthiis nisi sicud accepit a domino ihesu
xpisto Sed quia dominus ihesus non dedit
corpus suum et sanguinem sub utraque
specie sacramentali nisi tantum apostolis ut pro
patuit quia et per consequens sacerdo
tes quibus dixit hoc facite in meam com
memoracionem qui fuerunt figura omnium
sacerdotum officiancium tantum et non aliorum
sacerdotum vel laycorum quamvis quidam
ut quidam dicunt quod alii xpisti discipuli
fuerunt figura omnium xpisti fidelium
degencium in hac vita quibus debe
rent communicare sub utraque specie sacramentali

xpisti sacramentum non est corporis xpisti
fuit quod apostolis dabat corpus et sanguinem
suum sub utraque specie panis et sub specie
vini quod obtulit in cruce in ara crucis
pro salute omnium xpistus fidelium instituit
apostolos tamen offerentes et non simpliciter
communicantes Et sanctus paulus in sic
[illegible] scribit quod laycales
populi deberent tantum sub specie panis
communicare sic dicit Ita quod fratres mei cum
conveniritis ad manducandum invicem
expectate Si quis esurierit domi
manducet ut non in iudicium
conveniatis Cetera autem cum venero dis
ponam Ecce sanctus paulus dicit ad
ad manducandum et non dicit ad
bibendum Ubi ostendit quod populus lay
calis tantum debet sub specie panis communicare
et non sub specie vini Et sic non est
fuit de intencione sancti pauli
quod populus laycalis deberet communicare
sub utraque specie Et si preceptum fuisset
quod laycales sub utraque specie communicare
debent magis conveniens in dubitanter
sanctus paulus scripsisset [illegible] aliis
[illegible] et hebreis sicut romanis cum
[illegible] et hebreis [illegible]
populis Et sic quilibet apostolorum et
[illegible] scripsissent de isto precepto
[illegible] quod fuisset de salute
fidelium manducacionis [illegible] utriusque speciei
non obmisissent quod tamen non est
factum et eo quia non fuit preceptum
xpisti si scripsit apostolus [illegible]
[illegible] sanctus Ambrosius dicit
in libro de [illegible] ubi sic dicit
[illegible] preceptum in [illegible]
[illegible] dat [illegible]
[illegible] est lex est [illegible]
[illegible] Et sic patet quod communicare
laycales sub utraque specie sacramentali
[illegible] non est preceptum xpisti [illegible] pau
lo [illegible] patuit [illegible]
[illegible] [illegible]

quod non est de necessitate salutis ut apostoli et layci communicent sub utraque specie

[illegible] omnes fideles debent [illegible] et communicare [illegible] corpus [illegible] consecrationem [illegible]

et nunc legis in sacris canonibus quod isti
correpti qui fuerunt ad hoc inducti male
perpendendo parabolas ad communicandum sub
utraque specie sacramenti quod videlicet utrumque
hoc digne vel indigne facere sic
scribit eis dicens probet autem semet
ipsum et sic de pane illo edat et
de calice bibat. Certum quod manducat
vel bibit indigne vel inordinate
iudicium sibi manducat et bibit
non diiudicans corpus domini. Et tunc
breviter videas ex auctoritatibus aliquibus
quibus quidam animal se inducere
de ipsis laycalem communicare sub
utraque specie sacramenti. Et primo recipi-
unt auctoritatem sancti Gregorii in libro 4o
dyalogorum ubi sic dicitur Cuius quippe
caro prebetur, eius quippe sanguis
non in manus infidelium sed in
ora fidelium infunditur. Ubi sic
enim dilecte bene sentis et sentire debes
quod sanguinem corporis Christi non prebetur per
manus aliorum nisi per manus sacer-
dotum, et hoc tam offerentium et non
et in illorum ora et non aliorum quam
offerendo sanguis Christi infundi-
tur et infunditur, qui offerunt sub
specie vini, et non aliorum sacerdotum
non offerendo, nec laycorum sumentium
istis dicens, dicitur enim in ora fidelium
et quia layci boni sunt fideles
ergo sanguis Christi infundi(tur)
in ora ipsorum. Ubi dico cum corpus
Christi porrigitur fideli layco sub
specie panis, infunditur eciam sibi et
sanguis Christi concomitantie ratio-
ne sub ipso signo vini, quia ubi
est corpus Christi ibi eciam est sanguis
Christi. Alias error maximus sequeretur
quia sanguis Christi glorificatus est
unitus et corpori Christi inseparabiliter.
Item auctoritatem sancti Thome qui videlicet
dicit quod corpus Christi et sanguis eius
est dandum sub specie utriusque sacramenti
laycali populo, quod scribit sanctus Tho-
mas in 3a parte summe d. q. 80
art. ubi dicit Cum corpus

Christus sit sub utraque specie sacramenti non
in fructu(?) tamen in parte reputatur pas-
sionis Christi in qua sanguinis effusionem
in quo conveniens est usui huius sacramenti
ut seorsum exhibeatur fidelibus. Con-
cedit quod sub utraque specie sacramentali
est dandum corpus Christi. Certum male intelli-
gunt sanctum Thomam, tamen plusquam
inducentes locum, dicit quod sub una
specie panis tantum est dandum laycalibus
corpus Christi et non sanguis. Certum in
hoc contradicit sibi, et certe hoc intellectus
dictum sancti Thome quod in convenientibus
est usui usus et consuetudo ut
hoc sacramentum seorsum exhibeatur fi-
delibus, id est sub duabus speciebus divisim
exhibeatur, id est offeratur in altari pro
fidelibus, id est presentibus omnibus fidelibus.
Et sic seorsum hoc sacramentum est ex-
hiberi id est offerri pro omnibus fidelibus
in altari, sed non laycis dari sub utraque
specie. Et tunc ad Gelasium papam
dicentem quod divisio unius ab altero
sit sacrilegio et peccato non potest venire(?)
ne ad hoc credit ut Johannes dicit
glosa super eodem capitulo quod dictum Gelasii
intelligitur de sacrificante aut consecrante.
Et ex hoc voluit ... capi-
tulo de hac facta in medium quicumque
certum sacerdos non debet obmittere
in altari celebrando secundam speciem
scilicet vini, alias committeret sacrilegium.
Sic quidam fecerunt antiquis tempo-
ribus pluribus provinciis et in
ordinibus officiatores, et sic in ultima
celebracione sumebat sub utraque specie
sacramentum. Et in prioribus missis tamen sub
una specie panis sumebat et illos
tales sacerdotes corrigit Gelasius
de sacrilegio et non laycales ipsos.
Et tunc ad Cyprianum martyrem qui
ait in epistola in 24 capitulo ad Ceci-
lium de sacramento ubi dicit sic quod
quidam talia domini sacrificando
et plebi ministrando non faciunt quod
Christus huius sacrificii auctor fecit
et docuit, contingit per quos in isto ca-
tholice tenetur ... consequuntur.

linea ad radicem redeat vitatis
Ad hunc tamen errorem Cypriani [illegible] sit
error Cypriani locuti sunt secundum con-
suetudinem primitive ecclesie et con-
cedebant [illegible] modo sub utraque
specie communicare laycales. Sed in hoc
puncto et in aliis multis contra [illegible]
tenuerunt. Nam contra dictum Cyprianum
cum lxxx episcopis, quod heretici non possunt bap-
tisare, [illegible] dicit Gregorius magnus et in-
nocencius papa, et anastasius quod in
1o ipse non condempnabat cum lxxx
episcopis ut patet in decretis di. xxxii ver-
[illegible] Vel sic [illegible] quod credendum
in primitiva ecclesia ex simplicitate et
modo intellectu illius textus Nisi
manducaveritis [illegible] etc. Et sic errabant
quod sub utraque specie sacramentum porri-
gebant ipsis laycali. Nam quidam
hostiam intingentes ipsis laycali por-
rigebant. Alii vas vini apponebant
et sub specie vini soli [illegible] et lay-
calibus [illegible] dabant et
[illegible] in [illegible] exponebant. Alii
panem [illegible] in musto [illegible] pro
[illegible] Alii lac [illegible]
gabant et de aliis erroribus et forte
pluribus [illegible] de consecratione di. ii
[illegible] Et sic errantes Cyprianus
correxit quod non faciebant sic ut Christus
instituit [illegible] fecit. Sed forte
[illegible] quidam communicaverunt ipsis lay-
calibus in primitiva ecclesia sub utraque
specie sacramentali, verum est. Sed dum [illegible]
communicaverunt ipsis laycalibus sub
utraque specie sacramentali ex simplicitate et pro
devotione [illegible] ut beatus Cyprianus
et sanctus Donatus. Tamen quod ecclesia fuit
eis opposita, revelatum [illegible] sac-
[illegible] vel per [illegible] ut
sancto Donato fuit revelatum [illegible]
[illegible] non dicit ipsius lay-
cali sub utraque specie sacramentali communicare
[illegible] retractavit et de eo penituit
et nemini amplius sub utraque specie sacramentali
communicavit et idem aliis consuluit [illegible]
consultum fuit eis [illegible] Alii
non communicaverunt ipsis ex [illegible] mala
ut Ruteni et heretici sicud fecerunt
Nestorius et pelagius et eorum sequaces
Nestorius cum [illegible] ipsis laycalibus

sub utraque specie sacramentali communicavit dicens quod sub
specie panis tantum est corpus Christi, et sub specie
vini tantum sanguis Christi et assignabat
racionem, quia magis in [illegible] corpus Christi fuit
divisum a sanguine et sanguis a
corpore quod non credendum de corpore Christi vero est
error pessimus quia ex quo corpus Christi vivit
ubi est corpus Christi ibi sanguis eius, et econtrario
ubi sanguis Christi est ibi est corpus eius
ut per [illegible] [illegible] Et ideo
divisim [illegible] divisim ipsis lay-
calibus communicabat sub utraque specie sacramentali
ad indicandum heresim, et omnes
sui sequaces. Pelagius et sui se-
quaces communicavit ipsis laycalibus
sub utraque specie sacramentali [illegible] intelli-
gentes textum [illegible] ubi dicit
Nisi manducaveritis carnem filii hominis etc. de sacramento non
[illegible] nobis intelligebant litteraliter
et non spiritualiter ut prius dictum est.
Et sic de [illegible] errore pessimo

De errore communicancium pueros

Et pueros post baptismum communicavit
sacramento sub utraque specie sacramentali, et sub
specie panis [illegible] sumere non
possent, quod [illegible] cum sanguine
et [illegible] eis in ore. Et sic er-
raverunt ut [illegible] assignantes
[illegible] Si quid tem-
poris sunt [illegible] et tunc
assignabant tamen pueri debent
communicare sub utraque specie sacramentali quia
innocentes essent et cum non sunt
superbi avari invidi luxuriosi et
aliis peccatis obnoxii. Contra quorum heresim
repugnat Thomas in [illegible] parte summe
di. ix. Ubi dicit quod pueri non dant
hoc sacramentum, quia ad perceptionem huius
sacramenti non sufficit sola innocencia
alia plura requiruntur. Tamen primo
ad susceptionem huius sacramenti requiritur discrecio
inter cibum corporalem et spiritualem
et [illegible] non habent pueri ideo
non datur eis. Secundo requiritur devota
[illegible] hoc non datur de [illegible] et pueris
quia non habent devotionem, [illegible] ad
[illegible] Tercio re-
quiritur discrecio et cautela et propter hoc
non datur fatuis et pueris, nam
[illegible] sicud bruta [illegible]

2us error pessimus [illegible] in [illegible] non intelligentes de manducacione [illegible] non spirituali

Et ecclesia primitiva tempore [illegible] sub utraque specie

Primi [illegible] in concilio constanciensi [illegible]

Alii de errore fidei [illegible] specie panis [illegible] sanguine

4us [illegible]

4m et discretione. Tercio requiritur peccatorum
confessio, propter hoc non datur nullis nisi
quorum ita signa videantur et cognoscantur
cum eius circumstanciis. Sed quod communi pueris
non datur hoc sacramentum, privantur ab eius
salute. Hoc non est verum, quia propter hoc sacramentum
non datur eis salus, sed per baptismum. Tunc
ad ymnum ad ymnum in quo cantatur: Dedit fra-
gilibus corporis ferculum, dedit et
tristibus sanguinis poculum, dicens: accipite
quod trado vasculum, omnes ex
eo bibite. Sic sacrificium istud instituit,
cuius officium committi voluit solis
presbiteris, quibus sic congruit ut sumant
et dent ceteris. Dedit fragilibus in
fide, id est apostolis Christum negantibus et ab
eo fugientibus, et tristibus de morte
dolentibus est dedit corporis ferculum
et sanguinis poculum. Et sic istud
officium offerendi solis presbiteris committi
voluit, quod apostolis presbiteris sacerdotibus
post Christum cognitum omnibus offerentibus
et sacramentale officium offerendo exercen-
tibus, et non aliis, ut sumant sub
duabus speciebus sacramentali prout est institutum.
Et dent ceteris, id est laycis, sumendum sub
una specie panis, et non sub specie
vini. Et ideo per consequens videbitur in scriptis.
narratio Christi sacramentum instituit sub duplici specie quo ad offerentes non quo ad sumentes Sed forte dices: fortasse Christus hoc
sacramentum sub duabus speciebus sacramentali
instituit tantum ad celebratorem et ymmo-
latorem, et non ad suscipientem quo ad
sumere communicantem. Hoc declarat sanctus
Gregorius Dialogorum, de consecratione distinctione II et sanctus
Augustinus capitulo de tempore. Quod est: Si sanguis
eius taliter ab hoc secreto reassumitur
ad petram, et hominibus peccatoribus ubi in peccatum
mactatur, et quod ipse de retro mori non
potest, Christus ... relinquit pro nobis salu-
tare sacrificium, consolamen et medi-
cinam peccatoribus corpus suum offeren-
dum in altari pro redemptione omnium
fidelium, ob memoriam sue passionis
et sanguinis eius effusionem sub duabus
speciebus, ut dum habeamus memoriam sui, vere
sui corporis in cruce ymmolacionem per panis
significatam et sanguinis effusionem
per vini significationem manducantes
autem et bibentes. Et officium non sit
in remissionem omnium peccatorum, sed solum
presbiteri suscipienti persone exequenti, talis
autem sic non requiritur apud laycales
sub duplici specie, quod ipsorum sumpcio non sit
remissio omnium peccatorum et fidelium. Quod sufficiat
secundo laycis sub una specie panis
huius corporis et sanguinis memoriam habere
et non sub specie vini. Et hoc propter maio-
rem cautelam ... ymmo et quoniam
est ymmo maximum periculum sanguinem
Ihesu Christi per pepla mulierum perfundere
virorum barbas madidare et terram ir-
rigare. Et hoc est contra illos qui in caute
et indiscrete sanguinem Ihesu effundunt,
dicentes quod et plus fusus fuit in terram
quia licet sanguinis est plus fusus
fuit in terram pro salute fidelium, nunc
autem fundi ... salute hominum, eo quod
sanguinis est iam est glorificatus et
glorioso corpori unitus inseparabiliter,
qui prius fuit mortalis et divisibilis
sed iam non est mortalis nec divisibilis,
ut patet. Credo illi per maximum peccant
qui in caute et indiscrete sanguinem
Ihesu effundunt violenter mortalem
et divisibilem facientes. Nunc
autem est per maximum fundere Ihesu
sanguinem inmortalem et indivisi-
bilem. Et ideo magna pena eos con-
sequitur, quia primum contra decretum sic:
sacerdos per negligenciam stillaverit gut-
tam sanguinis Christi super terram aut super
pallam, penitencie dies XL diebus
ieiunium et orationes et aliis
bonis misteriis dum suffecerit. Ad quod
et gutta stillata lambatur, et pal-
la aut pannus abluatur, et si est lapis
radatur et rasura ad sacrificium
reliquiis sub ... reponatur. Et si
in terram stillaverit sanguinis, est terra
cum lingwa et sumatur et illa terra
ad sacrificium reponatur. Et sic igitur talis
pena debet sacerdotibus per ne-
gligenciam fieret in palla, et quod pal-
la dum ... licet sit consecrata, multo
magis maior pena debet laycis,
quia si madidant barbas vel ...
dicunt cristo in rusticitate effundunt.

2° (right margin, beside "et non sub specie vini")

pena negligencie de stillacione (right margin)

(left margin notes, partly cut off at the edge:) ... contra ... ... constituit ... ... in ... sumi ... ... in ... ... spiritualiter

(left margin, lower:) ... requiritur ... manducare

(left margin numerals:) 1m 2m 3m

quod omnes alii te-
nentes et docentes
et hoc facio quod ecclesia
Romana tenet et docet
observavit

sanguinem Ihesu Christi debent cum toto corpore
et barba comedere et in confundendum istum
si vellet comedere vel cavere secundum statu-
ta et canones a sanctis patribus edita
et confecta, quia licet omnes subtilitates
specie sacramenti inadvertentes et sanguinem
Ihesu Christi in terram fundentes
exigunt [illegible] in anti-
quis iuribus et de heresi deabole-
dam verbis sic dicit Lucius papa communi-
cantes qui de sacramento corporis et sanguinis Christi
aliter sentire vel docere non metuunt
quam sacrosancta Romana predicat vel ob-
servat ecclesia, vinculo perpetui anathematis
innodamus. Cum Romana ecclesia sit
mater et caput omnium ecclesiarum katholi-
carum et capud ut dicit Gelasius papa xxi
distinctione non apostoli aliis synodus. Sed solus
Christus in matrem ecclesie eam instituit
tamen ecclesie summum pontificem et pasto-
rem beato Petro, Ihesus Christus ordinavit dum dedit
potestatem ligandi atque solvendi quam li-
gare et solvere possit et a causa ro-
mana digne accepit, et hoc cum
manus pontifice tamquam a primo da-
tore omnis ecclesiastica fluit potestas et
auctoritas tamquam a summo pontifice.
Item Honorius papa de consuetudine
innocentem plebem, ne ad quod est contra
superiores ecclesie mittet consuetudine
approbatam nova inducentes. Et quod
forte fecisset utique dicenda est. Et sic
[illegible] de clara potestate Romane manifestum
est malum ab imitacione et observacione
sedis apostolice repellere quod ... velle
malum est. Et Nicolaus papa de consue-
tudine ecclesie xx et etiam di. xi dicit
sit in canone de aliis causis ordinibus
transgressor observacionum ecclesie cri-
minibus est, sic transgressor legis, hoc
etiam patet ex lege civili que frangit
observacionem et consuetudinem civitatis punitur
per leges civitatis. Ideo quod si aliquis
contingit compellere laycales communicare
sub utraque specie sacramenti vel sanguinem
effundere, provideat sibi de pena sa-
lubri quam prius quam incurrat ne in
perpetuum dampnetur. Item sanguinem
Ihesu Christi portare ad infirmos longe
ab ecclesia dispersos per silvas campos

videtes et colles, eundo vel equitando
esset valde incautum et periculosum propter
lapsum tam hominis quam iumenti. Quare
inconveniens sit laycos communicare sub
utraque specie. Si autem dicitur quod infirmis sufficit
sacramentum tantum sub specie panis. Sed etiam
sufficit laycis sanis sub specie panis
tamen eo quod infirmi magis indigent
ea salutari medicina quam sani. Secundo 2o
etiam si funderetur sanguis Ihesu Christi
quod ut hostie fuerunt de facili in
accidentia transmutari ... statim vini
et sic sub dubio a periculo recipere-
tur. Tertio ponerent multi in periculo salutis 3o
quia quam plures vinum non possunt bibere
nec odorare ut patet in ... Polonia
et in multis aliis. Quarto quod magis 4o
plebe ... tempore pestilencie op-
terent magna vasa preparari. Quinto 5to
in bello iusto ubi essent multa
milia hominum qui vellent omnes
communicare sub utraque specie sacramenti et
ubi tam magnum calicem invenire
et quis posset eum elevare. Sexto 6to
possent credere communicantes quod sub specie
panis non esset totus Christus nisi sub utraque
specie, et sic daretur occasio erroris quod
non est danda simplicibus qui manu-
ducuntur ... Septimo 7o
ut veritas videat umbra, id est nova
lex veteri legi, quia in veteri lege
sanguis fundebatur sub altare
ut patet ... et prius satis dictum
dictum est. Et ideo laycales non viij
sunt communicandi sub utraque specie sacramenti
propter heresim Nestorii, ut prius dictum
est et ... Et quia quando
quando sacerdos in altari sub duplici
specie offert et recipit hoc idem est
fidelis laycus sub specie panis totum
recipit quia sic Christus qui est indivisus
et hoc sub duplici specie offertur et sic
idem est Christus qui est deus et homo a fideli
layco sub specie panis recipitur. Ideo
sufficit layco tantum quantum ... id est
Christum totum oblatum recipit, quia
preciosum est ...
... Et patet quod laycus
sub una specie panis non minus reci-
pit vel ... quam sacerdos ...

[illegible]

offerens sub utraque specie panis et vini. Si vero
quis dicat quod sub duabus speciebus maior gratia
maior devotio, maior contritio et huiusmodi
effectus acquiruntur quam sub una specie,
respondetur: Etsi quandoque sub una specie
acquiritur maior et multiplicior gratia de-
votio et contritio et huiusmodi effectus quam sub
2° duabus speciebus, certum est quod aliquem
laycum esse bone vite et dignum
et sacerdotem male vite et indignum
scilicet qui est ypocrita et erroneus
et excommunicatus et aliis peccatis ob-
noxius, tunc sub specie una acquiritur
3° maior gratia, maior devotio et contritio quia
laycus est magis dispositus quam devotior
quam sacerdos sub duabus speciebus. Et
4° patet in [illegible] qui olim [illegible]
die communicaverunt. Sed alii cum bene
5° fuerint dispositi, sed non ut quidam
nunc faciunt qui sine tremore et de-
votione, ymmo et sine confessione acce-
dunt ad hoc venerabile sacramentum.
6° Sacerdos autem recipit sub utraque specie
sacramentali tamen quia dignior est ex officio
suo sacerdotali et tunc quia in sacer-
dote bene disposito communiter viget de-
votio maior, zelus maior, contritio maior quam in
layco eo quia intelligit quod legit
7° et tractat et hoc non est in layco. Sed
sub duabus speciebus fit distinctior memoria
passionis domini quam sub una specie panis
quia sub specie panis memoratur passio
Christi in cruce et sub specie vini memoratur
sanguinis effusio. Respondetur ad hoc quod lay-
ci et omnes fideles ista duo distincta
distincte possunt memorari in oblatione
sacerdotis qui pro omnibus offert distincta
in persona Christi et ecclesie, et tunc in sola
specie panis sub qua est totus Christus,
ymmo passio Christi et sanguinis effusio
potest memorari a quolibet fideli omnia
habere distincte et [illegible] et [illegible]
eo quod communio non fit propter memoriam sed
propter augmentum gratie. Sed Christus [illegible]
[illegible] cenam instituit fiendam
pro omnibus fidelibus [illegible] et [illegible]
sub duabus speciebus non propter laycales [illegible]
Sed quia [illegible] stat in dispositione [illegible]
et [illegible] qualiter eam disposuerunt
fuerunt et sic teneatur. Dispensent

[Left margin notes:] quod non dicit maior devotio et contritio sub duabus speciebus [illegible] sub una specie [illegible] maior devotio et maior [illegible] / Sacerdos recipit sub utraque specie / [illegible] duplicia [illegible] et distinctior [illegible] passio

eam sub duabus speciebus ut sub duabus offeratur
in altari pro omnibus fidelibus. Panis e-
nim oblationem representat et significat Christi
passionem in cruce et ymmolationem qua
ipse obtulit se ipsum in cruce pro peccatis
nostris. Et vini oblatio significat et
representat sanguinis eius effusionem
qui pro nobis fuit effusus. Et hec duo distincte
debent memorari. Sacerdos qui offert in al-
tari pro omnibus fidelibus. Et hec dicta
sunt necessaria. Etsi in offerendo sub duabus
speciebus debent Christi memorari, patet quia sanctus Ambrosius
in epistola ad [illegible] et ponitur in decreto
de consecratione, ubi sic dicit: Sed enim vero offertur
unum est corpus et non multa corpora
ita unum sacrificium. Pontifex autem
ille est qui hostiam obtulit et nos
mundante ipsum offerimus. Etiam nunc
que tunc oblata est et consumi non
potest quod nos facimus in commemorationem
eius quod factum est. Hoc enim facite
in meam commemorationem. Secundum [illegible]
[illegible] confitente in meam commemorationem.
Et quia [illegible] et [illegible]
[illegible] sacre scripture doctoribus nullus
mandat scilicet precipit sub utraque specie
communicare laycales, excepto Cipriano
ab ecclesia [illegible] et ad illam partem
et quo ad baptismum hereticorum cum
lxxx episcopis ut patet et infra [illegible]
tibus late est declaratum. Sed nullus
doctor sacer consulit et mandat
ut laycales sub una specie panis
communicarent. Et [illegible] sanctus Augustinus
in libro de [illegible] ubi dicit sic: corpus
et sanguinem domini dicimus illud
quod ex fructibus terre acceptum est
et prece mistica consecratum recte sumimus
in memoriam dominice passionis. Hic
[illegible] ubi dicit communicare laycales
sub una specie panis tamen [illegible] dicit
ex fructibus terre, scilicet ex frumento. Item
[illegible] Gelasii pape de consecratione
[illegible] Glosa dicit quod sacer-
dotes [illegible] celebrandum missam sub
una specie tantum [illegible] ut
in infirmitate vel captivitate. Unde
si sacerdotibus precipitur [illegible] et
[illegible] sub una specie tantum, scilicet panis
et non sub specie vini vel sanguinis,
[illegible] fortius laycales debent
communicare sub una specie panis tantum.

[Right margin notes:] quod doctores sacri consulunt [illegible] sub specie panis solius / Augustinus / Gelasius de [illegible] celebrantibus [illegible]

et no sub spe panis et vini vel san
guis tm. Et ideo sanctus Tho. ponit pom
Bulhardus effectus hostie et no vini aut san
guis, ut credat laycus tantummodo re
cipisse scilicet carnem et sanguinem sub spe
panis sic dicens / Corpus xpi ergo ...
est medicina pro egnatibus dicta //
debiles ... confortat languorem
sanat sanitatem conservat / sic ipse magis
tor patientem et ardentem / et gratias
actor devotior. Et ille ubi nulla
mentione fiat de sanguine / eo dicens
ut laycales tantum communicent sub spe
panis et no sub spe vini quia san
guis est datus eis in corpore sub spe panis
s. Thomas quod et hoc probat sanctus Thomas super ... summam
ad corpus sunt et in compendio theologice veritatis / et
sanguis sua summa de sacramentis. Ubi expresse
dicit sanguis xpi laycis datur in corpore
per modum unionis quia corpus non est sine
sanguine / licet sacerdotes sumunt divisim
in signum quod sanguis fuit divisus
a corpore tempore passionis xpi. Et ideo dicitur
hoc facite in meam commemorationem. Et
quod recipientes corpus xpi sub spe panis
recipiunt et sanguinem hoc probat sanctus
xpm Thomas / dans exemplum in simula ibibi
ta vino quod qui dicta simula comedit
tur etiam et vinum bibitur per modum
potus sub spe panis. Sic etiam est
equalis similitudo in sacro pane cum
fidelis recipit corpus xpi sub spe panis
bibit et sanguinem eius concomitative
licet no bibit sub ipso signo scilicet
vini quod signum non facit layco ad
salutem. Sed in oblatione sacramenti
sanguinis multum valet cum offertur pro
omni fidelium vivorum et mortuorum
in purgatorio existentium. Quod layca
communicatio hoc non reputat ut utili
tas recipientis sed ex bona dispositione alias
non / Etiam non est bona dispositio dampnum
sibi accipit ut patet per beatum Paulum
qualiter contra corpus xpi. Et quod reci
pientes corpus xpi sub spe panis et
sanguinem xpi recipiunt hoc etiam probat
greg. probat sanctus Gregorius / in libro dyalogorum
miraculo multis miraculis quod non credentes san
guinem xpi esse sub spe panis quod illa spes
panis sacramenti versa fuit in digi

tum carneum et sanguinolentum ut patet in
libro predicto / Et una mulier que
dabat panem albu sancto Gregorio ad con
secrandum. Et sanctus Thomas in summa De ablutione et
sacramentorum mandat dare laycis sumptionem accipienda post
vini aut aque non consecratum pro ablutione sacramentum
et dicit quod debent layci manum ad re
cipiendum et bibere non propter misterium
aliquod / sed ut laventur ora sumencium
ne remaneant alique reliquie
sacre eukaristie infra dentes vel
linguas et etiam ut non fiant in
ore propter maleficium exercendum ut qu
ondam fuit tempore Ambrosii quo hoc
... per unam mulierem fuit servata
... / cuius miraculum quod ibi
et abscondit signum hodie habetur in medio
... / videlicet in monstrancia ...
... quia apud corpus xpi fecerunt
... et sic patet de sacramento corporis et sanguinis
quod sacrum corporis et sanguinis
xpi laycalibus sub utraque spe sacramentali
... contra totam scripturam veteris et
nove legis / et sanctorum principum ab
ecclesia approbatorum hoc et katholicam
ecclesiam ... videlicet ...
communicantes laycales sub utraque
spe sacramentali est katholicam et
romanam ecclesiam veram katholicam
et romanam ecclesiam videns et conside
rans quomodo multi errant communicantes
populum laycalem sub utraque spe sacramentali
... ex simpliciter ut beatus Cypri
anus et sanctus Donatus et alii plu
res ... patet ... et
... mali et erronei et heretici
velud Nestorius et Pelagius
et eorum sequaces / et pseudo prophete
qui deceperunt corinthios ...
... Samuel et monstes ut
xpi induceret. Sed sanctus Paulus
consulit ut mulier non velato
capite ecclesiam non intraret alias
si non esset vellata vendatur in
turpitudine contra corpus xpi. Sed
xpi mandat ... terram ...
... et sanguinem eius bi
... Joh. ... in ...
... hoc ... ista astucia pseudo
prophete deceperunt Corinthios ...

sub utraque spe sacrale comunicavit non
tm sacerdotes s et laycales ipli ip
tm nullibi mandat ut p scriptum suis
allegatum e / qd laycales stant sub
utraque spe comunicare vo offerentes tm
vt prius ostensu est veteris et nove
legis **De tercio error 9 ...**
Consideras aut catholica et rona
ecclia / errores multos ctra illos / et com
ecclia / et nova lege / q figuras
portas veteris et nova legis / q figuras
aut figuratum / qe figuere ostenderunt et
ostendunt qd laycales tm debent sub
spe panis comunicare et offerentes sub
duabus spebus scz panis et vini pp ter
rones iam premissas Statuit sancte
precepit et confirmavit canonibus decretis
et decretalibus / et bona consuetudine aml
tantemis annis et aliorum canonicis
sub pena anathematis / et ppetue
dapnacois / ut amo nullus comunicet
laycales ppln sub utraque spe sacra
tali / quia sumatz quilz sacerdos dz
observare / ut no porrigat laycalibus
populis sacrum dni sub utraque spe panis
et vini Et ipi ecclia recipit aucto ppm
Et q sat oppositum ecclie scte / peccat
qt spm sctm quod peccatum no remitt
tur nec hic nec in futuro seclo / teste
salvatore in ewangelio math xii ibi pe
cedo dico vobis / Omne peccatum et ois
blasphemia remittit hoibus spus
aut blasphemie no remittitur
et quicumqz vbu dixerit qt filiud
hominis remittetur ei / Qui autem dixerit
vbu qt spm sctm no remittetur ei
nec in hoc seclo nec in futuro Et ideo
quicquid mandat rona ecclia / ab
oibus observari e spiritualibus / tamquam
membra no debent discedere a capite
et ponit in decretis di xii vbi dicit
membra a capite discedere Et sextus
innocencius ppa decreto epo scribens
sic dicit Ab oibus observari / qd rona
ecclia observat est decentissimum tam
sctre nolumus ut nobis circa no diffas
qd sctre vulgariter qsi scli qi varietates
induunt alterius qd rona ecclie ex
pnmat consuetudinem observandi
Cum rona ecclia sit capud omnium

cetterarum atque regulis illatam co
venit devitare Et scitus gregorius di
xix / Eis qs aplis aut ecclie no
licet contravenire precepti aut con
suetudinibus decide inter sacerdotes
no debeat locum / ut de eius iudicio
quisqs iam debeat qz iam dapnatus
e quod predicabit ut mittat acadag
qt epis ut prohibeat talia fieri **Qu
no pt qlz qui cui vult confitei et**
Eciam predicas qlz // **comicare**
homo qui vult vbi vult et cui
vult pt confitei / et comicare vo
adultes sine plebanis suplicio auarz
lymonio sed Simoniaco excorare
fe in dilete / Aplus qui dt qui
aliud indicat serpium condepnat et
pucolarius ppa ludwicus imperator
scribit decem gstati imperatoris qui
constantinus dixit Si ve ppus oculis
meis vidissem sacerdotem peccare cu
muliere / clamide meo ipm cooperirem
ne ab aliqua videat confusus vobi
quid sunt tales sacerdotes qui vellet
aliorum peccata occultare ut ita ipi cor
ferit Sed pro dolor iam spuales et
seculares / non tm peccata hominum manifestant
quibus obnoxii sunt s multa conflant
et mentiunt quibus obnoxii no sunt
sed dicunt et dicunt ut sua peccata
occultent / cum sic plus noceat et cri
minosa ceteris aliorum hominum / Cum tm
veniat in conspectu corum / hoc mortis
et in die iudicii ut pz luc xxi ubi
dicit Tunc videbunt filium hominis
venientem in nube cum ptate magna
Ideo adultere canonici de remissionibus
e vitius sextus / ubi dicit clemens
ppa iiii Cum omnes fideles utriusqz
sexus / teneant in sua ecclia confiteri
et comicare / nec forte cum localis
et vos pprm sacerdotem excusacionem
quis alit fecerit / qd alteri confiteri
sine licencia pastoris / sicut re
no est absolutum / qz nemo debz mitte
falcem in messem alienam / et comu
tans indigne comicavit / quia in
pena mortis corporis x sumit / quia
sacerdos peccata sibi remittere non
pt ut conterit in celo et in gla

xxiii. Heresis que dicit quod papa non sit maioris auctoritatis quam simplex sacerdos

Homines utriusque sexus / Item predi-
cant et dicunt quod papa non sit maioris
auctoritatis quam simplex sacerdos et
assignant rationem istam quod sicut alii apostoli fuerunt
eiusdem auctoritatis cum sancto petro sic
sacerdos cum papa sunt eiusdem auctoritatis
Contra dictum predicante et ulterius in
foro hic tibi adherentibus absolvendo
omnes in omnibus peccatis in quibus
et cum quibus venerit ad te Cum
tamen quedam sunt peccata quorum tamen papa
absolvit et nullus alius absolvere
potest / **Nota casus papales et
episcopales** Primus est qui incendit
vel frangit vel qui violat ecclesiam / Secundum
peccatum quod papa solus absolvit est qui
sciens et sponte communicat excommunica-
to in divinis vel in crimine et vocatur
sicut excommunicatus maior vel minor
excommunicati / licet non dicant super eos
sententia maior tamen est sententia minor et
tertio de eo est sententia maior Et quedam
alia sunt peccata quorum solum spectat ad ab-
solutionem archiepiscopi vel episcopi et suorum
vicariorum in specialibus ut sunt ista
peccata Primum incestus cum monialibus
virginum et maritarum violatio et in homi-
cidio sed in sacrilegio Ideo communes
sacerdotes in casibus premissis absolvere
non possunt desuper carent auctoritate papali
vel episcopi vel suorum vicariorum in specia-
libus non absolvunt nec absolvere possunt
nisi in articulo mortis Sed …
… sibi confitentium accipit
et in profundum inferni demergit se
non penitentes Romana ecclesia
ipsa sancta Romana statuit san-
xit et confirmavit / et quod papa sol-
summus sit maioris auctoritatis
quam simplex sacerdos patet
ex officio patris pandectarum
xx. q. … in decretis Sacrosancta
ubi dicit Licet omnes apostoli fuerunt
… et licet omnes essent
apostoli petro tamen concessum est …
… voluerunt … et re-
liquis preesset apostolis et episcopis
et principatum teneret apostolatus
… est … xix c.

De auctoritate pape

Et … ibidem dixit quod petrus
sit caput apostolorum ut ab ipso
dona sua in omne corpus dif-
funderet Et sic illi maxime er-
rant qui dicunt quod papa non sit
maioris auctoritatis quam simplex
sacerdos ut dicit … pre-
sbiter Et illi errant sequentes
heretica dicta secte Grecorum e-
rant dicentes Papa non sit
maioris auctoritatis quam simplex
sacerdos licet apostoli quo ad ca-
ritatem sunt equales et quod id
dicit … papa et simplices
sacerdotes tamen inequales sunt
quo ad prelationem prelationis et au-
ctoritatem Igitur quilibet prelatus
vocatur frater quo ad caritatem
pater quo ad dignitatem Item
Quidam errant dicentes quod
papa malus non debet appellari
sanctus nec debet sibi scribi in
titulis Sanctissimo in christo pa-
tri et illis mendose scribitur
Cum malus quod est peior non
sit sanctus Videtur quod tales er-
rant Item **Qui sanctus nominatur**
ad sacerdotes in decretis propter
vitam … personarum de quibus
considerat sed officium dignitatis
et auctoritatem concessa Item dignitas
papalis est dignitas que …
… sic scilicet homines per homo
est capax Et cum de …
… quod sit omnis de dignis
sanctis … et apostolis …
sanctis aut sanctificandis …
… dignitatis scribitur …
sibi titulis non quod persona sit sancta
ideo dicitur … de consecrationibus
… pontifex …
… ad … et admittat
… caput …
… plenitudinem potestatis …
… solum … scilicet …
… caput est super ceteras …
… **De indulgentiis pape et …**

de titulo pape … [illegible]

Et tamen illi curati, qui dicunt quod indulgencie sunt
tales quod omnes illi possint in crucesignatis peccatorum.
Ubi sciendum est quod 2a secta in ecclesia militanti
maxime vulgata, quod primo claves quibus
prelati ligant et solvunt. 2o auctoritas qua
prelati sunt digni adligandum et adsol-
vendum. 3o thezaurus ecclesie, id est, qui constat
ex omnibus sacramentis ecclesie et indulgenciis
prelatorum, et 4o thezaurus ex passione
domini nostri Jhesu Christi et eius sanguinis effusione
et multorum martyrum et aliorum sanctorum
et ex meritis tocius ecclesie, et ex misericordia
dei omnipotentis generaliter, et hec tria sunt ex
dictis sanctorum doctorum de pe. et re-
tande cum exodo, et talis 5o. et
pone libro sexti decretalium. Karissimi fratres
mei dilecti predicando et cantando si-
nat proponendo, maxime contra
conplices spirituales et seculares, contra pre-
latos tenetis quod sacerdotes. Cum sacerdotes
symoniaci et totus clerus qui nolunt officiare
iniusta interdicto officiant quod plus licet
sacerdotibus observantibus interdictum contra
sunt quam deo. Ubi te scire volo
quod dominus est simul homo quo ad deum
contra est simul occulta et tecta et
ita simoniaci tenentur omnes et singuli deo
sunt omnes semper et eodem loco et di-
sunt deus vere dicitur. Domum dei
tuum id est tunicis et illi soli sunt
et proximos eius non mendicis et tales fui-
tute locum admittes et precibus adherens
contra sunt, et ideo dicitur quod isti loco deo
sunt, quia deus est et commune eundem ad contra
generis sua et illis simoniacis dicitur Christus
Jo. xii. Si quis michi ministrat me sequatur
et ubi ego sum illic et minister meus
erit. **De interdicto** Verba sunt
etiam manifesta et clandestina quod fit prelatis
in ecclesiis ad laudem dei et ad devo-
tionem populi. Et ad solempnitates sanctorum
et ita simul in luctuosis crucifixa pro
latos propter excommunicatos publicanos et
alios notarios peccatores, et clericos non
tamen excommunicatos a prelatis interdictis
contra tales. Sed eciam adeo, ut patet per psalmos in
qui dicit Iudicasti superbos maledicti
qui declinant a mandatis tuis. Et ideo
qui affirmant propter suum singulare

bonum vel sinodum horum interdictum
violando, non sunt deo sed dyabolo,
patet hoc per Christum in evangelio capitulo vi ubi
dicitur Nemo potest duobus dominis servire
et illi ideo qui hominibus magis placere
deo et hominibus bonis displicent, constituti
sunt super eos. Ideo potest in omnia et
causa re oportet deo servire, atque eius
hostibus contra existere. Nam deum ad eum
se denegat, qui placat suum immo
sed boni simoniaces deo illi merentur et
salvantur ut patet capitulo xxv ubi dicitur
Salvator: Euge serve bone et fidelis
quia in pauca fuisti fidelis supra multa
te constituam. Intra in gaudium domini tui.
Talis aliqui simoniaces non boni sunt
servi sed inutiles, et non aliud sequi-
tur nisi pena perpetua ut patet capitulo xxv
Inutilem servum ponite in tenebras ex-
teriores ubi est fletus et stridor dentium.
Si econtra fratres mei dilecti mandata Christi
et prelatorum observare, tamen tantum can-
tando et predicando, et lauro per
anglos predicare docendo, sed opere et
actu implendo, quod ut vere predicatis
ita et vivendo faciatis sicut deus mandat
levitici xxvi ubi sic dicit Ego dominus
leges meas custodite, quod legem
etiam quod dicit Cum tibi nocens omnino
fuit alius de quo eciam salvet alt-
ere vere, quod ut voluistis ut faciat
vobis homines, et vos facite illis. Et sic
Et sanctus paulus in ad Ro. Quicumque
peccaverit per legem iudicabitur, cum
gentes quae legem non habent naturaliter
quae legis sunt faciunt. Verbo legem
evangelii, dicitur capitulo v: Audistis quia dictum
est: Diliges proximum tuum sed tempore et
odio habebis inimicum tuum. Ego autem
dico vobis diligite inimicos vestros et
benefacite illis qui vos oderunt et orate
pro persequentibus vos, ut sitis filii patris
vestri qui in celis est, qui solem suum facit
oriri super bonos et malos. Et de im-
pletione illarum legum dicit capitulo xix
Si autem vis ingredi ad vitam serva
mandata, et hoc est contra multos spiritua-
les et seculares qui credunt salvari se
in aliis predicacionibus et cantilenis non
certa non approbatas in ecclesiis ipsas in-
habiles cantantes, qui tam clericus vadunt

Illos qui conantur
in ad ipsius platorum
electos quos fecerunt
mutare et legere

ritulo precepto
perpetui possimus

contra spirituales et
seculares in aliis
predicacionibus et can-
tilenis non appro-
batis ab ecclesia
cantantes

in canones sunt quas et innocentius pape
Canones sic inconcusse observandi

Et q laici presbiteri predicare et porro sacre scripture et cantare

Cerendi est ne etiam laici sub spe-
cie (in margin: vio) sub intrent vicia chaulbag
Septus ipsius intendat layci cuiuscumque
ordinis censeantur a fratribus eminere
et ne ex potentibus aut predicatorum
officia ipsis usurpent hec idem etc.
presbiteri et cantilenis ab ecclesia non
approbatis quas in ecclesiis et in foro
in presentia platorum et in nostram
mariam prelatorum cantentes Et si
in d. quis laudare deum est bonum quod
quis sit orando cantando Verum
est Sed tantum consuetudo ab ecclesia
et non alio tantum propter multa mala
que exinde evenire audientibus
sed pz Sz d canones et statuta
sub ecclesia tradita non est eis ob-
ediendum Audias salvatorem qui dixit
ad apostolos et ad eorum successores luce
x / Qui vos audit me audit
et qui vos spernit spernit eum qui
me misit Et sanctus paulus ad ro-
manos c sic ait Omnis anima potesta-
tibus sublimioribus subdita sit
non est potestas nisi a deo vel et ipse dicit
Subditi estote omni creature humane
propter deum Item paulus ad colossenses
filii obedite parentibus vestris per omnia
hoc enim placitum est deo / servi obedi-
te dominis vestris per omnia carnalibus / et
non ad oculum servientes quasi hominibus
placentes sed in simplicitate cordis
Item sanctus paulus ad hebreos xiii° Obe-
dite prepositis vestris subiacete eis ipsi
enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris
reddituri / et cum gaudio facientes
et non gementes hoc enim expedit vobis
Et sanctus Augustinus in correctione mona-
chorum sic dicit Cum igitur
velle sibi aspirare amatoribus suis
dei deprecor et sic dicit magis vult deus
holocausta aut victimas / et non
potius ut obediatur voci domini ecce me-
lior est enim obedientia quam victima
Ideo dicit sanctus Augustinus li de na-
tura et v / Non presbiterum deus magne
arborem / tamquam mala esset / sed ut
ostenderet quod bonalis natura non in sua
potestate / sed adeo subiecta esse debet
et ordine sue salutis per obedientiam
custodire / Ideo eam appellant scientie
boni et mali / quia cum eam quis vetitam
tetigisset / experiretur penam peccati et
exempli xxv dicit de inobedientibus et
malis hominibus / Discedite a me
maledicti in ignem eternum quem para-
tus est dyabolo et angelis eius Ideo
audi consilium dei dicit vt xxx Elige
ergo vitam ut et tu vivas et semen
tuum diligas dominum deum tuum atque
obedias voci eius / et illi adhereas
ipse enim est vita tua et longitudo
dierum tuorum Et sic fili mi dilecte si
qui te seduxerint ab obedientia
dei et platorum tuorum / et extraxe-
runt te de sinu sancte matris ecclesie audi
ad consilia salomonis qui ipse talibus
ubi sic dicit de viam Audi fili
discipli nam patris tui / et ne dimittas legem
matris tue ut addatur gratia capiti tuo
et corde fili mi Si te oblactaverint
peccatores ne acquiescas eis / si dixerint veni nobis-
cum insidiemur sanguini / abscondamus tendi-
culas contra insontem frustra / deglutiamus
eum sicut infernus viventem et integrum
quasi descendentem in lacum omnem preciosam
substantiam reperiemus implebimus domus nostras
spoliis sortem mittentes nobiscum
marsupium unum sit omnium nostrum
fili mi ne ambules cum eis prohi-
be pedem tuum a semitis eorum
pedes enim illorum ad malum currunt
et festinant ut effundant sanguinem
et frustra iacitur rethe ante oculos pennatorum
Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur et mo-
liuntur fraudes contra animas suas / et sic
te est avari animas possidentium re-
cipiet hec illo et sanctus paulus
prima corinthiorum x c sic dicit Sine offensione
estote iudeis et gentibus et ecclesie
dei sicut et ego per omnia omnibus placeo
non querens quod utile est mihi sed quod multis
ut salvi fiant Si iudeis et gentibus
denique quasi sine offensione multo
magis magis xanus / nullus de se con-
fidens / sed semper casum peccati et mortis

quod obediendum est deo et platis et omnibus corporis (?) sine legibus

[illegible] in deo [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible]

Pro ecclesia de se [illegible] et alios [illegible] [illegible] [illegible] se sanctos [illegible]

expectans ut consulit sanctus paulus
ad cor. x. Qui se existimat stare
videat ne cadat. Et eccl. ix. dicitur
nescit homo an dignus sit odio vel
amore. Et hoc est contra multos qui ma-
gnam confidenciam de se habent ad sal-
vandum, sanctos se appellantes et alios
asserentes bonos vel meliores in toto con-
dempnando quibus dicitur kathonis sic
dicens Nec te collaudes nec te culpa-
veris ipsum, sicut faciunt stulti quos
gloria vexat inanis. Et iob 9 Os
meum condempnat me, et tercia de-
fectus sui memorare potius loquitur
de celo quod sic ait, Nullum violentum
perpetuum. Ideo nisi sic obmittas tran-
sitoria et violenta, et provide tibi
de illis que sunt permanencia et perpe-
tua, id est de regno celorum et gloria
ineffabili et societate sanctorum. De quibus
bonis perpetuis ait psalmista Beati qui
habitant in domo tua domine in secula secu-
lorum laudabunt te. Ideo non sit tibi confidencia
in mundi principibus vel in mulieribus(?)
sed in domino deo tuo. Ne veniat super
te maledictio domini dei tui quam
dicit per Jeremiam xvii c. maledictus
qui confidit in homine et ponit carnem
brachium suum et a domino recedit cor
eius, quia sic homo moritur in anima sua
hic in presenti a vita gracie, et in futuro
a vita glorie secundum prophetam Ezechielis xviii c.
Anima que peccaverit ipsa morietur.
Et sanctus iacobus in epistola sua ca.
4o Quicumque voluerit amicus huius seculi
esse inimicus dei constituitur. Ergo
nunc pondera et divide peccata tua
ante ut consulit daniel propheta ca. 5 de
mane techel phares. Sed confidencia
tua tibi sit in domino tuo ut consulit
propheta xvii ps. Bonum est confidere in domino
quam confidere in homine, Bonum est sperare
in domino quam sperare in principibus, De quibus
habes magnam confidenciam, et non
tamen in principibus sed eciam in similibus ad-
herentibus tibi, tu tamen olim violasti
et omnes sic ... dilabuntur et tu
ipse de novis nescio deus scit quod

confidencia in deo et in homine contra confidentes in principibus

bonis retribuit vitam eternam, et malis
puniet pena eterna. Et sic sit nunc di-
lecte dicendum, sicut autem hoc semper conglu-
tinatis et conspersis lectis et plectis et
qui vides festucam in oculo fratris tui
trabem autem que est in oculo tuo non
vides, conspice igitur primum et eice tra-
bem que est in oculo tuo Et sic videbis
eicere festucam de oculo fratris tui ait
... et si invenies quod in aliquo tibi de-
linquisti vel peccasti, vide meretricis
Babilonis magne, apoc. xvii c. cum
qua peccasti, et aliarum animarum quas
forte in dissensionum materiam deduxi-
sti et in odium malignum concitasti
ipse igitur anima tue si placet vis deo
et conversa toto corde in sanctitate eius
et reverte ad dominum deum tuum et ad
suum sanctum in eius eterne prout consulit
dominus per Jeremiam iiio ca. de Anime
peccatrici tu autem fornicata es cum
amatoribus multis, tamen revertere ad me
et ego suscipiam te. Et eciam sic dilecte
audivi a pluribus te dicere in sermoni-
bus tuis quod si aliquis sinistre diceret
vel teneret quod velles informare ad
viam meliorem, animo homine
non ad est tibi informacio in synagoga
populi si vis informare, non alii homini
tamen, sed eciam corpore, at asserunt sermones
quia si intelligeris et observaveris
absque dubio descendat ante illud
omne quod tibi nunc nunc et plurimum
... et si non attingis
... tuum ab aliquibus que nunc op-
ortet ... tibi noviter Ideo
... dilecte secundo exempla de correctione est facienda
... et caritate plena, et non ficta
et dolosa et ex inspiracione ihesu
sirach ecclesiastici xix c. ubi sic dicitur Cor-
ripe amicum ne forte intellexerit
et dicat non feci, aut si fecerit
ne iterum addat facere. Corripe pro-
ximum ne forte non dixerit, et si
dixerit ne forte iteret. Corripe amicum
sepe tamen fit commissio et non omni verbo
credas Est qui labitur lingua sua
sed non ex animo. Quis est enim qui non de-

loquitur in lingua sua Corripe
proximum antequam commineris et
da locum timori altissimi quia
omnis sapientia timor est dei / et illa
time deum et in omni sapientia dispositio
legis / et non est nequitia disci
plina / et non est cogitatus pruden
tia peccatorum et nequitia et in ipsa
est execratio / et insipiens est qui
minuitur sapientia Melior est homo
qui minuitur sapientia et deficiens
sensu in timore dei / quam qui habundat
sensu et transgreditur legem altissimi
Est solercia certa et ipsa iniqua
Et qui nequiter humiliat se et inte
riora eius plena sunt dolo et est in
iustus qui se nimium submittit
a multa humilitate / et est iustus qui
inclinat faciem et fingit se non
videre quod ignoratum est / Et si ab
imbecillitate virium vetetur peccare
si invenerit malefaciendi tempus ma
lefaciet / et ex visu cognoscitur vir et
ab occursu faciei cognoscitur sensatus
amictus et risus dentium et ingressus
hominis enunciant de illo Est
correptio mendax in ira contumeliosa
et est iudicium quod non probatur esse bonum
et est tacens et ipse prudens est
Ille igitur frater mi dilecte visis istis
et perlectis noli mirari quare sibo
tibi scripsi sic deo teste et curia
celesti desiderans anime mee et tue
et aliarum animarum omnium salutem et sal
vacionem Sed tamen frater mi dilecte / si aliquid
in hoc cyrographo posui in corde
vel quod tibi displicet peto ignoscas
me simplicitati cordis orans ut hoc quod
ego desidero tibi Et subito me cor
rectori tue et omnium aliorum corrige
corrige et ad viam reduce veritatis
Et hoc peto a te et ab omnibus hominibus
tibi faventibus / si aliquid te contingit
habere epistolam simplicem et forte tibi
displicentem supportetis me una
cum aliis in christo ihesu domino nostro
Et in desiderio omnium animarum
salute christianorum Amen

de auctoritate ecclesie, et quod concilium generale sit supra papam, et quod papa concilium generale sine ipsius consensu dissolvere nequit

S[acrosan]cte generali synodo Basiliensi in spiritu sancto legitime congregate universalem ecclesiam representanti vir devotus humilis Jo. patriarcha Anthiocenus se ipsum ad pedes devotissimorum oscula [illegible] continuacionem cum debita devocione reverencia et honore obsequiale. Cum non nulli ob suam apparentem [illegible] de potestate romani pontificis supra potestatem generalium conciliorum contra veritatem et sacrosancti concilii declaratam sentenciam nitantur, et ob hoc quod dominus Eugenius papa quartus vestram sanctissimam synodum ad hoc specialiter pro extirpacione heresum, reformacione ecclesie in capite et in membris ac pace in populo christiano presencialiter legitime congregatam sine consensu ipsius sacre synodi dissolvere potuit asserere publice non verentur. Ego [illegible] ipsius sacre synodi [illegible] ac illius decreta defendere [illegible] ne errori huiusmodi si ei non contradicam assentire videar, opusculum [illegible] per me contra errorem huiusmodi [illegible] sanctitati vestre cum humilitate [illegible] corrigendum emendandum et si necesse fuerit cassandum, non intendens [illegible] in eo aliquid [illegible] quod sacrosancte [illegible] et veritati sacre scripture [illegible] ignorancie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plus potuisse [illegible] ingenium [illegible] patent [illegible] ut de [illegible] supplico ut [illegible] huius opusculi [illegible] sanctitas vestra me dignetur [illegible]

[illegible] quod concilium generale in spiritu sancto legitime congregatum sit supra papa[m]

eo quod universalem representat ecclesiam, et consequenter quod papa illud dissolvere non possit sine consensu ipsius concilii, primo considerandum est quod. Et primo quod una est fidelium universalis ecclesia extra quam nullus omnino salvatur, in qua non papa sed Christus est sacerdos et sacrificium teste Innocencio III in c. firmiter de summa trinitate. Unde sequitur papa est aliud quam universalem ecclesiam. Patet quod ecclesia universalis est maior et dignior papa et quamvis alius membro ipsius ecclesie et per consequens supra papam. Argumentando a dignitate salvatoris ad dignitatem ministri salvati, et arguendo a dignitate creatoris ad dignitatem creature que minor est dignitate creatoris. Quod cum sine [illegible] concilium affirmamus [illegible] sedis episcopus non appellatur summus sacerdos nec princeps sacerdotum, ut habetur in c. prime sedis XCIX dist. Unde Gregorius Eulogio patriarche Alexandrino in [illegible] eadem distinctione dicit [illegible] ecce in [illegible] epistole quam ad me [illegible] exhibui [illegible] super hac appellacione [illegible] universalem me [illegible] dicens inscribere curavistis. Quod peto [illegible] dulcissima sanctitas vestra non faciat [illegible] subtrahitur quod aliis plus quam racio exigit. Et ibidem paulo post: Si universalem papam me sanctitas vestra dicit negat se hoc esse quod me fatetur universum. Sed absit hoc. Et glossa ibi [illegible] negat se [illegible] esse [illegible] de universali ecclesia non sit [illegible] et de universali Gelasius papa in c. [illegible] dist. ad [illegible] dicebat [illegible] universe ecclesie [illegible] sponsa [illegible] plane [illegible] quod si universe ecclesie [illegible] sponsa sint thalamus [illegible] et ecclesia sponsa [illegible] si non [illegible] thalamo qui est ecclesia universalis. Et quod [illegible] de ecclesia universali dici potest et [illegible] de concilio generali in spiritu sancto legitime congregato universalem ecclesiam representante. Attento quod honor et [illegible] universa que debentur representato debentur representanti [illegible] Sicut [illegible] XCIII dist. [illegible] diaconus [illegible] sed [illegible] nisi locum habuit [illegible] patriarche metropolitani sui [illegible] XCIIII dist. ibi [illegible] Symmachus papa et [illegible] posse non possumus [illegible] cum [illegible] representet auctoritas.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Determinatio seu consilium universitatis studii Wiennensis Reverendissimo domino Archiepiscopo Salczeburgensi et metropolitano suo comprovincialibus suis consulenti super materia dubia neutralitatis per dominos electores Imperii et alios ad Concilium de quo sanctum diffinitum fuit nuper Sacrum Concilium Basiliense et olim Eugenium etc. et super hiis ibidem per talem unionem neutralitatis hodie post electionem S. D. N. Felicis quinti dampnabit et presertim anno etc.

Item materiam sermonis quam invenerant Reverendissimi patres et Illustrissimi principes sacri Romani Imperii electores [illegible] una cum aliis principibus et prelatis [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] olim

dum Eugenium et de vigore appellationum
eorundem ab utraque parte partibus ad utrumque
impositum ut ex consideracione talium di-
ligenti fundatis evidencius responderi possit
Reverendissimo domino Archiepiscopo Sal-
czeburgensi qui super hec pro bono et
salute sibi subiectorum tamquam vigilans
pastor super gregem suum pastoralis
cure sibi commisse providere et preesse [illegible]
[illegible] [illegible] anime [illegible] [illegible] [illegible] requi-
runt et alios [illegible] [illegible] [illegible] qui
super tali dubio negocio [illegible] omnes tan-
git homines [illegible] [illegible] possit et
debeant [illegible] et videri
Ad hoc ut fundamenta sint oportet
quatuor [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex quibus negocii [illegible] [illegible]
pollulare posset si [illegible] bene considera-
te fuerit tolli videntur omnes difficultates
si bene considerentur.
Prima est enim consideracio de [illegible]
sacri concilii Basiliensis videlicet
[illegible] ac legitimacionis eius [illegible] con-
tinuacionis et [illegible] ac [illegible] perduracionis
et existencie. Secunda consideracio
de potestate eiusdem sacri concilii Basili-
ensis [illegible] [illegible] [illegible]
quo ad suspensionem [illegible] ab administ-
racione papalis quo ad deposicionem
eius [illegible] a papatu [illegible]
et alterius ad papatus dignitatem [illegible]
et promocionem [illegible] [illegible] [illegible]
toritate plenam habuit faciendi fa-
cultatem [illegible] [illegible] tercia de [illegible]
[illegible] in hac re [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per Reverendissimos [illegible]
lustrissimos principes [illegible] Romani
imperii electores [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fundamentis [illegible] [illegible]
videndum est de futuris [illegible] [illegible] quibus
[illegible] [illegible] [illegible] quid omnibus
[illegible] [illegible] [illegible] ut omnibus statibus
ut [illegible] stant [illegible] aut [illegible]
dum sit salubriter [illegible] [illegible] pro
futuro.

[illegible] [illegible] [illegible] Prima [illegible]
[illegible] [illegible] nulli [illegible]
orthodoxe dubium esse [illegible] [illegible]
concilium Basiliense legitimum habuit ini-
cium et processum cum non ex convocacione [illegible]
[illegible] nec [illegible] papalis [illegible] congrega-
tum fuit sed ex ordinacione [illegible] ecclesie
conciliariter congregate [illegible] [illegible]
et [illegible]. Nam [illegible] ecclesia in concilio
Constanciensi [illegible] dicit in c. frequens
[illegible] hoc [illegible] perpetuo sancimus
atque ordinamus ut amodo generalia
concilia celebrentur. Ita quod primum
a fine huius concilii [illegible] [illegible]
[illegible] immediate sequens a fine huius
concilii quod fuit concilium Senense [illegible]
vero a fine [illegible] [illegible] concilii
in [illegible] et hoc est concilium Basiliense
quod inchoatum fuit post concilium
Senense [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hoc sacrum concilium Basiliense
[illegible] legitimum [illegible] et processum habuit
ab ecclesia conciliariter legitime congregata
[illegible] non solum duo Romani Ponti-
fices [illegible] [illegible] et Eugenius [illegible]
[illegible] habuerunt [illegible] ibi le-
gatos [illegible] [illegible] presidentes [illegible]
[illegible] plus [illegible] illud concilium [illegible]
[illegible] [illegible] congregatum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] decreto frequens continetur
Nam [illegible] [illegible] [illegible] allegatur
[illegible] [illegible] concilia [illegible] de decennio
in decennium [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] summus pontifex [illegible]
[illegible] [illegible] concilii approbante et
[illegible] concilio [illegible] [illegible]
concilium [illegible] aut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] deputatis et assignatis te-
neatur ut sic per quandam continuacionem [illegible]
[illegible] concilium vigeat aut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] frequens. [illegible]
[illegible] sacrum concilium [illegible] [illegible]
[illegible] locum pro futuro concilio [illegible]
[illegible] [illegible] papam [illegible] patet [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
vigore [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in loco [illegible] concilii [illegible]
[illegible] [illegible] decreta sollempniter pub-
licata concilium sacrum adhuc stat
in vigore.

Item cum prius habitu sit ab omnibus
pro concilio tamen in spiritu sancto con-
gregato et a decreto praeallegato defini-
tione habere vigorem [illegible] quilibet sibi
ut concilio adhaerere donec eius diffinitio
sit manifeste publice definita. [illegible]
super hiis que facta fuerint ut de copia-
tis non frustra allegatis [illegible]
conciliis stando aut [illegible]
esset cuiuscumque status cuiuscumque dignitatis
existat sacro concilio [illegible] Na-
tura [illegible] decreta concilii Basiliensis [illegible]
[illegible] nec papa papali auctoritate potest
ipsum dissolvere eo nolente quod ab
magne levitatis esset iuxta illud
sapientis qui cito credit levis est
corde. Credendum tamen super hiis que
facta essent super dissolutione concilii
in hac condicione [illegible]
[illegible] medio de hiis que
facta fuerint possit dissolui contra
sacrum concilium eo nolente [illegible]
te papali solui non potest.

Item secundum vero [illegible] sacrum concilium
ad instituendum et prosequendum processum
contra [illegible] [illegible] eius suspen-
sionis depositionis et alterius [illegible]
[illegible] plenariam habuit facultatem [illegible]
Videtur quod spiritus sanctus [illegible] sacri
concilii Constantiensis [illegible] [illegible]
[illegible] potestatem ecclesiasticam et sacrum concilium
representans ecclesiam super omnes homines cuiuscumque
[illegible] papa [illegible] dignitatis [illegible]
[illegible] sancta Synodus Constantiensis in tercia
sua sessione super hoc [illegible] statuit
decrevit et declaravit in hunc modum [illegible]
sancta Synodus in spiritu sancto legitime con-
gregata generale concilium faciens ecclesiam
[illegible] militantem representans [illegible]
[illegible] habet cui quilibet cuiuscumque status vel dig-
nitatis etiam si papalis obedire tenetur in hiis
que pertinent ad fidem et extirpationem scis-
matis et ad generalem reformationem ecclesie dei
in capite et in membris. Ex quo de-
creto manifeste habetur papam subesse
concilio in casibus expressis in decreto
praeallegato. Item illud eiusdem
decretum sessionis quicumque cuiuscumque status
vel dignitatis etiam si papalis existat qui
mandatis statutis seu ordinationibus
aut preceptis huius sancti Synodi aut

cuiuscumque alterius generalis concilii legitime congregati
super premissis pertinentibus ut faciendis
obedire contumaciter contempserit nisi re-
sipuerit condigne penitentie subiciatur
et debite puniatur etiam ad alia iuris
subsidia si opus fuerit recurrendo.
Ex quibus manifeste patet quod ad penam
contra eum procedere poterat etiam
depositionis pro pace ecclesie [illegible]
te causa illud exigente. Nec potest
sacro Concilio obici indiscrete tamen
[illegible] in tanto negotio et plu-
rimorum [illegible] per quos in hac re de-
sudavit concilium [illegible] in penis
declinavit et in maius [illegible] scandalum
plebium cristi.

Circa tercium scilicet de hiis que in hac
materia unionis acta sunt per Reverendissimos
patres et Illustrissimos principes sacri
Romani Imperii electores. Primo
in omnia commendandus est optimus huius
unionis zelus. Intendebant enim ut
apparet per hanc unionem liberius me[l]ius
providere et paci ecclesie dei per hanc lo-
cum [illegible] et hec [illegible] placi-
ta et bona sunt quod apud omnes [illegible]
est pace in rebus non [illegible] mediocre
bonum est tanto amplius sollicitudo huius
[illegible] precipue ad eos pertinet quanto
ad eos potissimum principibus aliarum nationum
pertinet tutela nationis [illegible] qua concilium
sacrum consistit ut in pace et bono [illegible]
[illegible] Unde in hac intentione [illegible]
[illegible] quecumque ad [illegible] potuit
et se tamquam tutores germanice nationis [illegible]
ad [illegible] sacrum concilium
et dictum dominum Eugenium hortando [illegible]
utrasque partes ad unionem pacem et concordiam
[illegible] adhortando sacrum concilium ut
rigorem processus mansuetudine mitiga-
ret per processus dilationem aut sus-
pensionem [illegible] faciendo [illegible]
[illegible] alios principes [illegible] et
[illegible] [illegible] et adiuvando [illegible]
[illegible] per honorem principum [illegible]
potuit [illegible] ut esset [illegible]
hortando [illegible] ad concordiam et pacem. [illegible]
[illegible] commendata sit [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
in [illegible] principum

electorum est quod sepe propter multitudinem
maiorum negocia agunt principes
post optimi finis per ordinatorem inter tam
medios ad finem deserviens minoribus unde
est quod ex affectione aut mora prima ad optimum
finem querunt media minus congrua ut in
materia hac agitur videtur evenisse presertim
in appellacione a sacro concilio et subtractione
obediencie eidem procurata de facto presertim
proposito contra istud. Si duo vel plures contendunt
de papatu licitum est subtrahi
de iure eorum dictum eis usque ad futurum
alicui obedienciam subtrahere immo si non esset in
tuis de necessitate unius ad hoc si alia via
non foret pro parte ecclesie et sedanda
firmitate licet debitum est eis obedienciam
subtrahere et futurum concilium appellare
ista presertim venerabilissime deo inspirante
determinata est in sacro Constanciensi concilio
in decreto frequens. dicit Si vero quod
absit in futurum scisma oriri contingat ut duo
aut plures pro summis pontificibus se gerant
a die quo ipsi duo vel plures insignia
pontificatus publice assumpserint
seu administrare ceperint intelligatur
ipso iure tempus concilii tunc forte ultra
annum pendens ad annum proximum abbreviatum
Ex quo patet cum ecclesia vel is velit adherere
cuius de iure suo in papatu indicare
quod licet interim ab eo ad futurum
aliud appellare futurum et aliquo ad illud appellare
Si autem sic non potest ubi est dissensio inter
papam et concilium sacrum ut in casu
posito ubi talis necessitas et obediencie subtractio
ab utroque esse non potest
Pro quo est secunda propositio In hiis que
fidei sunt aut scismatis extirpacionem
aut negocii morum reformacionem in capite
et in membris ecclesie respiciunt nulli fas
christiano homini a sacro concilio legitime
congregato appellare. Et pro probacione
est advertendum quod de nulla persona in
quacunque dignitate sive papali aut
imperiali constituta fuit licet quantumcunque
eminencie religiosi et observancie veritatis
divini precepti et constrictius fundatos promittat
tamen sancti spiritus assistenciam ut certum
sit quod in actibus ab eo dirigi solam sacram
sanctam congregacionem concilii generalem
ecclesiam representantem de qua dicitur
est quod in hiis que fidei sunt et morum correctionem
respiciunt spiritus sancti hoc expresse habetur
ex concilio ipse est apostolorum actuum
sive observancia legis sue celebrato de quo
habetur act. xv. ubi illud concilium diffinitione
sua ecclesie sanctorum patrum publice professe

Visum est enim spiritui sancto et nobis etc.
Unde iste titulus est sacris conciliis
quibuslibet rite congregatis a primitiva ecclesia
usque in presens approbata et servata
quod laboribus dicitur sacrum concilium in
spiritu sancto legitime congregatum.
Si autem in spiritu sancto concilia sacra congregata
sunt quis est quod in nomine Ihesu
Christi congregata sunt qui in veritate
de se promisit. Ubi sunt duo vel tres
congregati in nomine meo in medio eorum
sum. Math. xviii. Unde quis est spiritum
sanctum ibi esse sed non est ibi ut sepe dictum
sed ut spiritus presidens a quo veritatem fidei
et auxilium et prosequens neque a concilio
in hiis articulis in quibus dictum est spiritum
concilium ab eo gubernatum et illi spiritualiter
et assistenter presidere sed in hiis que fidei
sunt et scismatis extirpacionem reformacionem
morum in capite et in membris. Quomodo enim
non est apta divine maiestati contemptum
quam idolatrie scelus sicut in libro regum
appellare a sacro concilio ad papam quid
aliud est quam a deo qui nostro sacro concilio
in hac re preside ad purum hominem appellare
et iudicia creatoris a deo mittere dicere
et in hominem transire. Quid hoc aliud est
quam hominem deo tamquam usurpare iudicare presumere
quomodo non committit piaculum ut dicitur
ut in sua mora ab uno concilio ad aliud
appellare cum in utroque legitime congregato
presidens spiritus sanctus et equalis non sit
immo cum insuper nisi forte presumat
quod in alio concilio per dominum aliorum
sanctus melius instruendus sit tamquam
minus doctus quod apte est blasphemum et
omnia dementia nec christianos principes
movere unquam merito debet conveniunt nec
allicere per legem seu quando poliacio sive
corpus iuncta nec per eo reliqua prodest
quam respiciat omnes presertim quod non habetur in
custodia et observancia divina legis dixit
alibi dei doctor obedire ecclesie ubi cum dicat
Qui vos audit me audit et qui vos
spernit me spernit quod papam sedem latam
sic vel ecclesiam seu concilium ecclesiam representans
in alio cum legitime habetur concilio ad successorem
eorum iudicium appellandum Et hoc est tam
prius et quod ipsum et ipsi nulla potestas
hanc querere licet. Hic patet ut dicitur
decet propter multa delegatus legitime sentiri
dicit Si sic hoc fuerit presumens contineat
ne maneat peractum homini fieri sit
minus si sub fuerit nec poterit nisi
in multis presertim habitis in me
autem patrem

Circa quartum principale scilicet quid modo
in negocio hoc pro futuris agendis co
siliendum sit stantibus rebus ut modo stant
scilicet post electionem factam per concilium Basi
liense. Respondeo plane nichil aliud
cuiquam suadendum esse nisi ut obediat et adhe
reat processui sacri concilii Basiliensis
et impleat quantum decretum sacri concilii
preallegatum. Nec sufficit hominem ita
mente credere sed etiam oportet ore professi
in alio et edificationem. Corde enim creditur
ad iusticiam ore autem confessio fit ad salu
tem. Verbo et opere quantum in eo est debent
per alios ad semitam viam reducere. Unde si
prius principum electorum intra fuit intencio
et non latuit aguus in herba in unione ec
clesie pedit ut modo sequatur. Sicut David eciam
plus ut nosceret sic primus curavit item
impendisse ut fuerat ideo eciam edificatum
reliquis. Nam ut habetur secundo Regum xii
filii rex David pro puero suo cum adhuc
superstite vivebat orabat et ieiunabat
postquam autem eum mortuum a servis suis di
dicisset surrexit de terra et lotus unctus
que mutato veste paravit mensam comedit
et bibit. Qui servi sui hec admirantibus dixit
propter infantem dum adhuc viveret ieiuna
vi et flevi dicebam enim quis scit si for
te donet eum mihi dominus et vivet infans
Nunc autem quia mortuus est quare ieiuna
rem numquid potero eum revocare amplius. Sic
revertentes modo fuerat est tractatus concernentes
principes pro principibus si viveret se pararet
quasi hoc non fiet ulterior processus. Sed
quia factus est abultimum fuerit et lauet
erres suis lete obediencie concilio ne
que te fecisse videantur. Sicut fuerat interpretari
hec nostra perhuiusmodi unionum et humiliter parere
deberet gloriam se reddidisse ptendebit pro
curiam de magnis valebit quod potest pro
sistendo in huiusmodi unione se exponent periculo
maiori scismatis et non possunt quia fuerit
ea illis. Unde constituit sedentem esse domino
metropolitano et cuicumque alii ut curando
ad tales uniones inducat nec metu terreat
quorumcumque hominum quia magis metuendus est
deus. Nec timore principium quorumcumque quoque
conniventes pati illicitum prohibeat et obviare
tenetur. Et fieri vetat dicere Tullio in de
officiis scilicet sancti aciens ut neque re
quemquam res turpes neque facere cogi
turpis enim consuetudo est tamen minime accipi
enda est in ceteris pariter sicut contingit
reipublicam se ingentem fecisse fateat
est autem unio ut modo tradit sed tri
publicum videtur omnino contentivum.
Item non modicum dicitur de aliis volentium
ingredi tales uniones vel ligam quia licet
animus et magnus sencia et dicat quia liceat
Timendum quia initiis et que magnus est timor
videtur quia nequaquam liceat. Respondeo quia in
sensu dubio scilicet opinato a magnis ad con
trarias et oppositas partes dicat dominus Wil
helmus parisiensis quod scilicet dubium est an liceat
et ipsa dubietas certitudo est de desinato
quod tali dubio non licet. Nulli enim
dubium est quia non licet alicui se committere dis
crimini. Discrimini autem se committit qui aliquid
facit presumit de quo dubitat an peccatum
mortale sit quod cum ipsa dubietas et si
aliud non esset efficit hoc negocium timendum
ideo minima est talis liga ut unio. Et hec
ex natura quia in hoc solo dubio reddit
illicitum quia secundum sanctos doctores qui facit cum
aliquis quem timet esse mortale speram pro
babiliter in pro abstinencia ab illo pec
cavit. Eo ipso tales actum faciendo ponit
se ad discrimine mortalis et pecat mortali
ter. Ideo illo modo suadendum est ut nemo in
ceptis nec aliud quicumque tales tamen acti
simpliciter in tales unionum ingrediatur
Item per tales uniones et ligas parato gene
rantur reddit utrumque parti contendentium
odiosa magnis hereditabiles ecclesiastice
potestati rebellis et in obediens quandoquidem
valebit inter partes mediator et eas ad pa
cem reducere quod tamen per tales uniones pri
ncipaliter unio est per tales uniones ipsa vero
generatur et tantabitur pertinaciter et multipli
in se ipso scindi et inquietabitur ecclesie qui
in causis sedi apostolice restituitur a dispensa
cionibus et consecracionibus platorum et similibus o
ex tempore huiusmodi recursum ad sedem apostolicam
et quibus relinquentur in hoc filo capiti et
sue conscie ad quod velit recurrere et per
hoc tales tempore pro summo pontifice et sic unus
het felicem pro papa et non obediencia reci
lebit per auctoritate et scismatis plurim
habebit augentur et sic erunt in eadem quantitate
conservatis et omni inter se unio est
inter oves et suum pastorem ut cum venit
quis ad suum plebanum vel episcopum porciuncula
bus absolucionem a felice dicitur suus sacer
dos non est absolutus sed excommunicatus nova li
gatus quia non est ille papa sed Eugenius
et versa vice quia scandalum plenum est
ita turbatus sed cum scandalum plebanum inter
se et pastorem inter se unio et inter plebem
et suum pastorem. Item dato quia foret
solo tamen quia per tales unionem hac citra dicit
pax esse tamen ideo distinccio et malam
bene quia necessario pacem iam inde re
uniualis attemptanda cum non doctrina
apostoli non sunt faciendi mala ut inde

eueniant bona in se pius vniuerso orbi ter
apte sit declaratum desiisse concilium Basi
liense et sanctum omnium papam Eugenium quia
cum fuit vniuerso orbi ipsum fuisse conci
lium tunc congregatum in spiritu sancto vniuersalem
ecclesiam representans. Sic si recte consideratur per
illam vnionem aperitur ianua viis scismatibus
et heresibus et variis malis que contra
ecclesiam irremediabiliter pullulabunt. Item contra
omnes auctores ecclesie militantis quod eo postquam
cumque congregetur concilium quodlibet
licite et legitime congregatum si vellet contra
hereticum papam procedere vel eum depo
nere exigeret se vna nacio vel due
contra concilium et vlterius ecclesiam et nollet
obedire vtrique parti ut eas reduceret ad con
cordiam appellando ad aliud concilium et
sic vna nacio semper preualebit aut due
contra concilium quantumcumque legitime congregatum.
Idem fiet si rex aut princeps pro vno
heretico faceret contra hoc concilium pro
cedere vellet vna nacio vel regnum se subtra
heret nollet obedire sine concilio contra
hereticum dicens concilium ex affectione non ex
iusticia processisse aut de iusticia sine dicere
se dubitare et ita suspenderet se ab obediencia
concilii pro bono pacis et appellaret ad
futurum concilium. Videant ergo quoniam in
stent [illegible] ne vnio talis sit via rebellionis
contra ecclesiam et fomentum malorum presertim
inclita nacio gallicana que in hac parte fuit
parte tamen [illegible] paruissimum
in fide que ipsa vnio per totam Italiam
ad plenum ad prius tunc potuit. Videant
ergo [illegible] caueant illam vnionem et ligam
quibus tantum mali ecclesie dei et [illegible]
[illegible] ne vnquam imponi possit ei si forte in
posterum [illegible] sicut ex ipso [illegible]
[illegible] aperuit per quam in ecclesia dei scisma
ta et hereses [illegible] ut scriptum
ecclesiam illam nacio gallicana priuabit sibi
nomen satis turpissimum ut dicitur heresiar
cha. Sed dicet promotor huius vnionis
et lige quod non durabit ista liga longum
sed ad temptandum an partes in concordiam et
pacem per eam reduci possint et postea
cessabit. Et quia nescio vbi cessabit
[illegible] si partes in con
cordiam reduci non poterunt [illegible] stabilis
vtrique parti [illegible] stabit nec nacio gallica
[illegible] diuisa ab vniuersa quod nulli dubium [illegible]
[illegible] caput
et [illegible] si fiet scisma [illegible]
[illegible] et nullum maius malum est si scinderetur
ecclesia in duo quam tunc reduci [illegible] aduer
[illegible]
[illegible]

lius quam in tota sua [illegible] et liga sed
[illegible] ad vnum ex duabus partibus. Re co
gitent [illegible] vniones quia
vnum mortiferum ecclesie vlnus manebit.
Sed ad hoc queritur restat cui parti per illam
ligam seu vnionem adheserit [illegible]
[illegible] quod nunquam fiet [illegible] magne
cause predicte [illegible] et primo iudicio ut
in tanta re [illegible] parti in
[illegible] sit adherendum. Et videtur omnino ir
racionabile quod stetur iudicio alterius partis con
tendencium cum ambas partes [illegible] appellationes
tamquam suspectos iudices repudiauerunt
nec [illegible] alteri de [illegible] esse [illegible] visi
biliter quamuis ex illa nacione vni parti
adhereret et eo quamuis tamquam partes [illegible]
hoc merito habetur suspectus. Oportet
ergo tandem quod nacio [illegible] sit iudex et in
dicet cui parti sit adherendum tamquam iuste
hoc aut melius querelam et honestius [illegible]
[illegible] illam vnionem et ligam tamquam vtrique
parti amicam quando post illam vnionem [illegible]
[illegible] tamquam rebelli et inobedienti
vtrique parti inimica. Vnde accidit quod [illegible]
[illegible] non [illegible]
in culpa inobediencie et erroris [illegible]
[illegible] parti quia [illegible] sentencia
[illegible] obediuerunt [illegible] debuit
[illegible] et [illegible]
[illegible] nacionum [illegible] illa
[illegible] Italiam [illegible]
[illegible] dedit ei [illegible] ut [illegible]
[illegible] obedienciam quam [illegible]
[illegible] et honore [illegible] dicit qui [illegible]
vnioni [illegible] quod diue memorie dominus
Albertus Romanorum Rex et vna cum [illegible]
et illustrissimis principibus et principibus Romani
Imperii electoribus hac vnionem receperunt
[illegible] de quibus [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] in hac parte [illegible]
quis negauit [illegible] Regem dauid prudentem
et sanctum [illegible] fuisse Romanorum Rege
Alberto et suis electoribus in [illegible]
qui [illegible] malum [illegible]
[illegible] consulte [illegible]
ut [illegible] vbi legimus [illegible]
nuisse verba [illegible] verba [illegible]
principum. Et [illegible] ut ibi legitur [illegible] dauid
[illegible] ad dominum [illegible] in hoc
facto et stulte [illegible] culpa
Regis [illegible] ad [illegible]
[illegible] milia virorum et mortui [illegible]
ibidem. Non ergo factum regum et principum
[illegible] quotienscumque [illegible]
[illegible] alle
[illegible] et [illegible]
[illegible] racionabile [illegible] fuisse [illegible]

Fateor enim nonnumquam debere ymmo oportere subditos sequi vestigia regum et principum [illegible] presertim [illegible] districte et [illegible] populo suorum corporum [illegible] subditi tenentur sequi prelatos suos quantumcumque ymmo et tenentur non sequi eos in aliquibus [illegible] quia quantum ad hoc non subsunt eis nec imitari eos tenentur in quibus non imitantur Christum. Ideo non absque causa ait apostolus: Imitatores mei estote sicut et ego Christi. [illegible] Et alibi ad [illegible] potestas est nobis data ad edificationem non ad destructionem. Nichil igitur [illegible] allegationes [illegible] principum [illegible] que ab ecclesia canonizata non sunt nisi [illegible] tres quibus [illegible] in [illegible] dicunt ad hoc [illegible] illius viris [illegible] in [illegible] doctissimorum doctorum et virorum consilia qui in [illegible] Romani [illegible] non esse [illegible] virorum [illegible]. Ad hoc respondeo quod dubium est [illegible] hanc non [illegible] non [illegible] fuerint consultatores [illegible] utile et expediens fuit illud quod consultum est. Romani enim senatus [illegible] non moveat [illegible] attendendum. Sepe enim ut [illegible] presbitero [illegible] revelatum est minori quod ignorat maior [illegible]. Moyses summum [illegible] dei magnum legislatorem [illegible] dei [illegible] fuisse [illegible] qui tamen [illegible] Moysi [illegible] non bonum [illegible] stulto labore consumeris, Exodi xviii [illegible] non [illegible] audiat [illegible] et [illegible] periculum [illegible] illud quod consultum est expediat et utile sit [illegible] attendendum et hoc est [illegible] principum virorum.

Verum sunt adhuc nonnulli qui [illegible] auctoritatem [illegible] et sacri concilii [illegible] saltem humano exemplo [illegible] ad illud quod [illegible] Fuit ille [illegible] dominus Julianus cardinalis sancti angeli vulgariter nuncupatus qui fuit legatus sedis apostolice [illegible] in sacro concilio et toto [illegible] verbis [illegible] omni virtute concilium sacrum et eius auctoritatem publice [illegible] et [illegible] impugnantes [illegible] allegationibus et argumentis [illegible] defendit quidam modo

a Basiliensi concilio discessit et domino Eugenio et concilio Florentino adhesit. Qui tamen ab omnibus [illegible] in omni virtute [illegible] et [illegible] ut non sit presumendum de eo [illegible] hac re ignorantia [illegible] cum sit doctissimus nec [illegible] corruptus cum sit vir optimus et omni virtute [illegible] ut [illegible] viri exemplum [illegible] sequatur. Ad hanc obiectionem respondeo et fateor vere quod pater dominus Julianus legatus in Basilea [illegible] vir optimus erat nec [illegible] sibi [illegible] videbatur [illegible] in augusto [illegible] cardinalis sancti angeli vulgariter nuncupatus [illegible] si angelus de celo foret et sit [illegible] nec sit in hoc nego [illegible] sacri concilii [illegible] veritati ut ymmo [illegible] fundamento innititur sed nec angelo de celo contra [illegible] veritatem credendum debere docet nos apostolus ad Galatas primo dicens licet nos aut angelus de celo evangelizaverit vobis preter id quod evangelizavimus vobis anathema sit. Sed quis nescit [illegible] dominum Julianum [illegible] cardinalem non angelum sed puram hominem esse et per consequens humana pati [illegible] hominis conditionem ita ut possit [illegible] ceteri hominum passionibus allici et [illegible] et falli. Et [illegible] si dominus Julianus humanam passionem aut persuasionem [illegible] ita ut apud dominum [illegible] tutum putabat et securum et obedientiam concilii Basiliensis [illegible] Jona que nec [illegible] Julianus [illegible] humanam passionem [illegible] fuisse ut [illegible] in Tarsis [illegible] Jonas [illegible] predicandi Ninive [illegible] Jonas ut fugeret in Tarsis [illegible] ubi glosa dicit quod [illegible] dei [illegible] posse in alio loco si in [illegible] relinqueret in qua solummodo [illegible] deum putabat. Sed quid [illegible] tanta te [illegible] Juliani [illegible] imitando contra concilii decreta [illegible] cum nemo nesciat beatissimum Petrum apostolorum principem post [illegible] visibilem [illegible] domino Juliano [illegible] cardinali [illegible] ymmo omni [illegible] longe [illegible] fuisse que tamen humana [illegible] passione [illegible] contra decreta sacri concilii [illegible] non [illegible] Paulus ymmo in faciem etiam ei [illegible] omnibus [illegible] ut sic [illegible] ab imitatione summi pontificis [illegible] in [illegible] contra concilii decreta [illegible] Ita in actibus apostolorum c. iii. legimus quod [illegible] super

obseruancia legalium Vnde licet factum illud con-
cilii scriptis fratribus ex gentibus conuersis mit-
tentes dicentes visum est spiritui sancto et nobis nichil aliud vltra
imponere vobis oneris etc. Quia tamen cum petrus
venisset anthiochiam iniciaret cum
a Jacobo ex circumcisione fideles cum gentibus
edebant cum autem venisset subtrahebat
et segregabat se ab eis timens eos qui ex circum-
cisione erant et simulacioni eius consenserunt ceteri
Judei ita ut et barnabas ab eis duceretur
in illam simulacionem Sed cum vidisset pau-
lus quod non recte ambularet ad veritatem ewangelii
et iuxta decretum concilii quod ibi dictum
erat per nouum apostolum restitit sibi in facie quia
reprehensibilis erat et coram omnibus reprehendit
ut habetur ad Galatas 2o Si ergo beatus
Paulus petrum reprehendit simpliciter propter hoc quod
humano timore contra decretum concilii et per
hoc retraxit alios a simili eius imitacione
quid est ut nunc sequendus sit dominus
Julianus aut alius quicumque petro longe
inferior in hoc facto ut sit ad eius imi-
tacionem ab obediencia sacri concilii alicui
discedat aut quolibet declinet Sed in eo
tum tempore in facto sequentes imitentur suos
seniores et simpliciores prelatores in quo
ipsi non sentiunt ecclesiam dimittere imitari.

Et sic est finis determinacionis seu concilii
Vniuersitatis Wiennensis quod vel quod
dederunt metropolitano suo Archiepiscopo
Salczburgensi et hec michi licet inemende per
doctores fuissent collecta consilia pre-
dictorum doctorum facultatis Theologice
magistrorum in ea scripta placuit hic declarare
in ma et forma qua est collecta per
sollempnissimum sacre pagine doctorem
Magistrum Narcissum hertz de perching
etc. ideo quia est in forma et materia sollempnior
et notabilior etc.

Epistola optima in qua ostenditur quod Concilium
generale supra et in omnibus est super papam

Viro insigni et singulari virtute predito,
domino Ardongo iurisperitissimo doctori. Eneas
poeta salutem. In aula cesaris
cum nuper pridem essemus simone ita ut
sit de rebus diuersis conferimus, eras
tu mecum iocundus, et ego ut puto non
eram tibi ingratus. Sed venit tuus quidam no-
men taceo, nec hoc pacem utile quod ho-
norem quod decerimus meis afferat scriptis.
Ille ut primum affuit quietam et letam
confabulacionem in garrulam ac mestam
quibus de rebus scribis disputacionem con-
uertit, tunc neutralitatem seu animorum
suspensionem dictitans qua germania utitur
dictitabat. Nunc Romani pontificis auctoritatem
super generale Concilium quibusdam in rebus
extollebat. Ego quem una in parte dampnari
cum simio et cum pane conuicio sepe rem
audiebam, et in alia rem in dubia ponendum
videbam, de auctoritate pape super Concilium.
Ad primum dicebas neutralitatem posse de-
fendi si eam in finem fieri ut pacem cerne
commodius consuleret, eamque esse necessariam
rogatus respondebam. Ad secundum vero Concilio
omnino eam contrariam dicebam. Sed vero de
qua ipsa Concilium contendebat proponendam
fore sciam Concilii constancie
te atque illum modeste refuto et amicum
nostris disputacionibus ornare clamare, hic est
enim ut in castulanis Cicero ait, vetus
et Socratica ratio contra alterius opinionem disserendi.
non ita facillime quid verissimum esset
inueniri posse Socrates arbitrabatur. At tuus
ille more admirans prorupit, tantumque
verborum reddit ab eius ore, ut consultum
putauerim admodum blasphemis sermones
cantus formidantes aures inceptare
quod quid fecissem nisi et te eam eo pacto ammisisset
cum simone dulcius audiebam, quod illum
fugiebam. Ex euenit nescio quomodo, ut et
tu cum modestie tuis gaudeas nam et hoc
tuam opinionem meam dicebas, et audire me
nolebas si quem testibus Jurisconsultis non esse
standum cum scriptura sacra asseruissem
et eum fidei vere proximum erat debuisses

Duo articuli
tractandi
proponuntur de neutralitate
et super potestate
auctoritate atque
Conciliorum

Primo ad primum

ad 2um
Concilio
vniuersalis
principalis

proximae decretales epistolas proferebas
videbaris proferre, verum postea ut scitum est
ut absque conclusione recedentes abiimus,
et cum ego sperassem aliquid dicere, et scirem
tua prudentia doctior melior quam ipse
nos eramus recessimus. Recessus autem domum ultra
meum de tuis dictis retuli, et hic quidem
rationes meam sententiam firmabat, inde
tua auctoritas quam non parvifacio excludebat.
Nescio quo pluribus diebus incertus quid
agerem, te iterum alloquerer an ta-
cerem penitus, quorum alterum te fugere vi-
debam, alterum putabam inutile. Nam cum
de fide agitur non debemus esse negligentes,
immo et iuxta apostolum parati esse debemus
unicuique poscenti rationem reddere de ea
que in nobis est fide. Erat autem mihi molestum
quod me tenere sententiam hereticam dixisses, nam
et si ita esset mutare illam volebam, tu-
tius enim ut Cicero ait portus est
penitentibus mutatio consilii, at variare
sine ratione stultissimum est. Sed inveni
tandem aliam viam qua ego te possem vel
corripere si modo tu velis absque con-
tentione, volebamque statim rationes meas
quibus motus sum ut conclusionem supe-
riorem emitterem, sperans te vel respon-
surum et aut confutaturum aut approbaturum quam prius
fuerim. Eamque ob causam hanc ad te nunc
epistolam do ut videas tu me, an ego in-
saniam ut dicunt vix iterum quam si dig-
natus fueris vide, et meas rationes
agnoscas tuus doctus, neque non se surgit
sed utrisque brachiis amplectar. Si vero
tacueris et calamum laboris refugeris,
credam vincisse veritatem in qua plurimum
gratissimum fuit, scio nichil sollicitabor.
Nunc cum ego in hac dubio esse volo,
cum dubius in fide infidelis esse dicatur et
res ista fidem concernat, qua nichil nobis
maioris cure esse debet. Iustus enim ut
scriptum est ex fide vivit. Verum tamen quia secunda
protestacionis loco esse volo ut nichil me
dicere vel tu putes vel alius quisquam credat
ea intencione ut ad privas (?) scismata respi-

ciam, neque enim in eo loco sum ut loqui me de
contencionibus modo vigentibus deceat. Sed
questio mea omni tempore omni potest, et que veritatis
esse certa, ideo cognoscenda est mea et ut
Cicero in officiis ait prima est honesti vi in
questione atque investigacione. Sed audi iam
tandem quod volo, et vide an venit motus
sum sicut tua opinionem in hac re inflo (?) / replicacio contra
verum concilium esse. Verbis enim nunc rationes meas
ut quas voluisti audire nunc legas. Earumque
prima hec sunt: semper, illius sententia omnibus
rebus preferenda quod est melius disserit, et
auctoritate potius maiori, que duo in conciliis
generalibus inveniri, in Romanis pontificibus
non inveniri quod minor probo papa unus
est concilium multorum prelatorum congregacio.
Unde plus videre oculi quam oculus, et omnes
oculi sunt, nemo enim dominiumque arrogans
est quin se melius disserere putat omnibus
aliis, et tunc maxime fatuus est cum se
putat sapientissimum, quod adeo verum est ut
non se unus sed nec plurium sententia adversus
pluriores valeat, cum semper in senatibus
atque conciliis et in omni re publica maiore
partem iudicium obtinuerit. Unde et in Con-
cilio Carthaginensi vigesimo (?) diffinito le-
gimus plurimorum sententiam sacerdotum obtinere
debere. Nec his contrarium est quod de Pa-
phnucio legimus qui volenti maiori Conci-
lio legem de auferendis sacerdotum uxoribus
promulgare contradixit, legemque impedivit,
nam ea non fuit sententia paphnucii sed totius
concilii omnibus paphnucio adherentibus.
Nec concilium prius absolute deliberaverat
sed in deliberando erat, et hic mos in con-
ciliis est ut quod ab uno dictum fuerit tamquam
ab omnibus dictum recipiatur, sicut in Calcedonensi
synodi gestis invenimus. Sed non est in re
clara ampliusque morandum. Illud fortasse
videtur magis dubium quod de auctoritate premissum est.
Sed neque illic probacio deest. Nemo negat / 2a ratio
in certis causis Romano pontifice ita preesse
concilium ut deponi possit. Concilium vero
per papam posse dampnari nulla lex permittit.
Et in concilio preterea Constantiensi Martinus papa
approbante synodo errores Johannis Wicleff
condempnavit, inter quos ille unus erat,

non est de necessitate salutis Romanam ecclesiam
supremam inter alias credere. Hec est error
Martini pape sic limitatur. Error
si per Romanam ecclesiam universalis intelligitur aut
concilium generale, vel per quanto negaretur primatus
summi pontificis super alias ecclesias particulares,
que verba in eadem [?] quidem nescio an itaque aliis
maiorem potestatem esse conciliorum quam summorum
pontificum credit. Quamquam universalis ecclesia et
concilium ex parte pape non primatus
super particulares tamen dicere ecclesias esse di-
missus. Quod ego et providencia maior
et potestas amplior in conciliis quam in sum-
mis pontificibus inveniatur, quibus non vi-
detur incommodum negare presidem esse conciliorum
summum, cum nulla lex asserat quod ipse vel illa
casu per se refugiet invito concilio. Cum
non parum aliud velim leonis edictum am-
plecti. Velut quod si sit esse aliquibus prepositum,
non moleste ferat aliquem sibi esse prelatum.
Quod non ideo dico ut voluerim sibi equem
prestat singularem sed ut synodorum illum
iudiciis se subiciat, ut obtineat quam
porrigit ipse dependat. Nec enim in causa
Symonis [?] Petrus dictus est qui ut fabula
non placet ob [illegible] Unde et ipse
Petrus in epistola non tamquam dominantes in
clero inquit sed forma facti gregis. Verum omnes
ad hoc bonum tendimus, et qui in re publi-
ca versatur id tantum amplectatur. Sed
aut blandi aliis studemus aut blandi-
entibus aures prebemus. Sed sic quidam
qui ut se summis pontificibus insinuent
eos dicant liberesse [?] dicat apud principes illum
ecclesiam et dispensare per orbem et synodali
congregatam iudicare debere. Iudicemque
quemque hominis ut Basilius dicit polipi
facie qui ad speciem subiecti soli colorem
imitantur, quo fit ut ipsi [illegible] pacant [?]
mendacia confingendo, et se decentius [?]
aut hominis sibi auscultantes consultius in
paucos faciunt, quod vicium maxime pontifica-
tibus inest laudes suas et potestatis sue
amplitudinem [illegible] audientibus facileque
credentibus. Sed Juvenali credimus quod est
cum aut ille qui credit de se non possit

cum laudatur dis equa potestas. Sed digressus sum
nescio quo in has [illegible] qui et si fuerit sic
disputacionis nostre minus tamen in loco non
ducunt. Redeo et rursus ad institutum. In
Constantinopolitano concilio scriptum est. Porro — 3a ro
si synodus universalis fuit congregata et facta
fuit de sancta Romana ecclesia quamvis ambiguitas
et controversia oritur venerabiliter et cum convenienti
reverencia de proposita questione sententiam et solucionem
accipere [illegible] subiciat [illegible] aut audacter
sententiam dicere contra senioris Rome summos pon-
tifices. Hec enim codicis [illegible] manifestat
non ista vel illa sed in qualibet controversia illam
synodum dum id veniunt et non audacter faciant
posse de summis pontificibus iudicare. Et ad
meam propositum quintum pertinet tu ipse nisi [illegible]
Quod hanc asserimus cum tractatus concordancie — 4a ro
faciat. Cum hec b. b. petrus ad ecclesiam re-
missus fuerat tamquam ad superiorem atque ulti-
mum tribunal, quod si summus petrus super ecclesiam neque quod
potestas esset maiorem referre ad minorem.
Sed vis ne digito tangere veritatem mee proposicionis — 5a
[illegible] argumenta. Hec potestas intra
ecclesiam ut apostolus asserit non in destructionem
sed in edificacionem tamen est concedat. Papa ac
intra ecclesiam potestatem habet et edificacio id
est quod reformacio, ac in reformacione ecclesie tam in
capite quam in membris obedire concilio papa
tenetur ut Constancie diffinitum est. Ergo in omni
re ubi potestas ipse vendicat [illegible] superior
est concilium. Quin si neque hec te movent, subiungo
et aliud argumentum [illegible] opinione [illegible] — 6ta
[illegible] Petrus apostolus cum claves regni ce-
lorum accepit in persona recepit ecclesie sicut
Augustinus de agone [illegible] dum ait
Quicunque ecclesie claves regni celorum date
sunt cum petro date sunt, qua propter [illegible] in
ecclesia constat fuisse [illegible] non [illegible]
est [illegible]
nulla iurisdiccio suffragatur. Quod ergo de petro
ad ecclesiam [illegible] de suis successoribus erga genera-
lia concilia dici potest, papa enim petro re-
putatur, concilium ecclesie, quod si lex [illegible] proba-
tum est quod [illegible] in omnem rem de qua concilium
papaque dissentiunt supremum est synodale
iudicium. Sed [illegible] in pluriores super- — [illegible] missos ad [illegible]
est quod in adversum verbis adducuntur [illegible] cum
[illegible] probare nisi quod videntur contra destruentur
quo facientes a mendacio [illegible] quod ut

Aristoteles ait posse improbum esse ac vituperacione
dignum, virum ac plurimum laude, quod inquirere de
bonis totis affectibus superioribus capiat ea que videntur
esse robustiora firmioraque ac tamen istis per
mei pravitate ingenii solucionis probabiles
que si valide erunt non (ut arbitror) erunt
moleste, eo nichil quod aliud quam ante quam
veritatem omnium eciam sapiencium et digni
tati et amplitudini maiorum et corporis vi
ribus et forme et magnitudini ceterisque bonis
omnibus et ipsi imperio et omni quod est in hac vita
preclarum proponimus. Verum si vicerint sint
quod duco, tunc est offensio errores omnium
et errati comiti eciam monstrare, quod quasi fecit
ut Eminens inquit quam de suo loco huius attende
dit. Itaque teste Lactancio non solum erga vo
lentes si est ita invitos fieri debere, eum id
quod bonum est nescivit. Et iam altius est obser
vancia. Dicere solitus tu es, tunc scilicet
inter id faciunt Constancie Concilium tria
dubitabat composuit, in quibus debet papam
subesse concilio, quamvis aliis non id valuit,
non inclusio unius et conclusio alterius et quod
tria posuit plura non voluit. Sed argumenta
valida videntur pluribus, in non non sic vera et si
aliqua valent apud legistas apud theolo
gos videntur non esse. Ewangelistarum unius galli
quo Petrus admonitus est negacionis,
bis cantasse commemorat, que si ideo ulterior
talibus contradicere de duabus vicibus dictum esse composuit
falsus est alius ewangelista qui etiam canticum sub
iungit quod pias aures nimis offendit. Cum
igitur Constanciensis Concilii tria illa que scilicet
composuit ut clausulas restringere admisit ut
ipsum eum vel dubitabat, a certa istiusmodi
neque restringere auctoritate debes Concilio contra
interpretacionem absonam recipere, que aliis antea
obmiserat, et per quam ridiculum id eciam ut
nunc repugnant nisi sit Concilium. Verum quod
nos de tribus dignitatibus obtentis eo dubio
videntur satisfecisse, id sumus. Verissime dicis
cetera, ad quam ut Paulo a(n)tequam illa
potestas Romani pontificis, aut consiliorum con
tendit. Vereris ac quod tu tacite cogitabis cognos
cere. Ei adeo late restriccionem interpretem
dicas frustra de aliis duobus subiungi, nam
et contra restriccionem contendebat. At vide
tu observacione tocius legis, preclara est sciebat
post generale subiungi, illa eo dicitur. Si

nodus papam et quemlibet alium obedire teneri
decrevit, eiusdem Concilii generalis in hiis que per
tinent ad fidem, extirpacionemque scismatis. Di
debus, quod loquitur erat singula annunciare
more generale, cum restriccionis adiceret ut
omnia compleatur, quod oracionum est et simul arte
premissis preclaris subnectere generalia. Dicunt
ac sunt si eorum ordo sunt sunt. Sed
dicto Cyrillo in Rethoricis dicitur, qui sic partitus
fuit. Ostendam primo cupiditate et auda
cia et avaricia adversariorum omnia commoda
ad rem publicam pervenisse. Nam is non intelligat
in partitore opposito generale post se generalis
administrasse, eo quod omnem libidinem sic
cupiditatis eius genus sine dubio post est
avaricia. Synodus vero et recte et pulcre
generalissimum non particularibus postposuit.
At tu hanc interpretacionem non esse secundam
putas que canonibus iam scripte adversetur.
Adversus vero Symachi, Anacleti, et Bo
nifacii decretalibus constat electionem summorum
pontificum sibi Dominum reservasse et neminem
posse iudicare primam sedem. Et ubi inor
dinatum illius culpas licet reprehendere.
Ad quam rem possem vide quod hii textus
intelligendi sunt ultra tempus pretendere facere
Conciliis generalibus a scriptura paret. Et
sufficit intelligi quod glosator dicit super verbo
Bonifacii dicit, cum non solum de fide errore
posse papam et papam affirmat sed eciam de
omni alio crimine per quod ecclesiam scandalizaret
eciam quod dictum summam illam firmat.
Ad iniuriam quamlibet si non ut papa Concilio
obediret per inobedienciam eius ecclesiam scan
dalizat et turbat eciam ut supra
dicitur generale Concilium ecclesiam representat, eciam
nec vero dicere papam esse eciam ... Dicis
fortassis an in collacionibus ... vivunt
hiis verbis Concilium pape preest. Ego quidem
semper ... Concilium tamen velle ad hominem
nimia non intendit nisi ea urgeat quod
si attendit presentem locum ait, ut si contrariat
eciam ... prevalebit tamquam superior ut
probatum est. Sunt tamen nonnulli ... le
gentes epistolas respicientes papam Leonem
Ephesinam synodum quamvis condempnasse
et eius gesta reprobasse Romanos pontifices
post generalia Concilia extollunt. Unde

Solo

Solo

Instancia contra predicta

Solo

Instancia alia

quo vel Con alium contra dicitur et infra

Instancia alia

X vel fulta, hoc canonica testantur auctoritates, hoc hystoria ecclesiastica, hoc sanctorum patres affirmant

conatibus impleatur, ut cui plus liceat quam par est plus velit quam liceat. Pape namque id unum constantissime
Volo plurima voluit illicita. Nec michil est quod de synodo Ephesina nunc, eam generale concilium fuit tamen et absque apostolice sedis auctoritate convenit, et per violenciam [illegible] armatis coiit et celebrata, sicut in gestis legimus synodi Calcedonensis, de qua etiam id animadvertendum est quod tamen Leo papa synodum illam dampnasset [illegible] [illegible] concilii iudicium synodi Calcedonensis de synodi, nequaquam valet quod de Ephesina synodo opponitur. Nos enim de veris atque legittimis universalibus synodis loquimur, quas posse per romanos pontifices reprehendi ulla scriptura declarat, licet dissolutis conciliis possit romani pape decreta primum interpretari, et in eo tempore condiciones mutare. Immo id fuit quod Damasus papa de se et de aliis dixit in hunc modum: Idcirco nonnulla statuta canonum que spiritu dei et totius mundi reverencia consecrati, sollicite a nobis servanda et diligenter tractanda, ne quod [illegible] statuta absque inevitabili necessitate, quod absit, transgrediamur. Ad refugium autem quod potest afferri nunc descendo, ut etiam illud si possum adimam. Non solum enim, ut Aristoteles placet, verum dicere oportet, sed et causam falsi; nam id ad fidem faciendam pertinet, et quia non raro contingit quod videbatur quod non est verum, facit ut vero magis credatur. Est igitur nota sua ut id demum concilium dici debeat generale, ubi summi pontificis intervenit auctoritas. Illudque quod verba Ysidori Hyspalensis per Gracianum in decretorum libro recepti affirmant, quod huiusmodi sit synodorum vero congregandarum auctoritas apostolice sedi privata commissa potestate, nec ullam synodum ratam esse legimus que eius non
Volo fulta auctoritate congregata. Sit sic ita. Volo hic pugnare, cum [illegible] et regula ista exceptionem paciatur. Ego quorsum tendat hec nota sua non plane intelligo, nisi idcirco talia dicas ut eveniat id in dubium vocetur quod papa a concilio discrepet, nam eum ipse in concilio sit a seipso discrepare, quod fieri non potest. At ego non solum discrepare a concilio papam censeo posse, sed etiam a se ipso sepius dissentire. Est enim in homine, ut Aristoteles ait, ratio atque cupiditas, et cupiditas quidem rationi obedire debet; at id non semper fit. Pravi namque homines eidem plerumque secum ipsi dissident: et alia cupiunt, alia volunt, [illegible] nichil habeant quod amari mereatur, nullo amore erga seipsos afficiuntur. Cum ergo a seipso malus discrepet, cur id fieri tu posse negabis, ut a concilio papa dissenciat si fuerit malus? Sed dices fortassis de bono te disputare pontifice, non de malo. Ego non

de malo loquor nunc, ymmo potius de bono: iusto enim, ut apostolus ait, non est posita lex. Namque si iusti sint pape, numquam id committent ut concilium sibi reddant infestum. Sed [illegible] tantis [illegible] se personas respice quas pre concilia reppulerunt. Nec Constanciensis concilii tamen declaracionem [illegible] legalem iniustos volunt sed iustos, Constanciensisque synodus in futurum dixit papam qui a concilio dissentiret, que constitucionibus [illegible] quibus tenendis putant. [illegible] si casus [illegible] ut tu vis evenire posset quando papa a concilio dissideat, nequaquam opus fuisset constitucionem promulgasse predictam. Sed videt plus synodus [illegible] quam nos videamus, [illegible] illi [illegible] quoque evenire posse ut a concilio papa dissenciat, quod non solum contingere potest ubi malus est papa, sed etiam ubi bonus [illegible] cum ut [illegible] de [illegible] [illegible] de re publica [illegible] [illegible] dissentire, id est in rebus admodum dubiis, quod si [illegible] papam conciliumque evenit, tamen noluit ecclesiam male disponi [illegible] concilii statuit [illegible] tandem papa si postquam sua dixit opinione synodali sine contraria restitit. Rursus instat quidem unum esse debere in ecclesia pre- Instancia alia
cipuum, qui ad exemplum imperatoris [illegible] [illegible] regat, [illegible] disponat [illegible] [illegible] omnibus potest. Sed hiis evanescit [illegible] Volo
[illegible] dicantur, [illegible] non potest [illegible] maior est unus potest [illegible] de capite [illegible] Instancia etiam alia de capite et sponso
nonnullis [illegible] nodis [illegible] qui pape tuentur partem papam ecclesie atque concilii caput et virum ipsum vero dicamus esse [illegible] progredi audeant ut eum ipso
sponsum ecclesie affirmant, quod non valde absurdum Volo
videtur. Paulus dicat Christum ecclesie caput esse et sponsum, quod si verum est quod illi aiunt, monstruosa est ecclesia duo capita duosque habens sponsos [illegible] Romanum papam ecclesie caput atque sponsum dicamus esse, illum enim dicamus sponse [illegible] sponsus [illegible] de ecclesia loquimur [illegible] intelligo. Nec enim me fugit romane ecclesie sponsum esse [illegible] pontificem [illegible] et pontifices alii [illegible] ecclesiarum sponsi dicuntur. Nec video quo ecclesie catholice sponsus papa esse possit, cum ipse sit plurium dicte papa

5 bis

de Capite Concilii, et quod Concilium ~~[struck through]~~ vestrum repraesentat ecclesiam et generale ecclesiam

Clemente / primum sine dubio deus est qui nos
creavit, mater vero nostra ecclesia est quae nos in
baptismo spiritualiter regeneravit. Nam non de Con-
cilii capite disputamus. Concilium quippe vestrum
ecclesiam repraesentat et generale magis, ideo qui non
credit haereticus debet censeri, sicut probat bulla
Martini papae sacro approbante Concilio edita
constat vestra mandat interrogari suspectos
de haeresi an credat quod generale concilium vestrum
ecclesiam repraesentat, ut si id neget haereticus re-
putetur. Quod si dixerim concilium generale vestrum
sed ecclesiam forsitan non errarem, ad vestram ec-
clesiam maioresque nostri quos convocabat
pro catholicam et apostolicam ecclesiam fuisse illos
congregatos dicerent. Rursusque nomen ecclesiae
tunc videtur impletum cum Concilium illud vestrum congre-
gatum convocatum sit. Apostoli et atque disci-
puli concilium convenissent, ab illis ecclesia sanctum praedicabat
quod ipsi congregati statuissent, sicut probat actibus
constat apostolorum. Cum in concilium congregatur

de praeeminentia papae in conciliis et eius officiis ibidem

papa intersit praesit aliis suis verbis primum locum
tenet et sit organum synodi locum unde proponit
eorum non caput ecclesiae concilii non violenter agit
imponendo, nec absque aliis patribus quae in medio
praesit synodi sufficiendo, cum si plus velit
atque a concilio suos apocriphalos retrahit
ipsorum reparat, non in contraria definit ecclesiae concilium,
sicut per recessum Johannis Constantie declaratur
contrahit. Concilium enim ecclesia est, ut ecclesiam re-
putat, papa vero unus est filiorum ecclesiae, sicut
recessum non unus filius mater ecclesia esse non definit.

instantia alia quod non collecta papa a concilio videtur corporale. Solo

(Nam si tu dicas vel omnino sibi recedente ca-
pite concilium corporale, quia sine capite corpus
non vivit. Ego cum inde possum, papam a
concilio quod est corpus recedente sit corporale, quia
nec sine corpore caput respirat. Ceterum quia
haec aliena sunt a meo instituto non enim de eo
capite loquimur quod influens gratis et vitales
spiritus corpori ministrat, sed de quodam ministeria-
li capite, quod et amoveri potest et mutari, sicut et
tunc Bonifacius papa octavus nonus fidei perstite.
Christus non atque Concilium verum caput est quo recte
papa ecclesia manet, ipso dicente ubi duo vel
tres congregati fuerint in nomine meo in medio eorum.

instantia alia (Nec et hinc rei obstat quod vos dicatis papam ad
versus Romanum pontificem vicarius dei vicarium esse.

Solo (Nam et omnes aliis episcopi vicarii dei vicarium sunt sicut ita
beatissimus de gradibus testatur ecclesiastica tutos, et in de
poni possunt. Cum at papa per universum orbem
et super omnes episcopos iurisdictionem habeat, nostro
an dicam unde id sit, nec forsitan minus
male interpreteris, dicam tamen quod apud alios

recepio non obligatus auctoritas. Sunt enim [Episcopi] summitatis
diocesis papa nostris augustinus vestigiis sunt
hoc tu forsitan adeo dices quod ei sit dictum quod-
cumque ligaveris super terram ligatum erit et in caelis.
Sed quoque Burchardus ad Eugenium sentire videtur quod
sit ut magis dubitet hic locus nec fortasse er-
rem, sed ego hunc rei periculum ad me non recipio
nec asserere sed referre volo quod invenio. Ana-
cleti verba sunt in libro ysidori de Conciliis
porta. Ceteri vero apostoli cum eodem scilicet petro pari
consortio honorem et potestatem acceperunt, ipsumque
principem eorum esse voluerunt. Ex quibus datur ap-
parere superioritatem petri ab omnibus processisse, cum alii
prius antea sibi fuerunt apostoli, eisque erat dictum
fuisset quaecumque ligaveritis super terram ligata erunt et
in caelis. Sed nolo hic pedem figere, nam et ipse vester
... tu vobis ... ab uno caput. Utrumque est
quod non videtur absonum quod per ecclesiam papa corrigi pos-
sit, sicut qui per papam corrigitur. Nam id non est
validum argumentum, dicamus vero est quod non potest corripi
qui sic dixit: Christus est vero dicam sic et post ecclesiam
suam sponsus aut vultus vero est sponsus, sicut est
in Evaristi papae decretis, ut refert ysidorus.
Sicut neque ... a patribus accepimus Christus est caput
omnium nostrum nec tua sunt, ipse enim est sponsus ecclesia
sponsa, cuius filii nos sumus, sacerdotes vero vice
christi legatione funguntur, et sic ei sua commendata est ecclesia
sponsa i. ecclesia sicut episcopis iungitur ecclesiae ...
sponsae sua, quae ... et sic quomodo dixi,

instantia

et quod super tetigi pluribus in locis confirmatur. Super
est iam ultimum quod adversus Conciliorum defensores
non nulli garriunt, vos inquit ~~illas~~ illi duas
plenarias ponitis potestates, quod est absurdum, nam 2
posse omnia romano pontifice et Concilio asse-

Solo

veratis. Nos tamen hoc nequaquam dicimus, sed una suma
est, ut perfecti Concilio plenitudo est potestatis quae
stat, et quod agat id teneat, papa vero ...
Concilio nihil efficere posset, cum si Concilium disso-
lutum sit plenitudo potestatis et ... ad papam
revertatur, cum nemo ... super eam sit nisi ecclesia ...
quae nihil statuit nisi conciliat conciliumque ...
... At si inde de aqua opere possimus illa
... dubio vendenda, quae ... in casibus Con-
cilium ipse et rursus in aliis papam Concilio
praefert, at si demus in ... duas potestates ...

et una in hoc / aliam in illo voluisse
proferri / cui tam prolixum uberima videtur dedisse
potestatem ecclesie / cui ait accipite spiritum sanctum /
et que sequuntur / ita quod petro dixit / tibi
dabo claves regni celorum / de futuro
fuit quod tunc impletum est / cum dedit
spiritum sanctum dominus / Et sciamus iam fieri
et cum certitudinem habeamus nonnullis
in casibus ipsam subesse Concilio
nec lege aliqua habeamus que aperte
aliquem casum respiciat in quo debeat
ipse Concilium obedire / minime illos
dampnemus qui rebus in dubiis Con
cilii generalis preferunt auctoritatem / Dixi
ego michi visum est non doctrine cu
dende causa sed suscipiende ut a
te atque aliis doctoribus edocear / maxime
que a Theologis quorum contra hec disputatio
familiaris / ego nichil pertinaciter as
sero sed cupio verum scire / sicque univer
sis prudencia doctior / et ipse
inter mediocres homines esse volo / cum
trina sint hominum genera sicud Hesiodus
poeta dicit / namque optimum illud esse
dicit / qui per se ipsum que agenda sunt con
spicatur / secundi autem gradus qui aliorum
consilia sequitur / qui vero ad neutrum
horum aptus est / eum penitus esse
inutilem / que verba adeo veteribus
placuerunt ut Aristoteles in Ethi
cis / Livius de secundo punico bello /
Basilius in libro que ad discipulos
scripsit eadem referat / quo sit ut cum
si desit perspicacia illa videndi quod
rectum est / illud certe velim deesse ut
aliorum monitis non adquiescam /
Vale.

Franciscus de Tholeto
Johanni de Rokyczi
ana Salutem In
ipso articulo recessus ab
ista civitate vestra quamquidem ad
Wratislaviam ire debuimus pa
cem medie illius civitatis cum
serenissimo domino Georgio Rege
Bohemie tractaturi expectan
tibus nos ad ostia hospicii mei illus
tri domino Conrado nigro duce Slezie
Olsnensi Kozliensi que domino. Necnon Ma
theo quodam uno ex Regis familiaribus
convenerunt me duo ex discipulis tuis
totidem, qui me tui ex parte rogarunt
de illis que paucis ante diebus coram
reverendissimo domino Archiepiscopo Cretensi Beatissimi
domini nostri pape nuncio et oratore cuius ego
tametsi indignus collega sum mutuo
disputavimus Primum erat unde ha
berem illa duo que argumentati tibi
ex praxi Christi qui sub utraque specie
ad laicalem plebem dixeram dixeram quidem
quidem, quod Christus salvator noster
sacrosanctum sui corporis et sanguinis sacra
mentum instituens, nullis illud nisi
laicis sub specie panis, nullis sed nisi presbi
teris sub specie vini contulisset Secundum
vero quis primum vel a quo primum Rono
concilio vel universalis Ecclesie usus
tantum speciei introducta fuerit Et hec
quidem cum tua ex parte commisissent, pau
lulum conatatiores addiderunt, quod neque
verbum illud domini in Luca hoc facite
in meam commemoracionem, quod apostolos fuisse
presbiteros institutos tibi reddideram Neque
illud item quod ad eam quam dixeram
non posse de omnibus dari racionem, in parte
aliqua suffragari possent Nec denique
exempli quod ad secundum istud attuli, cum a
te quererem, ubi nam invenisses sacro re
periri michi posses formam consecracionis
calicis sub ea verborum forma qua fiunt
Ecclesia Nam certe inquiunt, verum
multum illius verbi hoc facite in me
am commemoracionem Certe procerea unde seri
es illorum verborum in consecracione calicis
quam petisti assumpta est Legere edu
cam istam quia ad te mandat precep
tor meus, quam ut legeres dic hortatum
unde haberes illa que dixisti de quibus

nos te rogamus, alioquin misse me promit
tit se dicturum que ea hic finxeris Cui
quod conspexissem eos conatatos habi
tudinem nam mentis et vultus et faciem
immutatus aperte indicabat Cepi cedulam
legique quod scripserant Scripserat et
quid glosa interlinearis super illo verbo hoc
facite in meam commemoracionem dicat, quid
item Nicolaus de Lira, preterea textus
glose in capitulo Cum Marthe extra de celebracione missarum
et Henricus Gandavensis de Hombergh quem
prius numquam audivi nec noscam quidem
Ad quam qua queri solet unde sumpta
sit series illa verborum forme con
secracionis calicis, et his quibus plures
discipulis tuis reddi Salutem ex me
facite preceptori vestro, ago enim illi
gracias quod de his velit adhuc mecum
conferre Verum quoniam non sibi hoc
tempus hodie tractandis prestat, ituri enim su
mus ad Wratislaviam, iam me ad ostium
moratur Reverendus dominus Archiepiscopus cum ceteris,
qui una nobiscum regio instituto pro
fecturi sunt Ex Wratislavia reddebo Vos
interea bene valete Cumque previam
interrogaciones tuas meam cogitatio
nem subiret ex primo discursu ubi
a Praga discedentes provocatus nos
contigerit reddere, sensissem que nisi pu
tassem omnem operam perdere Nam
ut intelligeres foret verbum illud hoc
facite in meam commemoracionem ut eciam
quererenti augustinus, quoniam circa utriusque speciei
fuerat introducta reddere oportebit
non ex me itaque, sed ex Augustino ex Thoma
ex Petro de Palude atque ex nonnullis
aliis gravissimis auctoribus disputa
tando plane disserui, quod si tu fide
verbis meis adhibere noluisti,
quod dixisti, numquam te in alia legisse
quod preter hec verba hoc facite in meam
commemoracionem apostoli presbiteri fuissent nisi
tuti, quemadmodum fidem adhibuisses
scriptis meis Nec suspicarer quidem
possum Oportere igitur existima
vi, ut tecum cum libris, cum ca
pitulis, cum quibus, cumque ipsis auctorum
verbis agerem, quos nec ego finxisse
aliquid putares Nec si quis vellet
tu me finxisse fingeres Responsionem
ergo ad Wratislaviam usque distuli, ubi lib
ros invenire possem, nam nostrum

ullos nobiscum tulimus. Venimus
in Wratislaviam, quesivi libros, inveni
non quot volui, sed quot ad rem
meam sufficere habunde possint.
Verum illic cum tantis et de talibus quibus
rebus agendum fuit, ut vix testem
deum invoco vix dies nobis noctesque
sufficerent. Rursum distuli usque
quo in Pragam redirem; pollice
batur namque michi aliquantulum hic nobis
habituris esse quietis, sed multo aliter
accidit. Vix enim respiraveram, viam itineris
denuo repetere oportuit. Et cum mi
chi infixum cordi fuerit malle omnia
pati quam a Bohemia discedere, responsione
ad te non data, statui ut prophe
ciam in itinere isto laboriosissimo
ob ingentes nives glaciesque et ob
inclementiam omnis temporis quibus nos hesperii
vix pares consueti sumus, singulis
me noctibus partem quietis sepius
que defraudare. Feci utique ut promisi.
En reddo. Tu te obsecro attentius aus
culta me. Primum tamen te admone
velim, quod si ad emulationem et contentionem
iurgiaque inter nos disputandum
fuerit, ego tali disputationi cedam.
Nunquam enim michi ergo contentiones pla
cuerunt, tu sane cui meus sit pla
ceant. Disputationes enim admisse
sunt ut per eas invenire propinquius
discerni clarius et retinere firmius
veritas possit, quam tamen nisi pa
cate mentes omnique perturbatione
expurgatissime capessere non possunt.
Dic obsecro michi quid utilitatis
tibi ea disputatio peperit quam
cum venerande memorie fratre Johanne
de Capistrano per litteras habuisti.
Evasisti ne ex illa doctior? evasit
ne ille dum vixit? Ego ex illis
utriusque litteris immo invectionibus nisi de
tractiones morsusque in vos mutuo
terribiles, at si rabie confricati
nec fuissetis, addiscere profecto ni
chil potui, quamquam si vera michi
plurimi locuti sunt, tu primus inces
sisti forsitan quemadmodum meam
incipere molitus es. Nam quod ad
dictum est: Nisi hoc omnem deus dicam
ut dixisti ut tua excepte communicati

sunt michi discipuli tui, nisi dicam
quod ignorans sit, quod fictor, quod demum
que mendax, quod ut te iactabas do
ctum non erubescas talia proverbis(?)
fingere sit. Hec quidem semina conten
tionis et zeli fuerunt, tu videris.
Absint ista, absint oro mi Johannes
ab hiis qui servi dei sunt vel esse
cupiunt; cum caritate cum mansuetudine
et modestia inter nos agendum est, tum
maxime cum de rebus agimus quas
absque hiis luciosissimis(?) virtutibus
capessere minime possumus. Sed mittamus
hec verba, illa vel tua fuerint vel
discipulorum tuorum, equo animo cepi,
accepturus ut sunt omnia que quis in perso
nam meam dixerit, dummodo non
offendant maiestatem; offendit procul
dubio et nimium offendit quisquis
unam sanctam katholicam et apostolicam
ecclesiam scindit dividit et perturbat.
Deprecor misericordem deum, deprecor et
gloriosam matrem eius, angelosque
omnes et presertim illum qui tibi a nati
vitate tua custos deputatus est,
sed et omnes sanctos paradisi, ea te sen
tiant benivolentia verba mea suscipere
qua ego caritate loquor. Age
quo quesivisti primum, unde
habeam quod salvator noster sacrosanctum
sui corporis sacramentum nullis nisi laicis
sub specie panis, nullisque nisi presbyteris
sub specie vini contulerit. Respondeo
ex Luca. Locutus enim sum de laicis,
et nunc quidem loquor, non ut a quibus
scilicet clericis dividuntur, sed ut dividuntur ab
hiis qui ordinem aliquem sacra
mentalem susceperunt, quem cum apostoli
ante cenam nondum recepissent, in ce
na vero presbyteri instituti sunt, sunt
que tunc presbiteratus omnemque alium inferi
orem ordinem susceperunt. Nam omnes
in illo virtute continentur. Nec tamen cum
instituti sunt presbyteri cum corpus
domini sub specie panis communicaverunt, sed
erant laici antequam sub specie vini.
Nam per illa verba ordinati fuerunt:
Hoc facite in meam commemorationem,
que post communicationem panis et ante communicationem calicis
dicta fuere. Ergo laici erant cum de
pane, presbyteri vero quando
de calice communicaverunt.

Sed nullis aliis Christus sacramentum
tradidit ergo non ab re dixeram ego
quod salvator nec nullos nisi laicos sub
specie panis, nullos quoque nisi presbiteros
sub specie vini communicasse. Fuerant autem
apostoli tunc clerici et iam in sortem do
mini vocati et apostoli instituti erant
sed nullum ordinem receperant aut si
receperant saltem non sacerdotium
et hoc est quod ad rem communionis
pertinet. Nam tu vis quod Christus de
calice omnes in apostolis, ego vero non
nisi presbiteros communicaverit. Sed dicis
Ostende michi quod per illa verba Hoc facite
in meam commemorationem salvator non
presbiteros instituerit. Nam glosa interli
nearis et Nicolaus de lira per illa verba usum
illius sacramenti, non facultatem consecra
ndi traditam ecclesie dicunt. Parce tamen
non recte recipis glosam illam contra Nico
laum, sed dicam de hoc inferius et ita
dicam ut ostendam aperte non per te sed
contra te magis allegasse. Sunt nunc ali
quos eorum qui de re hac apercius
locuti sunt referam, habeo in primis
glosatorem auctorem voluminis decretorum
in c. in novo in verbo pari consortio dis.
xxi. Et in c. pervenit dis. x. vo. et
in c. quando Christo semel de conse. dis.
ii. aperte dicit apostolos institutos fuisse
presbiteros per illa verba, tu glo. alle
gasti unam, allegavi et ego tres,
vis et plures. Nec alium religiosum sue
qui neque auctoritate neque doctrina minor
fuit illo, accipe Richardum illum
inquam de media villa eximium
theologie et decretorum doctorem, qui in 4 sen
tenciarum dis. 24. ar. 3 quamvis minus
Christus post resurrectionem dedit
discipulis ordinem seu regulam sacer
dotalis potestatis ad secundarium actum
in cena tamen quando post transubstanciationem panis
in corpus suum dixit Hoc facite in
meam commemorationem dedit eis po
testatem sacerdotalem, quantum ad actum
principalem usque huc ille. Cuius nam
fuerit actus principalis sacerdotalis
potestatis quisve secundarius, arbitror
nosti. Nam primarium et principalem
omnes dicunt consecrare corpus Christi
verum in sacro. Secundarium vero solvere

et ligare, quod respectu mistici corporis
sacerdotibus convenit. Nunc mi Johannes
obsecro dicas finxi ne, sed videbis.
Non sunt apud me isti eius auctoritatis
quibus credere sine contradictione velim
Et tu obsecro. Nunquid non tante au
ctoritatis sunt quante glose horum
Cum Maxime. Et Henricus ille de
Homberg tuus doctor incognitus
modo. Sed experti re experta ut Isa
ias ait modicum ibi modicum ibi.
obruam te testimoniis quibus contra
dicere nec possis nec presumas. Habeo
primum beatum Thomam illum gloriosum
Aquinatem, qui in plerisque locis
illam sententiam tenet, de quibus tres
ego tantum brevitatis gratia conferam
Ait enim in 4. sententiarum dis. 24. q. 2. ar.
3º solvens unum argumentum
Dominus dedit discipulis sacerdotalem
potestatem quantum ad principalem actum
ante passionem in cena quando dixit eis
Accipite et manducate. Unde subiunxit
Hoc facite in meam commemorationem.
Sed post resurrectionem dedit eis
potestatem sacerdotalem quantum ad actum
secundarium, qui est ligare et solvere.
In summa contra gentiles c. 74. de
sacro ordinis tractans inquit, quia
igitur Christus corporalem suam
presenciam erat subtracturus ecclesie
necessarium fuit ut aliquos sibi
consecraret ministros qui sacramenta
fidelibus dispensarent secundum illud 1
cor. 4. Sic nos existimet homo
ut ministros Christi et dispensa
tores misteriorum dei. Et discipulis
consecrationem corporis et sanguinis
commisit d. hoc facite in meam
commemorationem. Idem quoque Thomas
in sermonibus de corpore Christi sex
32. racionem exhibens ob quam
laicis communio calicis non detur, hunc inquit
est, quod dominus in cena apostolis paucis
et ut suis sacerdotibus non solum
corpus sub specie panis sed et san
guinem sub specie vini dedit, mul
titudini vero hominum in deserto panem
sine vino distribuit. En mi Johannes

audisti Thomam verba eius vetu
la libros locos scilicet quibus comprobare
illa posses quem lege et intelli
ge et amplius non dicas hoc non est
in Thoma hoc ego non legi tu sum
psisti sed et Bonaventuram seraphicum
doctorem sancte quoque Romane et universalis
ecclesie presbiterum cardinalem audire te
obsecro non tedeat qui arguens et ar
gumentationem solvens in 4 sententiarum
dis 13 q 1 ar penultimo de ista materia
tractat multo tamen clarius super luc
illud verbum exponens hoc facite in
vobi meam commemorationem ad collationem potestatis
dicit hoc facite in quo dat eis potesta
tem ut faciant quod et ipse fecit et
per hoc etiam sacerdotalem ordinem
ipsis tradidit Nec spernendus est
a te subtilis ille admodum Scotus
qui in 4 sententiarum dis 8 q quarit
utrum illa sit precisa forma con
secrandi cum dicat hoc facite pro
derandi est enim verbum usque consecra
tionem non ait rursus coronis sed rursum
subdit per ista verba contulit apostolis
Christus potestatem consecrandi hic
enim ordinat eos sacerdotes huius
quoque sententie fuit Wilhelmus de monte
laudano in suo sacramentali et magister
Albertus libro de officio misse quem
solitus es allegare tu late eadem
sententiam docet sic enim Oportet quod
verba domini attendantur quia ex qui
busdam eorum accipitur modus institu
tionis ex quibusdam collatio potestatis
ex quibusdam conversio usque istius sa
cramenti in ecclesia et infra potestatem autem
celebrandi dedit cum dixit hoc faci
te in meam commemorationem Et vir
sum infra Sic ergo dicendo accipite
sacramentum instituit et in ecclesia domi
ni dedit Ecce autem ut princeps re
gum terre dicit hoc facite consecrandi
id contulit facultatem Nicolaus
quoque gorram super lucam ita exponit
illud verbum Exponit hoc facite
id est conficite vel celebrate Cum
ergo facultas conficiendi con
secrandi celebrandi quoque potestas pre
sbiteralis sit per illa verba apostolos
fuisse institutos presbiteros secundum
doctrinam omnium quos meo

tanti fatemur necesse est precipue me
tempore commemoratum eos qui hanc
eandem sententiam in doctrina tenuerunt
Nempe omnes fere qui de hac re
verba fecerunt hanc tenuerunt
hanc docuerunt doctrinam quoque poste
ris perpetuis litterarum monimentis reliquerunt
Sed quod doctores attulerunt ubi
tam evidens ratio suppetit cui
nemo veritatis equus cognitor et
iudex refragetur at ne et ipsam
rationem quibus per se efficax sit et que a
quocumque sufficere dicta debet a
me consictam dicas Audi petrum
de palude doctissimum etate sua virum
quoque Jerosolimitanum patriarcham Ait enim
in eo libello quem de ecclesiastica potestate
edidit Circa tertium principalis 2
de potestate conficiendi corpus et san
guinem Christi sed quod illam habuerunt
a Christo immediate omnes apostoli et eam
receperunt in die cene et non ante quia
aut ante cenam nullus debuit fieri
sacerdos eunuchus patet per rationem supra
tactam quia obiectum debet prece
dere potentiam et non econverso de 2o
de anima quod obiecta sunt priora pote
ntiis Unde cum obiectum potentie
sacerdotalis principale sit sacramentum euka
ristie prius debuit sacramentum illud
institui quam efficeretur illius potentia dari
2a ratio est quod lex et sacerdotium debet
se concomitari sicut heb vii dicitur Translato
sacerdotio necesse est ut et legis trans
latio fiat quod exponens Augustinus ibidem
ut habetur de constitutionibus c. trans
lato dicit sic quia enim simul ab eadem
et sub eadem sponsione utraque sunt
data quod de uno dicitur necesse est ut
de altero intelligatur Unde lex nova non
est confirmata nisi in passione
sicut ad heb ix dicitur ubi testamentum
est necesse est ut mors intercedat tes
tatoris Ideo instante passione
in cena constitutio consumata est
omnium sacerdotum nove legis Ideo etiam
tunc instituti sunt dispensatores
sacramentorum sunt autem facti sacerdotes
per illa verba hoc facite in meam com
memorationem luc xxii que dicta sunt
in traditione calicis verbis expositis quibus
fit sacerdos Nam quod dicitur

Hoc facite in meam commemoracionem
id est potestatem accipite hoc faciendi
equipollet ei quod est dicere accipite
potestatem celebrandi / quia enim sibi successo
rum voluit posse dicendo hoc fa
cite id est corpus meum et sanguinem
conficite quod non potest conficere nisi
verus sacerdos / ut dicitur extra de summa tri
ni. et fide catholica firmiter credimus ergo fecit eos sa
cerdotes ut sit sensus hoc facite
i. potestatem accipite faciendi Unde
est magis verbum potestatem conferens
quam precipiens usum quia statim
potestatem potestatem faciendi acceperunt
licet non celebraverunt ante passionem
Et quia omnes xii apostoli ibi fuerunt
et communicaverunt secundum omnes sanctos preter
Hilarium qui dicit Iudam non communicasse
/ quia illud verbum Luce xxii refert
dictum post sumptionem corporis et calicis ideo
omnes equaliter facti sunt sacerdotes
quibus omnibus equaliter illud dictum est
Hoc facite in meam commemoracionem Etiam Iudas
quia ficto recipiens non impedit re
ceptionem caracteris licet impediat effectum
gracie secundum Augustinum Nunc dicit quis iste loqui
potuit aut suam sententiam confectarius
probavisse Extra Joh. c. 4 ante cenam
nullus debuit sacerdos esse non ordinatus
Nam cum dei ordinata sunt opera
non potest obiectum, sed obiectum de
buit potenciam precessisse Extra quod sicut
apostoli sunt veteris legis sacerdocii
quod translatum et novorum institutum esse
debuit Amadutate quod verba illa
Hoc facite in meam commemoracionem magis fuerant
potestatem conferentes quam imperantes usum
exponenda enim sunt hoc facite id est
potestatem accipite hoc faciendi Quid
ergo facis quid tardas umitere ad
sententiam redire ad nos ad mentem sa
nam ecclesiam a qua discessisti, et mul
tas que certe prius nobiles a
nime fuerant seduxisti, adulterasti
et viles fecisti docens generaliter omni
usque speciei etiam laicis expraxi
Christi Nonne aperte vides, quod
non fuerit hec unquam praxis
Christi Sed petas adhuc for
sitan an quispiam sanctorum quos
fundatores sui secta veneratur
ecclesia huius quoque sinte fuerit inepta

sane peticio hec est Esset ac dignum
si peteres an quispiam illorum
huic sine adiiscetur Nam pone
sine huius nemo illorum fuerit neque
tamen huic unum contradixerit Est
queso consequens Augustinus non dixit
non Hieronymus non Ambrosius non Gregorius
Non denique aliorum quispiam ergo non
est Probare enim primo debet quod
omnia isti dixerant sane omnia que
ad salutem pertinent tradita nobis
fuisse divinis libris firmiter teneo
est eo quod spiritu sancto quo afflati lo
cuti sunt sancti dei homines nil late
posset eorum que ad nostram salutem
pertinent Attingit enim a fine usque
ad finem fortiter suaviter que disposo
nens omnia, cuius bonitatis largita
tis que clemencie que fuit ut in nullo
deficeret vinee sue Vinea autem do
mini domus istius est ecclesia quippe
una sancta katholica et apostolica sponsa
sua Christi At homines quorum sententia
ad divinam comparata ignorancia
potius appellanda est non singuli
omnia sed nec omnes quidem dixerunt
omnia veritatem ut in hoc etiam tibi
morem geram, dabo tibi duos qui
hoc ex illis dixerunt, Dabo inquam
Damascenum magnum utique doctorem
grecorum Dabo et Dulassenum Sbnsis
qui dicit In cena illa quam sacrosanctam
sui corporis et sanguinis instituit
sacramentum salvator noster, apostolos fuisse
presbyteros potestatem ad ipsum postea dis
ponendi atque tradendi Alii magis
sermonum suarum libro Alii vero in sermone
de dignitate sacerdotali ad petri
dicant Ex quibus omnibus mea
illa sententia immo doctorum omnium
plane patet, quod sub specie panis
Christus apostolos laicos adhuc vel
saltem non presbyteros communicavit. sa
cerdotes vero presbyteros, sub specie vi
ni Et quod nullos alios communicavit
preter duos illos qui die resurrectionis
Domini sue ibant in Emaus Nam
secundum quosdam illos etiam communica
vit, sub specie tamen solum panis

vt dicam infra Consequens est,
quod nullis nisi laicis, ut non presbiteris
corpus suum sub specie panis, nullis
quoque nisi presbiteris sub specie vini de
derit finxi ne ergo Johannes men
titus sum, digna certe fictio et
mendacium, quod sane michi placeat
mentiri cum glosa, cum damasceno
Vnde Thoma petro de palude Bo
nauentura ceterisque clarissimis au
ctoribus quibus totos fere me modo
assentit Sed et te ipsum adversum te
testem invoco. dic obsecro eos ne
tu presbiteros sentiendo quod michi multa
susurrat mitta loquar, sed detracto
res forsitan fuerit Sis ergo sive
qua verborum forma ordinatus fuisti
aut quo caracter presbiteralis anime tue
impressus est. Nonne in acception
calicis Nonne dicente patriarcha
accipe potestatem offerre deo sacri
ficium missasque celebrare et hec
verba vnde queso accepta fuere
nonne ex illis hoc facite in meam commemorationem
Equipollent enim ista illis Nam quod
dicit petrus iste de palude aut
quod aliud sit accipite potestatem offer
re missas que celebrare nisi hoc fa
cite in meam commemora
tionem Ceterum si per illa verba non velis
illos fuisse factos sacerdotes,
nec te per ista sacerdotem velis esse
tat cum nulla alia sint per que sa
cerdos effici potueris sacerdotem
te negare necesse est Sed glosam
interlinearem michi obicis que illum
locum exponens ait hoc facite id
est accipite et date Ammadverte
quod multi libri habent, i. conficite
et date. Num hoc dicis tue opi
nioni suffragari Igitur ex pietatis
oro Accipite mecum et date Si quo
accepturi erant apostoli, a se vel
ab aliis, quod si a se ergo primum
conficere debuerunt, sed hoc non po
tuerunt nisi potestatem accepissent
consequens ergo est quod eam accepe
runt, sed nusquam in toto evangelio hoc
vno excepto verbum reperies
per quod illis tradita intelligatur
ergo per hec verba apostoli presbiteri
facti fuerunt Si vero eos accep
turos esse sacrum ab aliis dixerit

dicas oportet a quibus, et an illi
alii accepturi forent sacrum quod si
sic dicat a quibus rursum quoque de
illis eadem te rogabo, ita ut infini
tum habeamus, sistatur ergo oportet in apostolis
quibus quoniam ad hoc munus attinet
presbiteri succedunt quorum est accipe
et conficere et aliis ministrare Cete
rum ut glosa ista non tam pro te quam contra
te sit, ita est quod Nicolaus de lira
quem pro tua parte allegas sentit enim
sic Cuius gratia circa huius sacramenti vsus
Circa vsum sacramenti huius vsus duplex est
celebrandi quidem et communicandi Cete
rum communicandi duplex Nam communicandi
sibi qui celebrat, et communicandi aliis
qui non celebrant fateor enim quod
per hec verba iniunctum esse circa vsu
huius sacramenti, sed celebrandi, sed
communicandi sibi qui conficit non autem aliis
qui non conficiunt, quam ob rem
cum superius inducerem Scotum
ponderanda esse dixisse me memini
verba illa sua, hoc est preceptum
vsus consecrandi, non nunquam vsus
communicandi, vtrumque vsus iste a potestate
pendeat Nicolaus dicens per hec
verba iniunctum esse vsum non vtique ne
gat immo fatetur necesse est per eadem
et iniunctam quoque fuisse potestatem Ceterum
si omnino velis per hec verba iniuncta
quoque fuisse communicandi vsum volo de
hac re concedam ego, ut tu con
tendas meum, conueniamus obsecro
in tribus his videlicet quod per verba
hec tradita fuerit potestas consecrandi
quam ego sacerdotalem voco iniunctus
que vsus et celebrandi et communicandi
et eorum qui conficiunt, sistatur hic, sit
in his concordia nostra, et vestigemus an iste
a nobis communiter confessus consequens
fuerit, quod Christus laicos de cali
ce communicauerit, aut communicandos esse quo
quo modo preceperit Dicis vtique tu quod
et consecrauit et communicandos docuit dicens
hoc facite, et quod ego facio et vos
facite et aliis ministrate sed sub vtra
que specie siue confert ergo sub vtraque
specie communicandi esse aliis hoc sacrum docuit

Fol. 2

Attende bone vir, qui sic arguens sophi-
stice arguis. fallis certe non me sed
tuos auditores quos per figuram dic-
tionis circumvenis, mutas enim quid in
quale. Dic michi est ne puer iste dar-
guentandi genus, hoc comedi quod emi,
sed carnes crudas emi, et mutatur
quid in quale ut arguit locus de sub-
stancia sive in qualitatem. Non enim di-
cit quale emi tale comedi sed quod emi
hoc comedi. Esse vero crudas vel coc-
tas carnes, non ad substantiam carnium
sed ad qualitatem pertinet. Sic et
in re nostra. Esto verbum illud. hoc fa-
cite in meam commemorationem fuerit, communicate omnes
tale, non sequitur quod communicandum
sit sub utraque specie. Nam quereres
quid hoc de quo loquitur cum michi
hoc facite dicitur est, sacramentum corporis
et sanguinis eius hoc conficiendum
est, hoc communicandum quod sub una totum
et sub duabus totum continetur
speciebus, liquet quod communicare sub una
vel duabus, ad modum communicandi non ad
substantiam rei que communicatur pertinet.
Argumentacio ergo illa tua, tua meum
et in libris tuis et tuorum certe cor-
nuta ut aiunt est decipere simpli-
ces decipere vero non poterit eos quicumque
oculos racionis utrosque apertos habe-
ant. Sed dicis, non arguam de substancia
ad modum vel ad qualitatem ad modum. sic
tamen sic. sic figuras quando Christus hoc
modo communicavit videlicet sub utraque spe-
cie differentiam nullam fecit inquam sed inter
presbiteros et laicos, cur ergo ista discre-
cio nobis contra praxim Christi facienda
est. Certe mi Johannes differentiam fecis-
se Christum velis inter presbiteros et lai-
cos quantum ad modum usus sacramenti
huius. Non recte predicas secundum veritatem
evangelii efficere inquam fecit exemplo primum
deinde verbo, revolve textum evangelii
non decipias te et alios. Nam ut exem-
plo differentiam fecerit in superioribus satis os-
tendi, probans quod antequam apostolos Chri-
stus sacerdotes instituerit. panem il-
lis communicavit, postea vero calicem
per hoc ostendens calicem non de-
bere suscipere nisi presbiteros. Non
enim fuit Christus, qui ut nos sole-
mus casu vel contingenter aliquid
fecerit, erat enim dei patris eterna
sapiencia verbum dei quo facta fue-
runt omnia et in quo ut Johannes ait omnia
vita erat, antequam eciam in seipsis facta
fuissent. Cum ergo ipse hunc modum
servaverit qui non casualis, non otiosus
non vanus, non denique varius misterio
a nobis arbitrandus, liquet quod fue-
rit in exemplum nostrum. Sed ut verbo istam
differentiam fecerit videre promptum est
Consecrato pane communicato quod Christo
michi hoc facite in meam commemoracionem
quod verbum quamvis iam quemadmodum in aliis
tractibus quos dixi exponendum est id
est, conficite, accipite et date. Ce-
terum quamquam in 2a persona loquitur et
ad eos quippe ad apostolos illis solis
traditam fuisse potestatem conficiendi
accipiendi, dandi quoque aliis dicamus
oportet. Sed cum dare ad alios
referatur querendum est quibus dare
debuerint, et an omnibus passim, vel
quibusdam. Et si quibusdam quos
hos determinaverit, an Christus. Et
certe dicendum est quod Christus illos deter-
minavit per illa verba, absolute enim
michi hoc facite. Unde si exponendum
sit id est date absolute eciam intellige-
dum est ut intelligamus determina-
tos esse fuisse a Christo eos qui
conficere accipere et dare debuerint,
non autem eos qui recipere. Ecclesie enim
fuit hoc iudicium relictum, que dignos
admittat indignos quoque repellat a
mensa domini. At de calice quo-
ad se verba domini habeant nunc animadver-
tendum est. Consecrato enim calice
dum illum Christus porrexit, nullum
verbum dixit quod ad potestatem conficien-
di pertinere videatur, sed ad usum.
Unde ait secundum Matheum accipite
et bibite. Et secundum Lucam
dividite inter vos, que ad usum rei
accipiende bibende et dividende
pertinet. Nunc dicemus quod apostoli
non receperunt potestatem conficiendi
calicem, absit. Sed quod dominus dicens
hoc facite et potestatem conficien-
di totum sacramentum dedit sub duplici
specie non tamen usum utriusque speciei,

hoc facite in meam commemoratione[m]

omnibus concessit, sed panis tantu
hic est q[uod] hic de solo o[mn]i[bu]s loqui[tur], ut
intelligamus v[er]ba illa, hoc facite, in q[uan]t[u]m
facultatem p[re]bent ad utrumq[ue] exte
dere. In q[uan]tum vero usum, non tantum ad
panem, sed iam de usu calicis n[on] ibi,
sed hic regulam tradidit, alioq[ui]n alte
rum superflueret. Regula aut[em] hec fuit
q[uod] de calice soli presbiteri co[mmun]icarent
sed hoc u[er]u[m] ne sit cursum ex ipsis e-
uangelistar[um] verbis capiamus. Ma
theus et lucas preceptum domi[ni] re
ferunt. Matheus dicens accipite
et bibite ex hoc o[mn]es. Lucas vero di
cens diuidite int[er] vos. Et marcus
p[re]cepti huius executionem meminit dicens
et biberunt ex eo o[mn]es. Q[uo]d aut[em] hic
dicamus, neq[ue] executionem a p[re]cep
to defecisse neq[ue] p[re]ceptum executione[m]
superasse. Totum enim q[uo]d Christus p[re]
cepit ap[osto]li fecerunt, et totum q[uod]
ipsi fecerunt Christus precepit.
Nam nisi p[re]cepisset n[on] utiq[ue] fecissent
alioq[ui]n peccauit ap[osto]li et n[on] omnia
facientes que Christus eis p[re]cipi
ebat ut aq[ua] co[mmun]i[cantes] seu p[re]ter eius impu
tac[i]o[n]e[m]. Sic q[uod] non o[mn]es, uno Juda
excepto mundi fuerunt, que dicere
absurdum est. Si uelimus igitur
uidere luce quid[em] clarius quo[modo]
modo p[re]ceptum Christi intelligendum
sit, aut quibus factum fuerit ex
executione id ap[osto]lor[um] p[ro]uenia[n]t, liquet
nullos eius nisi ap[osto]los ipsos de calice
co[mmun]icasse. Sed ipsis co[mmun]icantib[us] o[mn]es
co[mmun]icauit qui co[mmun]icare ex p[re]cepto de
buerunt. Nam o[mn]es secundu[m] Mar
cum biberunt quibus dictum est s[ecundu]m
Matheum bibite ex hoc o[mn]es. Et s[ecundu]m
Lucam diuidite int[er] vos, ergo p[re]ceptu[m]
illud ad ap[osto]los tantum factum est.
Nam si ad alios eadem, cur ergo n[on]
biberunt, cur non obedierunt.
Neq[ue] ap[osto]li iam sacerdotes facti
fuissent, quib[us] et in hec p[re]sbiteri
succedunt. Clama Johannes qua[n]
tum uelis, contende ut uelis,
decipe quos uelis, immo et te ip[su]m
si uelis. Nam v[er]bo suo Christus
discretione[m] fec[it] eor[um] qui de calice co[mmun]i
caturi erant, quam n[on] fecit de
pane, docens plane d[e] pane o[mn]ibus

de calice vero solos sacerdotes de
bere co[mmun]icare. Nec co[ntr]a hoc est quod
audio dicere consueuisti, q[uod] Chri
stus alios ab ap[osto]lis co[mmun]icauit. Dic
enim q[uod] non sit arguendum, scriptura
non d[icit], ergo non est, fateor, sed nec
est arguendum, scriptura n[on] negat
ergo est. Nam hoc est dicere, sciebant
enim eu[n]ge[lis]te alios esse discipulos ab ali
is ap[osto]los. Et cum nemo cena[m] illam
commemorans discipulor[um] meminit, et si q[ui]d
de ap[osto]lis mentione[m] non fecissent specialem
sed dixisset co[mmun]ic[are] de discipulis suspi
cari quisp[i]am possit, q[uod] aliis ab
ap[osto]lis sacram tradidisset. Sed Math[eus] ait
Vespere aut[em] facto discumbebat cum
xii ap[osto]lis suis. Et edentibus illis dixit
etc. Marcus vero Vespere aut[em] facto
uenit cum xii et discubuit cum eis.
Lucas aut[em] cum facta esset hora dis
cubuit et xii discipuli cum eo. Nullus
aliq[ui]d de aliis loquit[ur], o[mn]es tantu[m] de xii.
Quo ergo tu ausu p[re]sumis alios ap
ponere p[re]ter eum qui scit ut s[ecundu]m b[ea]t[u]m
Ch[r]ys[ostomu]m que auctoritate sacri eloquii n[on] p[ro]
bamus, eadem facilite[r] spernuntur
qua creduntur. Spernenda est ergo opinio
tanq[ua]m vana et que ex scripturis nulla
ratione constat qua dicis Christum
alios ab ap[osto]lis co[mmun]icasse, sicut si om
nino eam tenere velles satis michi
est, q[uod] illa non adstruas ex v[er]bis
euangelicis. Sustendo ergo in tantis ca
nonis eu[n]gelii nullos habes in cena
a Christo co[mmun]icatos nisi ap[osto]los. Si
vero aliud de aliis inuenis, dicas tu
ut velis, nam ea facilite[r] omnia sp[er]
nenda sunt qua dicunt. Sed illud
iam michi obicies q[uod] ap[osto]lus Corinthi
is scribens Post consecrata[m] ho[stiam]
et co[mmun]icatum calicem refert dictum a
Christo hoc facite quotiensc[um]q[ue]
bibetis in meam commemorationem,
hic gl[ori]a tua est hic fortitudo tua
hoc v[er]bum ap[osto]li tanq[ua]m p[re]sidium
tuu[m] ultimum ut audio constituisti. Et
ego hoc v[er]bum ad confirmanda queq[ue]
dixi accipe velim, p[er] hoc unu[m] sat[is]
adinuentiones tuas destruere poteram
et confundam, p[ro]supponam rogo unu[m]
videl[icet] q[uod] ap[osto]lus hoc loco referens
Christum dixisse hoc facite s[ecundu]m eos

sensu referat, sub quo refert hoc ipsum
verbum domini mox consecrato pane,
ibi enim intelligendum est id est conficite
ergo et hic Nam non videtur racio diver
sitatis aliqua, hoc enim a nobis omnibus con
fesso ex verbo apostoli tria precludens sequuntur
Primum quidem, quod de sanguine sub
specie vini non sit per quoddam usum ali
quis residuum in ecclesia, quia dicat hoc
facite quocienscumque bibetis Ergo semper
quocienscumque de calice bibendum est to
ciens conficiendum est 2o sequitur
quod laici nulla racione debeant de cali
ce communicare Nam illi soli debent de
calice communicare, qui calicem possunt
conficere Nam dicit hoc facite quo
ciescumque bibetis Si enim laicus deberet
bibere, deberet et quociens biberet
conficere, sed hoc non potest nisi presbiter
ergo soli presbiteri debent communicare 3o sequitur
quod nec presbiteri de calice debent communicare
quando non conficiunt, quia quociens
bibituri sunt, tociens consecraturi
sunt dicente apostolo hoc facite quo
cienscumque bibetis Sed dices,
hic ergo exponendum verbo verbum
facite et conficite, accipite et da
te, quemadmodum et in pane diximus
Si hoc velis non bene vides Nam esset
sensus hoc facite, id est accipite et da
te quocienscumque bibetis in meam comme
moracionem Et sic quociens sacerdos
biberet deberet alios communicare, quod
nemo sane mentis dicat fidelibus nec
pe rei geste narrator apostolus hec
corinthiis dicens historiam texuit
de suo et verba non possunt supra
illam sententiam et cenam memorat in
qua dominus consumatis veteris pas
che solennibus sacramentum sui corporis
et sanguinis novum instituit sacrificium
qua in narracione sua vide observo
Johannes ut caute ut prudenter
sit ergo fidelibus expresserit cum enim con
secrato et communicato pane dominus simpliciter
et absolute dixerat hoc facite in
meam commemoracionem sed et ipse sim
pliciter et absolute retulit Post
vero consecratum calicem quando ad
apostolos presens loquens usu eius imparat

ipse non simpliciter et absolute me
minit dictum hoc facite in meam
commemoracionem, sed hac cum limita
cione quocienscumque bibetis Et si me
interroges, quare Christo non di
cente super calice hoc facite apostolus
dixisse referat Et an de facto fuit
hic paulus redarguendus Respondeam
quod absit Sed cum esset vas electi
onis plenusque spiritu futuris
malis precavens providit Potuisset
enim cuipiam hec suspicio suboriri
quod nulla facultas esset in ecclesia
conficiendi calicem, eo quod Christus
non dixisset apostolis de calice hoc fa
cite, sed bibite et dividite inter
vos, que utique verba non tam vide
bantur esse tradencia potestatem quam impe
rantis usum dixissent ergo, quod illis
tantum sanguinis creatus fuisset
et quidem a Christo, nobis autem con
secrare non posse sed nec quidem con
ficere Potuissent et hii suum hunc
errorem colorare dicentes quando dominus
passurus adhuc et mortalitatis
hec precepta fuerat futuram
eius suam passionem atque mortem
in hoc sacramento presignavit, ostendens
sanguinem a corpore fore seperandum
Sed ubi factus mortis ipse mortis de
morte triumphaverit, hinc sunt
unita et numquam seperanda cor
pus et sanguinem, nec eius fuit
divisionem illam sanguinis a corpore
significare sed magis unionem et
in sacramento isto non tam mortis quam
de morte victoria et triumphus re
colatur Potuissent ergo hiis addere
sacramentum hoc resurrectionis potius de
bere dici quam mortis eo quod resur
reccione confessa nemo mortem non
confiteatur quis unquam a mortuis
resurrexerit, si prius ipse mortuus
non fuerit Sed confessa morte, non
necesse est ut quis resurreccionem as
serat, moriuntur enim innumeri qui
non resurgunt Si ergo sacramentum hoc

resurrectionis Christi sacrum fuerit
sit ei et mortis necesse est mortem
Non autem econtra si mors fuerit necesse
est ut sit resurrectio. Denique non de
fuissent hiis si qui fuissent ad astru
endam hanc heresim suam plurime
alie rationes et apparentie quemadmodum
non defuerunt patribus tuis nec
tibi desunt ad astruendam communionem
utriusque speciei esse de necessitate salutis
Ille idem crede michi spiritus ille in
quam qui subiit communis humani hostis
qui vobis ista suggessit suggessis
se potuisset illa alios nisi apostolus dei
meliori equidem spiritu edoctus fidei
nostre consuluisset. Consuluit autem per
hunc modum ut quia traditionem Chri
sti explicans etiam super calice dominum
retulerit hoc facite in meam comme
morationem non tamen simpliciter non
absolute ut super pane sed quo
dam cum limitatione dicens Quo
tienscumque bibetis unde sit potes
tatem etiam conficiendi sanguinem
Christi sub specie vini quemadmodum
et carnem sub specie panis tradita
fuisse ecclesie docet non tamen usum
Nam de pane non refert Christum
dixisse hoc facite quotienscumque
comedetis in meam commemorationem
de calice vero sic ut innuat de
pane manducare posse etiam qui
non conficiat, bibi vero de calice
minime, et posse de pane mandu
care qui non conficit non autem
bibere de calice Non est ergo de
calice in ecclesia communiter communicandum,
est autem de pane Nam de isto man
ducare possunt non conficientes ipsis
quibus non conficit, bibere de illo nisi
conficientes et qui non conficiunt
nequaquam Neque enim hunc apostoli sa
num quam intellectum inficiari umquam
poteris, etiamsi machineris ad
struere verbum illud passive tamen
esse suscipiendum ut sit sensus
facite id est accipite vel bibite

Spiritus hereticorum ratio

apostolus verba Christi explicat

tamquam omnes sancti eam ipsam vim
habere hoc declarant verbum istud fa
cite quam habet ubi super panem apostolus
dominum fuisse meminit tu etiam quam
si apostolus hoc dixisse voluisset
quemadmodum quod super pane Christus
dixerat ulla sine mutatione retulit
retulisset hoc quoque dicens accipite et
bibite, vel dividite inter vos cum
quia nulla maior ratio vel causa est
ob quam verbum illud hoc facite super
pane dominum exponas id est conficite,
etiam si addas date, quam istud utro
bique dictum est hoc facite Attende huc
quod si verbum id apostoli de communicantibus
non conficientibus intelligeretur foret hoc fa
cite quotienscumque bibetis in meam
commemorationem Sane ecclesia ad
illos in ipsa communi communicatione per ora
sacerdotum illa verba diceret ut quo
tienscumque communicet presbiter esset vel lai
cus conficiens vel non conficiens di
ceret ex persona Christi hoc quotiens
cumque feceritis in mei memoriam facietis
quod quoniam ab ipsis apostolis ad ista usque
tempora factum non est dicit tamen sacerdos ce
lebrantes in elevatione calicis aut pau
lo ante vel post manifeste ecclesia videlicet
declarat quod ad ipsos dumtaxat dictum
sit. Et hec quidem verba illis ex apostolo
assumpta sunt ubi ergo est gloria tua
mi Rokycane, ubi fortitudo tua
ubi presidium tuum, ubi denique salus
Num in verbis illis apostoli, nonne vides
creaturam dei ut te illa verba confun
dant, illa te convincant quod veritatem
putas errorem quod praxim Christi mu
tas, quod populum Bohemicum bonum
utique primum seducas atque perdas quod
utique tempore primum seductus nescio
deus scit, hoc tamen scio quod iniuriam
tuam agendum sit tu domino tu hu
mano etiam iudicio, si tu primum
seductus alios seduxeris, quam si in
telligens et sciens sola ex malitia
hoc flagitium perpetraveris Saulus
ille qui post ea Paulus factus est ve
niam consequi meruit quia igno
rans persecutus fuit ecclesiam Christi

Utinam et tu paulus fias/ fies
sane quando te humiliaveris Nam
paulus quasi paululus sm augustinum
in plerisque locis interpretatur. Cepit enim
hoc ille nomen qui dixit Ego sum mini
mus apostolorum qui non sum dignus vocari
apostolus quia ecclesiam dei persecutus sum
Utinam tu te ita humilies ut ingenue
dicas aliquando Ego sum minimus presbiterorum
qui ecclesiam dei et in ipso quidem potissimum
sacerdotio in quo presbiter sum fui persecu
tus eam dividendo turbando et scan
dalisando/ Sed dices forsitan
quid seductus vel seducens vel frat
ter iniquus dici possum/ qui audio
Christum Jesum/ Christum utique
meum dominum et redemptorem atque le
gislatorem meum suo in euangelio voce usque
Christi minantem Nisi manducaveritis
carnem filii hominis et biberitis eius
sanguinem non habebitis vitam in
vobis Quid ad hoc dicam quod videas
/quo pacto salva veritate hanc Chri
sti Jesu sanctissimam doctrinam
populis occultabo ut occultant tale
qui mecum non sentiunt/ qui cum
Christo nequaquam colligentes dispergunt
Superest certe ut de his euangelicis ver
bis sermo inter nos habeatur Nam
reliqua quibus vel ex euangelio vel
ex apostolorum doctrina tuam soles se
ctam adstruere atque munire habui
de ut arbitror omnia superius per
tractavi Et hoc quoniam ad disputa
tionem meam attinet/ non nisi opus
esset attingere/ cum hoc solum in presenti
arum agendum michi fuerit ostendere
dere nichil finxisse me vel cum di
xi Christum apostolos presbiteros fecis
se per hec verba Hoc facite in meam
commemorationem/ et cum eos ex his dicerem
Christum illis non presbiteros, nisi sub
specie panis/ illis quoque nisi presbiteros
sub specie vini sacramentum illud sacrum
contulisse Verum quem testem in
voco deum/ ex caritate tecum confe
ro/ cupio enim te preclarum fieri
membrum ecclesie katholice/ cui
iam dudum horrendus fuisti hos
tis Ad istud etiam respondebo/ et

ita respondebo in Johanne/ ut si o
mnino locum hunc euangelii de manduca
tione et bibitione sacramentali ve
lis intelligi/ eundem eum opor
ticum esse diffinitivam esse sententiam
contra te/ quam nulla tergiversatione
nulla fuga nullo quoque colore subterfu
gere possis/ Quod si de spirituali man
ducatione et bibitione magis intelli
gi/ quod ego verbis euangelii precede
ntibus et subsequentibus et doctorum
sanctorum magis consentaneum esse
arbitror Non erit quo ex predictis
verbis possis adstruere communionem utri
usque speciei esse necessariam ad salutem
Sed primum supponamus quod verba
predicta intelligenda sunt de man
ducatione et bibitione sa
cramentali Questionem unam par
vulam dissolvas michi deprecor
te ne obsecro/ ut in hoc uno con
fundas faciem tuam/ Dic michi
/exaudi/ doce/ instrue me/ Qua- Nota
obrem Christus in illo euangelio de
carnis manducatione et sanguinis
bibitione loquens/ bis ter quater
quinquies sexies decies nominat pa
nem vinum vero nunquam/ igitur/
Aut enim hic cum pane loquitur/
et rursum de carne et sanguine
aliam vult esse manducationem
panis/ aliam carnis/ aut unam
atque idem/ Quod si aliam Caro igitur
in ipsa specie manducanda erit
neque ab re scandalizati fuere
illi discipuli qui abierunt re
trorsum Et unde obsecro vox
illa panis quem ego dabo caro
mea est pro mundi vita Si vero
eadem manducatio intelligenda
sit et panis et carnis/ quid mi
chi de sanguine dicis sub qua
specie bibendus est Nam de specie
vini nichil dicit Nunquam ibi
legi Ego sum vinum vite qui
de celo descendi/ et qui bibit
hoc vinum vivet in eternum/ vel
qui bibit me ipse vivet propter
me Aut ergo hic sagis bibitio

simul censenda est, cum manducacio carnis sub specie panis / aut cum alia species nominata non fuerit, intelligenda est in qua specie / aut si neutrum horum / velis aliud hic traditum sacramentum / aliud quam in cena fatearis necesse est Nam hic tantum caro sub specie panis et sanguinis manducari precipitur Ibi vero et caro sub specie panis, et sanguis sub specie vini consecratur Sicut da racionem atque causam / quare nulla hic de vino mencio fuit Scimus enim ut predixi Christum nil locutum fuisse casu / ut circumspecto nichil quam esse verborum eius quod ociosum fuerit / aut mysterio careat Da hic mysterium tu qui tam studiosus christianarum rerum es / quicquid veritatis istam tibi absconditum prius adinvenire potuisti / assigna causam prohibe racionem, en literas saltem super hec prestolabor absente inde obsecro michi / sed que dignitate et gravitate plena fuerit, certus michi videor quod non dices voluisse Christum sanguinem suum in qua specie bibi debere Nec quod hic aliud et in cena aliud sacramentum fuit institutum Cur ergo hic facta mencione de manducacione carnis et bibicione sanguinis facta quam mencione de manducacione panis, nulla quam mencio de bibicione vini fiat, puto non posse te aliam exhibere racionem nisi quod hic preceptum sit de usu sacramenti quo ad omnes, in cena vero tantum quo ad presbiteros tum maxime, quando tunc et sacramenti institucio et presbiterorum ordinacio ut predixi facta fuerunt hic enim ut ad iudeos et ad discipulos suos Christus locutus est, illic vero tantum ad apostolos communes quibusque omnibus nobis traditur, illic vero tantum sacerdotibus Huc accedit quod Christus de pane loquens ait Ego sum panis vivus qui de celo descendi / si quis manducaverit hunc panem vivet in eternum Ecce vitam Christus ponit in manducacione panis; quod tu modo bibicionem addere vis et vini agitur Nunc quia Christus dixit Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, dixerat nemo negat / sed de vino nil dixit Cur tu hoc addis evangelio Sed dicis quia Christus hoc sacramentum instituit sub utraque specie / fateor tu ergo ex institucione ipsa adstrue michi si potes communicacionem utriusque speciei necessariam esse plebibus / non ex isto loco, non ex hoc verbo evangelio, unam quippe speciem panis / si adstruas velim / assencior at dicis quia auctore / stemus in terminis evangelii huius non progrediamur eos, nam a Christo constituti sunt, dicis carnis hic manducacio precipitur et sanguinis bibicio fateor rursum / dicis hic carnem manducari precipitur sub specie panis, et hoc fateor, denique dicis et sanguinem bibi sub specie vini / hoc ego constanter nego, sed nil tale est / Sed dices non posse aliter bibi nisi sub specie vini, et hoc quoque nego / Nam ut obmittam quod potest bibi eciam simul cum carne manducari sub specie panis de quo inferius dicam, potuisset Christus instituisse bibicionem sanguinis sub specie pure aque aut cuiusvis alterius liquoris dicis non fecit, et hoc denique fateor, sed nec quod sub specie vini fecerit hic ex hoc loco Arguas ergo michi speciem panis ex loco isto / speciem vero panis et vini simul ex alio et consenciam tibi si tam bene arguas / sed quod ex isto tu velis utramque speciem arguere, certe non potes Memisse non debes verbi Iohannis in Apocalipsi si quis apposuerit ad hec, apponet super eum deus plagas scriptas in libro hoc / vide ergo ne quid appones evangelio quare sistendo in terminis huius evangelii, et intelligi non potest de sacramentali manducacione, et si possit dicamus oportet quod tantum species panis quo ad populum laicum sit sufficiens ad salutem Nam de specie vini hic nulla fit mencio / aut si omnino velis quod utraque species sit eciam laicis necessaria hoc ex aliis si potes locis adstrue non ex isto / ex quo certe non potes / sed

dictamus argumenta Vide obsecro
mi Rokyzane quam pulchre, quam proside
quam et sublimis locutus est. cuiusque tota
pene opinionem excedat Cum n. Chri
stus loqueretur de manducacione celes
tis panis/ dicet quod homo qui mandu
cauerit ex hoc pane viuet in eternum
tandem exponens sermonem ne quis
presumeret de pane ipsum locutum mali
ait Panis quem ego dabo caro
mea est pro mundi vita Cumque super
hoc verbo Iudei litigarent inter se/
quomodo posset eis dare carnem suam
ad manducandum adiecit Amen amen
dico vobis Nisi manducaueritis car
nem filii hominis et biberitis eius
sanguinem non habebitis vitam in
vobis q.d. nolite mirari quod vos
daturus sum carnem meam ad
manducandum/ nam et sanguinem quoque
ad bibendum dabo Et ita dabo/ vt nisi
manducaueritis carnem meam et
biberitis meum sanguinem non habe
bitis vitam in vobis Sed quomodo
daturus esset eis carnem suam ad
manducandum et bibendum sa
gnem/ an diuisim quod vel coniunctim
/mox exponit dicens Sicut me
misit viuens pater et ego viuo propter
patrem/ et qui manducat me et
ipse viuet propter me Ecce qui man
ducat inquit me non dicit carnem per
se non sanguinem/ sed me inquit in quo
simul et caro et sanguis coniuncta
erant Rursum ne quis putaret
quod in propria specie humana manduca
dus esset/ sacramentum panis de quo prius
locutus fuerat repetit dicens hic
est panis qui de celo descendit
non sicut manducauerunt patres vestri
manna et mortui sunt/ qui mandu
cat hunc panem viuet in eternum
Quibus ex verbis tria nos aptissime
docere voluit/ primo quidem quod caro
eius manducanda et sanguis bi
bendus esset Deinde vero/ quod man
ducacio hec et bibicio carnis et
sanguinis simul atque coniunctim vt in
vnum idem quod corpus animatum et vi
uens coeunt/ esset laicis ministranda
Nam ad laicam plebem ipse verba
faciebat/ et quod de sanguine et car
ne predixerat de se toto integro quod

postea quasi exponens locutus est
Tercio deinceps quod carnem propriam
et sanguinem simul atque coniunctim
eiusdem plebibus sub specie tantum
panis quod vtique illis ad vitam
sufficerit ministranda sit Ecce pulcherrimum
processum/ ordinem vero nota/
quia scandalizati fuerant iudei
de sacro carnis de carne et san
guine verba eius fecit/ at ne intelli
geret ea diuisim seorsum quod vnum
de alio suscipere debere/ rursum
quod vnite susceptum sunt expo
et ne postremo suspicaretur se co
mestuos esse humanum corpus in
propria specie/ totum illud coniunctim
vna sub specie panis comestum
probatur se illius vitam eternam mani
festat Sed dicens Christus inquit
carnem suam vere esse cibum et
sanguinem vere esse potum secre
uit quod manducatione a bibicione
quod ego tu vis quod quis manducan
do bibat/ et quod sit manducacio
et bibicio amplius/ si hoc Chri
stus docere voluit/ quid opus fuit
dicere de bibicione sanguinis Non
satis fuit dixisse Nisi manducau
eritis carnem filii hominis non
habebitis vitam in vobis aut
si opus fuit addere/ et biberitis
eius sanguinem/ et vtrumque tamen in
telligendum sit sub vna specie
quam obrem non dixit panis
quem ego dabo caro mea est
et sanguis meus est/ sed tantum dixit
caro mea est O si michi tam
tu facile responderes ad questi
onem meam magister Johannes qua
quesiui et quero adhuc/ quam
obrem Christus in hoc eius vi
num non meminit cum de cenam vi
cibus fuit de pane locutus quam
ego facile tibi ad istas respon
debo quamquam difficiliores sint et
fecimus sane pro isto concordes Nam
quod de discrecione manducacionis et
bibicionis dixit Christus in isto ipso
eius/ ut causa quam dici posset obmittamus

p se declarat Ait enim Ego sum pa
nis vite qui venit ad me non esu
riet et qui credit in me non sitiet
unquam Unus ergo et idem panis esu
riem tollit et sitim, sed esuriem
non tollit nisi cibus neque sitim nisi po
tus, ergo idem est cibus et potus
Tu ergo qui textum hunc de sacramentali
manducatione intelligi vis, decaps
et particula istam exponere debes
Exponens autem sic Ego sum panis
vite qui venit ad me per participa
tionem sacramenti non suscipiens et ma
ducans sub specie panis et ita ve
niat ut credat me, non esuriet
nec sitiet unquam, et sic sub una
specie sumitur in unum cibus et potus neque
his obviat quod Christus seorsum
cibum a potu nominat Nam mox po
tu dimisso ad cibum omnem conver
tit sermonem dicens Qui mandu
cat me vivit propter me Neque ab re
fuit nominare sanguinem seorsum
a carne, licet simul atque coniunctum
ambo et sub una specie fidelibus ministra
da essent, ne quis occasione acci
peret erroris putans sub specie panis
tantum carnem esse et non sanguinem
Propterea cum dixisset Christus panis quem
ego dabo caro et sanguis meus est
quod caro et sanguis equaliter quidem ratione
ex vi sacramenti essent sub specie panis
Quoque sacramento illa admirabilis sub specie
panis duos haberet sibi coade
quatos terminos inter se non subor
dinatos quippe carnem et san
guinem quod si admisissent quis di
xisse, oportuisset enim aliud esse sa
cramentum de quo hic sermo est, et aliud
quidem in cena fuit institutum Nam
hic caro et sanguis sub una tantum specie
et ambo virtute sacramenti ibi eadem duo
virtute quidem sacramenti sub duabus
Naturali vero concomitantia utrumque
sub utraque specie continetur Ne esset ergo
sic erraret carnis seorsum a sanguine
et sanguinem a carne nominat, sed tamen
utrumque sub una specie comprehendit quo
carne vi sacramenti sanguinem vero connexi
one naturali ibidem esse crederemus

Ac adulte obsecro mi Johannes ut omnibus
scitus adinventionibus dominus sermo resis
tat, Quoque enim tibi suffragari putas
adversum te sunt, omnes ferme docto
res volunt textum istum Johannis intel
ligi debere de manducatione et bibi
tione spirituali et non sacramentali Sit
quantum tu, quo tua posses ab universa
sali ecclesia separacionem colorare de sa
cramentali manducatione intelligi debere
contendis Sed ut ipse idem textus ipsa
verba Christi diligenter considerata et sa
ne intellecta te convincat ex ipsis
patet non debere communicare laicos nisi
sub specie panis secundum fictionem, sermo
vero est de sacerdotibus Si vero ro
manis cum Jeronimus neque Augustinus neque
certe ferme omnibus sanctis doctoribus
hunc locum de spirituali manducatione et
bibitione spiritualis corporis et sanguinis
Christi, devotione et incorporatione
cuiuscumque ad caput quod Christus est
et ad corpus quod est ecclesia per fidem
qua quis credendo spiritualiter ruminans
masticans atque comedens, et per cari
tatem in qua multa cum voluptate
et iocunditate celesti rore et potu quidem
inebriatur, inertiam ex piis te sane et
omnes qui tibi credunt transgressores
esse et fuisse dicunt eius precepti
Nisi manducaveritis carnem filii ho
minis et sanguinem eius biberitis non
habebitis vitam in vobis, Et michi
quidem si in primam doctor esset predica
re, aut exhortandum plebem, spiritualiter
hunc locum dicere intelligi, Conforma
re enim meam sententiam satis nunc offer
ram quod ex ipso textu multis et ma
nifestis probationibus ad hunc sensum
verum quantum tamen disputationis est, satis
michi nunc fuerit ex ipso intellectu que
tu maius ex sacramentali non solum
ostendisse ut non possis tua opinionem ful
cire, verum etiam eam omnino destruxisse
Providit autem eterna illa sapientia Christus
Jesus verbum per quod facta sunt omnia
providit inquam Nam ab eterno prescivit
futurum te qui ecclesiam suam divisurus
es, ne si quando aliter quam ipse voluit hunc
textum exponeres posses dissensionem tuam
ex eo roborare, immo si exponeres ut

ipse voluit spiritualiter, sive ut ipse non vo
luit videlicet sacramentaliter, sive forsi
tan utrumque voluit et spiritualiter et sacra
mentaliter, aut per tua divisione nil
faceret contra facere plurimum contra,
elige quam partem velis. Sed
quoniam ut arbitror non est iam dictum
quod in hac disputacionis nostre prima parte
aliquid finxerim et temporis brevitas me
cogit. Scribo enim hec hodie tercia
et decima Januarii post festum atque
consumata Wladislaviensi unione
cum regia magestate, cui hodierna
nocte nos presentibus consultoribus atque
monentibus obedire permisit, et tercia
post hunc die Poloniam versus iter
accepturi sumus, huic prime tue
questioni modum dabo, ut me breviter
vel raptim consultam ad secundam, quoniam
quoniam solucio eius ex superiori parte questi
onis solucionis satis per se patet. Na
tum querebas qui pontificum primus
introduxit contracionem unius speciei ad
plebem laicam. Respondeo: Ille sane
futurorum bonorum pontifex qui se
pro nobis hostiam inmaculatam obtu
lit deo patri. Cum queris quod co
tidium respondeo quod contractum non intu
lit primum hanc praxim, sed pontifex
summus, ille inquam de quo dixi,
sed contractum apostolorum illam promulgavit
ita ut dicam, quod praxis hec a
Christo tradita, et ab apostolis practi
cata et promulgata fuit. Tradidit
enim eam Christus figuris quidem et
veteris testamenti figuris, que de hiis
inutile sunt obmittas, primo quando
reficiens in deserto populos de quinque
panibus et duobus piscibus, nullum
eis potum ministrasse perhibetur. Secundo
quando quatuor milia hominum de sep
tem panibus saciavit. Hiis enim mul
tiplicacionibus panum hiis refeccionibus
populi, sacrum sui corporis sacrum sub
specie panis significavit, ut Thomas
in suo sermone de corpore Chri
sti quem super memini, quod utique
sacrum si eciam sub specie vini
laicis dare voluisset, illis in
refeccionibus significasset, sicut a
nimine. Sed ut verbis Christus hanc
praxim docuit ostendam, offeram
tibi simpliciter duos locos, et primo
illum quando dominus docens suos disci
pulos orare sic inquit: orabitis: Pater
noster qui es in celis et panem nostrum
quotidianum. Lucas dicit quotidianum,
Math. vero et Marcus supersubstancia
lem, magister sit Joh. stare magis
Luce quam aliis duobus. Tibi optandi
vicem tribuo accipe quod velis,
quod si secundum Lucam velis, hunc locum
accipe et dare quotidianum. Audi
beatum Augustinum de verbis domini sermone 28
circa medium sermonis mei, cum de
sacramentis tractarem, dixissem vobis
quod ante Christi verba panis deo
quidem offeratur, ubi vero verba
Christi deprompta fuerit non iam panis
dicitur, sed corpus Christi appellatur.
Quare ergo mox in dominica oracione
dicitur panem nostrum quotidianum, pa
nem dixit sed epiousion id est supersubstancialem.
Non iste est panis qui vadit in
corpus, sed panis iste est vite eterne
qui anime nostre substanciam fulcit. Idem eciam
in sermone de oracione dominica: panis
inquit quotidianus corpus domini
potest intelligi, quod quotidie accipit
ecclesia, sine quo non potest salvari,
sicut dominus in ewangelio ait: Panis quem
ego dabo caro mea est. Et qui
manducat meam carnem et bibit
meum sanguinem habet vitam eternam.
Et si quis manducaverit ex hoc pa
ne habet vitam in se manentem. Tu ergo
qui vis in oracione dominica panem
quotidianum peti, intellige quid
petis, sacrum namque corporis et san
guinis petis. Non te docet Chri
stus dicere vinum quotidianum da nobis
hodie, sed panem nostrum illum inquam de
quo ut Augustinus ait dominus dixerat:
Qui manducat meam carnem et bibit
meum sanguinem habet vitam eternam.
Ergo panis quotidianus est caro et san
guis Christi, quem qui manducat car
nem manducat et sanguinem bibit

Sed dicas male peti panem supersubstantialem ut alii eum dicunt Et si hoc malis, etiam intellige quid petas quid sit panis supersubstantialis Intelligi enim potest ut ait magister in historia scolastica Et wilhelmus in suo sacramentali vel in unum vocis, vel in unum duarum dictionum, quia si una dictio fuerit panem nostrum supersubstantialem id est Christum qui est supersubstantialis, id est super omnes substantias et est panis noster in altari Si vero fuerint due dictiones sensus est super istum substantialem panem quo corpus alitur da nobis panem Christum qui est super omnem substantiam Ecce quocumque modo velis intelligere hanc petitionem quartam in oratione dominica, panem sacramentalem petimus Unde et Gwilhelmus super Epistolas exponens orationem dominicam sic in quarta inquit petitione petitur sustentaculum vite spiritualis cum dicitur panem nostrum quotidianum da nobis hodie

Nec videtur principaliter intelligi de pane materiali cum illum dicat dominus adiciendum esse querentibus, dicens in Matheo, Et hec omnia adicientur vobis

Sed dicas adhuc Concordamini evangeliste quomodo quod ille ait quotidianum conveniat cum hoc quod isti dicunt supersubstantialem, et ne idem quotidianum et supersubstantialem est vobis sermo audi quid Johannes Cassianus in libro collationum abbatem ysaac refert dixisse Panem nostrum inquit epyusion id est supersubstantialem da nobis hodie, quod alius evangelista quotidianum dicit Illud nobilitatis ac substantie eius significat qualitationem qua scilicet super omnes substantias sit atque omnes creaturas Sublimitas magnificentie eius ac sanctificationis eius excedit omnes creaturas hic vero confectatem usus atque utilitas expressit Nam cum dicit, quotidianum, ostendit quod sine illo nullo die spiritualem vitam capere valeamus, cum autem hoc, ostendit eum quotidie esse sumendum, et hesternam habitationem nobis non sufficere nisi nobis hodie similiter fuerit attributus.

Et infra licet illud quod dicitur hodie ad presentem vitam possit intelligi, id est dum in hoc seculo commoramur hunc nobis panem presta Ecce in Johanne vides ut hec certa petitio dominice orationis fundata sit secundum veteres et modernos expositores de pane qui est corpus et sanguis Christi Dic mihi, ut iam, in hoc saltem loco me obsecro instrue, quare Christus hic de vino iam meminit, si species vini necessaria plebi fuerit ad salutem, erat ergo desideranda, et si desideranda petenda, et si petenda, orationibus imponenda, hanc unam orationem Christus docuit nos hanc solam utilem aliam in qua sacramentum corporis et sanguinis sui sub specie panis nos docuit desiderare atque petere, quid ergo tu aliam speciem desiderandam et petendam populis esse doces fuit ergo ista oratio imperfecta, fuit diminuta, aut forsitan doctrina Christi qui non totum quod nobis fuit necessarium ad salutem, sed partem tantum docuit Sed aliud etiam locum ad idem asseramus Est autem locus ille quem ex Johanne superius pertractavi presertim secundum te, qui de sacramentali manducatione id intelligendum censes Verum quoniam hic scribens intellexi nescio que insanum nobis insultare, quod sacramentum dimidiamus quod medium tantum sacramentum plebi ministremus, quod octo sacramenta vel septem cum dimidio faciamus O verbum quod pro mea honestate quale sit nolim dicere medium inquit sacramentum datis, octo vel septem sacramenta cum dimidio sacramenta facitis Audi audi scilicet Johannem vel ex verbis illis Christi in Johanne vi capitulo ostendam tibi, quod vos estis, non nos qui sacramentum dimiditis qui medium facitis Nam quero a te an Christus illo loco integrum sacramentum vel medium tantum commemorat Si medium dixeris tu ergo partibis sacramentum Si vero integrum quero rursum an quantum ad rem sufficatam et contentam solum an etiam quantum ad signa significativa et contentiva Si dicis quantum ad rem tantum significatam et contentam bene dicis assero tibi de carne et sanguine ibi fit mentio Sed ego quero de signis significativis et contentivis Nam species ille sacramentales sunt signa

sacrm̄ et tantū sacrm̄ Nā nō res
sacri / qd̄ si dixeris hoc etiā mo
ibi traditū fuisse totū sacrm̄ / do
ce hoc ubi spēs vini que ꝑtinet
ad integritatem sacri si vero dixe
ris / Non ibi tradita nisi unicam
spēm / ergo mediū sacrm̄ Christus
ergo est ꝑ te et tuos qui sacrm̄ par
titus est / qui mediū docet Si di
cas / hic agit̄ tm̄ de una spē / ali
bi vero de duabꝫ / hic ergo de medie
/ et alibi de integro sacro agi dicas
necē est Si vero dicas hic de illa
spē agit̄ sed de rebus tm̄ / quia ergo
ob racionē gl̄oz utriusqꝫ spēi nichil
ꝑplus ex isto loco astruis / quoniam
et ipse textus contraire erit si istud
dixeris / ait enim dn̄s panis que ego
dabo caro mea est Sed restat mi
Johs / ut recognoscas te et dicas
q̄ hic de manducacōn̄ et bibicōn̄
spūali agi / q̄ si de sacramentali totū
qd̄ hic sub una spē continetur si
gnificat̄ / sub duabꝫ alibi institu
tum esse qm̄ hic accipiendū ple
bibus docebat Illic vero imolati
ꝑ̄sbris debet imolari sub utrqꝫ
specie ꝑ tota eccl̄ia in memoriam
passionis Christi / ac ministrari ꝑplis
sufficiat sub una specie Nō enim eis
ministrat ut suscipientes imolent
sacrificent et offerat / faciat qꝫ
quadmodū illis institutum est et
in cena traditum Sup est ut oste
dam Rokyczane hanc ipam̄ unius
speciei cōicacōz Christum exemplis
docuisse Ducam aut in mediū ex
empla duo / quoꝝ unū satis ut
arbitror supius ꝑtractaui Illud
quippe qꝫ Christus aplis nondum
presbiteris sese sub specie panis
factis vero ꝑ̄sbris sub specie vini
contulit / qꝫ qꝫ de pane dicens hoc fa
cite in meam cōmemoracōz / nō
prefixit quibus sub illa specie
fuerit cōicandum / ondit qꝫ posset
omnibꝫ / de calice vero dicens bibi
te ex eo omnes ꝑfixit illos tm̄ esse
bibituros quibus loquebat̄ quibus
qꝫ ꝑtem conficiendi conferebat

que omnia qm̄ supius pertractaui
/ non hic repetam / Sed aliud exem
plum afferam Ponit enim Lucas
dnm̄ post resurrectōem accepta
forma ꝑegrini cuiuspiam / accessi
sse duobus discipulis suis qui
ibant in Emaus / et pꝰ increpata
incredulitatem eoꝝ et duriciam
cordis introisse cum eis et recu
buisse / accepisse qꝫ panem et grās
egisse fregisse qꝫ et porrexisse illis
et tunc quidē apertos fuisse oculos
eorum / ut cognoscerent eum in frac
cione panis cum accōn̄ graciaꝝ
atqꝫ sui consecracōem corporis eius
fuisse dicant Ait enim Augꝰ in li
bro de concordancia euāgelistaꝝ
Non enim incognitū accipimus hic
impedimentū in oculis eoꝝ in satha
na fuisse ne cognoscerent illum
sed tamen a Christo facta est pmissio
usqꝫ ad sacrm̄ panis / et unitate
corporis participata remoueri
intelligit̄ impedimentum inimici
ut possit cognosci Christus Et
Beda idem qꝫ ꝑ eadem vba loqt̄
Unde et Wilhelmus in racionali
d. xx Ideo michi sacerdos legem
et Christum sequens / panem
sacrosanctm̄ in tres ꝑtes partitur
ut in fractōn̄ panis dnm̄ cognos
camus / sicut et illi duo discipuli
dnm̄ cognouerunt quibus ipse
resurreccionis die euntibꝫ in
Emaus apparuit Et Innocencius in
summa de officio misse Romanus
michi pontifex iam nō cōicat sꝫ
hostiam quā Christus in Ema
us cū discipulis duobꝫ fregit
et in cenam coram xii cōicauit
In cenā legitur cōicasse et in Ema
us fregisse sꝫ ille Et Theophilus
sumentibꝫ sacrm̄ panem apperit̄
oculi eoꝝ ut Jesum cognoscat
Magnam enim et ineffabilem vi
hꝫ caro Christi Ecce his ꝑbatissi
mis auctoribus hes Christum
post resurreccōz i Emaus consecrasse

et fregisse panem / mt vera de
vino habes Et nimirū nō erat illi
duo de xii quos psbiteros conse
crauit / Ut ondere nō psbiteros
nisi sub specie panis nō esse com
micandos / aut si psbri erant ut
ostenderet qȝ nō conficientibȝ nisi
sub specie panis nō esse comicand
vides Iohes ut Jesus Christus
saluator nr̄ signis v̄bis et ex
emples istum comicandi ritū intro
duxerit / ipse statuit / ipse ordinat
et practicauit Reliqm est onde
aptos praxim istam Christi gint
gasse et obsuasse Ostendā aut
duobus ex locis primo ex actuū
2° dr̄ Erant aut pseuerantes
in doctrina aptoꝝ et comicacione
fractionis panis et oronibȝ &c
tractans magr̄ in sco hyst' x eukar
mch' / qȝ in p̄mitiua ectia fre
quenter comicabant Et Nicolaus
de lira ibidem sic corporalē mch' ut
eukaristiam Et idem tractans i
luca hystoriam d' filio pdigo sup
illo v̄bo adducite vitulū sagina
tum ut epulemur ac mch' · sacrm̄
eukaristie fidelibȝ ministrare in q°
imolat' Christus / qui ē vitu
lus saginatus ppl' gre pingue
dinem et maduceri Cuia in p'
mitiua ectia nō solū ministri ectie
suebant hoc sacrm̄ quottidie / sed
omnes ppl'ч ut habet actuū secundo
Erant aut pseuerantes &c Glosa
qȝ inlir' exponit de pane com
uel sco / quo etiam imo pro me secundus
inducendus locus intelligitur
de libro act' ap̄ꝛ capto xx ubi
d' paulo dicit' una aut sabbati
cū conuenissemus ad frangend' panē
paulus disputabat cū eis In qbȝ
oibus locis nulla fit mencio d' vino
Cū g° v̄ba hec d' pane sacrū intel
ligā sm̄ istos auctores possunt, licet
aptos in p̄mitiua ectia plebibus
sub una tm̄ specie ministrasse Unde
discipulus ille glosios sub aptoꝝ

btus Dionisius in libro de ectia
ierarchi d' missa inq' sacri corporis
Christi comunio et panis tradicio /
significat spuale alimentum quo
anima in deo manens p dilectōe
suauem percipit refectiōem et qui
etissimā consolacōem En potissime
ex et totaliū a quo laici ut com
micarent sacrm̄ sub una specie insti
tutum est Scimus g° queras ho
sticiane / quis p'mus comicacōem utrius
qȝ speciei ad plebem introduxit / quia
Christus certe nō docuit / qm̄ quis
introduxit comicacōem sub una
tm̄ Nam qnde in p'mitiua ectia
aput aliquos nō tamen omnes praxis
suata sit / nō inficior / sed intro
ducta forsitan fuit ab aliq° aptoꝝ
ut ab aliquo successore petri pp̄ter
aliquam pticulatam causam ad obui
andū scandalo alicui / quadmodum
paulus circumcidit Thimoteum
/ quo scandalo cessante ad praxim
Christi ectia conuersa quippe ad vsū
vnius speciei Si quis ad istum vsum
ectiam reduxerit queras / Interrogo et
ego / quis in primitiua ectia p'mus
vsum vtriusqȝ speciei introduxit di
cas forsitan petrus & paulus / &
alius quispiam aptoꝝ / nō satis ē
dicere / onde docere ingenue debet
sunt / vnde ista accipis / & si assigna
re nō possis / nō etiam queras assi
gnem et ego tibi / quis ritu illo di
misso / ad primū a Christo institutū
reduxit ecclesiam Et reuera h' que
stio et tua et mea curiosa et preci
sus inutilis est Scimus qȝ Christus
quo pacto dixit atqȝ pbaui fecit Sci
mus & ita arbitramur / qȝ aput ali
quos ritus iste vtriusqȝ speciei in
vsu fuit Scimus postremo et vide
mus qȝ a tpe aug nrō a nd & in
com̄ vniuersalis ectia vsum vnius
speciei habuit / quid g° ad nos q re
re quis introduxit / p̄ sti ui sciam
qȝ quisqȝ ille fuerit nō perraueret
nō enim omni racō exhibere pt Alio
quin dicas michi quis p̄mus itroduxit

quod in officio ecclesiastico per unam quamvis
sacerdotem dicat Respondeo Sed ut cum
Augustino loquar quis quod in celebracione
super toto sacrificio aliqui tribus ali
qui quinque crucibus utantur Aliqui
colli sint et aliqui non simul sed divi
sim certe benediccionis tenendaque in his
consue et consuetudo ecclesie an in eis
qui ecclesie fidei minime adversa sunt
quemadmodum divine legi serviendum est
sed hoc enim propositum querebam ego
Johannes utrum non ex eius haberes
formam consecrandi talis sub ea
verborum serie quam servat ecclesia Respon
des aut tu per glosam sic Cum Mar
the de cele miss quod credendum sit
ab apostolis traditam fuisse Sed ipsi
Hemarus ille de hominibus dicit testem
deum invoco hoc ut ille Terencius
aut plus milies audivi sed ipsi
etiam scripti Thomas dicit et omnes sed
non est hoc quod peto Nam peto et
ab illis omnibus et a te pariter quo
nam pacto scitis quod ista verborum
series sit ab apostolis introducta
quis hoc vobis dixit somniastis ne
hoc aliqui vel revelacionem habuistis
ut tu vos sic urgeam dicatis Con
suetudo ecclesie universalis que errare
non potest hoc a tempore apostolorum tenuit atque
tenet cui ego versioni contradicere
nolim Vera et sancta et catholica
est Sic ergo si queris quis intro
duxit hanc vel illam praximam
bitior aliquis sanctorum patrum in
matius consilio suorum Sic ...
sum queras quemadmodum hoc sus
cipiendo, quia consuetudo ecclesie hoc habet
et servat, que sancta est, et cui omnes
obedire tenentur ut aut bene sing...
ad Casulam et c. textus elegantis
in c. ecclesiasticorum ecclesiasticorum
et in c. consuetudinem, atque c in his
rebus d. x. Hoc cum dictamen
venit ad me unus neque indoctus vir
neque cui fides merito non deberet
adhiberi, quesivit a me quonam
scriberem Ego vero illi quem dig
nus erat rem totam aperui sic

ille mox/ super vacuo inquit labore
fatigaris sed quam ego /quam
ob rem/ at ille quia Rokyczana
iste non credit esse corpus Christi
sanguinemque sub speciebus in altari
/permanentiam enim substancie panis
atque vini/ licet non palam clam
tamen profitetur Cumque ego istum
increpitacionem ne talia diceret/
mecum cum ego sum quod tu me coram
me ingenue confessus fuisti ve
ritatem sacramenti et dixisti etiam
super hoc disputasse te adversum
Thaboritas sile, semel inquit cum
omnes sacerdotes prage coram se
natu pragensi super re ista convenis
sent omnes quod fidem sancte Roma
ne ecclesie profitentur iste solus elu
tatus est dicens Nullum esse sa
cerdotum qui eam fidem umquam te
nuisset vel docuisset Addidit hec
causa est ob quam dicat vos Roma
nos medium tantum sacramentum plebi mini
strare Non credit eam ipsam rem
que sub specie panis continetur
sub specie vini contineri sed aliam
et aliam quippe substanciam ubi panis
hic vero vini hec si vera sunt
Rokyczane, fateor verum iste dixit
vano labore per vias per quos hoffi
cia et impolita disputacia fatiga
tus sum sed erat michi in celo
merces de hoc inter nos agi co
lumpsi sed hoc respondere volui
verum voluissem tamen michi tempus
esse, ut pergam omnino plane nichil
me finxisse quod tecum disputavi
inquirendum et a te ego cum tu ali
qua finxeris, finxisti sane michi
et pace tua plurima fingis in
dies et in horas, quibus simpli
cem istam plebem bohemicam
devotam, et bonarum rerum avida
sub specie magne cuiusdam religio
nis decipis Oro te non ad iniuriam
suscipias quod ita dicam Nam perso
nam tuam cupio ego diligere, a
mare, venerari atque utinam
tu ille esses quem veluti patrem

obseruare bona cum costra possem
/ sed errores detestor tuos / hos
increpo / hos vitupero / hos decep
tores voco / quibus forsitan primum
tu ipse deceptus / alios decipis / de
quibus quia in presencia tecum non
possem agere ex eo quod properemus ad
poloniam prussiam quod vrgentibus nos
apostolica mandata scribam ad te
ex via et aperiam omnia que me in
te offendunt / non sunt pauca nec
certe contempnenda Interea queso
hec pauca lege et rumina et ma
ture pensa / depone autem passio
nem non te pudeat senex addiscere
memineris Augustini qui dum
suos actus scriptis regeret a minimo
eciam quomodo paratus erat edoceri
O si velles veritatem intelligere
aut forsitan intellectam confiteri
O si huic inclito regno velles
tandem misereri / quam magnam ti
bi ac postrema etate tua coram
deo et hominibus gloriam prepararetis /
sed hec tu videris si michi aliquid
respondere velis / si quia aliter non
possumus vel per litteras . cum hiis meum
conferre Est hic Anthonius vir
probus / magister monetarum regni hungarie
monetarum et mittarum honestarum
artium peritus / quem et ipse nosti optime
cui litteras consignabis ipse vero mit
tat eas in Wratislaviam ad Albertum
Schewertim probum itidem virum commenda
tum quod in mercatorem qui omnes ad me
mittat per hunc quod modum ego ad te
litteras dabo Illa omnia facturus sum
quod dixi quippe et cum eandem contentis
ficcionibus et decepcionibus plebs
ista cui plurimum compacior seducta
sit Volo quod istam esse primam
nostre disputacionis partem illa
vero secundam De prima ergo satis
dicta sunt tanta

ffinis adest feliciter per me Sta
nislaum de Jaroslaw sabbato
in die sanctorum ffelicis et
adaucti Anno incarnacionis domini
1 · 4 · 5 · 5 · Deo gracias

[illegible]

clemetissime tu corda nr̃a pos
sit ut tibi laudes debitas red
damus omni tpe S la In festis ad pri & ad matutinas

ter tie rex al tissime

ermone blando angelus p

Dixit mulieribus in galylea dns

ille du

mit ia

